

Huis van Bewaring Leeuwarden

1891-2008

Het Huis van Bewaring werd gebouwd door J.F. Metzelaar en W.C. Metzelaar, was bestemd voor mannen en vrouwen die een (voorlopige) hechtenis ondergaan. De vrouwenafdeling met vier cellen werd in 1970 gesloten. Er werken in 1970 ongeveer 130 medewerkers, de capaciteit is 163 gedetineerden en biedt onderdak aan preventieve, arrestanten, vreemdelingen en subsidiair gehechten. In 1988 met een forse reorganisatie van de bestemmingen binnen de beschikbare ruimten en het herzien van de gehele interne verkeerscirculatie. Op 1 april 2008 zegt justitie de huur op en het gehele pand moet worden leeggehaald.

Colofon

Colofon

Dit E-book is een verzameling van teksten en afbeeldingen die op de website van Museum Blokhuispoort staan. Er zijn een aantal bronnen die wij niet kunnen achterhalen. Het is ook mogelijk dat er verhalen zijn die niet geheel volgens de geschiedenis zijn geschreven. Er zijn vele teksten in een oudere stijl geschreven en deze teksten zijn niet aangepast. Heeft u correcties op dit E-book, dan willen wij dat graag aanpassen. Kopiëren is strafbaar, rechten van afbeeldingen en teksten zijn met toestemming geplaatst. Wilt u materiaal gebruiken, vraag toestemming en plaats de bron van het materiaal dat u wilt gebruiken. Museum Blokhuispoort is niet aansprakelijk voor schade die is of dreigt te worden toegebracht en voortvloeit uit of in enig opzicht verband houdt met het gebruik van teksten, de webpagina of met de onmogelijkheid de webpagina te kunnen raadplegen. Museum Blokhuispoort is een onderdeel van Stichting Blokhuispoort die geheel uit vrijwilligers bestaat. De E-books van Museum Blokhuispoort worden gratis aangeboden.

E-book: Blokhuis Leeuwarden
Uitgegeven: januari 2022
Museum Blokhuispoort
www.blokhuispoort.nl

Inhoudsopgave

Colofon	1
Huis van Bewaring (1891-2008)	7
Directeur H.S. Born	8
H.S. Born Tweemaal levenslang	8
1940-1945	32
Onthulling gedenkraam	32
De Overval 8 december 1944.....	33
DvD De Overval	33
Bevrijding gevangenis Leeuwarden.....	34
Bevrijde gevangene Gerrit Fokkema	34
Hans Deinum.....	34
Goffe Hoogsteen	35
Hepke Paauw	35
Henk Rypkema	36
De kraak, Vrijdag 18 mei 1945 Friesch Dagblad	36
De Zwerver 15 juni 46 No 24.....	36
Hoorspel de overval op de Leeuwarder gevangenis.....	36
Overval op het Huis van Bewaring in Leeuwarden.....	37
Onthulling gedenkplaat 2011	37
De drogist, Gerard Reeskam Alisa Harry Verzetsstrijder.....	40
Herinneringsalbum "Bevrijding", 8 December 1944.....	40
Plattegrond gevangenis	41
Namen verzetsstrijders.....	41
De mannen van de overval.....	42
Namen bevrijde verzetsstrijders.....	42
Wilhelm Artur Albrecht	43
Zwanger de cel in.....	44
Kraakhelder	45
Fries Verzetsmuseum.....	45
Gerrit Fokkema.....	45
Gerrit Fokkema vertelt	46
Overval herdacht met mini-expositie	46
Boek Gerrit Fokkema	46
Terug naar af.....	47
Foto's Gerrit Fokkema.....	49
In memoriam Gerrit Fokkema	50
Vijf lotgenoten.....	51
Herinnering.....	52
De arrestatie van secretariëpersoneel.....	52

Aldert Reinier van Dantzig	54
Hein Groeneveld - ook dit is leven	55
Post uit Friesland Nico Frijda.....	74
Hans de Groot - Nico Frijda.....	74
Terug naar "de cel"	75
Recensie: Nico Frijda – Post uit Friesland.....	75
Bajesboek	76
Bajestaal - Gevangenistaal	76
De Bunker	79
De oudste strafcellengang	79
Expositie "De Strafcel" 3 december 2012.....	80
De fiets	83
Contrabande (verboden spullen).....	84
Documenten	85
Folders Huis van Bewaring	90
Inkomstenmap voor gedetineerden.....	93
De inspecteur.....	115
Dienstkleding.....	118
Inschrijfregister.....	118
Maatregelen tegen luchtalarm.....	119
Medische dienst	121
De pijler	122
Elektronische Detentie	122
Elektronische Toezicht	122
Invoering Elektronische Detentie	123
Elektronisch Detentiehuis.....	123
Regeerakkoord	123
Kleding.....	124
De inkomst	132
De inspecteur.....	135
Intrede computer	139
1985 Bevolkingsadministratie.....	139
Financiële administratie.....	139
Bedrijfsbureau	139
1991 Stroombeheerder	139
1997 Nieuwe systeembeheerder	140
2000 Millennium.....	140
2001 Ontstaan van de Helpdesk	140
2002 PI de Wieling	141
2004 "DeBlokhuisPoort" en "PI Noord"	141

2004 "DeBlokhuisPoort" en "SSC Noordoost"	141
Computerlokaal voor gedetineerden	141
2009 Netwerk "DeBlokhuisPoort" weer actief.....	142
2012 Ontmantelen netwerk "DeBlokhuisPoort"	142
Leuke weetjes.....	142
1994 PCC Computerclub Blokhuispoort	142
2004 Einde pc-privé.....	142
Informatiebronnen	142
Vervoer	143
Websites: Diens Vervoer en Ondersteuning - Facebook DV&O - Twitter DV&O	144
Boeken over het vervoer	144
Andere bronnen	144
Vrouwenafdeling HvB.....	145
Kleding voor vrouwen.....	145
Gevonden op internet.....	146
Maquette "DeBlokhuisPoort"	147
Medische dienst	148
Verpleegkundige	148
Interbellum	149
Een bloemlezing.....	150
Mysterieuze ziekte.....	155
Personeel vertelt over het Huis van Bewaring	157
Van P.I.W.er naar Werkmeester	157
Wat is nu de taak van de werkmeester.....	157
Mijn ervaringen met het bedrijf "arbeid" Marwei	159
De cipier vertelt, deel 1	160
De cipier vertelt, deel 2	180
Levenslang.....	191
Survival Team Blokhuispoort	194
Poëzie personeel "DeBlokhuisPoort"	195
De tranenpikkers van de stadsgevangenis.....	195
De viswedstrijd der gevangenen	197
Boomsmastraat	199
"Afscheid nemen" J Duinstra Hoofdbewaarder	199
"Afscheid van de Dienst" J Duinstra Hoofdbewaarder	200
Toneel Personeelsvereniging Justitia	205
Toneelstuk "wat een kippendrift".....	205
Gedetineerde vertelt	205
Zes verhalen over gevangen zitten	205
Winston Forsten:	205

Gosse Koopmans:	206
Elmo van der Zee:	206
Gerrit Fokkema:	206
Hillebrand Klein:	206
Bertram Bol:	206
Fritsje zijn levensverhaal.....	206
Gedicht.....	206
Frits...denkt in inkt.....	207
Een ex-gedetineerde (BWF).....	218
Poezie gedetineerden	219
Het poëziealbum	219
Straatdichter Bertram E Bol	221
Bertram Bol	222
van het innerlijke zelf.....	223
Voor sorry zeggen is het te laat.	223
Geestelijke verzorging.....	227
Kerkzaal.....	227
Brieven van gedetineerden	229
Justitiepastoraat.....	231
Gevangenispredikant D. J. Klein Onstenk.....	231
Cd-lezing van ds. D.J. Klein Onstenk.....	231
Ds. D.J. Klein Onstenk	231
Herke Tichelaar.....	232
Pastoor	232
Humanist.....	232
Humanistisch raadvrouw	232
Nachtdienst.....	233
Nachtdienstrondes	233
Nachtdienstbak.....	234
Prikklok	234
Rondetijden	234
Knevelketting.....	235
Handboeien Bezigheden.....	235
Overleden inmates (1970-2008)	235
Ontvluchtingen	236
Ontvluchting 1974.....	236
Ontvluchting 1982.....	236
Ontvluchting 2002.....	238
Ontvluchting 2003.....	238
Sluiting van "DeBlokhuisPoort"	239

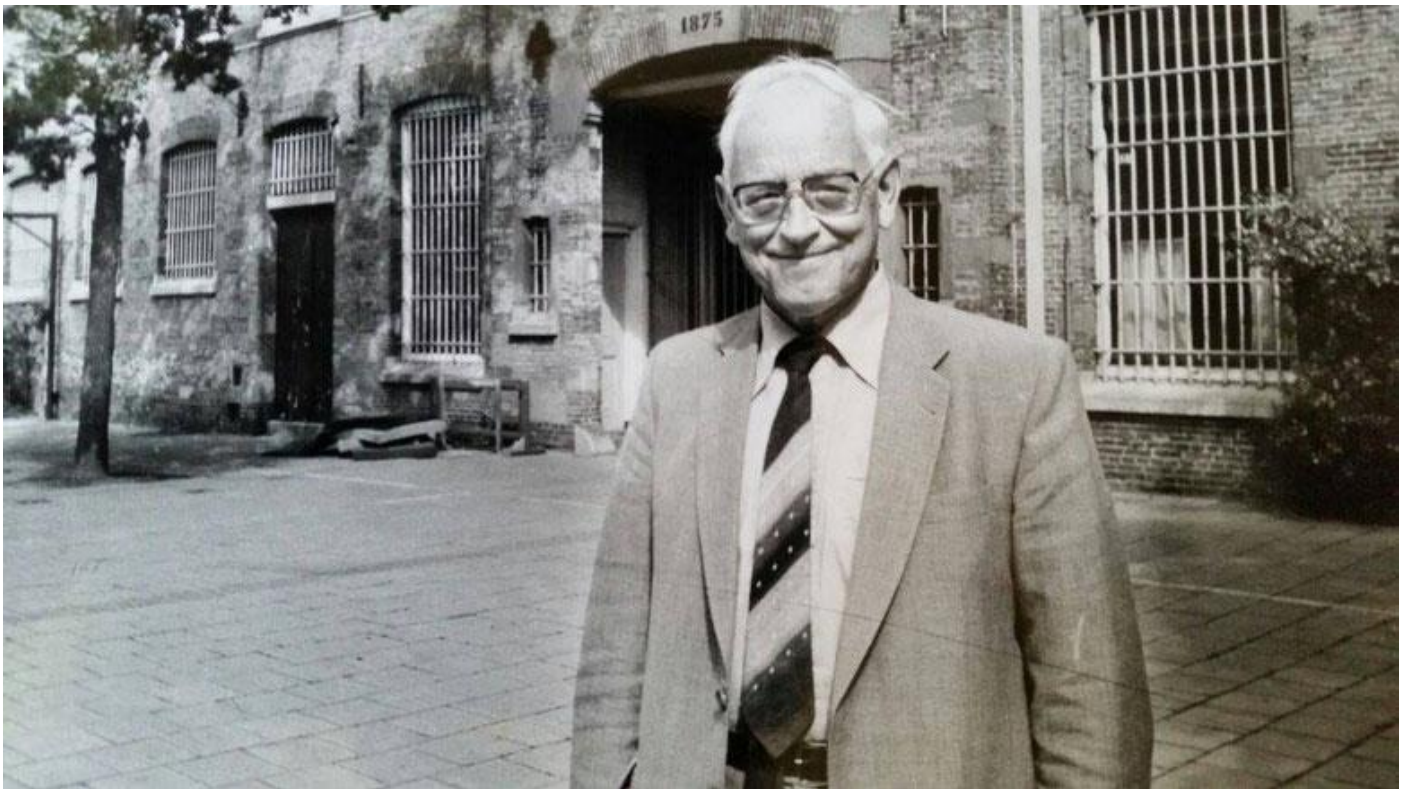
29 juni 2007 geen ontslagen	240
Dreiging sluiting 2002.....	240
Namens de VVD-fractie, geacht college,.....	241
Beruchte gevangenen	241
1974 Aage Meinesz	242
Citaat uit zijn boek	243
Wat anderen vertellen	243
Schilderkunst van Aage M	245
Koos Reinsma over Age M	245
1981 Stephan Kraan.....	245
Dagboek Stephan Kraan	246
Tentoonstelling Dienstweigeraar	246

Huis van Bewaring (1891-2008)

De geschiedenis van het Huis van Bewaring Leeuwarden, gebouwd door J.F. Metzelaar en W.C. Metzelaar. Het gebouwencomplex van de voormalige Penitentiare Inrichting "DeBlokhuisPoort" aan het Blokhuisplein en de Keizersgracht te Leeuwarden. De oorsprong van het gebouwencomplex gaat echter terug tot de 15de eeuw, waarin het als 'Blokhuis' - een stadscitadel of dwangburcht - gesticht werd op de zuidoostelijke hoek van stad Leeuwarden. Het Huis van Bewaring werd in 1891 in gebruik genomen en bestemd voor mannen en vrouwen die een(voorlopige) hechtenis ondergaan. Er verblijven verschillende soorten verdachten bij elkaar in één complex. Meestal verblijven de verdachten alleen in een cel. "DeBlokhuisPoort" was voorheen bekend als het HvB Leeuwarden. Tot 1970 was er in het complex, naast de HvB bestemming, een bijzondere strafgevangenis gevestigd. Er is geen officiële IBA in "DeBlokhuisPoort". Wel kunnen zeer moeilijke gedetineerden op een aparte afdeling met zes cellen geplaatst worden. "Achter de gele deur" deze afdeling waar meer rust te realiseren is. Er werken in 1970 ongeveer 130 medewerkers, de gedetineerdecapaciteit is 163 (exclusief 103%) De Blokhuispoort biedt huisvesting aan preventieve gedetineerden (uit alle categorieën), arrestanten, vreemdelingen en subsidiair gehechten. In 1988 met een forse reorganisatie van de bestemmingen binnen de beschikbare ruimten en het herzien van de gehele interne verkeerscirculatie. Sindsdien zijn steeds delen van het complex gerenoveerd, gerestaureerd, verbouwd. De renovatie (o.a. met sanitair per cel) van de cellen die het niveau van een nieuwe inrichting evenaren, alsmede de bouw van een lifttoren was de laatste grote ingreep in 1998-1999. In de loop van de daaropvolgende jaren is er op diverse plekken verbouwd en zijn onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Lees ook het Bouwkundig onderzoek dit een verdieping van de in augustus 2008 door BAAC uitgevoerde bouwhistorische verkenning met waardestelling. Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van de Rijksgebouwendienst door Vlaardingerbroek & Wevers gedurende de maanden oktober tot december 2009. Op 17 juni 2007 verlaat de laatste gevangene het gebouw en per 1 april 2008 Justitie zegt de huur op.

Directeur H.S. Born

Directeur H.S. Born. De heer Born begon zijn loopbaan in 1942 tijdens de tweede wereldoorlog, eerst op de administratie. Zich opgewerkt tot directeur van het Huis van Bewaring waarna hij in november 1961 aan de slag kon als adjunct-directeur in Amsterdam. Oud-directeur Huis van Bewaring Leeuwarden. In de jaren 1992 tot en met 2000 verschenen in ons P.O.V. Justitia-blad NORMAAL regelmatig de verhalen TWEEMAAL LEVENSLANG geschreven door de heer H.S. Born, oud-directeur van de Blokhuispoort. Hij vertelt hierin over de tijd dat hij hier werkzaam was. De heer Born begon zijn loopbaan in 1942 tijdens de tweede wereldoorlog, eerst op de administratie. Een aantal van u zullen ongetwijfeld de verhalen nog wel kennen, echter niet iedereen is in de periode lid geweest van P.O.V. Justitia en zullen daardoor het begin of eind van deze historische en indrukwekkende verhalen niet helemaal hebben meegekregen. De laatste jaren kreeg ik veelvuldig het verzoek om deze verhalen eens in een boekvorm uit te willen geven. Toen het doek van onze Blokhuispoort was gevallen en de sluiting een feit was, heb ik de heer Born gevraagd of hij zich hierin kon vinden en hij reageerde zeer positief. Dat de verhalen de mensen nog steeds aanspreekt, blijkt wel uit de belangstelling. Hennie Schuil was voorzitter van de voormalige personeelsvereniging POV Justitia.

H.S. Born Tweemaal levenslang

Het was een koude winterdag in het jaar 1942. Achteraf bezien één van de koudste zo niet de aller-koudste dag van deze eeuw in ons land. Om precies te zijn: het was dinsdag 27 januari 1942 toen ik voor de eerste maal mijn stappen zette in het gebouw aan het Blokhuisplein, dat toen officieel de Bijzondere Strafgewangenis werd genoemd. Al verscheidene jaren liep of fietste ik daar voorbij, maar merkwaardigerwijs was het bijzondere aan deze instelling eigenlijk nooit tot mij doorgedrongen. Het Blokhuisplein werd eerder vereenzelvigd met het Stadsziekenhuis – met op de eerste verdieping die groot uitgevallen ruit van de operatiezaal – dan met de gevangenis, die toch vele malen groter was. Mijn HBS-diploma had ik in de zomer van 1940 behaald, toen de Duitse bezetters koud zich in de Friese hoofdstad hadden genesteld. Sindsdien had ik enkele kantoorbaantjes versleten. Niets van permanente aard, maar in de niet zo florissante financiële omstandigheden van die periode waren mijn eerste verdiende guldentjes zeer welkom geweest.

Zoals gezegd, op 27 januari 1942 bij een temperatuur van minus 17 graden overdag (de Elfstedentocht was een week eerder gehouden) begon mijn loopbaan bij justitie, die ruim veertig jaar zou duren. Via de 1e poort met nog geen hek maar zware deuren aan de binnenzijde, liep

men langs de in een halve cirkel geplaatste luchtkooien ter linkerkant naar de 2e poort. In die tijd was daar een centrale punt van de bewaking gevestigd. Tussen 2e en 3e poort bevond zich het zgn. "straatje van Noordhoff": het klinkerpad aan beide zijden door middelen van manshoge metalen schermen met idem toegangsdeuren de beide "plaatsen" aan het oog onttrok. Aan de zuidzijde was de ziekenplaats, aan de noordzijde de luchtplaats voor levenslangen. In het midden van deze luchtplaats stond een fraaie metalen pomp. De keuken was toen aan de zuidzijde direct naast de 2e poort gevestigd, alwaar kok Brandsma de scepter zwaaide. Naast de 3e poort was de opgang naar de administratieafdeling op de 1e etage, mijn domein voor de komende tijd. Het directeursbureau, nog vóór de verfraaiing, die later door directeur Jansen zou worden doorgevoerd, kan ik mij uit die eerste tijd niet herinneren. De toenmalige directeur Noordhoff (juist: de naamgever van het straatje!) heb ikzelf nooit ontmoet. Hij was permanent met ziekteverlof en werd per 1 mei 1942 opgevolgd door de heer Jansen, die vóór de oorlog hoofd van de arbeid was geweest en toen woonde in het pand Keizergracht/ hoek Druifstreek. Jansen kwam uit Rotterdam, alwaar hij als directeur van de gevangenis aan de Noordsingel de voor de Maasstad zo desastreuze meidagen van 1940 had meegemaakt.

Het verhaal wil, dat hij en de directeur van de Rotterdamse dierentuin zeiden gemeen te hebben hun bewoners uit de kooien te hebben moeten vrijlaten in de oorlogsdagen van mei 1940. Wel kreeg ik te maken met de adjunct-directeur, de heer Marcus Zondag. Met voornaam, omdat zijn broer ook ergens in Nederland gevangenisdirecteur was. Ik herinner mij Zondag als een wat houderig figuur, die regelmatig zijn handen en voeten kwam warmen bij de forse kolenkachel, die in het midden van de administratie prijkte. Deze adjunct-directeur, die ook het Huis van Bewaring (nu: A-vleugel) beheerde, moest toen al af en toe opdraven in het burgerweeshuis aan het Zaailand (op de plek, waar thans de Waterleiding Friesland haar kantoren heeft). Uit dat weeshuis waren de wezen geëvacueerd naar de Nieuwestad en hun plaats was ingenomen door de Duitse Sicherheitspolizei, die in begin 1942 – zij het op veel bescheidener schaal dan later – gebruik maakte van een celruimte in het Huis van Bewaring. De heer Zondag placht dan te zeggen, dat hij in elk geval een tientje bij zich had gestoken "voor de kantine" voor het geval hij zou worden gearresteerd. Het derde lid van de directie van de heer Willemse, die niet in een dienstwoning woonde zoals Noordhoff en Zondag, maar in een woning aan de P.C. Hoofdstraat. Hij voerde de rang commies-ter-directie en was de comptabele. Een aardige maar erg nerveuze man, die veel later zijn Justitielooptocht zou besluiten als directeur in Arnhem. De eerste maanden van mijn diensttijd in de Bijzondere Strafgevangenis Leeuwarden, nu 50 jaar geleden, vielen in een tijd van de grote beroering in de wereld. De Duitse legers rukten nog steeds op in de Sovjet-Unie (o.a. bij Leningrad), de Jappen bezetten Indo-China, Malakka, Singapore en uiteindelijk ook Nederlands Oost Indië (slag in de Javazee), Wavell en Tommel streken in de hete Afrikaanse woestijn en het gloednieuwe Duitse slaagschip Bismarck ging ten onder in de golven van de Atlantische Oceaan. En de druk van de Duitse bezetting in ons land werd steeds meer voelbaar. Al deze gebeurtenissen werden elke ochtend tijdens de (surrogaat)-koffiepauze binnen de administratie uitvoerig "besproken door een groepje "deskundigen. Behalve de heren Faas en Droogsma, de ouwe jongens" daar, waren ook present de hoofdonderwijzer Jan Arie Schilt, de magazijnmeester Jan Bouma en dikwijls ook de werkmeester van de kleermakerij Becherer, lid van de buiten werking gestelde dienstcommissie. En regelmatig verscheen daarbij ook een gedetineerde, n.l. de ex-reservekapitein van het Nederlandse leger van den Heuvel. Deze was veroordeeld door het zgn. Vredesgerechtshof, een nationaalsocialistische uitvinding met als procureur-generaal de beruchte NSB'er Van Genechten. Van der Heuvel deed zijn intrede in Leeuwarden vrijwel gelijktijdig met mij. 8 jaar gevangenisstraf was zijn deel wegens het neerschieten van een NSB'er op 13 mei 1940. Met behulp van kaarten op het administratiebehang en bijbehorende vlaggetjes werd uitvoerig de militaire situatie in de wereld geanalyseerd. Kwam onverwachts een niet-ingewijde binnenlopen, dan was plotsklaps het onderwerp van gesprek het boeken van luttele bedragen op zakgeld dan wel eigen geld van Van der Heuvel met bestudering van het omvangrijke rekening-courantboek. Het bijhouden van dit boek, dat elk kwartaal afgesloten diende te worden, werd mijn taak en dat heeft mijn rekenvermogen voor mijn hele leven danig in positieve zin beïnvloed, nu nog steeds merkbaar tijdens het klaverjassen. De administratieruimte bevond zich tussen het archief en het kantoor

(pijpenla) van de hoofdopzichter, hoofd van de arbeid. De arbeid was in die dagen het alleenzaligmakende in het leven der gedetineerden. Recreatie, ontspanning, sport, radio op cel, dat alles was nog niet uitgevonden. In Leeuwarden was de kleermakerij het omvangrijkst met o.a. een werkzaal daar, waar later de recreatiezaal kwam, nu inmiddels “oude recreatiezaal”. Er waren liefst vijf kleermakers/personeelsleden werkzaam, t.w. de heren Becherer, Boven, Steen, Ale de Jong en H.J. de Jong. Deze laatste, die vóór mijn komst een tijdje op de administratie had geassisteerd, werd op 11 april 1945, vier dagen vóór de bevrijding van Leeuwarden, met een aantal andere verzetsmensen door de Duitsers bij Dronrijp doodgeschoten. Verder was er de luidruchtige weverij/annex bomerij met de werkmeesters G.W. Klein Langenhorst en Ten Have en ook de meubelmakerij met de werkmeester J.D.J. Meyer. Gedetineerden werkten op één der werkzalen of in hun eigen cel; verscheidene cellen waren dan ook voorzien van een naaimachine. Ten slotte werden op cel ook enveloppen geplakt, o.m. voor de girodienst, dit alles onder toezicht van de werkmeester O. Smeding. Het elke maand berekenen van de arbeidslonen aan de hand van door de werkmeesters ingevulde werkboekjes, behoorde eveneens tot mijn taak. Het inschrijven van nieuw binnengekomen gedetineerden vergde weinig tijd: het gemiddelde was destijds twee per maand! Immers, alleen zij, die een gevangenisstraf van meer dan vijf jaren hadden gekregen, kwamen in aanmerking voor plaatsing in deze bijzondere strafgevangenis. In de laatste maanden van 1942 kwam daarin een drastische verandering, maar daarover later meer. Onwillekeurig, na 50 jaren terugkijkend, vraag je je af, welke de verschillen in het gevangenisleven van toen en nu zijn. Bij de beantwoording van die vraag wil ik niet stilstaan bij het verschil in benadering van de gedetineerde, noch bij de (on)mondigheid van hen. Iedereen kan zelf wel nagaan, dat er van enige overeenkomst nauwelijks sprake is. Waarover ik wel iets wil zeggen is de sfeer, de atmosfeer.

Destijds was de praktijk “ton op cel”

Niet opmerkelijk, aangezien ook heel wat woningen in de goede stad Leeuwarden nog voorzien waren van een privaattoon. De “tonneman” was een dagelijkse verschijning in de stad. Ton-op-cel betekende, naast het ontbreken van het latere “toiletteren” op de ring, een speciale, laat ik het noemen, geur door de beide cellenvleugels, die werd veroorzaakt door desinfecterende vloeistof, creoline, waarmee de tonnetjes werden voorzien na te zijn geleegd en gereinigd. Dit laatste geschiedde door de huisdienstploeg, op elke ring geassisteerd door zgn. hulpreiniger. Deze ontving daarvoor een weinig vorstelijke toeslag op het arbeidsloon van – naar ik meen - 2½ cent per dag. Op de karren werden des morgens de tonnen vervoerd naar één der stortplaatsen, waar ze werden geleegd, gereinigd en van creoline voorzien, het zgn. kiepelen. Daarna gingen ze retour cel. Die doordringende geur hing er altijd en overal, behalve in het kantoorgebouw gelukkig. Totdat de gemeenschappelijke was/toiletafdelingen werden gemaakt, duurde deze praktijk noodgedwongen voort.

Ketelhuis

Een ander aspect was de centrale verwarming, in de vleugels aanwezig en aldaar gestookt in elk twee ketels van formaat op het vlak. Deze ketels, alsmede die in het centrale ketelhuis (achter de huidige keuken) werden gestookt door een gedetineerde. In de oorlogsjaren was dat Jan Roelofsen (reg.nr. 554) die er toen al circa 25 jaar detentie op had zitten. Hij slofte in een hoog tempo door het gebouw en werd eigenlijk beschouwd als een vierderangs ambtenaar. Zoals u zult begrijpen waren kolengruis en -stof alom present. Ook in de dienstvertrekken, waar kolengestookte grote kachels stonden, die door diverse gedetineerden werden bediend. In de administratieafdeling was daarmee belast Cees Slob (reg.nr. 803) een vriendelijke man die ook zorgde voor koffie en thee (surrogaat natuurlijk). De aardewerk kopjes en schoteltjes konden na breuk niet worden aangevuld: het was immers oorlog. De heer Faas kon Slob tot wanhoop brengen als hij gokte, dat een kopje, vanaf de plm. 2 meter hoge archiefkast niet zou breken. Meestal gebeurde dat wonderlijk genoeg ook niet: ze waren dan ook van vooroorlogse kwaliteit! Het bewakingspersoneel was streng hiërarchisch georganiseerd.

Aan het hoofd stond de huismeester, in de wandeling “majoor” genoemd. Zo’n 50 jaar geleden was dat de heer G. Busser, een kwieke man, al op leeftijd, die niet te beroerd was om na enig

opjutten door Faas en de zijnen even in een pilaar op het kantoor te klimmen of een handstandje op een schrijfbureau te maken! Onder hem functioneerden de hoofdbewaarders, oftewel brigadiers. Ik herinner mij de heren Hofstede, Lunshof en Nannen. Zij woonden allen –verplicht– in dienstwoningen aan de nog niet gedempte Keizersgracht. De huismeester en de brigadier/dienstmaker resideerden in het kantoor onder de 3e poort. Een bewaarder had aldaar in de openlucht overdag permanent een post. De bewaarderswacht (naast de kaderkamer) was meestal goed gevuld met reserveposten, want het systeem van afknijpdiensten was nog niet uitgevonden. Indien de directeur dat nodig vond, werden hulpbewaarders op arbeidsovereenkomst in dienst genomen. Onder hen waren ook steeds enkele zgn. zondagsbewaarders, die naast hun gewone werkzaamheden (bv. Bakker) op zondagen nog een als bewaarder dienstdeden. Hulpbewaarders werden per uur betaald en door de meesten van hen werden lange dagen ‘gedraaid’; werkweken van 70 uren waren geen uitzondering!

Hulpbewaarder

De oudste hulpbewaarder in die oorlogsjaren was de heer Dirk Tombal. Hij was in mijn ogen al een oude man en bezat een grote witte snor. Vroeger was hij, net als mijn grootvader, in Leeuwarden sigarenmaker geweest, maar wegens gebrek aan tabak in die jaren kon in dat beroep geen droog brood meer worden verdiend. De heer Tombal begroette mij stevast met “dag jongeheer!”. Waar blijft de tijd, nietwaar? Hij kwam vrij plotseling te overlijden en werd met korps eer begraven. Een grote begrafenisstoet door de straten van Leeuwarden naar de begraafplaats. Ik weet dat dit toen grote indruk op mij maakte. De volgende keer iets over de grote veranderingen die in de laatste maanden van 1942 en begin 1943 hun stempel zouden gaan drukken op het leven in de Bijzondere Strafgevangenis Leeuwarden.

In het laatst van het jaar 1942 werd het duidelijk dat grote delen van de Hollandse westkust op last van de Duitse bezetters zouden moeten worden ontruimd: de bevolking moest worden geëvacueerd, hun huizen met de grond gelijk gemaakt, tankgrachten gegraven. Zo ontstond b.v. tussen Den Haag en Scheveningen een niemandsland en werd gesproken van de “Vesting Scheveningen”. In het verband van mijn verhaal is van belang dat de bevolking van de Haagse gevangenis (uitgezonderd het Huis van Bewaring aan de Casuaristraat) moest verhuizen naar elders. En zo kwam het dat in november/december 1942 de gehele populatie van de Bijzondere Strafgevangenis ’s-Gravenhage in Leeuwarden werd ondergebracht. Deze gedetineerden waren kortgestrafte oudere mannen, die op grond van hun leeftijd de straf in gemeenschap mochten ondergaan, net als de langgestraften in Leeuwarden na de eerste vijf jaren detentie. Het behoeft geen betoog, dat deze evacuatie het systeem, zoals dat in Leeuwarden werd gevoerd en dat al enigszins verwaterd was (geen rechten, maar voorrechten, die verdiend konden worden) volkomen deed verloederen. Zo’n honderd extra bewoners, in onze ogen allen oude mannetjes, kwamen binnen onze muren en veroorzaakten grote veranderingen: huisvesting, voeding (alles was immers gedistribueerd), medische dienst, bewakings-, arbeids-, en administratief personeel. Behalve de gedetineerden kwamen n.l. ook geëvacueerde personeelsleden over en zelfs een heel arbeidsbedrijf, n.l. de drukkerij onder leiding van werkmeester J.F. Weijtze. Deze Haagse invasie zorgde natuurlijk voor veel spanningen onder het personeel. Spanningen waren er overigens toch al. De anti Duitse gevoelens waren onder het personeel zeer algemeen, maar er was een enkele uitzondering. Deze uitzondering, de hulpbewaarder J.V., zorgde ervoor, dat vier bewaarders enige tijd door de Duitsers werden opgesloten: zij hadden in de bewaarderswacht duidelijk hun mening verkondigd over de “Führer en de toehorende pro-Duitse collega had dat even “doorgegeven” aan de beruchte Sicherheitspolizei! En hij kon uiteraard daarvoor niet ontslagen worden; dat gebeurde pas bij de bevrijding in april 1945. In de loop van 1942 werd bovendien duidelijk, dat in de Nederlandse gevangenis onvoldoende plaatsruimte was voor door de Nederlandse rechter veroordeelden. Vele inrichtingen waren immers gevorderd voor hen, die door de Duitsers waren gearresteerd, terwijl de “normale” economische criminaliteit aanzienlijk toenam. De zwarte handel bloeide, clandestien slachten was aan de orde van de dag, de “economische rechter” deed zijn intrede en het aantal lopende vonnissen nam schrikbarend toe.

Ook toen al, dus

Men ging over tot het instellen van werkkampen voor met name economische delinquenten: één in Oost-Groningen en één nabij Utrecht (fort Spijkerboor): later volgden nog meer. Daarnaast –en dat was uiterst ongelukkig- werd kamp –Ommen voor hen bestemd. Dit uit 1920 daterend kamp was in 1941 door de Duitsers overgenomen en ingericht voor Joden, maar dat plan ging niet door. Toen in 1942 daar Nederlandse economische veroordeelden werden ingesloten, bleek er als gevolg van nationaalsocialistische invloeden en Duitse leiding (Werner Schwier, een ex-paardenslager die zich Herr Doktor liet noemen, was de commandant) een ware concentratiekampmentaliteit te heersen, die vele slachtoffers eiste. Al deze zaken, die natuurlijk niet in de onder censuur staande pers aan de orde werden gesteld, veroorzaakten veel onrust, ook in de Leeuwarder gevangenis. Het alkovengebouw, tot dan toe alleen als nachtverblijf dienend, werd nu ook overdag bevolkt: woonzalen voor de kortgestraften, terwijl beneden, naar het arbeidsmagazijn, de overgekomen drukkerij werd geplaatst. Ten slotte nog iets over het beheer van de inrichting. Het was voorgeschreven, dat dit beheert werd gevoerd door het College van Regenten. De directeur was dus eigenlijk slechts een zetbaasje, ondergeschikt aan het College. De secretaris van het College (een nevenfunctie) hield regelmatig zitting daar, waar tot voor een paar jaar de familie Schuil woonde. Boven de ingang 1e poort bevond zich de zgn. regentenkamer, waar het College bijeen kwam.

Correspondentie met het Ministerie van Justitie voerde het college, niet de directeur. Mijn eerste arbeidsovereenkomst (januari 1942) was dan ook getekend door de voorzitter en de secretaris van het College van Regenten. Naarmate de Duitsers meer insluitingen doorvoerden in het huis van bewaring, taande de interesse van de heren regenten. Zij kwamen steeds minder vaak, lieten de zaken over aan de directeur, maar toen zij in april 1945 weer kwamen opdaven werd hen de toegang geweigerd door de toenmalige directeur, de heer A. Jansen. Hij had in de moeilijke oorlogsjaren de kastanjes uit het vuur mogen halen en werd zelfs gearresteerd; hij verbleef geruime tijd in het concentratiekamp Amersfoort en keerde werkelijk uitgemergeld terug. Deze moede beslissing jegens het verouderde systeem van regenten werd gelegaliseerd door het Ministerie van Justitie, maar pas officieel bij het invoeren van de Beginselenwet 1953. De colleges werden toen opgeheven en vervangen door de nog steeds bestaande Commissie van Toezicht. Een volgende keer iets over de rol van het huis van bewaring in oorlogstijd, speciaal in Leeuwarden. Zo'n 50 jaar geleden waren uit personeelsoogpunt gezien het Huis van Bewaring (nu A-vleugel) en de Bijzondere Strafgevangenis (nu B-vleugel) volledig gescheiden. Alleen de directie was gemeenschappelijk. In die tijd bestond de bezetting van de administratie van het H.v.B. uit welgeteld één persoon, de heer Albert Folkers. Zijn zoon Folkert zou na de bevrijding ook in dienst komen als hulpklerk – op – arbeidsovereenkomst. Deze zoon zullen velen van u wel kennen: hij was o.a. in Leeuwarden adjunct-directeur en later directeur van het H.v.B. Bergerhout in Alkmaar. Hij liet zich later Frits noemen en maakte furore als toneelspeler en – regisseur bij P.O.V. Justitia. Vader Dolkers was afkomstig uit Groningen, hij had de rang van commies en had geen gemakkelijke taak in het H.v.B., speciaal toen de Duitsers daar steeds vaker entree hadden. Uiteindelijk kreeg hij assistentie van een nieuwe man, Adriaan van Elst, een al wat oudere man. Hij woonde Achter de Hoven en speciaal de briefcensuur werd zijn taak.

1942-1945

Over de gang van zaken in het H.v.B. in de jaren 1942-1945 kan ik uit eigen ervaring heel weinig vertellen. Een enkele maal, als er een razzia dreigde op jonge mannen (zij moesten in Duitsland werken) of op radiotoestellen (die verboden bezit waren!) deden mijn collega Nico Oeloff (een paar jaar ouder dan ik) en ondergetekende 's nachts dienst in het H.v.B. Wij waren veilig voor de razzia's, wij sliepen in de regentenkamer op strozakken en verleenden zo nodig 's nachts assistentie op de administratie, als daar tientallen lieden door de Sicherheitspolizei werden gedumt. Jawel nachtdienst door de administratie, kom daar nu eens om! Maar de aanleiding was natuurlijk uiterst bedroevend. U zult begrijpen, dat het principe "een man per cel" in die tijd in het H.v.B. geen stand kon houden. In de BSG werd wel gehandhaafd, maar daar verbleef het grootste deel van de mensen toch al "in gemeenschap", op verblijfszalen. Als ik 't goed heb zaten soms wel 6 of 7 man in het H.v.B. op één cel, ook 's nachts uiteraard. De nachtdienst van de

bewaking was in eigen hand. Pas na de bekende “overval” in december 1944 deed de Landwacht zijn intrede voor toezicht op het doen en laten. Deze Landwacht was een groep nationaalsocialistisch denkende lieden van een twijfelachtig allooi. Zij droegen jachtgeweren en werden dan ook spottenderwijs Jan Hagel genoemd. In het H.v.B. stonden zij onder leiding van een oudere Duitse Feldwebel.

Ontsnapte arrestant

Eens (ik meen in begin 1943) ontsnapte een voor de Duitsers belangrijke arrestant, Van de Linde genaamd, 's nachts uit het H.v.B. Hoe? Heel eenvoudig: een hulpbewaarder, Klaas Boxem, had nachtdienst, hij verliet met Van de Linde het pand en doken beiden onder. Dreigende represailles bleven gelukkig uit, misschien mede, omdat één der dienstdoende collega's van Boxem, een uit Den Haag afkomstige geëvacueerde man was, die bekend stond om zijn nat.soc. sympathieën. Hij had niet goed op zijn collega gelet! De “preventieven”, voor wie het H.v.B. toch in feite bedoeld was, vormden een steeds kleinere groep bewoners. Uiteindelijk (eind 1944) werden zij overgeplaatst naar een etage van de BSG, een situatie, die tot begin 1946 heeft geduurd. Verschillende personeelsleden van het H.v.B. hebben in die laatste oorlogsjaren zich verdienstelijk gemaakt door het geven van inlichtingen en het doorgeven van briefjes aan verwanten van door de Sipo opgepakte Nederlanders. In het geheim natuurlijk, omdat bij bekend worden ervan zij zelf “achter de deur” dreigden te verdwijnen.

De gestichtsarts

Ook de rol van de gestichtsarts Bearda Bakker, een felle anti-Duitser, is in deze erg belangrijk geweest. Mishandelingen bij het verhoor door de Sipo (Gründmann cs.) en aanhang (ook Nederlanders deden mee, zoals Lammers en Sleyffer, evenals een groep Rexisten, Belgische nat. socialisten) vonden binnen het H.v.B. niet plaats. Daartoe werden de slachtoffers gebracht naar het Burmaniahuis of het weeshuis aan het Zaailand. Zij kwamen vaak 's avonds laat in deerniswekkende toestand terug. Nog een enkel woord van onze Haagse bazen in die oorlogsjaren. Bij afwezigheid van de ministers (zij waren immers in Londen) werden de departementen geleid door de secretarissen-generaal. Er waren “goede” en er waren ook ‘slechte’. Tot die laatste categorie mocht ook zeker de s.g. van Justitie gerekend worden, nl. de nat.socialist prof. Schrieke. Het hele departement werd in 1943 geëvacueerd vanuit Den Haag en kwam terecht in Apeldoorn. Voor het gevangeniswezen waren slechts heel weinig ambtenaren werkzaam. Ik herinner mij de namen Kortweg, Erdman, Barnelveld en Beerta. Veel meer waren er geloof ik ook niet.

De criminaliteit

De criminaliteit rijst de pan uit, zo lijkt het heden ten dage. Inbrekers, tasjesdieven, fraudeurs, zwartrijders en autokrakers: we lezer er iedere dag over in de krant en het doet ons pas wat, als we zelf het slachtoffer zijn geworden. Alleen de “grotere” zaken krijgen speciale belangstelling, zoals de ontvoering van gefortuneerde heren, roofovervallen met dodelijke afloop en kindermoorden. Driemaal staan zulke zaken in de schijnwerper: als ze plaats vinden, als de daders veroordeeld worden en als deze daders uit de gevangenis ontsnappen of bevrijd worden. In 1943, toen ik één jaar in justitiedienst was, kwamen dergelijke misdrijven minder vaak voor dan tegenwoordig. Buiten beschouwing gelaten natuurlijk hetgeen door of namens de bezettingsmacht werd uitgespookt. De straffen waren zo'n 50 jaar geleden over het algemeen hoger dan nu en de daders pasten tezamen in één enkele gevangenis, nl. de bijzondere strafgevangenis Leeuwarden. Zo ontmoette ik onder de bewoners van “ons” gebouw verschillende lieden, wier strafzaak voor de nodige beroering had gezorgd. Ik wil enkele memoreren.

Lijk zonder hoofd

In 1939 werd bij Terschuur (tussen Nijkerk en Barneveld) een koffer gevonden, waarin zich het lijk van een vrouw bleek te bevinden, ik meen zonder hoofd. Uiteindelijk kwam men erachter, dat het ging om de vrouw van een hofmeester bij de Mij. Nederland, een scheepvaartbedrijf met o.m. passagiersschepen op de lijn Amsterdam-Batavia (nu: Djakarta). Op Java werd deze hofmeester gearresteerd en hij bekende ten slotte de misdaad. Onder registrummer 957 trof ik hem, P.L. Koorens, in Leeuwarden aan.

Maring

Enkele jaren eerder was een in Amsterdam wonende Duitser, Maring geheten, tot levenslang veroordeeld omdat hij, leidekker zijnde, zijn compagnon op de toren van de Majellakerk in de hoofdstad een zetje zou hebben gegeven met dodelijke afloop. Het bestaan van een riant verzekering, die beide compagnons op elkaars leven hadden gesloten, wekte argwaan. Hoewel hij bleef ontkennen kwam ook hij in ons grote boek onder nummer 805. In de oorlogsjaren dacht hij wel gauw vrij de kunnen komen op grond van zijn nationaliteit, maar de bezetters waren niet geïnteresseerd.

Emmanuel Polak

Dat waren zij –vreemd genoeg- ook niet in het lot van een Amsterdams mannetje van Joodse afkomst, Emmanuel Polak. Hij was de dader van een zedenmisdrijf, dat de geschiedenis inging als “de moord in het bananenpakhuis”. Slachtoffer was een joods meisje, Sara Beugeltas. Deze Polak, ook bekend als nummer 868, overleefde als enige van zijn familie de uitroeiing door de Duitsers van het merendeel van de Joodse bevolking van Amsterdam en wel, omdat hij levenslang had gekregen.

De bende van Oss

Er was in de jaren vóór de oorlog in Noord-Brabant een groep criminelen actief, die bekend stond als “de bende van Oss”. Na bloedig treffen met de politie kwamen zij voor de rechter en hun bestemming werd.....Leeuwarden. Vader, zoon en oom De Bie, enkele Van Galens, Van Bernes en Hendriksen zorgden voor Brabantse inbreng binnen onze muren. Zij waren niet steeds eensgezind, dat bleek meer dan eens. Onderlinge vechtpartijen kwamen regelmatig voor en soms werden meningsverschillen uitgevochten achter stellingen op de kleermakerij met ook wel doorslaggevende argumenten als zware Rijksstrijkijzers! De latere prof. Nagel heeft in zijn beginjaren een verhandeling geschreven over deze “bende van Oss”, waartoe hij vele malen een bezoek aan Leeuwarden bracht.

Moord op de pastor van Geysteren

Tenslotte bracht ook de dader van de geruchtmakende moord op de pastor van Geysteren (een dorp aan de Maas nabij Venray) vele jaren aan het Blokhuisplein door.

Al deze lieden en nog veel anderen kwam ik hier tegen en het lezen van hun strafdossiers, waaruit ik uittreksels moest maken, maakte veel indruk op mij. Speciaal ook wegens de meestal aanwezige foto's van de slachtoffers, die aan duidelijkheid niets te wensen overlieten. Het mag dan niet verwonderlijk heten, dat ik in de beginjaren van mijn Justitiediensttijd weinig mededogen voelde met gedetineerden. Later werd er duchtig aan mij geschaafd, o.m. door hooggeleerde heren van het Criminologisch Instituut bij de R.U Utrecht, en toen ging ik uiteindelijk alles wat meer relativeren.

Geen rechten, wel plichten en soms gunsten

In de oorlogstijd bestonden er voor gedetineerden geen rechten, wel plichten en soms gunsten. Zo was de voorwaardelijke invrijheidstelling afgeschaft. Ieder diende dus zijn volle straftijd uit te dienen. Voor langgestraften was er evenwel wel de regel van afslag van straftijd”. Indien de helft van de straftijd was verstreken mocht de directeur bij het Dep. Van Justitie eenmaal per jaar een voorstel tot strafvermindering indienen; zo'n voorstel werd vrijwel altijd gehonoreerd. Op de lijst kwam men echter alleen als er sprake was van goed gedrag in de inrichting gedurende het afgelopen jaar. Kenden wij na de oorlog, toen de V.I. weer was ingevoerd, de zgn. VI-bidders (immers: V.I. was toen geen algemene regel maar een voorrecht dat verdiend moest worden). In de jaren '40 – '45 deden de daarvoor in aanmerking komende hun best op hun best om op de jaarlijkse afslaglijst te komen. Ik meen, dat 6 maanden afslag per jaar toen het maximaal haalbare was. En natuurlijk bleven de 10 á 15 levenslangen verstoken van deze gunst.

Bekende Friezen

Onder de langgestraften bevonden zich in die jaren ook enkele Friezen. Die vind je overal, nietwaar? Wie ik niet heb mogen ontmoeten was de befaamde IJje Wykstra, die in Grootegast vier marechaussees had gedood. Hij was in december 1941 overgebracht naar een inrichting in

Woensel, toen het Rijks Krankzinnigen Gesticht geheten. Hij is daar spoedig overleden, maar zijn naam kwam nog vele jaren voor in onze omvangrijke rekening-courantboeken omdat er geen bestemming was voor zijn nalatenschap, een klein geldbedrag.

Herinneringen

Zoals u weet schrijf ik in deze rubriek iets over hetgeen ik mij nog herinner uit mijn eerste justitiejaren, zo'n vijftig jaar geleden. Wij leefden toen in de oorlogstijd met alle narigheid van dien. Op de dagelijkse gang van zaken was dit uitdrukkelijk te merken. Zo waren alle personeelsleden (plm. 120 man) ingedeeld bij de luchtbescherming. Bij luchtalarm –en dat gebeurde nogal eens, vooral 's nachts- werd van ons verwacht, dat wij ons naar de gevangenis spoedden, vrouw en kinderen thuis achterlatend. En dit al of niet per fiets met meestal geen rubberbanden over de duistere straten van Leeuwarden.

L.B. Gevangenissen

Extra voorzichtigheid was geboden bij het passeren van de Leeuwarder grachten wegens het ontbreken van straatverlichting. In 't bijzonder de (toen nog niet gedempte) Keizersgracht was niet van gevaar ontbloot, zoals menig Duitse militair tot zijn schade heeft ondervonden. Wij waren voorzien van een fraaie zwarte helm, een witte armband met opdruk "L.B.Gevangenissen" en een legitimatiebewijs, waaruit bleek, dat wij bij de gevangenis werkten. Soms werd iemand bij controle de Duitsers "verhaftet". Meestal klonk het sein "veilig" al voor we het gebouw bereikten en dan dus gauw rechtsomkeert. In de gevangenis had ieder een taak toebedeeld gekregen, waarvan de belangrijkste was het post vatten op één der zolders met een schep en een berg zand. Dit tegen de eventuele brandbommen, begrijpt u? een geluk, wat wij onze daadkracht (?) nimmer hebben behoeven te bewijzen! De distributie was voor iedereen een probleem, maar in het bijzonder voor hen, die niet in de gelegenheid waren de karige rantsoenen clandestien wat uit te breiden. Zoals de gedetineerden b.v., wier vier maaltijden niet veel verder gingen dan het voorkomen van de hongerdood. Wie kantinegeld had verdiend kon daarvoor niet veel kopen, hooguit in het seizoen wat fruit. Sigaretten van het oorlogsmerk "Consi" werden per stuk verkocht. Bij het luchten konden ze worden opgerookt, want in de cel, de zaal en de werkplaats was roken streng verboden.

Arbeid en studie

De arbeid voor gedetineerden was vóór de oorlog altijd centraal geregeld geweest door middel van een jaarlijks zgn. plan-van-arbeid. Deze arbeid had een driedig doel, nl. tijdsdoding, vakonderricht en het drukken van kosten van de overheid. Vrijwel alle arbeid stond immers ten dienste van de Rijksoverheid, zoals de PTT, de rechterlijke macht en het gevangeniswezen. Vooral bij een wat langere detentietijd was het aspect vakonderricht niet onbelangrijk. Zo herinner ik mij één der Ossenaren, die zich had ontwikkeld tot een verdienstelijk kleermaker. Na zijn ontslag kreeg hij onmiddellijk werk, doch na korte tijd veranderde hij zijn beroep in.....groenteboer. Verspilde energie door het arbeidspersoneel, lijkt het wel. Ook door zelfstudie in de beperkte vrije tijd werden soms verbluffende resultaten bereikt, rekening houdend met de geringe faciliteiten. De verplichte arbeidstijd voor veroordeelden bedroeg immers 56 uur per week, maar het ontbreken van recreatie, radio en uiteraard televisie, leverde toch nogal wat vrije uren op, terwijl het licht bij studenten nog wel eens na 22.00 uur een extra (half) uurtje mocht blijven branden. De zelfstudie werd georganiseerd en begeleid door de hoofdonderwijzer, de heer J.A. Schilt. Deze markante figuur, die gewend was geen blad voor de mond te nemen, had ook de leiding over de bibliotheek, waarbij werd geassisteerd door een gedetineerde, genaamd Muhlenbruch. Ook was er regelmatig een "hulponderwijzer" in dienst. Als zodanig is in Leeuwarden begonnen o.a. de heer J. Storm (zoon van bewaarder K. Storm), die zijn justitieloopbaan enige jaren geleden afsloot als adjunct-directeur in één der inrichtingen in het oosten des lands. Eén der meest succesvolle studenten onder de gedetineerden was ongetwijfeld de man, als nummer 859 in ons grote boek ingeschreven, die het presteerde tijdens de detentie accountant te worden. Na zijn ontslag heeft hij nog vele jaren een accountantsbureau in Leeuwarden gehad.

1943

In 1943 werd het druk in onze inrichting. In het huis van bewaring uiteraard doordat de

Duitsers steeds meer insluitingen eisten, maar ook in de bijzondere strafgevangenis. Hier deden kortgestrafte jongeren hun intrede na de oude mannetjes” uit Scheveningen in 1942. Het betrof n.l. de bevolking van de koepelgevangenis in Haarlem, die plotseling door de Duitsers was gevorderd.

De particuliere arbeid

Naast de bestaande vakarbeid (kleermakerij, weverij, meubelmakerij en drukkerij) kwam daardoor steeds meer ze zgn. particuliere arbeid aan bod. De Hoofdmoot daarvan werd gevormd door het enveloppenbedrijf: het vouwen en verpakken van enveloppen, in het bijzonder voor de Postcheque- en Girodienst. Werkmeester was de heer O. Smeding, die zijn taak zeer contentieus verzorgde en elke maand zijn handen vol had aan het invullen der werkboekjes, die ik daarna moest verwerken. Deze tak van arbeid leverde een geringere beloning voor gedetineerden op dan de vakarbeid, een bron van steeds weerkerende ongenoegen. Aan het eind van het oorlogsjaar 1943 was het duidelijk, dat de oorlog niet meer zo lang zou duren. Dachten wij tenminste. In Rusland kraakte de Duitse linies, op acht september wat het Italiaanse regime na de geallieerde invasie ingestort en Mussolini had slechts dankzij de Duitse valschermjagers het vege lijf (tijdelijk) kunnen redden. De invasie in Frankrijk leek op handen en wij waren optimistisch gestemd. Eind juli 1943 bezocht ik mijn familie in Amsterdam-Noord en ik zag toen de gevolgen van het Britse bombardement op de Fokkerfabrieken en vele woningen in de buurt. Er waren vele onschuldige slachtoffers gevallen en dit alles maakte op mij een grote indruk.

Volle gevangenis

Onze inrichting was voller dan ooit tevoren en het personeelsbestand moest daarmee groeien. Nu was dat toen niet zo'n probleem: liefhebbers waren er genoeg en toestemming vooraf uit Den Haag (nee: Apeldoorn, want het departement was geëvacueerd) was niet nodig. Ook bij de administratie leidde dat tot uitbreiding. Een veel tijd vergend bestanddeel was n.l. de briefcensuur, verplicht voor zowel veroordeelden, onveroordeelden als passanten.

Brief schrijven

Elke gedetineerde kreeg 1 maal per week de beschikking over 1 velletjes briefpapier-met-hoofd, kwart formaat. Op dat briefhoofd stonden de voorschriften aangegeven voor correspondentie (alleen onder registratienummer) en bezoek. Dat laatste kwam steeds minder vaak voor wegens de reismogelijkheden, maar de briefwisseling werd uitvoerig benut. Voor een extra vel briefpapier moest aan de directeur toestemming worden gevraagd met opgave van reden. Elke maandagochtend was het dan ook uitgaande brieven lezen geblazen en speciaal voor dit werk werden enige oudere heren op arbeidscontract aangenomen. Zo deed allereerst de heer Roelof Stuurman* zijn intreden in ons midden. Hij was een kennis van directeur Jansen en had in zijn jonge jaren bij de marine gediend. Hij mocht daar graag smakelijk over vertellen; ook zijn vocale “kwaliteiten” demonstreerde hij graag op ons verzoek en “The red, white and blue for ever” schalde dan door het bureau. Hij was buitengewoon naïef, waarvan wij veelvuldig misbruik maakten. Onder aanvoering van Faas en Droogsma werd hij dan “uitgeprobeerd”, o.a. door natte lappen onder zijn schrijftafel te bevestigen. Heel vlug had hij dan natte broekspijpen, hetgeen hij stevast veel te laat ontdekte. In 1943 was voorts op de administratie verschenen Benno Wagenaar, zoon van de gevangenispredikant prof. Wagenaar. Hij was student in de rechten, had zgn. loyaliteitsverklaring niet getekend en kon zich daardoor niet meer legaal bewegen. In dienst van Justitie kan dat natuurlijk wel. De land- en zeekaarten aan de muur bleven stipt bijgehouden op grond van de berichten van de Engelse radio en wij wisten toen exact, waar wij op de kaart Kiev, Smolensk, Sebastopol, Salerno, de Gilbert eilanden, de Midway archipel en Bougainville konden vinden. Het kwam ook voor, dat wij veel tijd overhadden en dan gokten wij enthousiast om sigaretten, die wij niet hadden.

12 duizend schuld

Bij de bevrijding had ik zo'n 10 à 12 duizend schuld! Er is toen een streep door gehaald. Gelukkig! Ons klein voorraadje tabakswaaren voor gedetineerde werd achter meerdere sloten bewaard op het bureau onder oppertoezicht van de heer Faas. Deze situatie duurde overigens na de bevrijding nog jaren wegens de tabaksindustrie. Omdat ik toen nog niet rookte, was de

beproeving voor mij persoonlijk niet zwaar. Ik herinner mij ook nog duidelijk welke leveranciers in die jaren producten aan de inrichting leverden. Brood (oorlogskwaliteit uiteraard) kwam van broodfabriek Van den Berg van de Voorstreek, vlees van slager Laverman uit de Nieuwe Oosterstraat, groente e.d. van W. Fokkema uit de Gysbert Japicxstraat, melk van de Coöp. Melkinrichting Emmakade (op de plek is nu de Nieuwe Weme Supermarkt - Nu Albert Heinegevestigd). Dieters van de Nieuwestad leverde "grutterswaren" en Romkema uit de Nieuwe Oosterstraat kaas. Al deze producten waren natuurlijk gedistribueerd en voor het verkrijgen van de nodige vergunningen moest heel wat administratief werk worden verzet. De rantsoenering was voor iedereen niet ruim, ook niet voor gedetineerden natuurlijk. Landelijk gezien was Leeuwarden op voedselgebied een paradijsje.

TBC

En zo kwam het dat zo'n 50 jaar geleden uit heel penitentiair Nederland gedetineerden met de volksziekte T.B.C. werden overgeplaatst naar Leeuwarden. Ze werden vaak binnengebracht in zo'n verzwakte toestand, dat een bezoekje aan de administratie te veel was. Op brancards werden zij naar de ziekenzaal vervoerd, waar de inschrijving plaats vond. Vele van hen zijn in die tijd in onze inrichting overleden, bijna altijd aan T.B.C. Jammer, dat de vorige aflevering van mijn verhaal enigszins verminkt in Normaal is overgenomen. Zo moet ik de naam van de man, die wij op de administratie steeds natte knieën bezorgden, corrigeren: niet Stuurman* maar Stuurhaan. Hij bleef niet lang in ons midden, maar kwam wel na de bevrijding nog een tijdje terug. En toen herhaalde zich uiteraard de historie!

Een ongepaste 1 april grap

Een andere "hulpklerk-op-leeftijd" was de heer Pieter Folkerts. Hij was het tegendeel van naïef: hij probeerde ons steeds te grazen te nemen. Hij vertelde ook sterke verhalen, waar de nodige korrels zout bij moesten worden genomen. Toen hij ook in de ochtend van zaterdag 1 april 1944 (ja, ook op zaterdagen moesten we present zijn!) ons met een plechtig gezicht stond op en vertelde, dat hoofdbewaarder Geert Lunshof was overleden, dachten wij aan een ongepast 1 april grap. Edoch, deze keer vertelde hij de waarheid. De heer Lunshof, die als dienstmaker zijn vast plek onder de 3e poort had, was 's nachts plotseling overleden. De avond tevoren hadden wij hem en de andere kaderleden, zoals toen gebruikelijk nog gegroet voor het huiswaarts gaan. Hij woonde in een dienstwoning aan de Keizersgracht en had daar inwoning van zijn dochter en schoonzoon. En deze laatste kennen velen uwer ongetwijfeld nog, n.l. de heer Johan Kampen, die toen nog hulpbewaarder was en die de laatste jaren vóór zijn f.l.o. in 1972 ook als dienstmaker werkzaam was.

Ouwe Piet

De heer Folkerts, die vroeger -naar ik meen- vertegenwoordiger was geweest en wiens schoonzoon (Wiersma) een garage dreef vooraan in de Schrans, was niet erg gezien bij het bewakingspersoneel. De bijnaam, die men hem gaf, loog er niet om (!) Pier de L.....r. Wij mochten hem wel en spraken over hem als "Ouwe Piet". Hij repliceerde dan steevast met: "Als je niet oud wilt worden, moet je je jong opknopen". Ik gebruik tegenwoordig die zin ook wel eens.

Enkele dagen vóór de bevrijding (eind maart/begin april 1945) werd hij door de Duitsers gearresteerd, waar na hij belandde in de gevangenis van Groningen, destijds onder Duits beheer, de voorloper van de Mesdagkliniek. Folkerts droeg daar -zo vertelde hij tenminste- de hele gevangenis na de vlucht van het Duitse personeel en de beschieting van de stad Groningen door de geallieerden officieel over aan de Canadezen. Hij kwam weer spoedig terug op zijn oude stekje bij ons administratie.

Normale bevolking

In de bijzondere strafgevangenis werd in de jaren 1945 en 1946 onderdak verleend aan de "normale"bevolking van het huis van bewaring (voornamelijk preventieve) en wel op de 2e etage van de cellenvleugel. In het huis van bewaring (nu de A-vleugel) verbleven tot 15 april 1945, toen onze stad werd bevrijd, alleen nog slachtoffers van het Duitse regime.

Terechtgesteld

Verschillenden werden elders terechtgesteld, o.a. bij Dronrijp, anderen afgevoerd met onbekende bestemming, voornamelijk naar Westerbork, Amersfoort, Ommen of Duitsland. Na genoemde datum waren de bordjes uiteraard verhangen en werd ons huis van bewaring een kamp voor politieke delinquenten, aanvankelijk onder het Militair Gezag, later als onderdeel van het DGBR (directoraat-generaal bijzondere rechtspleging). Na de bekende overval (zie de plaquette aan de buitenmuur) op 8 december 1944, kwam er naast ons personeel een groep landwachters in huis: wij noemden hen smalen Jan Hagel vanwege hun jachtgeweren. Zij moesten de zaak in de gaten houden en stonden over leiding van een Duitse militair, ik meen een oudere Feldwebel, genaamd Rudolph.

12 levenslangen

In de bijzondere strafgevangenis verbleven in die periode 12 levenslangen, van wie ik de namen nog ken: Jan Capelle, Gerrit Maliepaard, Jan Hoek (moord op een verpleegster bij Bennekom), Douma en Pietersom, Maring, Polak, Slont en Dils, Albers, Jan Woltering en Jan Bemond. Beide laatste waren in 1943 in Rotterdam veroordeeld wegens moord op twee oudere Joodse vrouwen, die dachten via hen een onderduikadres te kunnen vinden. Zij hadden nog twee mededaders, t.w. een vrouw en Piet Haertland ("dove Piet"), die er met 20 jaar gevangenisstraf af kwam. Die levenslangen hadden voor zover geen cel voor hen beschikbaar was, een apart gemeenschapsverblijf, n.l. de zaaltjes 8-1, 8-2 en 8-3. Deze bevonden zich op de 1e etage boven de huidige keuken met een opgang daarnaast. Later zijn deze zaaltjes verbouwd tot kantoor en bij de andere bureaus aangetrokken. De onderlinge verhouding bij deze groep levenslangen was erg slecht en hun verblijf-in-gemeenschap moet voor hen dan ook uiterst onaangenaam zijn geweest. Gratieverlening was er in de oorlogsjaren niet bij, omdat alleen de Koningin die kon geven en zij was immers in Londen. De man, die door Hitler in haar plaats was aangesteld, Seyss-Inquart (zes-en-een-kwart) heeft nooit gratie verleend aan deze groep gevangenen, hoewel met name de Duitser Maring daarop wel had gerekend. Af en toe kregen zij bezoek van een reclasseringsambtenaar uit Den Haag, want de plaatselijke reclassering had geen taak voor hen, vond men. Eerst was dat de heer Van Ouwenaar, later mej. V. Elzelingen. Nog enkele jaren na de bevrijding, kwamen zij regelmatig op bezoek.

Nico Oeloff

Op 26 mei 1994 overleed in zijn woonplaats Eelde op 75-jarige leeftijd de heer Nico Oeloff. Hij kwam in de zomer van 1942 als klerk in dienst bij de Bijzondere Strafgevangenis Leeuwarden en was verschillende jaren mijn collega. Voordien had hij gewerkt bij het bureau van de verkeersinspectie in Leeuwarden. Hij woonde destijds in de Tjerk Hiddestraat. Voor hem was de nieuwe baan –net als voor mij- de meest geschikte manier om verplichte tewerkstelling in Duitsland te ontkopen. Na afloop van de oorlog ging zijn belangstelling geleidelijk meer uit naar, zoals dat toen werd genoemd, de sociale dienst bij het gevangeniswezen. Na studie en een aanloop in Leeuwarden ging hij als sociaalambtenaar eerst naar Alkmaar en later naar Groningen. Hij eindigde bij de Mesdaginrichting zijn carrière als hoofd van de afdeling sociaal begeleiding. Ik herinner mij Nico Oeloff als een prima collega, met wie het goed samenwerken was. In tegenstelling tot mij, was hij artistiek begaafd. Dit uitte zich vooral na de oorlog in snelteken seances en zijn muzikaal optreden in diverse bandjes, o.m. voor Canadese militairen. Ook trad hij wel op samen met zijn broer Kees, die amateurgoochelaar was.

Hongerwinter

Onlangs is overal veel aandacht besteed aan de 50-jarige herdenking van de invasie in Normandië. Voor ons betekende die invasie destijds uitzicht op een toekomst. Onder de Duitse bezetting hadden wij immers geen toekomstmogelijkheden. Het zou, zo dachten wij toen, nog slechts een kwestie van weken zijn, maar dat viel tegen. Er zou b.c. nog zoiets komen als de beruchte Hongerwinter, hoewel wij in Friesland daarvan niet erg te lijden hadden. Wat wel zorgen baarde was het probleem hoe de verwarming op peil te houden. De Limburgse mijnen leverden ook voor het noorden zwarte brandstof, maar de doorstoten der geallieerden tot Arnhem in september 1944 en de daaropvolgende spoorwegstaking maakten daaraan een einde. Bomen

werden al of niet illegaal gekapt om aan brandstof te komen. Gas was niet of slechts enkele uren per dag beschikbaar. Hoe men erin slaagde een instelling als gevangenis en huis van bewaring op temperatuur te houden, is voor mij nog steeds een raadsel.

Laarzen op de Lange Pijp

Enige tijd geleden verscheen een boek van de Leeuwarder dominee Ype Schaaf: "Laarzen op de Lange Pijp". Voor degenen die zich interesseren voor het leven in onze stad in de oorlogsjaren een "must". Belangwekkend is b.v. de rol van gevangenisarts H. Bearda Bakker, zoals door Ds. Schaaf beschreven.

Vervoer

Nog even iets over het vervoer zo'n 50 jaar geleden. Particulieren beschikten niet over gemotoriseerd vervoer, immer, er was voor hen geen benzine. In het gunstigste geval had men een fiets, gedekt door een Ausweis, maar dan moest de eigenaar wel belangrijk geacht worden voor b.v. de voedselvoorziening, de gezondheidszorg of het gevangenisgebeuren in de stad, liefst zo dicht mogelijk bij het Blokhuisplein. Nieuwe fietsbanden waren er niet, zodat menig fietser van verre gehoord kon worden.

Sukeladewagen

Transport van gevangenen (en dan sluit ik even uit hen, die door of vanwege de bezetters vervoerd werden) geschiedde per trein (tot september 1994) en binnen de stad met een wagentje met paard. Dit werd met koetsier gehuurd van stalhouderij Poelsma, gevestigd aan de Spanjaardslaan. Aan de achterzijde zaten één of twee politiemensen als bewaker, terwijl de delinquent binnen "veilig" was opgeborgen. Bij het paleis van justitie was er een speciale ingang beschikbaar; de achterkant werd dan tegen de gevel gereden. De oude Leeuwarders noemden dit rijtuigje de "sukeladewagen".

Herdenking

Wij leven momenteel in een periode van herdenking, speciaal omtrent hetgeen vijftig jaar geleden is gebeurd. Ik noem in dit verband de landing der geallieerden in Normandië, die bevrijding van Parijs, Maastricht, Nijmegen enz. en de slag om Arnhem (Market Garden), het drama van Putten, waar alle mannen werden opgepakt en naar Duitse concentratiekampen werden afgevoerd enz. enz. En er staat ons nog een en ander te wachten tot mei 1945.

De kraak

Wat was destijds van dit al te merken in Leeuwarden? Oorlogshandelingen gingen aan de Friese hoofdstad voorbij, op een enkele geallieerde bom na. Arrestaties door de bezetters waren er evenwel steeds meer en wel in een zodanige mate, dat het Friese verzet besloot tot het "kraken" van ons huis van bewaring. Deze overval slaagde in alle opzichten op 8 december 1944. Het verbazingwekkende ervan was de eenvoud, de organisatie van het veilig doen onderduiken van de bevrijde mannen en vrouwen en het uitblijven van Duitse sancties. Werden elders acties tegen de bezetters gevolgd door bloedige represailles (Putten, Lidice, Oradour, Wieste Hoeve enz.) de overval op het huis van bewaring leidde alleen tot een permanente aanwezigheid van de zgn. landwacht in de inrichting. Het beheer bleef in handen van de Nederlandse Justitie, terwijl er toch uitsluitend politieke gevangenen waren ingesloten. Ook al, omdat zich onder ons personeel destijds enige politiek onbetrouwbare figuren bevonden, was de overval tevoren slechts bij een zeer beperkt aantal personeelsleden bekend. Naar ik meen is slechts één hunner mede ondergedoken, n.l. de heer Tiemersma, een hulpbewaarder.

Oorlogshandelingen

Wat wij in Leeuwarden merkten van de oorlogshandelingen elders was de evacuatie van de bevolking van Noord-Limburg. De Maas was immers enige maanden frontlijn. Vele inwoners van Roermond en omgeving belandden zodoende in Leeuwarden.

100-jarige bestaan van de cellenvleugel van de Bijzondere Strafgevangenis

Afgezien van deze bespiegelingen over hetgeen 50 jaar geleden plaats vond en waarover mijn epistels in Normaal handelen, wil ik nog even aandacht schenken aan het 100-jarige bestaan

van de cellenvleugel van de Bijzondere Strafgevangenis, nu B vleugel genoemd. In juli 1894 werd deze in gebruik genomen, nadat de oude cellenafdeling was verwijderd. De nieuwe vleugel telde 91 cellen, waarbij de luchtkooien in de vorm van een halve cirkel zich aan de zuidzijde bevonden. In de begroting van 1892 werd voor deze nieuwbouw een post van F. 100.000, -- geraamd. Het gevolg van deze bouw was o.m. dat alle langgestraften (langer dan 5 jaar) die nog in de Groninger gevangenis verbleven, in Leeuwarden konden worden ondergebracht.

Bewaarderwoningen

Vanaf 1901 speelde het gemis aan bewaarderwoningen in de directe nabijheid van de inrichting. Een plan om dergelijke woningen te bouwen langs de spoorlijn naar Groningen vond een slecht onthaal omdat zij te ver verwijderd zouden zijn (!). Uiteindelijk werd besloten grond aan te kopen langs de Keizersgracht tussen Druifstreek en Kruisstraat. Eigenaren van de bestaande woningen vroegen echter te veel voor de verkoop van hun schamele optrekjes, waardoor een en ander ernstig werd vertraagd. Een voordeel van deze nieuwbouw zou zijn, dat er een einde kwam aan “een zeer verkeerde en ergerlijke toestand, dat namelijk de Bijzondere Strafgevangenis, die de zwaarste gestraften herbergt aan die eene zijde zóó dicht bij de openbare straat ligt, dat contact tusschen de gevangenen en het publiek aldaar mogelijk is, ja als het ware wordt uitgelokt.” Er zouden uiteindelijk verrijzen een adjunct-directeurs woning, een hoofdbewaarders woning en acht bewaarders woningen (4 boven en 4 beneden). In grote lijnen bestaat deze situatie nog steeds, zij het, dat de woningen niet meer aan de overheid behoren en er, al vele jaren, geen personeelsleden meer wonen.

Laatste gedetineerde

Tot slot nog het volgende. Deze maand, oktober 1994, is het precies 25 jaar geleden, dat de laatste gedetineerde de gevangenis Leeuwarden verliet. De toenmalige minister van Justitie, mr. Polak, had n.l. in zijn wijsheid overwogen, dat er een groot overschot aan celruimte in Nederland bestond. Door de toen geldende selectienormen bleef de Leeuwarder gevangenis steeds laag bewoond (plm. 25%) en gezien de slechte situatie van de woonomstandigheden van het voortbestaan ervan niet verantwoord. Per 1 januari 1970 werd de gevangenis opgeheven. Minder dan een jaar later was het ook in Den Haag duidelijk geworden, dat er sprake was van een celtekort in plaats van overschot. Nu, 25 jaar later, is dat nog zo, ondanks de enorme uitbreiding van de capaciteit. Enfin, dat verhaal kent zo langzamerhand iedereen in Nederland wel. 25 jaar geleden zat het personeel van de gevangenis Leeuwarden met een ferme kater, ook al kwam een koortje departementsambtenaren ons bij de ‘feestelijke sluiting’ hier close-harmony toezingen. Directeur M.G. Kraij en zijn mensen werden bedankt en konden gaan: overplaatsing of wachtgeld was hun deel.

Tweemaal Levenslang

Als u regelmatig mijn bijdrage aan Normaal onder de titel “Tweemaal Levenslang” leest, dan weet u, dat ik daarin terugkijk naar mijn loopbaan bij de Leeuwarder gevangenis, die ruim 50 jaar geleden aanving. Daarbij memoreer ik dan ook terloops allerlei gebeurtenissen, die toen in de wereld plaatsvonden, want die vormen een wezenlijk bestanddeel van ons leven. Het was immers oorlogstijd, de nederlaag van de zg. [asmogenheden](#) kwam steeds dichterbij en het dagelijkse leven werd al maar moeilijker. Nu wil ik niet te veel in herhaling vervallen, want in de media (pers, radio, TV) wordt uitvoerig teruggekeken en herdacht, wat zich 50 jaar geleden afspeelde.

D-day, de luchtlandingen bij Arnhem, de executies in Amsterdam, bij woeste Hoeve en ook in Friesland, de overval op ons huis van bewaring, de bevrijding van Auschwitz en andere vernietigingskampen, het Ardennenoffensief, we hebben het opnieuw beleefd. Daarom beperk ik mij nu maar tot het gebeuren in Leeuwarden in die laatste oorlogsmaanden.

Zes man in één cel

Het huis van bewaring (nu: A vleugel) was overvol met door de Duitsers opgepakt: zes man in één cel was niet ongewoon. De stank was er steeds aanwezig, evenals de vrees voor escalaties en de haat tegen de Duitsers en hun trawanten. Van die laatsten wil ik speciaal noemen de Vlaamse SS'ers (Rexisten), de Nederlandse landwachters (Jan Hagel) met hun Duitse commandant,

permanent in de vleugel aanwezig, en de Nederlandse politie- en opsporingsambtenaren, met namen de “heren” F.X. Lammers en Sleyfer. Maar onder ons eigen personeel waren ook enkele “foute” en twijfelgevallen. Onze directeur, de heer A. Jansen, was al enige tijd geleden opgepakt en ingesloten in het concentratiekamp Amersfoort. Zijn vrouw en dochter woonden in de directeurswoning aan het Blokhuisplein, daar, waar nu de portiersloge te vinden is. De adjunct-directeur was de heer J. Langeraad, die woonde in de dienstwoning, nu bewoond door de weduwe van de vroegere bewaarder Eenling. Gas en licht waren slechts af en toe mondjesmaat beschikbaar, alle etenswaren waren zeer krap gedistribueerd en toch slaagde onze kok er in elke dag maaltijden in de etenspannetjes te krijgen.

Ziekenafdeling

Op ziekenafdeling in het alkovengebouw verbleven nogal wat tbc-patiënten, van wie er af en toe één stierf. De “bemanning” van deze afdeling bestond, naast de parttime arts H. Bearda Bakker, uit enkele bewaarders onder leiding van de heer Jan Zijlstra. Verpleegkundigen telde onze dienst nog niet. Pas enige jaren ná de oorlog kwam er een verpleger in de gevangenis, n.l. de heer Klaas Kooistra.

Bewaarder/ziekenverzorger

Maar tevoren werd door de gestichtsarts een cursus opgezet en gegeven aan een aantal bewaarders, die na het behalen van een diploma als bewaarder/ziekenverzorger in dienst bleven. Van hen wil ik noemen Geert v.d. Meer, E. Krikke, Koos Ammerlaan en S. de Roos. Terug naar de eerste maanden van 1945. De geruchtenmachine draaide op volle toeren, niet alleen binnen de gevangensmuren natuurlijk. Door de spoorwegstaking en de oorlogshandelingen in Limburg, Noord-Brabant en Gelderland was communicatie met andere delen van het land uiterst beperkt. De radio was “fout” (Max Blokzijl!) de krant (Friesche Courant) was ‘fout’ (elke dag één blaadje A 4 formaat), de ondergrondse blaadjes waren het slechts over één ding eens: de zege op de bezetter was aanstaande.

De zege

En die kwam voor Leeuwarden op 15 april 1945. Dat betekende voor ons huis van bewaring een totale omwenteling. Alle bewoners werden op slag vrijgelaten, de meeste personeelsleden verhuisden naar de buurman gevangenis, een aantal bleef c.q. kwam om samen met mensen uit het verzet de vleugel om te turnen tot een zg. bewaringskamp. Eerst onder leiding van het Militair Gezag in de persoon van ene De Jong, later als zg. DGBR kamp, waarvan er overigens in onze stad nog enkele waren: Arendstuin, Ericadorp, Vliegveld. Onze hoofdonderwijzer, de heer Jan Schilt, liet het onderwijs en de bibliotheek over aan zijn assistent, de heer Piet Weidema, en ging zich daadwerkelijk toeleggen op toezicht op de vrouwenafdeling (met kaalgeschoren “dames”). Maar ook voor de gevangenis is (B vleugel) ging de bevrijding niet ongemerkt voorbij. Zoals ik al eerder heb uiteengezet verbleven er enige langgestraften, die waren veroordeeld door het zg. Vredesgerechtshof in Den Haag, een nationaalsocialistische instelling. Deze mensen, alle oud-officieren uit het Nederlandse legers, werden na overleg met de officier van Justitia in vrijheid gesteld. Het waren de “grand old man” onder hen, overste Mijnberg en de heren A v.d. Heuvel, Bom en Kruithof. Dit kwalijke gerechtshof behandelde evenwel ook zaken tegen NSB’ers, die voor een normale rechtbank zwaarder zouden zijn gestraft. Eén van hen, als kortgestrafte ook in Leeuwarden, de Limburgse WA man Raven, had pech. Toen zij straf om was, verhuisde hij naar een bewaringskamp.

15 april de Nederlandse driekleur

Ik heb in mijn tijd het altijd de moeite waard gevonden om op 15 april de Nederlandse driekleur bij het huis van bewaring uit te steken. Jammer genoeg is dat bij mijn opvolgers als directeur in ongebruik geraakt. In het weergeven van mijn belevenissen in en om de gevangenis zo’n 50 jaar geleden, was ik gekomen tot de bevrijding op 15 april 1945. Ná die datum fungeerde er geen huis van bewaring meer: het gebouw (nu A vleugel) was in gebruik als bewaringskamp voor politieke delinquenten, de bevolking verbleef op één etage van de bijzondere strafgevangenis (nu B vleugel). Er ontstonden toen nogal wat verschuivingen bij ons personeel.

Verschuivingen personeel

Waar ik werkte, op de administratie dus, verdween de in feite ondergedoken student Benne Wagenaar. Nieuwe gezichten waren daar Ebe Drijver, Piet Wiersma en Folkert Folkers. De vader van laatstgenoemde die jarenlang de administratie van het huis van bewaring had gevoerd, werd nu “bij ons” comptabele. Onze directeur Jansen kwam heelhuids doch sterk vermagerd terug uit het concentratiekamp Amersfoort. Heel goed herinner ik mij het feestje, dat hij gaf naast zijn woning in de regentenkamer boven de 1e poort. Ook bij de bewaking kwamen wat nieuwe mensen in dienst als “hulpbewaarder op arbeidscontract”. Er konden zoveel mensen aangenomen worden als we dachten nodig te hebben. Postenbezetting en financiële consequenties: daar hadden we nog nooit van gehoord. En zo deden o.m. hun intrede Pier Haringa, Ype Hoekstra en Doeke de Vries. Zo langzamerhand werd het duidelijk, dat in de naaste toekomst gerekend kon worden op een grote toevloed van gedetineerden. In het geldende systeem dienden immers alle mannelijke gedetineerden met een gevangenisstraf van meer dan 5 jaren opgenomen te worden in de Bijzondere Strafgevangenis Leeuwarden. Tot in het begin van de oorlogsjaren lukte dat met handhaving van de toen gebruikelijke methode van gunstenverwerving en beperkte gemeenschap. Dit moest worden afgeschaft door de toeloop van elders niet plaatsbare kortgestraften. Nu er zo vele politiek veroordeelden op komst waren, diende het oude gebouw drastisch uitgebreid te worden.

Directeur Abraham Jansen

De stuwende kracht hierbij was ongetwijfeld de directeur Abraham Jansen. Zijn contacten met de Rijksgebouwendienst Leeuwarden hadden o.m. het volgende resultaat. Het alkovengebouw werd ontdaan van alle slaapkooien. De medische dienst op de 2e etage werd vernieuwd. Op het gebouw werd een 3e etage gebouwd. Waar nu o.a. het P.O.V.-lokaal is gevestigd, kwamen zodoende een aantal werkzalen: 2 kleermakerijen, een boekbinderij, een lakensnijderij, een bibliotheek, een zadelmakerij en nog wat kleine vertrekken. Voort werden twee nieuwe werkzalen gebouwd tussen de 1e en 2e poort, n.l. een smederij (naast de B vleugel, waar de halfcirkelvormige luchtkooi groep werd afgebroken) en een houtbedrijf (naast de alkovengang). De financiering van een en ander was een aangelegenheid van de Rijksgebouwendienst, maar de inrichting der werkzalen moest de gevangenis betalen. Vooral de smederij, troetelkind van de heer Jansen, die er zelf uit het dienstvak arbeid afkomstig was, vergde kapitalen. Overigens was het meeste tweedehands, want in die naoorlogse jaren was er nauwelijks iets nieuws te koop. De oude alkovenzalen, 6 op de 1e etage en 3 op de 2e, werden zodanig verbouwd, dat zij geschikt waren voor dag- en nachtverblijf voor een groot aantal gedetineerden. In het begin van de jaren '50 konden op die manier zo'n 600 man worden ondergebracht.

Het paradepaardje

Bovendien was er voor al deze mensen arbeid beschikbaar: op de werkzalen, de verblijfszalen en –cellen, in de huisdienst maar ook bij de bouwactiviteiten. Voor zover ik dat kan beoordelen werd één en ander argwanend gevolgd door Den Haag. Toen na verloop van tijd bleek, dat het bouwproject succesvol zou zijn, werd de argwaan omgezet in tevredenheid. Na enige tijd werd Leeuwarden zelf “het paradepaardje” van het Nederlandse gevangeniswezen. Steeds vaker kwamen naast de Haagse heren ook buitenlandse bezoekers zich overtuigen van het vele goede, dat zich in Leeuwarden voltrok. Dat deze situatie uiteindelijk de initiatiefnemer, de heer Jansen, boven het hoofd zou groeien en tot zijn ondergang zou leiden, werd voor ons steeds duidelijker. Maar daarover later meer.

College van regenten

In een eerdere aflevering vermeldde ik, dat destijds het beheer der gevangenen in handen was van een college van regenten, waaraan de directeur rekening en verantwoording schuldig was. Al in het begin van de oorlogsjaren bleek, dat het college in Leeuwarden het niet zag zitten af en toe bij de Duitse bezetters op het matje te moeten komen. Het college liet dan ook na zich verder met de gang van zaken te bemoeien: de directeur mocht alles zelf opknappen met alle gevolgen van dien. De heer Jansen was dan ook zeer duidelijk, toen na de bevrijding de heren regenten weer kwamen opdraven om de touwtjes weer in handen te nemen: “wegwezen!”. En zo werd in

Leeuwarden in 1945 het college van regenten in feite aan de kant geschoven. Pas bij invoering van de Beginselenwet 1951, werd dit 19e eeuwse instituut officieel opgeheven. De commissie van toezicht kwam in zijn plaats, maar de functie daarvan was wezenlijk anders.

Oude en nieuwe bewoners

Een volgende maal zal ik iets schrijven over de verschillen tussen de oude en “nieuwe” bewoners van de bijzondere strafgevangenis: de criminelen en de politieken. Deze laatste groep werd uiteindelijk vele malen groter dan de eerste en dat had een duidelijk invloed op het gevangenisleven.

1955/1956

Deze keer zal ik iets vertellen over hetgeen niet 50 maar 40 jaar geleden de Leeuwarder inrichtingen van het gevangeniswezen in rep en roer bracht. We hebben het dan over de jaren 1955/1956. De directeur van gevangenis en huis van bewaring was toen de heer Alle Wedzinga, de opvolger (na enkele “tussenpauzen” in de personen van de heren Ording en Greveling) van de befaamde heer Abraham Jansen, die in 1951 het veld had moeten ruimen. Deze heer Wedzinga, van Friese afkomst en strenge gereformeerd, had ook in zijn jonge jaren in de Leeuwarder gevangenis gewerkt. Wij constateerden dat uit het toen gebruikte zg. stamboekpersoneel. Daaruit was evenwel de vermelding van zijn vroegere beroep, onderwijzer, verwijderd, waarschijnlijk door hemzelf: hij scheen zich daarvoor te generen! Later werd hij directeur van de bijzondere strafgevangenis voor jongemannen in Zutphen.

Meningsverschillen

Al spoedig na zijn aantreden in Leeuwarden ontstonden er meningsverschillen en andere moeilijkheden. Hij kreeg het aan de stok met vele personeelsleden, met name met de heren K.H. Niekerk, sociaal ambtenaar en een zeer rechtschapen man, H. van Langeveld, commies-ter-directie en namens de directeur belast met de dagelijkse leiding in het huis van bewaring en P.N. Stomph, adjunct-directeur.

Gebeten hond

Meer dan één bewaarder werd al of niet vrijwillig “afgeschoven” van de gevangenis naar het huis van bewaring, waar de kans op een aanvaring met de grote baas wat kleiner was. Ik was toen hoofd van de administratie en was ook af en toe de gebeten hond. Zo werd mij regelmatig voorgehouden, dat ik een voorbeeld diende te nemen aan zijn zoon, die toen werkte bij de administratie van het rijksasiel Avereest. Jaren later heb ik die zoon, Andre Wedzinga, meegemaakt als collega-directeur en hij bleek een geschikte kerel, maar gelukkig voor hem niet zo akelig voortreffelijk als pa het destijds voorspiegelde. Hij beëindigde zijn loopbaan in 1987 als directeur in Doetinchem. Maar terug naar de oude Wedzinga, die nog wel eens opduikt in mijn dromen, die zich af en toe afspelen in de gevangenis! De perikelen bleven niet onopgemerkt in Den Haag en er volgden enkele pittige bijeenkomsten met o.a. de heer Erdman van het Ministerie en de stafleden in de directeurskamer, waarbij ik als secretaris optrad.

Zelfstandig huis van bewaring

Een eerste maatregel, die tegen de heer Wedzinga werd getroffen, was tevens de officiële geboorte van een zelfstandig huis van bewaring. Op 1 augustus 1955 werden beide inrichtingenvolledig gesplitst voor wat betreft de personele bezetting. Er kwam een aparte directeur in de persoon van de heer A.J.J. Hartevelt, die voordien adjunct-directeur in Den Haag was en daar een deel van één der grote directiewoningen bewoonde. Hij verhuisde naar Leeuwarden, waar hij langere tijd zijn intrek nam in het toenmalige hotel Spoorzicht aan het Zuiderplein. In het huis van bewaring kwam ook een afzonderlijke administratie o.l.v. de bekende Folkers jr. Sociaal ambtenaar werd de heer Enno Helmus, afkomstig uit Veenhuizen. Hoofd van de bewaking werd de heer J.A.J. ter Haagha, evenals de meeste bewaarders overgenomen uit de gevangenis. In de zomer van 1956 werd de knoop definitief doorgemaakt: de heer Wedzinga werd ontheven van zijn functie en kreeg een zg. speciale opdracht bij het Ministerie tot aan zijn pensionering, enkele jaren later.

Doortastende bullebak

Als interim-directeur kwam in de gevangenis de heer B.B. Broekaert, directeur van de

koepelgevangenis in Breda. Hij had de reputatie een doortastende bullebak te zijn. Hij nam zijn huismeester (hoofd bewaking) uit Breda mee, t.w. de heer Jan Zijlstra. Deze had vele jaren in Leeuwarden gewerkt, als bewaarder, ziekenverzorger en hoofdbewaarder. De heer Broekaert stelde zich aanvankelijk zeer argwanend op tegen de andere directieleden, zodat er nog heel wat uitgelegd en besproken diende te worden, ook na het vertrek van Wedzinga. Per 1 september 1956 werd ik overgeplaatst van de gevangenis naar het huis van bewaring. Ik werd daar toen hoofd administratie, tevens dd. Adjunct-directeur. In de gevangenis werd ik opgevolgd door de heer Gijs Jongkind, die in later jaren directeur van het jeugdhuis van bewaring De Sprang in Scheveningen geworden. Met mij verhuisde naar het huis van bewaring de heer J.M. Wieten als huismeester, nadat Ter Haagha met pensioen was vertrokken. Binnen het huis van bewaring waren toen de onderlinge verhoudingen voor zover ik dat nu zie buitengewoon prettig, niet in 't minst door de opstelling van directeur Hartevelt, met wie ik altijd een prima verstandhouding heb gehad. Een volgende aflevering zal gaan over het 6e Sporttoernooi van het Gevangeniswezen, dat in Leeuwarden plaats vond in dezelfde periode, nl. september 1956. Direct ná dat toernooi werd de NSG opgericht, nu dus bijkans 40 jaar geleden. Over de periode 1946-1951 valt veel te vertellen. Na de bevrijding in 1945, zo'n 50 jaar geleden dus, leek voor ons, jongelui toen, de wereld zonnig en de toekomst rooskleurig.

Salaris 1717,- gulden per jaar

Alleen de betaling voor ons werk liet nogal wat te wensen over. Per 1 oktober 1946 werd ik van klerk bevorderd tot commies. Zo goed als ik het mij herinner was dit alleen, omdat de rang klerk werd opgeheven. Ik ontving toen het vorstelijke salaris van F. 1717,- per jaar! Daarmee was ik zo ongeveer de slechts betaalde ambtenaar in de bijzondere strafgevangenis Leeuwarden.

Landverraders "witpijpers"

Het was een drukke tijd. De gevangenis had zijn oorspronkelijke bestemming (langgestraften) weer terug. Degenen, die door de bijzondere rechtspleging werden veroordeeld tot 5 jaar of langer, en dat waren er zeer velen, dienden in Leeuwarden opgesloten te worden. Veel inkomsten dus en op het topmoment telde het gebouw 600 gedetineerden, het huis van bewaring (A vleugel) niet meegeteld. Het merendeel was "politiek", te herkennen aan een witte band om een pijp van de uiteraard gevangenisbroek. Zij waren er in zekere zin trots op en de anderen (de "criminelen") waren blij, dat zij zich zonder witte band onderscheidden van de "landverraders". Onder de "witpijpers" bevonden zich toch zeker 40 levenslangen, o.m. na gratiëring van de doodstraf.

De hemel beware me, ik ben geen misdadiger

Toen eens de bekende schrijver Willem van Iependaal met de inspecteur Van der Grient Leeuwarden bezocht, kwam hij ook in de cel van Manie Polak, een joodse man, die omstreeks 1936 tot levenslang was veroordeeld wegens een zeer geruchtmakende lustmoord in Amsterdam (bananenpakhuis). Zijn hele familie overleefde de oorlogsjaren niet, maar de Duitsers waren in hem als levenslange niet geïnteresseerd. Op de vraag van Van Iependaal of Polak wellicht "politiek" was, antwoordde Manie verontwaardigd: "De hemel beware me, ik ben geen misdadiger!" Alle gevangenen waren tot arbeid verplicht en met het probleem van huisvesting was de arbeid een groot knelpunt. Dankzij een grootschalige aanpak, waarover ik al eens eerder iets heb gezegd, zijn beide problemen opgelost. Toch moesten na enige tijd de politiek langgestraften ook buiten Leeuwarden gedetineerd worden, want ook toen gold al: vol is vol. Veenhuizen, Hoorn en later Brede assisteerden.

Alkovengebouw

In de zalen van het alkovengebouw woonden, sliepen en -soms- werkten deze politiek langgestraften. Daarbij werd gebruik gemaakt van hangmatten, die 's morgens werden opgerold. Naast de bestaande werkzalen ontstonden enkele nieuwe. De kleermakerijen verhuisden naar de bovenste etage van het alkovengebouw. In de zgn. snijderij bevindt zich tegenwoordig de P.O.V.-zaal. Ook de boekbinderij, de bibliotheek en enkele studieruimten werden daar ondergebracht. Nieuwe gebouwen boden onderdak aan een smederij, een houtverwerkingsbedrijf, een zadelmakerij en een schoenmakerij. De leiding van deze bedrijven kwam in handen van de werkmeesters De Wilde, Marten Sinnema, G.J. Sterenbord en Klaas Withaar. In de vrijgekomen

ruimten kwamen recreatiezaal (zeer vooruitstrevend destijds!) een kerkzaal (geen hokjeskerk meer) en een sportzaal. Deze laatste, op zolder, was geen succes wegens de geringe hoogte, waardoor balspel vrijwel onmogelijk was, uitgezonderd biljarten! De administratieruimte werd verdubbeld omdat aparte zaaltjes voor levenslangen werden afgeschaft. Zo ontstond o.m. een speciale arbeidsadministratie en een nieuw fenomeen: de sociale dienst met een adjunct-directeur voor deze dienst, later sociaal ambtenaar genoemd.

Nieuwlichters

De eerste van deze nieuwlichters (zoals wij ze toen bekeken) was de heer Beuker. Waarbij vandaan kwam weet ik niet meer; wel dat hij een zeer aparte figuur was die aan (vooral politiek) gedetineerden toestond, die wij onbegrijpelijk vonden. Ik weet nog, dat hij woonde in de Fonteinstraat, waar hij bij de toenmalige woningnood vlot een riante woning versierde. Van vóór 1940 dateerde de regeling, dat directieleden in spé tenminste middelbare opleiding moesten hebben genoten. Het merendeel van de toenmalige directieleden had zo'n opleiding niet. A.s. directieleden werden uit de administratie gerekruteerd, zodat zij t.z.t. konden bogen op een jarenlange ervaring. De HBS'ers onder ons waren in die tijd Tom Faa, Nico Oeloff, Ebe Drijver, Folkert Folkers, Piet Wiersma en mijn persoontje. Later kwam daar nog bij Jacobus van der Zee, Andries Kuipers, Bindert Pietersma, Foppe de Haan en Siebe Post. Van al deze jeugdige administratieve krachten hebben uiteindelijk alleen Faas, Folkers, Van de Zee en ik ons "ideaal" bereikt. Drijver, Oeloff en Pietersma verkozen de "sociale weg" of de reclassering. Kuipers verdween via deze weg (Veenhuizen) naar de kinderbescherming. Natuurlijk waren er ook met een lagere opleiding bij de administratie werkzaam. Onder hen al van vóór 1940 Bauke Droogsma. Hij vond de regeling uiteraard erg onbillijk. Hij was een bekwame man, die mij in vele zaken wegwijs heeft gemaakt. Na o.a. een aantal jaren een inspectiefunctie bij het ministerie te hebben uitgeoefend, eindigde hij zijn loopbaan als hoofd van de administratie in onze gevangenis per 1-1-1970, toen de inrichting werd opgeheven. Wanneer ik na zo'n 50 jaren weer terugzie naar de periode 1946-1951 in de Leeuwarder gevangenis, dan kom ik tot de conclusie dat de grote veranderingen in het regiem voornamelijk op het conto komen van de toenmalige directeur Abraham Jansen. Over hetgeen zich toen afspeelde binnen het huis van bewaring (nu A vleugel) kan ik weinig melden. Ik was daar toen niet werkzaam en het had eerlijk gezegd voor mij geen prioriteit.

Directeur Jansen

Jansen was natuurlijk ook directeur van het huis van bewaring (na de woelige periode van het bewaringskamp) maar zijn belangstelling ging vooral uit naar de bijzondere strafgevangenis. Een vorige keer schreef ik al iets over de gebouwelijke aspecten, veroorzaakt door de overgrote bezetting van de inrichting. Nu wil ik iets kwijt over de verhouding van Jansen tegenover de gevangenen, een relatie die het personeel soms amper wist te waarderen. Wij beschouwden de moordenaars, verkrachters, roofovervallers en ander gespuis van nature met een grote mate van wantrouwen, een enkele gunstige uitzondering daargelaten. De komst van de vele "politiek" langgestraften betekende voor het personeel een geheel nieuw aspect van het leven in de gevangenis. Onder hen waren niet alleen de profiteurs (zoals verhuizer Puls uit Amsterdam), de verraders, de handlangers (zoals Lammers en Meekhof) en de SS'ers van het Oostfront, maar ook ex-burgemeesters, NSB partijbonden, enkele idealisten en zelf een hoogleraar.

Andere aanpak

Jansen ging voor in een andere aanpak, min of meer argwanend gadeslagen door functionarissen van het ministerie en de rechtelijke macht en zijn collega's in den lande. Hij stimuleerde zelfstudie en -ontwikkeling van de positief ingestelde gedetineerden, al of niet "politiek". Zij ontplooiden zelf initiatieven om het leven in gevangenschap zinvoller te maken. Er ontstonden verschillende studiegroepen van en voor gedetineerden. Eerst 2, later 3 fulltime onderwijzers behoorden tot ons personeel. De heren Homme Jasper, Henk de Jong en Haarsma, die eerst wegens gebrek aan mogelijkheden met hun onderwijsakte hun brood moesten verdienen als loketambtenaren in het postkantoor, begonnen bij de bajes hun loopbaan als onderwijzer; zij begeleidden de studiegroepen zoveel mogelijk.

Schijnwerper en de Pijler

De gedetineerden gaven twee periodieken uit, t.w. de Schijnwerper en de Pijler. Het eerste was meer algemeen georiënteerd, het tweede was een technisch blad. Dit laatste stond onder supervisie van de adjunct-directeur van de arbeid, de heer J.J.H. Verloop. Beide bladen kregen zelfs landelijke bekendheid: er was zelfs een grote groep vaste abonnees. Jansen timmerde n.l. graag aan de weg en haalde allerlei belangstellenden binnen de inrichting. Een en ander vond plaats toen er nog geen sprake was van een sociale dienst. Jansen was dan ook niet zo gecharmeerd door de aanstelling van een sociaalambtenaar: hij kon een en ander zelf wel regelen, vond hij.

Eerste sportinstructeur

In die tijd valt ook de komst van de eerste sportinstructeur. Deze was bedoeld voor gedetineerden en personeel en speciaal de jongere ambtenaren moesten eraan geloven. Jiu-jitsu moesten wij onder de duim krijgen, maar het resultaat viel tegen. Voetbal, handbal en basketbal op de binnenplaats, daar voelden wij meer voor. Ook ontmoetingen personeel tegen gevangenen kwamen op het programma, alsmede wedstrijden tussen gedetineerden en clubs van buiten. De eerste instructeur was de heer H. Vrieling uit Groningen, een naamgenoot van de latere hoofdbewaarder maar geen familie, geloof ik. Hij bleef niet zo erg lang en keerde terug naar het Groningse.

Gevangenkoor

Een ander fenomeen in ons gesticht was het gevangenkoor, dat een zeker vermaardheid genoot. Het stond onder leiding van een geschoolde dirigent, ook een gevangene. Dankzij de goede relaties, die Jansen had met leden van de plaatselijke middenstand, kwamen er zelfs enkele grammofonplaten van het koor op de markt. Bij het Ave Verum en Moederzegen werden heel wat traantjes weggepinkt in Leeuwarden en omstreken! Toen de reddingsboot van Oostmahorn, de befaamde Insulinde van Mees en Klaas Toxopeus, geld behoefde voor grondige renovatie, bood Jansen met “zijn” koor de helpende hand. En zo ging het koor met in zijn midden een aantal levenslangen, en voorafgegaan door directeur Jansen –in-vol-ornaat (ijdel als hij was had hij zich een soort admiraalsuniform laten aanmeten) naar de Nieuwestad om op de pijp een benefietconcert te geven voor de Insulinde. “Geef acht, voorwaarts mars!... en daar gingen de zangers. Het concert was een groot succes en tot onze verbazing kwamen alle zangers veilig terug binnen te muren.

Mevrouw Jansen

Ook de vrouw van Jansen was erg populair bij de gevangenen. Zij zagen in haar een moederfiguur. Zij ontving de gedetineerden als zij jarig waren thuis op de koffie-met-koek. De familie Jansen woonde toen in de dienstwoning, waar nu de portiersloge en de ingang bevinden. In deze woning werkte ook een gedetineerde (niet politiek overigens) als hulp in de huishouding! Kom daar nu eens om, wil ik maar zeggen. Een foto van mevrouw Jansen heeft jarenlang gehangen aan de wand van de recreatiezaal, af en toe met een bloemetje daarbij. Zelf toen de heer Jansen al lang vertrokken was en vele gedetineerden hem en zijn vrouw alleen nog maar van horen en zeggen kenden. De periode Jansen liep abrupt ten einde in 1951 als gevolg van een rechterlijk onderzoek. Hij beschouwde n.l. de gevangenis als zijn eigendom en was soms zeer royaal met Rijkseigendommen, zoals in de arbeid vervaardigde goederen. Ook de toenmalige districtsbouwkundige en de Rijksgebouwendienst was debet aan zijn val.

Nederlands-Indië

In de jaren 1946-1950 was het onderwerp, dat de gemoederen in ons land danig bezighield, het beleid inzake Nederlands-Indië. De stroming, die vond dat de Nederlandse regering veel te slap en te meegaand optrad, was tamelijk groot. Organisaties als “Door de eeuwentrouw” en partijen als de rechtskatholieken van oud-minister van koloniën Welter, hadden veel invloed en roerden flink de trom. Ook binnen de administratie van onze gevangenis waren meningen verdeeld. De ouderen, met als spreekbuis Piet Folkerts, spraken schamper over het verkwanselen van Nederlands bezit en over de halfzachtheid van het Nederlands optreden. Ik herinner mij, dat Folkerts stevast laatdunkend de term “Partij van de Armoede” gebruikte als het ging om de

aanhangers van minister-president Willem Drees. Ik rekende mij tot die aanhangers en het ging er dan ook aan en toe heftig aan toe. Eén van ons was zo onfortuinlijk als militair in Indië te moeten dienen. Folkers jr. was zo'n 2 ½ jaar in de tropen en uit ons gezichtsveld. Toen hij eindelijk ongedeedd thuiskwam, werd hij onder de ereboog bij zijn woninkje aan de Potmargewal ook verwelkomd door een kereltje van zo'n 2 jaar, dat "dag ome" tegen hem zei. Het was zijn zoontje, dat Folkers voor het eerst in levenden lijve zag. In latere jaren heb ik daaraan nog wel eens gerefereerd als een gedetineerde vol zelfmedelijden betoogde, dat hij zijn vrouw en kind veel te weinig zag: één keer per 2 weken was onmenselijk of zelfs fascistisch! Echt kwaad ben ik op gedetineerden niet vaak geworden, maar bij die klaagzangen heb ik dat niet altijd kunnen vermijden.

Piet van Staveren dienstweigeraar

Een bekend voorbeeld van een zg. Indië-weigeraar was ene Piet van Staveren. Hij werd er voor "beloond" met gevangenisstraf en die voerde hem naar Leeuwarden. Een enkele maal leidde dat tot niet zo vreedzame demonstraties op het Blokhuisplein vóór onze poort door zijn luidruchtige aanhangers.

Poging tot desertie

Een ander aspect van de gebeurtenissen in Indië na de Japanse overgave was het overnemen van medewerkers van het Indische gevangeniswezen door ons Ministerie van Justitie. Twee van hen kwamen in Leeuwarden terecht, n.l. de directieleden I. Godée en J.H. Ordning. Zij voelden zich bij ons uiteraard erg onwennig en het omgekeerde was ook het geval. Beiden (niet gelijktijdig!) hebben gewoond in de dienstwoning Keizersgracht/hoek Oosterkade. Tenslotte hadden wij ook enkele jaren een drietal gedetineerden uit Indië binnen onze muren. Burck, De Lyon en Kelder waren in dienst bij het KNIL toen de oorlog met Japan in december 1941 uitbrak. In maar 1942 werd Java door de vijand bezet en de drie militairen konden op het nippertje per vliegtuig naar Australië ontkomen. Hun familie bleef op Java achter en hun lot was zeer ongewis. Toen zijn in Australië weinig of niets te doen hadden schijnen ze plannen beraamd te hebben om naar Java terug te keren. Achteraf natuurlijk buitengewoon naïef en zijzelf waren het dan ook volkomen oneens met de aanklacht toen zij werden gearresteerd. In 1943 zijn zij veroordeeld wegens "poging tot desertie in tijd van oorlog" door de Krijgsraad voor het Verre Oosten, die toen zitting hield in India, toen Brits-Indië. Na een tijdje gevangen gezeten te hebben op Ceylon, kwamen zij na de oorlog naar Nederland, Leeuwarden dus. Burck had levenslang (hij was officier), de 2 anderen elk 20 jaar. Uiteraard dezen zij hier alle mogelijke moeite gratie te verkrijgen wegens de dubieuze aanklacht en de rol, die naar hun mening de opperbevelhebber generaal Spoor bij de berechting had gespeeld, een rol, die zij uiterst kwalijk vonden. Hoe het ook zij, uiteindelijk kregen zij gratie en werden zij in vrijheid gesteld.

Wapenschildjes

De Lyon heeft zich in de gevangenis ontpopt als een getalenteerde houtsnijder. Hij kreeg ook alle gelegenheid dat te bewijzen en de producten van zijn handvaardigheid bleven bij ons achter; o.m. de wapenschildjes van de provinciën en een fraaie dekenkist, die de toenmalige directeurskamer sierden.

Buitenbeentje

In de jaren 1946-1951 was de bijzondere strafgevangenis Leeuwarden (BSL) een penitentiair buitenbeentje. Er gebeurden allerlei zaken, die men toen revolutionair zou noemen. M.i. was dit hoofdzakelijk het initiatief van directeur Jansen en de vrijheid van handelen, die hij –al of niet tandenknarsend- van het ministerie van justitie had verkregen. Daar was in de eerste plaats de spectaculaire uitbreiding van de arbeid en de studiefaciliteiten. Naast de traditionele vorm van arbeid kwamen er andere. Zo verrees tussen het huis van bewaring (nu: A-vleugel) en de keuken een zgn. nissenhut, waarin een autoherstelwerkplaats werd ondergebracht. Onder leiding van de bewaarder S. Berga en enkele collega's werden allerlei kneusjes opgekalefaterd en buiten de poort uitgeprobeerd. Jansen zorgde wel voor de klanten: middenstanders uit de stad, die stuk voor stuk financieel niet betrouwbaar bleken. Het kostte mij als (wnd) comptabele achteraf veel moeite om ook maar iets van het factuurbedrag geïnd te krijgen! Misschien had dit te maken met

niet geregistreerde toezeggingen van Jansen, die –ik heb dat al eerder gememoreerd- erg gul was met Rijksgoederen en –diensten. Een schoenmakerij, een zadelmakerij, een uitgebreide boekbinderij: als deze bedrijven zorgden voor de noodzakelijke arbeid. Ook bij verbouwingen in het gebouw werden vele gedetineerden als bouwvakker ingeschakeld.

Werk uitvoeren buiten het gesticht

Een speciaal geselecteerd groepje gedetineerden uit de smederij (ik meen zo'n 6 – 8 man) ging enige tijd onder leiding van een werkmeester werk uitvoeren buiten het gesticht. Alle dagen reisden zij daartoe naar Wolvega en 's avonds keerden zij achter de muren terug. Het betrof hier langgestraften, zowel politiek als crimineel. Een tweede novum was het bestaan van twee periodieken, geheel verzorgd door gedetineerden. Zij waren niet alleen gericht op de gevangenispopulatie maar ook op de buitenwereld. Er waren toen vele abonnees op Schijnwerper en Pijler.

Verschijnsel grootbezoek

Verder was het verschijnsel van het zgn. grootbezoek. Dit was gemeenschappelijk bezoek in de recreatiezaal, waar een aantal gedetineerden 1 tot 4 familieleden tegelijk kon ontvangen. De zaal was meestal afgeladen vol. Bezoekers mochten allerlei etenswaren meenemen voor consumptie tijdens het bezoekuur. Het liep dan ook stevast uit op een "vreetfestijn". Over invoer van kwalijke zaken, zoals wapens, ijzerzagen en andere contrabande (drugs waren toen nog onbekend!) werd kennelijk nogal luchtig gedacht. De al eerder door mij genoemde hulp-klerk-opleeftijd Piet Folkerts regelde deze vorm van bezoek en was daarbij persoonlijk aanwezig.

Schooierpraktijken

Hij onderhield zich met gedetineerden en bezoekers en had na afloop stevast de nodige sigaren en sigaretten van gulle bezoekers ontvangen. Hij deelde hiervan steeds ruimschoots uit aan directeur en administratie. Een en ander maakte hem steeds meer populair bij het bewakingspersoneel, dat sprak van schooierpraktijken. In die tijd was één gedetineerde de vaste recreatiezaal-baas. Zijn koffie en koeken vonden gretig aftrek tijdens het grootbezoek en de normale recreatie-uren. Wij hadden daartoe een ingenieus bonnenstelsel ontworpen met steeds wisselende stempels om vervalsing te voorkomen. De bonnen werden nl. vervaardigd in onze eigen drukkerij. Gedetineerde R. Albers was in feite een vooruitgeschoven post van de administratie geworden: hij deed zijn werk loyaal, voor zover wij dat konden beoordelen ten minste. In die tijd was er ook een gedetineerde aangesteld om de directie en administratie te voorzien van koffie en thee. Achter in de administratiegang had hij daartoe de beschikking over enige apparatuur, schoonmaakgerei en voorraden. Geruime tijd was deze, in een wit jasje gestoken kantinebaas ene Tony Oudheusden, die zijn lidmaatschap van de Waffen-SS beloond had gezien met enige jaren detentie. Mijn toenmalige collega Andries Kuipers en ik hebben ook nog enige tijd geprofiteerd van het tekentalent van deze jongeman om de korfbalclubbladen, die wij na diensttijd voor onze verenigingen (Advendo en Friso) moesten maken, te illustreren. Aan al deze zaken kwam een einde toen de politiekgedetineerden langzamerhand verdwenen na gratie of overplaatsing. Het grootbezoek werd opgeheven, evenals de tijdschriften. Het gedwongen vertrek van directeur Jansen en de komst van minder toeschietelijke directieleden gaven de stoot tot het einde van die uitzonderlijke periode.

Tot slot wil ik u een vermakelijke anekdote niet onthouden.

Eppo Lentz

Eén der politiekgedetineerden. Ene Eppo Lentz, bleek nl. ooit op school bij Jansen in de klas te hebben gezeten. Hij meende daaraan enige rechten te kunnen ontlenuen, hetgeen natuurlijk niet lukte. Hij verscheen regelmatig op de administratie om daar in plat Gronings te verkondigen, dat hij onschuldig was en dat wij niet beschikten over een rechtsgeldig papier om hem vast te houden. Als wij het tegendeel beweerden moesten wij dat maar eens bewijzen, vond hij. Hij kreeg Jansen zo ver, dat wij het uittreksel uit het vonnis van het bijzondere gerechtshof aan hem moesten tonen. Toen dat uiteindelijk gebeurde, griste hij het -overigens onooglijke- document uit onze handen en begon het driftig te verscheuren. Een volledige vernieling wisten wij op het

nippertje te voorkomen; het heeft nog heel wat lijm- en plakwerk gekost om het weer enigszins op orde te krijgen. Of hij hiervoor disciplinair gestraft is, weet ik niet meer. Zeker is, dat directeur Jansen hem luid en duidelijk de huid heeft vol gescholden en Lentz zich amper meer op de administratie vertoonde.

Ontsnappingen

Het is weer tijd dat de gevangenen e.d. in het nieuws zijn vanwege al of niet gelukke ontsnappingen. Oldenkotte in Rekken, vroeger een soort in- en uitloopinstituut, schijnt na een ver- cq. Herbouw tamelijk safe te zijn geworden, maar helaas.....Zelfs de aloude truc, waarbij een gedetineerde als pseudobezoeker het gebouw uitwandelt, wordt weer van stal gehaald. Men zij gewaarschuwd! Directeuren, die beweren dat “hun” inrichting waterdicht is, moesten beter weten. Deze inleiding brengt mij op de vele vluchtpogingen, die in de loop der jaren in Leeuwarden zijn ondernomen. Hieronder eenvoudige, spectaculaire, geslaagde en mislukte. Zo’n 50 jaar geleden bevond zich onder de vele langgestraften ene Chris B., afkomstig uit de omgeving van Woerden. Hij had levenslang gekregen, ik meende wegens moord op een politiemann. In de gevangenis ontpopte hij zich als een getalenteerd uitbreker: zeker 2 keer gelukte het hem het gebouw clandestien de verlaten. De pers besteedde veel aandacht aan hem: hij werd een soort vluchtheld in Friesland. Bij één van zijn escapades werd hij vergezeld door een zekere Herman H., een Limburger die bekend cq. berucht was vanwege zijn sleutelspecialisme. Deze H. werkte als metaalbewerker in onze smederij en het schijnt, dat hij buiten de normale werkzaamheden daar nogal eens dubieuze zaken onder handen had. Dit was natuurlijk bij iedereen bekend, bij lotgenoten en bij personeel. Hij werd dan ook veelvuldig gecontroleerd en gevisiteerd. Maar toch..... Toen hij op een donkere avond zich met Chris B. aan het toezicht wist te onttrekken en zich via de kerkzaal op het dak van de vleugel had geïnstalleerd, bleek het tweetal te beschikken over een soort dreg aan een touw. Deze in de smederij vervaardigde dreg wisten zij om het hek te mikken als waren zij cowboys op de op de prairie. Dit hekje stond aan de rand van de nog niet gedempte Keizersgracht, vlak tegenover de Kruisstraat. Met behulp van dreg en touw zeilden ze vluchtelingen naar de vrijheid zonder zelfs maar natte voeten te krijgen. Vrij vlot werden zij in de landerijen zuidelijk van de stad weer aangehouden. Bij zulke gelegenheden hadden wij een vaste plek in de stad aangewezen gekregen: bij het station, bij het Oud-Tolhuis, bij de Kleine Bontekoe, bij de overwegen Schrans en Harlingerstraatweg enz. Wij kenden immers de gezichten van de vluchtelingen. Over deze H. wil ik nog iets zeggen. Hij is nu n.l. 16 jaar geleden, ik was nog in functie, dat zich telefonisch bij mij meldde een reclasseringsambtenaar uit Utrecht. Deze had een vraag van een cliënt, die toen plotseling in het nieuws was gekomen. Deze cliënt had n.l. vele jaren gehoord tot de populatie van onze gevangenis en hij kende mij uit die tijd. Hij had levenslang gekregen voor een moord op een taxichauffeur in Rotterdam. Hij ontpopte zich destijds als een bijzonder lastig heerschap dat vele ambtenaren het leven zuur maakte. Ik herinner mij hem dan ook al die jaren nog levendig. De man –ik noem hem nu maar even Barend Jansen- bleek na zijn invrijheidstelling in goeden doen te zijn gekomen. Zo had hij b.v. een kunstcollectie opgebouwd. Toen schilderijen daaruit op een kwade dag gestolen werden, bleek de door hem gesloten verzekering waardeloos: de verzekeringsmaatschappij weigerde betaling omdat J. een crimineel verleden had. Een verleden, dat overigens niets met diefstal of fraude te maken had. Via TROS-televisie kwam deze als grof en onrecht bestempelde zienswijze van Nationale Nederlanden in de publiciteit, waarbij J. met zijn naam werd opgevoerd, compleet met foto. Wat wilde J. nu van mij? Een en ander –aldus zijn reclasseringsman- had hem hevig herinnerd aan zijn detentie in Leeuwarden, een herinnering, die bij tevoren goed had kunnen verdringen. J. zou nu graag nog eens een bezoek aan de gevangenis brengen waar hij zo vele jaren was geweest en met name aan de cel, die hij zo lang had bewoond. Ik besloot hem die kans te bieden en zo kwamen J. en zijn reclasseringsman op Goede Vrijdag 1982 op bezoek. Frappant vond ik het dat hoofdbewaarder Postema, die ons drieën in de vleugel op afstand zag lopen, mij later vroeg: “Was dat Barend J. niet?” Na zo vele jaren had deze oudgediende hem herkend. J. vertelde mij o.a. het volgende. Hij was vele jaren tijdens zijn detentie in het bezig van een sleutel, clandestien vervaardigd door eerdergenoemde Herman H. Bij controles was deze sleutel nimmer ontdekt: een dubbele bodem in een shagdoosje! De sleutel zou gepast hebben op het hek bij de 1e poort, hetgeen volgens mij weinig mogelijkheden zou hebben verschaft gezien het ingenieuze

slot op dat hek, maar misschien was het ook een heel andere sleutel nietwaar? Barend J. heeft hem nimmer uitgeprobeerd, maar alleen het bezit van de sleutel heeft hem veel rust gegeven, aldus J. Het idee, dat hij had kunnen weglopen op een tijdstip, dat hij zelf kon bepalen, had hem gemoedsrust verschaft. Een suggestie? Speel elke vluchtgevaarlijke gedetineerde een sleutel toe, zogenaamd van de voordeur. Misschien brengt dit wat rust in de tent? Of ben ik nu wat al te naïef?

Propsma-dossier

Enige tijd geleden kreeg ik van de familie Propsma ter inzage hun knipselboek over “onze” justitie-inrichting. En eerlijk gezegd: vrolijk ben ik er niet van geworden. De meeste knipsels gingen n.l. over ontvluchtelingen; sommige ervan riepen bij mij onprettige herinneringen op. Er waren spectaculaire ontsnappingen, zoals die in de vorige eeuw en destijds uitvoerig beschreven door Fenno Schoustra in zijn Kleine Krantsje. Om misverstanden uit de weg te gaan: persoonlijk was ik daar niet bij! Wel bij die van de beruchte Aage Meiness, nu zo’n 25 jaar geleden. Vlak vóór mijn f.l.o. liep de Surinaamse lastpost André Darsan de poort uit met een wapen in zijn hand, door een bezoeker binnengesmokkeld. Vele foto’s van vroeger en nu hadden een plaats gevonden in het “Propsma-dossier”.

Blokhuis

Interessant vond ik de artikelen over het ontstaan van de allereerste voorgangen van het gebouw. Het is in februari 1999 precies 500 jaar geleden dat de eerste steen werd gelegd voor het blokhuis, waaraan plein, steeg en inrichting hun naam ontleen. Vorig jaar werd min of meer feestelijk het 500-jarig bestaan van de provincie herdacht. M.i. volkomen onterecht om daarvan een feest te maken, omdat het toen eigenlijk betekende onderwerping aan de Duitse keizer. Een zwarte vlag op de kerktoren waard! Het Blokhuis was bedoeld om de Friezen onder de duim te houden en was in feite een militaire vesting. Hertog Albrecht van Saksen en zijn zetbaas Willem van Schaumburg maakten de dienst uit. Uit het jaar 1499 dateert ook het grachtje aan de kant van het plein, gegraven tegelijk met de Keizersgracht, welke laatste nu alweer ruim 40 jaar geleden werd gedempt ten behoeve van het verkeer. Als symbool van de onderdrukking heeft het blokhuis maar 80 jaar standgehouden. Mede naar aanleiding van de reformatie en de sympathie voor Willem van Oranje werd het tirannennest (zoals burgers het noemden) op 1 februari 1580 ingenomen door burgers onder leiding van de 80-jarige burgemeester Adje Lamberts. Het werd ontmanteld nadat de soldaten van de keizer waren verjaagd, samen met de katholieke geestelijkheid. Met een aantal nieuwe gebouwen veranderde het van lieverlede in een inrichting waar men lieden kon opsluiten en bewaken. Nog lang geen gevangenis, maar toch..... Uit historisch oogpunt erg interessant, vind ik persoonlijk.

Moordaanslag

In het Propsma archief vond ik ook nog een artikel over hetgeen zich in februari 1915 in de gevangenis heeft voorgedaan: een moordaanslag door een gevangene op een bewaarder. De laatste, Brinkhof, werd levensgevaarlijk verwond door steken met een schoenmakersmes. Hij kon ternauwernood overleven door snel ingrijpen van de arts Mulder. Tussen haakjes: de zoon van Brinkhof, een leeftijdgenoot van mij, is later directeur van de gevangenis in Maastricht geworden. De dader van de aanslag, ene Van Gewert, werd beloond met nog een 10 jaar gevangenisstraf voor zijn euvele daad. Vijf jaar na dato overleed hij binnen de muren van de gevangenis, 32 jaar oud. Aldus ’t Kleine Krantsje.

Druipend weer naar binnen

Een gemakkelijke ontvluchting heeft –voor zover ik weet- de publiciteit nooit gehaald. Deze speelde zich af bij de voormalige ingang van het huis van bewaring. Het zal denk ik zo’n 30 jaar geleden zijn gebeurd op een vroege morgen toen Portier Jaap Duinstra –zoals toen gebruikelijk- een gedetineerde de gelegenheid bood de vuilniszakken, die werden opgeslagen in de cv-kelder, buiten te zetten. Nu was op die bewuste dag bekend, dat reiniger Pot als vluchtgevaarlijk moest worden beschouwd. Hij moest de zakken dus beslist niet buiten zetten, maar een collega-reiniger, genaamd Jemke Bruning, zou dat doen. Het was nog vroeg en behalve Duinstra was slecht één ambtenaar in de buurt, n.l. Binne de Haan van de administratie. Er ging duidelijk iets

mis: hek en voordeur waren even gelijktijdig open en terwijl Bruning bezig was, rende plotseling Pot de deur uit en hij dook pardoos de gracht in. Zwemmen kon hij wel, maar aan de overkant bij het Bakken op de wal klauteren was niet zo eenvoudig. Na nood overleg tussen Duinstra en De Haan werd Bruning ingezet om Pot terug te krijgen, of liever gezegd: terug te praten. En warempel: de opzet slaagde. Pot wendde de steven, klom over het hek en rende druipend weer naar binnen. Uiteraard werd hij liefderijk opgenomen in de strafcel om bij te komen van de emoties. Ook daar beleefde hij nog het een en ander, maar dat is een ander verhaal. Verschillende zaken, die de afgelopen maanden aan de orde zijn geweest, deden mij terugdenken aan de periode van veertig jaren, die ik actief was binnen het gevangeniswezen. Om er een paar te noemen:

Bevalling

Een vrouw in gevangenschap moet bevallen. Ergens las ik dat dit in ons land nog nooit was gebeurd. Lariekoek! In 't laatst van de 50er jaren was in onze eigen vrouwenafdeling een vrouw gedetineerd die dit overkwam. Haar man zat overigens ook in ons huis. De bevalling vond plaats in het toenmalige Stadsziekenhuis, vlak naar de gevangenis gelegen. (Nu parkeerplaats voor vergunninghouders!) Direct na de bevalling keerden moeder en kind bij ons terug, waar mevrouw Eekhof en de haren de verzorging toebedeeld kregen. De naam van de vrouw in kwestie herinner ik mij nog heel goed; zij heette exact gelijk aan een destijds bekende T.V. presentatrice, Elizabeth de M. Haar echtgenoot mocht niet bij de bevalling aanwezig zijn, maar dat was toen geen punt van discussie.

Fusies

Verder gonst het – niet alleen in de penitentiaire wereld – van geruchten over fusies, beëindiging fusies, clustervorming en hoe dat verder ook mag worden genoemd. Dit brengt mij op de voor ons huis van bewaring historische datum 1 augustus 1955. Voordien hadden h.v.b. en gevangenis een personeelsbestand, een directie, enz. M.i. door het slechte functioneren van de directeur, de heer Alle Wedzinga, kwam in enige Haagse hoofden de gedachte op beide inrichtingen te scheiden. Niet qua gebouwen uiteraard, daar bleef alles bij het oude. Op genoemde datum kreeg de apartheid van ons huis van bewaring zijn beslag: het personeel dat er werkte kreeg een andere aanstelling en kwam een afzonderlijke directeur: de heer A.J.J. (Bram) Hartevelt, tot dan adjunct-directeur in Scheveningen. Hij diende – zoals toen voorgeschreven – was (!) een dienstwoning te betrekken. Omdat die niet voor handen was heeft de heer Hartevelt met zijn vrouw geruime tijd (ik meen meer dan twee jaar) gewoond in het toenmalige hotel/restaurant Castelein aan het Zuiderplein (waar nu de ING-bank is gevestigd). Tot zijn assistent werd benoemd de het Folkert Folkers, tot huismeester (hoofdbewaking) de heer J.A.J. Haagha. Laatstgenoemde werd in 1956 na zijn leeftijdsontslag opgevolgd door de heer J.M. Wieten en ik volgde Folkers op, die Leeuwarden verliet.

1956 tot 1961

De periode van 1956 – 1961 was voor mij de prettigste van mijn loopbaan. Hartevelt en ik konden goed met elkaar overweg; hij liet veel aan mij over. Een groot verschil met de verhouding tussen Wedzinga en zijn adjunct, de heer P.N. Stompf, die hij graag mocht kleineren. In de loop van 1956 werd Wedzinga ontheven van zijn functie. Er kwam een waarnemer om orde op zaken te stellen in de gevangenis. Deze waarnemer was de heer B.B. Broekaert, directeur van de koepelgevangenis te Breda. Met een grote portie van wantrouwen tegen alles en iedereen liep hij als de bekende olifant door de Leeuwarder porseleinkast. Blij dat ik weg was! Terzijde: zijn voornamen waren Bernam Bailey, duidelijk een ludieke inval van zijn vader, omdat gelijk genaamd Amerikaans circus omstreeks 1900 erg populair was in Nederland.

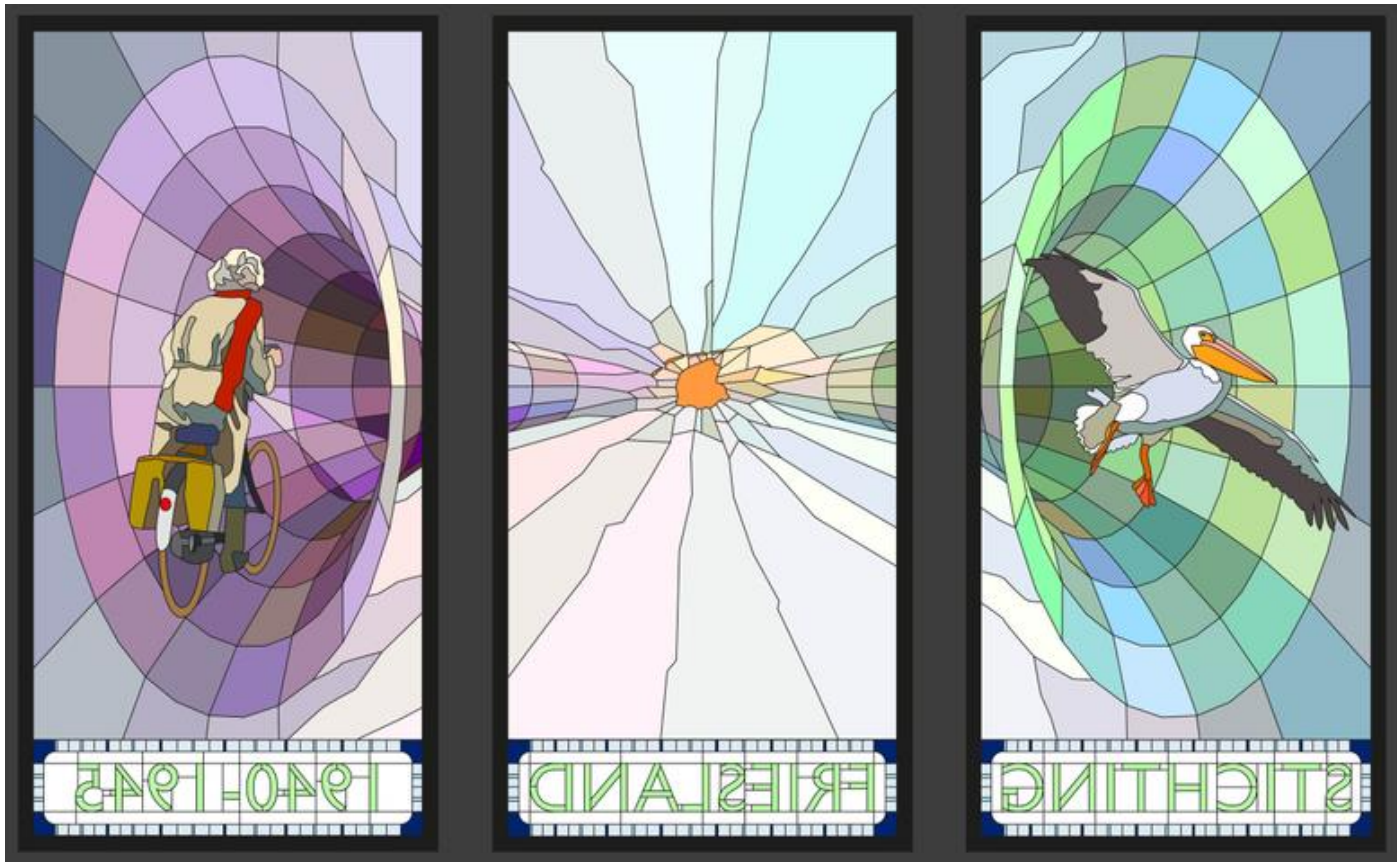
't Zal je maar gebeuren

In mijn plaats als hoofd administratie in de gevangenis werd benoemd de heer Gijs Jongkind, die in latere jaren directeur is geweest van het jeugd h.v.b. De Sprang in Scheveningen. Aan mijn verblijf in het h.v.b. Leeuwarden kwam een einde in april 1961, toen ik benoemd werd tot adjunct-directeur van het h.v.b. bew. -3 (Lloydhotel) in Amsterdam. Mijn opvolger in Leeuwarden

werd de heer Wim van Kamp. In latere jaren deed hij geruime tijd dienst binnen het CWOI (opleidingsinstituut) van het gevangeniswezen in Den Haag.

H.S.Born LEEUWARDEN

1940-1945

Onthulling gedenkraam

Gedenkraam Stichting Friesland 1940 1945. Op de eerste verdieping van cellenblok H was op donderdag 6 mei 2021 een plechtige onthulling van een gedenkraam dat herinnert aan het werk van de Stichting Friesland 1940 1945.

ONTHULLING GEDENKRAAM STICHTING FRIESLAND 1940-1945

Op donderdag 6 mei 2021 zal op de eerste verdieping van celblok H de plechtige onthulling plaatsvinden van een gedenkraam dat herinnert aan het werk van de Stichting Friesland 1940-1945. Het markeert tevens het 75-jarig bestaan van 'De Stichting'. De plechtigheid begint om 16.15 uur en zal live uitgezonden worden door Omrop Fryslân en ongeveer een half uur duren. De onthulling zal verricht worden door Commissaris van de Koning in Friesland de heer Brok, burgemeester van Leeuwarden de heer Van Haersma Buma en Renske Rosier.

Vijfenzeventig jaar de belofte gestand gedaan

De Stichting Friesland 1940-1945 heeft het initiatief genomen om in het kader van 75 jaar Vrijheid een monument in de vorm van een glas-in-lood aan de provincie Fryslân te schenken. De Stichting, op 6 mei 1946 opgericht, heeft als primaire taak het verzorgen van de nagelaten betrekkingen van verzetsmensen uit de Tweede Wereldoorlog. Dat hadden de illegale werkers elkaar onderling beloofd: we zullen altijd zorgen voor degenen die je achterlaat. Voor de uitvoering van die belofte is op zes mei 1946 de Stichting Friesland 1940-1945 opgericht. Nu, na 75 jaar loopt die taak ten einde. Het gedenkraam is dan ook te zien als een slotakkoord van driekwart eeuw betrokkenheid bij de nazorg van het verzet in de jaren '40-'45.

Een gedenkteken

De Stichting heeft altijd tamelijk in het verborgene gewerkt – dat paste bij de aard van het werk. Maar in het licht van de viering van de bevrijding en ter onderstreping van het feit dat de primaire taakstelling nagenoeg als voltooid mag worden beschouwd, ontstond het idee van een voor iedereen zichtbaar gedenkteken. In de zoektocht naar een aansprekende plek voor het gedenkteken kwam al snel het voormalige Huis van Bewaring van de Blokhuispoort in beeld. De plek voldoet aan twee belangrijke uitgangspunten van de Stichting:

algemeen toegankelijk en verbonden met de historie van het Friese verzet.

Groenewoud/Buij

Het bestuur heeft het kunstenaarsduo Tilly Buij en Gerard Groenewoud de opdracht verstrekt om het gedenkraam te ontwerpen. Dit monumentale drieluik van vier-en-een-halve meter breed en krap drie meter hoog komt op de eerste verdieping van het cellenblok van het Huis van Bewaring, dé locatie waar op 8 december 1944 de roemruchte Overval plaatsvond. Het middelste raam van het drieluik lijkt op een ingegooide ruit, waarmee de chaos van de oorlog wordt gesyboliseerd. Centraal in het linkerraam, dat donker van toon is, fietst een koerierster een onzekere toekomst in, weg van de kijker. Het rechterraam, veel lichter van kleur, toont een tegemoet vliegende pelikaan, symbool van de Stichting en de herwonnen vrijheid.

Stichting Boei

De eigenaar van het Rijksmonument, Stichting Boei, heeft vanaf het eerste contact de toegevoegde waarde van het gedenkraam voor de Blokhuispoort onderkend en zich zeer constructief en coöperatief opgesteld. Ook van Gemeentezijde en de Rijksgebouwendienst is steeds alle medewerking verleend. Het traject van vergunningen verliep dan ook, zeker gezien de omvang van het project, uiterst vlot.

Zes mei 1946 - zes mei 2021

Het was de bedoeling om het gedenkraam op 4 mei 2020 te onthullen maar, zoals geldt voor vrijwel alle in het kader van 75 jaar herdenking en viering Bevrijding geplande evenementen, moest daarvan worden afgezien. Ook de onthulling dit jaar, voor de Stichting echt het 75-jarig jubileum, zal vanwege de heersende beperkingen een door een zeer beperkt aantal betrokkenen bij te wonen evenement zijn. Des te verheugender is het dat Omrop Fryslân bereid bleek de plechtigheid integraal en live op televisie uit te zenden en het daarmee mogelijk maakt dat iedereen er bij kan zijn.

Dit monumentale drieluik van vier en een halve meter breed en drie meter hoog staat op de eerste verdieping van het cellenblok van het voormalig Huis van Bewaring Leeuwarden. Een drieluik waarmee de chaos van de Tweede Wereldoorlog wordt gesyboliseerd. In het linker raam fietst een koerierster een onzekere toekomst in, weg van de kijker. Het middelste raam lijkt op een ingegooide ruit, de chaos van een oorlog. Het rechterraam, veel lichter van kleur, toont een tegemoet vliegende pelikaan, symbool van de Stichting en de herwonnen vrijheid. Stichting Friesland 1940 – 1945. De Stichting is op 6 mei 1946 opgericht en heeft

als primaire taak het verzorgen van de nagelaten betrekkingen van verzetsmensen uit de Tweede Wereldoorlog. Dat hadden de illegale werkers elkaar onderling beloofd: we zullen altijd zorgen voor degenen die je achterlaat. www.friesland19401945.nl Verslag 06-05-2021 van [onthulling van gedenkraam](#)

De Overval 8 december 1944

FILM DE OVERVAL (DVD) (1962) Gerestaureerd 29 jan 2002 AMSTERDAM - De speelfilm 'De Overval' uit 1962, naar het scenario van dr. Lou de Jong, is door het filmmuseum in Amsterdam volledig gerestaureerd en geconserveerd. Uit vier zwaar aangetaste kopieën van de speelfilm is één gaaf exemplaar gemaakt tijdens een ruim vier jaar durende restauratieklus. De 98 minuten durende speelfilm gaat over de historische bevrijding in 1944 van tientallen gevangen verzetslieden uit de gevangenis 'De Blokhuispoort' in Leeuwarden door de ondergrondse. Het filmmuseum had het negatief origineel jarenlang in zijn archief, als schenking van de toenmalige productiemaatschappij, maar die was incompleet en beschadigd. Bovendien werd het resterende filmmateriaal door ontbinding langzaam vernietigd. Door de weinige nog resterende filmkopieën op te sporen konden alle scènes uit de complete film "bijege worden gesprokkeld", aldus Ad Pollé, coördinator van de afdeling filmcollectie van het Filmmuseum. De beste nog resterende kopie kwam uit de kelders van het City Theater in Amsterdam. Met de kopieën als 'puzzelstukjes' kon het beeldmateriaal volledig opnieuw worden gemonteerd. Daarna is met digitale technieken het geluidsspoor weer helemaal hersteld. De film draait komende maand in het Filmmuseum. De restaurateurs zouden het leuk vinden als de film ook wordt vertoond in Leeuwarden. De gevangenis, waar het waar gebeurde verhaal zich afspeelde, wordt nog steeds als huis van bewaring gebruikt, maar minister van Justitie Korthals wil de eeuwenoude stadsgevangenis over enkele jaren sluiten. © 1996-2002 Dagblad De Telegraaf. Alle rechten voorbehouden.

DvD De Overval

Te koop in de Museumwinkel

In het Verzetsmuseum Friesland werd op zaterdag 20 december 2003 om 15.00 uur de DVD-versie van de speelfilm De Overval gepresenteerd. Het was die dag precies 41 jaar geleden dat de film in Amsterdam in première ging. De eerste exemplaren werden overhandigd aan Goffe Hoogsteen en Jelle Visser. Zij zijn de enige twee nog levende KP'ers die aan de Kraak op 8 december 1944 hebben deelgenomen. Het uitbrengen van De Overval (1962) is een initiatief van het Verzetsmuseum Friesland in samenwerking met het Filmmuseum in Amsterdam en Omrop Fryslân. De Overval wordt gerekend tot de klassiekers van de Nederlandse filmgeschiedenis. De film is gebaseerd op een werkelijk uitgevoerde bevrijdingsactie van de Friese KP (Knokploeg, de gewapende tak van het verzet). Op 8 december 1944 wisten de samenwerkende Knokploegen in Friesland 51 verzetsmensen uit het Huis van Bewaring in Leeuwarden te bevrijden. Er ging een minutieus uitgewerkt plan aan 'de Kraak' vooraf, want er mocht geen schot gelost worden om de nabij gehuisveste bezetters niet te alarmeren. De actie werd feilloos uitgevoerd en er volgden, heel uitzonderlijk, geen represailles. Dankzij de film De Overval is deze opmerkelijke verzetsdaad verankerd in de nationale herinnering aan de Tweede Wereldoorlog. Dr. L. de Jong, destijds directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, schreef het scenario in nauw overleg met de betrokken KP'ers. De Overval, geregisseerd door de Engelsman Paul Rotha, was de eerste grote speelfilm over het Nederlandse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. De film is in 2002 door het Filmmuseum in Amsterdam volledig gerestaureerd en geconserveerd. Uit vier zwaar aangetaste kopieën van de speelfilm is één gaaf exemplaar gemaakt tijdens een ruim vier jaar durende restauratieklus. Met de kopieën als 'puzzelstukjes' kon het beeldmateriaal volledig opnieuw worden gemonteerd. Daarna is met digitale technieken het geluidsspoor weer helemaal hersteld. Het Verzetsmuseum wijdde een jubileumtentoonstelling aan de film getiteld Van Kraak tot Overval die precies veertig jaar na de première, op 20 december 2002 in aanwezigheid van vele betrokkenen werd geopend. De tentoonstelling vormde de aanleiding om de gerestaureerde film, die door velen nog altijd wordt beschouwd als een van de beste Nederlandse oorlogsfilms, op DVD uit te brengen. Naar aanleiding hiervan maakte regisseur Geart de Vries de documentaire De Kraak en de Film. In het programma worden mensen aan het woord gelaten die

nog aan 'de Kraak' op de Leeuwarder gevangenis hebben deelgenomen en kijken acteurs terug op de opnames van de film. De Kraak en de Film werd uitgezonden door Omrop Fryslân op Nederland 1 op 4 en 5 mei 2003. Deze documentaire is integraal op de DVD opgenomen. De DVD gaat vergezeld van een twaalf pagina's tellende brochure getiteld De Overval, een film die geschiedenis maakte, waarin de achtergronden van de Kraak en de totstandkoming van de film worden toegelicht. De DVD is (voorlopig) alleen te koop in de museumwinkels van het Verzetsmuseum Friesland/Fries Museum te Leeuwarden en het Filmmuseum te Amsterdam.

Bevrijding gevangenis Leeuwarden

Een aanplakbiljet met de aankondiging van de executie van de zes Politieke gevangenen wordt op een muur geplakt. Een aantal mensen verzamelt zich ervoor. Ze lezen het verbitterd. Grauw is de dag! Nu is het geduld van SS-Oberscharführer Grundmann uitgeput. De beul Johannsen is binnengeroepen. Binnen in de gevangenis, zit adjunctdirecteur Vos aan zijn bureau. Grundmanns rechterhand, Walther, zit naast hem. Veertien KP'ers zijn uit de bakkerij vertrokken. Piet met zijn groep nadert zwijgend de ingang van het Huis van Bewaring, Teunisse kijkt naar Piet, Piet knikt ja. Teunisse doet een stap naar voren en belt aan. De vijf mannen staan roerloos. Dan gaat het licht boven de deur aan. Ze komen naar buiten, nog rinkelt de telefoon. Piet trekt de voordeur zacht dicht de telefoon horen ze niet meer. De drie KP'ers lopen in de richting van het hoekhuis. Bij de Oosterbrug gekomen slaan Piet en Wim linksaf, Eppie gaat de brug over naar zijn huis toe, hun drie gestalten verdwijnen in de duisternis die hen veilig opneemt.

Bevrijde gevangene Gerrit Fokkema

Als op 8 december 1944 de deur van zijn cel openzwaait en een gewapende en gemaskerde man hem gebiedt naar buiten te komen, weet Gerrit Fokkema (1923) zeker dat zijn laatste uur heeft geslagen. Niets was minder waar. Hij was onderdeel geworden van de spectaculairste bevrijdingsactie van het Nederlandse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het verhaal van [Gerrit Fokkema](#)

Hans Deinum

Hans Deinum was de jongste deelnemer aan de overval. Verzetsheld Hans Deinum. JACK KOOISTRA Heerenveen – vrijdag, 21 februari 2003 Frieshdagblad

Op 83-jarige leeftijd is in Heerenveen de voormalige verzetsstrijder Johannes (Hans) Deinum overleden. Deinum behoorde tot de groten van het Friese verzet uit de jaren 1940-1945. De oorspronkelijk uit Workum afkomstige Deinum sloot zich reeds vroeg aan bij de illegaliteit, omdat hij het nazi-regime en de daarmee gepaard gaande onderdrukking verafschuwde. Als lid van de Knokploegen (KP) deed hij op vrijdag 8 december 1944 onder meer mee aan de befaamde overval op de Leeuwarder gevangenis. Zonder dat er één schot viel herkregen 51 politieke gevangenen na deze operatie hun vrijheid. Bij de aftocht fungeerde Deinum als peperstrooier. De volle breedte van de weg en de bruggen over de Oostergrachtswal en de Kanaalstraat bestrooide hij kwistig om te voorkomen dat speurhonden de route van de bevrijde personen zouden ontdekken. "Ik heb voldoende peper gestrooid om er een kennel vol honden mee aan het niezen te brengen", verklaarde hij achteraf triomfantelijk. Deinum was ook op 12 juli 1944 betrokken bij de ontvoering van de verrader Geale van der Kooij op de Kerkhoflaan in Sneek. De bedoeling was hem te ontvoeren, te verhoren en eventueel daarna te liquideren. Van der Kooij trok zijn pistool toen Deinum en zijn beide medestrijders uit een auto sprongen om hem te pakken te nemen. De KP'ers waren hem voor en schoten hem neer. Gewond werd Van der Kooij meegenomen naar de boerderij van Marten de Jong in Scharnegoutum, een plek waar de illegaliteit van alles huisvestte, zoals joden, onderduikers en gecrashte geallieerde piloten. Omdat de gewonde Van der Kooij weinig mededeelzaam was en men met hem opgescheept zat, maakte een ondergedoken Amerikaan een eind aan het leven van de Sneker verrader. Op 21 november 1944 ontsnapte Deinum bij een overval op de boerderij van de familie De Vries op de Legauke onder Opeinde aan de dood. Tijdens een vuurgevecht sneuvelden drie KP'ers, onder wie de gebroeders Jan en Marten de Vries, en een Duitser. Die gebeurtenis heeft grote invloed op zijn

leven gehad. Na de bevrijding was Deinum zwaar gedesilluseerd over de gang van zaken in Nederland en vertrok naar Amerika. Ook dat land bood niet wat hij zocht en daarom keerde hij terug naar ons land. Vrijwel tot aan zijn overlijden bleef Deinum betrokken bij de Vereniging Friesland 1940-1945, waarvan hij bestuurslid is geweest. Nu loopt zijn zoon Henk Deinum de Leeuwarder wethouder vaak het complex binnen, trots op zijn vader.

“Dan moat ik altyd efkes oan him tinke. Hy wie gjin stoere fint, hy wie hiel kwetsber en gevoelich. Hy soe oars net in mich kwea dwaan. Hy wie soms ek spookbenaud. Mar hy en syn fersetsmaten ha harren eangst oerwûn.” “Dêr kinst allinne mar grut respekt foar hawwe. Sels wie ik yn myn jonge jierren bytiden op it rûkeloaze ôf, miskien wol omdat ik oan mysels en oaren bewize woe dat ik net benaud wie.”

Goffe Hoogsteen

CD Erfgoed De Blokhuispoort

De laatste bevrijder Blokhuispoort overleden. LEEUWARDEN - De laatste nog in Nederland wonende verzetsheld die hielp bij de Grote Ontsnapping uit de gevangenis de Blokhuispoort in Leeuwarden, is overleden. Dat heeft directeur Hans Groeneweg van het Verzetsmuseum Friesland woensdag gemeld. Goffe Hoogsteen overleed zaterdag op 91-jarige leeftijd in zijn woonplaats Surhuisterveen. Hoogsteen was een van de 25 mannen die op 8 december 1944 het Huis van Bewaring overvielen. De Friese Knokploeg bevrijdde 51 gevangenen. De spectaculaire actie is in 1962 verfilmd als De Overval, naar een scenario van dr. Loe de Jong. Bron Leeuwardercourant, Op 27 december 2008 stond in de Leeuwarder Courant in de bijlage Sneon & Snein (pag.5) het onderstaande artikel over Goffe Hoogsteen. Eigen meester, niemands knecht. Goffe is overleden op 17 september 2011 zie [overlijdensbericht](#) Goffe Hoogsteen, is minder genuanceerd over Albrecht: “Hij was een echte rotmof, laten we het zo maar zeggen”.

Een ballade voor Goffe Hoogsteen

Donderdagavond 4 mei 2017 ging zijn lied voor Goffe Hoogsteen in première. De tekst staat ook op de website van Achtkarspelen. Hoogsteen, in 2011 in Surhuisterveen overleden, was in 1944 betrokken bij de beroemde overval op de Leeuwarder gevangenis. Lees meer op: walthaus.blogspot.nl

Hepke Paauw

97-jarige Hepke Paauw is overleden op 19 oktober 2017 in Canada. Hepke Paauw emigreerde in 1954 naar Canada. Hepke PAAUW Thursday October 19, 2017, Décès pour la Ville: Simcoe, Province: Ontario

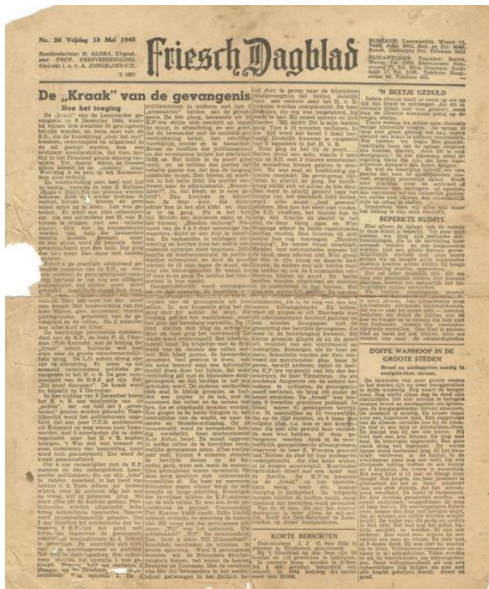
Zie bericht: [PAAUW, Hepke](#)

Henk Rypkema

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat Hank in de Nederlandse ondergrondse waar hij piloten hielp neerhalen, mensen verborgen hield voor de indringers en betrokken was bij enkele zeer gevaarlijke missies. Henk Rypkema overleed op 18 november 2017 in Canada, zijn naam werd ook geschreven als: Hank Rijpkema [Guestbook](#)

De kraak, Vrijdag 18 mei 1945 Friesch Dagblad

"De kraak van de gevangenis. Hoe het toeging klik op het krantenknipsel (archief Museum Blokhuispoort). De "Kraak" van de Leeuwarder gevangenis op 8 december 1944, waarbij binnen drie kwartier 50 gevangenen bevrijd werden, en twee man van de S.D., die de knockploeg "over het mot kwamen, overrompeld en uitgekled in de cel gestopt werden, was een zeldzaam meesterstuk.

De Zwerver 15 juni 46 No 24

De Friesche knockploegen kraken de gevangenis te Leeuwarden. De zwerver, Weekblad van de Stichting LO-LKP. (Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers) en haar gewapende tak LKP (de Landelijke Knockploegen). Deze Krant is in bezit van Stichting Blokhuispoort. Stichting Herinnering LO-LKP wil, mee met het oog op herdenkingsjaar 2015, meer bekendheid geven aan de geschiedenis van het verzet door LO

en LKP. Daartoe stelt zij de inhoud van dit gedenkboek (en meer dan dat!) hier in digitale vorm aan de geïnteresseerde lezer beschikbaar. lo-lkp.nl

Hoorspel de overval op de Leeuwarder gevangenis

Op 8 december 2009 was het 65 jaar geleden, dat een groep verzetsstrijders, waar onder Goffe Hoogsteen (2-1-1920), de gevangenis van Leeuwarden overvielen. Zij konden op die manier 50 gevangenen bevrijden. Omrop Fryslân zond ter gelegenheid hiervan op zondag 6 december het hoorspel 'Het wordt hoog tijd dat we thuiskomen' uit. Dit hoorspel geschreven door Willem G. van Maanen, onder regie van Hans Jongens en is gebaseerd op de overval op de Leeuwarder gevangenis in 1944. Het hoorspel van 1970 nog te beluisteren via Hoorspellen.eu

Overval op het Huis van Bewaring in Leeuwarden

Overval op het Huis van Bewaring in Leeuwarden. Artikel door: Wesley Dankers. Tijdens de bezetting van Nederland hebben verzetsgroepen verschillende pogingen gedaan om door de Duitsers gearresteerde medestrijders te bevrijden uit gevangenschap. Dergelijke overvallen waren zeer risicovol. Met dank aan Wesley Dankers [TracesOfWar](#)

Onthulling gedenkplaat 2011

Gedenkplaat 8 dec 1944. 8 december Onthulling gedenkplaat de overval aan Oostergrachtswal 33. LEEUWARDEN, 2011 -

Op 8 december onthullen Anthonie C. van der Veen en wethouder Henk Deinum een herinneringspaneel aan de Oostergrachtswal nummer (33) 35 in Leeuwarden. Het paneel markeert het verzamelpunt van waaruit de leden van de Friese Knokploegen op 8 december 1944 vertrokken voor de kraak op het Huis van Bewaring. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonde op dit adres de familie van der Veen. Op de begane grond bevond zich bakkerij De Korenaar, boven de bakkerij en achter de winkel woonde de familie. Bakker Taco van der Veen zat vanaf het begin van de oorlog in het verzet en zijn vrouw Ymkje ondersteunde hem onverschrokken in zijn illegale activiteiten.

Van der Veen werd in januari 1941 gearresteerd op verdenking van verzetsactiviteiten. Hij belandde in de strafgevangenis van Scheveningen en daarna in het concentratiekamp Amersfoort.

Door stug zijn onschuld vol te houden kwam hij weer vrij. Van der Veen beschouwde zijn gevangenschap als een ernstige waarschuwing, maar stopte niet met zijn verzetswerk. Zo was hij betrokken bij hulp aan joodse onderduikers en speelde hij een voorname rol bij de bewapening van het verzet in Leeuwarden. Het gevaar dat dit verzetswerk met zich meebracht had natuurlijk zijn weerslag op het gezin Van der Veen. Het gezin leefde in spanning en angst in de wetenschap dat verzetswerk streng werd bestraft. Op 8 december 1944 verzamelden zich in de bakkerij van de familie Van der Veen de verzetsmensen die betrokken waren bij de kraak op het Huis van Bewaring. Onder hen de vader van wethouder Deinum, Hans Deinum. De laatste instructies werden gegeven en groepsgewijs vertrokken de verzetsmensen. De actie werd een daverend succes, vijftig gevangenen en een bewaarder werden meegenomen en ondergebracht op diverse onderduikadressen binnen en buiten de stad. Op 9 december 1944 was Leeuwarden het toneel van razia's, de bezetter zocht naar bevrijden en de bevrijders, niemand werd gevonden. In 1962 werd naar het verhaal van de 'kraak' een speelfilm gemaakt. De film 'De Overval' trok volle zalen en zorgde ervoor dat deze verzetsactie landelijke bekendheid verkreeg. Ook bakkerij De Korenaar en de rol van familie van der Veen kreeg een plaats in de film. De makers van de film besloten echter de ervaringen van Taco van der Veen en die van een andere verzetsman Eppie Bultsma te combineren. Voor de familie Van der Veen een uitermate teleurstellend besluit, zeker omdat hiermee de naam van de familie uit de geschiedenis van de overval verdween, alleen de naam Bultsma bleef in de film over. Ronduit pijnlijk voor de familie was het feit dat de speelfilm vervolgens werd beschreven als een 'correcte historische reconstructie' van de werkelijkheid. Tot op de dag van vandaag spreekt het verhaal van deze spectaculaire verzetsactie tot de verbeelding. Het herdenkingspaneel zal een blijvende herinnering zijn aan de werkelijke rol van de familie Van der Veen bij de kraak van 8 december 1944. Bron: persbericht Verzetsmuseum Friesland

Nieuwe plaquette en extra openstelling museum

De celdeur gaat open; vader Fokkema en zijn twee zonen moeten mee. Ze vrezen het ergste. "Het is gebeurd; we worden gefusilleerd", fluistert Gerrit tegen zijn broer Ruurd. Even later... zijn ze vrij. Rens Vogelaar woensdag, 7 december 2011

Morgen onthullen Anthonie C. van der Veen en wethouder Henk Deinum aan de Oostergrachtswal nummer 35 in Leeuwarden een herinneringspaneel. Het paneel markeert het verzamelpunt van waaruit de leden van de Friese Knokploegen op 8 december 1944 vertrokken voor de kraak op het Huis van Bewaring. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonde op dit adres de familie van der Veen. Bakker Taco van der Veen zat vanaf het begin van de oorlog in het verzet en zijn vrouw Ymkje ondersteunde hem onverschrokken in zijn illegale activiteiten. Op 8 december 1944 verzamelden zich in de bakkerij van de familie Van der Veen de verzetsmensen die betrokken waren bij de kraak op De Blokhuispoort. Onder hen de vader van wethouder Deinum, Hans Deinum. De laatste instructies werden gegeven en groepsgewijs vertrokken de verzetsmensen. De actie werd een daverend succes, vijftig gevangenen en een bewaarder werden meegenomen en ondergebracht op diverse onderduikadressen binnen en buiten de stad. Op 9 december 1944 was Leeuwarden het toneel van razzia's, de bezetter zocht naar bevrijden en de bevrijders, niemand werd gevonden. Het gevangenis­museum Blokhuispoort is morgen extra open van twee tot vijf uur om stil te staan bij 67 jaar De Overval. Normaal gesproken is het open op woensdagen van twee tot vijf en op vrij- en zaterdag van een tot vijf.

De laatste geredde draagt verhaal van vrijheid over

Van de 51 gevangenen die op 8 december 1944 uit gevangenis De Blokhuispoort in Leeuwarden werden bevrijd, is Gerrit R. Fokkema (88) de enige die nog in leven is. De laatste bevrijder overleed in september dit jaar. Sinds ruim een jaar geleden in de voormalige gevangenis een museum werd geopend, is Fokkema drie middagen per week aanwezig om te vertellen over de weken vol spanning die hij in zijn kleine cel doorbracht en over de spectaculaire gevangenskraak die hem onverwacht de vrijheid teruggaf. "Het is een wonder dat de Duitsers na de overval geen wraak hebben genomen." Repressailles bleven uit, wellicht omdat de Duitsers respect hadden voor de knappe actie die het verzet had uitgevoerd, of omdat er geen gewonden waren gevallen.

Opgepakt

De destijds 21-jarige Gerrit Fokkema verspreidde regelmatig het verzetskrantje *Je maintiendrai*, maar dat wisten de Duitsers niet. "Mijn broer Ruurd, toen zeventien, was via zijn werkgever in een verzetsgroep terechtgekomen die dit blaadje vervaardigde. Gevangenen die door de Duitsers werden gemarteld, noemden namen. Ook die van Ruurd. Hij was niet thuis, maar ik wel. Ik was ruim een jaar ondergedoken geweest om aan tewerkstelling te ontkomen maar op het schuiladres was het niet veilig meer en daarom was ik tijdelijk thuis, in afwachting van een nieuw onderkomen. We werden gewaarschuwd dat we de Duitsers konden verwachten. Snel maakten we een schuilplaats. De Duitsers, geholpen door Belgische verraders, kwamen echter 's nachts, lieten hun auto een straat verderop staan, sloegen bij ons de ramen in en stonden opeens voor mijn bed. Vader en ik moesten mee, en ook een logé maar die is al snel weer vrijgelaten. De Sicherheitsdienst (SD) verhoorde ons. Ik liep een paar klappen op, maar voor vader was het verhoor zwaarder: die kreeg een harde waterstraal op zijn ontblote lichaam. Voordat we naar de gevangenis werden overgebracht, zagen we dat mijn broer het SD-gebouw werd binnengebracht. In De Blokhuispoort kwamen vader en ik in cel 5 terecht. Aan de adjunct-directeur - hij kende vader omdat die altijd aardappelen en groenten aan de gevangenis leverde - vroegen we of Ruurd bij ons in de cel mocht als hij zouden worden binnengebracht. Zo gebeurde het. In die drie weken hadden we steun aan elkaar. We hebben samen gepraat; samen gebeden." Ondertussen beraamde het verzet een overval op de gevangenis: twee kopstukken uit de ondergrondse die waren gearresteerd - politicommissaris Dreews en Klaas Leijenaar - hadden het bericht naar buiten gesmokkeld dat ze vanwege de martelingen het zwijgen niet lang meer zouden kunnen volhouden. Zij wisten te veel, dus ze moesten worden bevrijd. De gevangenis leek een onneembaar bastion, omringd door hoge muren en aan drie zijden omsloten door water. Met hulp van enkele vertrouwde gevangenenbewaarders werd een overvalplan in elkaar gezet. Piet Kramer - schuilnaam voor Piet Gerck Oberman - had de leiding. Voordat de mannen op pad gingen, ging hij voor in gebed. Telefonisch werd aangekondigd dat twee agenten drie arrestanten zouden komen brengen. Met een vervalst insluitingsbevel meldden ze zich bij de poort. De beampte volgde de voorgeschreven procedure: hij belde naar de politie. „In orde; we weten

ervan”, zei de man in de telefooncentrale die de lijn had afgetapt. Toen de poort openging, stapten de vijf verzetsstrijders naar binnen. Ze overmeesterden het daar aanwezige personeel en lieten de zestien mannen binnen die in de bosjes verscholen hadden gelegen. Daarna haalden ze de gevangenen uit hun cellen. „De deur vloog open en daar stond een gemaskerde man met een pistool”, zegt Fokkema. „Later hoorden we dat we niet de enigen waren geweest die dachten dat we zouden worden doodgeschoten.” De opgeluchte gevangenen dromden samen. Opeens ging de bel. Grote schrik: er stonden Duitsers - ditmaal echte - voor de deur die arrestanten kwamen brengen. De gevangenen die inmiddels uit hun cel waren gehaald, moesten weer terug. Toen de gang leeg was, konden de Duitsers - die ongeduldig werden omdat het zo lang duurde - worden binnengelaten. Ze werden direct overmeesterd en in een cel gestopt. Hun arrestanten werden toegevoegd aan de groep gevangenen die nu opnieuw tevoorschijn kwamen. De twee kopstukken uit het verzet zaten in een andere afdeling opgesloten. De adjunct-directeur werd gedwongen daarheen te bellen: ze moesten worden gebracht om verhoord te worden. De gevangenisbewaarders handelden zo langzaam mogelijk, niet wetend dat ze daarmee de bevrijding van de mannen vertraagden.

Steeds banger

“In groepjes verlieten we de gevangenis. Er werd peper achter ons gestrooid om sporen uit te wissen. Vader en ik liepen samen met burgemeester Esselink van Ferwerderadeel en het echtpaar Douma uit Bergum naar de Oosterbrug. Daar moesten we vragen: “Weet u ook hoe laat het is?” Het antwoord moest luiden: “Het wordt hoog tijd dat we thuiskomen.” We hebben verschillende mensen aangesproken voordat we het juiste antwoord kregen. En toen bleek het iemand te zijn die op andere gevangenen wachtte. Hij stuurde ons door; we moesten het verderop maar vragen. We werden steeds banger. Uiteindelijk kwamen we bij de Beursbrug terecht en daar troffen we de persoon die ons verder zou brengen. Achteraf bleek dat niemand in ons groepje had gehoord dat we via de Oosterbrug naar de Beursbrug hadden moeten lopen. We waren overigens dicht bij ons huis, maar daar konden we niet naartoe. Mijn moeder en zus hadden angstige weken achter de rug, maar het duurde nog even voordat ze hoorden dat we vrij waren.

Onder het luik

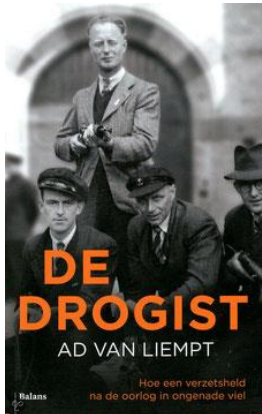
Fokkema en zijn vader bleven de eerste nacht nog in de stad. „Op een schuiladres. Van slapen kwam die nacht niets; door de zenuwen. De volgende morgen rond 7 uur ging het luchtalarm. Het klonk anders dan gewoonlijk, en dat was een keer eerder gebeurd: toen was het het signaal voor een razzia geweest. Op ons onderduikadres konden we ons niet verschuilen, dus we werden snel naar een ander huis gebracht. Daar kroop ik op zolder in een gat onder een luik. Tijdens de razzia kwam er iemand op zolder; hij liep over het luik. Ik hield me muisstil. Gelukkig werd ik niet ontdekt. Niemand van de 51 bevrijde gevangenen is opgepakt.” Een vervalst persoonsbewijs veranderde Gerrit Fokkema in Alle Frieswijk. Hij kreeg opdracht naar het gemeentehuis in Ferwerd te gaan en zich daar bij de evacués uit Tiel en Nijmegen te voegen. „Ik kreeg onderdak bij een boer in Blije. Daar werd Fries gesproken, maar ik moest me voordoen als vluchteling uit Nijmegen. Het Nederlands praten in een Friese omgeving hield ik tien dagen vol. Twee Rotterdammers zeiden: ‘Jij praat na tien dagen al Fries; wij zitten hier al drie maanden en kunnen het nog niet.’ Op 15 april kwam mijn vriendin me ophalen: Friesland was bevrijd.”

Vertellen

De man die Fokkema's cel had geopend, Johannes Kolf, gebruikte de schuilnaam Jodocus. “Hij is de enige van de bevrijders die de oorlog niet heeft overleefd: anderhalve maand na de gevangenskraak kwamen de bezetters op zijn onderduikadres een radio zoeken. Jodocus vluchtte de achterdeur uit, maar werd door een Nederlandse nazi doodgeschoten. Kolf hoorde bij de Gereformeerde Kerken, net als wij. In onze kerk zaten relatief veel mensen in het verzet, uit principe.” Fokkema liet de oorlog achter zich. „Iedereen was druk met de wederopbouw. Wij wilden trouwen, maar we vonden pas in 1949 een huisje. Veertien jaar geleden heb ik voor het eerst over de overval verteld: aan vijftig kinderen, tijdens de dodenherdenking in Leeuwarden. Ik heb het daarna vaker gedaan, maar pas sinds dit museum ruim een jaar geleden werd geopend,

ben ik er heel actief mee bezig. Een leraar van een drukke klas waarschuwde me het kort te houden, 'want anders luisteren de leerlingen niet meer'. 'Ze luisteren wel', verzekerde ik hem. En het was muisstil." Goffe Hoogsteen, de laatste nog in leven zijnde bevrijder, overleed op 17 september dit jaar op 91-jarige leeftijd. Fokkema is nu de enige die nog uit eigen ervaring over de overval op De Blokhuispoort kan vertellen. Hij doet dat soms voor de deur van zijn cel; andere keren bij een maquette van het gevangeniscomplex, waarin nu bedrijven zijn gevestigd. Fokkema's verhaal is door het Verzetsmuseum op cd vastgelegd. De versie die hij aan kinderen vertelt, verscheen ook als boekje. „De jeugd weet niet beter dan dat er vrijheid is. Daarom vertel ik erover. Uit respect voor de bevrijders ook. Ze hebben onder grote spanning een goed georganiseerde actie uitgevoerd; er is geen schot gelost. Ik ben dankbaar dat ik erover kán vertellen; dat ik de oorlog heb overleefd.” Bron: Friesch Dagblad

De drogist, Gerard Reeskamp Alisa Harry Verzetsstrijder

Gerard Reeskamp, één van de belangrijkste verzetsstrijders van Nederland, uit het beeld van de oorlog zouden verdwijnen en vergeten zouden worden. Wij doen dat nu, voordat alle personen die de Duitse bezetting van 1940 tot 1945 hebben meegemaakt, overleden zijn. Gerard Reeskamp, een drogist uit het Gooi, gaat direct na de Duitse inval vol overtuiging in het verzet. De SD arresteert hem in Arnhem, maar hij ontsnapt en duikt onder. De Duitsers zetten een prijs op zijn hoofd van 10.000 gulden. Reeskamp neemt vervolgens actief deel aan het gewapende verzet in Friesland, hij doet mee aan overvallen op distributiekantoren en het politiebureau van Sneek en hij heeft een belangrijke taak bij de befaamde overval op de strafgevangenis van Leeuwarden. Tot zijn verbijstering wordt Reeskamp na de oorlog gearresteerd en berecht. Twee acties, gepleegd als verzetsstrijder, blijken bij nader inzien strafbaar. Hij wordt veroordeeld tot twee jaar cel, later in hoger beroep tot vier jaar. Tot zijn dood in 1970 leeft Reeskamp als een verbitterd man. Uit aantekeningen blijkt dat hij de naoorlogse gebeurtenissen maar moeilijk heeft kunnen verwerken. Boek [De drogist](#) Uitzending gemist NPO: [Het was oorlog](#)

DE OVERVAL OP DE GEVANGENIS IN LEEUWARDEN

Drie opzienbarende bevrijdingen noemen wij hier. Alle in de laatste fase van de bezetting. In de eerste plaats die in Leeuwarden. Het plan rijpte bij het verzet om te proberen een aantal gevangenen die in het Huis van Bewaring opgesloten zaten, te bevrijden. Bekend was met wat

voor een wreedheid verhoren door de S.D. uitgevoerd werden om informatie te krijgen over nog vrij opererende verzetsstrijders. De gevangenen werden niet alleen gemarteld, zij konden ook geëxecuteerd worden. Toen de Duitsers zagen dat zij de oorlog gingen verliezen was er steeds minder pardon. Inmiddels heeft Ad van Liempt het boek *De Drogist* uitgebracht. Dat zet het leven van Reeskamp nog beeldender neer. Boek *De drogist* www.gareeskamp.nl

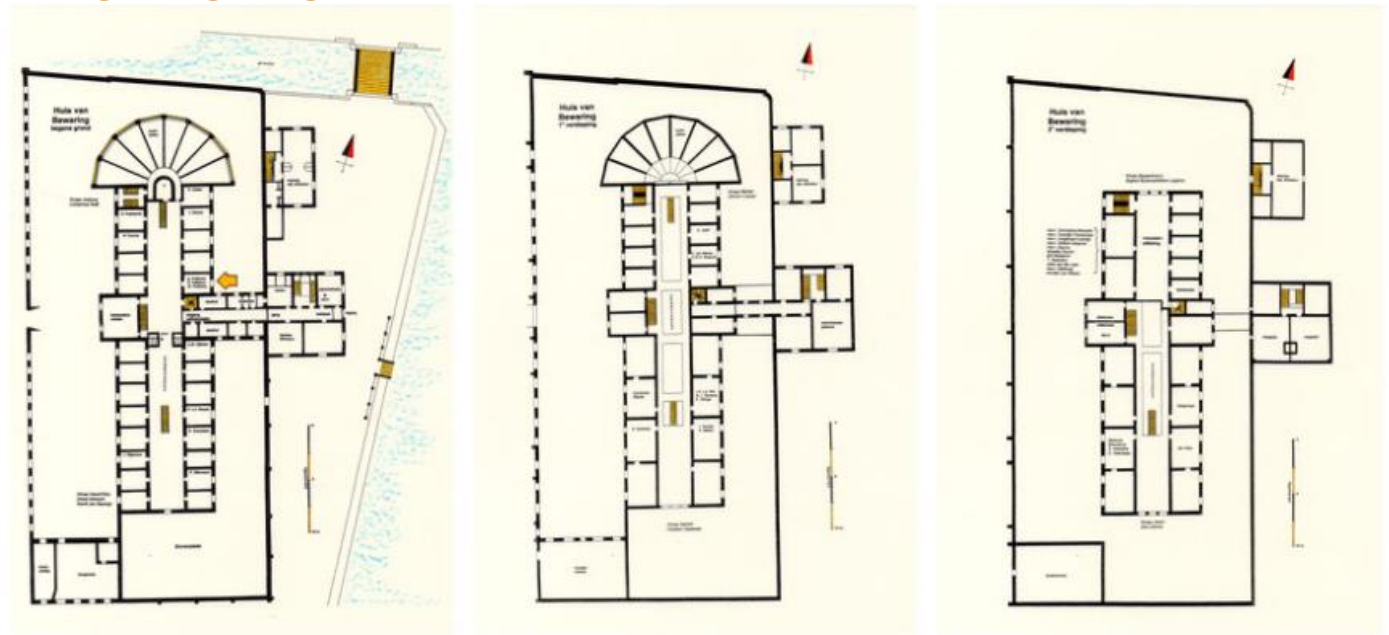
Foto: De ploeg die assisteerde bij de overval op het Huis van Bewaring met geheel rechts Harry Reeskamp

Herinneringsalbum "Bevrijding", 8 December 1944

"Bevrijding", 8 December 1944: [herinnerings-album van de "overval" op de Strafgevangenis/ samengest. in opdr. van de Prov. leiding der Friesche K.P.] Maker:organisatie:Provinciale Leiding der Friesche Knok Ploegen. Uitgever: Leeuwarden: Drukkerij Jongbloed.Trefwoord: Johannes Kolff (1915-1945) Tweede Wereldoorlog Verv.jaar:[1946] Afmeting: 94 p / 19 x 26 cm. Bron:Br 8369 (brochure), Propagandadrukwerk WOII (collectie brochures), Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentate. Fotoalbum: [Herinneringsalbum](#)

Plattegrond gevangenis

- Links: Begane grond: groep Kolf, Deinum en Niesing
- Midden: Eerste verdieping: groep Oppewal en Kuiper
- Rechts: Tweede verdieping: groep Bultsma, Leijstra en Ijtsma

Namen verzetsstrijders

Naam	Verzetsnaam	Woonplaats	Beroep
Gerben Oppewal	Gerard	Franeker	Marechaussee
Joop Willems	Berend	Leeuwarden	Politie-agent
Jelle Visser	Jelle	Leeuwarden	Chauffeur
Pieter Gerke Oberman	Piet Kramer	Dokkum	Houthandelaar
Wim Steginga	Wim	Sneek	Timmerman
Christiaan Hofing	Arie	Alkmaar	Marechaussee
Egbert Bultsma	Eppie	Leeuwarden	Vertegenwoordiger
Gerrit Jan Niesing	Chris	Delfstrahuizen	Waterpolitie
Jan Gerardus Visser	Jelle	Sneek	Opperwachtmeester
Pieter jan Stavast	Cor	Nieuwe Pekela	Marechaussee
Piet Schuddeboom	Piet S	Leeuwarden	Inspecteur R.B.H.
Gerardus A. Reeskamp	Harry	Naarden	Apothekersassistent
Jantinus Pieters	Tinus	Broek in Waterland	Garagehouder
Ernst Hendricus Rob	Ab	Rotterdam	Opperwachtmeester
Hans Deinum	Hans	Workum	Handelaar
Goffe Hoogsteen	Theo	Surhuizum	Meubelmaker
Ale Ijtsma	Johan	Stroobos	Schippersknecht
Hendrikus Rijpkema	Henkie	Sneek	Boekhouder
Jan Barendsma	John	Huizum	Sportleraar
Willem Leijstra	Antoon	Drachten	Kruidenier
Hepke Paauw	Klaas	Gerkesklooster	Klompemaker
Jacob Abels	Frits	Gerkesklooster	Bakkersknecht
Simon Cuipers	Marten	Echtenerbrug	Matroos
Tjitse van 't Zet	Jaap	Oosterend	Terpbaas
Johannes Kolf	Jodocus	Westmaas	Politieagent
Ymkje van der Veen-Sas	Ymie	Leeuwarden	Bakkersvrouw
Taco van der Veen		Leeuwarden	Bakker

De mannen van de overval

De 'Mannen van de Overval' maakten in 1944 het onmogelijke mogelijk. Zonder een schot te hebben gelost werden op 8 december 1944 51 gevangenen uit de Blokhuispoort in Leeuwarden bevrijd. De 'Mannen van de Overval' maakten het onmogelijke mogelijk. Hessel de Walle schreef een boek over de 26 overvallers. Ze wilden het leven van anderen proberen te redden. De 26 mannen die in 1944 een overval op de Blokhuispoort pleegden, deden dat met gevaar voor eigen leven. Maar wie waren deze kerels? Wat bewoog hen eigenlijk om zo'n risicovolle operatie te ondernemen? En hoe is het hen na de Tweede Wereldoorlog vergaan? Die vragen hebben auteur Hessel de Walle meer dan tien jaar beziggehouden. Bron Frieschdagblad HESSEL DE WALLE

DE MANNEN VAN DE OVERVAL. HEROÏEK EN TRAGIEK IN 26 LEVENSVERRHALEN

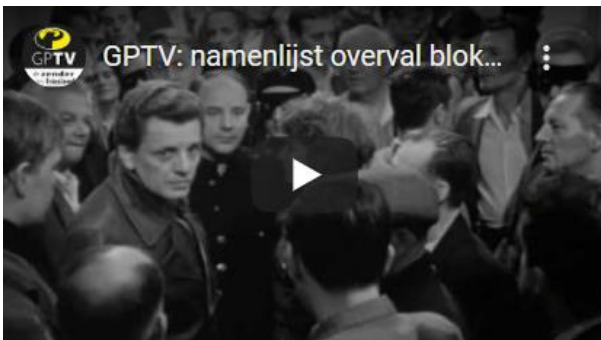
Op 8 december 1944 overviel een groep van 26 verzetsmannen de Leeuwarder Blokhuispoort en bevrijdde zonder een schot te lossen 51 gevangenen. De deelnemers aan de Overval verwierven daarmee een soort heldenstatus. Het succes maskeerde echter de tol die veel van de deelnemers betaalden voor hun verzetswerk. Hessel de Walle beschrijft niet alleen minutieus hoe de Overval in zijn werk ging maar schetst hij ook de levensportretten van de 26 overvallers. [Boek Bestellen](#)

Namen bevrijde verzetsstrijders

1. De heer J. Barens; Leeuwarden = groep 7
2. De heer Y. Botma; Nijkerk (arrestant middag 8 december)
3. De heer S.Brandsma; Wolvega = groep 6
4. De heer A. van der Burgh; Den Haag (arrestant tijdens de overval)
5. Mevrouw A. Dekkinga; Leeuwarden = groep 3
6. De heer J. Douma; Bergum (neef) = groep 9
7. De heer S. R. Douma; Bergum = groep 5
8. Mevrouw K. Douma; Bergum = groep 3
9. Mevrouw Douma – van Houten; Bergum = groep 5
10. De heer J. Dreeuws; Leeuwarden = groep 10
11. De heer A.W. Dijkman; Leeuwarden
12. De heer J. Elgersma; Leeuwarden = groep 4
13. De heer T. Epema; Kollumerzwaag (arrestant middag 8 december)
14. De heer G. W. H. Esselink; Ferwerd = groep 5
15. De heer W. Fokkema Sr.; Leeuwarden = groep 5
16. De heer G. Fokkema Jr.; Leeuwarden = groep 5
17. De heer R. K. Fokkema; Leeuwarden = groep 8
18. De heer S. Hoekstra; Stiens = groep 4
19. Mevrouw Hofenk – Vergonet; Leeuwarden = groep 2
20. De heer H. Hospes; Rauwerd (arrestant middag 8 december)
21. De heer G. Huberts; Peasens
22. De heer H. Jager; Heerenveen (arrestant middag 8 december)
23. Mevrouw Jongbloed – Overdijk; Leeuwarden = groep 2
24. De heer S. Jonker; Leeuwarden = groep 7
25. Mevrouw J. van der Laan; Birdaard = groep 3
26. De heer K. Leijenaar; Leeuwarden = groep 10
27. De heer S. Mook; Stiens = groep 4
28. De heer L. Numan; Haren (Gr) = groep 9
29. De heer A. Nijdam; Heerenveen = groep 4
30. De heer K. Odinga; Leeuwarden
31. Mevrouw Overdijk – Timmerman; Leeuwarden = groep 2
32. De heer T. Overeinder; Leeuwarden = groep 4
33. De heer J. Renema; Leeuwarden
34. Mevrouw E. Ridderhof; Leeuwarden = groep 3
35. De heer A. Rijpstra; Stiens = groep 4
36. De heer R. Schootstra; Leeuwarden = groep 1
37. Mevrouw Schootstra – Ringnalda; Leeuwarden = groep 1
38. De heer P. Steinvooite; Leeuwarden = groep 9

39. De heer R. Sybrandy; Leeuwarden = groep 7
40. Mevrouw T. Swierstra; Leeuwarden = groep 3
41. De heer J. W. Thell; Amsterdam (arrestant tijdens de overval)
42. De heer E. Tiemersma; Huizum = bewaker
43. De heer S. Veenbaas; Munnikeburen = groep 6
44. De heer S. Visserman; Stavoren = groep 7
45. De heer Chr. De Vries; Leeuwarden = groep 8
46. De heer Sj. De Vries; Surhuisterveen (arrestant middag 8 december)
47. De heer J. Veller, Haarlem (arrestant tijdens de overval)
48. De heer J. A. van der Wal; Leeuwarden
49. Mevrouw A. van Wieren; Leeuwarden = groep 2
50. De heer K. van Wieren; Leeuwarden = groep 8
51. De heer P. van der Woude; Leeuwarden = groep 8

Alfabetische namenlijst van de door het verzet meegenomen mensen uit het Huis van Bewaring op 8 december 1944. 31 mannen - 11 vrouwen - 5 arrestanten, 's middags binnen gebracht 3 arrestanten, binnengebracht tijdens de overval - 1 bewaker Bron: Verzetsmuseum Leeuwarden

Wilhelm Artur Albrecht

Via het Belgische Gent kwam hij in september 1944 in Nederland terecht, in Leeuwarden. Daar leidde hij tot vlak voor het einde van de oorlog het zogenaamde 'Aussenkommando' van de Sicherheitsdienst en Sicherheitspolizei. Hij was in die functie verantwoordelijk voor de handhaving van de orde in de provincie Friesland. Geen eenvoudige klus, want in de laatste oorlogsmaanden was het verzet daar in volle gang. Goffe Hoogsteen, een oud-verzetsman uit Friesland, is minder genuanceerd over Albrecht: "Hij was een echte rotmof, laten we het zo maar zeggen." Hoogsteen was betrokken bij de legendarische overval op de Leeuwarder gevangenis in december 1944 (bekend van de film *De Overval*). Hij kent verschillende mannen die door het Aussenkommando van Albrecht zijn geëxecuteerd. Zelf is hij mishandeld tijdens een verhoor op het kantoor van Albrecht. Hoogsteen herinnert zich: "Ik was nog maar net binnen en er kwam zo'n dikke Belg op me toe [meegekomen uit Gent] en hij zei tegen me: 'Jij bent een terrorist'. Ik zeg: 'Wat is dat, een terrorist?' Hij zei: 'Dat weet je dondersgoed.' En toen heeft hij mij heel de strot naar binnen geslagen." Ruim zestig jaar later heeft hij er nog steeds last van.

Albrecht zat erbij en keek ernaar. Zelf deelde hij ook geregeld klappen uit bij verhoren, maar het meeste werk liet hij door zijn ondergeschikten uitvoeren. Net als bij Pieters kwam het toebrenge van brandwonden regelmatig voor, maar ook het bijna verdrinken van gevangenen in een grote bak water, om hen aan de praat te krijgen.

Links: Wilhelm Artur Albrecht rechts: Andries Pieters, Nederlandse SS'er zijn voorliefde was martelen.

In de strijd tegen het verzet leidde Albrecht niet alleen zulke 'verscherpte verhoren', maar voerde hij ook het bevel over represaille-executies. Elke keer wanneer het verzet een geslaagde actie pleegde antwoordde de SD met een genadeloze represaille. In de laatste oorlogsmaanden executeerde het 'Aussenkommando' van Albrecht zo tientallen verzetsstrijders en andere gevangenen, die vaak betrekkelijk willekeurig uit de gevangenis waren geplukt. De grootste massa-executie was in Dokkum, waar Albrecht op 22 januari 1945 twintig man buiten in de

sneeuw liet fusilleren. De Bijzondere Raad van Cassatie liet zich niet overtuigen en bevestigde op 1 december 1951 de doodstraf, met eenparigheid van stemmen.

‘Befehl ist Befehl’ ‘Ik ben onschuldig. Ik wil geen genade, ik wil mijn recht’ De executies van Pieters en Albrecht zouden de laatste twee zijn, op 21 maart 1952.

Bron: Geschiedenis 24 [De laatste doodstraf](#)

Zwanger de cel in

Haar gehele leven is mijn moeder de helden dankbaar geweest voor de actie die het verzet op 8 december 1944 heeft uitgevoerd. Samen met 49 andere gevangenen werden zij en haar moeder uit de gevangenis van Leeuwarden gehaald. In de cel had zij veel gebeden. Het heeft haar geloof in God verdiept. Mijn moeder was 22, pas getrouwd en zwanger. Mijn oma was weduwe, had zes kinderen en een meubelzaak op de Voorstreek. Oma raakte betrokken bij het verzet toen haar werd gevraagd ruimte beschikbaar te stellen voor het illegaal drukken van het verzetsblaadje De Koerier en bijvoorbeeld valse bewijzen om de Arbeitseinsatz te kunnen ontlopen. Ook gaf zij onderdak aan Jurjen Dreeuws: een onderduiker die de nazi's graag wilden arresteren, omdat hij een belangrijke verzetsheld had laten ontsnappen. In 2010 schreef Rik Jongbloed een kort stukje voor de Leeuwarder Courant. Later is hem gevraagd een stuk te schrijven voor Tresoar over de liefde tussen zijn ouders in de Tweede Wereldoorlog, waarin ook de bevrijding uit het Huis van bewaring een rol speelde. Sinds twee jaar vertelt hij op verhalenavonden het bijzondere verhaal over zijn moeder en zijn oma.

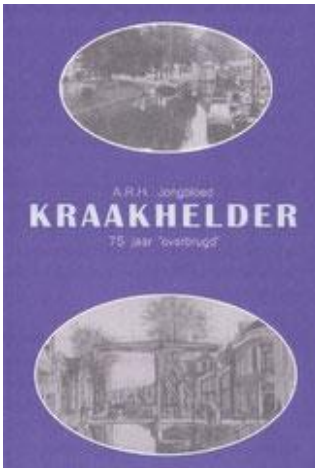

De tien uit de Blokhuispoort bevrijde vrouwen

Leeuwarden Foto van de tien uit de Blokhuispoort bevrijde vrouwen. Nummer 2 mw. Overdijk-Timmermans (oma), nummer 10 mw. Jongbloed-Overdijk (moeder).

Foto Verzetsmuseum Friesland [bron: LC]

Kraakhelder

Het nieuwe boek KRAAKHELDER beschrijft de ervaringen van de verzetsgroep "Je Maintiendrai" en de makers van het illegale blaadje "De Koerier". In dit boek probeert de auteur uit te leggen hoe het kon, dat de verzetsgroep werd opgepakt en de gevolgen voor de betrokkenen. De inhoud wordt toegelicht op de website kraakhelder.nl met o.a. een grafiek van de gebeurtenissen in het najaar van 1944. Mogelijk is een simpele fietstocht de oorzaak van een verleden waar nu nog altijd zoveel te doen is en waar zelfs een film over is verschenen. Dit persoonlijk drama is verteld vanuit de ogen en belevenis van de auteur en de direct betrokkenen. "Dit verhaal begint en eindigt met de ervaringen van mijn moeder en oma. Het is door hen dat ik dit nu op papier heb gezet en zodoende is het niet meer dan logisch om met hun verhaal te starten." van A.R.H. Jongbloed. [Boek bestellen](#)

Fries Verzetsmuseum

Het Fries Verzetsmuseum vertelt verhalen. Verhalen die raken, confronteren en aan het denken zetten. Over mensen die moeilijke keuzes moesten maken in een bijzondere tijd. In de tentoonstelling ervaart u hoe de Tweede Wereldoorlog in Friesland werd en wordt beleefd. Ooggetuigen en voorwerpen met een persoonlijk verhaal brengen de oorlog heel dichtbij. Centraal staan onderwerpen als de luchtoorlog boven Friesland, het verzet tegen de bezetter en het onderduiken. Er is speciale aandacht voor de spectaculaire Overval van het Friese verzet op het Huis van Bewaring in Leeuwarden. [Friesverzetsmuseum](#)

Gerrit Fokkema

Als op 8 december 1944 de deur van zijn cel openzwaait en een gewapende en gemaskerde man hem gebiedt naar buiten te komen, weet Gerrit Fokkema (1923) zeker dat zijn laatste uur heeft geslagen. Niets was minder waar. Hij was onderdeel geworden van de spectaculairste bevrijdingsactie van het Nederlandse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Gerrit Fokkema bij het inschrijfregister van het Huis van Bewaring Leeuwarden, waar zijn naam ingeschreven staat. De inschrijfregisters liggen in het archief van Tresoar te Leeuwarden. Gerrit Fokkema was ingeschreven met een valse geboortedatum nl. 06-06-1917 in plaats van de echte 06-06-1923. (Na de overval kreeg Gerrit Fokkema weer een andere geboortedatum: 18-04-1918 en ook een andere naam).

Zo kwamen wij ook de naam van Nico Frijda tegen met de schuilnaam Hans de Groot, er is ook een boekje van hem "Post uit Friesland" brieven die in de gevangenis werden geschreven.

Gerrit Fokkema vertelt

Op 6 juni 1923 wordt Gerrit Fokkema geboren in Leeuwarden. Hij groeit op in een gezin van zeven kinderen. Zijn ouders handelen in groenten en aardappels. Tijdens de oorlog moet Gerrit in Duitsland werken. © 2015, Fries Verzetsmuseum.

Overval herdacht met mini-expositie

Het is vrijdag precies 73 jaar geleden dat de toenmalig gevangenis Blokhuispoort werd overvallen. Daarom is een van de cellen permanent ingericht met informatie over deze overval en de bevrijdingsactie. Ook wordt er een plaquette onthuld. Op 8 december 1944 pleegde het verzet een overval op de gevangenis waar veel verzetsmensen door de Duitsers waren opgesloten. Door een knokploeg werden 51 verzetsstrijders bevrijd. Het is een van de meest spectaculaire gevangenisuitbraken die in Nederland heeft plaatsgevonden. Zonder dat er schoten werden gelost. Gerrit Fokkema is de laatste overlevende van deze overval. Hij zat met zijn jongere broer en zijn vader in de cel. En de cel waar hij in zat, is nu ingericht als mini-tentoonstellingsruimte. Fokkema geeft nog altijd rondleidingen, maar is 94 jaar en weet niet hoelang hij dat nog kan blijven doen. Hij is blij met de inrichting van de cel. Dan blijft het verhaal leven ook als hij het straks niet meer kan vertellen, aldus Fokkema. (Tekst omroep Friesland)

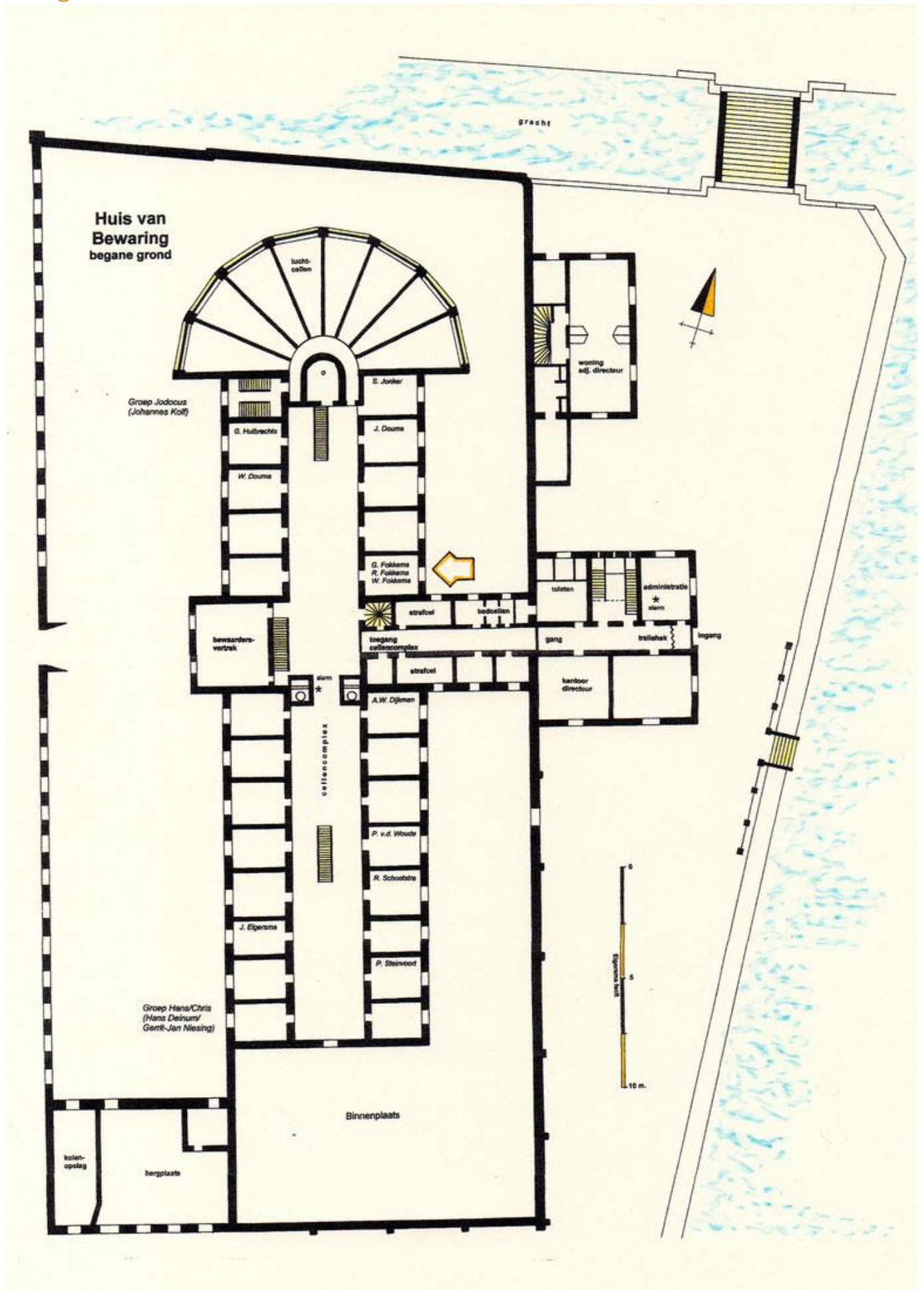
Boek Gerrit Fokkema

Boek Gerrit Fokkema en onthulling De Overval Foto (Jan van Dalen)

Herinneringen van Gerrit Fokkema aan de spectaculaire ontsnapping uit het Huis van Bewaring in Leeuwarden op 8 december 1944.

[Webshop](#)

Plattegrond: Sj. Elgersma

Het is 8 december 2017 rond de klok van enen. De heer Gerrit Fokkema betreedt, geheel vrijwillig en onder applaus van een groot aantal genodigden, de cel waaruit hij, op dezelfde datum, maar dan 73 jaar eerder, door het Friese verzet werd bevrijd. Wat is het geval? Gerrit Fokkema, inmiddels 94 jaar en 7 maanden (op deze leeftijd tellen ook de maanden mee, zo zegt hij zelf) wordt eind 1944, samen met zijn vader en zijn jongere broer, tijdens een razzia opgepakt en, na verhoor, opgesloten in het Huis van Bewaring, onderdeel van de Bijzondere Strafgevangenis. Deze gevangenis, destijds één van de grootste en meest beveiligde van Nederland, omvat een groot gebouwencomplex omringd door hoge muren en brede grachten en is in zijn geheel overgenomen door de Duitsers. Het meeste personeel bestaat echter uit Nederlanders, waarvan enkelen niet helemaal zuiver op de graat zijn, o.a. de adjunct-directeur (1). Het complex bestaat uit twee delen, waarvan het Huis van Bewaring de kleinste is. Dit wordt uitsluitend gebruikt om politieke gevangenen op te sluiten en er is, organiek, plaats voor ca. 100 personen; vaak worden er 300-400 gehuisvest. In de tweede helft van 1944 worden er een tweetal prominente vertegenwoordigers van het verzet, een politie-inspecteur en een journalist (2), opgepakt en hardhandig verhoord. Beiden laten, via het hen goedgezinde personeel, weten dit niet langer vol te houden en bang zijn dat zij gaan praten. Zij verzoeken de mogelijkheden te onderzoeken hen te bevrijden. Alles raakt nu in een stroomversnelling met als resultaat dat op 8 december 1944 rond de klok van zessen de deur van de cel van de familie Fokkema opengaat en zij, zij het met de nodige problemen, zich weer vrije mensen mogen noemen. Ook een 50-tal anderen, waaronder beide prominenten, worden bevrijd. Opvallend is dat er tijdens de gehele operatie geen schot wordt gelost! Gerrit Fokkema duikt na dit alles weer onder en verblijft enige tijd in het noorden van Friesland, waar hij, voorzien een andere naam en van vervalste papieren, zich voordoet als geëvacueerde inwoner van Nijmegen. Al met al een verwarrende situatie. Tussen de echte inwoners van Nijmegen verbergen dat je Fries bent en je bezoekende vader vooraf influisteren met welke naam je aangesproken moest worden. Na de oorlog heeft iedereen weer zijn eigen besognes en probeert alle oorlogsellende zo snel mogelijk te vergeten. Bij Fokkema groeit het besef dat er toch wel iets heel bijzonders is gebeurd in die decembermaand van 1944. Een groot aantal mensen van diverse pluimage heeft, belangeloos en met gevaar voor eigen leven, zich ingezet om een aantal min of meer onbekenden te redden van een niet ongevaarlijke en onzekere toekomst. Op een gegeven moment wordt besloten, om er zorg voor te dragen dat een en ander niet in het vergeetboek belandt, zijn eigen belevenissen te gaan vertellen. Het mooist zou zijn als dit op locatie zou kunnen geschieden. Vooreerst wordt, helaas door omstandigheden tijdelijk, onderdak gevonden bij het in de Blokhuispoort geopende Museum Blokhuispoort. Van het een komt het ander en al spoedig is hij een geziene gast bij scholen, verenigingen en andere organisaties en verzorgd hij rondleidingen. Schrijver dezes heeft meegemaakt dat hij een groep van 40 rumoerige tieners een uur lang muisstil heeft gekregen. Omdat hij dit belangeloos doet wordt hij na afloop bijna altijd voorzien van een presentje, zodat er op een gegeven ogenblik in huize Fokkema een kast vol met Berenburg staat. Bij een van zijn vertellingen wordt hij verblijd met een klomp van chocolade! (3). De heer Gerrit Fokkema is een integer en bescheiden mens die met zijn vertellingen, onbedoeld en vooral bij de jeugd, een zeker heldendom oproept. Hij straalt echter uit dat zijn eigen herinneringen ondergeschikt zijn aan de mensen die hem bevrijd hebben, dezen hiervoor wil eren en er tevens zorg voor wil dragen dat wat hem en anderen is overkomen niet nogmaals geschiedt. Om dit alles voor de toekomst te kunnen bewaren zijn zijn herinneringen op alle mogelijke manieren vastgelegd. De nu door hem geopende, zeer fraai en bescheiden ingerichte cel, waarin hij destijds verbleef, mag wel als de kroon op zijn jarenlange vertelarbeid worden gezien.

(1) de directeur, Abraham Jansen, heeft wegens anti-Duitse activiteiten, de theorie van het gevangeniswezen geruild voor de praktijk en verblijft, tegen zijn zin, bij een collega in Amersfoort;

(2) resp. hoofdinspecteur Jurriën Dreeuws en de hoofdredacteur van het illegale blad De Koerier Klaas Leijenaar;

(3) hier wordt ingespeeld op het feit dat hij tijdens zijn bevrijding een klomp kwijtraakte;

Sj. Elgersma (8 dec 2017)

Video's met Gerrit Fokkema

Foto's Gerrit Fokkema

In memoriam Gerrit Fokkema

Leeuwarder courant: 9 mei 2019. De Overval-verteller naar wie kinderen ademloos luisterden. Talloze malen vertelde hij het verhaal van zijn bevrijding uit de Blokhuispoort: Gerrit Fokkema, vermoedelijk de bekendste 'Overvalgevangene'. Hij overleed woensdagavond op 95-jarige leeftijd. Ver boven negentig was hij, maar nog altijd toog hij ogenschijnlijk onvermoeibaar naar scholen om te vertellen hoe hij in 1944 een van de 51 gevangenen was die door vijf verzetsmensen werden bevrijd uit gevangenis de Blokhuispoort. Ademloos luisterden de kinderen naar de man die ondanks zijn respectabele leeftijd nog verrassend scherp van geest was. „Ik blijf het vertellen zolang ik kan, uit groot respect voor de mensen die ons hebben bevrijd”, vertelde Fokkema vorig jaar juni nog, bij de onthulling van een portret van de knokploeg van 'De Overval' in de Blokhuispoort. De gebeurtenis, op 8 december 1944, maakte zoveel indruk op de Leeuwarder dat hij die zijn hele leven zou meedragen. Ik blijf het vertellen zolang ik kan, uit groot respect voor de mensen die ons hebben bevrijd. De 21-jarige Fokkema was half november dat jaar samen met zijn toen 17-jarige broer Ruurd en vader Wessel opgepakt en in cel 5C beland. Hij had toen al anderhalf tot twee jaar ondergedoken gezeten, omdat hij niet wilde werken voor de vijand. De dagen in de cel, die voor één persoon bestemd was, waren lang. „De onzekerheid was groot. Je weet niet wat er met je gaat gebeuren. In Duitsland aan het werk of naar een concentratiekamp”, vertelde Fokkema in 2011 aan de Leeuwarder Courant.

Wel was het een voordeel dat ze als familieleden bij elkaar zaten. “Je kunt je angst delen.” Die vrijdag was er rumoer in de gangen. Een gemaskerde man met pistool opende hun cel en gebod ze naar buiten te komen. De Fokkema's dachten dat hun laatste uur had geslagen. Maar al snel kwamen ze erachter dat ze juist werden bevrijd. Bij razzia's de volgende ochtend in Leeuwarden zochten de Duitsers naar de bevrijden en de bevrijders. Niemand werd gevonden. Fokkema dook uiteindelijk onder in Ternaard, zijn familieleden zaten op andere plekken. Gerrit Fokkema (94) werd op 8 december 1944 samen met 50 andere, door de Duitsers gevangengezette verzetslieden uit de Blokhuispoort bevrijd. Hij is de nog enige levende getuige van 'De overval'. Nog decennia na de oorlog keek Fokkema stevast speurend om zich heen als hij in vreemde woningen kwam. „Of er wel een geschikte schuilplek is, maar dat kan je in nieuwbouwwoningen wel vergeten”, vertelde hij in het interview. Hij legde zijn belevenissen vast in het boekje Een lange nacht.

Tot enkele maanden geleden verzorgde de Leeuwarder nog rondleidingen in de voormalige gevangenis. Hij vertelde toeristen en andere belangstellenden over de gebeurtenis, enerzijds om zijn bevrijders te eren en anderzijds om te waarschuwen dat dit nooit meer mag gebeuren. Ook speelde hij een belangrijke rol bij de totstandkoming van het iepenloftspul 'De Oerfal' in 2013. Schrijver Dick Jansen verwerkte Fokkema's verhalen in zijn stuk, dat Fokkema inleidde.

De onzekerheid was groot. Je weet niet wat er met je gaat gebeuren

In december 2017 opende hij de cel waar hij destijds gevangen zat als expositieruimte waar de overval centraal staat. Hij kreeg symbolisch de sleutel van Henk Deinum, wiens vader behoorde tot de groep verzetsstrijders die Fokkema bevrijdde. De oud-wethouder leerde Fokkema kennen in 2009; het was een ontroerende ontmoeting in de Blokhuispoort, memoreert Deinum. „Hij werd aan mij voorgesteld als laatste overlevende van De Overval. Ik was direct onder de indruk van zijn verhaal, en hij wist ook dat mijn vader er een rol in had gespeeld.” Vanaf dat moment hielden ze altijd contact. Deinum beschrijft Fokkema als een “innemende en intelligente man, onvermoeibaar en onvoorstelbaar sterk”. In zijn werkzame leven was Fokkema actief bij de Condens en later de Buitenschool. Hij stak verder veel tijd in de groene inrichting van het Potmargegebied, om de sfeer van de tuindershistorie te bewaren. Mede dankzij Fokkema, die ook hartstochtelijk imker was, werd in het gebied een bijenkas geplaatst.

Je kunt je angst delen

Daarnaast was Fokkema actief bij de christelijke scoutinggroep Burmania en de Koepelkerkgemeente. Voor al zijn verdiensten kreeg hij in 2007 een lintje. In 2017 kreeg hij bovendien het Leeuwarder Leeuwteje uitgereikt. „Je integriteit, loyaliteit en bevlogenheid maken je tot een voorbeeld voor ons allen”, sprak burgemeester Ferd Crone bij die gelegenheid.

Ieder jaar nog legde hij een krans bij de provinciale dodenherdenking in de Prinsentuin, waarvan hij jarenlang bestuurslid was. Dit jaar moest hij vanwege ziekte de honneurs laten waarnemen door zijn zoon en achterkleinzoon. Gerrit Fokkema overleed aan de gevolgen van kanker.

Bron: LC [Ines Jonker](#)

Overlijdensbericht Gerrit Fokkema

Via [mensenling.nl](https://www.mensenling.nl) zijn de overlijdensberichten te lezen met condoleanceberichten.

In memoriam Gerrit Fokkema

Wij hebben een bijzondere man gekend, Gerrit Fokkema vol energie en een mensenvriend. De heer Gerrit Fokkema is een integer en bescheiden mens die met zijn vertellingen, onbedoeld en vooral bij de jeugd, een zeker heldendom oproept. Hij straalt echter uit dat zijn eigen herinneringen ondergeschikt zijn aan de mensen die hem bevrijd hebben, dezen hiervoor wil eren en er tevens zorg voor wil dragen dat wat hem en anderen is overkomen niet nogmaals geschiedt. Om dit alles voor de toekomst te kunnen bewaren zijn de herinneringen op alle mogelijke manieren vastgelegd. De nu door hem geopende, zeer fraai en bescheiden ingerichte cel, waarin hij destijds verbleef, mag wel als de kroon op zijn jarenlange vertelarbeid worden gezien. Wij wensen de nabestaanden en vrienden veel sterkte met het verwerken van het verdriet. Namens alle vrijwilligers van Stichting Blokhuispoort

Vijf lotgenoten

Vijf lotgenoten in het Huis van Bewaring van Leeuwarden. Vijf vrouwen in een cel opgesloten die ze moesten delen van 4 januari 1945 tot 20 februari 1945. Hun ervaring is in tekening en tekst beschreven in een boekje.

Onder van links naar rechts: Griet Zadel; werkzaam op secretariaat gemeentehuis, E. Molenaar; werkzaam op secretariaat gemeentehuis, Rie van Leeuwen; apothekersassistente. Boven van links naar rechts: Bep Posthuma; apothekersassistente/ tekenares boekje. Tini de Roos; werkzaam op secretariaat gemeentehuis. Weet u meer over deze vrouwen, contact ons.

Herinnering

Een illustratie van het leven in een cel met vijf vrouwen. Dit boekje is in het bezit van Stichting Blokhuispoort en is aangeboden door de heer J. v. Leeuwen, broer van Rie.

Lotgenoot "Rie van Leeuwen"

Rie was van beroep apothekersassistente en werkzaam bij apotheek Cath op de Nieuwstad te Leeuwarden. Apotheek Cath was een multifunctionele apotheek. Voor in de apotheek werden de recepten verwerkt en patiënten te woord gestaan. De ruimte achter de apotheek had een grossier functie waar bevoorrading werd klaargemaakt en bezorgd naar overige apotheken in de omgeving. Op deze afdeling werkte Rie's collega de heer Dantzig (voornaam onbekend) een neef van oud apotheker Dantzig van de Centraal apotheek aan de Voorstreek die zodoende met de handelingen in een apotheek op de hoogte was. In oorlogstijd luisterde Dantzig stiekem naar Engelse radiozenders en noteerde berichten die voor het Fries verzet van groot belang kon zijn. Om te zorgen dat het bericht zonder enige verdachte handeling bij het verzet terecht zou komen schreef hij het bericht op een poederpapertje. Vervolgens kwam het in een medicijndoosje dat werd klaargelegd om te worden opgehaald door de "patiënt". Zo kwam het bericht uiteindelijk terecht bij het verzet. Helaas werd het illegale berichtenverkeer verraden en verscheen de Sicherheits Dienst in apotheek Cath om Dantzig op te halen voor verhoor. Rie, die op dat moment in de apotheek aanwezig was, liep "rustig" naar achteren om hem te waarschuwen en met een: "ze komen je halen, je moet maken dat je weggomt" kon hij via de daken ontsnappen. Uit wraak voor deze ontsnapping werd de vriendin van Danzig, ook een apothekersassistente en vriendin van Rie, opgepakt en naar Duitsland vervoerd. In plaats van Danzig werden de apotheker mevr. Cath-Douma en Rie door de Sicherheits Dienst meegenomen en opgesloten in het Huis van Bewaring van Leeuwarden. In het Huis van Bewaring deelde Rie haar cel met vier vrouwen. Samen met deze lotgenoten zat Rie van 4 januari 1945 tot 20 februari 1945 gevangen. Hun ervaring is in tekening en tekst beschreven in het boekje.

Bron: de heer J. v. Leeuwen, broer van Rie.

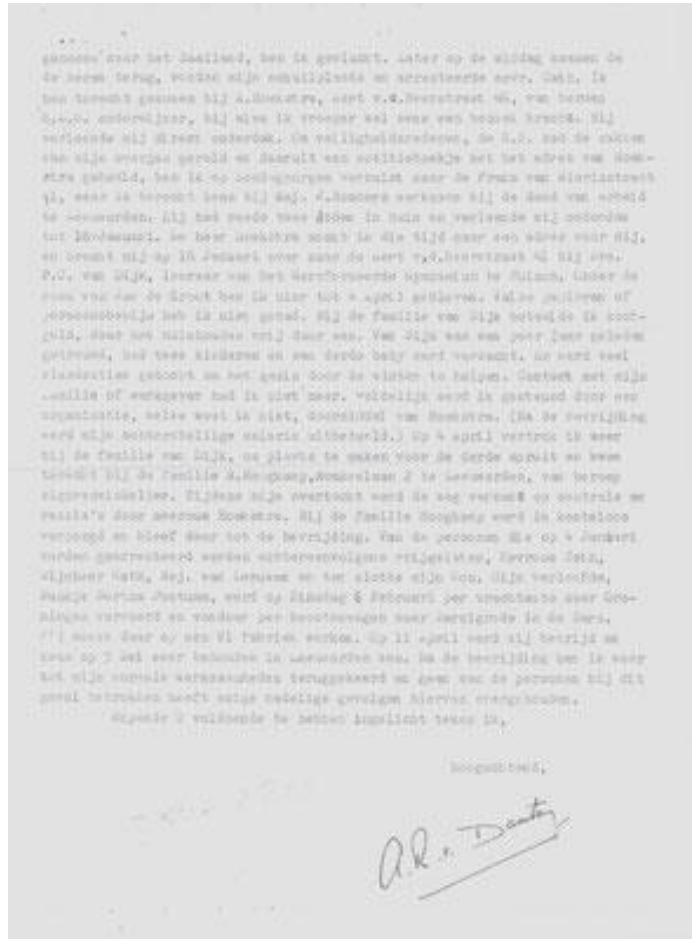
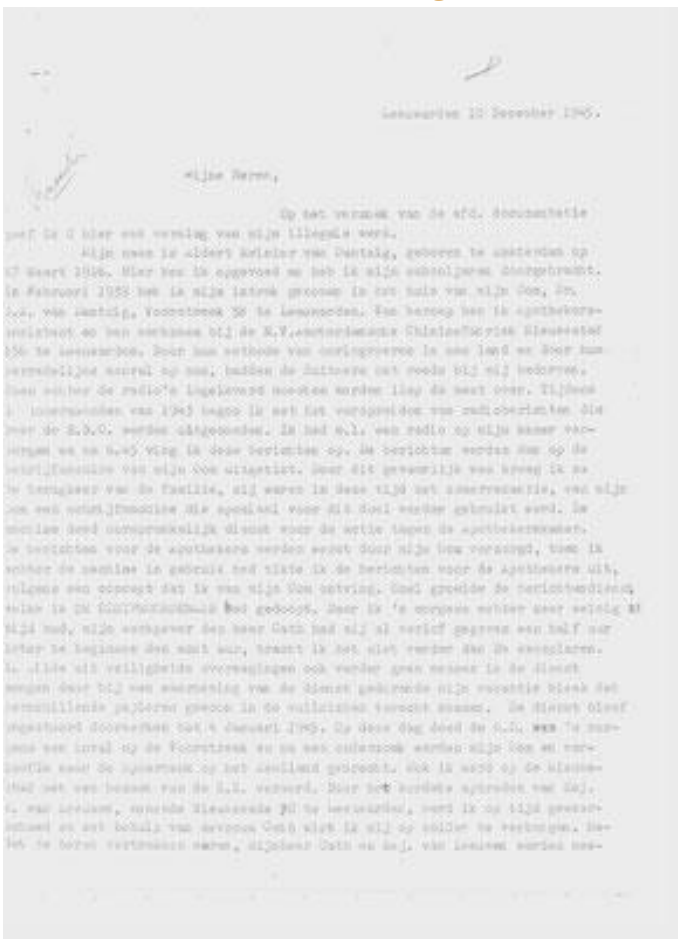
De arrestatie van secretariëpersoneel

Drie dagen lang kon men denken dat er een einde was gekomen aan de arrestatie van secretariëpersoneel, maar toen volgde een nieuwe golf. Op 3 januari werden gearresteerd: Hinne Krolis, Andries R. Andringa, Catharina M. Molenaar, Trijntje de Roos en Grietje Zadel, allen werkzaam op het secretariaat. De 51-jarige Krolis was contactman voor het NSF. Vrijwel het hele personeel droeg een percentage van zijn salaris af aan het verzet. De drie hiervoor genoemde vrouwen inden het op de betaaldagen, elk op haar eigen afdeling, en droegen het af aan Krolis. Waarschijnlijk hebben de eerder gevangen personeelsleden ook deze vijf namen genoemd en daarbij verteld dat Krolis de grote man was van de actie. Er zijn sterke aanwijzingen dat Krolis

uit harder hout was gesneden dan de voor hem gearresteerden en weigerde namen van het NSF te noemen, ondanks zware mishandelingen. Ook het lot dat hij drie weken later onderging wijst in deze richting. Zijn medewerkers hadden het voordeel van haar sexe en ook het feit dat zij in Duitse ogen maar weinig kwaad hadden aangericht. De een na de ander werd in de loop van februari vrijgelaten, Catharina Molenaar het laatst. Zij was de oudste en lichamelijk gebrekkig, maar haar mond wist ze terdege te roeren. Het is wellicht aan de felheid van haar verweer te wijten, dat zij het langst werd vastgehouden. De 58-jarige Andringa was de man die het gemeentepersoneel vrijwel dagelijks voorzag van berichten: korte getypte notities over het oorlogs- gebeuren, opgevangen van de Britse radio. Ze werden opgesteld door A. van Dantzig, die bij zijn oom, dr. S.W. van Dantzig in de kost was, terwijl zijn verloofde, B. B. Posthuma, daar werkte als apothekersassistente. Zij reikte aan de 'klanten' van haar oom, die een codewoord gebruikten, de in doosjes verpakte afschriften uit. Zelf werkte A. R. van Dantzig, ook apothekersassistent, bij de Chininefabriek, die was gevestigd achter de apotheek van S. G. Cath. Daar werden de berichten nogmaals vermenigvuldigd door Maria van Leeuwen, maar dat wist Andringa niet. Natuurlijk wilde de SD weten waar die berichten vandaan kwamen. Getypte stukken wezen niet op een groot complot, maar men kon nooit weten. Andringa zweeg; daarom werden alle mishandelingen die de SD in zijn rijke voorraadkamer had op hem toegepast. Maar deze vocht terug, op een bepaald moment zelfs letterlijk. Tijdens een lange 'kuur' onder de waterstraal vloog hij de leider van zijn beulen, de rexist Opdebeek, aan en bewerkte hem met een op de grond liggende natte dweil. Op dat moment maakte hij zijn zaak alleen maar erger, doch deze bevliesing heeft op Opdebeek toch indruk gemaakt en is Andringa ten goede gekomen, zoals nog zal blijken. Deze hield echter zijn verzet niet vol en noemde tenslotte de naam A. R. van Dantzig, waarna de SD zich haastte een nieuw slachtoffer te maken. Ze vonden hem echter niet thuis en knarsetandend namen ze zijn oom en zijn verloofde mee. Niet lang daarna kwam de SD in de apotheek van Cath vragen naar Van Dantzig. Maria van Leeuwen begreep dat er onraad was en verwijderde zich om de gezochte te waarschuwen. Toen ze terugkwam vroegen de SD'ers wat ze gedaan had. 'Ik ben naar boven gegaan om te zeggen dat er bezoek was voor Van Dantzig, maar het schijnt dat hij er niet is', antwoordde zij beheerst. Inderdaad vond de SD hem niet; hij was door een weinig gebruikte zijdeur naar de woning van Cath gevlucht, die hem binnenliet en snel in een schuilplaats stopte. In zijn plaats werden Cath en Maria van Leeuwen meegenomen. Dat gaf Van Dantzig de kans om de benen te nemen en onder te duiken. Net op tijd, want direct daarna keerde de SD terug, doorzocht alles grondig en vond zelfs de schuilplaats! Leeg, maar er stond nog een toilettemmer die kort tevoren gebruikt moest zijn. Dat kostte ook mevrouw Cath de vrijheid. Dr. van Dantzig en het echtpaar Cath werden spoedig weer vrijgelaten voor juffrouw Van Leeuwen duurde de gevangenschap tot eind februari. Om de voortvluchtige Van Dantzig te treffen, werd zijn verloofde, juffrouw Posthuma, door de S D naar Duitsland afgevoerd, vanwaar ze pas na de bevrijding terugkeerde.

Bron: boek, Bezettingstijd in Nederland P. Wijmenga.

Aldert Reinier van Dantzig

Verslag van het illegale werk dat de heer van Dantzig verrichte in Apotheek Cath aan de Nieuwstad te Leeuwarden.
Bron: M.Zijlstra

Personeel apotheek Cath-Bouma aan de Nieuwstad te Leeuwarden,
Rie van Leeuwen: boven tweede van links

*Heden werden wij verblijd met de geboorte van
een welgeschapen Zoon,*

Hein.

G. GROENEVELD.

M. GROENEVELD—Hoogerhuis.

Wier, 30 April 1920.

Het verhaal van Hein Groeneveld

(30 april 1920 – 1 augustus 1968) Vijftien jaar geleden 24-12-1959

Een verhaal van Hein Groeneveld dat hij heeft geschreven in de De Bildtse Post.

De krantenknipsels zijn bewaard in een plakboek welke in bezit is van de familie Groeneveld. De krantenknipsels zijn de basis van dit verslag.

Berne yn Wier, soan fan Gerrit en Maria Groeneveld Hogerhuis

Maria Hogerhuis, waard berne op 28 november 1885 yn Wier. Sy wie de dochter fan Klaas Hogerhuis en Jeltje Faber. Gerrit Groeneveld waard berne op 5 desimber 1884 yn Wier. Hy wie de soan fan Jelle Groeneveld en Tjitske Bosma. Gerrit en Maria (Marie) trouden op 28 maaie 1908 yn Menaam. Sy kamen te wenjen op de pleats “Sparrenheining” ûnder Wier. Op dizze pleats buorke letter soan Jelle en dêrnei syn soannen Gerrit en Klaas. Op de pleats wenje (jan. '97) Gerrit en Margje. Beppe Marie is ferstoarn op 12 febr. 1960 yn Wier, is begroeven op it tsjerkhôf yn Wier op 16 febrewaris 1960 nei in routsjinst ûnder lieding fan Hein Groeneveld. Pake Gerrit is ferstoarn yn 1968 en ek begroeven yn Wier nei in routsjinst ûnder lieding fan Hein Groeneveld.

Bern út dit houlik:

Jelle, berne op 18 maart 1909 (ferstoarn yn 1981)

Klaas, berne op 9 oktober 1911 (ferstoarn op 8 febr. 1924)

Tjitske, berne op 15 maart 1915 (ferstoarn op 15 juny 1991)

Hein, berne op 30 april 1920 (ferstoarn op 1 aug. 1968)

Klaasje, berne op 16 april 1925

Jelle troude mei Neeltje Meijer; sy krigen 3 bern: Gerrit, Henk en Klaas. Neeltje is ferstoarn op 29 oktober 1987, en begroeven yn Wier op 3 novimber 1987 nei in routsjinst ûnder lieding fan Gerrit Sieds Groeneveld (Hy hie ek de lieding fan de routsjinst fan har man Jelle yn 1981). Klaas is ferstoarn op 8 febr. 1924 (12 jier).

Tjitske troude mei Jan van der Veen. Sy krigen twa bern: Marie en Andries Jan.

Jan is ferstoarn op 11 april 1960 yn Doanjum (45 jier), is begroeven op it tsjerkhôf yn Doanjum op 14 april 1960, nei in routsjinst ûnder lieding fan Hein Groeneveld.

Sy troude op 'e nij mei Oege Brinksma (dy 't earder troude west wie mei Fokeltje de Vries) op 19 maart 1964. De troutsjinst, yn de Herfoarme tsjerke fan Doanjum wie ûnder lieding fan Hein Groeneveld. Andries Jan is ferstoarn yn 1983 en kremearde op 22 maart nei in routsjinst yn Apeldoarn ûnder lieding fan Gerrit Sieds Groeneveld. Hein troude mei Baukje Rienks op 10 augustus 1949. Sy krigen twa bern: Gerrit Sieds en Anna Marijke. Hein is ferstoarn op 1 augustus 1968 (48 jier) yn Braedstrup, Denemarken. Hy is begroeven yn Wier, nei in routsjinst yn de Herfoarme tsjerke yn Grou ûnder lieding fan ds. Wiebe Hylkema fan de Gerdyk. Klaasje troude mei Jan de Kant. Sy krigen in soan, Piet.

OOK DIT IS LEVEN 24-12-1959 Vijftien jaar geleden (De Bildtse Post)

Ineens realiseer ik het mij. Eerst als een vraag, waarop het antwoord niet kan uitblijven, dan als een zeker besef. Inderdaad, het is alweer vijftien jaar geleden, dat ik die kerstdagen beleefde, waarvan elk belangrijk moment onuitwisbaar in mijn geheugen gegrift zal blijven tot dat ogenblik, waarin geen geheugen meer zal zijn. Vijftien jaar geleden. Ik zie alles weer voor mij, zoals het was en zoals ik het ontelbare keren later weer opnieuw beleefd heb. Die vrijdagmorgen. Triest, druilerig en mistig weer buiten. Niet veel zicht. Ik zit op mijn gewone plaatsje bij 't raam in de huiskamer. Een boek voor mij, maar gewoontegetrouw dwalen mijn ogen van het boek naar buiten en van buiten weer naar het boek. Dat moet immers! Ik zit hier wel warm en veilig in de huiskamer, onaantastbaar voor weer en wind, maar daarom nog niet onbedreigd, in alle opzichten veilig. Ik ben een jonge man, die ondergedoken is. Ik ben vogelvrij, ik kan elk ogenblik opgehaald worden. Dat is mij dezer dagen nog eens weer verzekerd. Je moet zien, dat je wekomt. "Ze onderzoeken alle boerderijen, ze weten stellig dat je er bent". Maar aan de andere kant: waarom nu net? Waarom vandaag en morgen en overmorgen als het kerstmis is. Die Duitsers zullen toch zeker ook wel in de kerststemming zijn. Zij zullen het zeker weer anders vieren dan wij dat gewend zijn, maar vieren doen ze 't, dat staat als 'n paal boven water. En waarom zal ik dan deze vertrouwde omgeving verlaten? Juist nu? Ik waag het erop. Hebben we niet uren en uren besteed aan dat maken van dat prachtige hok, daar onder het hooi, daar diep in de bieten, waar zelfs een geweerkogel niet kan doordringen? Wat zal mij kunnen gebeuren. Als zij bij de deur zijn, ben ik al ongrijpbaar. En zo voel ik mij zeker en veilig. Zelfs ondanks die welgemeende waarschuwing. Ik lees, kijk naar buiten, lees weer en vergeet de bedreiging.... Totdat ik opgeschrikt word door een schreeuw. Duitsers. Ze komen. Hoe kan dat nu? Ik heb toch van tijd tot tijd uitgekeken, kan de Duitsers van verre zien aankomen. Ben al in het hol als zij voor huis zijn. Maar dan heb ik al geen gelegenheid meer om over mijn verbazing heen te komen. Daar staat al één voor de kamerdeur, buitenshuis zie ik meer, ook een hond.... "Papieren". Ik heb geen papieren, alleen maar een identiteitsbewijs, dat daarenboven vals is. "Meer papieren". Ja, die heb ik niet. Dan klinkt het woord, dat al zovelen voor mij de weg van leed en ellende heeft doen gaan: "Mit". Ik zeg niets, sputter zelfs niet tegen. 'k Heb immers mijn eigen kans verspeeld. Die vervloekte mist ook. 'k Had dubbel op mijn hoede moeten zijn. Ik had.... ja, ja, allemaal nakaarten, wát nu geen zin meer heeft. Ik moet wachten. 't Was kennelijk niet, in de eerste plaats om mij te doen. Of toch.... Het hele huis wordt doorzocht. Iemand komt uit de voorkamer met een handvol brieven en papieren. Die zijn van mij. Worden opgeborgen. 'k Ben me niet bewust, dat daarbij iets van belang is, dat me 't leven moeilijk kan maken. Ze spreken over radio, ze zoeken alles en nog wat, misschien weten ze zelf niet eens wat ze zoeken. En al die tijd sta ik daar in de gang met een man van zo'n vijftig jaar, die wel vriendelijk wil zijn, maar elke keer, wanneer hij iets vriendelijks zegt, schuchter om zich heen kijkt. 'k Probeer te weten te komen, wat ze met me willen. Maar hij haalt de schouders op. Tenslotte doe ik het ook maar en zwijg. In de keuken is moeder bezig met het klaarmaken van boterhammen. Dit maakt me even verbitterd. Och, dat ze mij halen kan alleen maar gebracht worden onder de noemer: pech gehad, ik zal ervan moeten maken, wat ervan te maken is, en daarenboven: mijn beste vrienden hadden hetzelfde lot ondergaan, maar dat ze dit mijn ouders aandeden, mijn moeder en mijn vader, die vanaf dit moment in zorg zullen zitten. Mijn verloofde, die de moordende toch van Gorkum naar Friesland heeft gemaakt, op een fiets met leuke banden, en nu hier morgen zal komen, terwijl ik gevangen zit. Ik zal kunnen vluchten. Deze oudere man is op de een of andere manier gemakkelijk om de tuin te leiden. Ik kan zonder al te veel moeite in mijn hol verdwijnen. Maar dan.... De represailles zullen erger zijn dan wat ik nu ondervind. Ze schijnen klaar. Mijn bewaker krijgt bevelen, die ik niet versta. Hij moet met mij naar St. Annaparochie, begrijp ik. Natuurlijk, daar worden alle opgepakte personen heen getransporteerd voordat ze naar Leeuwarden worden vervoerd. 4 Ik mag of moet op de fiets, het verschil kan ik niet eens ontdekken. Achter de ramen van de voorkamer zie ik de gezichten van vader, moeder en mijn zuster. Gespannen. De handen gaan omhoog als ik opstap en wegrijd. Wanneer zal ik ze terugzien? En als ik ze terug zal zien, wat zal ik dan hebben beleefd? 't Is vreemd, maar ik voel niets van een teleurstelling of verbittering. Er is iets in mij van een vreemde bevrijding. Nou goed, het is zo ver; ik ben niet anders dan anderen, ik deel hetzelfde lot als mijn vrienden. Mijn

bewaker is toch niet zo'n goede sukkel als ik hem eerst beschouwd heb. Hij zegt, dat Hitler de krieg zal winnen en dat die vervloekte Engländer aanstonds nog eens wat zullen ondervinden. Ik vraag: "Hoe dan?" Ja, dat zou ik wel zien. Hitler had nog meer pijlen op z'n boog. We zijn het beroemde Hoekje van weduwnaar Snijder al voorbij... Nog altijd is het mistig, triest en druilerig. Ik ben benieuwd, wat er verder met me zal gebeuren. We naderen het Tehuis voor Ouden van Dagen. Ik zie de V van Victorie "Duitsland wint voor Europa op alle fronten". Dan word ik opeens gesommeerd om af te stappen. 'k Begrijp het niet goed. Maar als we het hek binnengaan, ik voorop en hij achter me aan, begrijp ik het wel. In het gezichtsveld van de commandant, Seidel is zijn naam, geloof ik, moet alles model. Och, wat doet het er ook toe. Ik ben aan hun genade overgeleverd, daarmee is alles gezegd.... Wordt vervolgd.

31-12-1959 Vijftien jaar geleden

Ik had me weinig van de ontmoeting met commandant Seidel voorgesteld, maar wanneer ik dat wel had gedaan, was deze op een grote teleurstelling uitgelopen. Na een vijf minuten gewacht te hebben, word ik binnengelaten. Hij zit achter zijn bureau; wat me het meest opvalt is zijn onberispelijke uniform "Naam?" Ik zeg de mijne. "Beroep". Ik zeg mijn beroep. "Nog iets anders mee te delen?" Ik schud mijn hoofd. Dan klinkt een bevel en ik word naar de marechausseekazerne gebracht. Mijn bewaker belt. De deur wordt opengedaan. En dan is het eerste wat ik hoor: "Verrek, kerel, hebben ze jou ook al te pakken?" Het blijkt een van mijn beste kennissen onder de marechaussees te zijn. Een man uit één stuk, die me zelfs al een keer naar huis heeft gebracht, toen ik hem eens een kwartier na het verplichte uur, dat we binnen moesten zijn, bij 't Hoekje ontmoette. Ik ben wel ietwat verbaasd door dit impulsieve, maar hartelijke welkom. Gaat dat hier zo? Dan valt de rest ook nog wel wat mee. Maar ik zie, dat de man zelf ook wel even geschrokken is door zijn uitval, hij zegt niets meer en brengt mij maar zo gauw mogelijk in een cel, waar ik drie, vier lotgenoten aantref. Dan is hij plotseling verdwenen. Later blijkt, dat hij niet een gesprek met me wilde riskeren, terwijl die Duitse soldaat er nog bij stond. Hij had reeds een slechte naam en wilde liever ook niet van bewaker gevangene worden. Mijn lotgenoten ken ik niet. Maar na even gepraat te hebben, zijn we al bijna familie van elkaar geworden, in elk geval goede vrienden. Nee, als de toestand niet slechter wordt, zal het deze Kerstdagen waarachtig nog wel gaan. Even later is mijn marechausseevriend terug. De soldaat is vertrokken. "Verrek kerel, wat schrok ik, toen ik jou zag. En later, omdat ik dat had gezegd. Hij had me zelf wel in de cel kunnen stoppen. Maar nou is ie weg. Kom maar mannen". De deur van de cel wordt wijd opgedraaid en we mogen vrij rondlopen. "Eén ding. Nooit weglopen! Dat kan voor ons de kogel betekenen. Begrepen". De uren gaan verder voorbij met praten, schertsen, roken voor zover de voorraad strikt toelaat en dan worden we ineens opgeschrikt door een nieuwe lichte gevangenen nadat we eerst weer zorgvuldig in de cel waren opgesloten. Deze personen zijn me bekend. Het zijn twee jongens uit mijn geboorteplaats. Ze komen lachende binnen, schijnen niet bijster onder de indruk te zijn, maar als we het verhaal horen van hun gevangenneming vergaat ons de lust tot lachen. Ja, ze waren gevluht. Je laat je toch niet zonder meer gevangennemen. Die Duitsers hen achterna. Nee, geen hond. Die had ik trouwens ook niet gezien. En tenslotte floten hun de kogels om de oren. Toen hadden ze de handen maar omhooggestoken en zich overgegeven. En hoe is 't hier? Een van hen kijkt om zich heen. Niet veel ruimte, wel? We vertellen iets van onze belevenissen. De oudste van hen kijkt wat bedrukt. "Zo, dan kunnen we hier moeilijk vluchten. Ik had me anders al voorgenomen om de eerste de beste kans maar te wagen. Maar ja, je kunt die mensen er niet in laten lopen". De uren verstrijken. Er is eigenlijk niemand die zich verveelt. Er komt zelfs bezoek, dat gastvrij wordt toegelaten. We mogen zelfs aanschouwen hoe een van ons zijn meisje begroet en dat telkens weer herhaalt. 5 Ook ouders komen en dan ineens zie ik het bekende gezicht van mijn vader. Hij is bezig om me los te krijgen. Met een doktersverklaring, die ondertussen al is opgesteld. Onzin, natuurlijk, maar ja, wat doet een mens in nood? Dan verschijnt de politieman weer. "Nou, mensen, 't wordt zo langzamerhand tijd om te eten en 'k moet eerst nog naar 'n paar boeren om melk. Ze zullen 't hier best hebben bij ons. Volle melk, zo van de koe. Dus, in de cel, en de anderen er uit..." We zijn weer onder ons, eenieder nu met zijn eigen intieme gedachten. Zo'n bezoek van thuis is prachtig, maar je wordt er niet beter van. Het parool is hier: niet te veel denken aan het verleden, aan thuis, want dan word je week en dan ben je verloren. Zoals de maaltijd is, uitblinkend door de gulheid van het

personeel van de kazerne, is ook de nacht.... Natuurlijk slapen we niet, zo'n eerste nacht; natuurlijk zijn we niet in de cel, maar zitten we, genoeglijk vergaderd, in het kleine kantoortje bij mijn vriend, die er maar weer eens een nacht voor opoffert om ons het zo plezierig mogelijk te maken. Hij legt de werking van een revolver uit. Het is interessant, maar we vragen eigenlijk iets anders in deze vreemde sfeer.... Er zal meer jolijt moeten zijn om ons wakker te houden en ons te weerhouden van naargeestig gepieker. Daar zit een jonge vent, eigenlijk niet meer nog dan een kind. Bedrukt kijkt hij voor zicht uit. Nee, dat kan zo niet blijven. Of slapen, of plezier, een van beiden. En dus probeer ik de boeg om te gooien. 'k Vertel een bak, waarom gelachen wordt. Anderen volgen. En tenslotte hebben we de juiste sfeer bereikt. Die van toffe jongens onder elkaar. Niet altijd even kuis of fijn, maar in elk geval animerend, opwekkend. Zo verloopt deze nacht, vervliegt de dag, die daarop volgt, en breekt de eerste Kerstdag aan. We hebben al een voorproefje gehad.... De avond daarvoor hebben de Duitsers in het Tehuis voor Ouden van Dagen kerstmis gevierd. Terwijl wij ons ophouden met onze kennissen, onze vrienden en familieleden, die van alle kanten toestromen, horen wij het gelach en gelal van onze overheersers. Er zal daar wel de nodige alcohol vloeien. 't Is rumoerig genoeg... Er valt een enkel woord: "Kultur". Maar ook zelfs een enkel blijk van begrip en vergeving: "Och, die mensen zijn ook ver van huis". En daartussendoor de vraag: "Wat gebeurt er met ons? Laten ze ons hier de kerstdagen zitten?" Ja, dat is een vraag... 't Heeft er alle schijn van.... Maar wie zo denkt, houdt geen rekening met het verrassend element, waarin de bezetters altijd sterk zijn geweest. Vroeg in de morgen van de tweede kerstdag – we zijn nu al zover, dat we werkelijk 's nachts slapen – worden we gesommeerd om snel op te staan en ons klaar te maken voor de aftocht. Buiten staat een boerenwagen. Een viertal Duitsers, landerig en humeurig, houden toezicht.... Het vriest en het is koud. We zoeken een plaatsje op de platte wagen.... Drukken een laatste hand, waarin we dankzeggen voor de behulpzaamheid die hier geboden werd. En dan, rillend van kou en zenuwachtigheid, rijden we, op weg naar Leeuwarden.... Uit een van de huizen, naast de kazerne, hoor ik mijn naam roepen. Een laatste groet. De draagster van die stem blijft achter. En wij gaan een nieuwe toekomst tegemoet, bibberend van kou, bewaakt door Duitsers. Het lijkt niet zo hoopvol.... Maar één van mijn lotgenoten heeft de humor bewaard... "Ik bewonder ze toch, die moffen... Eerst vieren ze feest, de hele nacht door. En dan nemen ze een fris bad om de kater kwijt te raken". Hij vergeet wellicht dat: "Befehl ist Befehl". Ik reken uit, dat we toch zeker anderhalf uur in deze kou moeten rijden.... Wordt vervolgd.

08-1-1960 Vijftien jaar geleden

Het wordt inderdaad meer dan anderhalf uur rijden, deze winterse reis naar Leeuwarden op de 2de kerstdag van het jaar 1944. Waarom we de hoofdweg over Stiens niet nemen, is me niet duidelijk. We gaan over Beetgumermolen, Marssum en zo de straatweg langs naar een plaats, die ons nog niet bekend is, maar toch wel niet ver van de gevangenis af zal liggen. Beetgumermolen, Marssum, stille dorpen, die nog niet eens ontwaakt zijn. Een enkele groet van een volwassene, kinderen, die hun spel een moment staken om ons na te kijken. Op de wagen zelf wordt de stemming niet beter. De aanvankelijke humor is door de snerpende kou verdrongen. 6 We zitten stijf tegen elkaar aangedrongen, hebben geen woorden meer om een gesprek te voeren, brokken van gedachten scheuren door ons hoofd, en dan die ene, nu welhaast hartstochtelijk geworden wens: waren we er maar: alles beter dan dit. De meesten van ons zijn immers niet in maanden buiten geweest. We hebben geen enkele innérlijké weerstand tegen deze temperaturen van drie, vier graden onder nul. De overweg, we komen iets meer binnen de huizenblokken, de Groene Weide, daar hadden we eenmaal een feestavond van onze school, wat lijkt het lang geleden.... De Harmonie, dierbare herinneringen, die uit een andere tijd schijnen te zijn. Het Zaailand, stil en verlaten.... Hè, worden we direct naar het station gebracht? Dat betekent een lange reis naar Duitsland en meerdere uren, misschien wel dagen in een ijskoude trein. Nee toch, we slaan linksaf. Op deze wijze dus naar de gevangenis. Maar dan wordt er voor het gebouw, waarin eenmaal de Coöperatieve Zuivelbank zetelde haltgehouden. Is dit dan ook al in handen van de Duitsers? Een van mijn lotgenoten stoot me aan. Hier hebben ze de verhoren! Ik heb geen gelegenheid om verder te vragen, we moeten van de wagen en ons in gelid opstellen. Tien passen naar de hoofddeur. Die wordt geopend en we worden in een gang gelaten. Links van ons zijn ramen en rechts is een schot van houtboard getimmerd, ongeveer twee, drie meter hoog. Wat

zich daarachter bevindt, weten we niet, maar dat worden we spoedig gewaar. De Duitsers, die ons begeleid hebben, vertrekken; er worden enkele deuren in dat schot geopend, en het volgende ogenblik staan we dicht tegen elkaar aangeperst met z'n zessen in een pikdonkere cel. Ongelofelijk snel is dat alles in z'n werk gegaan, zelfs de brutaalste onder ons heeft even geen woorden.... Wat wil dit worden? Het lijkt verduiveld veel op een verhoor.... Waarom anders dit opsluiten in pikdonkere nacht? Mijn buurman fluistert iets. Ik versta hem niet. Luister scherper. "Ze hebben het dan weleens over wisselend koud- en heet waterbaden, daar lijkt dit ook veel op. Man, ik ben nat van zweet". Hij zal het nog wel warmer krijgen. Het was negen uur in de ochtend, toen we hier werden afgeleverd, en eerst om drie-vier uur 's middags verlost men ons uit deze benauwdheid. En wat zich daartussen bij eenieder van ons heeft afgespeeld is moeilijk in woorden uit te drukken. Het is niet alleen die hitte, die ons dringt en drukt.... Daar komt de dorst bij, en in mindere mate de honger.... En dan, al heel spoedig, de behoefte aan een toilet. Een van ons houdt het niet langer uit. "Als het nog langer moet duren, doe ik het in de broek". Ik schrik.... Dat moet niet gebeuren. Je kunt hoogstens afgesnauwd worden, wanneer je het vraagt.... Dus vat ik alle moed, die ik kan opbrengen samen, en klop. 't Geeft niets. Niemand antwoordt. Nog maar eens. 'k Roep nu ook: "Hallo, Hallo!" Dat helpt. Een gedrongen persoon in uniform doet open. Blaft zoiets van: "Ja". Ik probeer hem in het Duits te antwoorden: "Mein Freund musz, musz....", verdraaid, hoe zeg je zoiets in het Duits? Ik sta met de mond vol tanden. "Nou, komt er wat van?" Verrek, die vent spreekt Hollands. Later blijkt, dat het een Rexist is, een Belgische N.S.B.-er.... Dit alles verbluft me zo, dat het beste, wat ik op dag ogenblik kan bedenken niets anders is, dan het traditionele schoolvraagje: "Mogen we wel even naar achteren?" De man verstaat het niet. "Wat". Ik herhaal: "Naar achteren. Wateren!" Hij begrijpt en blijkt enig menselijk mededogen te bezitten. "Kom maar.... Maar denk er om: wie vlucht, wordt doodgeschoten". Ja, ja dat hebben we deze morgen al een paar maal eerder gehoord. En niemand van ons denkt aan vluchten. We hebben andere noden op dit moment. Om beurten gaan we. Vinden zelfs een kraan, waarbij we onze dorst kunnen lessen... Tjonge, jonge, wat een rijkdom na al die verdrukking.... Als we weer opgesloten tegen elkaar op staan, zegt mijn buurman: "Zie zo, nu nog een paar stukken brood met spek en ik kan alles weer aan". Dat brengt me op een idee. Brood met spek heb ik niet, maar in de binnenzak van mijn jekker heb ik nog wel een stuk of vijf zes gerookte worstjes, die ik gisteren nog door heb gekregen van thuis. "Zeg, hebben jullie trek in 'n worstje?" Wat? Mijn medegevangenen zijn beduusd van zoveel rijkdom in één ogenblik tijd. Ik deel rond. Er zijn zelfs zeven. We kunnen ieder één krijgen. "Nou, hoe smaken ze?" vraag ik op de wijze, die eenmaal Dik Trom bezigde, toen hij zijn vrienden mee liet genieten van de perziken in de tuin van de burgemeester. Hij heeft stellig niet een positiever antwoord gekregen. Ik hoor alleen maar een paar onverstaanbare geluiden.... Nu hebben we meteen weer nieuwe moed gekregen om de toestand eens in een fluisterend gesprek onder ogen te zien. Een verhoor? Welnee.... Waarom zullen ze ons horen? 7 We zijn geen politieke gevangenen, alleen maar onderduikers. Die worden aanstonds zomaar doorgezonden naar Drenthe. Maar wat dan? Wat betekent dit? Het antwoord komt van ongevraagde kant. De Rexist doet onze deur open, vraagt naar mijn naam. Hij heeft een bundel brieven en couverts in zijn hand. Ook een portefeuille, die ik als de mijne herken. Maar hoe komt die man aan mijn portefeuille? Op hetzelfde ogenblik gaat mij een licht op. Natuurlijk, die Duitsers hebben het hele huis doorzocht en deze brieven meegenomen, benevens de portefeuille, die ergens op de tafel lag. Mijn beroep? Ja, dat is waar ook. Ik ben officieel niet schoolmeester, maar godsdienstonderwijzer, ter wille van meer vermeende bewegingsvrijheid. Onze Belgische Rexist schijnt niet kerkelijk georiënteerd te zijn. Ik kan hem niet aan het verstand brengen, welk beroep dat is. Tenslotte geeft hij het maar op, nadat hij op het persoonsbewijs mijn nieuw beroep: "Pfarrer" heeft ingevuld. Nu ben ik dus ineens gebombardeerd tot dominee, vroeger op de lagere school mijn scheldnaam en misschien aanstonds weer reële toekomstmuziek. We hebben met z'n zessen plezier om deze grap. Maar het komt me voor, dat dit beroep grotere mogelijkheden biedt om aanstonds weer vrij te komen dan dat van onderwijzer. De tijd zal het leren. Nu hebben we in elk geval enige zekerheid, dat we hier zitten ter wille van het administratieve gedeelte. Toch vraag ik me angstig af, wat die Duitsers in al die brieven gevonden hebben. Een brief, uit Groningen, die niet verbrand is, is gevaarlijk. Daarin wordt gesproken over onderduikers, die uit Drenthe gevlucht zijn en via Groningen in

Friesland onderdak gebracht moeten worden. Maar is die erbij? In dat geval ben ik zeker van een verhoor. Enfin, we zitten in dit schuifje en zullen wel moeten meevaren. Gerust ben ik echter niet meer en ik ben wat blij, wanneer ons medegedeeld wordt, dat we naar het Huis van Bewaring doorgezonden zullen worden. Wordt vervolgd.

22-1-1960 Vijftien jaar geleden

De eerste dagen gaan vlug voorbij door de sensatie van het ongewone. Er is zoveel dat boeit doordat het nieuw is, en daardoor is er van sleur nog geen sprake. Maar alles went, zo ook dit gevangenisleven. Ik wen aan de gesprekken, soms oppervlakkig en leutig, maar soms ook diepzinnig en inhoud rijk; ik wen aan de heterogeniteit van deze gemeenschap, zo ongelijksoortig in opbouw en samenstelling; ik wen aan de gevangenskost, leer ook voedsel te waarderen, dat alles maar een vulling is voor de maag; ik wen aan de bewakers, die nu een onverschillig hun werk doen, dan zich weer ontpoppen als 'n vriend in nood van hoogste orde; ik wen aan de karweitjes, die worden gevraagd; het luchten op een binnenplaats, éénmaal per dag; de brieven van thuis, die doorgegeven worden; de pakjes met brood, de scherpe controle van de Duitsers daar beneden... Ik wen aan alles en weldra zal ook dit leven behoren tot de dagelijkse sleur der dingen, waarmee men nu eenmaal te maken heeft... Maar zover komt het niet. Niet hier althans, in het huis van Bewaring. Het is midden in een nacht, dat ik wakker word. Mijn keel is opgezwollen, mijn hoofd bonst en mijn gehele lichaam doet pijn. Ik probeer weer te slapen. Maar zodra ik een beetje begin te sluimeren komen de dromen, nare dromen, waaraan ik geen touw kan vastknopen. Ik ben thuis, dan weer op school, zie mijn ouders, mijn verloofde, dan weer de Duitsers, die me opgepakt hebben, en daartussendoor dat telkens weer opgeschrikt worden, zodat ik wakker ben. Ik realiseer me, dat ik koorts heb. Ik heb dorst, maar weet niet te bedenken, waar ik water kan vinden. Ik wentel me van de ene op de andere zij, sluimer weer een ogenblik in en schrik dan weer wakker. Een grote angst komt over me, benauwt me tot stikkens toe. Hoe moet dit komen. Als ze me aanstonds zo op transport stellen betekent dit niet minder dan mijn dood. Ik ben immers overgeleverd aan bruten, die op een dode meer of minder niet zullen zien. Dan merk ik dat iemand naast mij komt. Ik hoor de stem van de jonge man die de eerste dag mijn blik met rodekoolrats heeft overgenomen. "Zeg, wat is er met jou? Ben je niet goed? Kan ik wat voor je doen?" Een ruim en mild gevoel van dankbaarheid stroomt door mij heen. Zo is het immers ook. In welke situatie ik ook kom te verkeren, hoe naar ik er ook aan toe ben, overal zijn vrienden, die willen helpen. "Heb je ook water voor mij?" "Natuurlijk, ik zal even wat halen." Een moment later is hij weer bij me. "Hier" Ik drink, het doet me goed. "Mankeert er wat aan?" Ik vertel, hoe ik me voel. 8 "Maar dan moet je onmiddellijk voor de dokter. Ik zal er wel voor zorgen Nog wat?" Ik draai me om. "Nee, ik zal proberen, nog wat te slapen". Hij zoekt dwars tussen de slapende lichamen van de anderen door zijn legerstee weer op. Hij beseft misschien zelf niet, wat hij heeft betekend voor mij op dit moment, maar ik weet, dat ik hem nooit weer zal vergeten. Ik ben rustiger geworden, meer nog door zijn hulpvaardigheid dan door het water dat hij mij bracht, en even later val ik in een zo goed als droomloze slaap. De volgende ochtend echter, wanneer het sein tot opstaan geklonken heeft, blijf ik liggen. Ik kan niet op mijn benen staan. Zodra ik mijn hoofd maar even opricht begint alles te draaien en de pijn in mijn keel is nu zo hevig geworden, dat zelfs 't drinken van wat water een welhaast onmogelijke opgave is geworden. Ik merk niet veel van wat er om me heen gebeurt. Plotseling is er weer iemand naast me, stelt me verschillende vragen. Het is de gevangensidokter, waarvan ik weet, dat hij goed staat. Ik probeer hem zo goed mogelijk te beantwoorden. Zijn commentaar is: "Je moet hier zo gauw mogelijk weg, 'k Zal je direct laten overbrengen naar een isoleercel". 't Interesseert me weinig, wat dat inhoudt. Ik leef alles als in een droom. De anderen helpen me overeind, wanneer een paar bewakers zijn gekomen om me naar het binnenste gedeelte van de gevangenis over te brengen. Ze voeren me over de binnenplaats, door meerdere deuren en zelfs nog een poort langs verschillende nauwe gangen naar een ander gedeelte, waar ik enkele personen zie, die de bruine gevangenskleding dragen. Ik realiseer me, dat ik nu tussen de zware jongens zit, wanneer ik, rillend van koorts, in een klein hokje van enkele vierkante meters op bed lig. Een van hen is nog bezig met me warm toe te stoppen. "Nou manneke, nou eerst maar eens lekker maffen, morgen zien we wel een weer". Dat is de hartelijke groet, die ik van deze medegevangene meekrijg. Hij knikt me nog eens toe en verlaat het vertrek. Dan merk ik, dat ik niet alleen ben. Naast de mijne

staat nog een krib. En ik die krib ligt een jonge man, die slaapt. Enfin, 't is mij wel goed. Ik heb geen behoefte aan een gesprek. Wat zei die man ook alweer? Lekker maffen! Ja, dat wil ik. Slapen, vergeten, niet meer denken. Ik sluit de ogen. Wat ben ik moet. Ze zullen me hier wel niet weghalen voor transport. Morgen zien we weleens verder. Morgen.... Dan komt de slaap over me.... Een vreemd geluid maakt me wakker. 't Is net alsof ik een ketting hoor rinkelen. Verbaas kijk ik om me heen. Ik zie een man, die net zijn onderbroek ophaalt.... Ik ben er nog niet bij. Wat is dit nu weer? Waar ben ik? Hij ziet me, lacht.... Neem me niet kwalijk. Ik moest wat kwijt. Waar kom je vandaan? Hij kruipt weer in zijn bed. Ik zeg, wie ik ben... Ook hij noemt zijn naam. Het is een jongen ergens uit de Wouden. Hij is hier een paar dagen geleden naar toe gebracht. Nu voelt hij zich al wat beter. En hij wil ook graag zo spoedig mogelijk hersteld zijn. Immers, dan gaat hij op transport naar Drenthe en dan is het maar een paar stappen op weg naar huis. Ik lach om zijn optimisme. Zo gemakkelijk zal het wel niet gaan. Maar de verhalen die hij opdist over dorpsgenoten, die ook in Drenthe moesten werken, maar al lang de benen hebben genomen, zijn wel overtuigend. Hij praat honderd uit. Het valt mij echter met mijn opgezwollen keel niet gemakkelijk om een gesprek te voeren. Ik heb nog koorts en ook uit de bezoeken van de gevangenisdokter blijkt, dat ik behoorlijk ziek ben. ' Ja, die gevangenisdokter. Hij lacht maar wat als ik hem mijn klachten zeg. Maar zo'n laatste woord na zijn bezoek spreekt boekdelen. "Je blijft hier maar rustig liggen. Zo lang je hier bent, ben je niet op een ander plaats". Er zijn meer, die me bezoeken. Mijn vriend de onderwijzer, bijvoorbeeld. Hij vertelt me, dat ik beneden in het Huis van Bewaring, in het ziekenboek sta ingeschreven als zwaar T.B. Dus toch. De gevangenisdokter heeft mijn verhaal over mijn keuring voor T.B., waarbij een vlekje op mijn rechter long is ontdekt, ter harte genomen. De foto's kunnen immers worden opgevraagd, het is zo duidelijk als wat, dat ik zwaar lijdende ben aan tuberculose.... 9 Maar wat ik in werkelijkheid heb, weet ik niet. Men zegt mij, dat ik bont ben in mijn gezicht. De ziekte doet denken aan roodvonk. In mijn hart ben ik er blij om. Ook roodvonkpatiënten zullen ze niet in het een of 't andere kamp plaatsen. Daar is er mijn trouwe oppas, die me de eerste dag heeft toegestopt: manneke. Het is een klein manneke van een jaar of vijftig, die zijn vrouw heeft vermoord, maar ik heb in mijn leven nog niet een man ontmoet, die zo zachtaardig en behulpzaam is als hij. Ik kan ook iets terugdoen. De grote pillen brood, die mij van thuis worden toegezonden zijn toch te veel voor me zelf, ik deel ze met mijn metgezel en manneke en de laatste is elke keer weer kinderlijk blij. Hij wil niets van medegevangenen aannemen, maar de bewakers laten 't oogluikend toe. Het rantsoen van de gevangenskost is zo weinig, dat de gevangenen voortdurend rammelen van de honger, het zou al heel wreed zijn, wanneer manneke zijn eerlijk verdiend brood werd afgenomen. Ook Kruithof brengt me dagelijks een bezoek. Hij is student geweest, maar werd wegens een moord op de broer van Mussert in het begin van de oorlog, gevangengenomen en hiervoor levenslang veroordeeld. Diepzinnige gesprekken hebben we. Het Gjalt, mijn buurman, véél te hoog. Die heeft maar één onderwerp dat hem boeit, de meisjes. Maar voor mij is een gesprek met deze levenslang veroordeelde een ware verkwikking. Zo verlopen de dagen met slapen, praten en lezen. Ik heb hier een jaargang van het weekblad "Fen Fryske Groun" gekregen en dit interesseert me buitengewoon. Ik kan maar niet genoeg krijgen van die beelden van het Friese land in vredestijd. Daar is een foto bij, die ik telkens weer moet bekijken. Een simpel plaatje van een toneelvereniging in ons dorp, toen deze jubileum vierde. Ik ken ze allen die daar opstaan. En ze spreken van een verleden, waarvoor ik niet tegenstaande de noodsituatie waarin ik verkeer, dankbaar kan zijn. Na enkele dagen wordt hoog bezoek aangekondigd: de commandant Grüntmann. Ik zie met verwachting naar hem uit. Wie weet. Als hij ons hier zo ziet liggen, zal hij ons toch wel ontslaan. Maar niets van dat al. De rauwe keelstem spreekt alleen maar over Drenthe, waar het zo gezond voor zieke mensen is. Daarna maak ik nog kennis met Nico. Nico is nog maar 16 jaar, hij blijkt de zoon te zijn van een bekende Joodse professor en men heeft hem hier voor alle zekerheid maar in gevangenskieren laten onderduiken. Het is toch al kras. Te midden van zware gevangenen, te midden van de Duitsers. 't Bevalt hem best, hij heeft alleen maar razende honger en het is om deze reden dat hij eens een praatje met me maakt. Hij heeft namelijk gehoord dat mijn vader boer is. Er komt ook verandering. Mijn vriend Gjalt, die weer zo helder is al wat, naar hij zelf zegt, gaat weer terug naar het huis van bewaring. Hij glundert bij het afscheid. Nog even, jong, dan ben ik weer thuis. Maar een uurtje daarna is

zijn bed alweer ingenomen door een ander, Siep Zandstra, een kantoorman, die een ernstige maagzweer heeft. Zijn komst betekent, dat ik nu geregeld de havermoutpap met hem mag delen. Trouwens, ook in geestelijk opzicht is deze verandering een verbetering. We kunnen best met elkaar opschieten en praten over alles en nog wat. Wordt vervolgd.

29-1-1960 Vijftien jaar geleden

De dagen verlopen vrij rustig en vredig. Van eentonigheid kan men eigenlijk niet spreken, want elke keer, wanneer iemand onze isoleercel binnenkomt, betekent dit 'n nieuwe sensatie. 's Morgens vroeg is dit 'n bewaker, die ons een mok met melkwater en een paar stukjes kuch brengt. Dat is volgens de gewoonte en zegt ons niet zo veel. Maar het nieuws, Dat hij meebrengt van buiten is voor ons van veel meer waarde. "Hoe ver zijn de Russen?", dat is de vraag, die ons momenteel meer interesseert dan brood en melk. En dan krijgen we steeds een antwoord dat ons voor de gehele verdere dag bemoedigt. Nog tweehonderd kilometer van Berlijn, nog honderdvijftig, nog honderd, nog vijftig, het is haast niet te geloven, zulke vorderingen er worden gemaakt. We houden ons er zelf mee bezig, wat er moet gebeuren, wanneer het Derde Rijk zal instorten, Tja, dan is het natuurlijk een eerste zaak, dat men ons als politieke gevangenen niet kan onderscheiden van de gewonde gedetineerde. Er moeten maatregelen genomen worden om ons in dat geval een bruin gevangenispakje te 10 verschaffen. Want je weet natuurlijk nooit wat die Duitsers, voordat ze de afmars blazen, zullen uitspoken, Het zijn opwekkende gesprekken die we met de bewakers en elkaar daarover voeren. Trouwens, het is niet allemaal goud wat er blinkt. Want er begint ons iets te dagen van het grenzeloos optimisme, dat onze medegevangenen, die hier dus al meer dan tien jaar gezeten hebben, bezielt. Zij zijn zonder enige uitzondering gebeten op de Duitsers, Dat zijn de vijanden, die bewerkt hebben dat ze dag in dag uit op zo'n schommel rantsoentje moeten leven en werken. Ze krijgen er nooit wat extra's bij. En wij beiden, die haast elke dag wel iets eetbaars doorkrijgen van thuis, beseften maar al te goed, dat deze mensen als het ware uitgehongerd moeten zijn. Dat is ons ook gezegd. "Denk erom mannen, wanneer het acht uur is geweest, geen lawaai meer maken. Want hierboven en naast jullie slapen de gedetineerden. Die hebben dan hun avondmaaltijd gehad en moeten direct in slaap vallen. Lukt hun dat niet, dan liggen ze urenlang wakker omdat ze door de honger de slaap niet meer kunnen vatten". Zoiets geeft toch wel even te denken. Geen wonder, dat deze mensen met moordzuchtige plannen jegens de Duitsers rondelopen. Manneke zei het een paar dagen geleden nog zo treffend. "Wij zitten hier vijftien of twintig jaar omdat we in een vlag van waanzin een medemens hebben gedood en die heren kommandanten, die de dood van honderden op hun geweten hebben lopen hier in een mooi pakje en met medailles op de borst rond. Ze hebben het recht niet om ons zo te treiteren. Maar het gevolg van deze haat ten opzichte van de Duitsers is natuurlijk, dat de successen van de geallieerde legers reusachtig worden opgeschroefd. Deze mensen geloven die geruchten, dat betekent wellicht voor het de vrijheid straks en ze hebben geen innerlijke weerstand meer om de betrouwbaarheid van deze geruchten te controleren. Het verhaal gaat, dat er ergens hier in het centrale gedeelte van de gevangenis een clandestien radiotoestel moet staan en dat men van daaruit de berichten doorkrijgt, doch niemand weet, waar dat staat en wie de man is, die luistert. Ja, één wordt ervan verdacht, maar het blijft een open vraag, of deze man inderdaad geregeld luistert of een grote fantast is. Wij gaan dus maar af op de berichtgeving van onze bewakers, die allemaal goed staan, maar krijgen zo langzamerhand wel door, dat ook deze mensen onder invloed staan van het suggestieve optimisme van de gedetineerden. Natuurlijk, de dokter komt geregeld, en die vragen we ook weleens, maar die doet niet anders dan lachen en de schouders ophalen. "Je weet het," zegt hij met een knipoogje, "ik sta in Duitse dienst en verder bekend als een gevaarlijk N.S.B.-er, zoiets moet je mij niet vragen. Ik zal mijn eigen ondergang hier rondbazuinen in de gevangenis". En dat moeten we het dan maar weer mee doen. De enige betrouwbare persoon, die ons de werkelijke stand van zaken doorgeeft, is mijn vriend de gevangenisonderwijzer. Van tijd tot tijd duikt hij op met zijn gevangenispetje, waaraan ik maar niet kan wennen, en dan brengt hij brood en brieven en, wat eigenlijk nog meer betekent, betrouwbare berichten, Ja, het gaat inderdaad goed, maar eigenlijk veel te langzaam. Soms ontmoeten de geallieerden nog heftige tegenstand en dan kan het dagen duren voordat er weer enige vorderingen worden gemaakt. Maar men kan nooit weten. Als het Duitse grond aanstonds ineens stort, zoals bij Stalingrad, kan het ook zomaar gebeurd zijn. 't

Wordt trouwens tijd, want ook zijn eigen positie hier aan gevangenis wordt wankeler. Ze hebben ontdekt, dat hij door middel van bibliotheekboeken briefjes overbrengt van de ene gevangene naar de andere, mensen dus, die verhoord moeten worden en precies van elkaar moeten weten, wat ze zullen zeggen, en de heren vertrouwen hem niet meer. Wie zal zeggen, dat hij niet de hand heeft gehad in deze fraude. Hij heeft het ten stelligste ontkent, maar staat nu eenmaal onder verdenking, Er kan dus van alles gebeuren. “Als ’t me te gevaarlijk wordt, dan duik ik onder!” Zo’n mededeling maakt ons toch ook weer een beetje triest. Jonge als we hem moeten missen, dan hebben we niet meer contact met thuis en dan krijgen natuurlijk ook niets meer door. ’t Wordt wel tijd, dat die Russen daar maar eens opschieten. Nog een ander voorval deprimeert ons onze geïsoleerheid. Tegen het invallen van de nacht, wanneer de bewaker komt om ’t licht aan te steken, krijgen we de mededeling, dat we ons vanavond heel rustig moeten houden. “In de cel hiernaast ligt een politieke gevangene, die heel erg ziek is en ’t is de vraag, of hij de nacht zal halen”. We worden er stil van. Een man dus als wijzelf. 11 Opgepakt wellicht, omdat hij anderen heeft willen helpen en nu ligt hij hier misschien op sterven. Als we goed luisteren dan kunnen wij hem horen. Hij schijnt koorts te hebben, want we horen hem voortdurend praten. De volgende dag vernemen wij dat hij in de morgen is overleden. Zijn vrouw is nog bij hem geweest. Wij bedenken, dat dit ook ons had kunnen overkomen. En meer zijn we die dag verbonden met onze naaste dan anders. Het verlangen naar hen is groot. Wanneer zullen we hen terugzien? Ja, zullen we hen terugzien? Diezelfde dag komt er jobstijding voor mij. Ze hebben naar mij geïnformeerd omdat ik een verhoor moet ondergaan. Er is doorgegeven, dat ik het bed nog niet mag verlaten, zodat die verhoor is uitgesteld. Maar dit bericht, juist op deze dag, maakt de stemming niet beter. Ze zijn me dus niet vergeten. Ze willen me nog horen. De hereniging met al degenen, die me lief zijn, schijnt verder verwijderd dan ooit. Ik zit in de put. Geen mens ter wereld, die me daaruit kan halen. Siep begrijpt het; hij zegt niet veel. Het is op deze dag, dat mijn vriend de onderwijzer met toevoegt, dat ik net een blikken pan ben, het ene moment “himmelhoch jachzend” het andere “zum Tode betrübt”. Enfin het zal wel weer overgaan. Wordt vervolgd.

05-2-1960 Vijftien jaar geleden

Het wordt langzamerhand duidelijk, dat ik de langste tijd in deze isoleercel geweest ben. Ik ben nog wel niet helemaal genezen van mijn ziekte, maar de vervellingen op handen, armen en benen tonen aan, dat het herstel is ingetreden en dat betekent, dat ik nu aanstonds wel spoedig zal worden overgeplaatst. Waarheen? In elk geval niet naar huis. In mijn meest optimistische momenten had ik met deze ontwikkeling nog rekening durven houden, maar nu er gesproken is over een ophanden zijnde verhoor, duw ik deze gedachte zo ver mogelijk weg. Het is zaak, dat ik me instel op een nabije toekomst, die hard zal zijn; daarom moet ik me zelf verharden en niet week worden bij de gedachte aan mogelijkheden, die onwerkkelijk zijn. De geruchten van grote vorderingen, die de Russen maken, dringen nog steeds in onze geïsoleerdheid door, maar ze doen me niet zoveel meer. Ik ben immers nog steeds in de handen van de Duitsers en zolang hierin niet verandering is gekomen, verandert er niets in mijn situatie. Siep probeert me wel te helpen. Hij staat elke middag getrouw de helft van zijn ruime portie havermoutpap af; het geeft me wel meer lichamelijke weerstand, maar geestelijk helpt het me niet zoveel. Hij moet me nu wel een ondankbare lotgenoot vinden in deze donkere dagen. Maar hij trekt er zich niet van aan. Als ik me helemaal in mezelf opsluit, begint hij weer met zijn meisje en probeert me weer terug te winnen voor het leven, dat aanstonds weer zoveel prettiger zal zijn, wanneer dit voorbij is. Het is en blijft een beste kerel, deze Siep, alleen maar jammer, dat hij ’t zo slecht getroffen heeft met deze in zichzelf gekeerde kameraad, die nergens meer open staat. Ik zeg hem dat ook en dan lacht hij maar wat. “Man, je maakt je bang voor niks”. Straks vragen ze je wat en ze vinden niks en ze laten je weer gaan. Je zult zien”. Maar ik wil niet zien, ik wil niet in het goede geloven, ik wil me alleen maar verharden door aan de aller-slechtste afloop te denken. Dat zegt mijn vriend de onderwijzer ook. Hij doet het weer anders. Op zijn wijze. Met een gedichtje. “Een mens lijdt dikwijls ’t meest, door ’t lijden, dat hij vreest, doch dat niet op komt dagen. Zo heeft hij meer te dragen dan God te dragen geeft”. Hij heeft gelijk, natuurlijk heeft hij gelijk, maar hij moet één ding niet vergeten: hij zit niet in zo’n benarde positie als ik. Als ik dat tegen hem zeg, wordt hij even één moment heftig. “Zo dacht je dat! En dan die geschiedenis met die briefjes in die boeken.

Dacht je dat zoiets mij in de koude kleren blijft zitten. Kom nou! In de grond van de zaak ben jij een lafaard, weet je dat wel? Je gaat op de vlucht, wanneer er moeilijkheden komen. Bij voorbaat denk je al, dat je 't verloren hebt. Dat ze jou de baas zullen zijn. En je naar een concentratiekamp sturen. Maar dan zal ik zeggen, dat jij je leven hebt laten vullen. Als alle mensen van de illegaliteit zo waren, zoals jij nou, dan waren we al lang verloren geweest, Verdraaid kerel, hou de kop ervoor: Wat weten ze nou van jou? Wat kunnen ze weten? Niks. D'r zitten hier wel anderen". Met zo'n antwoord kan ik het doen. Daar heb je niet van terug", zegt Siep lachend. En ik bedenk, dat ze beiden gelijk hebben. Op zo'n ogenblik komt er even een kleine verademing, maar 's nachts lig ik uren wakker en ben soms tot stikkens toe benauwd. Ik realiseer me, dat ik niet voor een held in de wieg ben gelegd! 12 Nog vlugger dan ik gevreesd heb 't einde van mijn samenzijn met Siep. Op een morgen, om een uur of tien, elf. "Groeneveld, gaat terug naar 't Huis van Bewaring. Kleed je maar aan". Ik ben er beduusd van. Siep vloekt hoorbaar. Ook hij schrikt van deze mededeling. Ik kleed me zenuwachtig aan, 't Is niet de eerste keer na mijn ziekte, ik ben er alweer eens enkele keren uit geweest voor een douche en voor luchten, maar het gaat nog onhandiger dan anders. Ik ga op mijn ledikant zitten als ik klaar ben. "Je zult je dekens wel weer mee moeten nemen, zo zijn we hier ook gekomen". "O, nou goed dan. 't Zal hem aan mij niet liggen". Ik vouw de dekens op een bedenk me, dat ik toch ook nog wat aardigs tegen Siep moet zeggen. Hij is een verdraaid aardige kerel, geweest, al die dagen, Ik ga weer zitten en kijk naar hem. "Nou, dan gaan we maar weer uit elkaar hè? Misschien zien we elkaar nog weleens terug in een concentratiekamp. Misschien ook wel niet. Zo is het leven als ze je gepakt hebben". Siep komt even overeind. "Och kerel, zanik nou niet langer. We zien elkaar straks weer terug in vrijheid. Brengen we eens een bezoek bij elkaar met onze mooie meisjes. Zeg heb jij haar foto al? Mooi". 't Is even stil. "Wat duurt dat lang, voordat die bewaker komt. Nu 'k hier toch weg moet, dan ook maar zo gauw mogelijk". 't Zal mij benieuwen, wie 'k hier nou weer naast me krijg. Nou ja, iemand die ziek is. Voorgescreven wet. En dan bij de volgende zal ik wel af moeten marcheren". De sleutel wordt weer in 't slot gestoken. 't Is tijd. Ik geef Siep een hand. "Nou kerel, het allerbeste. En bedankt voor alles Tot kijk". Ik kan op dat moment niet meer zeggen. En wat is dat nou met Siep. Hij lacht en draait zich dan abrupt om. Zou hij wat anders verwacht hebben? Bij de deur kijk nog veen om. Nee toch, de hand komt omhoog. "Tot kijk". Dan sluit de deur zich weer. Weer een episode voorbij. Ik loop met mijn bewaker door een aantal bekende en daarna voor mij onbekende gangen. We steken een binnenplaats over. Die is me wel weer bekend. Daar is de kamer van de directeur. En daar zit de administratie. Wat is dat? Mijn bewaker is ineens verdwenen, Hij heeft een paar gedetineerden ontdekt, die in een hevig gevecht gewikkeld zijn. Dat zie je niet vaak. Ze maken doorgaans een voorbeeldig gedisciplineerde indruk. Ik zie ineens ook de oorzaak van deze bandeloze vechterij. Op de grond ligt de stronk van een spruitkoolplant. Daar vechten ze om, deze verhongerde stumpers. Zo'n stronk heeft immers nog waarde voor mensen, die elke dag niet meer dan drievierdepart krijgen van wat ze nodig hebben. Als ze de bewaker ontdekken staken ze hun gevecht. Er wordt even met hen gepraat. Ze knikken. Dan neemt de bewaker de stronk op en breekt die middendoor. Als hij groet, springen ze in de houding. Hiermee is deze vete weer opgelost. Zoals zovele wellicht van dit soort. "Dat hebt u prachtig opgelost", zeg ik tegen de bewaker, wanneer hij weer aan mijn zijde loopt. Hij schudt het hoofd. "De oplossing, zegt je? De oplossing voor deze stumpers is, dat de moffen verdwijnen. In hun hart zijn 't prachtkerels. Voor ons doen ze alles. Maar zodra een mof op het toneel verschijnt, willen ze zijn bloed wel drinken. Maar die tijd komt nog weleens. Hoe lang zit jij hier nou al?" "Een week of zes". "Je kreeg nogal eens wat door, niet?" Ik knik. "Nou dan weet jij nog niet, wat deze kerels moeten lijden. En je kunt er niks aan doen". We zijn nu weer op de binnenplaats van het "Huis van Bewaring". Een veertig mannen draaien hier weer hun rondjes. Dit beeld ken ik nog van zes weken terug. Het deprimeert me. 't Is hier in het Huis van Bewaring niet beter dan daarginds. De discipline is hier harder, omdat de bewakers direct onder de Duitsers staan. Daar heb je er alweer één. Waarachtig, her is de commandant zelf En bij hem staat de gevangenisdokter, Ze praten op geanimeerde wijze als waren ze de grootste vrienden, Ik weet wel beter. We gaan hen voorbij. De dokter ziet mij. Schiet op me af. "Waar moet dat heen?", zegt hij met een stem als van een Feldwebel. "Naar de ziekenzaal", zegt mijn bewaker. De dokter keert zich weer van me af. "Mooi dan is 't goed. Keert zich nog even om. "Maar je moest eigenlijk

naar huis, als je niet zoveel op je kerfstok had. Afmars”. Wat moet je nu van zo’n antwoord weer denken? De een spreekt hier al niet minder in raadsels dan de ander. En elke uitspraak heeft als een codewoord inhoud. Ik zie dat de dokter Herr kommandant gemoedelijk op de schouders klopt. Die twee zijn het weleens. Ja, ja. We bestijgen de ijzeren trappen weer. Zoals zes weken terug. Weer dezelfde gang langs de ijzeren 13 deuren. En dan, bij een hoekdeur: Diep inademen. Adem inhouden. Toe maar! Ik sta weer in een zaal. Kleiner dan de vorige. Er zijn in ’t geheel maar zes man. En die liggen voor het merendeel in bed. “Nou, kom er maar in”, zegt één van hen, “je bent welkom”. Ik ga bij de bedden langs en geef ze een hand. Ze zijn verbaasd, wanneer ik hun vertel, dat ik al een lange ziektereis heb gehad. In hun reacties klinkt iets door van respect. Met een half uur ben ik in hun kring opgenomen en word stilzwijgend als leider erkend. ’t Had erger kunnen zijn, dit nieuwe begin! Wordt vervolgd.

12-2-1960 Vijftien jaar geleden

De eerste dagen in dit nieuwe milieu van het ziekenzaaltje verlopen zonder dat er iets bijzonders gebeurt. Dat kan zowel negatief als positief worden uitgelegd. Negatief, omdat ik weldra, bemerk, dat de controle hier veel strenger is dan in de echte gevangenis. Zo nu en dan loert er eens iemand door het kijkgaatje en dan kunnen wij er zeker van zijn, dat het de een of d’ andere S.D.-man is, ’t zij Hollander, Belg of Duitser. Deze strenge controle betekent ook, dat ik van nu af aan praktisch niets meer doorkrijg; mijn vriend de onderwijzer is nogal eens geweest om te zien, waar ik ben gebleven, maar toen heeft hij er me al op voorbereid, dat het hier buitengewoon moeilijk is om iets binnen te smokkelen. Enfin, honger heb ik nog niet, havermoutpap van Siep werkt nog na, en het gemis van brieven moet ik me maar getroosten. Er zit ook een positieve kant aan dit rustig verloop. Nu ik niets meer hoor over een ophanden zijnd verhoor begin ik weer hoop te krijgen, dat ze me misschien wel opnieuw vergeten zijn. Waarom ook niet? De administratie bij de heren zal wel niet zo best in orde zijn, elke dag komen er nieuwe gevallen bij, waaronder zeer dringende, och, ’t kan best nog meevallen. Ik zal me er voorlopig nog maar niet al te druk over maken. Als ’t zo ver is, zien we wel weer. Het vijftal mensen, dat ik hier om me heen zie, is van eenvoudige, maar goede kwaliteit. Er is een bij, die vanaf het begin mijn bewondering heeft opgewekt. Dat is een jongeman uit Stiens, die het klaargespeeld heeft om hier in deze ziekenzaal te komen, zonder dat hem iets mankeert. Dat heeft hij ons tenminste in vertrouwen meegedeeld, maar dat zie je er zo aan de buitenkant niet aan. Zijn ene been schudt en schokt voortdurend heen en weer en dit is reeds zo’n gewoonte geworden, dat het de hele dag doorgaat, zelfs in zijn slaap kan hij het zo nu en dan niet laten. Hiermee probeert hij de dokter en de Duitsers op een dwaalspoor te brengen, wat hem bij de eerste niet, maar bij de laatste wel gelukt. En daar gaat het per slot van rekening om. Zo komt dan de nacht, waarin we praktisch geen oog zullen sluiten. Het is ons reeds van verschillende kanten meegedeeld, dat de toestand in het Huis van Bewaring weer spannend en drukkend is geworden, omdat de Duitsers als represaillemaatregel telkens vooraanstaande figuren uit de cellen of zalen halen om die dan ergens in Friesland neer te schieten. Zodra in een bepaalde gemeente ongeregeligheden zijn gebeurd moet elke gevangene die in deze gemeente woonachtig is, er rekening mee houden, dat hij diezelfde nacht nog kan worden doodgeschoten. Een gelukkige omstandigheid is, dat we hier doorgaans niet weten of er in onze gemeente iets gebeurd is, maar aan de andere kant is het toch ook weer zo, dat in deze periode van oorlog te allen tijde overal iets kan gebeuren, zodat eigenlijk niemand helemaal gerust is. Want wie zullen dan worden uitgekozen? Deze nacht wil de slaap maar niet komen. Ik merk, dat ook de anderen nog wakker zijn en begin maar weer eens een praatje met mijn buurman. “Kun je ook niet slapen?” “Nee, man, je doet zo’n hele dag niets anders dan op je rug liggen en wanneer je dan ’s avonds moet slapen, wil het niet”. Ik antwoord niet. Probeer me in te denken, hoe vreemd deze situatie eigenlijk is. Daar lig je in het holst van de nacht te praten met een persoon, die je tot voor enkele dagen niet kende, en wiens lot precies hetzelfde is als dat van jou. “Ik had wel trek in een sigaret”. Ja, ik ook wel, maar nu de controle hier momenteel zo streng is, zullen we wel tot de bevrijding moeten wachten, voordat we weer kans hebben op een sigaret. Ineens schrik ik op. “Hoor, wat is dat? “Ik houd de adem in. Ook mijn buurman luistert. We horen stappen van laarzen op de trap. Nu zijn ze op de gangbrug, die voor de celdeur langs loopt. “Ze komen deze kant op”. Mijn buurman vloekt van schrik. “’t Kunnen bewakers zijn”. “Och bewakers. Die komen toch niet ’t holst 14 van de nacht. ’t Zijn moffen”. We luisteren weer.

Ik merk, dat de anderen ook wakker worden. “Duitsers”, fluister ik, “ze komen hierheen”. Niemand zegt een woord. Elk geluid daarbuiten wordt nu opgevangen. Ze houden stil. “’t Is niet voor onze deur. Hier naast”. Er zegt niemand iets, maar we kunnen niet verstaan, wat. Wel lijkt ’t ons de stem van een Duitser. Daar wordt een sleutel in het slot gestoken. Ja ’t is hiernaast. Wie zouden we moeten hebben? “’t Is ons om het even. We kennen de mensen niet, die hiernaast zitten. Er is zoiets als een commando. Dan is ’t weer stil. Onheilspellend stil. We horen geschuifel van laarzen, maar niets meer. En dan, plotseling, een schreeuw, die door alles heen dringt. “Ik wil niet, ik wil niet”. Er is wat gestommel, er klinken een paar korte bevelen, we horen gejammer. De geluiden verstommen, een enkele gil, die uit de verte schijnt te komen, en dan is er niets meer. Het duurt een hele tijd, voordat we weer iets kunnen zeggen. Het eerste, wat ik van mijn celgenoten verneem is dat mijn buurman, nog een jonge kerel, huilt. Daartussendoor vloekt hij. Ik heb een hekel aan vloeken, maar ditmaal zijn ze me sympathiek, tenminste uit de mond van iemand die zich nog nooit bewust is geworden, wat een vloekwoord inhoudt. De oudste van onze ziekenzaal zegt nu ook iets. “Ja, jongens in die toestand verkeren wij. Zo door de dag denk je dat het een lolletje is, dat morgen of overmorgen wel weer voorbij zal zijn, maar zo liggen de zaken niet. We zijn in handen van mensen, die er niet tegen opzien om duizenden, misschien wel miljoenen medemensen te vermoorden. Vannacht wordt deze man doodgeschoten, Joost mag weten waar..... Morgen kunnen wij aan de beurt zijn. Ik wou wel, dat we maar in Drenthe zaten, daar is ’t beter”. De nacht praten we veel en zeggen weinig. ’t Is eigenlijk praat om praat te houden. De sfeer is triest. We voelen ons lamlendig. Totdat een van ons door een onverwachte opmerking de atmosfeer weer wat opklaart. “Zeg kerel, dat been van jou doet niks. Als je zo doorgaat, sturen ze je nooit naar huis”. En prompt begint onze makker weer opnieuw. Dat is immers een kans op redding. En zo beginnen ook wij maar weer aan de toekomst te denken ’t kan nog meevallen. Maar als de anderen rustig zijn geworden, een enkeling al slaapt, moet ik ineens weer aan die medegevangene denken. Waar zou hij nu zijn? Zou hij nog leven? Misschien heeft hij wel een vrouw en kinderen. Ik keer mij om, maar kan niet slapen. Wordt vervolgd.

19-2-1960 Vijftien jaar geleden

De volgende ochtend vernemen wij, dat inderdaad die afgelopen nacht een man is opgehaald en met onbekende bestemming vertrokken. Wie het geweest is, horen we niet en er wordt ook niet gezegd, wat er met hem is gebeurd. Maar de represaille moorden gaan onverminderd door en we behoeven ons niet af te vragen wat het lot van de medegevangene is geweest, wiens hulpgeroep wij gehoord hebben zonder te kunnen helpen. Doch andere gebeurtenissen vragen onze aandacht. Terwijl wij nog zonder woorden bij elkaar zitten, bewogen over het lot van het slachtoffer van deze laatste nacht, is daar de fatale boodschap voor mijn persoon. Groeneveld, je moet worden verhoord, maak je maar klaar, we zullen je direct halen. Het is, alsof een bom is ingeslagen. Ik weet zelf niet recht wat ik doe. Ja, ik doe wat aan mijn kleren, stof ze wat af, voor zover dit mogelijk is, maar ben nu zo vervuld van datgene, dat nu zo vlak nabij is, dat ik alles gedachteloos doe. “Waar zal dat verhoor zijn? En hoe zal het zijn?” Ik stel me voor, dat ik nu wel weer terug zal moeten naar het gebouw van de Coöperatieve Zuivelbank of misschien ook wel naar dat van de Friese Levensverzekeringsmaatschappij, maar hoe het dan verder zal gaan, daarvan heb ik geen enkel vermoeden. Ik heb hier in de loop van de dagen en weken wel zoveel over verhoren gehoord, dat ik me net zo goed op ’n vriendelijk gesprek als op een afslachting voor kan bereiden en de conclusie van elke vraag of gedachte is dan ook: maar afwachten, je zult het wel zien. Daar wordt de sleutel weer in het slot gestoken en ik moet mee. Mijn bewaker stelt me onderweg al ietwat gerust. “Je wordt hier in de gevangenskamer verhoord, daar zit Albrechts, het zal wel wat meevallen”. Ik vraag: “Hoe dat zo? Is er dan verschil tussen de gevangenskamer en ergens anders?” Hij blijft even staan en zegt ernstig: “Dat zou ik denken. De zwaarste gevallen komen hier niet voor de balie. Die gaan wel naar 15 het Burmaniahuis of ergens anders in de stad. Maak je maar geen zorgen. Misschien krijg je nog wel een sigaret”. Ik weet niet of hij de waarheid spreekt, maar zijn mededelingen bewerken toch, dat ik zonder grote vrees de kamer van de heer Albrechts betreedt. Hij zit aan een bureau met een grote stapel papieren voor zich, kijkt even op en wijst op een stoel, die voor het bureau staat. Hij zegt aanvankelijk niets, ziet zelfs niet op. Dit geeft mij de gelegenheid om eens om me heen te kijken. Er is niemand anders in de kamer dan ons beiden. Dat lijkt inderdaad niet veel op een martelpartij. Ook verder zie ik

niets dat op foltering of pijniging wijst. Maar ja, 't kan een voorlopig onderzoek zijn. Ik moet niet al te gauw gerust zijn. Nu kijkt hij op. Zo te zien heeft hij niet een onvriendelijk gezicht. Maar dat zegt natuurlijk niets. Hij vraagt mijn naam en beroep. Verdraaid, daar zit ik al vast. Hij heeft natuurlijk dat "Pfarrer" doorgekregen. Ik besluit me maar aan de oorspronkelijke godsdienstonderwijzer te houden. "Wat?" Nu begint hij te blaffen. Ik herhaal: "godsdienstonderwijzer". Hij haalt zijn schouders op. "Also: kein Pfarrer". Ik zeg: nou ja, zo iets. "Sprechen Sie Deutsch?" Ik schud mijn hoofd. Drommels, dat maar niet. "Verstehen Sie Deutsch". Ik knik. Je moet zo'n man ook een beetje goedgunstig stemmen. Het valt in goede aarde. Hij glimlacht. "Das stimmt. Ich verstehe Holländisch". Ik wacht af, min of meer als een tijger, die gereed ligt om een prooi te bespringen. Alle zenuwen zijn gespannen. Nu hij zo begint te blaffen, kan ik het ook als het moet. Hij kijkt me lang en onderzoekend aan. "Dus", zegt hij dan in het Duits, "jij bent de man, die wapens gesmokkeld heeft". Ik ben stomverbaasd. Ik wapens gesmokkeld? Hij kan me van alles verdenken, maar hier niet van. Dit is wel het allerlaatste, wat ik in de strijd tegen de Duitsers op mijn schouders zou nemen. Maar op hetzelfde moment komt de bevrijdende gedachte. Hij weet niets. Hij heeft die brief niet in handen, waarin over vluchtelingen uit Drenthe gesproken wordt. Dan was hij daarmee wel begonnen. Ik zeg, mezelf vergetend, "Nein". Hij vraagt er nog even op door. Wordt heftiger en feller. "Je moet één ding niet vergeten: we hebben hier veel brieven van jou". En dan begaat hij zijn tweede fout. Hij legt de hand op het bovenste blad papier, dat ik niet herken, en trekt het zover naar zich toe, dat ik het opschrift van de volgende brief kan lezen. "Geachte heer Damsma of Duursma of Dongstra", ik weet het niet zo precies, maar in elk geval niet Groeneveld. Dat is dus niet van mij. En dat bovenste blad papier is ook niet van mij. Ik word overmoedig, herwin met de minuut mijn zelfvertrouwen. "Op een gegeven moment zeg ik: "U kunt alles van me vragen, maar u weet niets, u kunt niets weten, want er is niets!" Hij kijkt kwaad. "Man, dat zeg ik toch, ik heb hier een hele stapel van jou". Ik schud het hoofs, probeer te lachen. "Dat zegt u maar om me onder druk te zetten, maar u hebt niets. U kunt niets hebben, want er is niets". "Je liegt", hij bijt het eruit. Ik blijf kalm in mijn zelfverzekerdheid. "Neem me niet kwalijk, ik lieg niet, maar u liegt". "Dat zal je bewijzen". En nu spring ik er boven op. Nu of nooit. "De eerste brief ken ik niet, maar de tweede brief is in elk geval niet van mij". "Was!?" Hij schreeuw het uit. Ik knik. "Kijk maar, u vergist u. Die brief is bestemd voor de volgende en dat ben ik niet". Zoals gezegd had ik in deze dagen veel over verhoren gehoord, maar wat ik nu meemaak is eigenlijk maar een kinderspel. Hij kijkt even verbluft, ziet zelfs nog op 't tweede vel briefpapier en begint dan te lachen. Hij zegt iets wat ik niet versta. Maar 't moet zo iets geweest zijn als "handige bliksem". Hij is in elk geval sportief. En nu levert die eerst brief, die door mijn vriend, die lange tijd bij ons thuis was, is achtergelaten, ook niets meer op. 't Gaat over een clandestiene vergadering, waarmee ik niets te maken had. 'k Zeg dan ook, dat ik van die brief niets af weet, dat hij ook wel niet aan mij gericht zal zijn. Hij kan me op deze manier wel alles in de schoenen schuiven. En daarmee loopt het af. Ik krijg geen sigaret, maar wel een woord, waarmee ik het voorlopig kan doen: "Je zult wel meer van ons horen". Met andere woorden: hij weet momenteel niets meer en zegt me nog vrij vriendelijk goedendag als ik hem groet. Dit had slechter kunnen aflopen. Wie weet, misschien zit er nog een ontslag uit de gevangenis in. En ik een uitermate opgewekte stemming begeef ik me weer op we naar mijn ziekenzaaltje. 16 Er is nu ook niet een bewaker, die me begeleidt. Maar dan ineens, als een schim, komt er iemand naast me lopen. 't Is de hoofdonderwijzer. Hij praat zacht voor zicht heen. "Je bent door Albrechts verhoord? Langzaam lopen". Ik antwoord op dezelfde wijze. "Dat zei de bewaker". "Waar ging het over?" Ik lach: "Om niets, hij wist niets". "Wat? Om niets? Maar man, Albrechts is een topfiguur en we hebben hem in lange tijd niet gezien. Hij heeft altijd de ergste gevallen". "Nou, als alle gevallen niet erger zijn dan dit, dan doe 'k het ervoor". "Dus niets gezegd?" "Nee". "Geen namen genoemd?" "Nee". "Niet geslagen?" "Nee". "Nou, dan begrijp ik er niets meer van". En op dezelfde wijze als hij naast me kwam lopen, verdwijnt hij ook weer. Een bewaker neemt nu zijn plaats in. Afsproken werk dus, deze illegaliteit in de gevangenis. Dit zijn nog handige bliksems. Meer dan dat. Het zijn helden. Ik word weer binnengelaten. Mijn vrienden vragen alles en nog wat. En ik zeg, dat ze zich nooit bang behoeven te maken over een eventueel verhoor. "De sigaret ontbreekt er nog aan, maar anders was het een complete visite geweest". Enfin: Dat is voorbij. Er schiet mij een woord

te binnen. “De mens lijdt dikwijls ’t meest door ’t lijden dat hij vreest en dat niet op komt dagen. Zo heeft hij meer te dragen dan God te dragen geeft”. Wordt vervolgd.

26-2-1960 Vijftien jaar geleden

Er gebeurt niet veel bijzonders, die laatste dagen, die mij nog resten in het gemoedelijke ziekenzaaltje van het Huis van Bewaring. Althans niet voor mij en het merendeel van mijn vrienden. Want voor één van ons, onze strijdmakker uit Stiens, over wie ik reeds eerder schreef, ligt het wel een beetje anders. Op een morgen wordt hij uit de zaal gehaald. Ik weet niet om welke reden. Misschien was hij bij de dokter geroepen. Maar we vernemen die hele verdere dag niets meer van hem. We maken ons er maar niet druk over. We staan immers elke dag voor zoveel kleine en grote verrassingen, dat deze kleine er nog wel bij kan. Hij zal wel weer een verschijnen met zijn bibberbeen. Maar hij komt niet terug. In de loop van de dag vernemen wij van een bewaker, welk stout stukje hij heeft uitgehaald. Toen hij, steunend op de schouder van zijn bewaker, bij de ijzeren trap, die naar de begane grond leidde, was gekomen, had hij zich plotseling laten vallen, driestweg naar beneden, en het mocht wel ’n groot wonder genoemd worden, dat hij niet een zeer ernstig letsel had opgelopen bij deze val. Maar hiermee was voor de Duitse autoriteiten het klinkende bewijs geleverd, dat het geen aanstellerij van deze knaap was, en ze hadden er dan ook maar in toegestemd, dat hij naar huis werd gezonden. We praten nog even over dit voorval na. We achten ons zelf niet in staat om op deze gedurfde wijze onze vrijheid te kopen. En we komen tenslotte tot de voorlopige conclusie, dat iemand, die zich zolang een ziekte inbeeldt, tenslotte zelf wel moet geloven, dat hij deze ziekte heeft. Een andere verklaring vinden we niet. Maar ondertussen is onze strijdmakker misschien al op weg naar huis, al of niet met een trillend been, en wij zitten hier nog te zuchten tussen de vier stenen muren, waarvan we hoogstens tien minuten per dag tijdens het luchten verlost zijn. Na een paar dagen word ik gezond verklaard. Dat gebeurt hier ook al weer even anders dan thuis: “Groeneveld, je gaat naar zaal tien”. Ik kijk verwonderd op. “Naar zaal tien, wat moet ik daar?” Mijn bewaker lacht. “Niets, helemaal niets. Maar er moet hier een ander voor jou in de plaats”. Ik raap mijn spullen bij elkaar. “Nou, toe dan maar. Maar jullie schijnen het speciaal op mij gemunt te hebben. Voel ik me hier net weer wat thuis en dan is het weer: afmars. Enfin, we zullen wel zien”. Ik neem afscheid van mijn ziekenzaalgenoten en maar hier en daar een grapje. ’t Is hier toch wel heel anders dan dat vertrek uit die isoleercel. Maar toen moest ik nog voor de balie. En nu kunnen ze me hoogstens naar Drenthe transporteren, nu dat niets heeft opgeleverd. “Tot ziens” zeg ik. Vijf handen gaan omhoog. Tot ziens. In Drenthe of thuis. Dan is ook deze episode weer voorbij. Voor alle zekerheid vraag ik op de gang nog even: “dus er zit niets achter. Geen transport of zo”. 17 De bewaker schudt zijn hoofd. “Nee, Er is hier nogal wat ziekte en er moet plaats gemaakt worden in de ziekenzaal”. Trouwens die andere zalen zijn overvol. Er zal wel haast weer een transport vertrekken”. We zijn bij zaal tien. “Schrik maar niet”. Het volgende moment sta ik weer tussen dertig of veertig andere lotgenoten. Een nieuwe sensatie voor mij, maar niet minder voor de anderen. Weer diezelfde vragen. “Waar kom je vandaan. Waarom hebben ze je opgepakt. Hoe is ’t met de toestand?” Ik ken die vragen nu zo langzamerhand wel en ik help ze maar gauw uit de droom. “Ik ben hier al een hele tijd. Ziek geweest. Nu ben ik weer beter”. Als ze vernemen, dat ik hier al zo lang zit, komen nog meer vragen, maar omdat ik zo’n tijd in de echte gevangenis ben geweest, kan ik die niet beantwoorden. Nu komt een man in een grijze trui naar voren. Geeft ’m een hand en stelt zich voor. “Dan zijn we eigenlijk collega’s. Ik zit hier ook al van die tijd af”. Het blijkt een predikant te zijn uit Jorwerd en al spoedig merk ik, dat hij stilzwijgend als leider wordt aanvaard. De discipline is hier nog sterker dan in de zaal, waarin ik eerst werd opgenomen. Eén blik in het rond overtuigt me ervan, dat hier orde heerst, dankzij deze intieme leiding, en ’t komt me voor, dat de dagen hier weleens niet zo vervelend en eentonig zullen zijn als ik elders heb ondervonden. Drommel er wordt hier ook nog gerookt. De predikant glimlacht. “Rantsoen”. Alles wat we binnen smokkelen, wordt verdeeld, maar de een is weleens wat zuiniger dan de ander. Er wordt mee een plaats toegewezen. Ook een plaats, waar ik mijn mok en andere eigendommen kan bergen. En dan wachten we al pratende en lachende op de maaltijd, het is haast weer zo ver. Ik merk ondertussen, dat een aantal mannen bezig is met het snijden van stukken karton, anderen zijn bezig om op dit karton figuren te tekenen. “Wat houdt dat in? Hebben jullie hier al zoiets als werkverschaffing”. “Nee, we zijn bezig met het maken van een monopoliespel. Morgen is

het klaar en dan hebben de plechtige installatie". Al deze dingen doen me goed. Ik besef, dat ik me nog nooit gedurende de gehele gevangentijd zo thuis heb gevoeld. Is dit nu het begin van het einde? Of het begin van een nieuw begin? Ik weet het niet. In elk geval laat ik mij de stampot van aardappelen en rodekool goed smaken. Wordt vervolgd.

04-3-1960 Vijftien jaar geleden

Hoewel de verstandhouding in deze zaal buitengewoon goed is, dankzij het geestelijk overwicht van de predikant uit Jorwerd, zijn er toch enkele belevenissen, die het er niet gemakkelijker op maken. Voor de eerste maal in mijn leven begin ik er enig idee van te krijgen, wat honger is. Daar in de ziekenzel van het binnenste gedeelte van de gevangenis kreeg ik door middel van mijn vriend de onderwijzer wel zoveel voedsel door van thuis, dat ik meer dan genoeg had, ik kon daar de roomboter nog wel dubbeldik op mijn brood smeren, terwijl de vollemelkse pap van mijn vriend Siep meer dan de rest deed. Toen ik hier weer terug was in de ziekenzaal van het Huis van Bewaring, ging het ook nog wel, al zag ik mijn vriend minder verschijnen dan anders en kreeg ik de broodpakken en brieven niet meer zo geregeld door. De controle was hier in de loop van de weken dat ik daar afgezonderd gelegen had, veel scherper geworden. Maar nu ik hier ben, in deze zaal met dertig veertig man, schijnt elk contact met de buitenwereld onmogelijk te zijn geworden. Ik zie mijn vriend praktisch niet meer en wanneer hij komt, nog steeds met zijn gevangenispet, die niet bij hem past, dan is het enige, wat hij kan doen, dat hij mij iets vertelt van de ontwikkeling der dingen daarbuiten. Hij vertelt me, hoe mijn vader en mijn verloofde hard bezig zijn om me los te krijgen, nu eens hier worden toegelaten, dan weer daar, maar tot nu toe nog niet zo bar veel succes hebben geogst. "Maar het blijft een eerste zaak, dat je, je zoveel mogelijk ziek houdt; je staat nog altijd ingeschreven als een patiënt, die lijdt aan tbc en de mogelijkheid is natuurlijk niet uitgesloten, dat je eens bezoek ontvangt van een Duitser, die wil weten, wat daar nu van aan is. Blijf zoveel mogelijk liggen in het stro, je kunt nooit weten". En wanneer ik hem dan zeg, dat ik momenteel meer behoefte heb aan voedsel dan aan rust, haalt hij de schouders op en zegt, dat hij het in de gegeven omstandigheden moeilijk kan riskeren, dat hij betrappt wordt op het brengen van brieven en pakjes. Ze worden zo nu en dan ook gecontroleerd. 18 Ik krijg dus een behoorlijke eetlust, om nog maar niet te spreken van honger, en probeer mezelf vooral met het kuchje brood dat we eenmaal per dag krijgen, op rantsoen te stellen. Tot nu toe is me dat nog gelukt, maar het wordt wel heel erg moeilijk. De tijd is al lang voorbij, dat ik mijn potje renpaardensoep, zo genoemd omdat je er zo mager van wordt als een renpaard, en stampot van rodekool aan een metgezel geef, omdat ik deze kool niet lust. En zo komt dan de bewuste avond, dat ik niet kan slapen, omdat de honger me wakker houdt. Ik heb nog één sneetje brood, dat ik bewaard heb voor de volgende ochtend. Het is twaalf uur in de nacht. De anderen schijnen te slapen. En dan ik het niet langer uit. Ik doe een greep onder mijn jas, die als kussen gebruik, vind daar het sneetje brood en werk het in een ommezien naar binnen. Dat deze droge kuch zo lekker kan smaken. Ik kan me niet herinneren, dat ik ooit met zoveel eetlust iets gegeten heb. Het bewerkt, dat het al te knagende gevoel iets verminderd is en ik kan nu slapen. De volgende ochtend merk ik, dat er meer zijn, die niets meer hebben. We stellen ons maar tevreden, het moet immers wel, met de mok watermelk die we krijgen en zien met hartstocht uit naar het tijdstip, dat de rats weer zal worden opgediend. Dat uitzicht hebben wij tenminste nog; er zullen in deze oorlogstijd ook wel duizenden zijn, die dat uitzicht niet meer hebben. Veel aandacht kunnen we deze morgen trouwens niet aan deze normale dingen schenken. In de loop daarvan komt het bericht, dat de hele zaal in beroering brengt. Vanmiddag op transport. Op hetzelfde moment zijn er duizend en een vragen. Waarheen? Hoezo? Gaat de hele zaal mee? Ben ik er ook bij? Te veel vragen om te kunnen beantwoorden en de bewakers volstaan dan ook met een schouderophalen. Ik probeer de zaak zoveel mogelijk van de optimistische kant te bezien. Zo'n transport, waarbij een ieder van deze zaak betrokken is, gaat natuurlijk naar Drenthe. En Drenthe is zeker niet een plaats, waar we het ergste moeten vrezen. Honderden, die hier gevangen gezeten hebben, zijn nu al weer thuis, omdat ze konden vluchten. 't Zal wel wat meevallen. Maar ik wilde wel, dat ik nog maar een andere klomp had. Die ene van mij mist de kap en ik kan moeilijk op een klomp marcheren in de rij. Natuurlijk heb ik nog schoenen in mijn plunjezak, maar die moet ik eigenlijk zo lang mogelijk sparen. Ik vraag erom en gelukkig worden mij nog een paar oude klompen gebracht, een is te klein, de ander te groot, mar dat doet er niet

toe, ik kan tenminste weer op twee benen lopen. In de loop van die ochtend komt mijn vriend. Hij heeft van dit transport vernomen en zegt mij, dat ik me nu voor alles koest moet houden. Ik ben ziek en kan natuurlijk niet mee. Mijn verloofde komt deze ochtend in de stad en zal een contact hebben met de persoon, die er de medewerking aan heeft verleend, dat Siep vrijkwam. Ja, die is vrij, en er liggen voor mij ook kansen, maar nu komt dat verrekte transport ertussen. Ik zeg, dat ik zo langzamerhand minstens zo lief in Drenthe ben. Hij ziet me verbijsterd aan. “Dus jullie weten nog niet, dat dit transport voor Willemshaven bestemd is, dus Duitsland?” Ik schrik. “Welnee”. Mijn hemel, dat wordt dan niet beter. Hij klopt me op de schouder. “Nee, zo is het. En daarom zijn we hard, hard bezig om jou nog op het nippertje los te krijgen. Hou je zo ziek mogelijk. Ze komen nu straks zeker om te zien, hoe het met je is”. Hij vertrekt weer en ik heb direct een aantal mensen om me heen. “Wat zei-ie?” Ik vertel hun, dat dit transport kennelijk naar Duitsland gaat. Het bericht doet de stemming met een slag veranderen. Tot nu toe was de stemming opgewekt. “Zie zo jongens, we gaan de gevangenis verlaten en aan het werk in Drenthe”, maar nu doemt daar zoiets als een concentratiekamp voor de ogen van mijn medegevangenen op. Het wordt stil en de angst voor het onbekende legt een druk op allen. We krijgen eten, de maaltijd wordt zonder de gebruikelijk kwinkslagen genuttigd. Daarna komt het bericht, dat we ons gereed moeten houden. Ik heb alles zo goed mogelijk ingepakt, maar blijf liggen. Zou die stomme Duitser nou nooit komen? Dan zal ik straks ook moeten blijven liggen als de mannen vertrekken.... Weer een bericht. Ds. V. Gelder gaat niet mee met transport. Hij hoort het bericht onverstoort aan. “Zo, weer niet? Dat is dan al de derde keer”. De minuten verstrijken. Nu kan het bevel van vertrek elk ogenblik komen. Er wordt niet veel gezegd. Een ieder is met z'n gedachten thuis of bij de toekomst. Er is een gespannen gelatenheid. Ik weet niet wat ik moet. Weifel elke minuut tussen meegaan of hier blijven. Voel er toch het meeste voor om maar mee te gaan. 19 En dan, nog als een donderslag uit heldere hemel: “Mannen we vertrekken. En Groeneveld gaat niet mee op transport”. Nooit in mijn leven volgden duisternis en licht elkaar zo snel op. Nooit in mijn leven lagen gevangenschap en vrijheid, dood en leven zo dicht bij elkaar. Wordt vervolgd.

11-3-1960 Vijftien jaar geleden

De mannen verlaten de zaal. Een laatste groet in onze richting. We kijken ze na en blijven dan alleen achter. De deur wordt gesloten. 't Is heel stil nu om ons heen. We gaan zitten op een van de vier kribben, die in vroegere jaren als slaappleats voor de gevangenen golden, toen was het maximum voor zo'n gevangeniszaal vier man. “Zeg, moet je eens kijken, ik heb hier nog wat”. Ds. V. Gelder glimlacht en toont mij een half pakje shag. “Bestemd voor de mannen, die van 't verhoor terugkwamen, maar die zijn er nu niet meer. 'k Zou zeggen, steek maar eens op”. We draaien een sigaret en praten nog wat na. 't Was een verdraaid aardig stel. Jammer, dat ze zijn vertrokken. “Ja”, zegt ds. v. Gelder, “dit is nu al de derde keer, dat ik hier achterblijf, ik begrijp er niets van. 'k Vermoed nog het meest, dat ze me aanstonds nog weer naar huis terugsturen”. Deze opmerking brengt mij bij de overdenking van mijn eigen toekomst. 't Heeft natuurlijk een reden gehad, dat ik van het transport werd afgevoerd. En die reden ligt waarschijnlijk heel dichtbij. Op de een of d 'andere manier heeft mijn verloofde of mijn vriend, misschien ook wel in samenwerking, 't noodzakelijk gesprek kunnen voeren met een van de Duitse voormannen. En in dat geval hebben ze hem kunnen overtuigen van de ernst van mijn ziekte, die alleen maar een ziekte in naam is en als zodanig in de ziekenboek van de gevangenis voorkomt. Maar hoe het nu verder zal gaan, weet ik niet. Misschien moet ik met ds. V. Gelder ook wel zeggen, dat het, het meest waarschijnlijk is, dat ik aanstonds naar huis wordt gestuurd. Maar die gedachte duw ik direct weer terug. Dat zou al te mooi zijn. En toch, telkens weer komt dit vooruitzicht bij me op. Het zit erin, hoe ik de situatie ook bekijk ook wendt of keer. Ik moet maar op goede hoop leven. We blijven niet lang samen. In de loop van de avond komen er al weer een aantal mannen bij en na verloop van enkel dagen is de zaal weer compleet, dat wil zeggen: men kan er met de beste wil van de wereld niet meer bij voegen. Deze algehele verandering biedt trouwens een welkome afwisseling. We horen vrij veel nieuws en merken, dat het daarbuiten nog altijd goed gaat, maar nog steeds te langzaam. De Duitsers zijn echter actiever dan ooit en daarom is het aantal, dat wegens represailles gevangen werd genomen als gijzelaar groter dan ooit. Er zijn vrij veel vooraanstaande personen, die wegens onregelmatigheden in eigen gemeente op elk tijdstip van

de dag en van de nacht uit deze zaal gehaald kunnen worden en dan doodgeschoten. We proberen zoveel mogelijk deze dreigende achtergrond te vergeten. Soms gebeurt dat door een ernstig woord van onze altijd even opgewekte en stimulerende leider v. Gelder, soms ook door de een of d 'andere vorm van jolijt. Het lied: "Zie ginds komt de stoomboot uit Spanje weer aan. Hij brengt ons Sint Niklaas, ik zie hem al staan", gezongen op de wijs van der Duitse legerschlagers, klikt altijd weer op en lokt menig kwaad gezegde van een van de vele landwachters, die voor de controle in het Huis van Bewaring moeten assisteren, uit. Ze worden vaak ontvangen met een honend gelach, omdat al lang gebleken is, dat ze weinig meer kunnen uitrichten dan kwaad kijken en brullen. Meer dan eens wordt een van ons naar een strafcel verwezen, maar de bedreiging wordt nooit uitgevoerd. In deze sfeer van gemoedelijke kameraadschap gebeurt dan ineens iets, wat niet minder is dan een ramp, nog wel zondag. Nog altijd komt tabak, shag of sigaretten door. Het is op dit ogenblik zelfs weer beter dan het geweest is. Een gedeelte komt terecht in de gemeenschappelijke pot, een ander gedeelte mogen de gelukkige bezitters zelf besteden. En nu, net op dit ogenblik van overvloed, komt de jobstijding, dat de bewakers, op straffe van ontslag of zelfs gevangenschap, geen enkele lucifer meer mogen aanbieden. Wegens brandgevaar, heet het. Nou ja, dat 20 wisten ze drie of vier maanden geleden ook wel. Maar wij zitten er mee met al onze tabak en nog altijd constante rooklust. Er wordt een vergadering belegd. En aan het einde van deze vergadering menen we dat een mogelijk oplossing hebben gevonden. Onmiddellijk daarna gaan we een grondig onderzoek instellen naar onze inventaris. Veel zaken ontdekken we, die onbruikbaar zijn voor ons doel. Maar een lege jampot die hier al maanden gelegen heeft en een stuk karton worden terzijde gelegd als bruikbaar. Dan komt iemand met een oude sok aandragen, die zo vol gaten zit, dat hij toch niet megedragen kan worden, maar voor ons doel een zeer waardevolle aanwinst is. Als we zover zijn, staken we voorlopig de actie. De rest zal morgenvroeg moeten gebeuren. Die volgende ochtend al vroeg komt de ziekenoppasser zijn beroemde ronde doen. "Nog iets voor de dokter?" "Prompt melden zich vier man voor het spreekuur. Hij kijkt verbaas op. "Vier? Wat is dat nou?" "Wat heb jij?" Hij wijst een van de vier aan. "Ik kan niet achteruit, bewaker". Nu is het geduld van onze brave ziekenoppasser uitgeput. "Wat een drommel, houd een ander voor 't lapje. Ik laat niet met me spotten". Maar hoe hij ook kijkt en welke dreigementen hij er ook uitslingert, het blijft zoals het is: vier man voor de dokter: niet achteruit. Het duurt lang, voordat de vier terugkomen. Met spanning wachten we hun komst af. En als ze tenslotte tegen het etensuur de zaal inkomen, zijn we nog niets wijzer geworden. De dokter had spottend gelachen, de schouders opgehaald en ze er weer uitgebonjourd. O, drommel, als hij het maar niet door heeft gehad. Maar om een uur of twee komt onze ziekenoppasser terug. Met medicijnen. Vier flesjes wonderolie voor de betrokken patiënten. Hij wordt met gejuich ontvangen. De verdere uitvoering van ons plan is maar een peulschilletje. De olie komt in 't jampotje. Het stukje karton, met 'n gaatje erin en een wollen kous erdoor. Komt als afsluiting bovenop. En nu is het wachten op die ene lucifer, die het eeuwige vuur zal moeten ontbranden. We hebben geluk. De ene bewaker, die we in vertrouwen wilden nemen, verschijnt dezelfde avond nog. Hij kijkt zuinig, hij twijfelt, bezweert ons dat we nooit en te nimmer zijn naam mogen noemen en de eeuwige vlam verdekt moeten opstellen, en steekt dan de met olie doordrenkte pit aan. Het vaderland is gered. Ter ere van de vier "helden" roken we een kwartiertje een vredessigaret. De eeuwige vlam deelt mee in de vreugde. Wordt vervolgd.

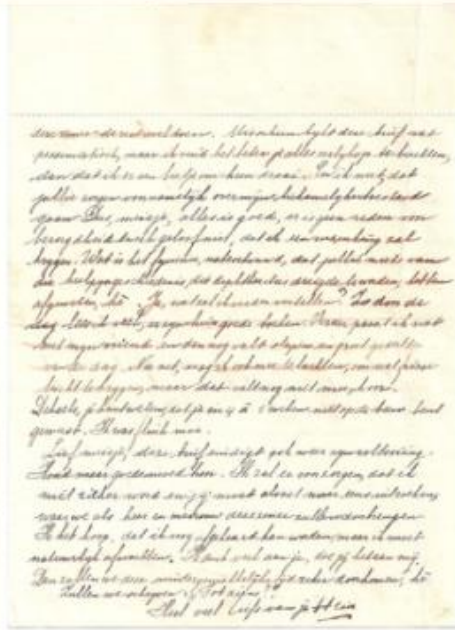
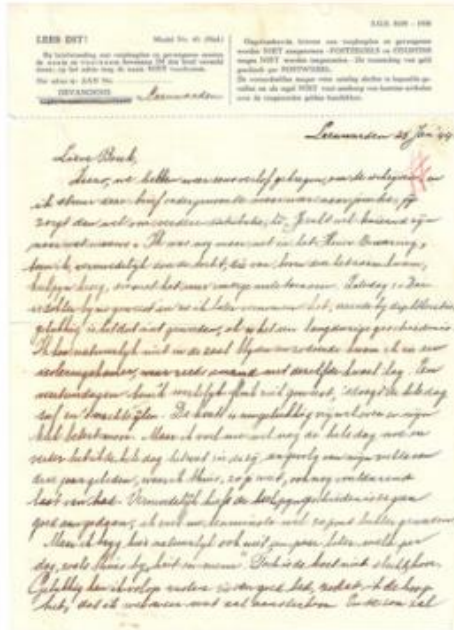
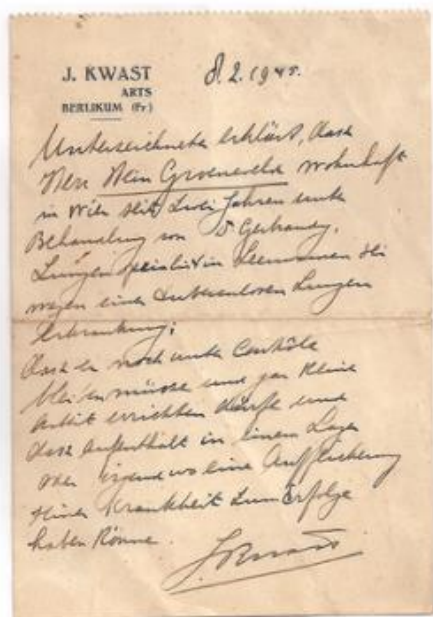
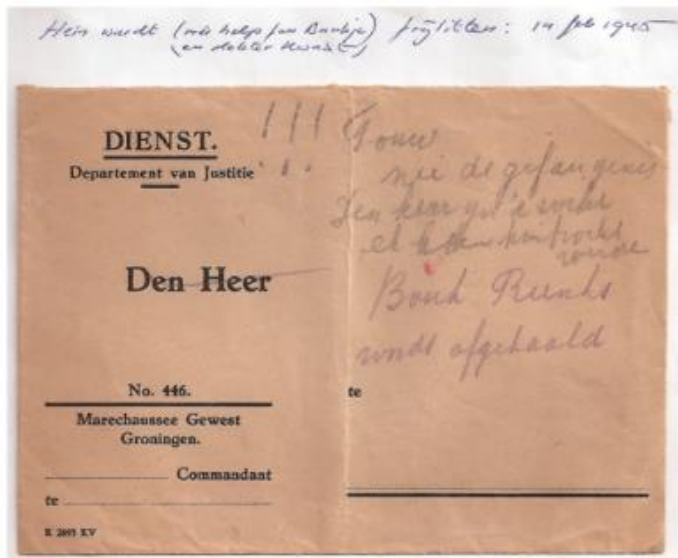
18-3-1960 Vijftien jaar geleden

De dagen, die nu volgen, zijn kleurloos door gebrek aan afwisseling. Deze groep mist ook de levendigheid die de andere groep kenmerkte. Een van ons, een jonge man, die als gijzelaar gevangen is genomen, krijgt op een avond om acht uur het bericht door, dat zijn vrouw het leven heeft geschonken aan haar eerste kind. We feliciteren hem en hij trekt zich stil in een hoek terug. Later op de avond maak ik nog een praatje met hem. "Dit weten", zo zegt hij, "is eigenlijk nog erger dan de spanning die eraan voorafging. Nu merk je, hoezeer de Duitsers je in hun greep hebben. We zullen er maar het beste van hopen". Ik kan niet anders dan het met hem hopen. De volgende dag wordt weer iemand verhoord. We slaan er aanvankelijk niet zoveel acht op, ach, er wordt zo vaak iemand uit de zaal geroepen, zonder dat hem iets noemenswaardigs overkomt, maar wanneer hij na een uur of drie nog niet terug is, beginnen onze gedachten toch naar hem

uit te gaan. Zou hij het moeilijk hebben? Of zou hij alleen maar zo'n lange tijd hebben moeten wachten. Meestal zijn de verhoorden met een half uur of hoogstens een uur terug. Dit schijnt toch erger te zijn. We denken er even aan en dan zijn we alweer in onze gesprekken en gedachten met iets anders bezig. Totdat de deur opengaat en onze lotgenoot door een paar bewakers wordt binnengedragen. Een eerste blik maakt ons duidelijk, dat ze hem op een welhaast misdadige wijze hebben toegetakeld. Hij kan niet staan, heeft een blauw oog en kreunt half bewusteloos van pijn en ellende. Ogenblikkelijk ontfermen zich een paar over hem. Een komt met een sigaret, een ander draagt de eeuwige lam. 21 "Toe jong, hier, rook eens", je bent hier onder vrienden. Hij opent zijn ogen en kijkt om zich heen. Herkent ons. "Gelukkig", zegt hij. En dan: "Ik heb toch lekker niks gezegd". Hij neemt de sigaret aan en inhaleert diep. We laten hem rustig even bij komen. En dan, bij horten en stoten, vertelt hij het verhaal van zijn belevenissen tijdens het verhoor. Ze hadden hem van alles gevraagd en toen hij tenslotte niets uitliet, hadden ze hem gedwongen om iets te erkennen, wat hij per se niet gedaan had. En toen was de marteling begonnen. Met slagen, met gloeiende sigarettenpeukjes, die op zijn hand werden uitgedoofd, met het bevel om vijftig diepe kniebuigingen te maken, een onmogelijke opgave voor hem, omdat hij vergroeid en invalide was. Maar hij had niets gezegd, kon niet zeggen, omdat hij aan het feit, waarvan ze hem beschuldigden, niet deel had. Tenslotte had hij zijn bewustzijn verloren en wat er verder gebeurd was, wist hij niet. "Maar ze zullen me vanmiddag wel weer halen", zegt hij triest. We proberen hem te troosten. "Dat kan ook nog wel wat meevallen. Je hebt immers niets gezegd en niets erkend", "Nee, niks", zegt hij op een toon als stond hij nog voor zijn martelaars. "Nou, dan is 't immers hiermee afgelopen". Het blijkt later dat we gelijk hebben, want hij wordt de dagen daarna niet teruggeroepen. Wat er verder met hem gebeurd is, ben ik nooit te weten gekomen omdat voor het grote moment van mijn bevrijding dichtbij was. Ik had na de gedenkwaardige vrijdag, toen ik van het transport werd afgevoerd niets meer van de reden daarvan vernomen. Mijn vriend liet zich niet meer zien, ook de bewakers konden mij niet wijzer maken en ik wachtte dus maar af. Het kon natuurlijk ook zijn, dat mijn verloofde helemaal niet contact gekregen had met bevoegde instanties en het initiatief alleen maar van de heren was uitgegaan. En dan zou ik toch nog wel met een volgend transport naar Duitsland moeten. Nu het zo lang duurt berust ik er maar weer in en stel me voor, dat er niets bijzonders aan de hand is geweest. In de loop van de weken heb ik al geleerd om alles te aanvaarden, wat over me komt, en me beslist niet al te grote illusies te maken over een mogelijk invrijheidstelling. Maar dan blijkt, op een woensdagmiddag, terwijl ik uit verveling lig te slapen, dat ik het ditmaal volkomen mis heb gehad. Ineens hoor ik mijn naam roepen. Als ik de ogen opsla, die een aantal zaalgenoten om me heen. De eerste geachte is, dat ik weer voor het verhoor moet. Maar dan komt de bewaker, dezelfde, die ons aan de eeuwige vlam heeft geholpen. "Groeneveld, je gaat naar huis". Het dringt niet tot me door. "Wat?" "Je gaat naar huis". Het bericht brengt niet alleen bij mij een geweldige beroering, maar ook bij de zaal. Op 't zelfde ogenblik, terwijl ik opsta, word ik overstelpt door een aantal verzoeken. "Zeg, wil je een brief voor me meenemen?" "Zeg, wil je een boodschap voor me afgeven, thuis?" "Kun je mijn vrouw waarschuwen en zeggen dat ik het goed maak?" "Wil je een pakje voor me meenemen?" Ik knik maar, neem van deze dit, van de ander dat in ontvangst. 'k Zal later wel zien, waar het heen gebracht moet worden. En ondertussen zoek ik mijn bullen bij elkaar. De bewaker staat er rustig bij. "Neem de tijd maar", zegt hij. "Er zijn nog mannen die schrijven". Het is mij allemaal wel goed. Ik beleef dit alles als in een roes. Houd mezelf nog voor, dat dit niets anders is dan een mooie droom, die aanstonds weer is afgelopen. Ik druk handen hier en daar. Hoor klanken als: "Wel thuis" en "Tot ziens". Dan ga ik met mijn bewaker mee. Neem nog even het zo vertrouwde beeld van die ruimte binnenplaats met zijn ijzeren trappen en overlopen in me op. "Je boft, kerel", zegt mijn bewaker. Ik knik. Ga met hem door een deur. En dan zie ik ineens mijn verloofde staan. Dus toch.... Een geweldig gevoel van dankbaarheid doorstroomt me. We zeggen niet veel. Ik verhard me nog steeds. 't Is alles te mooi om waar te zijn. Er wordt om het zakje gezocht, waarin mijn andere spullen zijn opgeborgen. Het schijnt zoekgeraakt te zijn. Mijn verloofde spreekt af, dat we dat later wel zullen halen. Dan wordt het toch nog gevonden, maar de dekens zijn er nog niet bij. Later maar. 22 Ik krijg vertrouwde dingen, die ik weken geleden heb afgegeven, terug. Mijn portemonnee, een pakje shag, lucifers.... Dan gaan we nogmaals door een deur.... Net wordt een nieuwe lichting

gevangenen binnengebracht. Een bekend gezicht.... Waarachtig, één van mijn allerbeste vrienden. Gerrit Wiersma. "Wat moet jij hier, ik ga er uit". "Nou, zover is het met mij nog niet, ik moet erin". Meer gelegenheid om te spreken hebben we niet. De hoofddeur gaat open en we staan in de buitenlucht. Samen. Onbewaakt en vrij. "Kom, zegt mijn verloofde, "we gaan naar huis". Een half uur later, nadat ik eerst ook nog in het oude Weeshuis een "Ausweis" heb ontvangen, helpen vrienden ons aan een fiets. En dan, na een nog vrij moeizame tocht omdat ik niets gewend ben, mag ik het vertrouwde ouderhuis, de vertrouwde gezichten van vader en moeder weer aanschouwen. Ik heb honger en kan toch niet eten. Maar dat is nog niet zo erg, ik ben weer thuis!!! Hein. Groeneveld

Bijlages

Post uit Friesland Nico Frijda

Citaten uit: Post uit Friesland 11 augustus 1944
Hoe kwam je in die gevangenis terecht?

Mijn vader was in Leeuwarden ondergedoken en die werd gepakt. Hij had een brief van mij aan hem met mijn valse naam en mijn goede adres, dat moest ik zo doen van de mensen die mijn onderduik beheerden. Ik was ondergedoken in Zeist. Mijn schuilnaam was Hans de Groot en dat ik in Indië geboren was. Mijn moeder was gestorven toen ik drie was en ik was vlak voor de oorlog naar Nederland gestuurd om daar naar de middelbare school te gaan. Mijn vader was zogenaamd in Indië gebleven en van zijn lot was ik dus geacht niets te weten.

Nadat mijn vader in Leeuwarden was gepakt kwamen ze 's ochtends bij ons en hebben mij en de Jongeman bij wiens tante ik was ondergedoken, meegenomen.

1991	Hans de Groot	Arbeids (d.o.z.)	Zeist. Houwe- kerk 6	22 Juli 1944 D.M. 10000	als buis	22 JUL 1944 Overgenomen en ingeschreven. De Gevangen B. J. Vach De Directie
28 Februari 1945. D.M. 11000	Marij- keizer ling.	Sipo Polen d.o. 28/12/ 1945.				Gestacht ok. Vader Johannes Moeder Elani de Pies Nationaliteit ok. Burgerlijke Staat Orjel Godsdienstige Gezinde Spaan Lager onderwijs genoten j Ouderdom (bij opneming) 17 jr Gedrag in het gesticht Gepensionneerd ten laste van het Gegageerd Depart. van met f Lengte 1,68 Haar d. blond Wenkbrauwen id. Voorhoofd gew. Oogen gew. Neus gew. Mond gew. Kin gew. Baard gew. Aangezicht gew. Kleur gew. Gewone taal ok. Bijzondere teekenen Handteekening H. de Groot

Hans de Groot - Nico Frijda

Hoe oud was je op augustus 1944, en hoe lang zat je toen al daar?

Zeventien.

Waar werd je precies van verdacht?

Ik werd ervan verdacht een joodsjongetje te zijn en de zoon van professor Frijda in Leeuwarden. Mijn vader zat in diezelfde gevangenis en zonder twijfel was het de bedoeling mij daar te confronteren met hem, maar dat is nooit gebeurd. Ik denk vanwege werk van buitenaf. Dat is de enige verklaring die ik heb.

20 oktober

Meneer A. Is een bewaarder, die briefjes en pakjes voor me smokkelde.

28 oktober

Ik lig nu plusminus 2 uur VM. alleen op mijn bed: mijn celgenoot is naar de luchtcel. Ik heb een bewogen uurtje achter de rug en zal het in 't kort veren want liggend schrijven is niet makkelijk. Gistermorgen, niets verwachtend, werd geroepen voor een verhoor bij Gründmann. Dus sloot hij de deur af, liet me over een stoel buigen, en begon me voor de broek te geven.

26 november

Andriessen eerder al eens aangeduid met A., is één van de bewaarders, een buitengewoon aardige man.

Hoe ben je eruit gekomen?

Op 28 Januari 1945 ben ik officieel uit de gevangenis ontslagen. Dat is allemaal heel merkwaardig gegaan. Ik lag op een goed moment (dat staat dus wel al in die brieven) op ziekenzaal. Daar was ik door medewerking van de dokter, dr. Bearda Bakker, terechtgekomen omdat ik zogenaamd een hartafwijking had. Toen eind januari de Duitse commandant samen met de dokter de ziekenzaal kwam inspecteren vroeg die Duitser aan de dokter of ik nog steeds last van mijn hart had. De dokter zei dat dit zo was en dat het ongeneselijk was. Daarop vroeg die Duitser of ik iemand in Leeuwarden kende, toen zei ik nee want de enige die ik kende was de mevrouw bij wie mijn vader ondergedoken geweest was, en met wie ik dus juist elke band moest ontkennen, en de familie Wierda, die m'n wasgoed en mijn pakjes verzorgde, en van wie ik wist dat de zonen in het verzet zaten en die ik dus ook niet durfde noemen. Toen zei Gründmann, die Duitser, dat ik dan maar moest blijven. Binnen het uur na z'n vertrek had ik en briefje een briefje terug op een briefje van mij dat via de bewaarders naar buiten was gegaan, met een naam en een adres erin die ik kon noemen. Toen kreeg ik een officiële Ausweis op m'n valse naam.

Nico Frijda - Post uit Friesland isbn 90 28205772 G.A van Oorschot, Amsterdam
Boekje is in bezit van de Stichting Blokhuispoort.

Interview met Nico Frijda door Arend Jan Heerma van Voss vrijdag 31 december 1999 09:00 Radio 1. Oudjaar 1999 was psycholoog Nico Frijda te gast in het marathoninterview. Op 31 december 1999 werd hij geïnterviewd door Arend Jan Heerma van Voss > [Beluister hier](#) < (Zoeken op nico frijda)

Terug naar "de cel"

Op 13-1-2009 Nico Frijda en zijn zoon [Michael Frijda](#) rondgeleid op de A Vleugel door Willem Helfrich. Terug naar augustus 1944, waar Nico en zijn vader op dezelfde etage in aparte cellen hebben gezeten. Daar heeft Nico zijn vader voor het laatst gezien, op een ochtend liep Nico langs de lege cel waar zijn vader de vorige dag nog in zat. Niemand wist dat de man van de lege cel mijn vader was. Het was een emotioneel moment bij het zien van de cel.

Recensie: Nico Frijda – Post uit Friesland

RECENSIE | 9 JAN 2016 DOOR ANTON BRAND

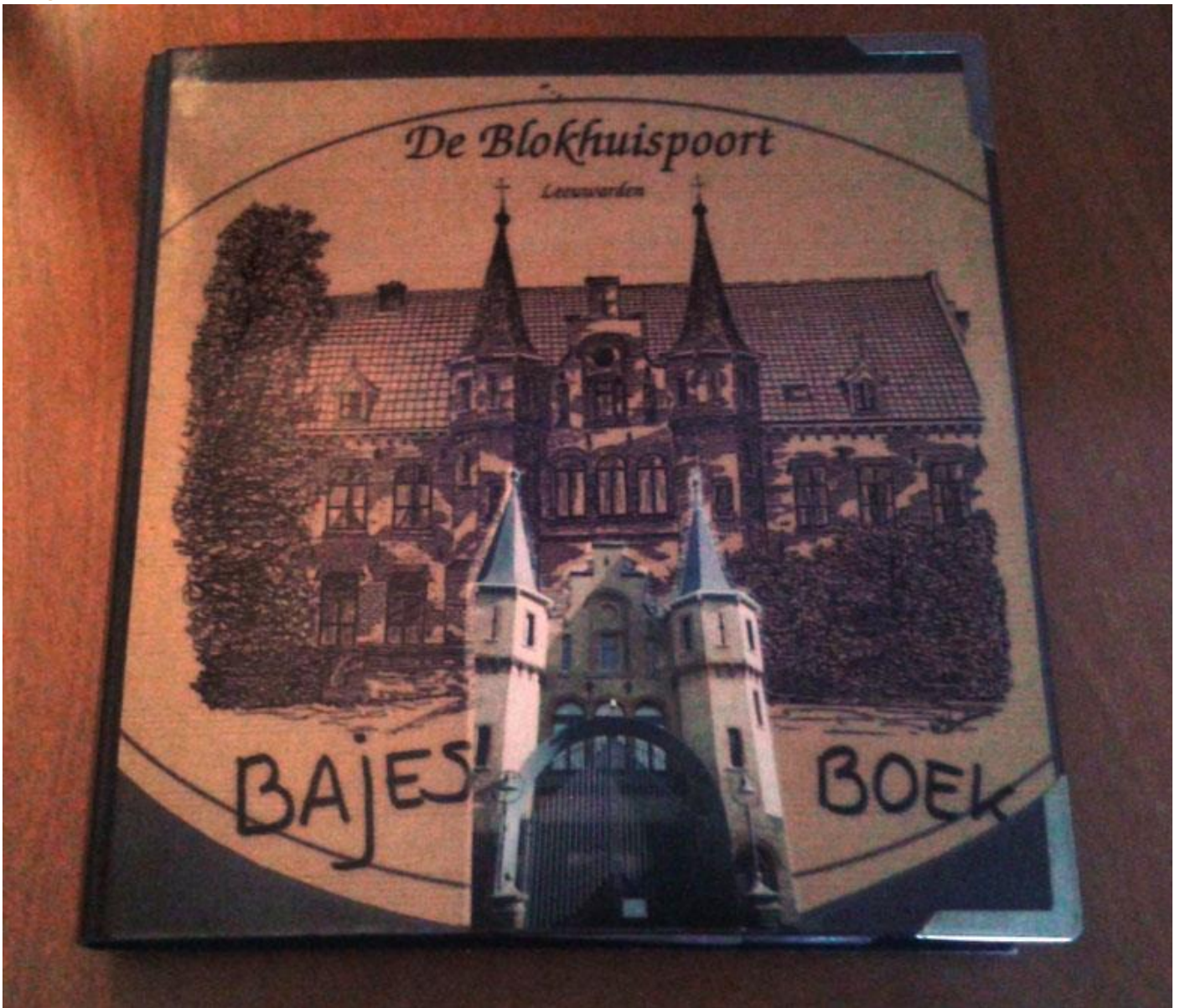
Oorlogsbrieven uit de Leeuwarder gevangenis. De oorlog is een thema dat zelfs schrijvers die lang na 1945 werden geboren volop bezighoudt, en maand na maand verschijnen er nog dagboeken, brieven en herinneringen van mensen die de bezettingsjaren hebben meegemaakt, en soms overleefd.

Post uit Friesland Frijda. Ditmaal is het Nico Frijda, hoogleraar psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, >[Link artikel](#)<

Nico Henri Frijda

Nico Henri Frijda (Amsterdam, 1 mei 1927 – Amsterdam, 11 april 2015) Nico Frijda was een zoon van [Herman Frijda](#) en Dora Hermance Charlotte Frank. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat hij ondergedoken in Friesland. Zijn brieven uit die periode werden later uitgegeven onder de titel Post uit Friesland. [Frijda's vader](#) kwam om in 1944 om in Auschwitz. Zijn broer [Leo Frijda](#), die lid was van het verzet, werd gefusilleerd in de duinen bij Overveen. Bron [wikiwand](#)

Bajesboek

Bajesboek 1989 - 2001

Het bajesboek is samengesteld uit foto's en documenten over de voormalige gevangenis Huis van Bewaring "DeBlokhuisPoort". Een verzameling documenten verzameld in het bajesboek door Elly Klein.

Bajesboek afbeeldingen

Het zittende personeel heeft als afscheidscadeau aan Elly een fotoreportage gemaakt van de diverse afdelingen binnen het Huis van Bewaring. Deze reportage geeft een mooi tijdsbeeld over het jaar 2001 binnen "DeBlokhuisPoort" als Huis van Bewaring. <[Fotoboek](#)>

Bajesboek documenten

Documenten aangaande medische dienst en diverse disciplines binnen Huis van Bewaring "DeBlokhuisPoort". De documenten geven een tijdsbeeld weer van het grillige beleid van Justitie. Hierbij een verzameling gescande documenten uit het Bajesboek. <[Fotoboek](#)>

Bajestaal - Gevangenistaal

Bajestaal - Gevangenistaal, Bargoens of dieventaal is een term voor de geheimtaal die in Nederland in de eerste helft van de twintigste eeuw werd gehanteerd door mensen aan de zelfkant van de samenleving, zoals daklozen en zogenoemde landlopers, rondtrekkende handelaren en (markt)kooplieden en kermisklanten, en onderwereldfiguren (penoze).

A

- A1 lucht komt terug: Dit roept een PIW'er als de groep terugkomt van het luchten.
- Achter de deur/plank/bouten zitten: in de cel zitten.

B

- Badmeester: Hij/zij visiteert de gedetineerden bij binnenkomst in de richting. Werkt bij `het bad`.
- Bajes: Bak, cachot, gevang, gevangenis, lik, nor, petoet
- Binnenbad: `t Vlak (zie ``t vlak`) van een koepelgevangenis.
- Branden: Een lange straf uitzitten.
- Brommen: Vastzitten.
- Bruidssuite: Strafcel.

D

- Dat zit ik op de plee af: Een korte straf zitten.
- Dertig dagen: (Verlenging) bevel gevangenhouding.
- Doe de handrive: Een gedetineerde slaat de hand aan zichzelf.
- Donswerker: Een kinderverkrachter.

F

- Fiets: Veiligheidsbed (dwangbuis en riem om de benen bast te binden).

G

- Gouwen pet: De directeur.

H

- Halve lucht: De gedetineerden de gelegenheid geven om halverwege luchtijd naar binnen te gaan.
- Hemelpiloten: De pater, dominee en de humanistisch raadsman/-vrouw.
- Het dak: Isoleerafdeling.
- Huisdienst: Groep van gedetineerden die schoonmaken, vuil ophalen.
- Hut: Cel in de Bijlmerbajes.

K

- Kalverstraat: Grote, brede tunnel die de torens van de Bijlmerbajes met elkaar bevindt. Staat ook bekend als Avenue Penitentiaire.
- Kietelaar: Iemand die een visitatie verricht.
- Kietelen: Visiteren of een visitatie ondergaan.
- Kluis: Plaats op of in het lichaam om verboden spullen ongemerkt langs de controle te krijgen.
- Knippen en scheren: Een afrekening onder de douche.
- Koffieboy: Gevangene die koffie rondbrengt bij personeel en gevangenen.
- Koninklijke stallen: Straf- en observatieafdeling.
- Koppen tellen: De eerste handeling van de nachtploeg is de telronde.

L

- Luchtkooi: Deze ruimte is alleen aan de bovenkant open, door middel van tralies. In afzondering luchten.

M

- Met toeters en bellen: Een gedetineerden wordt met groot machtsvertoon naar de isolatiecel gebracht.

N

- Nat bejegen: Een paar klappen uitdelen.
- Natte hoek: Toilet en wastafel in de cel.

O

- Overschep: In het verleden ging het personeel nog zelf met de etenskar langs de cellen. Degene die wat extra eten wilden, vroeg om een overschep.

P

- Parkeer hier je fiets: Visitatie.
- Peeskamertje: Kamer voor bezoek zonder toezicht.
- Piewie: Piw'er – penitentiair inrichtingswerker, bewaarder of cipier.
- Pillendraaier: Inrichtingsarts.
- Pillen doen/gooien: Medicatieronde lopen
- Platte bewaarder: Corrupte bewaarder.
- Poppetjes: Gedetineerden.

R

- Reiniger: Een gedetineerden die een afdeling of ring schoonmaakt.
- Rode kaart: Gedetineerden krijgt alle beperking opgelegd door de rechter- commissaris

S

- Schaftluik: Doorgeefluik in de celdeur voor eten.
- Sinterklaas: PIW'er die geen nee durft te zeggen, maar dat door een collega (zwarte piet) laat doen.
- Sleutelen: Het open en dicht doen van de deuren door de PIW' er.
- Sleutelen: Een celdeur of afdeling op slot draaien.
- Smack: Heroïne
- Snijer: Iemand die zichzelf bewerkt heeft met een scheermes.
- Spiegat: Doorkijkgaatje in de celdeur.
- Spitten en Strippen: Celcontrole op verboden spullen. Twee PIW'ers doorzoeken de cel zeer grondig.
- Strippen: Uitkleden ter controle op binnensmokkelen van bijvoorbeeld drugs en wapens.

T

- Taxi: Lift in de Bijlmerbajes.
- Tuchten: Het moeilijk hebben met het vastzitten.
- `t Schuurtje: Isoleercel
- `t Slijmspoor of `t Gouden Laatje: De gang waar de kamer van de directeur zich bevindt.
- `t Vlak: Open ruimte op de begane grond van een inrichting.
- Telronde: De aanwezigheidscontrole die 4 keer per dag wordt gehouden. 's Nachts heet dat koppen tellen omdat de bewaker dan alleen de hoofden (koppen) van de gevangenen kunnen zien.

W

- WC-boy: Gedetineerde die een baantje heeft als Toiletreiniger.
- Wimpie: Gedetineerde die zegt dat hij onschuldig is en iedereen op zijn hand probeert te krijgen.

Z

- Zwarte piet: Zie `Sinterklaas`.

De Bunker

De oudste strafcellengang

De Bunker een naam die werd gebruikt in de Leeuwarder gevangenis. De oudste strafcellengang in het gevangeniscomplex. Een ruimte half onder de grond gebouwd. Tijdens de bouw rond 1875 werden er tien strafcellen gebouwd. Een cel zonder verwarming met een betonnen bed waar een matras van stro op werd gelegd. Water en brood was het menu.

De Bunker werd afgekeurd omdat deze lekte, bij hevige regenval kwam hij onderwater te staan. Na reparatie van de regenafvoer werden de twee "nieuwere" cellen alleen gebruikt wanneer de andere strafcellen vol zaten.

Foto's van Petra M juli 2007

Expositie "De Strafcel" 3 december 2012

De Strafcel. Van 3 december tot 3 maart 2012

De expositie in het gevangenis museum Blokhuispoort gaat over de strafcel, ook wel genoemd de isolatiecel. De expositie geeft een beeld over de straffcellen van de voormalige Bijzondere Strafgevangenis en het Huis van Bewaring te Leeuwarden. Deze straf-, isolatiecellen zijn nog in originele staat en vele gevangenen hebben deze vorm van disciplinaire straf ondervonden. De expositie toont op een zeer toegankelijke manier uniek en prachtig foto-, film-, en tekstmateriaal van de straffcellen. Verder zijn er originele hand en voetboeien, knevelkettingen, dwangbuizen en "de fiets" (veiligheidsbed) te zien. In de expo ruimte is een strafcel gereconstrueerd met originele gevangenisattributen.

Strafcel, observatiecel of isolatiecel.

Er zijn nu nog 4 straffcellen overgebleven van de 10. Na vele verbouwingen zijn er nu nog maar twee straffcellen in originele staat. Deze twee oude straffcellen hebben ruim 25 jaar geen dienst meer gedaan, Een cel zonder verwarming en geen verlichting. Een klein raampje tegen het plafond was het enige lichtpuntje in de cel.

Straffcellen Huis van bewaring

De gevangenis en het Huis van Bewaring kregen nieuwe straffcellen op de afdeling zelf. Deze waren dichterbij en gemakkelijker te bedienen. Nadeel van deze straffcellen was soms het lawaai overlast. Wanneer een gevangene in de isolatiecel of strafcel zat en hij het niet naar zijn zin had kwam er wel eens extra geluid uit zijn cel. Wanneer dit in de nachtelijke uren was, hadden de andere gevangenen in het cellenblok daar erg veel last van. Bij grote geluidsoverlast werd de gevangene dan overgebracht naar de "BUNKER" deze strafcel was ver van het cellenblok verwijderd en zo kon iedereen weer genieten van de nachtelijke rust.

Houten deuren

De oude straffcellen waren voorzien van houten deuren en de hoogte van deze deur is maar 1 meter en 75 cm. In de oude verhalen werd vermeld dat het geen pretje was om in deze cellen te vertoeven. De straffcellengang kreeg later ook een kleine luchtplaats.

Uitzicht strafcel

Vanuit de strafcel keek je naar een deur en daarboven een klein raam. De strafcel was niet verwarmd, voor de nacht kreeg met een matras van stro met een deken. In oude tijden kreeg met alleen water en brood in de straffcellen. De straffcellen hebben een betonnen vloer met een betonnen bed. De directeur draagt zorg dat de wijze van verslaglegging over het verblijf van een gedetineerde in een straf- of afzondering cel naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde wordt afgestemd. In 1885 kregen ruim 2000 gevangenen een disciplinaire straf. Ongeveer 1300 van hen werden voor kortere of langere tijd in een strafcel opgesloten.

Straffcellen B en A vleugel

Observatiecel – strafcel.

De observatiecel of strafcel had een wc en verder geen stromend water. Deze cel was verder

voorzien van een matras, zitblokken en gevangenskleding. Wanneer er een gevangene werd geplaatst moest hij zijn eigen kleding uitdoen en deze werd vervangen door rijkskleding. Een onderbroek, hemd, sokken en een pyjama moest hij dragen tijdens zijn de observatie of straf. De observatie of straf kon maximaal 14 dagen duren in dit soort cel.

Wc-blok in de strafcel

In deze strafcellen was een wc aanwezig, alleen kon de gevangene niet zelf doorspoelen. Dit kon alleen het personeel doen aan de buitenkant van de strafcel. Het kwam wel eens voor dat een gevangene iets had doorgeslikt en dit kon dan worden opgevangen in een soort zeef. Het enige water wat de gevangene had was een bekertje water om te drinken. Het personeel kwam een aantal keren langs om hem te bezoeken en hem te voorzien van eten en drinken. In de ochtend kon hij onder toezicht zich wat wassen bij een wasbakje buiten de cel.

Nieuwe strafcellen

Rond 1990 werden er nieuwe strafcellen gebouwd voor het Huis van Bewaring op de A-vleugel. Deze cellen waren voorzien van vloerverwarming en een rvs wc-blok. Er kwamen twee isolatiecellen, een luchtcel en een wasruimte met zelfs een ligbad. Deze strafcellen waren ook voorzien van een radio die aan de buitenkant aan of uit kon worden gezet. Ieder keer dat de gevangene werd bezocht in de strafcel, werd een logboek ingevuld. Hierin werd opgeschreven hoe de gevangene zich gedroeg en wat hij had gekregen aan voeding en medicatie.

Strafcellen

Thema De Strafcél. Om de veiligheid in gevangenis en te waarborgen is het mogelijk sancties aan gedetineerden op te leggen. Disciplinaire straffen zijn bijvoorbeeld: plaatsing op een strafcel, ontzegging van bezoek of uitsluiting van deelname aan bepaalde activiteiten. De gedetineerde kan bij de Commissie van Toezicht zijn beklag doen over een door de directeur opgelegde disciplinaire straf.

Strafcél dagindeling (max. 14 dagen)

- 07.30 - 07.45: ontbijt, bewassing, matras omruilen voor zitblokken.
- 09.30 - 09.35: bezoek medische dienst en koffie/thee vertrekken.
- 12.00 - 12.10: eten en drinken verstrekken.
- 15.00 - 15.15: koffie en thee, luchten en eventueel roken.
- 17.00 - 17.05: eten en drinken verstrekken.
- 20.00 - 20.15: koffie/thee verstrekken, zitblokken omruilen voor matras.
- 20.15 - 07.30: nachtrust.

Bij het openen van de strafceldeur altijd met 3 personeelsleden. Een logboek bijhouden van ieder bezoek aan de strafcel.

Artikel 55 1. De gedetineerde aan wie de disciplinaire straf van opsluiting, bedoeld in artikel 51, eerste lid, onder a, is opgelegd is uitgesloten van het deelnemen aan activiteiten, voor zover de directeur niet anders bepaalt en behoudens het dagelijks verblijf in de buitenlucht, bedoeld in artikel 49, derde lid. De directeur kan het contact met de buitenwereld gedurende het verblijf in de strafcel beperken of uitsluiten. 2. De directeur draagt zorg dat, ingeval de opsluiting in een strafcel ten uitvoer wordt gelegd en langer dan vierentwintig uren duurt, de commissie van toezicht en de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger terstond hiervan in kennis worden gesteld. 3. Onze Minister stelt nadere regels omtrent het verblijf in en de inrichting van de strafcel. Deze betreffen in elk geval de rechten die tijdens het verblijf in de strafcel aan de gedetineerde toekomen.

Isoleercel

Een isoleercel is een sterk versoberde cel en kan gebruikt worden als disciplinaire maatregel binnen de gevangenis. Men spreekt ook wel van een strafcel of een 'kale cel'. 's Nachts krijgt de gedetineerde een matras en een deken. Als een gevangene deze straf opgelegd krijgt, mag dit hooguit een of twee weken duren per overtreding. Verder dient er dagelijks een gesprek te zijn

met een gevangenisarts om te controleren of de gevangene dit medisch/psychisch wel aan kan. Ook kan de gevangene of verpleegde als beschermingsmaatregel worden vastgebonden.

In de VS worden tienduizenden gevangenen opgesloten in een isoleercel. Sommigen zijn moordenaars of verkrachters die een gevaar vormen voor anderen. Vaker gaat het om kleinere overtredingen, al dan niet binnen de gevangenis, of conflicten met het personeel. Naar schatting 40% van hen lijden aan een psychische ziekte en zijn geïsoleerd in afwachting van of bij gebrek aan een behandeling. Weer anderen zijn kinderen, die gescheiden worden van andere gevangenen 'voor hun eigen bestwil'. En tot slot is er een groeiend aantal ouderen dat 30 jaar of langer in eenzame opsluiting leeft.

In 1885 kregen ruim 2000 gevangenen een disciplinaire straf. Ongeveer 1300 van hen werden voor kortere of langere tijd in een strafcel opgesloten.

5 maart 1886. De straffen die de minister voorstelde, logen er niet om. Ze varieerden van een verbod op het luchten tot kromsluiting in de boeien en wekenlange opsluiting in een onverwarmde, donkere strafcel op water en brood. In de volstrekt donkere strafcel werden jaarlijks slechts enkele gevangenen opgesloten, maar in het eerste decennium (1887-1897) na de invoering van het stelsel ging het in totaal nog om bijna 300 gevangenen. In de strafcel, verzwaard met water en brood en/of de boeien, moesten jaarlijks ruim 500 gevangenen enkele dagen of weken de tijd doorbrengen. Een oud-bewaarster herinnerde zich dat de mannen die daar “gekneveld” zaten opgesloten, “soms urenlang” schreeuwden.

De hongerwinter van 1944, ken ik het verhaal van Toon die 6 weken in de onverwarmde bunker zat, de oude strafcel. Er was 'n stukje spek op zijn cel gevonden en hij weigerde te zeggen van wie hij dat had gekregen.

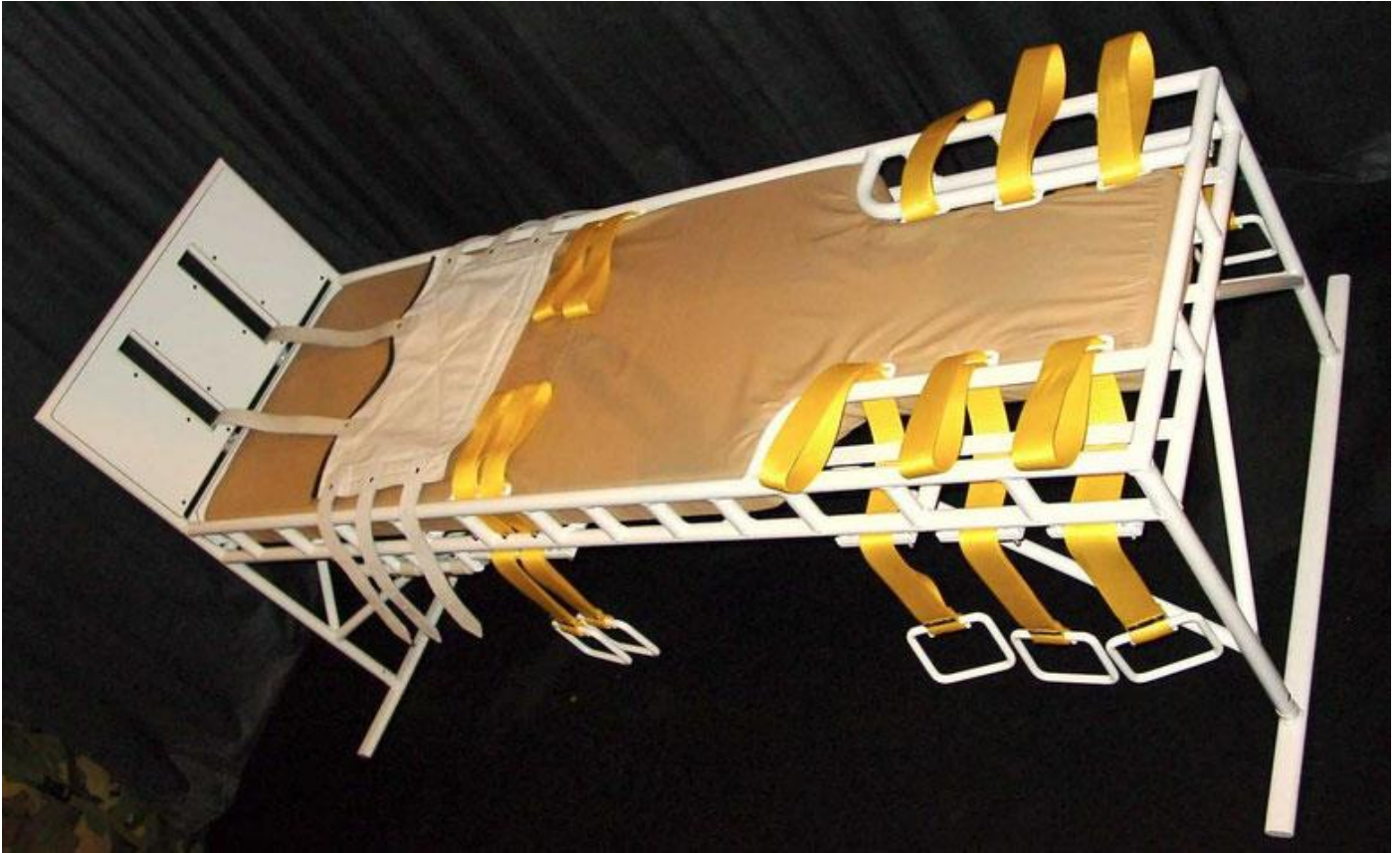
8 april 1919. Heden voormiddag tussen 6 en 6 1/2 uur heeft de gevangene Hendrik T zich in de strafcel door ophanging van het leven beroofd, welk voorval den directeur werd gerapporteerd des morgens 7 uur door de brigadier G. Rottien. Hij was daar geplaatst wegens het herhaaldelijk schellen; dat schellen geschiedde doorgaans na 9 uur des avonds, dus op den tijd voor de nachtrust bestemd. Ondanks waarschuwingen liet hij niet na telkens onnodig te schellen. Er was in het minst geen vermoeden dat de man tot zulk een daad zou overgaan.

De Leeuwarder gevangenis bezat (en bezit ze nog, ofschoon ze weinig meer gebruikt worden) 10 straffcellen op een rij naast elkaar, zij liggen even beneden het bodemniveau en hebben dezelfde afmetingen als een gewone cel. Het enige meubilair bestaat uit een betonnen brits en een ton, verder is alles van steen. De cellen hebben geen verwarming ondanks een verordening van 1928, welke voor schrijft dat zij van oktober tot april verwarmd moeten zijn. De gestrafte moet zijn eigen kleding afleggen, de straffkleding bestaat uit een katoenen hemd, een katoenen korte onderbroek, sokken, klompen en een der oudste, meest versleten bajespakken.

In de cel is het halfdonker, er brandt geen licht, ook in de winter niet. De enige bezigheid bestaat in een heen en weer lopen (7 passen heen, 7 terug), wat ook wel nodig is om draaglijk warm te kunnen blijven. De koude is ook een beletsel om op de betonnen brits te gaan liggen en eerst om 9 uur in de avond worden de dekens met een strozak binnengebracht.

Gevangenisregimes kennen in de regel isolatie, d.i. het apart opsluiten van gevangenen als disciplinaire straf of omdat zij een bedreiging voor anderen vormen. Isolatie wordt ook toegepast in psychiatrische instellingen. Isolatie, bijv. van gevangenen en psychiatrische patiënten (separatie genoemd) is gerechtvaardigd wanneer de noodzaak daartoe aantoonbaar is, er geen sprake is van discriminerende of wrede behandeling en de beslissing bij een rechter kan worden aangevochten. Het langdurig isoleren van gevangenen in centra voor maximale veiligheid (Eng: maximum security prisons), zoals van de Duitse RAF-gevangenen in de jaren zeventig, heeft aanleiding gegeven tot klachten over isolatiefolter, d.i. het stelselmatig onthouden van sensore prikkels als natuurlijk licht en geluid en van omgang met andere mensen. Gevolgen van isolatiefolter zijn o.m. algemene pijngevoelens, desoriëntatie, concentratieverlies, slapeloosheid en waandenkbeelden. Amnesty International voert actie tegen isolatiefolter als een vorm van marteling.

De fiets

Het veiligheidsbed werd in gevangenisland ook wel genoemd "de fiets". Dit was een middel om de gevangene tegen zichzelf te beschermen. Het veiligheidsbed bestaat uit een stevig buizenframe. Hierin ligt een speciale, vrij harde, waterdichte matras. Aan het frame zijn een aantal stevige banden bevestigd, waarmee de gevangene dusdanig gefixeerd kan worden dat beweging vrijwel onmogelijk wordt

De fiets in gevangenis van Vught.

Video gevangenis Vught en de fiets.

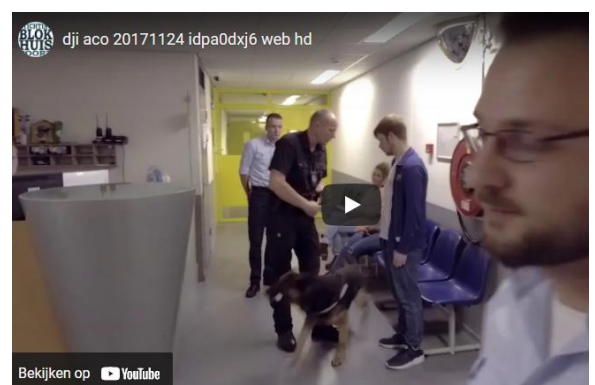
Met de vierkante beugels kunnen de riemen met een voet extra strak worden getrokken voordat de moeren met een ratel worden vastgedraaid. Hierdoor worden de ledematen stevig tegen de buizen getrokken. Dit wordt aan beide kanten met de drie riemen bevestigd. Aan het hoofdeinde bevinden zich ook nog twee gespen. Door het borststuk wordt het bovenlichaam stevig in de matras gedrukt. Na een paar uur wordt de druk ondraaglijk. De enige manier om het ook maar enige tijd op dit marteltoestel uit te houden is als de banden en de borstplaat nog enige speling hebben.

Contrabande (verboden spullen)

Verboden spullen

In penitentiaire inrichtingen, justitiële jeugdinrichtingen, forensisch psychiatrische centra en detentiecentra mogen justitiabelen bepaalde voorwerpen niet in hun bezit hebben. Denk aan spullen die in de openbare samenleving ook niet zijn toegestaan: drugs en wapens. Daarnaast zijn er voorwerpen die buiten de inrichting legaal zijn, maar die verboden kunnen zijn als je bent ingesloten, zoals mobiele telefoons en andere gegevensdragers, alcohol en geld. Al deze verboden spullen noemt DJI 'contrabande'. Per 1 november 2019 is het strafbaar om bepaalde voorwerpen binnen te brengen in een justitiële inrichting. Personen die verboden voorwerpen de inrichting binnenbrengen kunnen op grond van deze bepaling worden gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van de derde categorie. Bron [DJI](#)

Documenten

Documenten gevonden op de zolders van "DeBlokhuisPoort", deze documenten zijn gescand. Dienstkleding, Inschrijfregister, Maatregelen tegen luchtalarm, Medische dienst, Plattegronden van de gevangenis Leeuwarden, Plichtsverzuim van personeel, Uitbreiding Huis van Bewaring, Diverse documenten, Krantenknipsels dreiging sluiting 2002.

Inleiding

Inrichting van de maand Inrichting van de maand. Wouter Algra, voorheen huisschilder, werkt als bewaarder al negentien jaar bij het HvB in Leeuwarden. De man die elke werkdag op z'n racefiets de 23 kilometer van en naar z'n huis overbrugt, presenteert zich als de spreekwoordelijk nuchtere Fries. Volgens hem komt dat van pas bij de omgang met de zich steeds meer onafhankelijker opstellende en minder eenvoudig te bejegenen gedetineerden.

Folders

Tijdens de open dagen in het Huis van Bewaring zijn er folders gemaakt van iedere afdeling. Op iedere afdeling was personeel aanwezig die het publiek uitleg gaf en de mensen konden folders meenemen van de afdelingen die men kon bezoeken. Geestelijke Verzorging, De medische dienst, Bevolkingsadministratie BVA, BSD, De beveiliging, De woonunits, Arbeid, Activiteiten, Sport, Bibliotheek, Onderwijs en Huisvlucht.

Informatiemap gedetineerden

Reeds bij binnenkomst in het Huis van Bewaring "DeBlokhuisPoort" zullen er vele vragen bij u rijzen. Vooral voor degenen die voor het eerst met het 'gevangeniswezen' in aanraking komen. Vele regels en gewoontes zullen vreemd en onduidelijk voor u zijn. De informatie in deze map is bedoeld om veel van de onduidelijkheid weg te nemen. Vragen over het reilen en zeilen in deze inrichting en over uw detentieverloop worden door de informatie beantwoord.

De inspecteur

De inspecteur. Bezocht in januari 1972 het Huis van Bewaring te Leeuwarden. Hij onderzocht de bouwkundige voorzieningen, brandbeveiliging, verlichting, gereedschappen (januari 1970) voor de huisdienst, bewapening en munitie, dienstsleutels, voeding, medische dienst, haarknippen, scheren en reinheid.

Dienstkleding

Uniformkleding moet door hen aan wie zij is verstrekt in dienst worden gedragen; b. werkkleding, zoals stofjassen, overalls, zuurpakken e.d., welke is verstrekt ter bescherming van de uniformkleding, moet worden gedragen bij het verrichten van de werkzaamheden waarvoor zij is verstrekt. Download [dienstkleding.pdf](#)

Inschrijfregister In de inschrijvingsregisters treft u vaak prachtige beschrijvingen van de gevangenen aan zoals de kleur van de ogen, de haren en de vorm van de neus. Vooral voor 1886 zijn er ook aparte signalemenregisters bewaard gebleven. Download [inschrijfregister.pdf](#)
Maatregelen tegen luchtalarm Maatregelen tijdens luchtalarm in de gevangenis te Leeuwarden. Een handboek voor het personeel van de gevangenis. Download [luchtalarm.pdf](#)

Medische dienst

Medische dienst van de gevangenis te Leeuwarden. Oude inschrijfboeken en voorwerpen die verwijderd zijn uit lichamen van gevangenen. Download [medischedienst.pdf](#)

Plattegronden van de gevangenis Leeuwarden

Plattegronden van de gevangenis Leeuwarden. Een verzameling van gescand materiaal wat gevonden is op de zolders van de gevangenis en in boeken. Download [plattegronden.pdf](#)

Plichtsverzuim van personeel

Ondergetekende op wacht zijnde van 28/29 Sep 1954 trof bij de controle om 4.30 uur in de cellenvleugel bewaarder A.E.W. in de kiosk aan zittende bij het bureau met de hand onder zijn hoofd te slapen. Download [plichtsverzuim.pdf](#)

Uitbreiding Huis van Bewaring

Uitbreiding van Huis van Bewaring. Op de bijgevoegde plattegronden staat aangegeven welke ± 20 stuks cellen teruggewonnen kunnen worden. Deze cellen zijn op dit moment o.a. in gebruik als werkruimten ten behoeve van het personeel. Download [uitbreidinghuisvanbewaring.pdf](#)

Diverse documenten

Diverse documenten die gevonden zijn op de zolders. Formulieren ten behoeve van de gevangenen en personeel, gevangenisgeld "de bekende strafgevangenis gulden" en vele andere bijzonderheden. Download [diversen.pdf](#)

Krantenknipsels dreiging sluiting 2002

Krantenknipsels dreiging sluiting 2002. De oude schoenen zitten nog prima DeBlokhuisPoort telt 158 cellen honderd medewerkers. Het personeel van DeBlokhuisPoort in Leeuwarden heeft zich nog niet neergelegd bij de voorgenomen sluiting van het huis van bewaring. Download [krantenknipsels.pdf](#)

Inrichting van de maand

Inrichting van de maand (Balans nr 2 maart 1995) DeBlokhuisPoort: Een inrichting met een lange historie. Friesland was tot het eind van de 15e eeuw het domein van de Schieringers en de Vetkopers. Bloedige oorlogen, moord, plunderingen en brandstichting waren dagelijkse kost voor de twee elkaar bevechtende partijen. Begin 1500 werd de Hertog van Saksen de heerser van Friesland en bouwde snel een soort fort in Leeuwarden. Het woongedeelte binnen dat fort heette het blokhuis. Dat gebouw was de basis voor het huidige HvB. DeBlokhuisPoort. De woonbestemming van het blokhuis veranderde overigens al redelijk snel. In 1580 kreeg het kasteelachtige gebouw, omringd met water, een bestemming als gevangenis. In de volksmond van toen kreeg het de naam 'Het Hondegat' mee. Met een onderbreking tussen 1824 en 1870 is het blokhuis in Leeuwarden dus al eeuwen in gebruik ten behoeve van gevangenenbewaring. Het statige gebouw gelegen aan stadsgrachten, maakt ook indruk op de bezoeker. Het is net of de geschiedenis ervan afstraalt. Het bezoek aan de inrichting, de oude foto's, de verhalen van personeel en de geschiedschrijving in het boek 'straffen door de eeuwen heen' van H. Steensma (voormalig bewaarder uit Leeuwarden), geven nog meer het gevoel dat Leeuwarden met DeBlokhuisPoort in het bezit is van een groot stuk gevangenisgeschiedenis. Een gebeurtenis in de geschiedenis van DeBlokhuisPoort, is te zien in een film over de zaak van de gebroeders Hoogerhuis. Het markante gebouw is ook te zien in de film over de 50 jaar geleden gepleegde overval op de inrichting waarbij veel mensen die op de dodenlijst van de Duitsers stonden, werden bevrijd. DeBlokhuisPoort was voorheen bekend als het HvB Leeuwarden. Tot 1970 was er in het complex, naast de HvB bestemming, een bijzondere strafgevangenis gevestigd. Er is geen officiële IBA in DeBlokhuisPoort. Wel kunnen zeer moeilijke gedetineerden op een aparte afdeling met zes cellen geplaatst worden. "Achter de gele deur" heet deze afdeling waar meer rust te realiseren is. Er werken in DeBlokhuisPoort 130 medewerkers, de gedetineerdecapaciteit is 163 (exclusief 103%) DeBlokhuisPoort biedt huisvesting aan preventieve gedetineerden (uit alle categorieën), arrestanten, vreemdelingen en subsidiair gehechten. 'Het frustrert mij dat we, wat het materiële beveiligingsniveau betreft, onvoldoende middelen hebben. Gelukkig wordt dat door de goede contacten tussen personeel en gedetineerden enigszins gecompenseerd,' zegt Hans Merkus hierover. Lopend door de lange gangen van de 'cultuurinrichting' in Leeuwarden, vallen de rijkelijk aanwezige kunstwerken op. Ze verlevendigen de saaie gangen en zorgen ervoor dat de aandacht gericht is op de doeken en op de afgebeelde taferelen. De gedachten 'verlaten' even de wereld van het gevangeniswezen. Crea en huisvlijt De grote doeken die hoofd skw Hans Hofman voornamelijk uit de BKR- magazijnen vandaan haalde, bewijzen hun nut in de inrichting. Creatieve uitingen, of ze nu als kunst te classificeren zijn of niet, zijn voor Hans ook een middel om gedragsveranderingen te bereiken bij gedetineerden. Hij zegt daarover: 'We hebben hier nogal wat gedetineerden met gedragsproblemen. Hun gedrag maakt hen moeilijk handelbaar en niet geschikt om met anderen te werken. Er zijn er bij die zelfs niet in staat zijn celwerk te doen. Het zijn geen zware criminelen maar hun onmaatschappelijk gedrag is een dermate groot probleem dat we de plicht hebben te proberen hieraan iets te veranderen. De praktijk wijst uit dat wij als

HvB vaak de eerste opvang voor deze mensen zijn. Het benutten van de ongedwongen mogelijkheden die creatieve bezigheden zoals schilderen en boetseren in zich hebben, is dan heel belangrijk in de pogingen zo'n persoon wat te resocialiseren. En gelukkig zie ik vaak genoeg dat gedetineerden opbloeien en dat ze later toch aan een of andere vorm van het arbeidsproces kunnen gaan meedoen. Bedliggers Voor de nu zes jaar in DeBlokhuispoort werkende Hans Hofman, is de crea/huisvljijt dus een niet weg te denken hulpmiddel in een inrichting. Dat geldt volgens hem ook voor sport en spel, basiseducatie en vakonderwijs.' Het zijn nuttige en noodzakelijke activiteiten die bijdragen aan resocialisatie en aan de beheersbaarheid in de inrichting,' betoogt hij. In dit verband vindt Hans Hofman het dan ook jammer dat gedetineerden in een HvB niet verplicht kunnen worden mee te doen aan arbeid, crea/ huisvljijt of sport en spel. De 'bedliggers' bewijzen niemand een dienst, zichzelf niet, de maatschappij niet en ook de PIW'ers niet want het gevaar dreigt dat die gedetineerden in de bejegening minder aandacht krijgen,' aldus Hans Hofman. De vrijblijvendheid mag er wat hem betreft dus af. Voor personen die zich wel opgeven voor crea/huisvljijt, sport en spel gaat die stelregel al wel op. ' Van hen worden inzet en prestaties verlangd. Aan gedetineerden die alleen maar van hun cel af willen zijn en het verder wel goed vinden, hebben we niks, laat hij weten.' Maatschappelijke integratie In een gerust stevig te noemen samenwerking met de reclassering (zie balans 1-1995, pag. 17), besteed Hans Hofman veel tijd aan de arbeidstoeleiding en aan daarvoor geschikte gedetineerden. Hij is daarbij duidelijk over de taakverdeling tussen reclassering en skw. 'Het skw werkt naar binnen toe. Hier moet het skw de voorwaarden scheppen voor een zo goed mogelijk resultaat. Hoewel wij natuurlijk ook contacten buiten de inrichting onderhouden, ligt daar de grootste taak van de reclassering. Arbeidstoeleiding naar geschikt werk staat vaak ook niet op zichzelf. Geen huis, moeilijkheden in de relatiesfeer, (grote) financiële problemen en soms nog meer problemen horen vaak ook bij een gedetineerde. Het hele plaatje eromheen en de vele contacten buiten de inrichting die daarmee gemoeid zijn, behoren bij uitstek en van oudsher bij de taak van het maatschappelijk werk.' De reclassering sluit zich blijkbaar aan bij deze opvatting en heeft twee parttimers ingezet die de trajectbegeleiding ter hand hebben genomen. In het kader van het project 'vastwerk' zijn er volgens Hans Hofman al enkele personen op de juiste plek terecht gekomen in de maatschappij. 'Het is dus beslist geen onzin om in een HvB te beginnen met trajectbegeleiding. De gedetineerden blijven er soms heel lang en als ze weggaan kan het traject aan een andere inrichting overgegeven worden,' voegt Hans Hofman nog toe. Toekomst In DeBlokhuispoort werkt men, via verschillende wegen, aan de toekomst van gedetineerden en aan de toekomst van het skw. Er liggen nog meer projecten klaar om op te starten, zoals bijvoorbeeld een cateringproject waarbij gedetineerden in die sterk groeiende branche gaan leren en werken. De werken denkwijze van Hans Hofman komt voort uit zijn idealen een aantal gedetineerden te verbeteren en daarmee de problemen voor de maatschappij te verkleinen. Het zijn geen vage idealen maar idealen die bewijzen dat ze de 'kunst' in zich hebben de basis te zijn van soms kleine en soms grote resultaten. Een professionele werkwijze maakt dat DeBlokhuispoort in Leeuwarden een vrij rustige en voor gedetineerden duidelijke inrichting is.' Deze typering van het 'Ljouwertse' HvB komt uit de monden van de PIW'ers Wouter Algra en Geke de Haan. Nuchtere Fries Wouter Algra, voorheen huisschilder, werkt als bewaarder al negentien jaar bij het HvB in Leeuwarden. De man die elke werkdag op z'n racefiets de 23 kilometer van en naar z'n huis overbrugt, presenteert zich als de spreekwoordelijk nuchtere Fries. Volgens hem komt dat van pas bij de omgang met de zich steeds meer onafhankelijker opstellende en minder eenvoudig te bejegenen gedetineerden. Bij de bejegening mogen wat hem betreft van de gedetineerden nuttige en vormende activiteiten verlangd worden. 'De gedachte dat alles mag en niks moet, verdwijnt ook in de maatschappij en kan dus ook hier niet overeind blijven,' meent hij. Geke de Haan, zes jaar geleden als 'herintredende vrouw' begonnen in het piw en sinds twee jaar werkzaam in Leeuwarden vult hierop aan: 'Gedetineerden moeten gewezen worden op de consequenties van hun handelen. Een goed gedrag en inzet mag daarbij best beloond worden.' Allebei zijn ze het erover eens dat in hun werk duidelijkheid en de manier waarop je gedetineerden behandelt veel uitmaakt voor de sfeer en de beheersbaarheid in de inrichting. 'Het is de toon die de muziek maakt,' is hun conclusie. Fusie Dat laatste geldt overigens ook voor de manier waarop het personeel met elkaar omgaat en de manier waarop leiding wordt gegeven. Na enkele wat minder

gelukkige jaren is men nu blij dat ook op dit gebied 'de juiste toon van de muziek' gevonden is. 'De openheid en het idee datje serieus genomen wordt en niet tegen een dichte deur aanloopt, ervaren we als heel prettig. Onze directeur a.i. Hans Merkus, straalt uit dat hij dicht bij ons werk staat en oog en oor heeft voor interne zaken. De signalen komen aan en er is duidelijkheid, begrip en een grote betrokkenheid,' laten beiden weten. Die sfeer helpt ook bij het onderzoek naar een mogelijke fusie met de Marwei. Geke de Haan spreekt dan ook het vertrouwen uit dat er 'tot in de puntjes wordt uitgezocht wat de meerwaarde van een fusie is.' Wouter Algra denkt dat de fusie onvermijdelijk is. 'Als de eigen identiteit van DeBlokhuishoort maar behouden blijft,' wil hij nog wel even kwijt. De openheid en de nuchtere opstelling met oog voor de realiteit van de Friezen lijken dus een naar verhouding soepel lopend fusieonderzoek mogelijk te maken. 'Je moet niet verstarren maar meegaan met noodzakelijke ontwikkelingen,' zegt hij ter illustratie dat het fusieonderzoek positief wordt gevolgd. Vrouwen Het valt op dat er op een bezetting van 66 PIW'ers maar twee vrouwelijke PIW'ers in DeBlokhuishoort werken. Daarmee 'scoort' de inrichting heel laag. Geke de Haan denkt dat het misschien te maken heeft met een in den lande eventueel heersende gedachte dat DeBlokhuishoort een vrouwonvriendelijke inrichting zou zijn. Dat viel haar tenminste twee jaar geleden op voordat zij naar Leeuwarden kwam. Na slechts een week stage in DeBlokhuishoort, had ze echter al bekeken dat een dergelijke gedachte niet op waarheid berustte. Nu twee jaar later kan Geke heel beslist zeggen dat DeBlokhuishoort deze titel zeker niet verdient. 'Ik heb er absoluut geen spijt van dat ik hier ben begonnen en als het kan zie ik graag nog een paar vrouwelijke PIW'ers erbij komen,' zegt ze. Als dat lukt kan ook Wouter Algra, die nu alleen maar mannen in z'n team heeft, de 'vrouwelijke toon van de piw muziek' gaan ervaren. Hoewel het onderzoek naar een mogelijke fusie van de Marwei, volop tijd en aan dacht krijgt die ten koste gaat van de invoering van Werkzame Detentie, zijn de uitgangspunten van de nota qua arbeid wel degelijk in beeld. In DeBlokhuishoort heeft de arbeid de laatste tijd een andere invulling en een andere betekenis gekregen. Wiebe Knol, bijna twintig jaar bij het gevangeniswezen, begonnen als gewa, toen PIW'er en nu twee jaar medewerker arbeid, informeert ons over de huidige arbeid in het HvB Leeuwarden. Nuttige arbeid 'Werken volgens de nota werkzame detentie doen we nog niet,' start Wiebe Knol zijn verhaal. 'Maar gedetineerdenarbeid is wel veel minder vrijblijvend geworden en meer prestatiegericht. De tijd dat arbeid meer als bezigheidstherapie gezien werd is over. We verlangen van de gedetineerden dat ze naar hen kunnen presteren.' Wat Wiebe Knol betreft past dat idee ook prima in het kader van resocialisatie. Arbeid is nuttig. Het geeft regelmaat, leert mensen iets te presteren en leert ze beter met elkaar om te gaan,' volgens Wiebe Knol. Voor veel gedetineerden blijkt werken toch een soort uitlaatklep te zijn. Bij buitenlanders gaat dat nog iets meer op. Vooral Chinezen kunnen hun energie er goed in kwijt en werken graag. Grote problemen bij de motivatie van gedetineerden kennen ze op de arbeid in DeBlokhuishoort niet. Wiebe Knol betoogt dat 'de sfeer' op de arbeidszaal daarbij heel belangrijk is. Het is de manier waarop je iets zegt. Soms moet je bijvoorbeeld op een strenge manier corrigeren maar wel op een wijze dat ze het accepteren en het toch gebeurt zoals je wilt. Dat schept een sfeer van duidelijkheid.' Hij vestigt bij het onderwerp gedetineerdenarbeid wel even de aandacht op de steeds groter wordende groep gestoorde gedetineerden. Hij zegt daarover: 'De laatste jaren krijgen we veel gestoorde die hier eigenlijk niet thuishoren. Ze vragen veel aandacht, hebben vaak geen arbeidsverleden en kunnen niet op een arbeidszaal werken. Als het kan geven we zulke mensen celwerk maar het blijft moeilijk.' Meer betrokken Als je al twintig jaar in het gevangeniswezen werkt, heb je natuurlijk al een aantal stromingen meegemaakt. Zo was arbeid al eens eerder een stuk nadrukkelijker aanwezig. De verschillen nu zijn vooral dat de huidige arbeidsmedewerkers veel meer opdrachtgever gericht werken. Kwaliteit, levertijd en rechtstreekse communicatie zijn nu de sleutelwoorden geworden voor de arbeidsmedewerkers. De arbeidsmedewerkers zijn zo gefocust op hun productie en de afspraken met de opdrachtgevers dat ze proberen de 'verstoringen' door andere disciplines, zo klein mogelijk te houden. De klant is koning geworden. Voor Wiebe Knol zijn dat overigens geen vervelende ontwikkelingen. 'Je wordt er meer bij betrokken, je bent gericht met gedetineerden bezig, je weet wat er speelt en dat je daarop kunt ingrijpen. Je wordt ook meer serieus genomen door opdrachtgevers. Het simpele feit dat wij tegenwoordig kerstkaarten krijgen van onze opdrachtgevers, laat dat zien. Veranderingen Werken betekent open staan voor veranderingen. In

DeBlokhuisPoort veranderde niet alleen de kijk op arbeid maar dienen zich, in verband met de fusie en de nota Werkzame Detentie, zoals het er nu naar uitziet, meer veranderingen aan. Wiebe Knol ziet dat alles rustig op zich afkomen. 'Ik ben niet bang voor veranderingen. Achteraf valt het altijd wel mee of worden we er beter van. De omstandigheden veranderen misschien wel maar de inhoud van het werken met gedetineerden niet,' illustreert hij zijn kijk op zijn Arbeidstaak.

Bartjes Per dagdeel zijn er tussen de 50 en 55 gedetineerden, buiten de huishoudelijke baantjes, actief op één van de vier arbeidszalen of op cel. Er zijn twee arbeidszalen met vrij eenvoudige 'diversenaarbeid'. Een artikel dat men bijvoorbeeld gemaakt heeft, waren de zogeheten 'Bartjes' oftewel poppetjes met graszaad dat zorgt voor 'haargroei'. Eén arbeidszaal is bestemd voor de ± vijftien gedetineerden die op de boekbinderij werken. Dit is een vorm van vakarbeid met vaak heel precies werk. Zo'n tien gedetineerden werken op de metaalafdeling. Daar wordt veel laswerk verricht. Men maakt er onder andere kandelaren. Bewa's. Of je nu 'per telefoon' of in levenden lijve binnenkomt bij DeBlokhuisPoort, je krijgt als eerste te maken met de bewa's. Zij nemen de telefoon op en ontvangen bezoekers of het nu om personeel gaat, om gedetineerden, om bezoek voor gedetineerden, allemaal passeren zij de bewa's. Zij zijn vaak het eerste contact met de inrichting en zij bepalen welke eerste indruk erachter gelaten wordt. Maar er is meer. Effect Frank Visser kwam twee jaar geleden naar DeBlokhuisPoort. Via een particulier beveiligingsbedrijf, na vierjaar marechaussee, zag hij het takenpakket van een bewa wel zitten. Hij beseftte dat de nadruk bij zijn werkzaamheden zou komen te liggen op het beveiligingsaspect. Als we die bewa taken wat dichterbij bekijken dan blijkt ook dat hun werk heel belangrijk is voor de veiligheid van het overige personeel. Bij ontvangst, toezicht op, en de begeleiding van het bezoek voor gedetineerden, de postcontrole, de telefoondienst, de begeleiding van gedetineerden bij intern transport, is het beveiligingsaspect heel belangrijk. 'Ons werk vereist standvastigheid en constante alertheid op situaties die problemen met de veiligheid of de beheersbaarheid kunnen opleveren. Dat laatste vraagt trouwens wel dat je toch flexibel en correct reageert. Een "botte bewa" kan effect hebben op de manier waarop een gedetineerde zich binnen gedraagt,' is zijn mening. Als we hem vragen welke prioriteiten hij voor zichzelf in zijn werk stelt, formuleert hij het volgende: 'Als eerste de veiligheid van het personeel. Als tweede de beveiliging naar de maatschappij en ten derde de bijdrage aan de resocialisatie van gedetineerden.' Hoe hij daarbij te werk gaat, maakt hij ons eveneens duidelijk: 'Je moet elke dag alert zijn en nooit nonchalant reageren. Bij elke alarmmelding, hoewel het gelukkig meestal vals alarm is, moetje direct weten hoe te handelen en dat ook doen. Dat zorgt ervoor dat die ene keer dat er wel iets is, je er ook bent. Daarnaast is collegialiteit heel belangrijk. Daardoor let je bijvoorbeeld consequent en zo goed als mogelijk is op pogingen om contrabande binnen te brengen. Ik besef heel goed dat wat ik hier tegenhoud, geen problemen meer binnen veroorzaakt.' Frank Visser haalt in dit verband nog even de briefcontrole aan. ' Er wordt wel eens wat minderwaardig over deze taak gedaan maar als je via deze controleproblemen voor je collega's kunt voorkomen dan lijkt me dat toch heel nuttig.' Meer De manier waarop Frank Visser over zijn werk praat, geeft goed aan dat hij overtuigd is van het nut van zijn werk. Hij is er ook zeer serieus mee bezig en is blij dat het team waarin hij functioneert er evenzo over denkt. 'We hebben een vast team met een eigen overleg en werken in een prima sfeer,' laat hij weten. Frank Visser maakt ons duidelijk dat de bewa's in DeBlokhuisPoort er niet zomaar bijhangen. Ze worden als volwaardig onderdeel van de inrichting beschouwd en benut. Geen wonder dat, ondanks dat hij wel eens bloot staat aan intimidatie, Frank Visser zijn werk elke dag met plezier doet. 'Je maakt elke dag iets anders mee en je weet en leert heel veel, motiveert hij het plezier in z'n werk. Na bijna twee jaar bewa wil Frank Visser meer in z'n werk. Hij wil graag PIW'er worden en doet regelmatig op dat gebied al wat ervaring op. De begeleiding van PIW'ers en leidinggevenden, die hij daarbij ervaart, vindt hij positief. 'De terugkoppeling over een gebeurtenis en mijn rol daarbij, blijkt voor mij heel nuttig te zijn,' zegt Frank Visser over dit zo belangrijke aspect van het inrichtingswerk. Het ziet er in ieder geval naar uit dat, als er weer plaats is, er een prima PIW'er in DeBlokhuisPoort bijkomt. Bedreigingen Als bewa krijg je nogal eens wat minder fraaie opmerkingen naar je hoofd geslingerd. En soms blijft het daar niet bij en word je bedreigd. Hoewel ik bedreigingen over het algemeen serieus neem, laat ik me dat er niet van weerhouden mijn werk goed te blijven doen. Ik denk dan maar dat het erbij hoort en dat ik het moet accepteren als een onderdeel van mijn werk. Bezoek

waarbij we een indicatie hebben dat ze wellicht gaan proberen iets binnen te smokkelen, wordt bij de voordeur al gevraagd mee te werken aan een visitatie. Willen ze niet meewerken dan laten we ze niet toe in de inrichting. Bron (door Wim de Goeij) Balans nr 2 maart 1995 –

Folders Huis van Bewaring

Geestelijke Verzorging

De Geestelijke verzorging voor verheldering, bezinning, om jezelf te kunnen zijn. Persoonlijk gesprek, Gespreksgroep. Kerkviering Geestelijke verzorging is er voor iedereen. Mensen hebben een ander nodig, om te vertrouwen, te praten en hun hart te luchten. De pastor, de dominee en de humanist zijn er in deze inrichting om te steunen en om van dienst te zijn bij vragen en problemen die de gedetineerden bezighouden. Alles wat er besproken wordt blijft "onder vier ogen". Een geestelijk verzorger is wettelijk verbonden aan het ambtsgeheim. Pastor - Humanist - Dominee

De medische dienst

Op de medische dienst werken een arts, verpleegkundigen en een apothekersassistente. De medische dienst is aanwezig van maandag t/m vrijdag tijdens kantooruren. Buiten de kantooruren is er altijd een dienstdoende arts, die oproepbaar is. Nieuwe gedetineerden worden altijd gezien door de arts, in een zo geheten inkomstspreekuur, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. De arts schat de gezondheidstoestand van de gedetineerde in en bekijkt de eventuele medicatie waarmee hij binnenkomt. Tevens wordt gekeken of de gedetineerde in de inrichting deel kan nemen aan de arbeid. De verpleegkundige houdt een verpleegkundige intake. Hierbij wordt de bloeddruk en de pols gemeten en krijgt de verpleegkundige een algemene indruk van de gedetineerde. Ook wordt gevraagd wanneer de gedetineerde voor het laatst gecontroleerd is op tuberculose, zo nodig wordt dit opnieuw afgesproken. Iedere woensdag komt op het terrein van DeBlokhuispoort een bus van de GGD om röntgenfoto's te maken. De gedetineerde kan zich opgeven voor het spreekuur van de arts door een briefje op de vleugel in te vullen. Driemaal per week wordt er spreekuur gehouden, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. Bij problemen kan een gedetineerde voor een consult naar het ziekenhuis, uiteraard onder begeleiding. Wanneer een opname noodzakelijk wordt geacht dan zal de gedetineerde ingestuurd worden naar het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen. De arts kan doorverwijzen naar de fysiotherapeut welke 1 ochtend in de week aanwezig is. De gedetineerde kan zich middels een zo geheten spreekbriefje opgeven voor de tandarts, deze heeft 1 ochtend in de week spreekuur. Voor gedetineerden met psychische en/of psychiatrische problemen is er 1 maal in de week een Psycho Medisch Overleg. Hier zijn bij aanwezig: de arts, de psychiater, de psycholoog en de verpleegkundigen.

Bevolkingsadministratie BVA

De Bevolkingsadministratie is verantwoordelijk voor het inschrijven van personen welke hier gaan verblijven, de z.g. inkomsten. Naast diverse persoonlijke gegevens, zoals adres en contactpersoon, wordt er tevens een signalement met persoonskenmerken beschreven. Persoonlijke bezittingen, zoals rijbewijzen, paspoorten, huissleutels, etc, welke binnen de inrichting niet zijn toegestaan worden in de kluis bewaard. Van de rechtbank ontvangt deze afdeling informatie waarin staat vermeld op grond van welke verdenking/ strafbaar feit iemand moet worden ingesloten, dit worden insluitingstitels genoemd. Al deze gegevens worden door de BVA verwerkt en actueel gehouden. Iedere mutatie zoals bijvoorbeeld opgelegde gevangenisstraf en volgvonnissen worden op de registratiekaart verwerkt. Indien een gedetineerde op transport moet naar de rechtbank of elders, zorgt de BVA voor een z.g. transportorder. Op de dag waarop iemand dient te verschijnen voor de rechter staat er dan een busje van DV&O gereed en wordt de gedetineerde overgedragen. Ook bij overplaatsingen naar een andere inrichting wordt DV&O door de BVA ingeschakeld, alle vonnis- en overige gegevens omtrent de te verplaatsen gedetineerde worden vervolgens overgedragen aan de vervolginrichting. De BVA is tevens verantwoordelijk voor het samenstellen van de verlofpas en ontslagbewijzen. Genoemde documenten worden door de BVA voorzien van bijv. verloftijden en data en zijn voor een gedetineerde een bewijs dat hij rechtmatig buiten een inrichting verblijft. De BVA bewaakt i.s.m. de rechtbanken de termijnen

en heeft hierin een soort signaalfunctie. Indien de termijn van insluiting dreigt te verlopen en er geen bericht komt van de rechtbank, neemt de afdeling BVA-contact op met de desbetreffende rechtbank en informeert naar de stand van zaken. Kortom: De BVA administreert en bewaakt het gehele detentieproces van een gedetineerde/ verdachte vanaf het moment van binnenkomst tot het moment van overplaatsing/ ontslag.

Bureau Selectie en Detentiebegeleiding BSD

Tijdens een verblijf in detentie kan een gedetineerde met zijn detentie gerelateerde hulpvragen veelal terecht bij het BSD. Bij het BSD worden o.a. aanvragen tot verlof/ tijdelijk verlaten van de inrichting in behandeling genomen. Zij toetsen of de gedetineerde aan de door Justitie vastgestelde criteria voldoet en vraagt adviezen op bij o.a. de politie, reclassering en de officier van justitie. Ook wordt er voor een gedetineerde een detentieroute uitgestippeld om hem op de juiste plaats, regime, zijn detentie door te laten brengen. In sommige gevallen betekent dit zelfs dat een gedetineerde wordt opgenomen in een penitentiair programma waarbij hij zijn straf onder elektronisch toezicht kan doorbrengen en verplicht reclasseringscontact heeft. De afdeling BSD werkt nauw samen met diverse justitie instellingen om duidelijk vast te stellen welke mogelijkheden er al dan niet zijn voor een gedetineerde ten tijde van zijn verblijf in detentie. Naast het uitstippelen van detentie routes is het BSD het aanspreekpunt inzake allerlei detentievragen. Het BSD voorziet gedetineerden van informatie inzake hun verblijf binnen detentie en adviseert bij bijv. het indienen van verzoeken tot betalingsregelingen.

De beveiliging

DeBlokhuispoort heeft een groep beveiligingsbeambten, die uit vrouwen en mannen bestaan. Deze groep zorgt voor de algehele beveiliging in en om het gebouw. Voornaamste taken zijn:

- Portierdiensten, al het in- en uitgaande verkeer regelen.
- Toezicht houden op groepen gedetineerden en begeleiden tijdens ziekenhuis transport.
- Nachtdienstbewaking, het controleren en bewaken van het gebouw en de gedetineerden.

De beveiligingsgroep bestaat uit jong personeel. Veelal is dit een opstap voor penitentiair inrichtingswerkers (PIW-er). Vroeger was deze groep bewapend, dat is nu niet meer zo. Wel kennen ze nog de beschermende kleding en de lange wapenstok en het schild. Dit wordt alleen gebruikt voor eigen veiligheid. Ook dit wordt zelden gebruikt tegenwoordig. De bewakingsdienst verrichten hun taak in onregelmatige dienst. Dat betekent elke dag een andere dienst en weekenddiensten. Een gevangenis is een 24 uren bedrijf.

De woonunits

DeBlokhuispoort is opgedeeld in 2 woonunits. Op de A-unit verblijven 73 gedetineerden. Op de B-unit verblijven 85 gedetineerden. Iedere gedetineerde verblijft alleen op een cel. In de cel staat een bed, een bureau en een open kledingkast. Tevens is de cel voorzien van een "natte hoek". De "natte hoek" bestaat uit een toilet en een wastafeltje met kraantje. De gedetineerden verlaten de cel alleen als er wordt deelgenomen aan een onderdeel van het dagprogramma. Het dagprogramma bestaat uit arbeid, een uur luchten per dag, sport, relatiebezoek (1x per week een uur) en educatieve activiteiten zoals bibliotheek en onderwijs. Een gedetineerde is in een huis van bewaring niet verplicht deel te nemen activiteiten. Doet hij echter niet mee dan verblijft de gedetineerde op zijn cel. Gedetineerden zijn verplicht de cel schoon te houden. Op de woonunit werken penitentiair inrichtingswerkers (PIW-er). De PIW'ers hebben altijd het eerste contact met de gedetineerde op de woonunit. De PIW'ers regelen de gang van zaken op de woonunit. De PIW'ers verrichten hun taak in onregelmatige dienst. De woonunit bestaat uit 3 etages. Per etage werken 2 PIW'ers. Op een etage zijn 24 cellen voor gedetineerden. Per woonunit zijn 2 isolatiecellen die dienen voor afzondering en observatie van gedetineerden.

Onze arbeid uw vertrouwen waard

Gelegen aan de rand van de binnenstad is het Huis van Bewaring al ruim een eeuw een beeldbepalend onderdeel van het Leeuwarder stadsgezicht. Het gebouw is de afgelopen jaren ingrijpend gerenoveerd en biedt thans huisvesting aan meer dan 160 gedetineerden en 140 medewerkers. Een belangrijk deel van de dagelijks aangeboden activiteiten wordt gevormd door

de arbeid. Deze bestaat uit een Binderij bedrijf en een afdeling voor Montage, Assemblage en Verpakkingen. Binderij & Kartonnage Kwaliteit en maatwerk. De Binderij werkt bedrijfsmatig en klantgericht. Zij spelen flexibel in op uw behoefte, ook als dit speciale aanpassingen vereist. Kwaliteit en maatwerk staan bij elk product voorop. Onder leiding van vakkundig personeel wordt iedere opdracht met precisie en nauwkeurigheid uitgevoerd. Permanente controle maakt dat u zeker kunt zijn van een goed eindresultaat. Ook aan de afwerking wordt aandacht besteed. Bovendien kunt u ervan op aan dat wij ons houden aan de levertijden, waarbij wij de algemene leveringsvoorwaarden hanteren. Wat kunnen wij voor u maken? • Archiveringsmappen • Tijdschriftdozen • Teken- en schetsblokken • Vouwblaadjes • Memoblokken Wat voor apparatuur hebben wij? • Seal- en krimpapparatuur • Snijmachines met triltafel • Lijmmachines • Carrousel met verwarming • Telmachine • Rilapparatuur Montage & verpakking Uiterst zorgvuldig. De montage- en verpakkingbedrijven verzorgen opdrachten voor overheid en bedrijfsleven. De opdrachten variëren van eenvoudig werk tot gespecialiseerd montagewerk: U kunt er terecht voor in- en overpakken, monteren, demonteren, assembleren, sealen en krimpen, solderen, draad- en kabelstrippen, wegen, sorteren, tellen en het verzendklaar maken van artikelen, het monteren van elektrotechnische artikelen, of het verzorgen van een complete mailing. Elektrisch gereedschap en persluchtgereedschap is aanwezig. Montage • (Fijn) mechanische artikelen, • Alle soorten seriematig werk • Autospiegels • Elektrotechnische artikelen • Fietsen, fietsonderdelen en fietsendragers • Hang- en sluitwerk • Lucht- en ventilatioeroosters • Schakelkasten • Verlichtingsarmaturen • Lijmapparatuur

Activiteiten

Sport

Een van de activiteiten die de afdeling S&V biedt in DeBlokhuisPoort is de gedetineerden sport. Iedere gedetineerde die in de inrichting verblijft, heeft recht op 2 maal sport per week. De afdeling sport kent een tweetal verschillende activiteiten: Fitness en zaalsport.

Bibliotheek

De bibliotheek is voor de gedetineerden. De collectie boeken die we hebben ziet er dan ook iets anders uit dan die van de gemiddelde Openbare Bibliotheek: veel Baantjer, veel waargebeurde misdaadverhalen, veel Candlelight-gedichten, veel strafrecht, maar ook lekkere romans, SF, detectives, enfin, te veel om op te noemen. De bieb wordt beheerd door drie bibliothecarissen. Wij doen ons best om de bibliotheek een plezierige plek te laten zijn voor de gedetineerden om er zo nu en dan een uurtje door te brengen, en natuurlijk om zoveel mogelijk de informatie te kunnen leveren waar om gevraagd wordt. Spelletjes tot informatie over adressen van instellingen, de bezoekenregeling in andere gevangenissen, bijwerkingen van medicijnen, voorwerpen op cel, kortom wat er maar te vragen valt. Boeken die we niet zelf in de collectie hebben, kunnen we betrekken via de Openbare Bibliotheek. Daarnaast zorgen we voor de informatievoorziening via de kabelkrant.

Maatschappelijke Integratie Traject

Tijdens de detentie aan je toekomst werken Het accent ligt dan op Arbeidstoeleiding. Dat wil zeggen dat binnen de inrichting ernaartoe gewerkt wordt dat je buiten een baan krijgt of een opleiding gaat volgen. Werk is namelijk van groot belang om je staande te houden in de maatschappij. Het geeft het leven inhoud en een doel. Werken alleen is vaak niet voldoende om goed te kunnen functioneren, ook goede huisvesting, relaties, vrijetijdsbesteding en aandacht voor persoonlijke hulpvragen zijn factoren die mede succes of mislukken bepalen. Bij het aanmelden volgt een oriënterend gesprek. Hierin worden de volgende zaken besproken: • Heb je een verblijfsvergunning, • Geen verslavingsproblematiek, • Binnen 18 maanden weer vrijkomt • Beheers je de Nederlandse taal redelijk? Samen met de trajectbegeleider wordt in een individueel gesprek gekeken of je kunt worden opgenomen in een traject. Vervolgens wordt er samen met jou een traject uitgezet. Misschien moet je worden overgeplaatst naar een inrichting die de juiste opleiding voor je heeft of misschien kun je regelrecht naar de arbeidsmarkt bemiddeld worden.

Onderwijs

De afdeling onderwijs maakt deel uit van het team S &V en kan delen van MI-trajecten

(maatschappelijke integratie) verzorgen die samengesteld worden door de trajectbegeleider (ITB'er) van de inrichting en de gedetineerde. De aangeboden onderwijsactiviteiten trachten een bijdrage te leveren aan de re-integratie van de gedetineerde in de maatschappij na zijn detentie. Het hieronder genoemde aanbod is daarom gericht op maatschappelijk functionele opleidingen/cursussen/trainingen. • Nederlands voor Nederlanders • Nederlands voor anderstaligen • Basisvaardigheden rekenen • Theorie verkeersexamen A/B/C/D • Engels voor beginners • Basiskennis informatica • Beroepsgerichte opleidingen

Huisvljijt

Op de huisvljijt/krea worden de volgende activiteiten aangeboden: Houtbewerken: b.v. speelgoed, schilderijlijsten, schemerlampen, enz maken. Het werken met klei, boetseren en gieten. Het werken met gips zoals schaakspelen of beeldjes maken. Het werken met glas in lood (Tiffany) Emaileren, sieraden maken, graveren in glas of spiegel, schilderen op doek of papier, tekenen b.v. met potlood, wasco, houtskool. Pitriet bewerken creatief zijn met papier leerbewerking.

Inkomstenmap voor gedetineerden

Informatiemap gedetineerden

Reeds bij binnenkomst in het Huis van Bewaring "DeBlokhuishoort" zullen er vele vragen bij u rijzen. Vooral voor degenen die voor het eerst met het 'gevangeniswezen' in aanraking komen. Vele regels en gewoontes zullen vreemd en onduidelijk voor u zijn. De informatie in deze map is bedoeld om veel van de onduidelijkheid weg te nemen. Vragen over het reilen en zeilen in deze inrichting en over uw detentieverloop worden door de informatie beantwoord.

Voorwoord • Info Huis van Bewaring • Functionarissen • Dagprogramma • Regeling voorwerpen op cel • Regeling voorwerpen op cel • Celinspectie • Celinrichting/ Muziekinstrumenten • Elektrische apparatuur • Geluidsapparatuur, TV, Stroomverbruik • Badafdeling • Badafdeling • In - en Uitvoer • Hobbymateriaal op cel • Vleugelgebeuren • Recreatie • Bureau Sociale Dienstverlening (BSD) • Verlofregelingen (BSD) • Verlofregelingen (BSD) • Bevolkings Administratie (BVA) • Strafproces • Strafproces • Strafproces • Financiële Administratie • Financiële Administratie • Winkel/Telefoonkaarten/ Overboekingen • Bezoek • Bezoekregeling • Sociaal Cultureel Werk (SKW)/ Onderwijs • Bibliotheek/ Huisvljijt • Sport • Geestelijke verzorging • Gespreksgroepen geestelijke verzorging • Medische Dienst • Reclustering • Reclustering • Verslavingszorg • Arbeid • Arbeid • Arbeid • Arbeidsreglement • Arbeidsreglement • Arbeidscontract • Commissie van Toezicht • Beklag en Beroep • Algemene Informatie • Algemene Informatie

Voorwoord Pagina 1

Reeds bij binnenkomst in het Huis van Bewaring "DeBlokhuishoort" zullen er vele vragen bij u rijzen. Vooral voor degenen die voor het eerst met het 'gevangeniswezen' in aanraking komen. Vele regels en gewoontes zullen vreemd en onduidelijk voor u zijn. De informatie in deze map is bedoeld om veel van de onduidelijkheid weg te nemen. Vragen over het reilen en zeilen in deze inrichting en over uw detentieverloop worden door de informatie beantwoord. Natuurlijk kunt u altijd terecht bij de PIW'er. Hij/zij kan u zelf helpen of u verwijzen naar een andere functionaris. Ik wens u veel sterkte en wijsheid toe. Namens het Personeel de Directie

INFORMATIEMAP HUIS VAN BEWARING DEBLOKHUISPOORT LEEUWARDEN Pagina 2

Deze informatiemap is bedoeld om u te informeren over allerhande regelingen en voorschriften in het Huis van Bewaring "DeBlokhuishoort te Leeuwarden. POSTADRES: Blokhuisplein 40 8911 LJ Leeuwarden. TELEFOONNUMMER: 058-2938888 GIRONUMMER: 888262 PERSONEEL. DIRECTIE: • Directeur. • plv. Directeur • AFDELINGEN: • Afdelingshoofden. • PIW'ers (penitentiair inrichtingswerkers) • Badmeesters. • Huisdienst. • BURO SOCIALE DIENSTVERLENING. • Medewerkers B.S.D. • FINANCIËLE ADMINISTRATIE. • Hoofd Financiën. • Administratief Medewerkers. • Technische Dienst. • BEDRIJFSVOERING EN BEVEILIGING. • Hoofd B en B. • Medewerker(s). • Portiers. • Telefonist. • ARBEID. • Hoofd Arbeid. • Arbeidscoördinator. • Medewerkers Binderij. • Medewerkers Metaal. • Medewerkers Montagewerkzaal. • Magazijn Beheerder. • PENITENTIAR RECLASSERINGSWERK. • Penitentiair

Reclasserings • Werk(st)ers. (P.R.W.-ers). • VERSLAVINGSZORG FRIESLAND. • Maatschappelijk Werk(st)er • BEVOLKINGSADMINISTRATIE. • Medewerkers B.V.A. • SOCIAAL KULTUREEL WERK. • Hoofd S.K.W. • Bibliotheekmedewerkers. • Onderwijzend Personeel. • Sportinstructeurs. • Huisvljht Medewerkers. • Bewaarders/Beveiligingsbeambten. • MEDISCHE DIENST. • Arts. • Tandarts. • Psychiater/Psycholoog. • Verpleegkundigen. • GEESTELIJKE VERZORGING. • R.K. Geestelijke Verzorg(st)er. • Protestant Geestelijke Verzorg (st) er. • Humanistisch Geestelijke Verzorg (st)er. • Imam

FUNCTIONARISSEN Pagina 3

De in deze inrichting werkende functionarissen kunt u middels een spreekbriefje te spreken vragen. Dit spreekbriefje is bij uw etagebewaarder/ PIW'er te verkrijgen. Het spreekbriefje moet u, met duidelijk omschreven redenen, weer bij hem inleveren. De functionarissen zullen u zoveel mogelijk de volgende dag oproepen. De briefjes zonder duidelijk omschreven reden worden niet in behandeling genomen.

DIRECTIE

U kunt hen alleen spreken na tussenkomst van de etagebewaarder /Afdelingshoofd. Die bepaalt of u met de directie kunt spreken. U kunt zich wel schriftelijk tot de directie wenden.

AFDELINGSHOOFDEN

Deze functionarissen zijn eindverantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken op de vleugel. Via een spreekbriefje kunt u hem/haar te spreken vragen. Dit pas nadat u getracht hebt uw problemen op te lossen met behulp van de PIW'er.

BEWAARDER PIW'er

De bewaarder/ PIW'er is voor u het eerste aanspreekpunt. Hij/zij kan u helpen en/of doorverwijzen met uw vragen en problemen. Hij/zij heeft ook spreekbriefjes, aanvraagformulieren en andere informatie.

DAGPROGRAMMA Pagina 4

Maandag t/m vrijdag Iedere ochtend kunt u naar de was- en toiletruimte op uw etage en wel tussen 07.00 en 08.00 uur: dit gaat in 3 groepen, ieder 20 minuten. De vlakbewaarders geven dit aan. De volgorde van de groepen rouleert op de A- vleugel elke dag, op de B- vleugel per week. De avondrondes zijn van 18.00 - 19.00 uur op recreatie-avonden en van 20.00 - 21.00 uur op gewone avonden. Zaterdag/zondag Op deze dagen zijn er tot 13.00 uur vanwege geringe personeelsbezetting geen activiteiten. U verblijft dus op uw cel. Ook telefoneren in het ochtendgedeelte is niet mogelijk. U krijgt wel de mogelijkheid om gebruik te maken van de was – en toiletruimte (20 min.). Bij recreatie op zaterdagmiddag en zondagmiddag is de regel: 08.30 - 09.30 uur: Uitsluiten voor was - en toiletronde. Bij recreatie op zaterdagavond en zondagavond is de regel: 10.15 - 11.15 uur: Uitsluiten voor was en toiletronde. I.v.m. activiteiten kan hiervan worden afgeweken Er kan halve dagen worden gewerkt: A - vleugel 13.00 tot 17.00 B - vleugel 8.00 tot 12.00 De arbeidstijd wordt niet onderbroken voor enige andere activiteit. Alle andere activiteiten vinden dus plaats op het dagdeel dat u niet werkt. Op het inkomstenformulier heeft u aangegeven of u wel of niet wilt werken. Als u niet wilt werken verblijft u tijdens werktijd op uw cel en wordt alleen uitgesloten voor een korte toiletgang.

REGELING VOORWERPEN OP CEL Pagina 5

ARTIKEL 1 De inrichting van de cellen en andere gewone verblijfsruimten van de gedetineerden geschiedt onder zorg van de Minister van Justitie.

ARTIKEL 2 De directeur beslist over de toelating van voorwerpen op cel en in andere gewone verblijfsruimten van de gedetineerden.

ARTIKEL 3 1. Het is de gedetineerde toegestaan onder zijn berusting te houden daartoe door de directeur aangewezen: Geluidsapparatuur, welke in ieder geval omvat een eenvoudig radiotoestel; Elektrische apparatuur bestemd voor persoonlijke verzorging, welke in ieder geval omvat een scheerapparaat of een eenvoudig haar droogapparaat. Apparatuur voor het verhitten van water} indien in de inrichting daarvoor geen voor gebruik door gedetineerden bestemde

voorziening aanwezig is en de directeur het toestaan van die apparatuur verenigbaar acht met een goed beheer van de inrichting. Computerspelapparatuur} welke in ieder geval omvat een schaaakcomputer. 2. De gedetineerde die verblijft in een gesloten inrichting, niet zijnde het Huis van Bewaring Het Veer te Amsterdam} het Penitentiair Ziekenhuis te 's-Gravenhage, het Pieter Baan Centrum te Utrecht of het Justitueel Complex Koning Willem 11 te Tilburg en de gedetineerde die verblijft in de gevangenis voor vrouwen Ter Peel te Sevenum of in de gevangenis Bankenbosch te Veenhuizen, is het bovendien toegestaan een televisietoestel onder zijn berusting te houden. 3. Alleen op grond van bijzondere omstandigheden kan de directeur de gedetineerde toestaan onder zijn berusting te houden: Beeld- en geluidsapparatuur} elektrische apparatuur bestemd voor de persoonlijke verzorging, elektrische apparatuur van huishoudelijke aard en computerapparatuur die niet reeds is toegestaan ingevolge het bepaalde in het eerste of tweede lid van artikel 3. Sportartikelen en fitnessapparatuur. 4. Indien het de gedetineerde is toegestaan een televisietoestel onder zijn berusting te houden, zijn de volgende bepalingen van toepassing. De beeldbuisdiagonaal van het televisietoestel bedraagt ten hoogste 44 cm. De Staat noch de directeur kan verantwoordelijk worden gehouden voor een voldoende beeld- of geluidskwaliteit. De Staat noch de directeur is aansprakelijk voor het voldoen door de gedetineerde van hetgeen deze verschuldigd is aan de leverancier wegens huur of gebruik van het televisietoestel. 5. Het is de gedetineerde niet toegestaan onder zijn berusting te houden: Voorwerpen van dezelfde soort als de voorwerpen die deel uitmaken van de van rijksweg verzorgde inventaris van de cel of andere gewone verblijfsruimten van de gedetineerden. Zaklantaarns, kaarsen, olielampen, vibrators, sexpoppen, film- en videoapparatuur, verrekijkers en telescopen.

ARTIKEL 4 1. Het is de gedetineerde toegestaan onder zijn berusting te houden een eenvoudig aquarium met zoetwatervissen, een kleine vogelkooi met een of twee kleine vogels of een huisdier van een ander soort, indien de directeur deze daartoe heeft aangewezen. 2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid, kan de directeur, indien in de inrichting gedetineerden gemeenschappelijk worden ondergebracht, dan wel indien de kans bestaat dat de aanwezigheid van de in het eerste lid genoemde dieren tot gezondheidsproblemen voor personeel of gedetineerden zal leiden, bepalen dat het de gedetineerde niet is toegestaan enig huisdier onder zijn berusting te houden.

ARTIKEL 5 1. Deze regeling is van toepassing op de huizen van bewaring en de gevangenis, uitgezonderd de landelijke afzonderingsafdelingen van de inrichtingen als bedoeld in artikel 24, vijfde lid, van de Gevangenismaatregel, de extra beveiligde inrichting te Vught en de Inrichtingen voor Dagdetentie. 2. De Regeling toevoeging van voorwerpen op cel van 24 mei 1983 nr. 1430/382, de Regeling televisie op cel van 22 maart 1984, nr. 255/384, en de circulaire van 31 augustus 1987, nr. 523/387 betreffende televisie op cel in de afdeling Bankenbosch van de gevangenis Groot Bankenbosch, worden ingetrokken. 3. Dit besluit treedt in werking met ingang van de zevende dag na die waarop het is gedagtekend, en wordt, met bijbehorende toelichting, gepubliceerd in de Staatscourant. 22-08-1994.

CEL INSPECTIE Pagina 7

Maximaal toegestane hoeveelheden kleding op uw cel t.b.v. overzichtelijkheid tijdens het uitvoeren van cel inspectie. t.w.: • 4 Broeken • 8 Overhemden/T-shirts • 2 Truien • 2 paar Schoenen • 2 paar Sportschoenen • 8 paar Sokken • 8 Onderbroeken • 8 Hemden • 1 Winterjas • 1 Zomerjas • 2 Trainingspakken • 2 Sportbroeken • 2 Sport shirts Tevens wordt het aantal aanwezige Cd's, Mc's en spelcassettes beperkt, voor deze gelden de volgende maxima. • 25 Cd's • 20 Mc's • 10 Spelcassettes Ten aanzien van de laatstgenoemde artikelen, deze kunnen alleen worden ingevoerd in een ongeschonden en transparante verpakking.

BIJ GECONSTATEERDE OVERTREDING VAN HET BOVENSTAANDE ZAL RAPPORT WORDEN OPGEMAAKT.

DE CEL INRICHTING Pagina 8

De inrichting van uw cel moet aan de volgende voorwaarden voldoen: Alles wat u ophangt in uw

cel moet zodanig worden opgehangen dat de cel daardoor niet beschadigd wordt. Op de cellen zijn z.g.n. ophanglatten. De ramen, de celdeur, het plafond en muren mogen in geen geval beplakt worden. Uw celmeubilair moet zodanig opgesteld zijn dat er door het kijkgaatje in de deur vrij uitzicht mogelijk is op zowel uw bed als op het raam in uw cel. De inrichting van uw cel moet het verder mogelijk maken dat controle van uw cel in korte tijd mogelijk is. U bent verplicht uw cel volgens de op de vleugel geldende regeling schoon te maken. De PIW'er kan u informeren betreffende schoonmaakmiddelen. Voor beschadigingen e.d. wordt u financieel en anderszins aansprakelijk gesteld. Privégoederen op cel heeft u op eigen risico. De inrichting kan niet voor schade, diefstal e.d. aansprakelijk gesteld worden. U mag op uw cel een aantal losse voorwerpen hebben: • Een losliggend vloerkleedje met een antislip laag. • Een aquarium met visjes. • Een vogelkooi met een paar kleine (zang)vogeltjes. • De maximale afmetingen van de twee laatstgenoemde voorwerpen zijn 60x45x45 cm. Uw vogel mag niet uit de vogelkooi!

MUZIEKINSTRUMENTEN Pagina 9

Hiervoor geldt het volgende: Het is de gedetineerde toegestaan één muziekinstrument op cel te hebben. Het muziekinstrument dient een zgn. akoestisch instrument te zijn. Elektrische muziekinstrumenten zijn, mede i.v.m. het geringe ampèrage op uw cel, niet toegestaan. Een elektrische gitaar zonder versterker met koptelefoon is toegestaan. De gitaar mag alleen gebruikt worden met koptelefoon. Synthesizers e.d. die via een computer bespeelbaar zijn, zijn toegestaan. Akoestische muziekinstrumenten mogen niet elektronisch versterkt worden, mede i.v.m. het niet op cel mogen hebben van losse geluidsboxen, alsmede het geringe ampèrage op uw cel. Een muziekinstrument dient gemakkelijk draagbaar te zijn, d.w.z. het instrument- mag niet zodanig van omvang en/of gewicht zijn dat het zonder hulp door u niet vervoerd kan worden. Een muziekinstrument mag niet samengesteld zijn, d.w.z. het instrument mag niet uit losse onderdelen bestaan. Een muziekinstrument mag geen inbreuk maken op de overzichtelijkheid van of de bewegingsvrijheid in de cel, dan wel op een goede celinspectie. Tijdens het bespelen van een muziekinstrument mag het geluidsnivo nooit zodanig zijn dat medegedetineerden daarvan hinder ondervinden. Tussen 24.00 en 07.00 uur is het niet toegestaan een muziekinstrument te bespelen. Een in te voeren instrument wordt, voordat het tot een gedetineerde wordt toegelaten, eerst onderworpen aan een grondige inspectie. Dit is om de mogelijkheid van contrabande uit te sluiten. Vanwege het scheppen van een controlemogelijkheid die efficiënt en zonder onnodig gevaar voor beschadiging kan worden uitgevoerd, is het niet toegestaan om instrumenten in te voeren welke i.v.m. reeds aanwezige scheuren, breuken e.d., op voorhand al geplakt zijn. Het in te voeren instrument moet onbeplakt en in ongeschonden staat aan de inrichting worden aangeboden. Het zich niet houden aan de in dit kader geldende regels, brengt met zich mee dat het muziekinstrument voor kortere of langere tijd uit uw cel wordt verwijderd. De gedetineerde mag het muziekinstrument niet uit de cel halen of meenemen naar elders, tenzij de PIW'er anders beslist.

ELEKTRISCHE APPARATUUR

De elektrische apparatuur op uw cel mag, inclusief verlichting, maximaal 800 Watt zijn. Bij gelijktijdig gebruik van elektrische apparatuur mag er niet meer dan 550 Watt worden afgenomen. Bij een hogere afname slaat de stop door. Uw apparatuur dient te zijn voorzien van goedgekeurde en degelijke snoeren, stekkers en stekkerdozen. Het snoer mag een maximale lengte hebben van 5 meter. Ondeugdelijke elektrische apparatuur zal uit uw cel worden verwijderd. Tegen vergoeding kunt u op de huisvlijt verlengsnoeren maken. De volgende apparaten zijn op uw cel toegestaan: • Eén zgn. dompelaar. • Eén koffiezetapparaat (wordt verstrekt door de inrichting). • Eén scheerapparaat. • Eén lees- of burolamp. • Eén eenvoudig haardroogapparaat (föhn) • Eén schrijfmachine. • Eén computer (via onderwijs en dus voor studie.

GELUIDSAPPARATUUR Pagina 10

Op uw cel mag u beschikken over: Eén radio/ radiocassetterecorder met een totale oppervlakte van 240 cm² De maten zijn inclusief boxen die later los van de radio /radiocassetterecorder in de cel te plaatsen zijn. Indien de plaatsing van losse boxen op cel een probleem oplevert voor de

geluidshinder in de inrichting, dient na één waarschuwing de radio/ radiocassetterecorder via de badmeester uitgevoerd te worden. • Eén walkman evt. voorzien van 2 bijbehorende losse kleine boxen. • Eén compact discspeler met ingebouwde versterker. • Eén cassette recorder zonder microfoon- en opnamemogelijkheid. • Eén hoofd- of oortelefoon. • Eén radio/ t.v. combinatie met max. afmeting 175 cm² • Doorzichtige cassettebandjes • C.D.I.-apparatuur. (Alleen afspeelapparatuur).

VOOR DE GELUIDSSTERKTE GELDEN DE VOLGENDE REGELS

• 07.00 - 23.00 uur normaal geluidsnivo, dus alleen op uw eigen cel hoorbaar. • 23.00 - 07.00 uur geen geluidsnivo, d.w.z. alleen luisteren via hoofd- of oortelefoon. De geluidsapparatuur moet op uw cel blijven en mag dus niet worden meegenomen naar o.a. luchtplaats, recreatiezaal, werkzaal e.d. T.V. Onder de voorwaarden zoals vermeld in de landelijke regeling "Voorwerpen op cel" mag u beschikken over een tv-toestel dat: • een beeldbuis heeft van ten hoogste 44 cm diagonaal. • een maximaal stroomverbruik heeft van 60 Watt. • randapparatuur zoals afstandsbediening is niet toegestaan. U kunt in deze inrichting een t.v. huren. In de infomap kunt u nalezen hoe u dit kan doen. Het staat in hoofdstuk Fin. Administratie. (Opmerking: bij eigen tv wordt f 4,00 kijk en luistergeld berekend)

STROOMVERBRUIK

Het stroomverbruik is de laatste jaren sterk toegenomen. Dit heeft o.a. te maken met het toestaan van meer elektrische apparatuur op cel. Er wordt echter ook vaak gekonstateerd dat men onnodig verlichting en apparatuur aanlaat. Hieraan zal meer aandacht/controle besteed worden. U zult door de PIWer attent worden gemaakt op dit onnodig gebruik en hij zal u de opdracht geven beter om te gaan met het stroomgebruik. Na herhaaldelijke waarschuwingen zal hij uw stroomtoevoer afsluiten. Dit kan gevolgen hebben voor sommige van uw apparatuur. U wordt daarom dringend verzocht bij het verlaten van uw cel verlichting en elektrische apparatuur uit te schakelen.

ONDERZOEK EN VERZEGELING VAN ELEKTRISCHE APPARATUUR Pagina 11

De in te voeren radio/radio-cassetterecorders, t.v. "e.d. dienen onderzocht en verzegeld te worden en tevens dienen radio-cassetterecorders ontdaan te worden van de opname-mogelijkheid. De gemiddelde kosten, voor het verzegelen en verwijderen van opname-mogelijkheid, zijn gesteld op f 12,50 voor een radio en f 15,00 voor een T.V. Gezien de moderne technieken en ingewikkeldheid van de grotere radio/radio-cassetterecorders, kan de prijs van verwijderen en verzegelen van de apparatuur oplopen tot plusminus f 90,00 Ook deze hogere kosten zijn voor rekening van de betrokken gedetineerde. De inrichting zal in het geval dat de kosten dreigen op te lopen vooraf de gedetineerde een prijsopgave verstrekken. De gedetineerde kan dan zelf beslissen of hij wel of niet het elektrische apparaat wil invoeren. Indien vaststaat dat de in te voeren apparatuur al in een andere inrichting is gekontroleerd en verzegeld, behoeft dit niet opnieuw te gebeuren. Indien, tijdens een celinspectie, de verzegeling van de apparatuur blijkt verbroken te zijn, wordt de apparatuur middels de badmeester uitgevoerd/ingenomen. U krijgt voor het verbreken van de verzegeling een rapport en er zal afhandeling door de directie plaatsvinden.

BAD EN VISITATIE AFDELING.

Douchen doet u in ieder geval 2 x per week. • De A - vleugel 's morgens tussen 8.00 en 11.30 uur en bij geen recreatie mogelijk op de avond tussen 18.00 en 20.00 uur. • De B - vleugel 's middags tussen 13.00 en 16.30 uur en bij geen recreatie mogelijk tussen 18.00 en 20.00 uur. De douchedagen zijn: maandag en donderdag of dinsdag en vrijdag. Voor het douchen op donderdag en vrijdag kunt u een beetje shampoo verstrekt krijgen. Als het uw beurt is om te douchen wordt u door de PIWer opgeroepen. Mocht u vanwege welke oorzaak dan ook, geen gehoor geven aan deze oproep dan wordt u genoteerd en wordt het als douchebeurt betiteld. Uw douchebeurt vervalt en u kunt er geen aanspraak meer op maken.

RUILING LINNENGOED

Zowel op de A - vleugel als op de B - vleugel wordt er één keer per week linnengoed geruild. • Op

de A - vleugel woensdagmiddag. • Op de B - vleugel donderdagmiddag. U hebt een zak gekregen waarop uw celnummer vermeld staat en deze zet u om 13.00 uur klaar buiten uw cel. In de zak zit het linnengoed dat u verschoond wilt hebben. U krijgt alleen dat linnengoed verstrekt dat u ingeleverd hebt. Voor vermissingen en vernielingen van linnengoed bent u zelf aansprakelijk, e.e.a. zal bij u in rekening worden gebracht.

OVERPLAATSINGEN Pagina 12

Als u naar een andere inrichting wordt overgeplaatst, mag u maar een beperkte hoeveelheid goederen direkt meenemen. Pakt u dus in één doos enkele dringende benodigdheden (toiletartikelen, kleding, ondergoed, sokken, e.d.). De rest van uw goederen, die uzelf hebt ingepakt in dozen en/of plastic zakken, wordt u nagezonden. Dit nazenden kan wel 2 weken duren. Wordt u niet in de gelegenheid gesteld uw goederen zelf in te pakken, bijv. bij een strafoverplaatsing, dan worden de goederen voor u ingepakt door personeel van de inrichting.

PO REINIGEN

De po die u op cel hebt dient u zelf te reinigen. Dit kan bij de spoelbak op de etage. Bij ernstige verontreiniging bestaat de mogelijkheid om uw po om te ruilen bij de badafdeling, dit ter beoordeling van de badmeester. Na inschrijving in het Huis van Bewaring te Leeuwarden, hebt u in het bad een aantal rijksgoederen verstrekt gekregen. Dit kunnen zijn ondergoed, werkkleding, bovenkleding, huishoudelijke artikelen, een t.v., enz. Door de badmeester wordt er van de uitgifte van deze goederen een verklaring "verstrekking rijksgoederen" opgemaakt welke door u dient te worden ondertekend. Met uitzondering van de toiletartikelen en de wegwerpmaterialen, dient u deze goederen bij overplaatsing/ontslag weer in te leveren. Wanneer er tijdens uw verblijf goederen zijn zoekgeraakt of beschadigd, dan dient u minstens een dag voor uw ontslag/overplaatsing een voorgedrukte melding "vermissing/beschadiging" in te vullen. Dit formulier kunt u verkrijgen bij de PIWer. De PIWer. is eventueel bereid om u te helpen bij het invullen van dit formulier. Het formulier levert u in bij uw etage - PIWer. Het hoofd van dienst of diens plaatsvervanger behandelt vroegtijdig de melding en kan u een schadevergoeding opleggen. Wordt er een schadevergoeding opgelegd dan zal het bedrag verrekend worden met uw tegoed. Mocht er op de dag van uw ontslag/overplaatsing geen meldingsformulier door u zijn ingevuld en de badmeester constateert wel een beschadiging/vermissing dan zal hij dit alsnog via de administratie verhalen. Indien u niet wenst te betalen, dan maakt de badmeester een rapport op. Het tijdstip van uw ontslag op die dag wordt uitgesteld tot na behandeling van het rapport door de directie. Betreft het een overplaatsing, dan -gaat de overplaatsing gewoon door en zal na het afhandelen van het rapport de aan de schadevergoeding verbonden kosten achteraf van uw rekening worden geschreven. Een beschikking van de beslissing wordt u in uw nieuw~ inrichting toegezonden. Bij betaling ontvangt u een kwitantie.

IN - EN UITVOER GOEDEREN Pagina 13

U mag goederen/artikelen, welke u toebehoren uitvoeren. Op bij voorkeur de bezoekdag zorgt u ervoor, dat de uit te voeren goederen/artikelen voor 8.20 uur bij de badafdeling aanwezig zijn Na controle worden deze goederen naar de portier gebracht waar zij door uw relatie kunnen worden afgehaald. De personen die deze goederen halen dienen ervoor te zorgen dat zij in het bezit zijn van een geldig legitimatiebewijs en moeten het aangehechte uitvoerbriefje tekenen voor ontvangst.

WEKELIJKSE INVOER

De wekelijkse invoer van artikelen/goederen ten behoeve van gedetineerden i's beperkt. Er mogen per week maar maximaal drie stellen ondergoed, (drie broeken, drie hemden) vier paar sokken, een pantalon of twee spijkerbroeken, drie overhemden en een trui ingevoerd worden. Daarnaast is het mogelijk om eenmalig een jack of een overjas in te voeren. Er bestaat een mogelijkheid om via de was/ koffieboy uw kleding intern te laten wassen (zie info wasregeling). Ook kunt u een gedeelte via het bezoek uitvoeren om thuis te laten wassen. Zie regeling uitvoer/invoer. Alle goederen/artikelen, die door de portier in ontvangst worden genomen worden door de tweede portier summier gecontroleerd (aantallen + veiligheid). De controle vindt

plaats voor het vertrek van de brenger. De reden hiervan is dat de goederen die er niet in mogen weer meegenomen kunnen worden door de brenger.

VOORWERPEN OP CEL (HUISVLIJT)

De volgende voorwerpen mogen op cel gebruikt worden. Let wel deze materialen zijn alleen via de huisvlijtleider te betrekken als door u op de krea/huisvlijt wekelijks meegedaan wordt.

TEKENEN Pagina 14

• Tekendoos met inhoud: Kleurpotloden div. kleuren • Tekenpotloden • 2xVlakgom • 1xPuntenslijper • 1xliniaal 30 cm • Tekenpapier • Houtskool (2 pijpjes) • Kneedbaar gum 1x SCHILDEREN • Schilderspalet • Waterverf • Acrylverf of olieverf in tubes • Schilderdoek max. 50x50 cm • Div. penselen of kwasten 4x HOBBYMATERIAAL • Hobbylijm (flesje of tube van ongeveer 60 cc) • Schuurpapier (geen linnen) • Kleine schroevendraaier • Linoleumcutter • Hol houtmesje • Schaartje met ronde uiteinden • Naalden voor b.v. tapijtknoppen of modelbouw • Linoleum, triplex, hardboard max. opp. 50x50 cm • Massief hout max. 25x25x25 cm • Pitriet max. 50x50x50 cm (b.v. fruitmand) DIVERSE MATERIALEN • Glas. Alleen afgewerkt en ingelijst max. 30x15 cm • Snoeren voor t.v., lamp e.d. max. lengte 5 meter • 1 stekker • 1 contactdoos voor 3 stekkers N.B. Voor alle voorwerpen gemaakt op de huisvlijt of op cel geldt dat zodra het klaar is, dit uitgevoerd dient te worden. Uitgezonderd zijn die zaken die uitdrukkelijk zijn toegestaan. (Zie regeling voorwerpen op cel infomap)

VLEUGELMOGELIJKHEDEN TELEFONEREN Pagina 15

Op elke etage is een telefooncel aanwezig van waaruit u kunt bellen (MAXIMAAL 10 MINUTEN PER WEEK). Indien u genoeg saldo op uw rekening heeft kunt u telefoonkaarten kopen. Nadat u het aanvraagformulier heeft ingevuld, worden deze aan u verstrekt. (opm: SCOOPKAARTEN MOGEN NIET IN DE INRICHTING). U kunt op zondag- en donderdagavond telefoonkaarten bestellen. U krijgt ze dan de volgende dag verstrekt (om ongeveer 16.00 uur) door de PIW'er. Bij inkomst krijgt u gratis een telefoonkaart verstrekt met 4 tikken om uw familie of relaties in kennis te stellen. Wilt u 's middags of 's avonds telefoneren dan kunt U zich opgeven bij de PIW'er om 12.40 uur tijdens het ophalen van de pannetjes. Zaterdag en zondagochtend kan er niet gebeld worden. Van verdere telefoonregelingen kan de PIW'er u op de hoogte brengen.

CEL SCHOONMAKEN

U bent verplicht uw cel schoon te houden. In het aktiviteitendagdeel wordt u de mogelijkheid gegeven uw cel schoon te maken Dit moet altijd na overleg met uw etage PIW'er. U kunt de benodigde schoonmaakmaterialen van hem/haar verstrekt krijgen. Het kan echter niet op woensdag. Op niet rekreatieavonden kunt u, na overleg, misschien, met gesloten deur, uw cel schoonmaken. Ook in arbeidstijd kunt u misschien uw cel, met gesloten deur, schoonmaken (opgave 12.40 uur tijdens ophalen pannetjes).

KLEDING WASSEN

Op de cellenvleugels is het mogelijk uw kleding te wassen of te laten wassen. Via het inkomstenformulier heeft u dit laatste kunnen aanvragen. De kosten, (f 2,25) worden van uw rekening gehaald. Vuile was dient u voor 08.00 uur in te leveren, op het vlak, in een zak met celnummer en naam. De gedetineerde die deze was doet kan u verder inlichten. U kunt ook uw was laten doen door familie e.d. (bij voorkeur op uw bezoekdag). Dan moet u het vuile wasgoed via de badmeester uitvoeren. Schoon wasgoed wordt dan ingevoerd, ook via de badmeester. Het moet worden aangeboden aan de portier en op het pakket moeten naam en celnummer van betrokkene staan. LUCHTEN U hebt recht op een keer luchten per dag. De A - vleugel van 8.30 - 9.30 uur de B - vleugel van 13.00 - 14.00 uur. In het weekend en op bijzondere feestdagen zijn het andere tijdstippen. U mag geen celinventaris (ook geen radio) meenemen naar de luchtplaats. Voor gedetineerden in "beperking" of in de strafcel geldt een andere luchtijd.

REKREATIE Pagina 16

Op door de weekse avonden kunt u om de avond ervoor kiezen om naar de rekreatiezaal te gaan. In het weekend kan het ook de middag zijn. Uw etage - P.i.w.-er kan u hierover verder

informereren. U kunt er biljarten, tafeltennissen, spelletjes doen, iets te eten of te drinken kopen met bonnen die u kunt bestellen op de winkellijst.

AKTIVITEITEN

Bij inkomst wordt u, tijdens het intakegesprek, een activiteitenformulier gegeven. Op die lijst kunt u aangeven welke activiteiten u wilt volgen tijdens het verblijf alhier. Wilt u met een activiteit stoppen of wilt u van activiteit veranderen neem dan eerst contact op met de betrokken functionaris. Uw etage - P.I.W.-er kan u ook verder helpen. Hij heeft een formulier waarop u de verandering kunt aanvragen.

ANDERE AKTIVITEITEN

Af en toe vooral natuurlijk met feestdagen worden er extra activiteiten door het SKW georganiseerd. Dit kunnen verschillende dingen zijn: een muziekband, film, spelcompetitie, lezingen e.d. Soms moet u zich hiervoor opgeven, maar meestal niet. Een extra activiteit wordt meestal aangekondigd via affiches of via de etherkrant.

GEDECO

Dit is de gedetineerdencommissie. Elke vleugel heeft een eigen commissie, die mede door u gekozen wordt. De gedeco bestaat uit max: 6 leden. Zij voeren onderling overleg over zaken die u als gedetineerde aangaan, en die u ter discussie wilt stellen. Eénmaal per maand heeft de gedeco overleg met het afdelingshoofd en het hoofd SKW. Een verslag van dit overleg hangt op de prikborden, en ligt in de bibliotheek ter inzage. Soms organiseert de gedeco in rekreatietijd eigen activiteiten, b.v. film, bingo enz. De kosten hiervan komen uit de O&O - kas, dus zonder uw bijdrage van F 1,50 kan de gedeco weinig organiseren. Via de P.I.W er kunt u ten alle tijde uw bijdrage in orde maken. Ook uw ideeën kunt u bij de leden van de gedeco naar voren brengen. Tevens verzorgt de gedeco regelmatig middels de bij hun verkrijgbare bestelformulieren de aankoop van bijv: pizza's-chinees-shoarma-vis (vrijdags) en patat. Deze goederen worden via de winkelier meestal in de weekenden bij u bezorgd. Ook wordt in overleg met de winkelier op gezette tijden het aanbod van kantineartikelen aangepast, al naar gelang de vraag. (B.S.D.)

BUREAU SOCIALE DIENSTVERLENING Pagina 17

Het B.S.D. draagt o.a. zorg voor de detentiebegeleiding van gedetineerden. Aangezien dit een breed begrip is, zal in het onderstaande stuk verduidelijkt worden welke werkzaamheden en regelingen belangrijk zijn voor een juiste detentiebegeleiding. Voor vragen met betrekking tot huisvesting, uitkering e.d. kunt u in eerste instantie terecht bij uw afdelings- P.I.W. (st)er. Hij/zij kan u in veel gevallen informeren door middel van het handboek dat op elke afdeling ter inzage ligt. In dit handboek staat veel informatie en voorbeelden van brieven, die u o.a kunt gebruiken bij het aanvragen/opzeggen van een uitkering of het aanvragen van woonruimte. Elke afdeling heeft in principe een vaste B.S.D. medewerk(st)er. Wanneer U iemand van het B.S.D wilt spreken, kunt u via de afdelings- P.I.W. (st)er een spreekbriefje invullen en inleveren. Belangrijk is dat u een duidelijke reden vermeldt, spreekbriefjes zonder duidelijke reden worden niet in behandeling genomen. De medewerk (st)er van het B.S.D. neemt in de meeste gevallen de volgende dag contact met u op.

SELECTIE HERSELECTIE EN OVERPLAATSINGEN

Uitgangspunt hierbij is dat iedere gedetineerde zoveel mogelijk wordt geplaatst in een inrichting waar het regiem het meest met zijn persoonlijkheid strookt. Waarbij zowel op de duur van de straf, de leeftijd, het functioneren tijdens de huidige detentie en eventuele vorige detenties, als op de reclasseringsmogelijkheid wordt gelet. Overplaatsing kan worden aangevraagd door zowel afgestraften (buiten selectie), als preventief gestelden. Het moet hier echter gaan om dringende en zwaarwegende belangen, of om het feit dat een gedetineerde hier niet meer kan functioneren. Waarbij de opmerking wordt geplaatst, dat een eventuele aanvraag tot overplaatsing pas na een verblijf van 8 weken (in dit Huis van Bewaring) in behandeling wordt genomen. Een overplaatsingsverzoek van preventief gestelden heeft tevens de goedkeuring nodig van de Officier van Justitie of de Procureur-Generaal. Een gedetineerde komt pas voor selectie in aanmerking wanneer hij afgestraft is (d.w.z. wanneer de einddatum van zijn detentie bekend is) en het

officiële vonnis hier in het Huis van Bewaring bekend is. De medewerk(st)ervan het B.S.D. komt dan vanzelf bij u langs, en bespreekt met u wat de mogelijkheden zijn. Tevens wordt er dan met u besproken wat de eventuele mogelijkheden voor verlof zijn. Voor arrestanten geldt dat de selectie wordt opgestart nadat u minimaal 4 weken in dit Huis van Bewaring verblijft. Na deze periode neemt de B.S.D. medewerk(st)er contact met u op! en bespreekt met u de mogelijkheden van selectie.

DE ALGEMENE VERLOFREGELING GEDETINEERDEN Pagina 18

Deze verlofregeling! welke een gunst is en geen recht! is een persoonsgebonden regeling. Daarom zal steeds aan de hand van bepaalde criteria! per aanvraag beslist moeten worden wie wel en wie niet in aanmerking komt (zie voor nadere toelichting de folder Algemene Verlofregeling Gedetineerden welke via het B.S.D. is te verkrijgen). Verlofaanvragen in het kader van de Algemene Verlofregeling Gedetineerden is pas mogelijk als u afgestraft bent. Waarbij duidelijk moet zijn wat uw precieze einddatum van detentie is. Indien er nog sprake is van Z.g "openstaande zaken" is het niet mogelijk dat u verlof aanvraagt. Immers uw ontslagdatum staat dan nog niet vast. Indien er sprake is van openstaande zaken wordt u door de medewerk (st)ler van he~ B.S.D. geïnformeerd welke parketnummer(s) het betreft. Vervolgens is het voor u raadzaam om contact op te nemen met uw advocaat! dan wel Bureau Rechtshulp. Een verlofaanvraag moet tijdig worden aangevraagd. De tijd die verstrijkt tussen de aanvraag en de gewenste verlofdatum belooft ongeveer 8 weken. Deze tijd is nodig om het inrichtingsadvies samen te stellen en de adviezen van het openbaar ministerie! politie en reclassering te verwerken. Een verplichte urinecontrole behoort standaard tot de verlofcriteria binnen deze inrichting. Bij een positieve uitslag van de urinecontrole! op zowel soft- als harddrugs! zal het B.S.D een negatief advies geven aan de directie of verlofadviescommissie. Een negatief advies betekent een afwijzing van het gevraagde verlof. Als u verlof wordt toegewezen! bedenk dan dat dit verlof niet alleen bedoeld is voor familiebezoek e.d. maar ook voor het regelen van bijv. huisvesting! uitkering! enz.

HET TIJDELIJK VERLATEN VAN DE INRICHTING. (T.V.I.) STRAFONDERBREKING

Ook strafonderbreking is een gunst! die verleend kan worden door het Ministerie van Justitie. De tijdsduur tussen de aanvraag en de beslissing van het Ministerie van Justitie bedraagt ongeveer 4 weken! bij spoedgevallen kan er eventueel sneller beslist worden. Ook bij een aanvraag tot strafonderbreking wordt standaard een urinecontrole bij u afgenomen. Ook hier geldt dat een positieve uitslag op zowel soft- als harddrugs! een negatieve uitslag het gevolg is. Belangrijk is dat de gevangenisstraf bij toekenning van een strafonderbreking opgeschort wordt. Dit betekent dat men de verleende dagen strafonderbreking moet "nazitten".

BEGELEID EN ONBEGELEID VERLOF Pagina 19

Begeleid en onbegeleid verlof wordt gegeven voor maximaal 12 uur, ongeacht de reisafstand en dergelijke. Deze verlofmogelijkheid wordt m.n. gegeven voor een intakegesprek in een kliniek. De tijdsduur tussen aanvraag en beslissing van het Ministerie van Justitie bedraagt ongeveer 4 weken. N.B. Onbegeleid verlof mag niet in de laatste 3 weken van de detentie vallen. Hier is sociaal verlof voor bedoeld.

SOCIAAL VERLOF

In de laatste 3 weken van de detentie kan men in aanmerking komen voor sociaal verlof. Het uitgangspunt is dat het hier om zaken moet gaan die niet vanuit de inrichting te regelen zijn. Ook is het van belang dat u met uitnodigingen/bewijsstukken kunt aantonen dat het om een zwaarwegend belang gaat. Deze gunst wordt verleend door de directie van het Huis van Bewaring. Sociaal verlof wordt gegeven voor maximaal 12 uur ongeacht de reisafstand. De gevangenisstraf loopt in dit geval door. Indien men verlof heeft genoten in het kader van de Algemene Verlofregeling Gedetineerden, dan komt men in principe niet in aanmerking voor sociaal verlof. Ook voor sociaal verlof geldt de standaard urinecontrole.

OMGEKEERDE BEZOEKREGELING

Van een omgekeerde bezoekenregeling spreekt men, wanneer de persoon die op bezoek wil komen

niet op bezoek kan komen. Bijv. omdat die persoon op dat moment ook gedetineerd is, of wanneer hij/zij langdurig in een ziekenhuis verblijft. Een voorwaarde hierbij is, dat men elkaar de laatste 3 maanden niet heeft kunnen bezoeken, en dat de bezoekende personen familie van elkaar zijn. Ook bij deze regeling neemt het Ministerie van Justitie de beslissing. Hierbij geldt tevens dat er een periode van 4 weken nodig is tussen de aanvraag en de beslissing.

OPNAME IN EEN KLINIEK TIJDENS DETENTIE OP GROND VAN ART:47 G.M.

Een aanvraag hiertoe wordt voorbereid door de reclassering/ C.A.D. en wordt vergezeld van een inrichtingsadvies dat verzorgd wordt door het B.S.D.

OPNAME P.S.C. DAN WEL FOBA Pagina 20

In beide gevallen geschiedt dit op indicatie van de psychiater en of de penitentiair consulent. Het B.S.D. maakt van alle rapportages betreffende de persoon een samenvattend rapport.

GRATIEVERZOEK

Een gedetineerde kan vanuit het Huis van Bewaring een verzoek tot gratie indienen. Deze procedure loopt via het B.S.D. Ook kan de persoon zelf, of diens advocaat een gratieverzoek indienen. Ook dit verzoek wordt vergezeld van een inrichtingsadvies dat wordt verzorgd door het B.S.D. U moet er rekening mee houden dat een gratieverzoek geen schorsende werking heeft, en de procedure kan 5 tot 6 maanden in beslag nemen. Tot zover in het kort de regelingen en gunsten die ten behoeve van gedetineerden bestaan. Indien u behoefte heeft aan nadere informatie, dan wordt deze verstrekt door de medewerk (st)er van het B.S.D. Als slot een korte weergave van de procedure welke gehanteerd wordt in het "geïntegreerd gedetineerden beraad" ten aanzien van enkele eerdergenoemde regelingen en gunsten. Binnen elke penitentiaire inrichting is er een vorm van overleg waar allerlei zaken over en voor gedetineerden worden besproken. Dit overleg wordt in dit Huis van Bewaring het G.G.B. genoemd. Het G.G.B. wordt op een vaste dag, eenmaal in de 2 weken gehouden. In dit overleg komt onder meer aan de orde: het samenstellen van een inrichtingsadvies met betrekking tot de selectie, het tijdelijk verlaten van de inrichting en een verlof aanvraag in het kader van de algemene verlofregeling gedetineerden. Samenvattend kan het G.G.B. gezien worden als de rode draad in de besluitvorming en het tot stand komen van adviezen aangaande de al eerdergenoemde gunsten en regelingen.

ADMINISTRATIE MEDEWERKERS BEVOLKINGSADMINISTRATIE (BVA)

Door de BVA wordt u ingeschreven en bij vertrek weer uitgeschreven. Zij houden voor justitie bij of uw vonnis (sen), boete(s), hoger beroep, gratieverzoek, Vl datum, ontslagdatum enz. ingeschreven staan. Hebt u hier vragen over dan kunt u via een verzoekbriefje de BVA te spreken vragen (met vermelding van reden) u moet altijd eerst de PIW er vragen. Hij immers beschikt over de nodige informatie. Hij kan voor U bellen met de BVA van 10.45 tot 11.45_uur en van 14.00 tot 15.00 uur. Bij inschrijving worden waardepapieren zoals rijbewijs, paspoort, bankpas (buitenlands)geld ingenomen en bewaard. Mits u voldoende saldo heeft, kunt u bij de B.V.A. ook pasfoto' s laten maken. Via een spreekbriefje kunt U dit kenbaar maken.

DE GANG VAN ZAKEN BIJ EEN STRAFZAAK Pagina 21

Indien u als preventief gedetineerde in dit Huis van Bewaring terecht bent gekomen, is het misschien nuttig dat u weet wat u boven het hoofd hangt. Daarom volgt hier een korte uiteenzetting over de gang van zaken bij een strafzaak. Bedenkt u wel, dat dit alleen algemene regels zijn. U kunt er geen rechtsgeldigheid aan ontleen.

1. IN VERZEKERING STELLING EN BEVEL TOT BEWARING

U bent aangehouden door de politie en verhoord. Daarna bent u door een (hoofd) inspecteur (Hulpofficier van Justitie) in verzekering gesteld voor drie dagen. Deze termijn kan met nog eens drie dagen worden verlengd, maar dat moet de Officier van Justitie (OvJ) bepalen. Na deze drie of zes dagen bekijkt de OvJ of hij u nog langer wil vasthouden. Als hij dit nodig vindt dan moet hij de Rechter-Commissaris (R.C.) om een "Bevel tot bewaring" vragen. De R.C. beslist hierover. Vanaf dat moment bevindt u zich in voorlopige hechtenis. De bewaring duurt 10 dagen en kan niet worden verlengd.

2. GEVANGENHOUDING

Intussen zoekt de OvJ uit of hij u wil vasthouden tot aan de rechtszitting. Hierover moet de rechtbank beslissen. Dus na 1 keer 10 dagen bewaring beslist de rechtbank of u "dertig dagen" krijgt. U wordt wel eerst door de rechtbank (raadkamer) gehoord. De eerste keer bent u verplicht hier te verschijnen. Wanneer uw dertig dagen om zijn bekijkt de rechtbank opnieuw of u nog langer in het HvB moet verblijven. U mag (u kunt ook aftekenen d.w.z. u hoeft niet te verschijnen) weer naar de rechtbank om zelf uw woordje te doen. Als u de 30 dagen verlenging krijgt herhaald de geschiedenis zich. Binnen een termijn van 106 dagen (2x3+1x10+3x30) dient u een dagvaarding te ontvangen.

3. HOGER BEROEP TEGEN BEWARING EN GEVANGENHOUDING

Intussen heeft u een aantal rechten. U heeft namelijk het recht om in beroep te gaan. Beroep tegen een Bevel tot Bewaring is niet mogelijk. Men kan alleen een verzoek tot opheffing van het Bevel tot Bewaring doen. Heeft u dertig dagen gekregen dan kunt u daartegen in beroep gaan. U doet dit bij de Raadkamer die de zaak voor de recht bank behandelt. Maar u moet een aantal dingen goed bedenken.

Pagina 22

a-Tegen de Gevangenhouding (30 dagen) of een verlenging kunt u maar eenmaal in beroep gaan. U kunt dit meteen de eerste keer doen maar als dat niet helpt kunt u het niet bij iedere verlenging weer proberen.

b- Als u tegen de Gevangenhouding in beroep wilt gaan dan moet u dit binnen drie dagen doen (weekends en feestdagen tellen niet mee in het vaststellen van de termijn). U moet dit opgeven bij de B.V.A. Bespreekt u van tevoren wel met uw advocaat of u in Hoger Beroep zult gaan.

4. WAT GEBEURT ER TERWIJL U IN VOORLOPIGE HECHTENIS ZIT

Intussen probeert de politie uw zaak zo goed mogelijk uit te zoeken. Dat is het opsporingsonderzoek. Als het een ingewikkelde zaak is, moet de R.C. eraan te pas komen: men spreekt dan van een Gerechtelijk Vooronderzoek. Zodra de R.C. het onderzoek rond heeft, krijgt u daarvan bericht. Dat is de zogenaamde Kleine Sluiting. Binnen 14 dagen na de kleine sluiting is het hele onderzoek afgesloten en moet de OvJ u binnen een maand dagvaarden.

5. DE RECHTSZITTING

Op uw dagvaarding staat o.a. de Tenlastelegging en de Datum waarop u voor de rechter moet verschijnen. Op die datum komt u dus in de rechtszaal. U ziet daar gewoonlijk 5 in toga geklede heren achter de tafels zitten. De meest linkse is de OvJ; de middelste is de Rechter en tevens President van de rechtbank; de meest rechtse is de Griffier en de anderen zijn Rechters. Uw advocaat zit bij u in de zaal. De OvJ leest de Tenlastelegging nog eens voor. Daarna stelt de President u een aantal vragen, evenals de andere rechters. Vervolgens eist de OvJ een bepaalde straf. Tenslotte houdt uw advocaat zijn pleidooi. Daarmee is de zitting bijna ten einde: alleen krijgt u zelf nog de gelegenheid om het laatste woord te hebben. De griffier schrijft alles op wat er gezegd wordt; op hem hoeft u niet te letten.

6. DE UITSPRAAK

De uitspraak van de rechtbank krijgt u gewoonlijk na 14 dagen. Er zijn verschillende uitspraken mogelijk: • vrijspraak • ontslag van rechtsvervolging • oplegging van een straf, zoals gevangenisstraf of geldboete (geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk) • T.B.S. al dan niet voorwaardelijk of in combinatie met gevangenisstraf.

7. HOGER BEROEP Pagina 23

Als u het niet eens bent met de uitspraak van de rechtbank, kunt u binnen 14 dagen in Hoger Beroep gaan. (Opgeven bij de B.V.A.). U kunt het ook weer intrekken. U kunt ook meteen afstand doen van het Hoger Beroep, als u zich bij de uitspraak neerlegt. De kans bestaat echter dat de OvJ het niet eens is met de uitspraak. Ook hij kan in hoger beroep gaan en hij heeft hiervoor ook 14 dagen de tijd. 31 dagen na de uitspraak van de rechtbank dient het hof te hebben beslist over de voorlopige gevangenhouding met max. 30 dagen, waarna om de 30 dagen de verlenging volgt.

8. HET HOF

De behandeling van uw zaak in Hoger Beroep vindt plaats door het Gerechtshof. De gang van zaken is daar vrijwel hetzelfde als bij de rechtbank. Alleen zitten daar drie of meer Rechters. Men noemt hen Raadsheren. De OvJ bij het Hof heet Procureur-Generaal (P.G.).

9. CASSATIE

Wanneer u of de P.G. geen genoegen neemt met de uitspraak van het Hof, bestaat er nog één beroepsmogelijkheid. U kunt dan nog zogenaamd in Cassatie gaan bij de Hoge Raad. Dit is de hoogste rechtelijke instantie in ons land. Het Cassatieberoep moet u en of de P.G. instellen binnen 14 dagen na de uitspraak van het Hof. (Opgeven bij de B.V.A.). De laatst afgegeven verlenging door het gerechtshof blijft dan onbeperkt van kracht en hoeft niet te worden verlengd.

10. HOGE RAAD De gang van zaken bij de Hoge Raad wijkt af van die bij de rechtbank en het Hof. Het voert te ver om hier uitvoerig op in te gaan. In voorkomende gevallen zal uw advocaat u dit kunnen uitleggen.

11. DE TENUITVOERLEGGING VAN UW STRAF

Zodra de uitspraak definitief vaststaat begint de tenuitvoerlegging van de straf. Als u een vrijheidsstraf is opgelegd hangt het van allerlei factoren af, waar u die moet ondergaan. Het Buro Sociale Dienstverlening (B.S.D.) kan u hierover inlichtingen verstrekken. TRANSPORT Indien u 's morgens of 's middags de inrichting moet verlaten c.q. op transport moet, dan kan u in afwachting hiervan die ochtend of middag in uw cel blijven. U kunt dat dagdeel ook bijvoorbeeld bij vroegtijdige terugkeer aan de arbeid of andere activiteiten deelnemen, voor zover deze nog niet begonnen zijn. Opgemerkt wordt dat bovenstaande activiteiten geen recht geven op extra douchen. Het is niet toegestaan blikjes, flessen, bibliotheekboeken en of geld mee te nemen op transport. Bij transport naar een ziekenhuis of anderszins wordt u gewoonlijk begeleid door personeel van het Corps Complexbeveiliging uit Veenhuizen of parketwacht. Beide hebben stringente richtlijnen voor de manier waarop u vervoerd moet worden. In alle gevallen betekent dat: bij vervoer krijgt u een stok in de broek of handboeien aan. Wenst u geen stok in de broek of handboeien, dan zal de medische dienst geen afspraak voor u kunnen maken voor behandeling in het ziekenhuis. Laat u de afspraak wel maken door de medische dienst dan wordt ervan uitgegaan, dat u akkoord gaat met de hier gestelde voorwaarden. Het op het laatste moment weigeren van de stok in de broek of handboeien aan kan in een dergelijk geval een sanctie ten gevolge hebben. Ook de kosten die het ziekenhuis berekent bij niet tijdig afzeggen van een afspraak kunnen op u worden verhaald. Als u op transport gaat in verband met een overplaatsing, dient u er rekening mee te houden, dat aan bederf onderhevige goederen, alsmede planten, u niet worden meegegeven.

FINANCIËLE ADMINISTRATIE Pagina 24

Geldmiddelen en betaling boetes Daar het verboden is in een Huis van Bewaring geld of geldmiddelen (zoals giro- en bankcheques) in uw bezit te hebben, zal de administratie optreden als beheerder van uw geld. In het Huishoudelijk Reglement kunt u nalezen hoe dat gebeurt. Indien een relatie geld wil overmaken aan u, dan kan beste gebeuren via een storting op de postrekening Huis van Bewaring t.n.v. de betrokken gedetineerde vermelding van zijn registratienummer. U kunt boetes laten betalen door relaties. Deze melden zich bij de portier en die neemt dan contact op met de B.V.A. Dit kan echter alleen tijdens kantooruren (maandag t/m vrijdag van 8.30 - 16.00 uur). Na inschrijving in deze inrichting moet u al uw geld, Nederlands en buitenlands, afgeven. Het Nederlands geld wordt op uw rekening bijgeschreven en het buitenlands geld blijft op de Bevolkingsadministratie. Daar wordt het bewaard in uw Preciosa en u krijgt het bij uw vertrek terug. Komt u uit een andere inrichting, dan wordt door de Administratie uw saldo opgevraagd. Heeft u in de andere richting geld, dan mag u er hier meteen over beschikken.

Pagina 25

Het geld dat u bij inkomst meebrengt, kan gebruikt worden voor diverse doeleinden. Zoals: • Huur KTV. • Bewassing. • 0 en 0 - regeling. • Aankopen via de kantenlijst • Aankoop van telefoonkaarten. • Overboekingen naar andere gedetineerden. • Afgifte aan bezoek. Eén keer per

week, en wel op dinsdagmiddag na 17.00 uur, krijgt u een overzicht van de Fin. Administratie. Hierop staan alle financiële handelingen bijgewerkt tot 12.00 uur van die dag vermeld. Ook uw inkomsten van arbeid binnen het H.v.B. komen op deze rekening.

VOORSCHOTTEN Heeft u bij inkomst geen geld maar geeft u aan te willen gaan werken, dan kunt u via een bestellijst, bij de PIWer verkrijgbaar, tot f 10,- aankopen in de winkel doen. Heeft u bij inkomst wel geld, dan kunt u aankopen doen van maximaal f 20,-. Op weekdays gaat dit via de Fin. Administratie. Bij de eerstvolgende gelegenheid kunt u gebruik maken van de kantine.

GELDAFGIFTE

Door bezoek of familie kan geschieden via de portier. Deze neemt het geld in ontvangst en zorgt dat het op de Fin. Administratie komt. Dit wordt dan bijgeschreven op uw rekening. Bezoek of familie of relaties dienen zich bij de geldafgifte te legitimeren.

1* HUUR TV

Als u voldoende saldo heeft, dan kunt u door middel van een verzoek- overschrijvingsbriefje een tv aanvragen bij de badmeester. Zolang u hier verblijft, wordt er automatisch één keer per week f 7.00 huur van uw rekening afgeboekt. Wilt u niet meer gebruik maken van deze regeling, dan kunt u dit ook kenbaar maken via een verzoek-overschrijvingsbriefje. Bij niet genoeg saldo op dinsdag na 12.00 uur, wordt de tv van de cel verwijderd. Voor een eigen T.V wordt wekelijks f 4,00 kijken luistergeld berekend.

2* BEWASSING

U kunt tegen betaling van f 2,25 per week uw kleding laten wassen. Dit wordt tegelijk met de huur van de tv één keer per week automatisch van uw rekening afgeboekt. Ook hierbij geldt: geen geld dan geen bewassing. Opzegging of alsnog aanvragen kan ook weer via een verzoek-overschrijvingsbriefje.

3* 0 en 0 REGELING Zie bewassing. De kosten zijn f 1,50 per week.

4* AANKOPEN IN DE WINKEL Pagina 26

U kunt één keer per week middels de op het weekend verstrekte kantenlijst aankopen doen in de kantine. Mits u voldoende saldo heeft. Dit wordt gecontroleerd door de winkelier. U kunt hier verschillende aankopen doen, b.v. levensmiddelen, rookwaren, etc. Op deze lijst kunt U ook de kantinebonnen bestellen, waarmee u tijdens de recreatie div: snacks kunt kopen. Hierbij wordt opgemerkt dat u deze bonnen bij ontslag uit het Huis van Bewaring niet kunt inwisselen. Deze goederen worden voor de A - vleugel op woensdagmorgen en voor de B - vleugel op woensdagmiddag bij u afgeleverd. De winkelier vermeldt het bedrag dat u in de winkel besteedt op een lijst. Deze lijst wordt later door de Fin. Administratie verwerkt. Ook kunt u een eigen t.v. of radio/cassetterecorder in de inrichting laten invoeren. De verzegeling hiervan gebeurt door de winkelier. De kosten bedragen voor een t.v. f 15,00 en voor een radio /cassetterecorder f 12,50. Deze bedragen worden eenmaal in rekening gebracht.

5* AANKOOP TELEFOONKAARTEN

Dit gebeurt twee keer per week en wel op maandag en vrijdag na 17.00 uur. De aanvraag hiervan gebeurt op zondag- en donderdagavond bij de dienstdoende PIWer, door middel van telefoonkaartaanvraaglijsten. Bij voldoende saldo kunt u telefoonkaarten ter waarde van f 5,00, f 10,00 en f 25,00 aanvragen. Deze worden dan van uw rekening afgeschreven.

6* OVERBOEKINGEN NAAR MEDEGEDETINEERDEN

De gedetineerde mag per maand maximaal f 100,00 ontvangen en/ of uitgeven aan medegedetineerden. Dit gaat door middel van een verzoek/overschrijvingsbriefje. Deze zijn op de vleugel verkrijgbaar. Dit verzoek/overschrijvingsbriefje wordt pas behandeld als het volledig ingevuld is. Dit houdt in: Naam, Registratienummer, celnummer, bedrag, handtekening van gedetineerde en een duidelijke naam en handtekening van de dienstdoende PIWer. E.e.a. wordt vervolgens ter beoordeling overlegd aan het Afdelingshoofd. Is het niet goed ingevuld dan wordt het niet in behandeling genomen.

7* AFGIFTE GELDEN AAN BEZOEK

U kunt bij voldoende saldo geld uitvoeren. Aan bezoek, familie, etc. Dit gaat door middel van een verzoek-/overschrijvingsbriefje. Het moet volledig ingevuld bij de Fin. administratie, door tussenkomst van de PIWer, worden afgegeven. De Fin. Administratie zorgt ervoor dat het geld aan de desbetreffende persoon wordt uitbetaald. Deze persoon dient zich te legitimeren.

BEZOEK BEZOEKMOGELIJKHEDEN VOOR U Pagina 27

U hebt het recht om eenmaal per week bezoek te ontvangen. Gelijktijdig mag u maximaal drie volwassenen en twee kinderen op bezoek laten komen. De bezoeksafpraak dient telefonisch te worden gemaakt, tussen 9.30 uur en 11.00 uur, door degene(n) die bij u op bezoek komen. Een eenmaal gemaakte bezoeksafpraak blijft gedurende uw verdere verblijf hier op dezelfde tijd gehandhaafd. Wilt u wegens omstandigheden uw bezoektijd toch veranderen, dan kunt u dit via de etage PIW er aanvragen. Uw bezoek kan dan 2 dagen na uw wijzigingsverzoek, per telefoon, informeren of de verandering is goedgekeurd. Uw bezoek dient zich te kunnen legitimeren, met een geldig legitimatiebewijs. Als uw bezoek geen geldig legitimatiebewijs kan tonen, zal hem/haar de toegang tot de inrichting worden geweigerd. Het verstrekken van extra bezoek is een gunst. U kunt het één keer per maand vragen en als er ruimte is zal het waarschijnlijk toegestaan worden. Voorafgaand aan uw bezoek krijgt u de gelegenheid te douchen. In de bij lage kunt u de regels lezen waaraan uw bezoek zich dient te houden. U mag zelf niets meenemen naar de bezoekszaal. U kunt voor en na het ontvangen van bezoek aan de kleding onderzocht worden. U kunt ook aan het lichaam onderzocht worden, voor en na het bezoek. De bezoektijden zijn: A - vleugel: • Maandag t/m vrijdag 09.30 - 10.30 uur • 10.40 - 11.40 uur • Uitzondering hierop: woensdag alleen van 10.40 - 11.40 B - vleugel: • Maandag t/m vrijdag 14.10 - 15.10 uur • 15.30 - 16.30 uur

HUISREGELS VOOR UW BEZOEK

Wilt u er zorg voor dragen dat uw bezoek van regels op de hoogte is. Uw bezoek kan de regels ook lezen in de bezoekszaal waar ze ter inzage liggen. Hier volgt de uitleg in een aan uw bezoek gericht schrijven. Na beëindiging detentie vanuit dit Huis van Bewaring mag u de eerste zes maanden deze inrichting niet betreden als bezoeker.

GEACHTE BEZOEKER Pagina 28

U bent thans als bezoeker te gast in het Huis van Bewaring te Leeuwarden. Zowel u als wij zijn erbij gebaat dat u de vastgestelde regels tijdens het bezoek naleeft. Art.1: Het is u, als bezoeker, niet toegestaan enig goed aan uw gedetineerde/relatie te overhandigen. Onder enig goed wordt verstaan: rookwaar, drinkwaar, geld, geldswaardige papieren, artikelen, etenswaar, enz. Art.2: Het is u, als bezoeker, wel toegestaan aan uw gedetineerde/relatie te geven: een sigaret en/of sigaar welke direkt tijdens het bezoek wordt opgerookt, een versnapering en/of drankje welke uit de in de bezoekszaal aanwezige automaat verkregen kan worden. Art.3: Mocht u, als bezoeker, willen weten hoe u dan wel, buiten het bezoek om, goederen voor uw gedetineerde/relatie kunt meenemen, achterlaten, overschrijven enz. dan gelieve u contact op te nemen met de voorportier vóór of na het bezoek. Art.4: Het is u, als bezoeker, niet toegestaan zich op aanstootgevende wijze te gedragen tijdens het bezoekuur. Art.5: U dient zich, als bezoeker, strikt te houden aan alle aanwijzingen die u gedurende de bezoekduur van het personeel krijgt. Art.6: Bij overtredingen van het in art. 1, 2, 4 en 5 gestelde zal door de toezichthoudende ambtenaar rapport worden opgemaakt. Dit rapport kan voor de directie aanleiding zijn u voor geruime tijd de toegang tot de inrichting te ontzeggen. Aan de hand van dit rapport heeft de directie voorts de bevoegdheid om uw gedetineerde/relatie disciplinair te straffen. Art.7: Bij herhaaldelijke overtreding van het onder art. 1, 2, 4 en 5 gestelde heeft de op het bezoek toezichthoudende ambtenaar de bevoegdheid aan uw bezoekduur een eind te maken. Het zij nogmaals opgemerkt: Het door u naleven van deze spelregels is in ons aller belang. Alleen als dit verzekerd is, zal het door u gebrachte bezoek aan uw gedetineerde/ relatie het aangenaamst verlopen.

S.K.W. MEDEWERKERS Pagina 29

S.K.W. AKTIVITEITEN

Op het activiteitendagdeel, kunt U de volgende activiteiten bezoeken, na opgave via het

aanmeldingsformulier: • Onderwijs • Bibliotheek • Kreajhuisvljijt • Sport • Gespreksgroepen • Bezoek • Andere activiteiten U kunt op uw aanmeldingsformulier aankruisen aan welke activiteiten u mee wilt doen. U wordt aan de hand van dit aanmeldingsformulier ingepland. Wanneer u van activiteit wilt veranderen moet U eerst weer een nieuw aanmeldingsformulier bij de bewaarder vragen, waarop u dan weer aangeeft hoe u ingepland wilt worden. Bedenk wel dat er soms enkele dagen tussen invullen en inplannen kunnen zitten. U wordt alleen voor een activiteit opgeroepen als u ook daarvoor staat ingepland, even snel van activiteit veranderen is dus niet mogelijk. Wij verwachten van u dat indien u zich heeft opgegeven voor een activiteit u ook inderdaad komt. Als u tweemaal niet komt, zonder goede reden, heeft dat tot gevolg dat u voor die activiteit wordt geschrapt. Het team Sociaal Cultureel Werk tracht alle activiteiten zo goed mogelijk te laten verlopen, mochten er toch problemen zijn, vraag dan de leider van de betreffende activiteit te spreken via een spreekbriefje. Ook kunt u het Hoofd S.K.W. te spreken vragen.

ONDERWIJS

Het onderwijs bestaat uit een aantal vaste doorlopende activiteiten: Lezen en schrijven/Nederlands voor anderstaligen Schriftelijke en celstudies verkeersles en computerlessen. Hieraan kunt u na opgave, binnen korte tijd meedoen. Daarnaast zijn er enkele cursussen die regelmatig worden aangeboden, maar niet op het aanmeldingsformulier vermeld staan. Omdat het korte cursussen zijn worden hiervoor apart briefjes rondgedeeld, waarmee u zich kunt opgeven. Voor het met goed gevolg afsluiten van diverse cursussen wordt een certificaat uitgegeven. In het Huis van Bewaring kunnen ook mondelinge verkeersexamens afgelegd worden. Voor nadere informatie over het onderwijs kunt u contact opnemen met de onderwijzer via een spreekbriefje.

BIBLIOTHEEK Pagina 30

De bibliotheek kunt u bezoeken door u op te geven via het aanmeldingsformulier. De bibliotheek is open op alle werkdagen behalve woensdag. Afhankelijk van de drukte kunt u maximaal anderhalf uur (bij één groep) of drie kwartier (bij twee groepen) in de bibliotheek blijven. U kunt daar op uw gemak boeken, tijdschriften en buitenlandse) kranten lezen. Boeken (6), strips (12) en spelletjes/puzzels kunt u ook meenemen naar uw cel. LETWEL: deze zijn te leen en u bent er persoonlijk voor aansprakelijk dat ze weer in goede staat worden teruggebracht. Dus bij overplaatsing of ontslag de geleende boeken/spelletjes een dag van tevoren inleveren in de bibliotheek. Op beide vleugels heeft de bibliotheekhulp (gedetineerde) ook nog een aantal boeken op zijn cel, voor noodgevallen in het weekend bijvoorbeeld. Onze bibliotheek heeft een grote collectie boeken etc., toch kan het voorkomen dat bepaalde boeken niet aanwezig zijn. Deze boeken kunnen dan bij de Openbare Bibliotheek in Leeuwarden voor u worden aangevraagd. Sinds kort is de bibliotheek ook in het bezit van een CD-Ispeler en CD-I-plaatjes met cursussen en informatie. Tijdens het bibliotheekbezoek kan van de CD-I gebruik gemaakt worden. Met informatie en vragen voor de Kabel Courant "De BlokhuisPoort", kunt U ook in de bibliotheek terecht. Nieuws, moppen, gedichten, informatie, activiteiten, Gedeco-nieuws etc. draait iedere dag op het Kabelkrantkanaal. Op dit kanaal worden ook regelmatig films en concerten vertoond. Verder is het nog belangrijk erop te wijzen dat alle circulaires van het Ministerie van Justitie, het Huishoudelijk Reglement enz. in de bibliotheek ter inzage liggen. Als laatste wijzen we erop dat er ook veel studiemateriaal aanwezig is in de bibliotheek.

KREA/ HUISVLJIJT

In de krea/huisvljijt kunt u terecht voor bijna alle hobbyen/of knutselactiviteiten. Er is veel houtbewerkingsapparatuur aanwezig; lintzaag, houtdraaibank, cirkelzaag, freesmachine en vlak/diktebank. U kunt dus vele kanten op. U kunt ook gipsgieten en pottenbakken. Er is een apart teken- en schilderlokaal waar u alle mogelijkheden hebt om op uw gemak bezig te zijn.

Pagina 31

Kreamateriaal kan in kleine hoeveelheden gratis beschikbaar worden gesteld, andere materialen moet u betalen. Wij brengen meestal de kostprijs in rekening. Soms is er afvalhout beschikbaar. Laat u, over het gebruik van materialen, goed voorlichten door de dienstdoende huisvljijtleider,

zodat u vooraf weet wat iets kost als u iets wilt maken. De meeste voorwerpen, die u gemaakt hebt, mag u niet op cel hebben (zie regeling voorwerpen op cel). Die moet u dus meteen laten uitvoeren (regelen met huisvlijtleider). Hebt u geen geld, maar wilt u wel graag wat doen met uw handen, meld dit dan bij de huisvlijtleider. Er is altijd wel iets te repareren of te maken, bijv. speelgoed voor de bezoekszaal. Soms kunt u werken met afvalmateriaal. De Krea huisvlijt is op alle werkdagen geopend. SPORT Bij opgave wordt u in één van de sportgroepen ingedeeld. U heeft recht op twee keer per week sporten (maximaal één keer per dagdeel). Op de woensdag is er individuele sport voor mensen die in "beperking" zitten of voor mensen die niet in een (grote) groep mee kunnen sporten. Op het aanmeldingsformulier staat bij elke dag welke sporten er gegeven worden. Dit zijn: zaalvoetbal, volleybal, basketbal, badminton en fitness. Onze sportaccommodaties zijn zeer goed te noemen. We hebben een mooie sportzaal en er is een goed voorziene fitnesszaal. In de zomer wordt er ook af en toe gebruik gemaakt van de luchtplaats om te sporten. Iedereen dient mee te doen aan de warming-up en iedereen dient zich na het sporten te douchen. Zo nu en dan worden er ook wel eens wedstrijden gehouden tegen ploegen van buiten. Nadere informatie over de sport is te verkrijgen bij één van de sportleiders.

GEESTELIJKE VERZORGING Pagina 32

Gedetineerd zijn, "vast zitten" grijpt diep in je leven in. Daardoor kun je het leven met andere ogen gaan bekijken. In de "bajes" is het leven anders dan "buiten". Maar je moet er wel mens bij kunnen blijven. Dat is niet altijd gemakkelijk. Je kunt dan veel vragen en problemen krijgen waar je geen raad mee weet. Als het gaat om vragen over geloof en leven, denken wij je daarbij te kunnen helpen. In alle tijden hebben mensen nagedacht over hun leven. Vragen over: "Wat wil ik met mijn leven", over bang zijn en hopen, over geloven en twijfelen. Daar hebben mensen allerlei antwoorden op gevonden. Zo zijn de verschillende geloofsovertuigingen ontstaan. Binnen deze inrichting zijn er drie geestelijke verzorgers. Er is een humaniste (Humanisme), een dominee (protestants-christelijk) en een pater (rooms katholiek). En één keer in de maand is er een bijeenkomst met een imam. Ook als je een ander geloof of levensovertuiging hebt ben je bij ons welkom. Bij binnenkomst mag je slechts één geestelijk verzorger als contactpersoon noemen. Dit wordt op de celkaart aangegeven. Aarzel ook later niet om contact met de geestelijk verzorger van jouw keuze op te nemen. Voor een gesprek onder vier ogen kun je ons direct aanspreken, of een spreekbriefje invullen. Op het spreekbriefje hoef je geen reden te noemen. Geestelijke verzorgers hebben een ambtsgeheim. Dit betekent dat wij aan niemand doorvertellen wat jij ons onder vier ogen toevertrouwd. Behalve natuurlijk als je daar zelf om vraagt.

KERKDIENSTEN

Katholieke kerkdienst op zaterdag van 17.15 tot 18.15 uur. Protestantse kerkdienst op zondag van 17.15 tot 18.15 uur. Eén keer per maand vervangen de dominee en pater elkaar. Als je naar de kerk wilt dan moet de dominee of pater een stempel op jouw deur zetten. Je wordt dan op zaterdag of zondag onder begeleiding van een P.I.W - er naar de kerk, en weer teruggebracht. In de kerkdienst wordt van je verwacht dat je respect hebt voor andere gedetineerden die komen om te bidden. Er mag tijdens de dienst niet gerookt worden, en je hoort je netjes te gedragen. Doe je dat niet, dan kan de geestelijk verzorger je terugsturen, of je de week daarop niet meer laten komen. Door gebrek aan personeel en om praktische redenen, kunnen gedetineerden die in "BEPERKING" zitten niet naar de kerk komen. Je mag wel altijd bezoek van een geestelijk verzorger op je cel krijgen. Gespreksgroep Humaniste

Pagina 33

Deze vindt plaats op woensdagavond wanneer gedetineerden geen recreatie hebben. Er wordt gepraat in een groep en er wordt gediscussieerd over onderwerpen die je interesseren. Op die manier kun je door de verschillende standpunten te vergelijken jouw eigen mening aanscherpen of herzien. De onderwerpen van gesprek kun je zelf inbrengen. Dit zou b.v. kunnen zijn: de voor en nadelen van het "zitten", macht, liefde, vriendschap vrijheid enz. Gespreksgroep Pater De gespreksgroep van de pater werkt op dezelfde manier. Als je dat wilt kun je ook praten over je geloofsovertuiging, maar het is niet verplicht. Je hoeft ook geen christen te zijn. Iedereen die een mening heeft, en bereid is naar de meningen van anderen te luisteren, is van harte welkom.

Omdat er maximaal 12 personen met vrijwillig(st)ers mogen deelnemen, kan er soms een wachtlijst zijn. Aanwezigheid Er is bijna iedere dag wel iemand van ons aanwezig • Dominee: maandag - dinsdag - donderdag - zondag. • Pater: dinsdag - vrijdag - zaterdag. • Humaniste: maandagmiddag - dinsdagmiddag - woensdag.

MEDISCHE DIENST Pagina 34

Arts Er is een huisarts verbonden aan het Huis van Bewaring. Hij heeft iedere morgen spreekuur, behalve op woensdag. Na binnenkomst wordt u automatisch opgeroepen voor een inkomstenkeuring. Dit houdt in dat voordat U door de arts gezien wordt, er een intake door de verpleegkundige plaats vindt, en een verplichte controle op tuberculose d.m.v. een mantouxprikje. Heeft u daarna een arts nodig, dan meldt u dat aan de PIW er en deze geeft u een spreekbriefje voor de arts. U kunt in niet dringende gevallen ook een verpleegkundige via een spreekbriefje te spreken vragen. Er is een tandarts verbonden aan het HvB Hij houdt 's maandags zijn spreekuur. U kunt zich via een spreekbriefje opgeven, met een duidelijke vermelding van de klacht. Doorverwijzing naar een psychiater of psycholoog gaat alleen via een doorverwijzing van de arts of via het Penitentiair Reclasseringswerk. Ziekmelding Neemt u deel aan de arbeid of hebt u een ander baantje en bent u op een bepaalde dag ziek, dan dient u dit bij het uitsluiten s morgens te melden aan de PIW er. U dient vervolgens zelf een briefje in te vullen voor het eerstvolgende spreekuur van de arts. Bij ziekmelding heeft u recht op ziekengeld. Meldt u zich te laat ziek, dan kunt u die dag niet meer naar uw werk en ontvangt u geen loon. Vindt een te late of een onterechte ziekmelding meermalen plaats dan kunt u voor enige tijd van arbeid of baantje worden uitgesloten (zie regeling 1143/KR/W). Voorzorgsmaatregelen voor het personeel i.v.m. infectiegevaar en besmettingsgevaar. Om infectiegevaar van Hepatitis en Aids en andere besmettelijke ziektes tot een minimum te beperken, zal bij directe contacten tussen personeel en gedetineerden door het personeel gebruik gemaakt worden van o.a. beschermende handschoenen. Ter voorkoming van bloed-bloed contacten zal het personeel in situaties waarin dit risico bestaat eerst de nodige beschermende maatregelen nemen, alvorens handelend op te treden. Tevens zullen bij diverse werkzaamheden, zoals celcontroles en fouilleringen, werkhandschoenen gedragen worden. Omdat dit een algemene regel is, hoeft u daar dus persoonlijk geen konklusies aan te verbinden. Zijn er vragen of onzekerheden betreffende infectieziekten, zoals seksueel overdraagbare ziekten, aids, hepatitis enz. of uitleg omtrent de medische behandeling, dan kunt u een briefje invullen voor de verpleegkundige. Urinecontrole Wanneer uw gedrag een gevaar oplevert voor de goede gang van zaken, de goede orde en veiligheid (bijvoorbeeld omdat er duidelijke indicaties zijn dat u drugs gebruikt) dan kunt u verplicht worden mee te werken aan een urinecontrole. Weigert u hieraan mee te doen dan wordt dit gelijk gesteld met een positieve uitslag van een urinetest en zal de sanktie die erop volgt ook vergelijkbaar zijn met de sanktie die volgt op een positieve uitslag van de urinetest. Urinecontrole vindt ook plaats op aanvraag van het BSD om de uitslag van de test mee te nemen in hun advies voor het verlenen van AVG (verlof) of Sociaal verlof (zie AVG).

DE RECLASSERING Pagina 35

De reclassering houdt twee keer per week spreekuur in het Huis van Bewaring. De reclasseringswerkers voor dit spreekuur zijn in dienst van de Stichting Reclassering Nederland, arrondissement Leeuwarden. De stichting heeft o.a. tot doel hulp en steun te verlenen aan diegene die in aanraking zijn gekomen met de strafrechtspleging. Voor het spreekuur kunt u zich, via de PIW er opgeven door het invullen van het formulier "verwijzing naar het spreekuur van de reclassering". Op dat formulier staan de dagen en tijden vermeld waarop de reclasseringswerker aanwezig is. U kunt bij de reclassering terecht om over uw persoonlijke problemen te praten. Het gedetineerd zijn kan een aantal problemen met zich meebrengen, zowel voor u zelf als voor uw relatie (sl. Misschien waren deze problemen er ook al, voordat u gedetineerd werd, of merkt u dat problemen groter worden doordat u bent gedetineerd. Samen met u zal de reclasseringswerker een plan van aanpak maken om een oplossing voor uw problemen te vinden. Onderdeel van een plan van aanpak kan zijn dat u deelneemt aan een van de volgende projecten van de reclassering.

SOCIALE VAARDIGHEIDSTRAINING (SOVA)

Het kan zijn dat voor uw problemen ontstonden, of nog ontstaan door het ontbreken van bepaalde sociale vaardigheden. Deze vaardigheden kunnen door een individuele training worden aangeleerd. U leert hoe u de juiste beslissingen kunt nemen, en hoe u zodoende “oude fouten” kunt voorkomen.

GOLDSTEINTRAINING

Is een groepstraining waarin u leert om te gaan met zaken die u in de praktijk tegenkomt, en waar u moeite mee heeft. Enkele onderwerpen zijn "opkomen voor je mening", "iets bespreken" of "uiten van kwaadheid". U doet dit, samen met andere gedetineerden, onder leiding van trainers van de reclassering.

GESPREGSGROEP

Samen met anderen kunt u praten over zaken die u bezighouden zoals detentie, macht en onmacht, agressie enz. Het samen praten over een onderwerp betekent tegelijkertijd dat u kunt leren van de ervaringen van de anderen. De groep wordt geleid door een gespreksleider.

BUTGETTERINGSCURSUS

De opzet van deze cursus is het aanleren van een aantal vaardigheden en het bijbrengen van kennis op het gebied van omgaan met geld en het zelf hanteren van schulden. De mensen die de bovenstaande trainingen geven en de gespreksgroep leiden, zijn speciaal daarvoor opgeleide medewerkers van de Stichting Reclassering Nederland.

VAST WERK Pagina 36

Voor het project “Vast Werk” houdt een arbeidstoeleider van de reclassering twee keer per maand spreekuur. “Vast Werk” biedt hulp bij het zoeken/ vaststellen van uw mogelijkheden. Zoeken gebeurt aan de hand van uw scholing en arbeidsverleden en van uw voorkeur voor een werksoort. Daarna wordt de meest passende manier vastgesteld om uw doel te bereiken (eventueel wordt gebruik gemaakt van een beroepskeuzetest). Het project vast werk wordt apart vermeld op het spreekbriefje van het huis van bewaring. Als u vragen heeft op zakelijk of justitieel gebied, kunt u gebruik maken van het handboek, dit handboek, met voorbeeldbrieven kunt u bij de afdelingsbewaarder opvragen.

Pagina 37

MEDEWERKSTER VERSLAVINGSZORG VERSLAVINGSZORG FRIESLAND in het Huis van Bewaring. In het Huis van Bewaring werkt een medewerkster van de Verslavingszorg Friesland. Haar naam is Diny Winkel. U kunt met haar praten over het gebruik van alcohol, andere drugs, medicijnen en over gokken. Zij kan: • Informatie geven en vragen beantwoorden. • Met u voor- en nadelen bespreken. • Met u praten over mogelijkheden tot verandering als de nadelen groter dan de voordelen zijn. • U begeleiden bij het stoppen. • U inlichten over hulpverlening in en buiten het Huis van Bewaring. • U begeleiden bij het kiezen van de juiste hulp. In overleg met u kunnen ook personen uit uw omgeving, zoals partner, kinderen of ouders bij deze medewerkster terecht. De gesprekken die u met de medewerkster voert zijn vertrouwelijk. Zonder uw toestemming wordt er niets doorgegeven aan anderen. U kunt in contact komen met deze medewerkster door het indienen van een spreekbriefje.

AFDELING ARBEID Pagina 38

Informatie betreffende de Afdeling Arbeid. Nadat u bent ingeschreven komt de Arbeidskoördinator bij u langs. Hij komt meestal de volgende dag. De Arbeidskoördinator geeft u voorlichting over de mogelijkheden bij de Afdeling Arbeid. Hij vraagt u, of u bereid bent om arbeid te verrichten. Is dat het geval, dan ondertekent u daarvoor een bereidheidsverklaring. U kunt bij de Arbeidskoördinator tevens terecht voor celwerk.

DE ARBEIDSBEDRIJVEN

U kunt aan het werk in diverse Arbeidsbedrijven, waarbij de dan bestaande bezetting per bedrijf een uitgangspunt is om u te kunnen plaatsen. Wij houden daarbij rekening met uw eigen voorkeur, mits er voldoende plaats is op het bedrijf van uw voorkeur. Indien een situatie dat

vraagt, kunnen er zo nodig veranderingen worden aangebracht in de bezetting per bedrijf. De bedrijven zijn: • Boekbinderij, • Metaalbedrijf, • Montagebedrijven Weber • Werkzaal Diversen. Tevens is er de mogelijkheid tot het verrichten van Celwerk. Naast de boven genoemde Arbeidsbedrijven kunt u zich bij de Arbeidskoördinator opgeven voor een aantal "baantjes" zoals: Huisdienst, Keuken enz.

HET WERK EN DE AFSPRAKEN

In onze produktiebedrijven proberen wij u een zo gevarieerd mogelijk aanbod van werk te bieden. Dit is mede afhankelijk van uw eigen mogelijkheden en inzet. Om werk voor de Arbeidsbedrijven aan te trekken, maken wij afspraken met diverse bedrijven in de particuliere en overheidssector.

Pagina 39

Deze afspraken hebben betrekking op onder andere: de hoeveelheid, de kwaliteit en de tijd waarin wij de produkten moeten afleveren aan onze opdrachtgever. De opdrachtgever heeft op zijn beurt ook weer afspraken met zijn klanten. U zult begrijpen dat wij de door ons eenmaal gemaakte afspraken met een opdrachtgever moeten nakomen. Voor de goede orde kunt u ervan uitgaan dat wij op basis van ervaring weten, welke hoeveelheden werk wij in een bepaalde tijd samen met u aankunnen. Wanneer u eenmaal in een van onze bedrijven werkt, vragen wij van u, dat u zich naar uw beste vermogen inzet. En dit ook doet binnen de andere werkplekken.

HET ARBEIDSKONTRAKT

Bent u met de Arbeidskoördinator overeengekomen op welk bedrijf of arbeidsplek u aan het werk gaat, dan wordt u een kontrakt ter ondertekening aangeboden. In dit kontrakt staan een aantal regels, waaraan u zich moet houden. Dit geldt evenzeer voor het arbeidsreglement, welke in alle bedrijven zichtbaar is opgehangen. Voor de duidelijkheid is het aan te bevelen, om zowel het arbeidskontrakt en het arbeidsreglement goed door te lezen.

DE WERKTIJDEN

In onze inrichting wordt er gewerkt met bloktijden. Dat betekent dat de B-vleugel werkt van 08.00 tot 11.45 uur, en de A-vleugel van 13.00 tot 16.45 uur. De arbeidstijd wordt voor koffie- en theepauze onderbroken en niet voor enige andere activiteit. Dit met uitzondering van een bezoek aan de gestichtsarts. Alle andere activiteiten vinden dus plaats op het dagdeel dat er door u niet wordt gewerkt. Als u celwerk verricht kunt u tijdens de werkuren alleen voor een korte toiletgang worden uitgesloten.

HET ARBEIDSLOON

Het arbeidsloon bedraagt (bij voldoende produktie/inzet), totaal f 5,45 per dag (f 4,00 grondloon en f 1,45 toeslag) Bij onvoldoende inzet kan er loon en/of toeslag worden ingehouden. Als u tijdens werktijd op transport moet, krijgt u f 4,00. Bij ziekte krijgt u f 4,36, dit alleen wanneer u door de gestichtsarts ziek bent verklaard en u vanwege die ziekte geen arbeid kunt verrichten. Het wachtgeld f 4,00, krijgt u alleen uitgekeerd als u de bereidheid-verklaring hebt ondertekend. Wachtgeld wordt dan alleen gegeven in die gevallen dat er door omstandigheden, u bij INKOMST geen werk kan worden aangeboden.

Pagina 40

Hebt u een arbeidskontrakt en kan er aan u geen werk worden aangeboden (dan ontvangt u gewoon het volle loont f 5,45. Werkt u ook in het weekendt dan krijgt u daarvoor enkel de toeslag van f 3,00 per weekenddag. OVERIGE Hebt u vragen dan kunt daarvoor altijd terecht bij uw werkmeester of via het invullen van een spreekbriefje kunt u terecht bij de Arbeidskoördinator. Denkt u eraan (dat u zelf suiker en melkpoeder mee moet nemen naar de arbeidsbedrijven. Hierna volgen in bijlage nog de tekst van het arbeidskontrakt, het arbeidsreglement en de regels aangaande ziekmeldingen. Rest mij nog u tijdens uw verblijf alhier (een goede samenwerking toewensen met de werkmeesters en uw medegedetineerden. Het Hoofd van de Afdeling Arbeid.

Pagina 41

Arbeidsreglement voor Huis van Bewaring Leeuwarden. De directeur van het Huis van Bewaring te Leeuwarden. Overwegende dat ingevolge artikel 49, derde lid,-van de Gevangenismaatregel in

de werkplaatsen (bedrijven) voor de gedetineerden duidelijk zichtbaar een arbeidsreglement dient te zijn opgehangen; Overwegende dat ingevolge artikel 23 van de Beginselenwet Gevangeniswezen het beheer van de inrichting bij de directeur berust; stelt vast de volgende bepalingen die kunnen worden aangehaald als "Arbeidsreglement voor arbeidzalzen (bedrijven)".

Artikel 1 De gedetineerden die in een Huis van Bewaring verblijven, zijn niet tot arbeid verplicht. Indien zij verklaren aan de inrichtingsarbeid te willen deelnemen, worden zij te dien aanzien op gelijke voet behandeld als gedetineerden in een gevangenis.

Artikel 2 1- De gedetineerde wordt zoveel mogelijk tewerkgesteld op een wijze en op een bedrijf die het meest beantwoorden aan zijn wensen en bekwaamheden, blijkt dit niet mogelijk dan wordt hij tewerkgesteld daar waar een arbeidsplaats beschikbaar is. 2- De tewerkstelling van de gedetineerden geschiedt naar de volgorde van hun binnenkomst in de inrichting. Is bij de binnenkomst in de inrichting geen arbeid beschikbaar dan wordt betrokken gedetineerde in afwachting van de toewijzing van arbeid op een wachtlijst geplaatst.

Artikel 3 1- De gedetineerde komt in het algemeen voor overplaatsing naar een ander bedrijf in aanmerking indien hij tenminste twee maanden achtereen op hetzelfde bedrijf werkzaam is geweest. 2- Een verzoek tot overplaatsing naar een ander bedrijf dient te worden gericht aan de arbeidsmedewerker onder wiens toezicht de gedetineerde de opgedragen werkzaamheden verricht. Het Hoofd van de afdeling arbeid beslist op deze verzoeken namens de directeur.

Artikel 4 1- De arbeid duurt ten hoogste 8 uur per dag en 40 uur per week. Op zond- en feestdagen alsmede de zaterdagen wordt geen arbeid verricht. 2- De arbeidstijden zijn: 's morgens van 8.00 - 12.00 's middags van 13.00 - 17.00 3- De arbeid wordt in de loop van de ochtend en de middag onderbroken door een pauze van telkens een kwartier. 4- De arbeid wordt verder zoveel mogelijk ononderbroken verricht.

Artikel 5 1- De gedetineerde kan wel worden toegestaan de arbeid te onderbreken: a- Voor een bezoek aan een lid van de Commissie van Toezicht of voor het verschijnen ter zitting van de beklag- of beroepscommissie dan wel te verschijnen voor enige andere rechtelijke instantie, waarbij zijn aanwezigheid vereist is; b- Om gehoord te worden door politie- of justitiefunktionarissen; c-na een oproep voor een bezoek aan de gestichtsarts. 2- De gedetineerde kan de directeur verzoeken om andere redenen dan in het vorige lid vermeld de arbeid te onderbreken.

Artikel 6 1- Behoudens een beperkte hoeveelheid rookwaren of versnaperingen is het de gedetineerden zonder toestemming niet toegestaan enig voorwerp uit hun verblijven mee te nemen naar de bedrijven. 2- Het meenemen uit de bedrijven van arbeids- of verpakkingsmateriaal, gereede produkten of gereedschap is niet toegestaan.

Pagina 42

3- De gedetineerde betreedt of verlaat de bedrijven niet zonder toestemming van het hoofd van de afdeling arbeid of de arbeidsmedewerkers. 4- De gedetineerde die aan de inrichtingsarbeid deelneemt, kan aan de controle met een metaaldetektor worden onderworpen.

Artikel 7 De gedetineerde is gehouden de opgedragen arbeid overeenkomstig de hem door of namens het Hoofd van de afdeling arbeid gegeven aanwijzingen, waarbij met name acht wordt geslagen op de veiligheidsvoorschriften, naar behoren te verrichten.

Artikel 8 Gereedschap en machines in de bedrijven worden uitsluitend afgesteld en gebruikt met toestemming van het Hoofd van de afdeling arbeid of de arbeidsmedewerkers.

Artikel 9 1- De gedetineerde kan worden verplicht tijdens de arbeid door de inrichting verstrekte werkkleding te dragen en veiligheidsmiddelen te gebruiken. 2- Het is niet toegestaan arbeid te verrichten met ontbloot bovenlichaam.

Artikel 10 Het roken in de bedrijven kan door de directeur om veiligheidsredenen worden verboden.

Artikel 11 1- De gedetineerde is verplicht na afloop van de arbeidstijd het bedrijf alsmede de zich daarin bevindende apparatuur schoon en ordelijk achter te laten. 2- De gedetineerde is daarnaast verplicht op gezette tijden op aanwijzing van het Hoofd van de afdeling arbeid of een arbeidsmedewerker het bedrijf te reinigen.

Artikel 12 De gedetineerde mag alleen met toestemming van het Hoofd van de afdeling arbeid in het bedrijf posters, stickers en andere afbeeldingen aanbrengen.

Artikel 13 1- De gedetineerde kan aansprakelijk gesteld worden voor door achteloosheid of moedwil aan het rijk toegebrachte schade. 2- De schade kan op het arbeidsloon worden verhaald.

Artikel 14 Indien de gedetineerde de goede voortgang van de arbeid verstoort, Hoofd van de afdeling arbeid met toepassing van het slotartikel huishoudelijk reglement hem namens de directeur tijdelijk van de gemeenschappelijke arbeid uitsluiten, dan wel kan hem andere arbeid worden opgedragen. Leeuwarden, januari 1986.

ARBEIDSCONTRAKT Pagina 43

Naam: Bedrijf: Reg. no. Aanstelling van: tot: Cel no. Tijdsduur. U bent in principe voor minimaal twee maanden op bovenstaand bedrijf aangesteld. Na wederzijds goedvinden wordt het contract voor twee maanden verlengd. Beëindiging contract. Het contract wordt beëindigd wanneer: A- de twee maanden, op eenzelfde bedrijf, zijn verstreken en u naar een ander bedrijf wilt. U dient dan uiterlijk twee weken voor de einddatum van het contract hierover contact op te nemen met de werkmeester. Zijn er geen bezwaren, dan kunt u na deze twee maanden worden geplaatst op een door u gewenst bedrijf. Dit zodra er een plaats vrij is; zolang blijft u op uw eigen bedrijf. B- tijdens de looptijd (2 mnd.) van dit contract, komt u niet in aanmerking voor plaatsing in een baantje. C- u door ziekte of verlof, plaatsing in afzondering of in de strafcel langer dan vijf werkdagen afwezig bent; dan wordt uw plaats door een ander opgevuld. Bij terugkeer kunt u, zodra er een plaats vrij is, weer arbeid verrichten. Zo mogelijk op de werkplaats waar u vandaan komt. Uw lopende contract blijft dan geldig. D- u niet voldoet aan de bepalingen zoals gesteld in het arbeidsreglement, dat is opgehangen in de bedrijven. E- u ongeoorloofd afwezig bent. F- u zich ziek voelt; u daardoor geen arbeid kunt verrichten en u dit niet onmiddellijk heeft gemeld aan de PIW er. U bent dan ongeoorloofd afwezig (zie ook E). U dient namelijk uw ziek-zijn, waardoor u geen arbeid kunt verrichten, onmiddellijk te melden bij de PIW er. U moet namelijk het eerstvolgende spreekuur van de gestichtsarts bezoeken. U bent zelfverantwoordelijk voor een correcte ziekmelding. H- u bij verlof niet op het afgesproken tijdstip terugkeert. I- er een vermoeden bestaat dat u misbruik maakt van het in u gestelde vertrouwen en/of u een straf hebt opgelegd gekregen door de directie die gebaseerd is op orde en veiligheid. J- bij werkweigering, ontslagname uwerzijds en het gestelde onder I, wordt geen rapport opgemaakt. In geval van de onder D t/m I gestelde situaties kunt u bij het hervatten van uw werkzaamheden bij de arbeid, niet terugkeren naar het bedrijf waar u vandaan kwam. Hierbij verklaar ik kennis te hebben genomen van bovengenoemde bepalingen. Naam en handtekening werkmeester Naam en handtekening gedetineerde: Datum: Reden beëindiging contract:

COMMISSIE VAN TOEZICHT Pagina 44

Het zijn niet alleen justitie-ambtenaren die iets met dit Huis van Bewaring te maken hebben. Aan deze inrichting is namelijk een onafhankelijke commissie verbonden, de zogenaamde Commissie van Toezicht.

WAT IS DE TAAK VAN DE COMMISSIE VAN TOEZICHT

Elke gedetineerde heeft een groot aantal plichten en rechten. De Commissie van Toezicht ziet erop toe dat u niet onrechtvaardig wordt behandeld.

WAT TE DOEN ALS U EEN KLACHT HEEFT

Als u vindt dat u niet goed behandeld wordt, dan kunt u het beste het volgende doen. Bespreek eerst uw grief met de PIW er. Hij is altijd uw eerste aanspreekpunt en hij kan wellicht uw grief oplossen. Hij kan u ook doorverwijzen naar een andere functionaris die uw grief misschien kan oplossen. Lukt het u dan nog niet uw grief op te lossen dan kunt u de volgende stap nemen. Aan de Commissie van Toezicht is de Maandcommissaris verbonden. Via een spreekbriefje kunt u hem/haar te spreken vragen. Hij/Zij kan, na ruggespraak met het Afdelingshoofd en/of de Directie uw grief misschien oplossen. De maandcommissaris heeft eenmaal per maand spreekuur. vindt u dat u een "klacht" moet indienen dan moet u zich wenden tot de Beklagcommissie. De Beklagcommissie is een onderdeel van de Commissie van Toezicht. U dient een Beklagformulier (verkrijgbaar bij de PIW er) in te vullen en op te sturen naar de secretaris van de Beklag Commissie Beklag Commissie Het adres is: De heer Kimkes Secretaris Beklagcommissie p/a Kantongerecht Postbus 20130 8900 HM Leeuwarden. U doet uw Beklagformulier in een gesloten envelop en de inrichting zorgt voor verdere doorzending. Brieven aan andere Commissies van Toezicht en aan de Centrale Raad dient u te frankeren. In de Beginselenwet Gevangeniswezen, art. 51 e.v. (in te zien in de bibliotheek), kunt u nalezen waarover u in beklag kan gaan en aan welke voorwaarden e.d. u zich moet houden.

BEKLAG EN BEROEP Pagina 45

1: Een gedetineerde in een gevangenis, Huis van Bewaring of Rijkswerkinrichting kan beklag

doen over: a: Een hem opgelegde disciplinaire straf. b: Een weigering tot het uitreiken of verzenden van voor hem bestemde of door hem geschreven brieven en andere stukken, dan wel om volgens de daarvoor in het gesticht geldende regeling bezoek van bepaalde personen te ontvangen. c: Enige andere hem door of vanwege de directeur opgelegde maatregel waarbij wordt afgeweken van de rechten die hij aan de in het gesticht geldende voorschriften kan ontlenen. 2. De gedetineerde die beklag wenst te doen, wordt daartoe onverwijld in de gelegenheid gesteld. Voor zover dit nog niet was geschied, wordt hem uiterlijk vierentwintig uur nadat hij daartoe het verzoek heeft gedaan, schriftelijk mededeling gedaan van de beslissing waarover hij beklag wenst te doen. In die mededeling worden de redenen opgegeven waarop de beslissing steunt.

ALGEMENE INFORMATIE Pagina 46

Rondleidingen. Af en toe worden er rondleidingen georganiseerd in het Huis van Bewaring. Er is veel zorg besteed aan het behoud van uw privacy en rust. Hebt u hierover toch nog vragen dan kunt u zich het beste wenden tot het Afdelingshoofd. De direktie stelt zich op het standpunt dat de rondleidingen belangrijk zijn om de mensen in de "buitenwereld" een indruk te geven van het reilen en zeilen in het Huis van Bewaring.

SANKTIES DIE OPGELEGD KUNNEN WORDEN

Het zal u duidelijk zijn dat u zich aan de regels moet houden die binnen dit Huis van Bewaring gelden. Als u zich op enigerlei wijze niet aan de regels kunt houden dan zal u daarover een rapport aangezegd worden en zal er een rapport gemaakt worden. De direktie kan u dan een sanktie opleggen. Een sanktie kan bestaan uit een maatregel, bijv. uitsluiting voor een duur van recreatie of uit een straf (zie het Huishoudelijk Reglement). Indien men afzondering op eigen cel krijgt, betekent dit dat zowel de t.v. als de radio van cel verwijderd worden. Het opleggen van een straf is altijd persoonsgebonden. Het Huis van Bewaring kent één unanieme straf, nl. 3 dagen strafcel indien u wegblijft van verlof of te laat terugkeert zonder goede reden. Indien er contrabande gevonden wordt op cel begint de sanktie minimaal met twee dagen afzondering, afhankelijk van wat er gevonden is.

SCHADEVERGOEDING

Bij beschadiging en/of vermissing van deze map of onderdelen ervan wordt u de volgende schadevergoeding opgelegd: • Kap f 4,50 • Plastic mapjes f 0,35 • Kopie f 0,15 • Huishoudelijk Reglement f 1,00 Deze schadevergoeding dient voor uw vertrek betaald te worden.

BRIEFWISSELING

De inhoud van briefwisseling is onderworpen aan controle vanwege de directeur.

TELEFOONGESPREEKEN

Telefoongesprekken kunnen steekproefsgewijs aan controle worden onderworpen vanwege de directeur of, als daar schriftelijk opdracht voor is gegeven, vanwege een Officier van Justitie. Het opgenomen gesprek wordt beluisterd door een afdelingshoofd en deze zorgt nadien voor het wissen van de bandopname.

FILMNETREGELING

Het is toegestaan om een decoder voor Filmnet op cel te hebben. Het Huis van Bewaring Leeuwarden aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor dit apparaat. Het kan slechts onder de volgende voorwaarden worden ingevoerd.

Pagina 47

1. Het abonnement op Filmnet wordt door familieleden of anderen afgesloten. Zij zijn verantwoordelijk voor de decoder en de betaling van het verschuldigde entreegeld en huur. Het Huis van Bewaring Leeuwarden verricht geen enkele financiële handeling betreffende Filmnet. 2. Invoer geschiedt alleen via personeelsleden van Teleshop Peperstraat 16 Leeuwarden. tel: 058-130023 Zij zijn de enigen die gemachtigd zijn door het Huis van Bewaring Leeuwarden een decoder voor gedetineerden te bezorgen. 3. Het Huis van Bewaring Leeuwarden verricht geen andere handeling, betreffende Filmnet, dan die van invoer. Invoer geschiedt, net als bij andere

goederen, via de badmeester. Gescand op 28-10-2012 Informatiemap Huis van Bewaring Leeuwarden ten behoeve van de gedetineerden.

De inspecteur

Bezocht in januari 1972 het Huis van Bewaring te LEEUWARDEN.

POSTEN BEZETTING 1 Huismeester, 3 Hoofdbewaarders, 30 Bewaarders, 1 Badmeester
CAPACITEIT, (1970) Beneden. Wooncellen 21 Transportcel 1 Werkcel 1 1e ring. Wooncellen 13
Verblijfszalen met slaap accommodatie 2 x 6 12 Verblijfszalen dag en nacht 2 x 4 8 2e ring.
Wooncellen, waarvan 39 en 40 Weekendcellen 4 Verblijfszalen met slaap accommodatie 2 x 6 12
Verblijfszalen dag en nacht 2 a 4 8 Opslag oud materiaal 1 Totale wooncapaciteit 78. Op de
voormalige vrouwenafdeling zijn ook nog 4 wooncellen beschikbaar. Deze worden tijdelijk
gebruikt voor het herbergen van de gedetineerden, waarvan de cellen worden opgeschilderd.
Overigens wordt de ruimte in de v.m. vrouwenafdeling slechte gebruikt voor televisiekijken op
zondagavond en bij speciale sportgebeurtenissen op de televisie. Bouwkundige voorzieningen Het
aanbrengen van een hekwerk bij de voorpoort der v.m. gevangenis. De kosten worden geraamd
op f. 2.240.--. Het hok was nodig omdat de voorzijde zou kunnen worden afgesloten. Op 17
februari 1970 heeft de directeur echter medegedeeld, dat het hek thans overbodig is geworden
omdat de twee woningen bij de voorpoort worden bewoond door bewaarders. Voorzieningen
waardoor parterre en stage van het ter weerszijden van de 3e poort gelegen achterstuk van de
voormalige gevangenis benut zouden kunnen worden door het huis van bewaring. De
kostenraming is f. 571.135.--. Vervanging van de stenenrand in de luchtcellen door een
betonrand, zulks in verband met een ontvluchting uit een luchtcel. De kostenraming is f.
11.600.--, Het aanbrengen van plastic glas voor het getraliede boven het afdak van het
levensmiddelenmagazijn aan de binnenplaats van de voormalige gevangenis. Dit glas is
inmiddels aangebracht. Het aanbrengen van 2 ventilatoren in de metaalwerkplaats. Op 3
december 1971 werd mededeling ontvangen dat de kosten werden geraamd op f. 2.964.-- Kwestie
van vallend gesteente van het z.g. alkovengebouw (3e verdieping). De Rijksgebouwendienst heeft
bericht, dat de volgende voorzieningen zouden worden getroffen. a. bij het gebouw zou een bordje
"verboden toegang" worden geplaatst. Ik heb geconstateerd, dat dit aanwezig is; b. het
aanbrengen van een hangslot op het hek bij het alkovengebouw; Dit is geschied; de sleutel is in
het bezit van de bewoner ter plaatse. c. Het plaatsen van een gevarenbord "vallend gesteente".
Dit is niet meer nodig omdat op 3 januari 1972 is begonnen met de reparatie van het stuk
gegane gedeelte. Het gereedmaken van het lokaal van de voormalige huisvlijtzaal van de
gevangenis als werkzaal. De aanvraag van de directie is voor advies aan de afdeling Arbeid
toegezonden. Brandbeveiliging en verlichting Door het huis van bewaring en de v.m. gevangenis
zijn 80 brandblusapparaten in vier verschillende soorten. Volgens de directie werd in de zomer
van 1971 door personeelsgebrek slechte éénmaal geoefend. De noodverlichting bestaat uit
acculampen, die men zelf oplaadt. Ik heb er 4 op bruikbaarheid gecontroleerd. Zij straalden alle
goed wit licht uit, terwijl het kleine licht het bij alle lampen ook goed deed. Een vijfde lamp werd
juist opgeladen. Alle lampen bevonden zich in de kamer van de huismeester in de v.m.
gevangenis. Van de zijde van de bewaarders kwam de wens naar voren een mogelijkheid te
hebben om doe nachts te kunnen uitzien op de voormalige kolenopslagplaats en de open ruimte
tussen huis van bewaring en v.m. gevangenis. Het is reeds voorgekomen, dat een dronkaard over
de muur in deze ruimte is geweest. Gedurende de nachtelijke uren dient een bewaarder die
ruimte te benaderen voor zijn rondes. Het is niet denkbeeldig, dat hij kan worden overvallen.
Deze angst leeft wel bij de bewaarders. Er is een oplossing te vinden door in de wc, tegen over de
vlakdeur twee matglas ruitjes te vervangen door blanke glazen ruitjes, n.l. een in het raam, dat
uitziet op het noorden en een in het raam, dat uitziet op het westen. Voor het uitzicht naar het
zuiden zou nog een mogelijkheid kunnen worden gevonden door in de muur van de sluis die
toegang geeft tot de v.m. kolenopslag een klein ruitje te doen aanbrengen. Ik heb geen
gelegenheid meer gehad hierover met de directeur van gedachten te wisselen. Gereedschappen
(januari 1970) voor de huisdienst De gereedschappen staan onder het beheer van de
onderhoudsmonteur. Zij worden bewaard in de schilderswerkplaats van de v.m. gevangenis,
waar geen gedetineerden kunnen komen. De gereedschappen staan op de kaarten bij de

administratie geregistreerd. De beheerder geeft geen gereedschappen uit, en tekent derhalve ook niets aan. De gereedschappen hangen op een schaduwbord, zodat het terstond opvalt als er iets weg is. VOOR DE ARBEID. De gereedschappen zijn op de bedrijven onder beheer van de werkmeesters. De uitgifte geschiedt door hen. Na afloop van het werk wordt terstond gecontroleerd of de gereedschappen aanwezig zijn (bijv. In de drukkerij, waar overigens slecht; 2 gedetineerden werken of de scharen aanwezig zijn). In de metaalwerkplaats wordt niet met gereedschappen gewerkt. Men heeft daar machines. Op de cellen zijn geen gereedschappen. De gedetineerden maken daar knijpers en vouwen zakken. VOOR DE HUISVLIJT, Er is geen georganiseerde huisvlijt. Voor de enkelen die wel huisvlijt bedrijven zijn enkele scharen en mesjes bij de huismeester in een kast achter slot. Deze worden op verzoek van de gedetineerde 's-avonds uitgereikt en voor de nacht weer ingenomen. Aantekening geschiedt op losse velletjes papier. In verband met het mogelijk zoekraken ervan heb ik een eenvoudig cahier aanbevolen waarin de uitgifte en de inname kan worden geregistreerd. Bewapening en munitie In totaal zijn tien revolvers aanwezig. Januari 1970 Twee revolvers worden overdag bewaard in de sleutelkast op de directeurskamer. Deze twee wapens worden des avonds overgebracht naar de kluis in de huismeesterskamer of in de wacht gelegd. Degene die de ronde doet heeft geen wapen bij zich. De directeur heeft een revolver thuis, terwijl de sportinstructeur die tevens belast is met de schietinstructies het K.S.O. wapen beheert (rode loop). De rest (6) ligt in de sleutelkast in de directeurskamer der v.m. gevangenis. De heer Born beheert deze revolvers en ook de munitie die eveneens in laatstgenoemde sleutelkast liggen. De administratie wordt bijgehouden door de heer Born in een cahier. Daaruit blijkt, dat er thans slechts 30 patronen voor kamerschietoefeningen over zijn. Men heeft nieuwe aangevraagd, doch deze zijn door gebrek aan aanmaak nog niet door de Rijkspolitie te leveren. Van de Gewa zijn 600 patronen geleend, Wel aanwezig zijn 216 dienstpatronen en 216 reserves, waarvan 346 patronen zich bevinden in de sleutelkast op de v.m directeurskamer in de gevangenis de resterende patronen zijn gedeeltelijk opgeborgen in de sleutelkast in de huismeesterskamer en gedeeltelijk in de sleutelkast in de directeurskamer. De oefeningen met scherp worden gehouden op de schietbanen van het vliegveld (6 a 7 k.m.) van het huis van bewaring) en dan slechts in de zomermaanden. Kamerschietoefeningen worden gehouden in de oude kerk. Men heeft het aantal voorgeschreven oefeningen niet gehouden i.v.m. personeelsgebrek. Van november 1970 tot november 1971 is slechts 8 maal geoefend. De schietoefeningen worden doorgaans op vrijdagmiddag gehouden. Het aantal verplichte deelnemers is 41 (2 directieleden en 39 van de bewaking). Er hebben 37 deelgenomen aan K.S.O. waarvan de 2 directieleden. Er zijn 4 traansgasbussen geweest. Thans zijn er drie over. Men zou er eigenlijk maar twee mogen hebben, doch i.v.m. de sluiting van de gevangenis zijn de bussen die daar in voorraad waren, behouden. Een is er gebruikt op 12 september 1970 om een gedetineerde in bedwang te houden, hetgeen aan het Ministerie is gemeld. Een bus ligt in de sleutelkast in de kamer van de directeur in het huis van bewaring, de andere twee zijn opgeborgen in de sleutelkast in de kamer van de directeur van de v.m, gevangenis. Dienstsleutels De sleutelkast op de kamer van de directeur is een ingebouwde kast, die is voorzien van een stalen deur. De constructie is goed te noemen. De sleutel van deze sleutelkast is in het bezit van: a. de directeur. b de adjunct-directeur, c. het hoofd van de administratie, d. de huismeester (in diens sleutelkast)'. Naast de sleutels zijn in de sleutelkast van de directeur ook nog opgeborgen twee revolvers (voor de nachtdienst), een traangasspuitbus en enkele B.Z.B.-materialen, zoals de helm van de directeur, een bijl e.d. NACHTDIENST 3 bewaarders waarvan de oudste aangewezen als wachtcommandant. 2 revolvers worden uit de kluis gehaald en om 6.30 door dienstdoende kaderlid teruggebracht in de kluis. Het appel begint om 6.45. Voeding (1970) De voedingssterkte wordt bepaald door de administratie door het aantal op de dag aanwezige gedetineerden te vermeerderen met 2. Om 7 uur wordt de thee verstrekt en om 10 uur de koffie. De jeugdvoeding wordt verstrekt bij de gewone voedingsverstrekking. Hiervan worden voor de afzonderlijke briefjes gemaakt. Ziekenvoeding geschiedt op doktersvoorschrift (ziekenbriefje). De spoeling bedraagt ongeveer 5 k.g. per dag, behalve indien nassi wordt geserveerd. Dan is de spoeling meestal nihil. Vermoedelijk komt dit ook door de bijzondere wijze van gereedmaken van het gerecht. De kok laat de rijst en de nassigroenten e.d. in afzonderlijke bakjes serveren, waardoor degene die b.v. nassi wil eten en rijst met suiker na meer

mogelijkheden heeft. Het voldoet goed. De gedetineerden zijn tevreden met het eten. Enkel vonden de voeding zelfs uitstekend. De keuken zag er keurig verzorgd uit. Alle pannen en lepels blonken. Volgens de kok had men voorheen last van kakkerlakken, doch door het optreden van een deskundige zijn ze verdwenen. De koffie voor de gedetineerden is niet lekker. Deze is gekocht via het R.I.B. en men heeft nog 100 k.g. in voorraad. De kok toonde mij een lucifer, die uit een zak koffiebonen was gekomen. Hij deelde mede herhaaldelijk dergelijke dingen in de koffie aan te treffen. Ook is het voorgekomen, dat stenen werden aangetroffen. De adjunct-directeur zal een klacht indienen bij het R.I.B. en mededeling doen aan de heer S. De kok deelde mede te weinig groenteschaaltjes te hebben. De bezetting is meestal 70 man. Per gedetineerde worden meestal 3 schaaltes uitgegeven (b.v. voor sla, bruine bonen en de jus). Derhalve zouden reeds 210 nodig zijn. Men heeft er op het ogenblik 180. Hierbij is de ziekenvoeding nog niet betrokken. Er zijn 40 schaaltes aangevraagd. De heer S. zal bij zijn bezoek aan Leeuwarden hieraan aandacht besteden. De bout in het roerwerk van de stoomketel, genaamd 15 m, ontbrak. In het gedeelte waarin de bout behoort te zitten trof ik etensresten aan. De kok deelde mede, dat hierover reeds enkele malen contact was geweest met de firma M. te Ridderkerk, doch de bout is nog steeds niet ontvangen. Deze behoort volgens de kok bij de oorspronkelijke uitrusting. De heer S. zal hieraan eveneens aandacht besteden. Dienstorder inzake verantwoordingen spoeling Onder spoeling wordt verstaan: a. Schillen of ander afval van aardappelen b. Oud brood, al dan niet gesneden. c. Resten van warme maaltijden. Iedere dag wordt de spoeling gewogen door een hoofdbewaarder in het bijzijn van de kok. Het resultaat wordt door de hoofdbewaarder aangetekend in het spoelingscahier, dat bij de huismeester in bewaring blijft. Zowel de hoofdbewaarder, die de weging heeft verricht, als de kok, die daarbij aanwezig was, paraferen elke dag het cahier. Bij het periodiek afhalen van de spoeling door de afnemer wordt door de hoofdbewaarder een bon geschreven in duplo, vermeldende de hoeveelheden van elk der onderdelen van de spoeling, zulks overeenkomstig het in het spoelingscahier genoteerde. Deze bonnen worden door de hoofdbewaarder getekend, het origineel wordt aan de afnemer ter hand gesteld, het duplicaat wordt door de afnemer voor ontvangst getekend en blijft onder berusting van de huismeester. Regelmatig worden het spoelingscahier en de duplicaatbonnen gecontroleerd door de adjunct-directeur. Na het verstrijken van een kalendermaand wordt door de huismeester het spoelingscahier en de duplicaatbonnen ingeleverd bij de comptabele, opdat deze een keer per maand een nota kan doen uitgaan aan de afnemer. Deze regeling gaat in op 1 december 1963 D
Directeur, Medische dienst De gedetineerden kunnen zich 's morgens bij het uitsluiten opgeven voor het ziekenrapport bij de dienstdoende bewaarder, De dokter bepaal" of er specialistisch onderzoek nodig is. Hij verzoekt de specialist te komen, indien de betrokkene niet kan lopen. Indien een gedetineerde voor ziekenhuisopname dan wel een specialistisch onderzoek buiten de inrichting in aanmerking komt wordt het transport via de Officier van Justitie verzorgd door de parketgroep R.P. Met het ziekenhuis bestaat een regeling, dat de gedetineerden in afzonderlijke kamertjes worden verpleegd. Indien de Officier van Justitie bewaking nodig acht, geschiedt zulks door bewaarders, zo nodig geassisteerd door de parketgroep R.P. De tandarts komt 1 x per week op maandag en indien nodig een tweede keer op een andere dag, De broeder deelt de medicijnen uit om 7 uur 12 uur en 18 uur. Voor de nacht wordt een bak gereedgemaakt met poeders en pillen e.d. die uitgereikt moeten worden. Op het flesje of het doosje is vermeld hoe vaak en aan wie moet worden uitgereikt en welke middelen moeten worden opgelost. Dit geschiedt des avonds door de huismeester of brigadier en des nachts door een dienstdoende bewaarder. Er wordt op gelet of de pillen, poeders e.d. worden doorgeslikt. De sleutel van de vergiftenkast is in handen van de dokter die voorschrijft en van de broeder die verstrekt. Deze sleutels worden nimmer aan anderen afgegeven. Zij dragen ze bij zich. Haarknippen en scheren De kapper komt op maandagavond. De dienstdoende bewaarder houdt een cahier bij waarin per maand het knippen wordt vermeld t.b.v. de afrekening. Een briefje, waarop het totaal aantal per maand is vermeld wordt door een kaderlid naar de administratie gezonden. Daarop krijgt de kapper de betaling. Gekapt wordt achteraan op de eerste ring op een gewone stoel. Er is bij de huismeester een elektrisch scheerapparaat voor algemeen gebruik. In een enkel geval wordt een scheermesje gebruikt, dat na gebruik niet wordt ingenomen. Reinheid De dienstvertrekken, gangen en verblijfsruimten zien er sober doch wel goed onderhouden uit. 3 algemene reinigers, 1 reiniger

Maatregelen tegen luchtalarm

Maatregelen tijdens luchtalarm in de gevangenis te Leeuwarden. Een handboek voor het personeel van de gevangenis.

Maatregelen bij Luchtalarm

Het geheele gebouwencomplex is 's-avonds en 's-nachts verduisterd, zoodat de verlichting in de dienstlokalen, gevangenenverblijven, gangen, enz. normaal blijft.

Indien door bominslag of andere oorzaak de elektrische verlichting mocht uitvallen, worden door het personeel terstond de kaarslantaarns ontstoken, welke tot dat doel op zalen, gangen, corridors, enz. zijn opgehangen.

Zoodra het signaal „luchtalarm” gegeven wordt, begeven alle personeelsleden, die op dat tijdstip buiten dienst zijn, zich langs den kortst mogelijken en veiligsten weg, naar de gestichten en leveren bij den portier de aan hen verstrekte genummerde penningen in. Zij wier penningen niet zijn binnengekomen, hebben zich daaromtrent te verantwoorden. De reeds in de gebouwen aanwezige ambtenaren blijven op hun post in afwachting van de door de leiding te nemen maatregelen.

Tegen eventueel door gedetineerden ver

1

wekte onregelmatigheden wordt direct en krachtdadig opgetreden.

De algeheele leiding berust bij den Directeur en den Adjunct-Directeur. Aan eerstgenoemden wordt toegevoegd de hoofdbewaarder Goinga, aan laatstgenoemden de heer Schilt Sr.

De binnenkomende ambtenaren worden verdeeld over een 7-tal groepen, t w. :

- I Ter bewaking c.q. beveiliging van het terrein en gebouwen gelegen vóór de *tweede poort* blijven de ambtenaren met de no. 1 t.m. 7 onder de *eerste poort*. (Leider hoofdbewaarder Van der Meulen)
- II Ter bewaking c.q. beveiliging van de Cellenvleugel c.a., melden zich de ambtenaren met de no. 8 t.m. 29 onder de *tweede poort* en stellen zich daar onder de leiding van hoofdbewaarder Lunshof of diens plaatsvervanger.
- III Ter bewaking van de gebouwen om voor- en ziekenplaats van B.S.G. melden zich de ambtenaren met de penningnummers 30 t.m. 61 onder

2

de *derde poort* bij den leider van dien groep t.w. den Huismeester of diens plaatsvervanger.

- IV Ter bewaking c.q. beveiliging van het alcovengebouw benevens de ziekenafdeeling melden zich de ambtenaren met de no. 62 t.m. 88 in de alcoofgang tusschen buitendeur en eerste glasdeur, en stellen zich onder leiding van den hoofdbewaarder Hofstede of diens plaatsvervanger.
- V De brand- en opruimingsploeg (no. 89 t.m. 107), bestaande uit arbeidspersoneel, begeeft zich naar de voor ieder van hen vastgestelde standplaatsen. Wanneer daartoe het sein wordt gegeven plaatsen zij de standpijpen en leggen de slangen uit. Leider van deze ploeg is de Adj.-Directeur v.d. Arbeid of diens plaatsvervanger.
- VI Het administratiepersoneel (no. 108 t.m. 115), onder leiding van den commies Faas, blijft in het *trappenhuis bij de derde poort* en draagt, zoo noodig, zorg voor de berging van administratieve zaken. Hierbij voegt zich tevens het onderwijzend personeel.

3

VII Ter versterking van de bewaking c.q. beveiliging van het Huis van Bewaring melden de tot den dienst in dat gesticht behorende ambtenaren zich aldaar in de bewaarderswachtkamer (no. 116 t.m. 130) en stellen zich onder leiding van den hoofdbewaarder Nannen of diens plaatsvervanger.

De administratie-ambtenaren (no. 131 t.m. 133) blijven daar in het voorgebouw en nemen de gewenschte maatregelen ter beveiliging van administratieve zaken en geldmiddelen. Het bewakingspersoneel in het Huis van Bewaring kan zoo noodig worden versterkt met personeelsleden, behorende tot groep III.

De algeheele leiding berust in genoemd gesticht bij den Commies ter Directie.

De leider van groep III zendt de tot zijn groep behorende ambtenaren naar die punten waar hij hunne aanwezigheid noodig acht.

Die van groep II dirigeert een gedeelte van de tot zijn beschikking zijnde ambtenaren naar de Cellenvleugel, voor zoover zulks noodig is. Is de nachtdienst ingetreden, dan kleeden de

4

zalen of werkplaatsen met uitzondering van hen die werken in de *grootte kleermakerij* en in de *weverijen*, aangezien deze werkplaatsen in het oudste en meest brandbare gedeelte van het gesticht zijn ondergebracht.

Breekt hier of daar brand uit of is er bominslag, dan verleen en leden van andere ploegen zoo spoedig mogelijk assistentie, en wordt zoo noodig het bedreigde of getroffen gedeelte door de gevangenen ontruimd waarna deze in andere zalen worden ondergebracht.

Groepen van personeel zoowel als van gevangenen worden zoo klein mogelijk gehouden, waardoor bij eventueele ongelukken deze ook tot de geringste afmetingen beperkt blijven.

Naar de omstandigheden zulks eischen kan de eene ploeg worden versterkt met ambtenaren die tot een andere ploeg behooren. Hierover beslist de algeheele leiding.

De navolgende hekken en verbindingsdeuren worden „los aangezet”, nadat de grootte kleer-

6

celbewoners zich aan en stellen zich op in den hoek van de cel naast de deur.

Die van groep IV zendt een deel van zijn ambtenaren ter assistentie naar de ziekenafdeeling en bij reeds ingetreden nachtdienst naar de slaapzalen. De deuren van de alcoven worden geopend. De gevangenen kleeden zich, doch blijven *in* hun alcoof. De deuren van de slaapzalen blijven echter gesloten.

De leider van groep VII draagt zorg dat de deur van de vrouwenafdeeling, toegang gevende tot bovenste gaanderij van de mannenafdeeling, geopend is en dirigeert 2 bewaarders ter assistentie naar de vrouwenafdeeling. In het Huis van Bewaring worden in de gemeenschapszalen de alcoven geopend, zulks indien de nachtdienst reeds is aangevangen, de slaapzalen blijven echter gesloten.

ALGEMEENE VOORSCHRIFTEN

Bij luchtalarm gedurende de arbeidsuren of bij donker blijven alle gedetineerden *in hun*

5

makerij en weverijen zijn overgesloten t.w.:

1. Hek 1e Poort.
2. Kleine zijdeur, 2e Poort.
3. Hek 2e Poort.
4. Deur naar Cellenvleugel onder de 2e Poort.
5. Deuren in de Alcovengang, behalve hek en deur toegang gevende naar de gracht.
6. Deuren van Cellenvleugel naar Ziekenplaats.
7. Deur toegang gevende tot de trap naar de werkzalen 6 en 7.
8. Kleine deur onder de 3e Poort.
9. Deur in de achterplaats bij de stortplaats van de B.S.G.
10. Verbindingsdeur van Drukkerij naar Magazijn van Arbeid.

GESLOTEN BLIJVEN :

1. De beide deuren, toegang gevende tot de gestichten, alsmede de deuren in den ringmuur.
2. Achterdeur Huis van Bewaring, toegang gevende tot de gemeenschappelijke wandelplaats aldaar. Deze deur wordt bewaakt door een ambtenaar, in het bezit van een op die deur passende sleutel.
3. De werk- en verblijfszalen, doch de daar extra

7

posthebbende bewaarders hebben sleutels in hun bezit, om zoo noodig deuren en hekken te openen.

Gestraften worden uit de strafcellen gehaald en gedurende het luchtgevaar ondergebracht op de zalen of in de cellen waar zij thuis hooren.

Behoudens reeds eerder genoemde groote kleermakerij en weverijen, wordt gedurende luchtalarm niet overgesloten. Hiermede wordt gewacht tot het signaal „veilig” is gegeven.

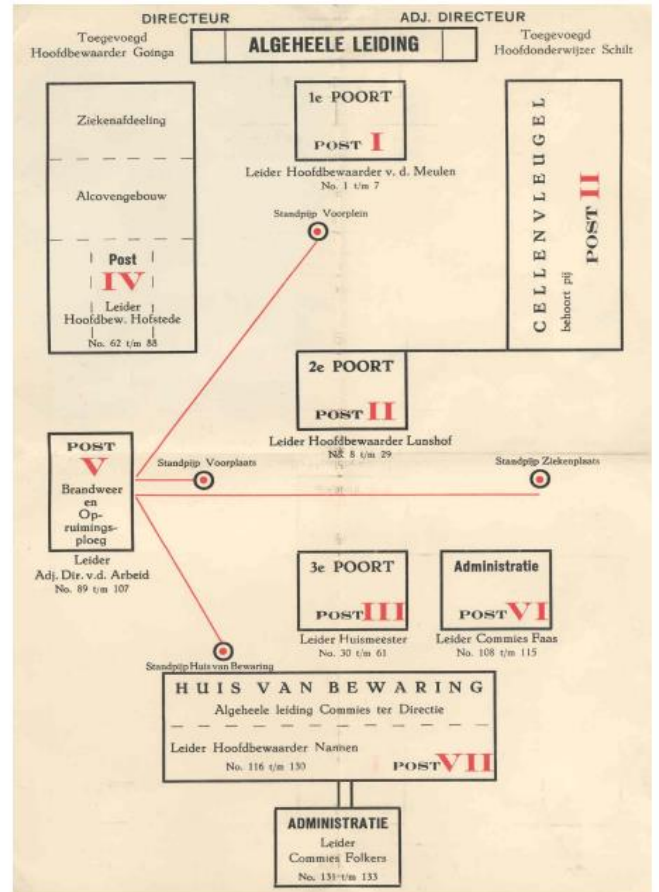
Verbandkisten bevinden zich in de:

1. Cellenvleugel,
2. Ziekenafdeeling,
3. Huis van Bewaring en bij den
4. Huismeester.

Eenige snelverbandmiddelen zijn aanwezig onder:

1. Eerste Poort.
2. Tweede Poort.

8

Medische dienst

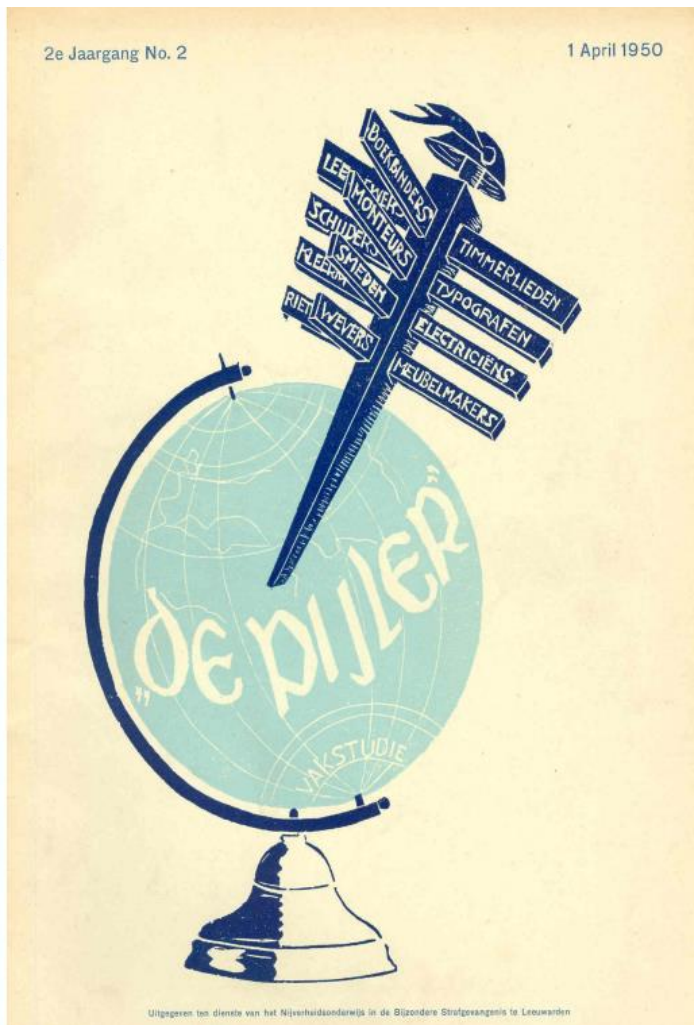
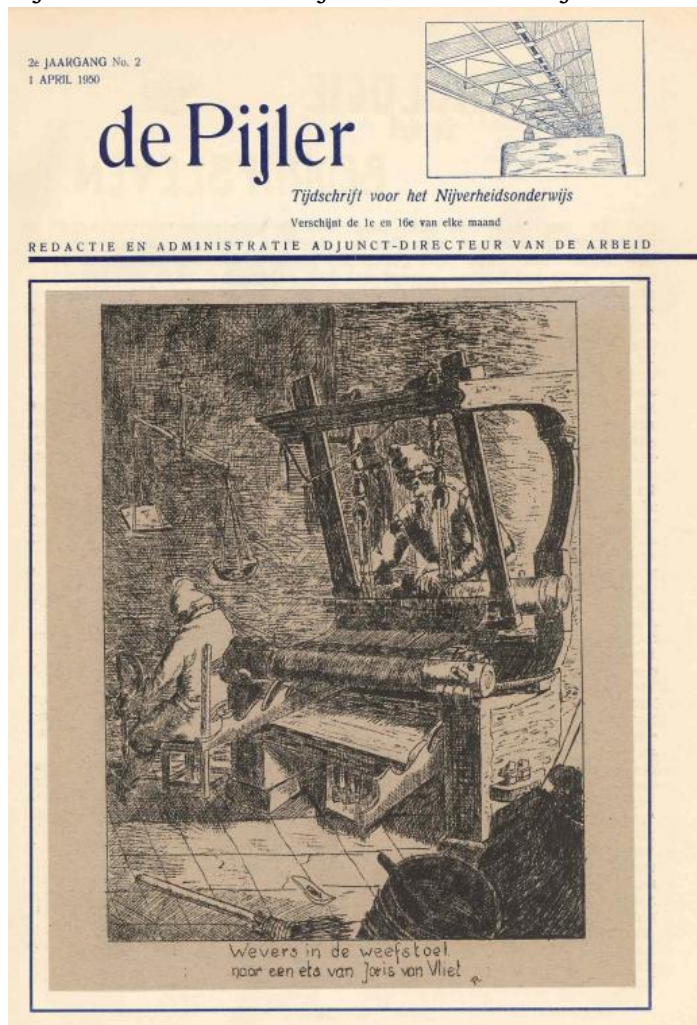
Medische dienst van de gevangenis te Leeuwarden. Oude inschrijfboeken en voorwerpen die verwijderd zijn uit lichamen van gevangenen.

Namen en voorzamen	Cnr.	Stands- of opvangings- no.	DATUM VAN		METAL. ZAKKENS			BEOORDEELINGEN
			aanvang der ziekte	afsluiting	1	2	3	
1. Gouden	633	106	11 maart 1935				Wolven halsketen 112 - 11	
2. Bekend	636		13 april 1935	14 april 1935			goudkruis 112 - 12	
3. Dommelaars	640		20 maart 1935	21 april 1935				
4. de Wier	707		11 okt. 1935	17 april 1935				
5. Grief	751		21 april 1935	10 april 1935			Stroemen 112 - 14	
6. Nedeland	753		3 Jan. 1935	11 Juli 1935			Hollmanns 112 - 14	
7. Han	776		15 Jan. 1935	11 Juli 1935			Wolven halsketen 112 - 14	
8. Loo	785		16 maart 1935	11 Juli 1935			goudkruis 112 - 14	
9. Loo	785		17 Jan. 1935					
10. Abbeke	773		17 Jan. 1935	15 Feb. 1935			Wolven halsketen 112 - 14	
11. Abbeke	773		17 Feb. 1935	14 april 1935			Schelle 112 - 14	
12. Kooij	773		17 Feb. 1935	14 april 1935			Semulster 112 - 14	
13. Hofman	789		16 Feb. 1935	15 april 1935			Semulster 112 - 14	
14. Fiedel	731		16 okt. 1935	6 april 1935			Wolven halsketen 112 - 14	
15. Doojan	841		3 Jan. 1935	13 Jan. 1935			Wolven halsketen 112 - 14	
16. de den	752		11 Juli 1935	11 Juli 1935			Wolven halsketen 112 - 14	
17. Kooij	773		11 april 1935	15 april 1935			Wolven halsketen 112 - 14	

De pijler

Tijdschrift voor het Nijverheidsonderwijs

Elektronische Detentie

Enkelband

Elektronische detentie wordt in ons land sinds eind 2001 toegepast. Elektronische detentie is het tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf op een plaats buiten de inrichting, meestal thuis. De aanwezigheid van betrokkene op die plaats wordt gecontroleerd door middel van technische voorzieningen. Ook in DeBlokhuisPoort was een proef met Elektronische Detentie toegepast. In het voorgebouw op de eerste etage boven de portiersloge aan de Keizersgracht van het Huis van Bewaring werd een slaapvertrek, keuken, douches en een leefruimte gecreëerd. De gedetineerden waren overdag aan het werk bij een werkgever buiten het Huis van bewaring. De enkelband zorgde ervoor dat de gedetineerde in beeld bleef en zo werd zijn vrijheid beperkt. Overdag bij de werkgever en na werktijd terug naar het Huis van bewaring. In 2015 is landelijk het gebruik van de elektronische enkelband afgeschaft. Hiervoor in de plaats is een regeling gekomen waarbij de gedetineerden vanuit alle inrichtingen met verlof kunnen en onder voorwaarden aan het werk kunnen buiten de inrichting.

Elektronische Toezicht

Elektronische detentie moet niet verward worden met elektronisch toezicht. De term elektronisch toezicht ziet toe op de elektronische middelen waarmee wordt gecontroleerd of een persoon de voorwaarden of verplichtingen naleeft, die in justitieel kader zijn opgelegd. Elektronisch toezicht kan worden toegepast met het oog op het controleren van een verbod om gedurende bepaalde periodes een bepaalde plaats, bijvoorbeeld de eigen woning, te verlaten. Ook in het kader van een contact- of straatverbod kan elektronisch toezicht werken. Het systeem geeft een melding indien de betrokkene te dichtbij bij het 'slachtoffer' in de buurt komt.

Invoering Elektronische Detentie

Elektronische Detentie als proef.

Proef met drie elektronische detentiehuisen. DEN HAAG, 6 september 2001. Justitie begint dit najaar nog met een experiment met de zogeheten elektronische detentiehuisen, waar gedetineerden de laatste dagen van hun straf onder elektronisch toezicht zullen uitzitten. Zo hoopt minister Korthals van Justitie cellen in reguliere gevangenissen vrij te maken voor nieuwe gevangenen. Dit heeft de minister gisteren aan de Tweede Kamer laten weten. Korthals had deze maatregel al in juni aangekondigd. De drie huisen komen in Breda, Veenhuizen en Leeuwarden en bieden plaats aan 56 gedetineerden. Nog niet duidelijk is of de huisen in woonwijken komen te staan. De bedoeling is dat een gedetineerde, die een zender in de vorm van een enkelband draagt, 's nachts en in het weekend zal verblijven in het detentiehuis. Overdag volgen de gedetineerden dagprogramma's buiten de muren van het detentiehuis. Via de computer zijn de gedetineerden nauwkeurig te volgen. Bovendien worden de detentiehuisen 24 uur per dag beheerd door medewerkers van Justitie. Wanneer een gedetineerde zich niet houdt aan de regels, zoals niet op tijd terugkomen in het huis, moet hij of zij weer terug naar de penitentiaire inrichting. Het enige criterium waaraan gedetineerden moeten voldoen om in zo'n huis terecht te komen, is dat ze een 'beperkt strafresistant' hebben. De aard van het gepleegde delict speelt bij de selectie geen rol. De woordvoerder van Justitie: "Het heeft geen nut om bijvoorbeeld zedendelinquenten uit te sluiten. Het gaat immers om mensen die zeer binnenkort sowieso vrijkomen."

Elektronisch Detentiehuis

Zoals hierboven aangekondigd startte in november 2001 een proef waarbij gedetineerden met een enkelband betaald werk buiten de penitentiaire inrichting konden gaan uitvoeren. Ook in het Huis van bewaring DeBlokhuisPoort in Leeuwarden draaide tot februari 2002 dit experiment met de naam Elektronisch Detentiehuis., waarbij werd samengewerkt met Mareon, een landelijk re-integratiebedrijf. Het was succesvol en haar tijd ver vooruit en werd al snel in meer penitentiaire inrichtingen toegepast. De uitvoering van elektronische detentie lag bij medewerkers van DJI van vijf deelnemende penitentiaire inrichtingen, waar de deelnemers ED zijn ondergebracht.

Wijziging regelingen in verband met het experiment Elektronische Detentiehuisen
Staatscourant 26 september 2001,
nr. 186 stcrt-2001-186-p15-SC31055.pdf Adobe Acrobat document 27.8 KB

Geboeid door de enkelband. Evaluatie pilot elektronische detentie 2005
WODC, ministerie van Justitie.
Geboeid door de enkelband.pdf Adobe Acrobat document 401.5 KB

Regeerakkoord

Den Haag, 22 maart 2013. In het Regeerakkoord is afgesproken dat de algemene detentiefasering wordt afgeschaft. Dit houdt in dat alle bestaande externe vrijheden, zoals het penitentiair programma en het re-integratieverlof, komen te vervallen. In de plaats hiervan zal Elektronisch Detentie (ED) worden ingevoerd. Mede in het licht van het zoveel mogelijk beperken van de personele consequenties voor het DJI-personeel zal DJI belast worden met de uitvoering van

Elektronisch Detentie. Tot de invoering van Elektronisch Detentie (ED) is reeds besloten in het kader van het Lenteakkoord. Op dit moment wordt gewerkt aan een wetsvoorstel dat de toepassing van Elektronisch Detentiehuis in de praktijk regelt. Het kabinet is van mening dat detentie met Elektronisch Detentiehuis zo veel mogelijk in het teken van arbeid dient te staan. ED'ers met een dienstverband zullen in staat worden gesteld hun verplichtingen na te komen die voortvloeien uit dat dienstverband. Tevens zullen gedetineerden met Elektronisch Detentiehuis, die recht hebben op een uitkering, in de gelegenheid worden gesteld hun sollicitatieverplichtingen te vervullen. In samenspraak met de gemeentes en andere relevante partijen wordt daarnaast de komende tijd maximaal ingezet op arbeid. Verwacht wordt dat de combinatie van insluiting van gedetineerden bij wie dat noodzakelijk is met elektronische detentie voor delinquenten bij wie dat verantwoord is tot een reductie van de recidive zal leiden. Met name het kunnen verrichten van arbeid speelt hierbij een grote rol. Tegelijkertijd kan met de invoering van Elektronisch Detentiehuis de vraag naar intramurale detentiecapaciteit op een verantwoorde manier aanzienlijk worden teruggedrongen. Het streven is dit wetsvoorstel medio dit jaar aan uw Kamer voor te leggen. Het invoeren van Elektronisch Detentie is een verdere stap in het aanscherpen van het externe vrijhedenbeleid van DJI. In mijn brief van 8 november 2013 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de invoering van het systeem van promoveren en degraderen, waarmee op een gestandaardiseerde wijze goed gedrag kan worden beloond en verkeerd gedrag kan worden gecorrigeerd. De eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerde staat hierbij voorop. Interne vrijheden (meer bewegingsruimte binnen de muren) en externe vrijheden moeten in dit systeem worden verdiend. Het toekennen van externe vrijheden maakt een geleidelijke overgang van de gedetineerde naar de maatschappij mogelijk, hetgeen uit een oogpunt van recidivebeperking van grote waarde is. Dit moet echter wel op een verantwoorde wijze plaatsvinden. Door externe vrijheden voortaan alleen in de vorm van Elektronisch Detentie te laten plaatsvinden, kan er met behulp van elektronische voorzieningen op worden toegezien dat de ED'er zich aan de voorwaarden houdt. Hiermee zijn de veiligheid van de samenleving en de belangen van slachtoffers en nabestaanden gediend. Uiteraard worden gedetineerden zorgvuldig gescreend alvorens Elektronisch Detentie wordt toegepast. DJI zal hierbij intensief samenwerken met haar ketenpartners, waaronder de gemeenten. Indien een gedetineerde zich niet houdt aan de voorwaarden waaraan zijn elektronische detentie is verbonden, zal de gedetineerde in beginsel weer dadelijk intramuraal gedetineerd worden. Het wetsvoorstel Elektronisch Detentie voorziet er ook in dat Elektronisch Detentie aan «de voorkant» kan worden toegepast bij straffen korter dan zes maanden, tenzij de rechter in zijn vonnis de executie van de vrijheidsstraf door middel van Elektronisch Detentie expliciet heeft uitgesloten. Bij gelegenheid van de indiening van het wetsvoorstel wordt uw Kamer nader geïnformeerd over de vormgeving van Elektronisch Detentie.

Kleding

Kleding in de gevangenis Elisabeth Lissenberg (1991)

1. Inleiding

De gevangenskleding in het Koninkrijk der Nederlanden veranderde in haast twee eeuwen van uniform naar 'eigen stijl', of van eenvormigheid naar individualiteit. In 1821 bepaalde Koning Willem I hoe de kleding van gedetineerden in Nederlandse strafinrichtingen eruit diende te zien. In een rondschrijven van januari 1983 werd namens de Minister van Justitie meegedeeld dat alle gedetineerden voortaan het recht zouden hebben om hun eigen kleding te dragen. Gedetineerden mogen nu zelf bepalen of en hoe zij zich via hun kleding van elkaar en van niet-gedetineerden willen onderscheiden. De strafoplegging gaat niet langer gepaard met het opdringen van welk uiterlijk waarneembaar kenmerk ook. Ruim een eeuw nadat, in 1854, het brandmerken was afgeschaft, verviel ook de verplichting tot het dragen van herkenbare gevangenskleding.

2 Uniformering en uniformen

Van oudsher bemoeit de overheid zich met kleding. Soms doet zij dat door middel van verboden. In veel politieverordeningen is nog steeds een verbodsbepaling opgenomen over travestie. Veel vaker echter heeft de overheid geboden uitgevaardigd. Zij schrijft dan voor hoe de kleding van bepaalde groepen - bij overheidsdienaren zoals politiefunctionarissen, leden van de strijdkrachten of gevangenisbewaarders - eruit behoort te zien. De desbetreffende groepen dragen dus een uniform. Het dragen van uniformen brengt rechten (bevoegdheden) en plichten

met zich mee en wekt bij anderen ook bepaalde verwachtingen. Niemand kijkt er vreemd van op als een geüniformeerde politiefunctionaris een burger arresteert en meeneemt in een politieauto. Hij is daartoe bevoegd. Maar een demonstratie van politiebeambten die met hun petten gooien roept nog steeds verbazing op. Zoiets horen regelhandhavers eigenlijk niet te doen. Een politieagent mag soms meer en soms minder dan andere burgers als hij een uniform draagt. Gevangenen mogen, vroeger met en tegenwoordig zonder 'uniform', altijd minder dan andere burgers. Zij hebben meer plichten dan rechten. Het dragen van specifieke kleding tijdens werktijd, en voorheen ook tijdens de reis van en naar het werk is voor veel beroepsbeoefenaren verplicht. Dat geldt niet alleen voor de overheidsdienaren. Op veel fabrieken en in winkels droeg en draagt het personeel voorgeschreven kleding, maar in de vrije uren kan zo'n 'uniform' worden afgelegd. Die mogelijkheid hadden gedetineerden niet toen er voor hen nog verplichte rijkskleding bestond. De voorschriften hadden betrekking op kleding voor de dag en voor de nacht. Er was kleding voor gezonde en voor zieke gevangenen. In alle situaties was voorzien. De kledingvoorschriften waren symbolisch voor de manier waarop de overheid met de gedetineerden omging. De overheid bepaalde waar en hoe zij werden gehuisvest, hoe ze hun tijd moesten besteden, wat voor werkzaamheden ze moesten verrichten, wanneer en wat ze moesten eten, hoe en wanneer ze zich moesten wassen, en wat ze moesten dragen. De uniforme kleding maakte deel uit van een voortdurend disciplinerings- en degradatie-proces.

3 Kledingvoorschriften voor gevangenen

De eerste algemene kledingvoorschriften voor gedetineerden dateren, zoals gezegd, van 1821(2). Nadien zijn die voorschriften regelmatig veranderd. In een veelheid van Koninklijke Besluiten en missives, circulaires en richtlijnen vanwege de Minister van Justitie of de Minister van Binnenlandse Zaken is in de loop van de tijd vastgelegd hoe gevangenen gekleed dienden te gaan (3). Deze officiële stukken waren steeds gericht tot degenen die de voorschriften moesten uitvoeren. Zij waren belast met het verstrekken van 'kleding- en liggingsstukken' en met het op peil houden van de voorraad. Daarvan moesten zij een uitvoerige en nauwkeurige administratie bijhouden volgens de 'Instructie nopens de comptabiliteit der kleding- en liggingsstukken in de gevangnissen des rijks'. Niet iedere gedetineerde was verplicht om inrichtingskleding te dragen. Volgens het Koninklijk Besluit van 4 november 1821 mochten niet-veroordeelden en veroordeelden die een straf moesten uitzitten van minder dan zes maanden 'niet dan in geval van noodzakelijkheid, van linnengoed en schoeisel, en slechts wanneer het volstrekt onontbeerlijk is, van andere kledingstukken worden voorzien'. In de loop van de tijd zijn deze criteria veranderd. Sinds 1886, toen het gevangeniswezen ingrijpend werd veranderd, gold dat 'onveroordeelden' en 'veroordeelden tot minder dan drie maanden' tijdens het uitzitten van de straf hun eigen kleding mochten houden. Rijkskleding werd alleen verstrekt als hun eigen kleding 'onrein' was of als geen behoorlijke kleding kon worden gebracht door familie of vrienden (4). De kledingvoorschriften zijn van het begin af aan niet van toepassing geweest op niet-veroordeelden, die in het algemeen de Huizen van Bewaring bevolken. Niet veroordeelden zijn slechts verdacht, hun schuld staat nog niet vast. Zij moeten zoveel als mogelijk in het bezit worden gelaten van hun rechten. Dat betekent overigens niet dat zij altijd beter af waren dan de bewoners van strafgevangnissen. In het midden van de vorige eeuw werd regelmatig geklaagd over de verwaarloosde toestand waarin gevangenen verkeerden na hun verblijf in een Huis van Bewaring. De Kommandant van het Huis van Opsluiting en Tuchtiging te Leeuwarden meldde in 1849 dat de gevangenen bij aankomst niet alleen 'getekend zijn door ongedierte', maar dat ze door kou en ontbering zo waren verzwakt dat ze onmiddellijk na binnenkomst in de ziekenzaal moesten worden opgenomen, en dat zes gevangenen al snel na hun komst waren overleden (5). In de Huizen van Bewaring werden de gedetineerden minder ingeperkt, maar daardoor kregen ze ook minder aandacht, terwijl de (juridische) mogelijkheid ontbrak om die aandacht op te eisen (6). Kledingvoorschriften hebben evenmin gegolden voor de gevangenen die zich de pistole-cel of vrije kamer konden veroorloven. De pistole-cel bestond uit de bevoegdheid, om, voor eigen rekening, afzonderlijk gehuisvest, gevoed en gekleed te zijn, en ook van het werk, en van het dragen van gevangenskleding ontslagen te zijn; onder de verplichting, om voor het overige aan de voorschriften van de reglementen van orde onderworpen te blijven, zo besloot Koning Willem I in 1821(7). Aan deze voorrechten werd niet getornd toen, na 1851, de eenzame opsluiting in zwang begon te komen. Dat veranderde met de invoering van het thans nog geldende Wetboek van Strafrecht in 1886. Toen werd de pistole-cel in gevangnissen afgeschaft. Het gevangenisstelsel werd cellulair: de gevangenisstraf werd ondergaan in eenzame opsluiting (8).

KLEEDINGSTUKKEN VOOR MANNEN.	TIJD VAN DIENST.		KLEEDINGSTUKKEN VOOR VROUWEN.	TIJD VAN DIENST.	
	JAREN.	MAAND.		JAREN.	MAAND.
1 Buis met mouwen en een lange broek van laken..	3	»	1 Jak van laken.....	3	»
1 Buis met mouwen en een lange broek van linnen.	2	»	1 Wollen rok.....	3	»
3 Hemden.....	1	6	1 Jak van dimette....	2	»
2 Hemdrokken met mouwen van linnen voor zomer en winter.....	2	»	1 Rok van dimette....	2	»
2 Halsdoeken.....	2	»	2 Onderrokken van gemeener soort.....	3	»
2 Paar sokken of halve kousen.....	2	»	2 Halsdoeken.....	2	»
2 Katoenen slaapmutsen...	2	»	2 Mutsen.....	2	»
3 Paar klompen.....	2	»	2 Paar kousen.....	2	»
1 Viltten muts.....	3	»	3 Hemden.....	1	6
			2 Voorschoten.....	1	»
			3 Paar klompen.....	2	»

Afb. 1. Staat van kleding- en liggingsstukken voor gezonde gevangenen, KB. 4 november 1821

4 De gevangenskleding

Nauwkeurig is in een aanhangsel bij het Koninklijk Besluit van 4 november 1821 aangegeven hoeveel en welke kledingstukken gezonde mannen, gezonde vrouwen en zieken behoorden te krijgen bij aankomst in een strafinrichting. Ook de gebruiksduur van de afzonderlijke onderdelen van deze garderobe was vooraf vastgesteld (zie afb. 1). Gevangenen kregen vaak reeds gedragen kleding toegewezen. Voor velen was dat niets bijzonders. Ook buiten de gevangenis kleedden de slecht en minder bedeedden zich met afdankertjes. Die werden gekocht in tweedehandswinkels, kwamen van bazen of bazinnen of van de bedeling (9). Sommige hooggeplaatsten meenden zelfs dat gevangenen beter af waren dan niet-gevangenen en twijfelden aan de afschrikwekkende werking van de straf 'wanneer men aanmerkt dat zij (de gevangenen) goed gehuisvest, gekleed en gevoed zijn ... (10). Nieuwe kleding was vaak kleding die ongeschikt was bevonden voor het personeel van de departementen van oorlog, marine en koloniën. Het vervaardigen van die kleding, voor de marine, de bewaarders en voor de gevangenen zelf was een van de vormen van 'gewone arbeid' in de gevangnissen. De gevangenen ontvingen daarvoor een karig stukloon (11). De mannelijke gevangenen kregen een laken buis en broek voor de winter (oktober tot en met maart), een linnen buis en broek voor de zomer (april tot en met september). Ongeacht het seizoen hadden zij drie hemden, twee hemdrokken met mouwen van linnen, twee halsdoeken, twee paar sokken of halve kousen, drie paar klompen, een viltten muts en twee katoenen slaapmutsen. Vrouwen kregen rokken in plaats van broeken. In de winter droegen ze een wollen rok en een jak van laken, en in de zomer was hun bovenkleding van dimette, een sterke ribkatoenen stof. Voorts hadden zij recht op twee mutsen en twee voorschoten. Slaapmutsen waren voor hen niet in voorraad. Waarschijnlijk hangt dit samen met het verschil in omvang van de hardos van mannen en vrouwen. De bovenkleding had een voorgeschreven diensttijd van drie jaar, wat neerkwam op een voorgeschreven draagtijd van anderhalf jaar.

Deze tijden zijn wel minimum tijden zo liet de Staatsraad, administrateur voor het armwezen en de gevangnissen, op 14 april 1825 weten: 'Er zal in de eerste plaats in acht tenemen zijn, dat nimmer eenig object van furnituren buiten dienst worde gesteld, dan nadat het deszelfs tijd van duurzaamheid zal hebben uitgediend, dat is, werkelijk gedurende den tijd door den gevangene zal gedragen zijn, en nadat de Commissie van Administratie deswege hare autorisatie zal hebben

verleend, terwijl de alzo buiten dienst gestelde artikelen aan den directeur over den arbeid zullen behooren te worden overgegeven, en daarvan zeer kortelijk een proces-verbaal gedresseerd'. In 1837 werd de garderobe van gevangenen aangevuld met 'eenige nieuwe vermeerderingen, welke ten gevolge der verkregene ondervinding noodzakelijk waren geoordeeld, (12) dat wil zeggen ondergoed. De mannen kregen twee linnen onderbroeken en vrouwen hadden sindsdien recht op twee linnen hemdrokken en 'twee doeken tot maandelijksse zuivering' vervaardigd uit afgelegde kleding- of liggingsstukken. De voorgeschreven materialen werden van een steeds goedkopere soort, wat mogelijk werd gemaakt door de ontwikkelingen in de textielindustrie. De hemdrokken voor mannen, die in 1821 nog van linnen moesten zijn, mochten sinds 1837 ook van tirentijn - half wol, half linnen - of andere textielsoorten zijn. In 1850 werd bepaald dat sokken en dekens van hiede - een grove vlasvezel - en niet meer van wol zouden worden gemaakt. Voor de winter bleven extra wollen dekens beschikbaar. De bovenkleding mocht sinds 1846 ook worden gemaakt van karsaai een grof gekeperd, minder zwaar en goedkoper soort laken. Door het lichtere materiaal verdween het onderscheid tussen winter- en zomerkleding. Bezuinigingsdrift was kenmerkend voor het gevangeniswezen. De instructies voor de administraties van de inrichtingen spreken klare taal. Iedere vorm van verspilling moest worden tegengegaan. Gedetailleerde aanwijzingen voor de administratie moesten controle mogelijk maken. Oorspronkelijk kreeg iedere gevangene een boekje ('livret') waarin vermeld stond hoe lang de uitgereikte 'fournitures' gebruikt zouden moeten worden. De administratie tekende aan wanneer de zomerkleding werd ingeruild voor de winterkleding en omgekeerd. Die 'livrets' voldeden kennelijk niet. Vanaf 11 juli 1826 moest ieder kledingstuk worden gemerkt met dag, maand en jaar waarop het voor het eerst werd aangetrokken (13).

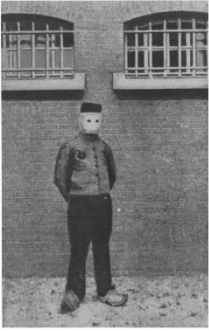

Afb. 2. Vrouwendracht gevangenen 1914 (Het Leven, foto Spaarnestad)

De kleding kon 'nieuw' zijn, 'halfsleet' of meer 'afgedragen' maar nog bruikbaar. De straftijd van de gevangene en de diensttijd van de kleding moesten elkaar zoveel mogelijk overlappen. Had een gevangene bij binnenkomst nog een jaar voor de boeg, dan moest bovenkleding worden verstrekt die al twee jaar was gedragen. Na zijn of haar vertrek kon de kleding buiten dienst worden gesteld. Een uitgediend kledingstuk was niet hetzelfde als een afgedankt kledingstuk. Er waren drie mogelijkheden. Het werd zonder reparatie weer in gebruik genomen gedurende een opnieuw vast te stellen periode, het werd gerepareerd waarna de diensttijd kon worden verlengd, of het werd finaal 'afgelegd'. De 'finaal afgelegde' kleding had ook weer een voorgeschreven bestemming. Daarmee konden andere buiten dienst gestelde kledingstukken worden gerepareerd of ze mochten worden overhandigd aan vertrekkende gevangenen die op geen enkele manier voor eigen kleding konden zorgen. Als geen finaal afgelegde kleding beschikbaar was, dan 'zullen de meest gebruikte daartoe worden genomen (14).

5 Celkappen

Niet lang nadat, in 1851, de cellulaire gevangenisstraf of eenzame opsluiting mogelijk werd, gingen de celkappen tot de voorgeschreven uitrusting behoren. De eenzame afzondering diende te worden voortgezet als gevangenen zich in gemeenschappelijke ruimten bevonden. Door het dragen van celkappen werd het vrijwel onmogelijk om elkaar te herkennen en om contacten te leggen. Met de celkap werd misschien wel het meest typerende, en meest macabere, onderdeel van de gevangenskleding in gebruik genomen. Buiten droeg niemand zo'n hoofddekseel, en in de inrichting werd de drager onherkenbaar voor zijn medegevangenen en voor het personeel. De eenvormigheid werd vrijwel totaal. Alleen een nummerplaat je maakte identificatie mogelijk. Na 1886, toen het cellulaire stelsel algemeen werd ingevoerd, moesten alle gevangenen een celkap dragen in de gangen, op luchtplaatsen, tijdens kerkdiensten of bij het werk in de keuken (15). De celkap werd in 1859 opgenomen in de kledingvoorschriften. De karsaaien muts, die nu celmuts heette, had een klep die kon worden neergeslagen, zodat deze muts tevens kon fungeren als celkap. In de klep waren openingen voor de ogen uitgespaard. Deze celkappen leverden op den duur hygiënische bezwaren op, want reiniging was moeilijk. In 1909 werd overgegaan op een nieuw model: een losse kap kon met zes benen knoopjes aan de nieuw te verstrekken linnen celmutsen worden bevestigd. De nog in gebruik zijnde mutsen dienden aan de nieuwe richtlijnen te worden aangepast. Vrouwen moesten de celkappen met bandjes om het hoofd knopen. De kappen mochten uitsluitend na een wasbeurt aan een volgende gevangene worden gegeven, en alle kappen moesten eens in de twee weken worden gereinigd.

Afb. 3. Gevangene die gelucht wordt (1926) in pet, kap, vestbuis, broek en klompen (Het Leven, foto Spaarnestad)

In dezelfde circulaire, van 25 februari 1909, werden gazen transportkappen geïntroduceerd. Daarmee konden gevangenen zich tijdens het transport, waarvoor vaak gebruikt werd gemaakt van het openbaar vervoer, beschermen tegen de blikken van nieuwsgierigen. Zij waren echter niet verplicht deze transportkappen te dragen. De celkappen hoorden meer dan een eeuw tot het voorgeschreven gevangenenuniform. Nog in 1947 durfde de Commissie-Fick niet voor algehele afschaffing ervan te pleiten: 'De celkap is meer en meer in onbruik geraakt en verdient - in het algemeen gesproken - niet meer te herleven. Er kunnen echter omstandigheden zijn, waarin zij een nuttig effect kan hebben, zodat algehele afschaffing niet raadzaam is (16). Maar in de loop van de jaren vijftig verdween de celkap uit het kledingpakket van de gevangenen. Het accent werd meer en meer gelegd op resocialisatie. Tijdens hun straf moesten de gevangenen worden voorbereid op hun terugkeer in de samenleving (17). Individualisering sloot beter aan bij die resocialisatie-gedachte dan eenvormigheid en anonimiteit.

6 Van cellulair naar zelfrespect

In 1886, toen het cellulaire stelsel algemeen werd ingevoerd, kwam er een reeks herziene voorschriften. Het hoofd van de inrichting moest voortaan, zonder richtlijnen van bovenaf, beoordelen hoelang de kleding- en liggingsstukken bruikbaar bleven (18). In datzelfde jaar werd de onderkleding van mannen van bombazijn, half linnen-half katoen, en kregen vrouwen onderbroeken. Na herhaalde klachten werden in 1904 die onderbroeken ingewisseld voor zogenaamde gesloten pantalons, en in 1905 kregen vrouwen langere en wijdere borstrokken. In 1926 werden de klompen vervangen door leren pantoffels, en katoenen japonnen kwamen in de plaats van de tot dan toe voorgeschreven jakken en rokken van veel dikker materiaal. In de winter kon een wollen borstrok worden verstrekt tegen de kou. Voor het eerst werd, alleen nog voor vrouwen, een onderscheid gemaakt in kleding voor de dag en voor de nacht. Zij kregen nacht jakken. In 1928 kregen ze ook onderjurken (19). In 1939 werd de bovenkleding voor mannelijke gevangenen aangepast aan de allang gebruikelijke werkmanspakken buiten de gevangenis. Buizen en broeken werden van pilo. Voorts maken de voorschriften melding van sportkleding: een wandelbroek naar padvindingsmodel, sportkousen, een korte gymnastiekbreek van zwart tricot, een gymnastiekshirt van wit tricot, een voetbalshirt, een zwem tricot en een paar gymnastiekschoenen. Sportieve activiteiten pasten in de verbeteringsgedachten, die in de loop van de 20e eeuw steeds uitdrukkelijker werden verwoord. In 1929 kwam enige verlichting in het strenge cellulaire stelsel toen gemeenschappelijke activiteiten als sport en recreatie werden aanbevolen (20). Veranderingen in het gevangeniswezen die al eerder op gang waren gekomen, werden na de tweede wereldoorlog steeds manifester (21). Die veranderingen hadden ook gevolgen voor de kleding. De reeds genoemde Commissie-Fick, officieel geheten 'De Commissie voor de verdere uitbouw van het gevangeniswezen', beval in haar rapport van 1947 noodzakelijke verbeteringen in de kleding aan. 'Het is niet juist om de gevangenen door een zeer specifieke, goeddeels archaïsche kledij, nog eens extra in te prenten, dat zij gevangenen zijn. De kleding behoort iets fleuriger te worden, hetgeen het gehele aanzien in het gesticht verbetert (22). Uit de voorstellen van de commissie kan worden afgeleid dat eerder uitgevaardigde voorschriften lang niet altijd werden nageleefd. De commissie pleitte voor 'gewone soliede japonnen', in plaats van 'de uit vervlogen tijden stammende jakken', terwijl vrouwen al sinds 1926 recht hadden op japonnen. Mannen zouden tijdens het werk het beste overalls kunnen dragen zoals ook gebruikelijk 'in de vrije maatschappij'. Ook de onderkleding kon moderner. Gevangenen moesten door hun kleding als gevangenen herkenbaar blijven, maar die kleding mocht niet langer 'vernederend' werken, een criterium dat in 1955 werd vastgelegd in de Internationale Standaard Minimumregels voor gevangenen (23). In het begin van de jaren vijftig kregen de mannelijke gedetineerden zondagskleding: een manchester colbert, een broek (eerst van pilo maar korte tijd later ook van manchester) en een overhemd met vaste boord en zelfbinder: '... de nieuwe kleding [komt] het zelfrespect der gedetineerden ongetwijfeld ten goede (24). Individualisering van de straf die de terugkeer in de samenleving moest vergemakkelijken, vergrootte ook de aandacht voor het zelfrespect van de gevangenen. Het besef dat het dragen van eigen kleding dat zelfrespect bevorderde, klonk door in de Justitiebegrotingen van eind jaren zestig. In de Memorie van toelichting op de begroting van 1970 schreef de Minister van Justitie: 'De maatregel om in alle Huizen van bewaring niet alleen de onveroordeelden maar ook de veroordeelden de

gelegenheid te geven om hun eigen kleding te dragen, werkt bevredigend. Ook in andere inrichtingen wordt de maatregel ingevoerd. Waar dit echter niet mogelijk is, zal de bestaande rijkskleding over de gehele linie worden vervangen door kleding die in overeenstemming is met wat in de vrije maatschappij gebruikelijk is (25).

Afb. 4. Luchten in de vrouwengevangenis Noordsingel te Rotterdam, 1957 (foto Spaarnestad) T-shirts gingen deel uitmaken van de werkkleding, die verder gemaakt was gemaakt van spijkerstof, terwijl de zondagse kleding ging bestaan uit een terlenka broek en een tweedjasje. Vrouwen was het inmiddels, oogluikend, toegestaan hun eigen kleren te dragen, nadat zij eerder hun japonnen hadden mogen inruilen voor een flanellen blouse met terlenka rok. Hun geringe aantal werkte daaraan mee. De mannelijke gevangenisbevolking hoefde zich in de loop van de jaren zeventig steeds minder aan te trekken van de voorschriften (26). Het dragen van eigen spijkerstofpakken, die nauwelijks afweken van de voorgeschreven dracht, werd toegestaan. Als

bezwaar tegen het dragen van eigen kleren werd onder meer aangevoerd dat de kleding een prestigestrijd zou uitlokken. Kleding zou, zoals ook buiten de gevangenis, een middel worden om de eigen status te accentueren, en in de gevangenis verschillen zichtbaar maken zowel tussen de gevangenen onderling als tussen sommige gevangenen (bij voorbeeld welgestelde vermogensdelinquenten) en het personeel, dat zich toch ook aan kledingvoorschriften moest houden. Men vreesde voor verstoring van de machtsbalansen tussen bewaarders en gevangenen (27). Niet lang na deze discussie echter, op 16 december 1981, besloten de regionaal-directeuren van het gevangeniswezen, mede geïnspireerd door publikatie van *Kleding in de gevangenis* (28), dat alle gedetineerden voortaan hun eigen kleding zouden mogen dragen. Dit besluit werd vastgelegd in een rondschriften van januari 1983. Het dragen van rijkskleding veranderde van een plicht in een recht: 'De gedetineerde die daarom verzoekt wordt door de inrichting voorzien van kleding'. De gevangenen hoefden sindsdien niet meer identiek gekleed te gaan en evenmin zijn zij gedwongen om iedere dag opnieuw in hetzelfde pak te verschijnen. Hun gedragsalternatieven zijn in dit opzicht verruimd, terwijl de bewaarders zich nog altijd volgens de voorschriften in uniformen moeten kleden. Dit is een onderdeel van een omvangrijker 'emancipatieproces van gevangenen (29).

7 Van uiterlijk naar innerlijk

De kledingvoorschriften, voor het eerst uitgevaardigd in 1821, maakten deel uit van een veel omvangrijker pakket van maatregelen die alle gericht waren op de uiterlijke verzorging van de gedetineerden. Dit komt naar voren in de regelingen van materiële zaken als kleding, ligging en voeding. Een belangrijke rol was weggelegd voor de geneesheren, die aan de strafinrichtingen waren verbonden. Bij aankomst werden de gevangenen medisch onderzocht en zij moesten 'zolang afgezonderd worden, tot dat het bij een geschreven certificaat van denzelfden (geneesheer) blijke, dat zij geen besmettelijke ziekte hebben (30). Het gevaar van besmetting was groot in de overvolle slaapzalen en andere verblijven. De Staatsraad, administrateur voor het armenwezen en de gevangenis, schatte het aantal zieken op vijf procent van het totaal aantal bewoners in grote gevangenis. Op die verhouding baseerde hij het aantal kleding- en liggingsstukken bestemd voor zieken. Deze verhouding tussen zieke en gezonde gevangenen werd door sommigen als te optimistisch gezien (31). De Staatsraad, meende echter dat 'licht ongestelden' en 'pas herstelden' ten onrechte werden behandeld als zieken. In zijn missive van 14 april 1825 bepaalde hij dat de 'zieken-fournitures' alleen voor de 'eigenlijk zieken' gebruikt mochten worden. De autoriteiten waren voortdurend op hun hoede voor dreigende ziekten en epidemieën. Regelmatig werden daarover missives rondgestuurd. Zo verscheen in 1824 een voorschrift gericht op bestrijding van huidziekten, in 1866 werd aanbevolen maatregelen te treffen ter voorkoming van cholera, en in 1872 werd transport van gevangenen naar andere inrichtingen verboden als er epidemische ziekten in een gevangenis waren geconstateerd. De voorschriften besteedden veel aandacht aan het wassen en reinigen van de kleding- en liggingsstukken van de gevangenen, waarbij steeds weer werd gewezen op de noodzaak tot bezuinigen en zuinigheid. Na de proeven met 'kunst-as en soda-as' werd in 1850 bepaald dat kleding en beddegoed met kunst-as moesten worden gewassen. Dat leverde een belangrijke besparing op, ook al omdat de kledingstukken minder snel sleten. Een bijkomend voordeel van kunst-as was dat het de handen minder uitbeet (32). De gevangenen moesten zelf ook regelmatig in bad: ter voorkoming of bestrijding van ziekten maar ook omdat men er meer of minder

nadrukkelijk van uitging dat een verband bestond tussen lichamelijke reinheid en morele deugzaamheid. Zorg voor uiterlijke zaken zou een positieve uitwerking hebben op innerlijke (morele) gevoelens: Intusschen is er zonder behoorlijke huisvesting, kleeding, voeding en verdere zindelijke verpleging, aan geene gezondheid, orde noch geregelden arbeid te denken (33). Dit 'penitentieaire beschavingssoffensief' (34) was onderdeel van een omvangrijker ontwikkeling die zich buiten de muren van de strafinrichtingen voordeed (35). De autoriteiten brachten de gevangenen manieren bij via het verstrekken van 'fournitures' zoals de maandelijkse zuiveringsdoeken voor vrouwen en de zakdoeken die sinds 1857 mochten worden uitgereikt als de Commissie van de Arbeid dat 'nodig en doelmatig' achtte. Het gebruik van zakdoeken sprak echter niet vanzelf. Met deze zakdoeken kregen de toezichthouders een bescheiden maar doeltreffend onderscheidingsmiddel, en daarmee een machtsmiddel, in handen (36). Zij konden bepalen wanneer gevangenen zich 'beschaafd' mochten of moesten gedragen. Uniformiteit begunstigt het aanleren van manieren. Iedere afwijking, hoe klein deze ook is, valt op en vraagt om correctie. Doelbewuste afwijkingen van de uniforme kledingvoorschriften kwamen steeds voor, en lokten dan kritiek uit. In 1850 bij voorbeeld, stoorde een bezoeker van de vrouwengevangenis in Gouda zich aan de persoonlijke wijze waarop de gevangenen de uniforme muts droegen 'om te behagen en schoon te schijnen' en pleitte voor afschaffing van de mutsen en zelfs voor kaalknippen. Dat zou de vrouwen deemoedig en gedwee maken (37). Aan het eind van de 19e en het begin van de 20e eeuw verschoof de aandacht steeds meer van het uiterlijk van gevangenen naar hun innerlijk (38). Medische opvattingen samenhangend met reinheid en hygiëne drongen langzamerhand door in alle lagen van de bevolking en manieren veranderden dienovereenkomstig. Dat werd nog vergemakkelijkt door het feit dat steeds meer mensen zich nieuwe kleding konden veroorloven als gevolg van technologische ontwikkelingen in de textielindustrie (39). Deze veranderingen lijken niet ten goede te zijn gekomen aan de gevangenisbevolking. Hun kleding veranderde in de periode van het cellulaire stelsel nauwelijks. De afzondering, ook ten opzichte van elkaar, maakte gevangenen als het ware steeds minder zichtbaar. Afwijkende kleding valt vooral op in gezelschap. Waren gevangenen in grotere aantallen tezamen dan trokken de celkappen eerder de aandacht dan de andere onderdelen van hun 'uniform'. Het verschil in uiterlijk tussen binnen en buiten kon zo steeds groter worden. Dat onderscheid kon de commissie-Fick niet ontgaan, en bondig schreef zij in 1947 dat op het gebied van de kleding veel kon worden verbeterd (40). Haar aanbevelingen werden niet onmiddellijk overgenomen, want nog in 1956 schreef een gevangene: 'De gevangeniskleding is een aanfluiting voor elk denkbaar eergevoel en men ziet van bezoek af teneinde de familie niet de schrik op het lijf te jagen, die gaan veronderstellen dat men inderdaad wel een grote boef is, neen dan is de voddenraper van Parijs daar nog een heer bij vergeleken'⁴¹. Deze achterstand werd in 1981 omgezet in een voorsprong. Nederland was het eerste land waar verplichte gevangeniskleding werd afgeschaft. Anders dan hun lotgenoten in het buitenland mogen gevangenen in Nederland sindsdien zelf beslissen hoe zij gekleed gaan. Dat onderscheid tussen buiten en binnen behoort tot het verleden.

Noten

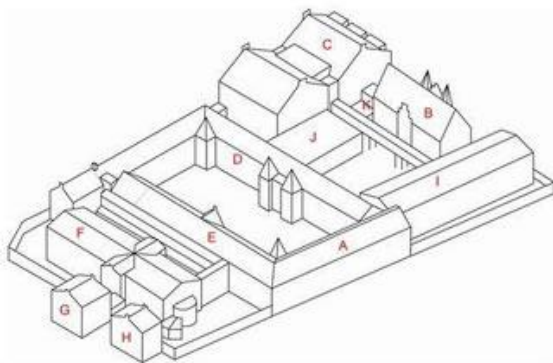
1. Met dank aan Marlies Dons, Koos Hiskemuller, Peter Plasman, Serge Poll en Ingela Susanna die in 1981 in het kader van hun doctoraalstudie rechten deel hebben genomen aan het onderzoeksproject Kleding in de gevangenis. In eigen beheer is onder de gelijknamige titel een boekje verschenen waarin hun bijdragen zijn opgenomen. Herman Franke en Martin Hartkamp ben ik zeer erkentelijk voor hun commentaar op een eerdere versie.
2. Tot 1821 zijn er geen algemeen geldende (kleding)voorschriften voor gevangenen in het Koninkrijk Nederland. Per gevangenis of per plaats werd bepaald wat gevangenen behoorden te dragen. De eerste kledingstaat is een aanhangsel bij een Koninklijk Besluit van 14 november 1816 en betreft de gevangenen in Amsterdam. Het opschrift luidt: 'Staat van de prijzen, tegen welke de benodigde kleeding- en liggingstukken voor de gevangenen te AMSTERDAM door de Regenten der Gevangenen kunnen worden aangeschaft.'
3. J.J. de Jongh, Verzameling van wet/en, decreten, besluiten, reglementen, instructies en bepalingen betreffende het gevangeniswezen in de Nederlanden, eerste deel (1791-1844),

- Leeuwarden 1946; tweede deel, 1845-1859, Leeuwarden 1860; Verzameling van wet/en, besluiten en voorschriften betreffende het gevangeniswezen, serie 1860-1901.
4. Beschikking van de Minister van Justitie dd. 15 september 1886.
 5. Blijkens circulaires van de Minister van Justitie dd. 2 oktober 1849, 17 december 1849 en 24 februari 1854.
 6. Een vergelijking dringt zich op met de hedendaagse verschillen in behandeling van arrestanten in politiecellen en voorlopig gehechten in Huizen van Bewaring met betrekking tot reinheid en hygiëne. In Huizen van Bewaring moeten gedetineerden onmiddellijk na binnenkomst onder de douche of zij willen of niet. In politiecellen behoort arrestanten te worden gevraagd of zij een douche willen nemen, maar aan dit voorschrift wordt haast nooit voldaan en de meeste arrestanten weten niet dat zij daarom kunnen vragen. Zie de Jaarverslagen van 1988, 1989, 1990 van de Commissie van Toezicht voor de Amsterdamse Politiecellen.
 7. Koninklijk Besluit, dd. 4 november 1921.
 8. Zie Herman Franke, Twee eeuwen gevangen. Misdaad en straf in Nederland, Het Spectrum (Utrecht 1990) over het ondergaan van cellulaire straffen vooral hoofdstuk VIII; over de afschaffing van de pistole 353-354.
 9. Anno 1850 was voor de arbeidersbevolking in ons land de situatie nog zodanig, dat er voor kleding hoegenaamd niets te besteden was. Zelfgemaakte kleding, tweedehandskleding of bedeling moeten veelal het hoognodige verschaffen', Mode voor iedereen. Confectie 1880-1980, ('s-Gravenhage 1981) 6.
 10. Missive van de Minister van Buitenlandse Zaken dd. 10 juni 1836.
 11. Zie bijvoorbeeld de Missive van de Minister van Justitie dd. 29 december 1842.
 12. Missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 26 augustus 1837.
 13. Resolutie van den Staatsraad, Administrateur voor het Armwezen en de gevangenen, van 11 juli 1826.
 14. Idem.
 15. In Twee eeuwen gevangen van Herman Franke staat de invoering en de afschaffing van het cellulaire stelsel in Nederland centraal. Diverse passages wijdt hij aan de celkappen. Zie Franke a.w. passim.
 16. Rapport van de commissie voor de verdere uitbouw van het gevangeniswezen, Staatsdrukkerij ('s-Gravenhage 1947) 30.
 17. Art. 26 van de Beginselenwet Gevangeniswezen van 1951 luidt: 'Met handhaving van het karakter van de straf of maatregel wordt hun tenuitvoerlegging mede dienstbaar gemaakt aan de voorbereiding van de terugkeer der gedetineerden in het maatschappelijk leven'.
 18. Beschikking van de Minister van Justitie van 15 september 1886.
 19. J.W. Eggink, De geschiedenis van het Nederlandse gevangeniswezen, Van Gorcum & Comp. Nv - G.A. Hak & Dr. H.J. Prakke (Assen, 1958) 144; Circulaire van de Minister van Justitie van 12 april 1926.
 20. Zie Franke, a.w., p. 595-610.
 21. Zie Franke a.w. vooral hoofdstuk X en XI.
 22. Idem noot 16.
 23. De artikelen 17 en 18 van de Standaard Minimumregels voor gevangenen, vastgesteld in 1955 op het eerste congres over preventie van misdaad en de behandeling van gedetineerden van de Verenigde Naties.
 24. Het Nederlandse gevangeniswezen in de jaren 1945 tot en met 1953, Staatsdrukkerij ('s-Gravenhage 1954) 46-47.
 25. Begroting Ministerie van Justitie, Zitting 1969-1970, 10300 VI, 9.
 26. Prof.dr. J.J.J. Tulkens maakte mij erop attent dat veiligheidsoverwegingen juist een rol speelden toen eigen kleding mocht worden gedragen tijdens het ontvangen of afleggen van bezoek. Na het bezoek moest de kleding onmiddellijk worden uitgetrokken, ingeleverd en omgewisseld voor het 'uniform'. Zo werd getracht het binnensmokkelen van 'contrabande' tegen te gaan of in ieder geval te bemoeilijken.
 27. Dit kwam naar voren tijdens een bespreking met de staf van 'Esserheem', een gevangenis voor langer gestrafte mannen. Deze discussie had plaats in het kader van het onderzoeksproject 'Kleding in de gevangenis' in de zomer van 1981. In de Vrouwengevangenis in Rotterdam hebben bewaarsters zich in de jaren vijftig succesvol verzet tegen nylonkousen voor gevangenen (zie Franke, a.w. 708).

28. Zie noot 1.
29. Franke (1990 a.w.) beschrijft de ontwikkeling in de behandeling van gevangenen gedurende de afgelopen twee eeuwen als een geslaagd emancipatieproces. Over de rol van kledingvoorschriften in een ander emancipatieproces zie Lissenberg, E., 'Een artikel per jaar. De spaarzame aandacht van feministische bladen voor mode', in: Opzij, maart 1988, p. 28-29.
30. Koninklijk Besluit van 4 november 1821.
31. De sterftcijfers weerspreken de schatting van de Staatsraad. Zie Franke a.w. passim.
32. Circulaire van de Minister van Justitie van 26 januari 1850.
33. Missive van de Minister van Binnenlandse Zaken van 26 augustus 1837.
34. Vergelijk Herman Franke, 'Opvoeding als doelbewuste civilisering, een penitentiair beschavingsoffensief in het interbellum', in: Amsterdams Sociologisch Tijdschrift, jg. 15, mei 1988, nr. 1:108-130.
35. Vergelijk Philippe Perrot, Werken aan de schijn. Veranderingen van het vrouwelijk lichaam, Sun (Nijmegen 1987) hoofdstuk 5 'De hygiënistische golf'.
36. Vergelijk Norbert Elias, Über den Prozess der Zivilisation, Verlag Francke AG (Bern 1939) 201- 207: 'Einige Gedanken zu den Zitaten über das Schneuzen'.
37. Zie Franke a.w., 83.
38. Dit rijmt met Foucault's beschrijving over de verandering van het object van de straf sinds het eind van de 18e eeuw: de straf is niet langer gericht op het lichaam maar op de ziel. Zie Michel Foucault, Surveiller et punir. Naissance de la prison, Editions Gallimard (Paris 1975) passim.
39. Zie Mode voor iedereen, a.w. 19-55; René König, Menschheit auf dem Laufsteg, Carl Hanser Verlag (München Wien 1985) 313-320.
40. Idem noot 16. 41 R. Rijkxen, Meningingen van gedetineerden over de strafrechtspleging, Van Gorcum (Assen 1961 2e druk) 169.

LISSENBERG KLEDING IN DE GEVANGENIS

De inkomst

Een situatie uit het jaar 2016.

Het busje van DV&O (Dienst Vervoer en Ondersteuning) brengt de "nieuwe inkomst" vanaf het politiebureau voor een bepaalde tijd naar het Huis van bewaring te Leeuwarden.

De poort van gebouw **B** gaat open en de bus met de "nieuwe inkomst" wordt binnengereden, de poort sluit zich en "nieuwe inkomst" wordt begeleid naar de inkomsten cel.

Inkomstencel **B**

Dit is een wachtruimte voor gedetineerden die wachten op transport naar de rechtbank, overplaatsing naar andere inrichtingen of bij binnenkomst geparkeerd. De inkomstencel wordt ook wel transportcel genoemd. De "nieuwe inkomst" wordt opgehaald door de "badmeester", deze medewerker begeleidt de "nieuwe inkomst" totdat hij in zijn wooncel wordt geplaatst. Door een korte gang met deuren komen we aan bij het cellenblok de B vleugel **I** voor gedetineerden.

De B vleugel **I**

Op de B-vleugel is ruimte voor 72 gedetineerden. Iedere gedetineerde verblijft alleen op een cel. In de cel staat een bed, een bureau en een open kledingkast. Tevens is de cel voorzien van een "natte hoek". De "natte hoek" bestaat uit een toilet en een wastafeltje met kraantje. Op de afdeling zijn douches, drie per etage. De gedetineerden verlaten de cel alleen als er wordt deelgenomen aan een onderdeel van het dagprogramma.

Het dagprogramma

Het dagprogramma bestaat uit arbeid, een uur luchten per dag, sport, relatiebezoek (1x per week een uur) en educatieve activiteiten zoals bibliotheek en onderwijs. Een gedetineerde is in een huis van bewaring niet verplicht deel te nemen activiteiten. Doet hij echter niet mee dan verblijft de gedetineerde op zijn cel. Op de woonafdeling werken penitentiair inrichtingswerkers (PIW-er). De PIW-ers hebben altijd het eerste contact met de gedetineerde op de woonunit., regelen de gang van zaken op de woonunit en verrichten hun taak in onregelmatige dienst.

De woonunit bestaat uit 3 etage's. Per etage werken 2 PIW-ers. Op een etage zijn 24 cellen voor gedetineerden. Per woonunit zijn 2 isolatiecellen X die dienen voor afzondering en observatie van gedetineerden. Voor gedetineerden die veel lawaai maken in de iso worden overgebracht naar de Bunker **S** Beveiliging De gevangenis heeft een ook een groep beveiligingsbeambten, die uit vrouwen en mannen bestaan. Deze groep zorgt voor de algehele beveiliging in en om het gebouw. Portiersdiensten, al het in- en uitgaande verkeer regelen. Toezicht houden op groepen gedetineerden en begeleiden tijdens ziekenhuis transport. Nachtdienstbewaking, het controleren en bewaken van het gebouw en gedetineerden.

Badafdeling **A**

Een afdeling waar gedetineerden vroeger konden douchen, bij binnenkomst kreeg de nieuwkomer een toiletpakket handdoek washandje zeepje beddengoed en eventueel rijkskleding. De nieuwkomer moest douchen en werd gecontroleerd op goederen die niet op cel meegenomen mocht worden, deze goederen werden opgeslagen in het magazijn. Hier werd ook de invoer en uitvoer van goederen voor de gedetineerde geregeld.

Na controle wordt de nieuwe inkomst naar de woonafdeling gebracht en overgedragen aan een PIW-er. De nieuwkomer wordt onderbegeleiding van een PIW-er naar zijn tijdelijke huisvesting gebracht, een cel van 2x3 meter. Dit kan de B vleugel I of de A vleugel F worden. De nieuwe inkomst mag zijn cel eigen maken en zijn bed opmaken. Enige tijd later wordt hij opgeroepen om zich te laten inschrijven op de bevolkingsadministratie.

Bevolkingsadministratie **B**

De Bevolkingsadministratie ook wel genoemd BVA is verantwoordelijk voor het inschrijven van personen welke hier gaan verblijven. Naast diverse persoonlijke gegevens, zoals adres en contactpersoon, wordt er tevens een signalement met persoonskenmerken beschreven. Persoonlijke bezittingen, zoals rijbewijzen, paspoorten, huissleutels, etc, welke binnen de inrichting niet zijn toegestaan worden in de kluis bewaard. Van de rechtbank ontvangt deze afdeling informatie waarin staat vermeld op grond van welke verdenking/ strafbaar feit iemand moet worden ingesloten, dit worden insluitingstitels genoemd. Al deze gegevens worden door de BVA verwerkt en actueel gehouden. Iedere mutatie zoals bijvoorbeeld opgelegde gevangenisstraf en volgvonnissen worden op de registratiekaart verwerkt. Indien een gedetineerde op transport moet naar de rechtbank of elders, zorgt de BVA voor een transportorder. De BVA is tevens verantwoordelijk voor het samenstellen van de verlofpass en ontslagbewijzen. De BVA bewaakt in samenwerking met de rechtbanken de termijnen en heeft hierin een soort signaalfunctie. Indien de termijn van insluiting dreigt te verlopen en er geen bericht komt van de rechtbank, neemt de afdeling BVA-contact op met de desbetreffende rechtbank en informeert naar de stand van zaken.

Kortom: De BVA administreert en bewaakt het gehele detentieproces van een gedetineerde/ verdachte vanaf het moment van binnenkomst tot het moment van overplaatsing/ ontslag.

Na dat de nieuwe inkomst ingeschreven wordt hij weer begeleid naar de woonafdeling en naar zijn cel gebracht. De nieuwe inkomst moet ook nog een bezoek brengen aan de medische dienst. Hier wordt hij ook ingeschreven.

De medische dienst **M**

Op de medische dienst werken een arts, verpleegkundigen en een apothekersassistente. De medische dienst is aanwezig van maandag t/m vrijdag tijdens kantooruren. Buiten de kantooruren is er altijd een dienstdoende arts, die oproepbaar is. Nieuwe gedetineerden worden

altijd gezien door de arts, in een zo geheten inkomstspreekuur, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. De arts schat de gezondheidstoestand van de gedetineerde in en bekijkt de eventuele medicatie waarmee hij binnenkomt. Tevens wordt gekeken of de gedetineerde in de inrichting deel kan nemen aan de arbeid. De verpleegkundige houdt een verpleegkundige intake. Hierbij wordt de bloeddruk en de pols gemeten en krijgt de verpleegkundige een algemene indruk van de gedetineerde.

Ook wordt gevraagd wanneer de gedetineerde voor het laatst gecontroleerd is op tuberculose, zo nodig wordt dit opnieuw afgesproken. Iedere woensdag komt op het terrein van De Blokhuispoort een bus van de GGD om röntgenfoto's te maken. De gedetineerde kan zich opgeven voor het spreekuur van de arts door een briefje op de vleugel in te vullen. Driemaal per week wordt er spreekuur gehouden, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. Bij problemen kan een gedetineerde voor een consult naar het ziekenhuis, uiteraard onder begeleiding. Wanneer een opname noodzakelijk wordt geacht dan zal de gedetineerde ingestuurd worden naar het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen. De gedetineerde kan zich middels een zo geheten spreekbriefje opgeven voor de tandarts, deze heeft 1 ochtend in de week spreekuur. Voor gedetineerden met psychische en/of psychiatrische problemen is er 1 maal in de week een Psycho Medisch Overleg. Hier zijn bij aanwezig: de arts, de psychiater, de psycholoog en de verpleegkundigen.

Geestelijke Verzorging **E**

De nieuwe inkomst krijgt ook altijd bezoek van een geestelijk verzorger. Geestelijke verzorging voor verheldering, bezinning, om jezelf te kunnen zijn. Persoonlijk gesprek - gespreksgroep - kerkviering. A Geestelijke verzorging is er voor iedereen. Mensen hebben een ander nodig, om te vertrouwen, te praten en hun hart te luchten. De pastor, de dominee en de humanist zijn er in deze inrichting om te steunen en om van dienst te zijn bij vragen en problemen die de gedetineerden bezighouden. Alles wat er besproken wordt blijft "onder vier ogen". Een geestelijk verzorger is wettelijk verbonden aan het ambtsgeheim. De geestelijk verzorgers: Pastor - Humanist - Dominee - Imam - Rabbijn

Educatie voor de nieuwe inkomst

Activiteiten Sport **C**

Een van de activiteiten die de afdeling S&V biedt in de Blokhuispoort is de gedetineerden sport. Iedere gedetineerde die in de inrichting verblijft, heeft recht op 2 maal sport per week. De afdeling sport kent een tweetal verschillende activiteiten: Fitness en zaalsport

Bibliotheek **A**

De bibliotheek is voor de gedetineerden. De collectie boeken die we hebben ziet er dan ook iets anders uit dan die van de gemiddelde Openbare Bibliotheek. De boeken die niet aanwezig zijn kunnen via de centrale bibliotheek worden aangevraagd.

Maatschappelijke Integratie Traject **E**

Tijdens de detentie aan je toekomst werken Het accent ligt dan op Arbeidstoeleiding. Dat wil zeggen dat binnen de inrichting ernaartoe gewerkt wordt dat je buiten een baan krijgt of een opleiding gaat volgen. Werk is namelijk van groot belang om je staande te houden in de maatschappij. Het geeft het leven inhoud en een doel. Samen met de trajectbegeleider wordt in een individueel gesprek gekeken of je kunt worden opgenomen in een traject. Vervolgens wordt er samen met jou een traject uitgezet. Misschien moet je worden overgeplaatst naar een inrichting die de juiste opleiding voor je heeft of misschien kun je regelrecht naar de arbeidsmarkt bemiddeld worden.

Onderwijs **E**

De afdeling onderwijs maakt deel uit van het team S & V en kan delen van MI trajecten (maatschappelijke integratie) verzorgen die samengesteld worden door de trajectbegeleider (ITB er) van de inrichting en de gedetineerde. De aangeboden onderwijsactiviteiten trachten een bijdrage te leveren aan de re-integratie van de gedetineerde in de maatschappij na zijn detentie. Het hieronder genoemde aanbod is daarom gericht op maatschappelijk functionele opleidingen/cursussen/trainingen.

Huisvljijt C

Op de huisvljijt/ crea worden de volgende activiteiten aangeboden: Houtbewerken: b.v. speelgoed, schilderijlijsten, schemerlampen, enz maken. Het werken met klei, boetseren en gieten. Het werken met gips zoals schaakspelen of beeldjes maken. Het werken met glas in lood (Tiffany) Emaileren, sieraden maken, graveren in glas of spiegel, schilderen op doek of papier, tekenen b.v. met potlood, wasco krijtjes, houtskool. Pitriet bewerken creatief zijn met papier leerbewerking.

Luchtplaats L

Op de luchtplaats kan een gedetineerde 1 x per dag een uur luchten. De groep gedetineerden loopt meestal de gehele tijd rondjes tegen de klok in.

Recreatie A

Recreatieruimte met een biljartzaal tafeltenniszaal filmzaal keuken ten behoeve van gedetineerden die om de dag 3 uur konden recreëren onder toezicht van drie bewaarders.

Afdeling Arbeid C

Nadat u bent ingeschreven komt de Arbeidscoördinator bij u langs. Hij komt meestal de volgende dag. De Arbeidscoördinator geeft u voorlichting over de mogelijkheden bij de Afdeling Arbeid. Hij vraagt u, of u bereid bent om arbeid te verrichten. Is dat het geval, dan ondertekent u daarvoor een bereidheidsverklaring. U kunt bij de Arbeidscoördinator tevens terecht voor celwerk.

Diverse Arbeidsbedrijven

U kunt aan het werk in diverse Arbeidsbedrijven, waarbij de dan bestaande bezetting per bedrijf een uitgangspunt is om u te kunnen plaatsen. Wij houden daarbij rekening met uw eigen voorkeur, mits er voldoende plaats is op het bedrijf van uw voorkeur. Indien een situatie dat vraagt, kunnen er zo nodig veranderingen worden aangebracht in de bezetting per bedrijf.

De bedrijven zijn:

- Boekbinderij,
- Metaalbedrijf,
- Montagebedrijven Weber
- Werkzaal Diversen.
- Celarbeid

Verder zijn er vele mogelijkheden die de nieuwe inkomst kan tegenkomen. Je bent altijd onder toezicht en in afgesloten ruimtes. Het personeel bepaald waar je mag zijn en wanneer je ergens mag zijn. Een tijdelijk verblijf tot dat de rechter anders beslist. In ieder cel ligt het informatieboek waar de huisregels instaan.

De inspecteur

Bezocht in januari 1972 het Huis van Bewaring te LEEUWARDEN. POSTEN BEZETTING 1 Huismeester, 3 Hoofdbewaarders, 30 Bewaarders, 1 Badmeester CAPACITEIT, (1970) Beneden. Wooncellen 21 Transportcel 1 Werkcel 1 1e ring. Wooncellen 13 Verblijfszalen met slaap accommodatie 2 x 6 12 Verblijfszalen dag en nacht 2 x 4 8 2e ring. Wooncellen, waarvan 39 en 40 Weekendcellen 4 Verblijfszalen met slaap accommodatie 2 x 6 12 Verblijfszalen dag en nacht 2 à 4 8 Opslag oud materiaal 1 Totale wooncapaciteit 78.

Op de voormalige vrouwenafdeling zijn ook nog 4 wooncellen beschikbaar. Deze worden tijdelijk gebruikt voor het herbergen van de gedetineerden, waarvan de cellen worden opgeschilderd. Overigens wordt de ruimte in de v.m. vrouwenafdeling slechte gebruikt voor televisiekijken op zondagavond en bij speciale sportgebeurtenissen op de televisie.

Bouwkundige voorzieningen

1. Het aanbrengen van een hekwerk bij de voorpoort der v.m. gevangenis. De kosten worden geraamd op f. 2.240.--. Het hok was nodig omdat de voorzijde zou kunnen worden afgesloten. Op 17 februari 1970 heeft de directeur echter medegedeeld, dat het hek thans overbodig is geworden omdat de twee woningen bij de voorpoort worden bewoond door bewaarders.
2. Voorzieningen waardoor parterre en stage van het ter weerszijden van de 3e poort gelegen achterstuk van de voormalige gevangenis benut zouden kunnen worden door het huis van bewaring. De kostenraming is f. 571.135.--.
3. Vervanging van de stenenrand in de luchtcellen door een betonrand, zulks in verband met een ontvluchting uit een luchtcel. De kostenraming is f. 11.600,--
4. Het aanbrengen van plastic glas voor het getraliede boven het afdak van het levensmiddelenmagazijn aan de binnenplaats van de voormalige gevangenis. Dit glas is inmiddels aangebracht.
5. Het aanbrengen van 2 ventilatoren in de metaalwerkplaats. Op 3 december 1971 werd mededeling ontvangen dat de kosten werden geraamd op f. 2.964,--
6. Kwestie van vallend gesteente van het z.g. alkovengebouw (3e verdieping). De Rijksgebouwendienst heeft bericht, dat de volgende voorzieningen zouden worden getroffen. a. bij het gebouw zou een bordje "verboden toegang" worden geplaatst. Ik heb geconstateerd, dat dit aanwezig is; b. het aanbrengen van een hangslot op het hek bij het alkovengebouw; Dit is geschied; de sleutel is in het bezit van de bewoner ter plaatse. c. Het plaatsen van een gevarenbord "vallend gesteente". Dit is niet meer nodig omdat op 3 januari 1972 is begonnen met de reparatie van het stuk gegane gedeelte.
7. Het gereedmaken van het lokaal van de voormalige huisvlijtzaal van de gevangenis als werkzaal. De aanvraag van de directie is voor advies aan de afdeling Arbeid toegezonden.

Brandbeveiliging en verlichting

Door het huis van bewaring en de v.m. gevangenis zijn 80 brandblusapparaten in vier verschillende soorten. Volgens de directie werd in de zomer van 1971 door personeelsgebrek slechte éénmaal geoefend. De noodverlichting bestaat uit acculampen, die men zelf oplaadt. Ik heb er 4 op bruikbaarheid gecontroleerd. Zij straalden alle goed wit licht uit, terwijl het kleine licht het bij alle lampen ook goed deed. Een vijfde lamp wordt juist opgeladen. Alle lampen bevonden zich in de kamer van de huismeester in de v.m. gevangenis. Van de zijde van de bewaarders kwam de wens naar voren een mogelijkheid te hebben om doe nachts te kunnen uitzien op de voormalige kolenopslagplaats en de open ruimte tussen huis van bewaring en v.m. gevangenis. Het is reeds voorgekomen, dat een dronkaard over de muur in deze ruimte is geweest. Gedurende de nachtelijke uren dient een bewaarder die ruimte te benaderen voor zijn rondes. Het is niet denkbeeldig, dat hij kan worden overvallen. Deze angst leeft wel bij de bewaarders. Er is een oplossing te vinden door in de WC, tegen over de vlakdeur twee matglas ruitjes te vervangen door blanke glazen ruitjes, n.l. een in het raam, dat uitziet op het noorden en een in het raam, dat uitziet op het westen. Voor het uitzicht naar het zuiden zou nog een mogelijkheid kunnen worden gevonden door in de muur van de sluis die toegang geeft tot de v.m. kolenopslag een klein ruitje te doen aanbrengen. Ik heb geen gelegenheid meer gehad hierover met de directeur van gedachten te wisselen.

Gereedschappen (januari 1970) voor de huisdienst

De gereedschappen staan onder het beheer van de onderhoudsmonteur. Zij worden bewaard in de schilderswerkplaats van de v.m. gevangenis, waar geen gedetineerden kunnen komen. De gereedschappen staan op de kaarten bij de administratie geregistreerd. De beheerder geeft geen gereedschappen uit, en tekent derhalve ook niets aan. De gereedschappen hangen op een schaduwboard, zodat het terstond opvalt als er iets weg is. VOOR DE ARBEID. De gereedschappen zijn op de bedrijven onder beheer van de werkmeesters. De uitgifte geschiedt door hen. Na afloop van het werk wordt terstond gecontroleerd of de gereedschappen aanwezig zijn (bijv. In de drukkerij, waar overigens slecht; 2 gedetineerden werken of de scharen aanwezig zijn). In de metaalwerkplaats wordt niet met gereedschappen gewerkt. Men heeft daar machines. Op de cellen zijn geen gereedschappen. De gedetineerden maken daar knijpers en vouwen zakken. VOOR DE HUISVLIJT, Er is geen georganiseerde huisvlijt. Voor de enkelen die wel

huisvlijt bedrijven zijn enkele scharen en mesjes bij de huismeester in een kast achter slot. Deze worden op verzoek van de gedetineerde 's-avonds uitgereikt en voor de nacht weer ingenomen. Aantekening geschiedt op losse velletjes papier. In verband met het mogelijk zoekraken ervan heb ik een eenvoudig cahier aanbevolen waarin de uitgifte en de inname kan worden geregistreerd.

Bewapening en munitie

In totaal zijn tien revolvers aanwezig. Januari 1970 Twee revolvers worden overdag bewaard in de sleutelkast op de directeurskamer. Deze twee wapens worden des avonds overgebracht naar de kluis in de huismeesterskamer of in de wacht gelegd. Degene die de ronde doet heeft geen wapen bij zich. De directeur heeft een revolver thuis, terwijl de sportinstructeur die tevens belast is met de schietinstructies het K.S.O.-wapen beheert (rode loop). De rest (6) ligt in de sleutelkast in de directeurskamer der v.m. gevangenis. De heer Born beheert deze revolvers en ook de munitie die eveneens in laatstgenoemde sleutelkast liggen. De administratie wordt bijgehouden door de heer Born in een cahier. Daaruit blijkt, dat er thans slechts 30 patronen voor kamerschietoefeningen over zijn. Men heeft nieuwe aangevraagd, doch deze zijn door gebrek aan aanmaak nog niet door de Rijkspolitie te leveren. Van de Gewa zijn 600 patronen geleend, Wel aanwezig zijn 216 dienstrapatronen en 216 reserves, waarvan 346 patronen zich bevinden in de sleutelkast op de v.m directeurskamer in de gevangenis de resterende patronen zijn gedeeltelijk opgeborgen in de sleutelkast in de huismeesterskamer en gedeeltelijk in de sleutelkast in de directeurskamer. De oefeningen met scherp worden gehouden op de schietbanen van het vliegveld (6 a 7 k.m.) van het huis van bewaring) en dan slechts in de zomermaanden. Kamerschietoefeningen worden gehouden in de oude kerk. Men heeft het aantal voorgeschreven oefeningen niet gehouden i.v.m. personeelsgebrek. Van november 1970 tot november 1971 is slechts 8 maal geoefend. De schietoefeningen worden doorgaans op vrijdagmiddag gehouden. Het aantal verplichte deelnemers is 41 (2 directieleden en 39 van de bewaking). Er hebben 37 deelgenomen aan K.S.O. waarvan de 2 directieleden. Er zijn 4 traansgasbussen geweest. Thans zijn er drie over. Men zou er eigenlijk maar twee mogen hebben, doch i.v.m. de sluiting van de gevangenis zijn de bussen die daar in voorraad waren, behouden. Een is er gebruikt op 12 september 1970 om een gedetineerde in bedwang te houden, hetgeen aan het Ministerie is gemeld. Een bus ligt in de sleutelkast in de kamer van de directeur in het huis van bewaring, de andere twee zijn opgeborgen in de sleutelkast in de kamer van de directeur van de v.m, gevangenis.

Dienstsleutels

De sleutelkast op de kamer van de directeur is een ingebouwde kast, die is voorzien van een stalen deur. De constructie is goed te noemen. De sleutel van deze sleutelkast is in het bezit van: a. de directeur. b de adjunct-directeur, c. het hoofd van de administratie, d. de huismeester (in diens sleutelkast)'. Naast de sleutels zijn in de sleutelkast van de directeur ook nog opgeborgen twee revolvers (voor de nachtdienst), een traangasspuitbus en enkele B.Z.B.-materialen, zoals de helm van de directeur, een bijl e.d. NACHTDIENST 3 bewaarders waarvan de oudste aangewezen als wachtcommandant. 2 revolvers worden uit de kluis gehaald en om 6.30 door dienstdoende kaderlid teruggebracht in de kluis. Het appel begint om 6.45.

Voeding (1970)

De voedingssterkte wordt bepaald door de administratie door het aantal op de dag aanwezige gedetineerden te vermeerderen met 2. Om 7 uur wordt de thee verstrekt en om 10 uur de koffie. De jeugdvoeding wordt verstrekt bij de gewone voedingsverstrekking. Hiervan worden voor de afzonderlijke briefjes gemaakt. Ziekenvoeding geschiedt op doktersvoorschrift (ziekenbriefje). De spoeling bedraagt ongeveer 5 k.g. per dag, behalve indien nassi wordt geserveerd. Dan is de spoeling meestal nihil. Vermoedelijk komt dit ook door de bijzondere wijze van gereedmaken van het gerecht. De kok laat de rijst en de nassigroenten e.d. in afzonderlijke bakjes serveren, waardoor degene die b.v. nassi wil eten en rijst met suiker na meer mogelijkheden heeft. Het voldoet goed. De gedetineerden zijn tevreden met het eten. Enkelen vonden de voeding zelfs uitstekend. De keuken zag er keurig verzorgd uit. Alle pannen en lepels blonken. Volgens de kok had men voorheen last van kakkerlakken, doch door het optreden van een deskundige zijn ze verdwenen. De koffie voor de gedetineerden is niet lekker. Deze is gekocht via het R.I.B. en men heeft nog 100 k.g. in voorraad. Do kok toonde mij een lucifer, die uit een zak koffiebonen was

gekomen. Hij deelde mede herhaaldelijk dergelijke dingen in de koffie aan te treffen. Ook is het voorgekomen, dat stenen werden aangetroffen. De adjunct-directeur zal een klacht indienen bij het R.I.B, en mededeling doen aan de heer S. De kok deelde mede te weinig groenteschaaltjes te hebben. De bezetting is meestal 70 man. Per gedetineerde worden meestal 3 schaaltes uitgegeven (b.v. voor sla, bruine bonen en de jus). Derhalve zouden reeds 210 nodig zijn. Men heeft er op het ogenblik 180. Hierbij is de ziekenvoeding nog niet betrokken. Er zijn 40 schaaltes aangevraagd. De heer S. zal bij zijn bezoek aan Leeuwarden hieraan aandacht besteden. De bout in het roerwerk van de stoomketel, genaamd 15 m, ontbrak. In het gedeelte waarin de bout behoort te zitten trof ik etensresten aan. De kok deelde mede, dat hierover reeds enkele malen contact was geweest met de firma M. te Ridderkerk, doch de bout is nog steeds niet ontvangen. Deze behoort volgens de kok bij de oorspronkelijke uitrusting. De heer S. zal hieraan eveneens aandacht besteden.

Dienstorder inzake verantwoordingen spoeling

1. Onder spoeling wordt verstaan: a. Schillen of ander afval van aardappelen b. Oud brood, al dan niet gesneden. c. Resten van warme maaltijden.
2. Iedere dag wordt de spoeling gewogen door een hoofdbewaarder in het bijzijn van de kok. Het resultaat wordt door de hoofdbewaarder aangetekend in het spoelingscahier, dat bij de huismeester in bewaring blijft. Zowel de hoofdbewaarder, die de weging heeft verricht, als de kok, die daarbij aanwezig was, paraferen elke dag het cahier.
3. Bij het periodiek afhalen van de spoeling door de afnemer wordt door de hoofdbewaarder een bon geschreven in duplo, vermeldende de hoeveelheden van elk der onderdelen van de spoeling, zulks overeenkomstig het in het spoelingscahier genoteerde. Deze bonnen worden door de hoofdbewaarder getekend, het origineel wordt aan de afnemer ter hand gesteld, het duplicaat wordt door de afnemer voor ontvangst getekend en blijft onder berusting van de huismeester.
4. Regelmatig worden het spoelingscahier en de duplicaatbonnen gecontroleerd door de adjunct-direkteur.
5. Na het verstrijken van een kalendermaand wordt door de huismeester het spoelingscahier en de duplicaatbonnen ingeleverd bij de comptabele, opdat deze een keer per maand een nota kan doen uitgaan aan de afnemer.
6. Deze regeling gaat in op 1 december 1963 D Directeur,

Medische dienst

De gedetineerden kunnen zich s'morgens bij het uitsluiten opgeven voor het ziekenrapport bij de dienstdoende bewaarder, De dokter bepaald of er specialistisch onderzoek nodig is. Hij verzoekt de specialist te komen, indien de betrokkene niet kan lopen. Indien een gedetineerde voor ziekenhuisopname dan wel een specialistisch onderzoek buiten de inrichting in aanmerking komt wordt het transport via de Officier van Justitie verzorgd door de parketgroep R.P. Met het ziekenhuis bestaat een regeling, dat de gedetineerden in afzonderlijke kamertjes worden verpleegd. Indien de Officier van Justitie bewaking nodig acht, geschiedt zulks door bewaarders, zo nodig geassisteerd door de parketgroep R.P. De tandarts komt 1 x per week op maandag en indien nodig een tweede keer op een andere dag, De broeder deelt de medicijnen uit om 7 uur 12 uur en 18 uur. Voor de nacht wordt een bak gereedgemaakt met poeders en pillen e.d. die uitgereikt moeten worden. Op het flesje of het doosje is vermeld hoe vaak en aan wie moet worden uitgereikt en welke middelen moeten worden opgelost. Dit geschiedt des avonds door de huismeester of brigadier en des nachts door een dienstdoende bewaarder. Er wordt op gelet of de pillen, poeders e.d. worden doorgeslikt. De sleutel van de vergiftenkast is in handen van de dokter die voorschrijft en van de broeder die verstrekt. Deze sleutels worden nimmer aan anderen afgegeven. Zij dragen ze bij zich.

Haarknippen en scheren

De kapper komt op maandagavond. De dienstdoende bewaarder houdt een cahier bij waarin per maand het knippen wordt verveld t.b.v. de afrekening. Een briefje, waarop het totaal aantal per maand is vermeld wordt door een kaderlid naar de administratie gezonden. Daarop krijgt de kapper de betaling. Gekapt wordt achteraan op de eerste ring op een gewone stoel. Er is bij de

huismeester een elektrisch scheerapparaat voor algemeen gebruik. In een enkel geval wordt een scheermesje gebruikt, dat na gebruik niet wordt ingenomen,

Reinheid

De dienstvertrekken, gangen en verblijfsruimten zien er sober doch wel goed onderhouden uit. 3 algemene reinigers, 1 reiniger toiletten, 1 hulp van de badmeester, 1 sokken wasser, 1 hulp in de bibliotheek, 1 verzorger van de koffie, 1 voor de recreatiezaal/koster in de kerk, 2 keukenhulpen, 1 hulp van de ziekenverpleger.

Intrede computer

1985 Bevolkingsadministratie

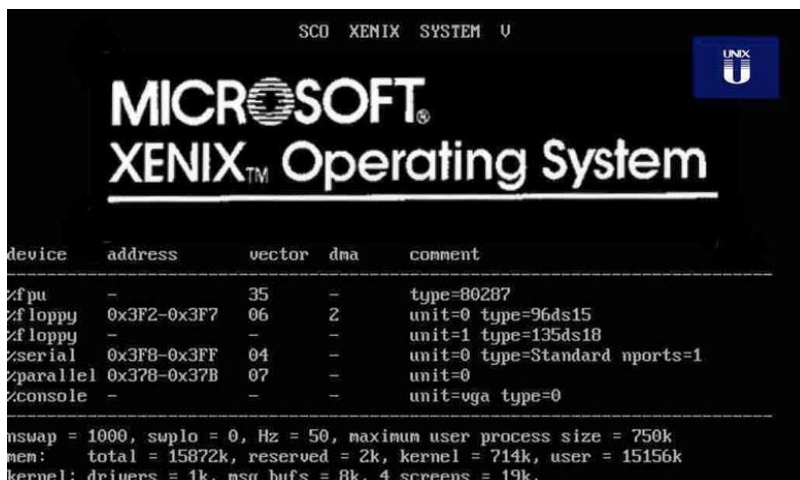
Rond 1985 kwamen de eerste computers op de bevolkingsadministratie van het Huis van Bewaring Leeuwarden. Monitoren met een groenscherm en witte letters, het systeem werd vanuit Den Haag beheerd. Het systeem heette COMPAS (COMMunicatie en ParketAdministratieSysteem) en MITRA (ManagementInformatiesysteem strafrechthandhaving). Het systeem MITRA heeft tot doel de administratie van de justitiële inrichting te automatiseren, zowel binnen de inrichting (de verblijfsadministratie) als met betrekking tot strafduur en celbenutting. MITRA is een centraal informatiesysteem dat via vaste telefoonverbindingen vanuit allerlei locaties in Nederland werd gebruikt. Het systeem was geen succes en werd er begonnen met de ontwikkeling van het TULP-systeem. (Ten Uitvoer Leggen in Penitentiaire inrichtingen)

Financiële administratie

Voor de financiële administratie kwam het systeem JUFAR (Justitie Financiële Administratie Rekenplichtigen.) De ontwikkeling van JUFAR was rond 1984.

Bedrijfsbureau

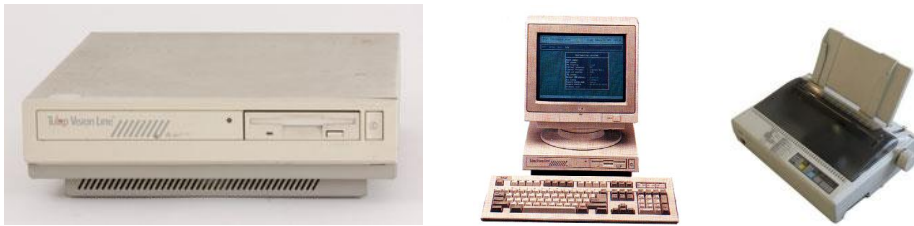
Het bedrijfsbureau waar de planning werd gedaan voor het personeel kwam het systeem PIROOS. (Personele Inzet en ROOSTering) Met ingang van 1991 zijn alle penitentiaire inrichtingen verplicht te werken met PIROOS, een geautomatiseerd systeem voor de personele inzet. De computers waren uitgerust met Xenix, dit was een besturingssysteem dat in de jaren 80 van de 20e eeuw ontwikkeld en verkocht werd door Microsoft. Xenix was een variant van Unix.

1991 Systeembeheerder

Een Systeembeheerder is een functie in de informatie- en communicatietechnologie (ICT) De systeembeheerder is verantwoordelijk voor de goede werking van een of meer computersystemen en het schrijven van administratieve software. Iedere inrichting had zijn eigen systeembeheerder en zijn eigen netwerk waarop de computers zijn aangesloten. De eerste systeembeheerder (JB) van het Huis van Bewaring werd geïnstalleerd. De aanleg van een bekabeling ten behoeve van het netwerk binnen het gebouw werd door een extern bedrijf uitgevoerd. Op verschillende plaatsen in het gebouw werden computers geplaatst. Het tijdperk van de inschrijfboeken en losse papiertjes werd verleden tijd. Medio 1990 brengt Tulip drie 386sx workstations uit. De WS 386SX-lijn is speciaal ontwikkeld voor gebruik in een netwerkomgeving. De systemen zijn

gebaseerd op een 16 MHz 80386SX processor met 2 Mb intern geheugen. Standaard aanwezig LIM EMS 4.0, System Password Protection en een VGA-adapter in de karakteristieke slimline vormgeving. Er werd geprint met een Star LC 10.

1997 Nieuwe systeembeheerder

Er kwam een nieuwe systeembeheerder, (HB) zijn eerste grote klus was de intrede van Windows 95 en Word Perfect op de werkvloer. Word Perfect (kortweg WP) is een tekstverwerkingspakket dat ontwikkeld werd door Corel. Word Perfect was omstreeks 1990 wereldwijd de populairste tekstverwerker voor een DOS-pc. Vanaf de introductie van Windows (versie 3.1) met daarin de TrueType-fonts, raakte Word Perfect langzaam maar zeker uit de gratie. Word Perfect Al snel werd de tekstverwerker Microsoft Word geïntroduceerd op de computers van het Huis van Bewaring Leeuwarden. De computer ontwikkelt zich razendsnel en om de vier jaar werden de computers vervangen. Van een 386 naar een 486 tot de Thin Cliënt.

Citrix, Thin clients en netwerk printers.

De Citrix Presentation server geeft alleen de beeldveranderingen door aan de gebruikerszijde en aan de gebruikerszijde worden muis- en toetsenbordinformatie doorgegeven richting de server. Thin client is een begrip uit de computerwereld. Het is een naam voor kleine, relatief zwakke computers die de hoofdmoot van de benodigde computercapaciteit van een server (een centrale computer) betrekken en één gebruiker tegelijk bedienen. De kleine computer fungeert daarbij als cliënt ('klant') van de centrale computer.

Compaq

Dell

HP Thin Cliënt

HP 500

HP laserjet 1100

HP laserjet

2000 Millennium

De millenniumbug was een probleem dat in de 20e eeuwse computersystemen ontstond doordat bij het opslaan van de datum alleen de laatste twee cijfers van het jaar werden gebruikt. Zo werd 29 december 1999 bijvoorbeeld opgeslagen als 29-12-99. In de beginperiode van de computer werd dat gedaan om te besparen op de toen erg dure geheugenruimte. Ook verwachtten programmeurs vaak niet dat hun programma's de eeuwwisseling zouden halen. Eind jaren negentig ontstond er onder ICT-experts grote onrust over dit probleem.

2001 Ontstaan van de Helpdesk

Nieuwe medewerker (WH) op de ICT-afdeling werd ingezet ter ondersteuning van de systeembeheerder. Het opzetten van een helpdesk, intranet en omzetten van WP-macro's naar Word macro's. Een start werd gemaakt voor het vastleggen van hardware, voorraad inktpatronen, storingen en gebruikersvragen. Deze vastlegging werd gedaan in een zelf ontwikkeld programma in Microsoft Access. De ICT-afdeling was ook een erkende werkplek voor stagiaires en wij hebben deze studenten met veel plezier begeleid.

2002 PI de Wieling

Er werd een nieuw concept bedacht om het Huis van Bewaring samen met de nieuwe gevangenis De Marwei het netwerk te delen. De medewerkers van P.I. de Wieling kunnen sinds kort, vanuit de eigen locatie, met elkaar communiceren door gebruik te maken van Microsoft Outlook (mailen). Zeer snelle informatie-uitwisseling maar ook het aangaan van een dialoog is hierdoor mogelijk geworden. In een voorgesteld communicatieplan wordt o.m. gesteld dat zodra de technische mogelijkheden hiervoor aanwezig zijn een zogenaamd "interactief platform" opgezet kan worden. Die mogelijkheden (interactief contact) lijken nu gerealiseerd te zijn.

2004 "DeBlokhuispoort" en "PI Noord"

En weer een nieuw samenwerking "PI Noord" het netwerk werd gedeeld door Huis van Bewaring "Groningen", Huis van Bewaring "DeBlokhuispoort", Gevangenis "De Marwei" en het Huis van bewaring "De Grittenborg" Hoogeveen.

Interactief Platform Clustervorming.pdf
Adobe Acrobat document 325.8 KB

2004 "DeBlokhuispoort" en "SSC Noordoost"

Nog voor PI Noord gereed was werd het SSC Shared Service Centrum Noordoost opgestart. Er kwamen vijf SSC's in het gehele land. "DeBlokhuispoort" werd een onderdeel van het SSC Noordoost. "SSC Noordoost" bestond uit het HvB "DeBlokhuispoort", Gevangenis "De Marwei" Leeuwarden, HvB Groningen, Hvb "Grittenborg" Hoogeveen, gevangenissen Veenhuizen: "Esserheem", "Norgerhaven", "Bankenbosch", "Nieuw Bergveen", TBS "Veldzicht" Balkbrug, "Pi Zwolle" en de "PI Almelo". De ICT-afdeling van "DeBlokhuispoort" werd overgeplaatst naar Veenhuizen en het netwerk wordt vanuit "SSC Noordoost" locatie Veenhuizen bestuurd.

Computerlokaal voor gedetineerden

2007 Slecht bericht "DeBlokhuispoort" gaat dicht. Op 1 april 2008 zegt justitie de huur op en het gebouw "DeBlokhuispoort" moest leeg opgeleverd worden. Alle ICT-middelen werden afgevoerd en een groot deel van de computers gaan naar scholen in Polen.

2009 Netwerk "DeBlokhuisPoort" weer actief

Het netwerk van "DeBlokhuisPoort" werd weer actief gemaakt ten behoeve van Cultureel bedrijvencentrum "DeBlokhuisPoort". Willem Helfrich startte het bedrijf "Stijl4" op in "DeBlokhuisPoort" en ging in overleg met de leiding van het "SSC Noordoost" over het actief maken van het oude netwerk. Met medewerking van "SSC Noordoost" in Veenhuizen werden de oude switches opgespoord. Deze switches werden ingesteld en teruggeplaatst. De netwerkcomponenten werden beschikbaar gesteld zolang de medewerker van "SSC Noordoost" (Willem) in "DeBlokhuisPoort" werkzaam is. Het netwerk was weer actief en het gehele gebouw werd voorzien van internet.

2012 Ontmantelen netwerk "DeBlokhuisPoort"

De samenwerking met CareX werd stopgezet en hierdoor kwam ook de overeenkomst te vervallen van de bruikleenovereenkomst van de netwerkcomponenten. Voor de tweede maal werd De Blokhuispoort ontdaan van zijn netwerkcomponenten. De netwerkcomponenten werden afgevoerd naar Veenhuizen en vanwege de leeftijd van de switches zijn deze afgevoerd voor vernietiging. De oude bekabeling (glas) van het netwerk in "DeBlokhuisPoort" is nog aanwezig.

Leuke weetjes

1994 PCC Computerclub Blokhuispoort

Robert Wolthuizen en Willem Helfrich hadden de PCC Computerclub HvB opgericht ten behoeve van het personeel. De intrede van de computer was voor vele een vreemd object en via de computerclub konden medewerkers zich bekwaam maken in het computeren. Tijdens de bijeenkomsten werd er lesgegeven en uitwisseling van programma's. Tevens werd er tijd beschikbaar gemaakt voor reparatie of uitbreiding van de computer. Enig materiaal is teruggevonden op diskettes over de computerclub. In onderstaande pdf-bestanden is enige verslaglegging over de computerclub teruggevonden.

Teksten computerclub.pdf
Adobe Acrobat document 193.6 KB

PCClub 1998.pdf
Adobe Acrobat document 171.1 KB

2004 Einde pc-privé

Minister Zalm van het ministerie van Financiën na uitspraak van Ministerraad heeft pc-privé per direct afgeschaft, het schrappen van pc-privé in het kader van bezuinigingen augustus 2004.

Informatiebronnen

Keteninformatisering met toepassing op de justitiële bedrijfsketen. Johannes Henricus Antonius Maria Grijpink.

Proefschrift.pdf
Adobe Acrobat document 9.7 MB

Vervoer

Gedetineerdenvervoer

Sinds 1813 was er bewaakt vervoer van gevangenen. Nederland kwam onder het Franse bewind vandaan en ging als zelfstandig Koninkrijk verder. Zo kwamen parketwachters bij de politie die belast werden met het vervoer van gevangenen. In 1818 kwam er een scheiding tussen Justitie en Politie. Er werden toen vier justitiemedewerkers belast met de taak om gevangenen te vervoeren. Het vervoer van gevangenen werd doorgaans met paard en wagen gedaan en zelfs per trekschuit. Vele paupers die naar de koloniën in Veenhuizen werden gezonden kwamen daar per trekschuit aan. Er was een trekschuit van Assen die naar Veenhuizen voer tot het jaar 1918. Er kwam steeds meer gemotoriseerd verkeer en de trekschuit werd overbodig. In 1924 kwam de omnibus, dit was een bus die door paarden werd getrokken. Deze paardenbus werd al snel opgevolgd door een autobus. De goederen van gevangenen werd nog wel per stoomschip vervoerd. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Justitiële Auto Dienst opgericht om de gevangenen te vervoeren. De JAD had op vaste tijden busritten langs de verschillende gevangenissen door het gehele land die meerdere dagen duurde. In Veenhuizen was de nachtstop waar de gevangenen konden overnachten in De Rode Pannen, een cellenblok waar ook gedetineerden voor straf zaten. De transportleiders overnachten in hotel De Witte Brug bij Assen. De tweede route was de zuidelijke route en daar was een nachtstop in Doetinchem of Zutphen.

Parketauto

De parketpolitie is verantwoordelijk voor de veiligheid tijdens een zitting. De parketpolitie begeleidt bijvoorbeeld de verdachte van het cellencomplex naar de rechtszaal. Ook heeft de parketpolitie de zogenaamde executiediensten. Met deze diensten is de parketpolitie bezig om veroordeelde personen op te sporen en naar de gevangenis of een Huis van bewaring te brengen. De dienst was ook belast met het vervoeren van gevangenen tussen rechtbank en Huis van bewaring. Een bekende term in het cellenblok was "parketwagen achterdeur". Bij de achterdeur van het Huis van bewaring stond de parketwagen en deze moest dan worden opgehaald door een dienstdoende bewaarder.

Justitiële Auto Dienst

De JAD had tussen 1956 en 1970 verschillende taken. Vervoer van gedetineerden en verpleegden, van vracht ten behoeve van de gevangenisarbeid, personenvervoer en stukkenvervoer

Naamswijzigingen

In 1971 ging de Justitiële Auto Dienst over in de Afdeling Delinquenten Vervoer (ADV) en in 1991 werd die afdeling veranderd in de Dienst Beveiligd Vervoer (DBV).

DV&O

Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) is een landelijke organisatie die onder de Dienst Justitiële Inrichtingen, DJI, valt. Zij verzorgt vanaf 1 februari 1997 het vervoer van arrestanten, gedetineerden en vreemdelingen en hun goederen. Het wagenpark van DV&O varieert tegenwoordig, van personenauto's tot hypermoderne cellenbussen voor 28 personen. Het wagenpark is zo uitgebreid dat voor iedere klus een speciaal voertuig kan worden ingezet.

Vrachtdienst

De vrachtdienst van DV&O zorgt voor het vervoer van de bezittingen van gedetineerden bij overplaatsingen. Materialen voor werkplaatsen en dossiers van ministeries worden op de juiste plaats bezorgd.

Speciaal vervoer

Extra Beveiligd Vervoer (EBV). Sinds 2016 is het EBV als afdeling verbonden aan de divisie Specialistische Taken. Deze mensen hebben een speciale opleiding om gevangenen te vervoeren die extra begeleiding nodig hebben. Je kunt dan denken aan ontvluchting, agressief gedrag maar ook begeleiding bij een begrafenis.

Websites: [Diens Vervoer en Ondersteuning](#) - [Facebook DV&O](#) - [Twitter DV&O](#)

Boeken over het vervoer

Andere bronnen

De stalhouder Frits Putters in Den Bosch die voor het transport van gevangenen tussen het station, de rechtbank en de gevangenis zorgt. Boevenwagens zijn er al zo lang als er gevangenen zijn. Maar in Nederland verliep het vervoer van gevangenen altijd wat naar willekeur. Gevangenen leggen lange reizen af per trekschuit en later, in de tweede helft van de 19e eeuw, per trein. Op korte afstanden gaan ze te voet. Naar voorbeeld van Frankrijk ontstaat in Nederland behoefte aan een wettelijk, georganiseerd gevangentransport.

Statendam in de collectie van het Nederlands Openluchtmuseum. Bron: [Hippomobiel](#)

Vrouwenafdeling HvB

Vrouwen in het gevang van Leeuwarden. Er is niet veel bekend over vrouwen in de Leeuwarder Gevangenis. Op deze pagina hebben wij een verzameling verhalen gevonden die wij op internet en in de archieven tegen kwamen.

BEWAARSTER.

Als BEWAARSTER voor de Vrouwelijke Gevangenen in het Huis van Arrest te Heerenveen wordt gevraagd eene ongehuwde Vrouw of Weduwe, zonder bezwaar van Kinderen, niet boven de veertig jaar oud, de noodige geschiktheid en bekwaamheid bezittende, om aan de Vrouwelijke Gevangenen onderwijs in het Naaijen en Breiden te geven en verder de werkzaamheden te verrichten, welke aan die Betrekking zijn verbonden.

Gegadigden naar die Betrekking, waaraan, behalve het genot van vrije woning en kosteloze geneeskundige behandeling, eene jaarwedde van f 250 is verbonden, worden uitgenoodigd zich vóór den 16 Februari 1874 in persoon, of bij vrachtvrije brieven, voorzien van de vereischte Getuigschriften van bekwaamheden en goed gedrag, aan te melden bij den Secretaris van het Collegie van Regenten over de Gevangenis te Heerenveen.

Het Collegie voornoemd,
A. R. VAN VOORST, L. V. P.
L. L. F. MISPELBLOM BEIJER,
Secretaris.

Bewaarster.

In het Huis van Burg. & Militaire Verzekering te Leeuwarden wordt gevraagd eene BEWAARSTER, op een jaarlijksch tractement van f 350, vrije Woning en Geneeskundige behandeling. Vereischten zijn: ongehuwd of Weduwe zonder bezwaar van Kinderen, tusschen de 30 en 40 jaar oud, goed zedelijk gedrag, goed kunnende Lezen en Schrijven en voldoende ervaren in het Naaijen en Breien, om daarin onderricht te kunnen geven.

Belanghebbenden worden verzocht zich ten spoedigste in persoon aan te melden bij den Directeur dier Gevangenis.

Kleding voor vrouwen

Vrouwen kregen rokken in plaats van broeken. 1821. In de winter droegen ze een wollen rok en een jak van laken, en in de zomer was hun bovenkleding van dimette, een sterke ribkatoenen stof. Voorts hadden zij recht op twee mutsen en twee voorschoten. Slaapmutsen waren voor hen niet in voorraad. Waarschijnlijk hangt dit samen met het verschil in omvang van de haardos van mannen en vrouwen. In 1837 werd de garderobe van gevangenen aangevuld met 'eenige nieuwe vermeerderingen, welke ten gevolge der verkregene ondervinding noodzakelijk waren geoordeeld',¹² dat wil zeggen ondergoed. De mannen kregen twee linnen onderbroeken en vrouwen hadden sindsdien recht op twee linnen hemdrokken en 'twee doeken tot maandelijksze zuivering' vervaardigd uit afgelegde kleding- of liggingsstukken. De bovenkleding mocht sinds 1846 ook worden gemaakt van karsaai: een grof gekeperd, minder zwaar en goedkoper soort laken. Door het lichtere materiaal verdween het onderscheid tussen winter- en zomerkleding. Bezuinigingsdrift was kenmerkend voor het gevangeniswezen

KLEEDINGSTUKKEN VOOR MANNEN.	TIJD VAN DIENST.		KLEEDINGSTUKKEN VOOR VROUWEN.	TIJD VAN DIENST.	
	JAREN.	MAAND.		JAREN.	MAAND.
1 Buis met mouwen en een lange broek van laken..	3	»	1 Jak van laken.....	3	»
1 Buis met mouwen en een lange broek van linnen.	2	»	1 Wollen rok.....	3	»
3 Hemden.....	1	6	1 Jak van dimette....	2	»
2 Hemdrokken met mouwen van linnen voor zomer en winter.....	2	»	1 Rok van dimette....	2	»
2 Halsdoeken.....	2	»	2 Onderrokken van gemeener soort.....	3	»
2 Paar sokken of halve kousen.....	2	»	2 Halsdoeken.....	2	»
2 Katoenen slaapmutsen...	2	»	2 Mutsen.....	2	»
3 Paar klompen.....	2	»	2 Paar kousen.....	2	»
1 Viltten muts.....	3	»	3 Hemden.....	1	6
			2 Voorschoten.....	1	»
			3 Paar klompen.....	2	»

Afb. 1. Staat van kleding- en liggingsstukken voor gezonde gevangenen, K.B. 4 november 1821

Vrouwendracht gevangenen 1914 "gevangenis­museum Veenhuizen".

De celkap werd in 1859 opgenomen in de kledingvoorschriften. De karsaaien muts, die nu celmuts heette, had een klep die kon worden neergeslagen, zodat deze muts tevens kon fungeren als celkap. In de klep waren openingen voor de ogen uitgespaard. Deze celkappen leverden op den duur hygiënische bezwaren op, want reiniging was moeilijk. In 1909 werd overgegaan op een nieuw model: een losse kap kon met zes benen knoopjes aan de nieuw te verstrekken linnen celmutsen worden bevestigd. De nog in gebruik zijnde mutsen dienden aan de nieuwe richtlijnen te worden aangepast. Vrouwen moesten de celkappen met bandjes om het hoofd knopen. De kappen mochten uitsluitend na een wasbeurt aan een volgende gevangene worden gegeven, en alle kappen moesten eens in de twee weken worden gereinigd. Maar in de loop van de jaren vijftig verdween de celkap uit het kledingpakket van de gevangenen.

Gevonden op internet

Bewaarster in het Huis van Bewaring te Leeuwarden.

Sybrigje Eelkes Nicolai. Zij is geboren op 9 februari 1857 in Jelsum, gemeente Leeuwarderadeel. Zij is overleden op 3 oktober 1929 in Leeuwarden, zij was toen 72 jaar oud.

Maquette "DeBlokhuisPoort"

De reis van een maquette

De maquette van "DeBlokhuisPoort" is een driedimensionaal model op schaal van huis van Bewaring te Leeuwarden. Maquettes worden doorgaans gemaakt om een betere indruk te krijgen van een gebouw dan die men via een tekening kan krijgen. Bij de maquette worden de verhalen verteld aan bezoekers van onze tentoonstellingen. De maquette is in 1984 gemaakt door gedetineerden. Het ontstaan en de reis van de maquette van Huis van Bewaring Leeuwarden. De maquette is in 2007 opgenomen in de museale collectie van Nationaal gevangenis museum te Veenhuizen en is overgedragen aan de collectie van Stichting Blokhuispoort.

Huisvljijt. Op de huisvljijt werden de volgende activiteiten aangeboden voor de gedetineerden; Houtbewerken: b.v. speelgoed, schilderijlijsten, schemerlampen, enz. maken. Het werken met klei, boetseren en gieten. Het werken met gips zoals schaakspelen of beeldjes maken. Het werken met glas in lood (Tiffany) Emailleren, sieraden maken, graveren in glas of spiegel, schilderen op doek of papier, tekenen b.v. met potlood, wasco, houtskool. Pitriet bewerken, creatief zijn met papier en leerbewerking.

- 1984 - De huisvljijt medewerker O. v.d. Veen heeft met twee gedetineerden de maquette gemaakt.
- 1985 - De maquette is vele malen verplaatst, van de huisvljijt naar de ruimte van de P.O.V.
- 2007 - Juli de maquette overgebracht naar het depot van het Gevangenis museum.
- 2010 - Februari de maquette gaat naar het museum in de Blokhuispoort.
- 2012 - Juli i.v.m. sluiting Museum gaat de maquette naar het Gevangenis museum Veenhuizen.
- 2014 - 19 maart maquette van depot Veenhuizen naar museum Burgum i.v.m. tentoonstelling.
- 2014 - 12 april - 14 september te zien in het Streekmuseum Burgum.
- 2014 - 25 september transport Museum Burgum naar het depot gevangenis museum Veenhuizen.
- 2017 - 16 februari depot gevangenis museum naar Museum Heerenveen i.v.m. tentoonstelling.
- 2017 - 13 juli Museum Heerenveen naar het depot gevangenis museum Veenhuizen
- 2017 - 30 oktober depot gevangenis museum Veenhuizen naar gevangenis PI Leeuwarden
- 2019 - 07 oktober van PI Leeuwarden naar DeBlokhuisPoort Leeuwarden.

Zie het [fotoalbum](#) om de Museum Blokhuispoort.

Medische dienst

Op de medische dienst werken een arts, verpleegkundigen en een apothekersassistente. De medische dienst is aanwezig van maandag t/m vrijdag tijdens kantooruren. Buiten de kantooruren is er altijd een dienstdoende arts, die oproepbaar is. Nieuwe gedetineerden worden altijd gezien door de arts, in een zo geheten inkomstspreekuur, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. De arts schat de gezondheidstoestand van de gedetineerde in en bekijkt de eventuele medicatie waarmee hij binnenkomt. Tevens wordt gekeken of de gedetineerde in de inrichting deel kan nemen aan de arbeid. De verpleegkundige houdt een verpleegkundige intake. Hierbij wordt de bloeddruk en de pols gemeten en krijgt de verpleegkundige een algemene indruk van de gedetineerde. Ook wordt gevraagd wanneer de gedetineerde voor het laatst gecontroleerd is op tuberculose, zo nodig wordt dit opnieuw afgesproken. Iedere woensdag komt op het terrein van De Blokhuispoort een bus van de GGD om röntgenfoto's te maken. De gedetineerde kan zich opgeven voor het spreekuur van de arts door een briefje op de vleugel in te vullen. Driemaal per week wordt er spreekuur gehouden, waarbij ook een verpleegkundige aanwezig is. Bij problemen kan een gedetineerde voor een consult naar het ziekenhuis, uiteraard onder begeleiding. Wanneer een opname noodzakelijk wordt geacht dan zal de gedetineerde ingestuurd worden naar het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen. De arts kan doorverwijzen naar de fysiotherapeut welke 1 ochtend in de week aanwezig is. De gedetineerde kan zich middels een zo geheten spreekbriefje opgeven voor de tandarts, deze heeft 1 ochtend in de week spreekuur. Voor gedetineerden met psychische en/of psychiatrische problemen is er 1 maal in de week een Psycho Medisch Overleg. Hier zijn bij aanwezig: de arts, de psychiater, de psycholoog en de verpleegkundigen.

Verpleegkundige

In 1989 kwam ik als verpleegkundige op de medische dienst van "DeBlokhuisPoort". Een voor mij totaal vreemde wereld, maar waar ik met veel plezier op terug kijk, een periode wat mij als mens verrijkt heeft mede dankzij het samenhangingsgevoel van het personeel en zeker ook door haar "inwoners". In 1989 kwam ik als verpleegkundige op de medische dienst van "DeBlokhuisPoort". Een voor mij totaal vreemde wereld, maar waar ik met veel plezier op terug kijk, een periode wat mij als mens verrijkt heeft mede dankzij het samenhangingsgevoel van het personeel en zeker ook door haar "inwoners". Toen in de 80- er jaren het fenomeen Hiv-positief en Aids van zich lieten spreken veranderde de ongedwongen sfeer en kreeg elk spatje bloed een andere lading, met als gevolg dat wij als verpleegkundigen via landelijke cursussen en info materiaal de laagdrempeligheid om vragen te beantwoorden moesten

waarborgen voor de Justitiële Instellingen. Elke instelling moest een aanspreekpersoon op de medische dienst hebben die zowel het personeel als de "inwoners" moest geruststellen en daarin binnen het medisch geheim blijven. Dat was soms lastig omdat het personeel uit solidariteit van jou verwachtte hen te informeren. Tuberculose in de gevangenen had al een grote impact en nu kwam zoiets ongrijpbaars als Hiv om de hoek kijken. Elke gedetineerde die tijdelijk in ons Huis van Bewaring verbleef werd via een mantoux op tbc gecontroleerd en kreeg bij een positieve uitslag een pillenkuur van een half jaar, dat was duidelijk en zichtbaar. Op het inkomstenspreekuur kon je middels vragen soms een hiv-positief persoon eruit pikken, maar dat waren toevalstreffers. Niet elke toekomstige inwoner voelde zich gelijk vertrouwt dit met ons te delen. De betrekkelijke veiligheid binnen de muren was ineens in het geding, terwijl het risico op schurft, luizen of tbc veel hoger was! Aids, een spook dat tussen de muren zweefde, handschoenen, mondkapjes en vragen, heel veel vragen. Het dagelijks gebeuren op de werkvloer met o.a. het legen van de po's (er was toen nog geen wc op cel) riep ineens weerstand op, ik weet nog dat ik een foldertje heb gemaakt "Aids krijg je niet van de deurknop" Protocollen werden geschreven, herschreven voor elke discipline binnen de muren, overal waren in die tijd "inwoners" werkzaam immers. Onze tandarts met mondkapjes en veiligheidsbril en wij maar pleisters trachten te plakken met handschoenen aan, mede door zelf rustig te blijven bleef paniek uit. Onzekerheid en daarmee onderlinge spanning drukten een stempel op de ongedwongen sfeer en het duurde best een tijd voordat d.m.v. voorlichting, preventie men langzaam vergroeide met het fenomeen seropositief. Ik kan mij nog herinneren dat onze gestichtsarts dr. Velsink, mede door overleg op het P.M.T. (psychosociaal team) ervoor gezorgd heeft een uitgeprocedeerde met Aids besmette inmate niet uitgezet te krijgen, maar dat deze man in een zorgcentrum in Amsterdam rustig mocht sterven. Daar ben ik nog trots op, zo kan het ook gaan binnen de rechtsgang. Elly

Interbellum

Interbellum. Penitentiaire Geneeskunde in het Huis van Bewaring Te LEEUWARDEN in het Interbellum TH.A. VELSINK Inleiding Geschiedenis der Geneeskunde. In het kader van de cursus "Inleiding in de beoefening van de Geschiedenis der Geneeskunde" is als tijdvak het Interbellum (1918-1940) gekozen.

Gezien de specifieke belangstelling voor de beoefening der geneeskunde in penitentiaire inrichtingen is gekozen voor het onderwerp "Penitentiaire Geneeskunde in het Huis van Bewaring te Leeuwarden in het Interbellum".

De plaats van de Medische Dienst in gevangenen in het Interbellum
Aanvankelijk was de geneeskundige dienst in vele gevangenen opgedragen aan legerartsen, en als er geen garnizoen in de directe nabijheid was dan verzorgden burgerartsen deze dienst, bijgestaan door een chirurgijn of hulpchirurgijn. Later geschiedt de geneeskundige behandeling door de aan het gesticht verbonden geneesheren, die onder oppertoezicht staan van de Inspecteur van de Geneeskundige Dienst der Landmacht. De Geneeskundige Dienst in gevangenen in het Interbellum werd geregeld via de Beginselenwet van het Gevangeniswezen en de Gevangenismaatregel van 1886 (art. 22 van het Wetboek van Strafrecht). Het toezicht over het gesticht was in handen van het College van Regenten, welk college een grote macht had, want niets gebeurde in de gevangenis zonder toestemming van de Regenten. Directeuren (voor de grote gestichten) en cipers (voor de kleine gestichten) moesten zorgdragen voor de rust en orde in het gesticht, daarbij de bevelen van de Regenten stipt opvolgend. De bezetting van de Medische Dienst, arts, chirurgijn en apotheker maakte deel uit van het gevangenispersoneel. Later werd hieraan toegevoegd de psychiater. In 1925 werd de gevangenismaatregel van 1886 belangrijk gewijzigd en in 1932 kwam er een nieuwe gevangenismaatregel. Deze wijzigingen hielden in dat er voor bepaalde gevangenen afgeweken kon worden van de gestichtsregels. Er kwamen gestichtsraden die het College van Regenten moesten adviseren; ook de geneesheer had zitting in voornoemde gestichtsradaad. Ook kwam er een meer gedifferentieerde aanpak in de spreiding der gevangenen, mannen, vrouwen en kinderen, regimes met strengere en minder strenge aanpak, verspreide opnames in gewone en bijzondere strafgevangenen, Huizen van Bewaring en Hechtenis, Passantenhuizen, Rijkswerkinrichtingen en Openluchtgevangenen (met o.a. buitenwerk in de bossen en op het land) (Veenhuizen), Rijksofvoedingsgestichten en Tuchtcholen (voor jongens en meisjes apart), Celbarakken(Den_Haag), en Rijksasiels voor

psychopaten (Avereest). Later ook meer differentiatie in de gevangenen zelf, zoals plaatsen voor misdadigers die gemeenschaps ongeschikt zijn bevonden, of verschil in beroeps- of gewoontemisdadiger, en verschil in de duur van de straf, zoals kort en lang gestraften, disciplinair zwaargestraften en levenslang gestraften, recidivisten, gevangenen met (tijdelijke) dwangarbeid, met goed of onaangepast gedrag en later t.b.s. veroordeelden.

Medische voorvallen en handelingen in het Huis van Bewaring te Leeuwarden in het Interbellum. Het is bijzonder moeilijk de algemene activiteiten van de gestichtsarts in het Interbellum in het Huis van Bewaring te Leeuwarden exact te traceren. Er zijn geen geschreven bronnen gevonden van het directe artspatient contact, noch statussen of ziektegeschiedenissen van individuele patiënten. Waarschijnlijk zijn deze, zo zij ooit hebben bestaan, vanwege privacybescherming vernietigd. Wel worden exceptionele medische gebeurtenissen vermeld in de notulen van het College van Regenten, die in het kader van dit onderzoek geheel zijn nagelezen. Tevens was voor directe informatie nog beschikbaar het Ziekenregister bijgehouden door de gestichtsarts en het Correspondentieboek met de medische jaarverslagen.

Een bloemlezing

- 28 juni 1918. Roggebrood voor gevangenen gedeeltelijk afgekeurd als bedorven.
- 31 juli 1918. De preventief gedetineerde Wiepkje Elisabeth W, verdacht van brandstichting, op heden bezocht door de Heeren Doctoren G.D. Swaneburg-de Lange van Franeker, Mesdag van Groningen en P.B. Westerhuis van Leeuwarden, ten einde een onderzoek in te stellen naar haar geestvermogens.
- 8 april 1918 Heden voormiddag tussen 6 en 6 1/2 uur heeft de gevangene Hendrik T zich in de strafcel door ophanging van het leven beroofd, welk voorval den directeur werd gerapporteerd des morgens 7 uur door de brigadier G. Rottien.
- Hij was daar geplaatst wegens het herhaaldelijk schellen; dat schellen geschiedde doorgaans na 9 uur des avonds, dus op den tijd voor de nachtrust bestemd. Ondanks waarschuwingen liet hij niet na telkens onnoodig te schellen. Er was in het minst geen vermoeden dat de man tot zulk een daad zou overgaan.
- 12 mei 1919 De preventief gedetineerde Herman T, toevallijder, beklaagd van landloperij, en Jacob Hendrik M, beklaagd van diefstal in vereeniging bezocht op last van den Heer Officier van Justitie te Leeuwarden door den Geneesheer P.B. Westerhuis. Eerst genoemde werd door den geneesheer krankzinnig verklaard, terwijl de tweede werd bezocht op grond dat hij voorgaf heimwee te hebben.
- 4 september 1919 J. B en T. van der V bezocht ten einde een onderzoek in te stellen naar hunnen geestvermogens.
- 22 november 1919 Militaire wacht postgevat, bestaande uit een onderofficier als commandant en tien soldaten met het doel handelend te kunnen optreden bij voorkomende ongeregelheden van eene volksmenigte. Er werd in de stad een socialistische vergadering gehouden.
- 26 juni 1920 De preventief gedetineerde H deed hedenmorgen 6 uur een poging tot zelfmoord, welke bij contrôle der cellen door de bewaarder L. Duisterhout werd ontdekt en verijdeld.
- 6 december 1920 Ten gevolge van ziekte van gedetineerde L en in verband met de desbetreffende verklaring van Dokter Westerhuis niet op 6, maar op 15 december overgeplaatst naar de Rijksinrichting te Veenhuizen.
- 28 februari 1921 Van den Geneesheer met een verzoek machtiging, aan te vragen de gedetineerde M.S ten koste van het Rijk eene breukoperatie door den Chirurg Mulder te mogen laten ondergaan; machtiging is gevraagd.
- 17 april 1921 Van den Geneesheer van het Rijkskrankzinnigengesticht te Medenblik van 17 april met bericht dat het gedrag van den gedetineerde N. B in dat gesticht zeer gunstig is; wordt besloten dat een eventueel door dien gedetineerde in te dienen request om afslag door het College zal worden gesteund.
- 5 juni 1921 Wordt besloten de uit Medenblik terugkomen gedetineerde B. in de gemeenschap te plaatsen.
- 17 juli 1921 Wordt besloten voor een deel der gevangenen dat het gebruik van tarwebrood is toegestaan.

- 25 september 1921 Van den Geneesheer- psychiater van 20 september met de mededeling dat overbrenging van de gedetineerde R. van der R naar de psycopathenafdeeling noodig is/ wordt goedgekeurd.
- Van 20 september met het verzoek ontslagen te worden van het inzenden van dergelijke berichten, wordt' besloten te antwoorden dat geen termen worden gevonden aan zijn verzoek te voldoen.
- 4 oktober 1921 Van den Geneesheer Westerhuis van 1 oktober met schrijven van den directeur dezer inrichting betreffende de onvoldoende verpleging van den tuberculoselijders in dit gesticht, en de mogelijke overbrenging van eenigen naar de bijzondere strafgevangenis te Scheveningen.
- 19 november 1921 Van den Geneesheer van de gevangenis te Leeuwarden met voorstel om den gedetineerden A. B. door een tandarts drie kiezen te doen plomberen- goed gekeurd.
- 22 november 1922 Rapport van den Geneesheer van de gevangenis betreffende de gedetineerde A.S. op grond van diens overbrenging naar de gemeenschappelijke afdeling voor tuberculoselijders; de machtiging is verleend en goedkeuring aangevraagd.
- 6 januari 1923 Rapport van den Geneesheer voor een deel der gevangenen wien het gebruik van tarwebrood gedurende het eerste kwartaal is toegestaan.
- 3 mei 1924 Met het verzoek te berichten of is overgegaan tot plaatsing van gedetineerde T. in eene ziekenzel, en zoo ja, of de verpleging aldaar voldoende wordt geacht.
- 10 september 1926 Wordt besloten het verzoek van de geneesheer in het bezit te worden gesteld der in de circulaire vermelde boeken, te honoreren.
- 3 januari 1928 Poging tot zelfmoord (ophanging); hiertoe had hij zijne halsdas aan zijn krib bevestigd; zulks ontdekt en onmiddellijk losgemaakt, waardoor zijn plan werd verijdeld.
- 27 januari 1930 De preventief gedetineerde Hendrik S. beweerde op 3 januari 1930 de steel van een ijzeren lepel en de steel van een ijzeren vork te hebben ingeslikt; op last van den Geneesheer heeft hij van drie tot twaalf januari bedrust gehad, en van twaalf januari weer arbeid gericht (enveloppen vouwen); op zeventwintig januari overgebracht naar Groningen. Tot deze datum is echter niets tevoorschijn gekomen.
- 8 mei 1930 Ophanging; hangende aan zijn krib, in een knielende houding met een laken om de hals.
- 26 januari 1931 Door het vallen van een ladder bij schoonmaakwerk van enige meters gevallen en zijn rechtervoet bezeerd.
- 11 februari 1932 In verband met een acute blindedarmontsteking gezonden naar het Bonifatius Hospitaal te Leeuwarden.
- 16 oktober 1933 Naar het ziekenhuis gezonden, na vaststelling van eene keelontsteking en een pleuritis.
- 9 juni 1935 Is de gedetineerde van der L. naar het ziekenhuis gezonden voor een röntgenonderzoek van de maag, en mogelijke maagoperatie.
- 7 mei 1937 De gedetineerde van der V. voor een breukoperatie naar het ziekenhuis getransporteerd.

Enige diagnoses betreffende zieke gedetineerden die vermeld staan in het ziekenregister der gemeenschappelijke en cellulaire gevangenen in het Huis van Bewaring te Leeuwarden in het Interbellum. Dikwijls werden de patiënten voor kortere of langere tijd opgenomen op de daarvoor bestemde ziekenzaal in het Huis van Bewaring te Leeuwarden. De ziektes en diagnoses worden meesten tijds vermeld met de datum van aanvang der ziekte en datum van herstel- overlijden of ontslag.

Genoemd worden: *ulcus ventriculi gastricus nervositas haematemesis astma nervosum vulnus scissum (manis sinisteris) debilitas simulatio onvoldoende kauwvermogen cryptorchis hernia neuritisch hydrocèle influenza lumbago cystitis blennorrhagica dementia praecox contusio pedis sinisteris bronchopneumonia phlegmone neurosis traumatica gastralgia urethritis chronica appendicitis distorsio cardialgia colica intestinalis tuberculosis cutis rheuma musc. chron. catarrh. ventriculi pleuritis sicca enteritis acuta melancholica infiltraat li. bovenbeen appendicitis chronica ganglion pedis dextrae chorioiditis syphilitica eczema acutum* (enige uitleg Latijnse namen onder aan de pagina.)

Doodsoorzaken van gevangenen die in het Huis van Bewaring: haemorrhoidis hernia inguinalis directa hernia inguinalis duplex constipatio alvi combustio pedis dextri vulnus scissum oculi dextri hydrops genopyelitis dysenteria nephrolithiasis lymphadenitis tuberculosa strumanephritis chronica psychosis hallucinationis dementia paranoïda glaucoma chronica schizofreni prostatitis chronica varicocèle dementia paralytica diabetesulcus duodeni hyperthensis fistula polymyalgia osteoom corpora aliena in de maag aggraving adamantinoom tuberc. cyste in de rug diarrhoea herpes zoster rheumatismus musc. ac. furunculosis osteitis tub. bronchitis catarrhalis psychopathia

In het Interbellum overleden: tuberculosis, pulmonum, ophanging, apoplexia cerebri, hartverlamming, maagkanker en suikerziekte.

Voorbeeld uit het Correspondentieboek van het Huis van Bewaring te Leeuwarden van een jaarverslag uit het Interbellum.

Jaarlijksch Verslag van het Huis van Bewaring te Leeuwarden over het jaar 1923 geschreven door dokter Woltring

- 1. Gebouwen
 - a) De gevangenis voldoet aan hare bestemming b) Twee vertrekken zijn ingericht voor het verplegen der zieken
- 2. Bevolking
 - a) Het gemiddeld aantal gevangenen was 169
 - b) Het totaal aantal ziektedagen was 2953
 - c) De verhouding van het totaal aantal ziektedagen tot het totaal aantal verblijfdagen was 1:20 d) Oorzaken van buitengewone ziekten kwamen niet voor
- 3. Gezondheidstoestand
 - a) Deze was gunstig
 - b) Acht zenuwlijders werden uit de cellulaire afdeling ter observatie naar de psychophatenafdeling dezer gevangenis overgebracht. Zes zenuwlijders werden als hersteld van deze afdeling overgebracht naar de gemeenschappelijke werk en verblijfszalen. Een zenuwlijder werd naar het krankzinnigengesticht te Woensel overgebracht. Verder werden nog tien cellulaire veroordeelden voor andere ziekten naar de gemeenschappelijke ziekenzalen overgebracht. Een lijder werd wegens tumor albus op de tuberculose afdeling verpleegd.
 - c) Sterfgevallen kwamen niet voor.
- 4. Verpleging
 - a) De verpleging van gezonden was voldoende.
 - b) De zieken werden verpleegd door een speciaal daarvoor aangestelde bewaarder die daarin wordt bijgestaan door afwisselend bewaarderspersoneel
 - c) De cellulaire gevangenen worden in hunne cellen of zoo nodig in de bestaande ziekenzellen of op de gemeenschappelijke ziekenzalen verpleegd. Van deze gemeenschappelijke ziekenzalen zijn er drie bestemd voor gewone zieken (waarvan een voor lijders aan tuberculose) en drie voor de zenuw en zielszieken. Bovendien zijn er op de ziekenafdeling twee isoleercellen voor onrustige patienten. Op het platdak is eene ruimte afgebakend voor de openluchtbehandeling der tuberculoselijders.
- 5. Oppassing
 - a) Die der gezonden is voldoende b) Die der zieken eveneens
- 6. Beweging
 - Bij gunstig weder genieten de gevangenen per dag minstens driekwart uur de buitenlucht
- 7. Bezigheden of arbeid der gevangenen
 - De werkzaamheden der gevangenen bestaan uit: Weven, spoelen, zakken plakken, kleren maken, schoonmaken, enveloppen vouwen, kartonnen dozen maken, wasserij, werk in linnenkamer en huishoudelijke diensten.
- 8. Luchtversching

- (Ventilatie) Deze is overal voldoende
- 9. Verwarming
 - Deze is voldoende; zij geschiedt door heetwater geleiding
- 10. Kleding
 - Deze is wat stof en vorm aangaat voldoende; de zieken hebben boven de gewone kleding nog een kapotjas, die bij het luchten kan worden gedragen.
- 11. Ligging
 - De gevangenen slapen in ijzeren kribben, geplaatst in alcoven, ze zijn voorzien van een stroomatras en dito hoofdkussen, een wollen en een katoenen (molton) deken. Bij toenemende koude ontvangen zij nog een extra deken.
- 12. Voeding
 - a) De voeding der gezonden is voldoende b) De voeding der zieken wordt geregeld door den Geneesheer met inachtneming der daarvoor bestaande bepalingen.
- 13. Reinheid
 - a) De gevangenen ontvangen eenmaal in de veertien dagen een heel of een stortbad, wat bij afwisseling plaats heeft. Het baden der zieken geschiedt zoo dikwijls de geneesheer dit noodig acht.
 - b) De bovenkleding der gevangenen wordt een a twee keer per jaar gereinigd. De reiniging der onderkleding geschiedt wekelijks door middel van stoomverhit water.
 - c) De reiniging der lokalen is goed.
- 14. Uitoefening van den Geneeskundige Dienst
 - De zieken worden dagelijks tusschen negen en twaalf uur en zoo noodig meermalen daags bezocht. De Geneesheer psychiater bezoekt bovendien geregeld de zenuw en zielszieken.
- 15. Uitoefening van den dienst in de Apotheek
 - Deze geschiedt in de garnizoensapothek.
 - Aan het eind van het jaarverslag doet dokter Woltring nog een bestelling.
 - Aan het College van Regenten over de gevangenenissen te Leeuwarden.

Ondergeteekende verzoekt hiermede beleefd om door bemiddeling van uw College te mogen ontvangen uit het Rijksmagazijn van geneesmiddelen te Amsterdam de volgende benodigdheden voor den Geneeskundige Dienst in de gevangenenissen onder uw beheer.

- 4 urinale glazen voor mannen,
- 1 tinnen ronde heetwaterkruik,
- 2 maximaal thermometers,
- 2 badthermometers,
- 12 reageerbuisjes,
- 1 groote ijsblaas,
- 2 kleine ijsblaasjes,
- 1 luchtkussen,
- 8 rechte naalden voor onderhuidse injectiespuitjes,
- 2 hard gummie oogverbandjes,
- 12 veiligheidsspelden,
- 1 elastieken neussonde voor kunstmatige voeding no. 17

De schrijver

De schrijver is in augustus 1971 afgestudeerd aan de R.U te Groningen in de geneeskunde. Hij is sinds 1-1-1973 werkzaam als huisarts in de stad Leeuwarden. Na aanvankelijk een aantal jaren te hebben waargenomen is hij, naast de huisartsenpraktijk vanaf 1-8-1979 werkzaam als gestichtsarts in het Huis van Bewaring "De Blokhuispoort" en vanaf 1-8-1989 tevens als gevangenisarts in de Penitentiare Inrichting "De Marwei" beiden te Leeuwarden. Het is goed om zich in het stof te werpen wanneer men een fout heeft begaan, maar het is niet goed om erin te blijven liggen. Wij trachten onze ondeugden te verbergen achter het masker van de tegenovergestelde deugden. Iemands vrijheid is niet groter dan zijn fantasie. De deugdzaamste mens is hij, die zich ermee tevreden stelt deugdzaam te zijn zonder te trachten het ook te schijnen.

Spijt gaapt wijd en is't leste altijd.

Rechtvaardigheid is een kostbare zaak; daarom is zij ook duur.

Onze gebreken blijven ons altijd trouw, onze goede eigenschappen maken elk ogenblik kleine slippertjes. Het is niet nodig een dief te vervolgen; hij vangt zichzelf. Een mager verdrag is beter dan een vet vonnis.

Geschiedenis is de totale som van de dingen die vermeden hadden kunnen worden. Om bij de bron te komen, moet men tegen de stroom inzwemmen. De stok brengt vrede.

Het is veel eenvoudiger kritiek te leveren dan om het bij het rechte eind te hebben.

Drukfouten vallen de lezer dikwijls meer op dan denkfouten.

Wat met een pen geschreven is, kun je met geen bijl meer weghakken.

Bron: archief "DeBlokhuisPoort"

Uitleg Latijnse namen:

- Haemorrhoids: aambeien.
- Hernia inguinalis directa: liesbreuk. Hernia inguinalis duplex directa: bdz liesbreuk
- Constipathio: obstipatie. Alvi combustio: ?? alvi=klaring?, combustio= brandend? Pedis dextri vulnus scissum: een scheur wond aan de rechter voet
- Oculi dextri hydrops: zwelling van het rechteroog. Of hydrops genupyelitis = zwelling van de rechterknie.
- Dysenteria: dysenterie, nephrolithiasis: nierstenen.
- lymphadenitis tuberculosa: opgezette lymfeklieren door tuberculose
- Strumanefritis chronica: kan chronische zwelling van de nier zijn. Of chronica psychosis: chronische psychose, hallucinationis dementia paranoïda: hallucinaties met achterdocht door dementie.
- Prostatitis chronica: chronische prostaatontsteking.
- Glaucoma chronica: chronisch glaucoom, hoge oogdruk. Of chronica schizofreni: chronische schizofrenie. Of chronica varicocèle: chronische uitgezette aders van de balzak.
- Dementia paralytica: verlamming tgv dementie.
- Diabetesulcus duodeni: maagzweer door suikerziekte.
- Hyperthensis: hoge bloeddruk.
- Fistula: een fistel.
- Polymyalgia: meerdere pijnlijke spieren.
- Osteoom: gezwel vanuit een botweefsel.
- Corpora aliena in de maag: meerdere niet-lichaamseigen dingen in de maag.
- Aggravatie Adamantinoom: zeldzame soort botkanker.
- Aggravatie: is het erger voordoen van de symptomen dan ze zijn.
- Tuberc.cyste in de rug: tuberculose haard in de rug
- Diarrhoea: diarree.
- Herpes zoster: gordelroos.
- Rheumatismus musc ac: reuma of slijtage van de gewrichten en pijnlijke spieren
- Furunculosis osteitis tub: ontsteking van bot met pus door tuberculosis.
- Bronchitis catarrhalis: luchtweginfectie met slijm.
- Psychopathia: afwijkend gedrag door psychiatrische afwijking.
- Bdz liesbreuk betekent dat je zowel links als rechts een liesbreuk hebt.

Ingezonden door Caroline Hermans

Mysterieuze ziekte

Aids. Begin jaren zeventig kreeg ook het Gevangeniswezen steeds meer met toenemend druggebruik te maken. Chinezen en Surinamers bevochten elkaar in de kleine straten van de warme buurt in Amsterdam, om de macht bij de heroïnehandel en als gevolg daarvan werd ook de bevolking van de gevangenen steeds internationaler. Het was gedaan met het vluchtig fouilleren.

Steeds nadrukkelijker werd er gezocht naar het door druggebruikers zo begeerde spul, het maatschappij ontwrichtende gif, dat in de plaats gekomen was van de goedmoedige wiet. Ook wiet en hasj hadden het stempel gevaarlijk te zijn, al trokken de ervaringsdeskundigen, zoals hippies en provo's er hun schouders over op. Heroïne was echter veel bedreigender voor de openbare gezondheid. Steeds vaker kwamen gedetineerden het Huis van Bewaring in, die zwak, ziek en misselijk waren. Bleek en ernstig vermagerd brachten ze de eerste weken rillend door op hun cel.

Hulp werd er eigenlijk niet geboden.

De verslaafden moesten zonder dempende middelen afkicken van hun verslaving. Een extra deken en wat Broom als inslaapmiddel waren de enige ondersteunende handelingen. Dat de Broom zeer schadelijk was, werd pas later bekend. Echte boffers kregen nog wel een slaappil voor een korte periode, maar er zijn ook heel wat placebo's uitgedeeld. Na bezoek gingen de kleren uit van de gedetineerden die bezoek hadden ge had. Soms werd steekproefsgewijs gezocht, maar het gebeurde ook wel collectief, voor langere termijn. Een vondst werd heel serieus genomen. Er werd rapport opgemaakt en als er ook maar een gram heroïne gevonden was, kwam de recherche de gedetineerde ondervragen, om zo achter de lijnen van de dealers te komen. Het druggebruik buiten en in de gevangenen groeide. Het werd ook voor de recherche ondoenlijk om elke keer weer te komen voor een paar gram heroïne.

Het aantal drugverslaafden nam alleen maar toe.

Er werd gespoten en gesnoven. Dat er risico's waren bij het inspuiten van heroïne, was wel bekend, maar gedetineerden hadden vaak maar een enkele naald tot hun beschikking en dus werd zo'n naald veel gebruikt, door verschillende personen.

Toen gebeurde het.

Plotseling kwam het binnen. Het eerste bericht was nog een ver van mijn bedshow. Niemand besteedde er veel aandacht aan en niemand verwachtte dat het ooit zo groot zou worden dat het de wereld zou gaan beheersen en het gedrag van mensen zou gaan beïnvloeden. Onwetend van het gevaar lieten hemofiliepatiënten zich onbevreesd voeden met het geschonken bloed van donoren. Homoseksuelen en vreemdgaande hetero's zochten onbeschermd hun bevrediging, niet wetend van de grote dreiging die er was en die zich als een enorm gevaar aan het ontwikkelen was. Met vernuftig gemaakte tatoeagemachines, werden door mede-lotgenoten blijvend, bloederige plaatjes gecreëerd, op de lichamen van gevangenen.

Het gevaar van bloeduitwisseling was onbekend.

Het waren bloedbroeders, die in de illegaliteit, tegen de huisregels in, hun lichaam aan het verfraaien waren. Het bericht was klein en nog nauwelijks verontrustend in het begin van 1981. Op de radio werd vermeld dat een paar mensen overleden waren aan een nieuw virus en dat het erop leek dat het virus zich in aantal elk half jaar aan het verdubbelen was. Wat de precieze oorzaak was, wist men nog niet, maar het virus was nog niet in Nederland aangetoond. Wel was duidelijk dat het vooral homoseksuele mensen betrof en dat het een virus was, die het immuunsysteem vernielde en die daarmee angst, wanhoop en onzekerheid veroorzaakte bij mensen met deze geaardheid. Het jaar daarop waren ook in Nederland inmiddels enkele gevallen bekend, maar zo werd er door omroep Friesland geruststellend aan toegevoegd: het virus is nog niet in Friesland gesignaleerd. Dat duurde natuurlijk niet al te lang. Ineens was het ook in Friesland. Het virus had inmiddels een naam gekregen: het hiv-virus en je ging er bijna altijd aan dood als het je trof. Dat was AIDS, kregen we te horen. Inmiddels wisten we ook al, dat hetero-vrouwen en hemofiliepatiënten geïnfecteerd raakten en ook tot de risicogroepen behoorden. Als bewaarders wisten we niet wat de ziekte precies was en waar het door veroorzaakt werd, maar inmiddels was wel duidelijk dat het in allerlei vormen zichtbaar werd, bij

verzwakte mensen en dat waren ook de drugsgebruikende, heroïneverslaafde gedetineerden. Wel wisten we inmiddels dat bloed op bloedcontacten het virus kon overbrengen. Deze gedetineerden behoorden duidelijk tot de risico- groepen. Daar werd de bewaking wel onrustig van. Gedetineerden werden met andere ogen bekeken. Wie waren degenen die wellicht al besmet zouden zijn? Hoeveel risico liep je wel niet, als je zo'n man een hand zou geven, of uit hetzelfde kopje zou drinken? Waren de deurklinken nog wel aan te pakken met de blote handen? We wilden van de medische dienst weten wie erbinnen besmet waren met het dodelijke virus, om onszelf enigszins te kunnen beschermen bij het betreden van de cel.

De medische dienst gaf die namen niet.

Uit privacy-overwegingen, maar ook om de gedetineerde te beschermen tegen uitstoting en bespotting. Het gevaar dat die gedetineerde geïsoleerd zou moeten leven van de rest was te groot. We moesten het maar zo zien, dat we ervan uit moesten gaan, dat bij elk contact met een gedetineerde, die gedetineerde mogelijk besmet zou kunnen zijn met het hiv-virus. Het achterhouden van de gegevens over de ziekte bracht nog meer onrust en de onwetendheid en de eventuele vooroordelen moesten zo spoedig mogelijk worden weggenomen.

Daarom kregen we bezoek van twee verpleegkundigen van de GGD.

Ze wisten een aantal foutieve aannames en vooroordelen weg te nemen en gaven aan dat het virus niet door de lucht zweefde en je gerust uit een kopje kon drinken van iemand die HIV had, zonder daar ziek van te worden. Bovendien waren er beschermingsmiddelen, zoals rubberhandschoenen. Er werd geadviseerd die handschoenen ook altijd te gaan gebruiken, bijvoorbeeld bij foullering, of bij andere lichamelijke contacten, zoals een isoleer-plaatsing en elkaar eropaan te spreken als het niet werd gedaan. Gedetineerden kregen eveneens voorlichting, omdat ook bij hun dezelfde angsten leefden en omdat ook het gevaar bestond dat ze medegevangenen, op grond van hun mogelijke ziekte, zouden buitensluiten. Hoewel onderlinge seksuele contacten niet waren toegestaan in het gevang, kon toch niet worden uitgesloten dat het voorkwam. Gedetineerden werden ook daarover geïnformeerd en in de winkel werden voortaan condooms verkocht aan de gedetineerden. Zo werden we allemaal weerbaar gemaakt tegen de angst die naar boven gekomen was. We hadden weer het gevoel dat we ons konden beveiligen en de situatie was weer werkbaar geworden. Geld voor voorlichting was hier nu eens goed besteed.

Ook vandaag houdt Aids de wereld nog in zijn greep.

Meer dan vijftien miljoen Afrikanen zijn inmiddels al gestorven aan aids, maar hiv geïnfecteerde leven nu aanzienlijk langer en blijven gedurende die tijd gezonder, dankzij de aidsremmers. Toch is de oplossing er nog niet en zullen we alert moeten blijven, want ook in 2015 zullen er weer vele besmettingen plaatsvinden! De PIW.er J.v.Dasselaar.

Personeel vertelt over het Huis van Bewaring

Er werken in "DeBlokhuisPoort" 130 medewerkers, de gedetineerdencapaciteit is 163 (exclusief 103%) "DeBlokhuisPoort" biedt huisvesting aan preventieve gedetineerden (uit alle categorieën), arrestanten, vreemdelingen en subsidiair gehechten. Per dagdeel zijn er tussen de 50 en 55 gedetineerden, buiten de huishoudelijke baantjes, actief op één van de vier arbeidszalen of op cel. Er zijn twee arbeidszalen met vrij eenvoudige 'diversenarbeid'. Een artikel dat men bijvoorbeeld gemaakt heeft, waren de zogeheten 'Bartjes' oftewel poppetjes met graszaad dat zorgt voor 'haargroei'.

Van P.I.W.er naar Werkmeester

Van Penitentiare Inrichtingswerker naar Werkmeester vakarbeid boekbinder. Dit verslag gaat over een P.I.W.er die voor een periode van drie maanden de plaats opvult van werkmeester vakarbeid boekbinder. De locatie is: Penitentiare Inrichting De Marwei, Leeuwarden. De P.I.W.er komt van de locatie: Huis van Bewaring, DeBlokhuisPoort, Leeuwarden.

De eerste dag

Om 13.00 uur melden bij de portier van de P.I. Marwei, hier werd ik met nog drie collega's verwacht en opgehaald naar het kantoor van hoofdarbeid. Ik wist niet op welke werkplaats ik te werk werd gesteld. Na een inleidend gesprek konden wij uit vier plaatsen kiezen. Wij konden kiezen uit de plaatsen: bode - chauffeur, wasserij, montage en de boekbinderij. Ik gaf de voorkeur aan de boekbinderij. Deze keuze heb ik genomen omdat mijn interesse uitgaat naar het werken met papier en grafisch werk. Zo kwam ik op de boekbinderij terecht en de werkmeester van daar stelde zich voor. Na een aantal uren kreeg ik al een vertrouwd beeld van de werkmeester (collega). Deze man werkt acht jaar bij de Marwei en heeft de werkplek het magazijn verruild naar de boekbinderij. Hij werkt nu ongeveer twee jaar op de boekbinderij en hij heeft de nodige vakkennis aangeleerd. De werkzaal wordt bemand door twee werkmeesters die het overzicht moeten houden op groepen gedetineerden. De boekbinderij geeft plaats voor twintig gedetineerden. In het ochtenddeel zijn er tien gedetineerden en het middagdeel zijn er ook tien gedetineerden. Er zijn twee groepen gedetineerden, nl. de kortgestraften en de langgestraften. Als de kortgestraften het middagdeel hebben dan komen zij ook de volgende ochtend. De twee groepen werken twee delen achter elkaar.

Wat is nu de taak van de werkmeester

Ik had natuurlijk al een voorstelling van de werkmeester zijn. Ik ben in het jaar 1980 bij Justitie gekomen en ik heb een ruime ervaring. Werkmeester spelen is een fluitje van een cent, de gedetineerden een beetje in de gaten houden. Zorgen dat het product (orders van klanten) netjes wordt afgeleverd en koffiedrinken. Ja, ja, ik geloofde in sprookjes. Na een aantal dagen kreeg ik een ander kijk op het werkmeester zijn. Er waren meer factoren dan de gedetineerden in de gaten houden en koffiedrinken. Ik zal een schets maken wat er allemaal op mij af komt als P.I.W.er die zonder gedegen vakopleiding een werkplaats als de boekbinderij moet runnen.

Een gemiddelde dagindeling

Om 07.50 aanwezig zijn op de werkzaal om voorbereidingen te treffen. Deze voorbereidingen bestaan uit de koffie zetten voor de gedetineerden, machines aanzetten, gereedschap klaar leggen en zorgen dat de gedetineerden hun werk kunnen gaan doen. Om 08.10 uur komen de eerste gedetineerden op de werkzaal. Het kan voorkomen dat er nieuwe gedetineerde bijkomen en dan moet je deze mensen opvangen en een intakegesprek geven. Als de koffie om 08.30 uur op is moet er arbeid worden verricht en ga je de gedetineerden aansporen om aan de arbeid te gaan. Meestal gaan de gedetineerden vanzelf aan de slag. Mijn taak is om toezicht te houden op de productie en kwaliteit van het product wat afgeleverd moet worden. Tevens heb ik de taak om de veiligheid van de gedetineerden te bewaren. Gaan ze goed met de machines om, wordt er wel veilig gewerkt. Ook heb ik een toezichthoudende taak op de onderlinge verstandhouding. Het komt weleens voor dat twee gedetineerden elkaar niet goed liggen en dan moet je deze mannen

niet bij elkaar laten werken. Zo heb je ook gedetineerden die niet vooruit te branden zijn en dan moet je maar zien hoe je dit aanpakt om deze mannen toch gemotiveerd te maken. In een Huis van Bewaring is werken niet verplicht en dan is het makkelijker om de gedetineerden de toegang van de werkzaal te ontzeggen. In een gevangenis is men verplicht te werken en dan probeer je alles om deze gedetineerde te motiveren om te werken.

Om 10.00 uur is er koffiepauze, in deze pauze wordt er het ochtenddeel besproken. De nieuwe orders worden voorbereid en uitgewerkt. Meestal lopen er drie of vier orders tegelijk en dat is vaak ingewikkeld. Er komen regelmatig kleine spoedopdrachten en die moeten er dan tussendoor. Dat betekent wel dat de machines om moeten worden gesteld. Hier heb ik geen kaas van gegeten en moet de collega inspringen. Dit betekent wel dat zijn werk op dat moment stil komt te liggen. Het inwerken van een nieuwe collega vergt veel energie en zo wordt mijn collega extra belast. Om het half uur moet je bij elke gedetineerde even langs om te zien dat zijn werkzaamheden wel goed verlopen. Vaak moet er gecorrigeerd worden, het maakt de meeste gedetineerden niet uit of het eindproduct nu perfect is of met enige fouten. Een groot deel van je tijd gaat verloren met controleren. Met de regelmaat van de klok gaat de telefoon. Meestal zoekt men een collega van een ander werkzaal en denkt dan dat die persoon bij ons op de binderij is. Negen van de tien keer is deze persoon niet aanwezig en dan worden deze telefoontjes wel irritant. Ook heb je te maken met de klant of leverancier van de producten die er worden gemaakt. Deze gesprekken kunnen over alles gaan, de kwaliteit van het product tot het afkeuren van een geleverde zending. Als het dan 11.15 uur wordt, moet je al gaan denken aan het innemen van het gereedschap. Dit gereedschap bestaat uit scharen, Stanley messen, vouwbeentjes en snijmessen. Ik heb in deze periode meegemaakt dat er een Stanley mes was verdwenen en dat was natuurlijk niet best. De gehele werkzaal werd onderzocht en de gedetineerden gevisiteerd. Het mes werd later gelukkig teruggevonden bij een gedetineerde op cel. Na dit incident werden de veiligheidsmaatregelen aangescherpt en zo doende moeten alle uitgegeven gereedschappen weer worden ingenomen. Om 11.30 uur is het einde werktijd voor de gedetineerden. Deze gedetineerden gaan in groepen (per werkzaal) terug naar de afdeling onder begeleiding van de werkmeesters. Je loopt dan met je collega mee met de groep gedetineerden en begeleidt deze dan tot de afdeling. Het laatste half uurtje heb je tijd voor het klaarzetten van nieuwe orders of het bijvullen van de voorraad. Om 12.00 uur is het dan even drie kwartier uitblazen. Tijd voor een kop soep in de kantine of een wandeling buiten de gevangenis. Om 12.45 uur weer aan het werk, koffiezetten voor de gedetineerden en de machines aanzetten en voor onszelf een bakje koffiezetten. Even na 13.00 uur komen de eerste gedetineerden weer aanzetten. Het proces begint weer van voren af aan. De mensen weer aan het werk zetten, controleren, begeleiden, gereedschap uitgeven, een praatje maken, telefoon, nieuwe orders, nieuwe gedetineerden inwerken, enz. In de middag wordt de administratie bijgehouden, dit bestaat uit: de loonbriefjes uitschrijven en afleveringsbonnen uitschrijven voor de magazijnmeester. Als er een order klaar is moet de magazijnbeheerder worden gebeld zodat hij de order kan ophalen en versturen. Dit alles moet er even tussendoor worden gedaan. Regelmatig word je afgeleid, de machine loopt niet goed, de telefoon gaat, er komt een collega je wat vragen, een gedetineerde vraagt aandacht, enz. Je komt af en toe handen, ogen en oren te kort. Als je dit niet kunt verdelen word je stapelgek.

Dan is het 15.00 uur, theetijd. Een half uur om even uit te blazen. Om 15.30 uur weer aan de arbeid. Ik ga dan assisteren bij de productie, even tussen de gedetineerden staan. Ik werk dan mee en maak dan een praatje met de gedetineerden. Zo houd ik dan contact met de groep en kan tegelijk het product controleren. Om 16.15 uur is het weer gereedschap innemen, de werkzaal schoon laten maken, rommel op ruimen en de werkzaamheden afbouwen. Als het dan 16.30 uur is gaan de gedetineerde weer naar de woonafdeling. Ik begeleidt deze groep dan naar de woonafdeling en ga terug naar de werkzaal om de machines uit te zetten en het werk te controleren. Verder kijk ik dat de sigaretten niet brandend achter worden gelaten. Als alles oké

is, pakken wij onze spullen en maken ons op voor de terugkeer naar huis. De lichten uit, kranen dicht, dakluiken dicht, afzuig installatie uit, koffiezetapparaten uit, kantoorruimte op slot, de lichten van de werkzaal uit en dan de deur van de werkzaal op slot. De werkmeesters van de Marwei verlaten de werkzalen en wij lopen door de lange gangen naar de vrijheid. Weer een drukke dag voorbij.

Mijn ervaringen met het bedrijf “arbeid” Marwei

Ik ervaar een grote werkdruk, gelet op het plannen van werkvoorbereiding en onderlinge communicatie. Dit heeft natuurlijk een oorzaak en ik zal dit proberen te omschrijven wat mijn bevindingen hierover zijn. Ik vind dat de werkmeester een duizendpoot moet zijn, werk voorbereiden, kwaliteitscontrole en begeleiden en bejegenen van gedetineerden. De veiligheid in de gaten houden en de werksfeer met gedetineerden maar ook met collega's. Ik bemerk dat er veel ziektedagen zijn onder de werkmeesters en er is geen vervanging voor zieke werkmeesters. Dit houdt in dat de collega die dan een werkzaal in zijn eentje draaiende moet houden erg belast wordt. De gevolgen weet eenieder, deze man raakt overbelast en raakt dan ook in de stress. De communicatie onderling vind ik onvoldoende en dat scheidt verwarringen. Vaak kom ik nieuwe orders tegen zonder een begeleidend schrijven. Grote orders die verdeeld worden over meerdere werkzalen, wie doet wat en wat als er een tekort ontstaat aan grondstoffen. Ik ervaar dat iedere werkzaal voor zijn eigen zorgt en ik mis het samen spel van de arbeid. Ik moet wel zeggen als je een collega van een andere werkzaal iets vraagt hij altijd bereid is om je te helpen. Een voorbeeld: Een grote order komt bijna stil te liggen, de voorraad raakt op en kan niet zo snel worden aangevuld. Dit had een oorzaak van vele factoren. Ziekte van een werkmeester, dringende orders die ertussendoor kwamen, niet op tijd reagerend naar de andere werkzaal, (waar deze order ook is) chef van de werkplaats was in opleiding voor een computerprogramma, tevens zeer kort in deze functie, vervanger niet op de hoogte gesteld, ik twee weken naar een opfriscursus. Een opeenstapeling van storende factoren. Wat tevens speelt is een grote reorganisatie van de binderij en de drukkerij die naast ons ligt en dat geeft ook de nodige druk. Het samen spel mis ik, Ik bemerk dat er een aantal collega's overbelast zijn. Er zijn twee collega's die belast zijn met de eindverantwoordelijkheid van de boekbinderij, drukkerij en het grafisch bedrijf. Deze mensen houden de calculatie en de bevoorrading van nieuwe orders bij. Dit is al een gigantische klus omdat deze twee mensen op tijdelijk basis deze functie vervullen. Hier komt nog bij als er ziekte is op een van deze werkzalen zij zelf moeten bijspringen om het draaiende te houden. Wat gebeurt er dan, er blijft werk liggen, er komen irritaties, men gaat elkaar de schuld geven en dan is er geen overleg meer de samenwerking is verstoord. Een ander voorbeeld: Ik kom na het weekend op de werkzaal en bemerk dat mijn collega ziek is. Er is geen vervanging, als een P.I.W. er ziek is wordt er meteen voor vervanging gezorgd. Dit wordt door middel van overuren of reserve uren opgelost. Bij de arbeid is dit niet het geval. Men draait op minimale sterkte, bij verlof of ziekte komt het aan op de man die dan achterblijft. Het enige wat je dan kunt doen is een aantal gedetineerden binnenhouden. Dit houdt dan wel in dat de productie op halve kracht draait en je komt dan achterop met de afleveringsdatum. Wil je dit toch halen dan moet je zelf een stap harder werken en alles op alles zetten en maar hopen dat de gedetineerden mee willen werken. Er komt dan meer druk op de toch al drukke job dan werkmeester. Ik ben nu zes weken als werkmeester boekbinderij aan het werk en ik heb enige kennis opgedaan als begeleider van een groep gedetineerden op de boekbinderij. Ik kan u wel zeggen dat ik lang nog niet die kennis heb om alleen een groep gedetineerden aan het werk te houden. Ik heb de kennis van het instellen van het machinepark niet onder de knie en dat geeft de nodige problemen. Gelukkig kan ik terugvallen op mijn chef die mijn zieke collega vervangt. Maar ja, wie doet zijn werk dan????????????????????

En ga zo maar door. Het ene probleem na het andere. O ja, daar kwam ook nog bij dat beide magazijnmeesters ziek werden, de bode twee dagen op verlof was. Maar de druk van het afleveren van de orders bleef. Daarbij heb je ook nog te maken met gedrag gestoorde

gedetineerden, agressieve gedetineerden en ik weet niet wat nog meer van vreemde zaken. O ja ook moet je nog buitenlandse talen spreken. Ik ben hier niet zo in bedreven en dat geeft ook nog weleens de nodige problemen. Converseren in een vreemde taal vind ik moeilijk en dat komt de relatie van werkmeester en gedetineerde niet ten goede. Meestal is er wel een gedetineerde die dan een vreemde taal spreekt en hij kan dan functioneren als vertaler. Maar zo maar een praatje maken, met een gedetineerde die ik toch niet kan verstaan, zal ik niet snel doen. Op de dag dat ik dit verslag uitwerk wordt het hoofdarbeid door ziekte getroffen. Ook had mijn directe chef een vrije middag en mijn andere chef had een A.T.V. dag. Mijn collega van de binderij was ook nog steeds ziek en daar stond ik dan als P.I.W. er de rol in te vullen van boekbinder. Ik had nu geen een om op terug te vallen en ik was blij dat ik een pieper (alarm melder) bij mij droeg in geval van nood. Bij overmaat van ramp ging de sealmachine kapot maar wist deze samen met een gedetineerde te repareren. Ik moest even terugdenken aan die rustige job als P.I.W.er in het H.v.B. DeBlokhuispoort.

De cipier vertelt, deel 1

De pil

Tijdens mijn dienst als patrouille Gang liep ik een rondje over de B-vleugel toen ik wat commotie hoorde. Op het vlak zag ik Cipier F en een verpleegster bij een boef zitten. Deze was net van de trap gevallen tijdens een epileptische aanval. Omdat de aanval nog voortduurde, had de man direct medicatie nodig, die rectaal toegediend moest worden. De verpleegster gaf aan zich wat bezwaard te voelen, mede omdat er al mooi wat publiek op de midden- en bovenring stond. Of ik die pil niet even naar binnen wilde schuiven. “Geen probleem” zei ik stoer want ik dacht: “dat voelt vast niet anders als bij mezelf!”. Dus snel deed ik een plastic handschoen aan en schoof die torpedo naar binnen. Ik wilde wel zeker van mijn zaak zijn natuurlijk, dus helemaal tot het tweede vingerkootje. Trots meldde ik dat de operatie geslaagd was. Ik kijk op en zie Cipier F bijna omvallen van het lachen. Op het moment dat ik wil vragen wat er zo grappig is, zie ik ineens dat ik de handschoen aan mijn linkerhand heb zitten.....en ik ben rechts....!!!’ Cipier M

Open huis

Soms hadden we in het werkweekend op zaterdag een dienst die moest/mocht aanvangen om 14.00 uur en eindigde om 22.00 uur. Dit was op zich een leuke dienst. Ik heb diverse malen zo’n dienst mogen draaien in DeBlokhuispoort. Ook had ik weer op een zaterdag zo’n dienst en ik kom aan op de fiets. Ik zie dat de voordeur aan de Keizersgracht op een kiertje staat en zet de fiets in het fietsenhok. Duw de voordeur een stukje open en ga naar binnen. Tot mijn verbazing zie ik geen portier en ook het hek naar de binnenpost is gesloten. Ik kijk snel even op het toilet, maar ook daar helemaal niemand, geen portier. Ik zal toch naar binnen moeten, eerst maar een kijkje nemen achter het fietsenhok, want hier kunnen wat auto’s geparkeerd staan. Plotseling zie ik op een van de auto’s een storno (portofoon) op het dak liggen. Ik kijk nog eens goed en zie dat de auto op een krik staat en ja hoor, daar ligt de betreffende portier onder zijn auto te sleutelen. Ik geef hem een tikje op zijn schouder, waarvan hij overigens behoorlijk schrikt, en vraag hem of hij zo vriendelijk wil zijn mij naar binnen te laten. De portier was bezig nieuwe remblokjes te plaatsen in zijn auto. Hij was in de veronderstelling dat iedereen al binnen was en dat de voordeur van DeBlokhuispoort wel open kon blijven. Cipier

De waterstraal

Het was volgens mij op een weekenddag dat ik een dienst van 14.00-22.00 uur had, deze dienst is zo mooi vanwege het lekker kunnen uitslapen. In deze dienst is het volgende voorgevallen. Via de portier op de Keizersgracht moest je, om op de A-vleugel te komen, rechtdoor lopen en via de vlakdeur kwam je er dan. Ook deze dag ging het zo, alleen duurde het een lange tijd voordat er iemand opendeed. Dat zinde mij niet en ik bedacht hierop het volgende. Voor de deur hing de brandslang, dus om de bewaarders wat tot spoed te manen, zette ik de brandslang op het slot van de deur. De kraan open. Doordat het water met grote kracht door het sleutelgat ging, werd

de druk hoger. Echter aan de andere kant van de deur 5 a 6 meter verderop stond een bewaarder. Een van de twee collega's, er liepen altijd twee bewaarders op het vlak, opende de deur en gelijk kon ik zien wat er gebeurd was.... Mijn vaste wachtmaat was midden in het kruis geraakt met een flinke waterstraal, het water droop ervan af. Ook keek hij helemaal niet blij, vreemd overigens, want hij was altijd het zonnestraaltje van de inrichting. Cipier J

Schaapjes tellen

Precies weet ik het jaar niet meer maar het was in elk geval eind 70 e jaren. In die jaren werden er heel veel overgewerkt om de diensten draaiende te houden. Dus was de directie blij met elk personeelslid die dienst kon en wilde draaien. Ik liep die dag samen met Cipier H op de 3e etage A-vleugel het was niet erg druk omdat het lucht tijd was voor de gevangenen. Ik zat bij mijn bruine houten kastje (wat dienstdeed als bureau) op de etage en achter mij was de ciperswacht. Daar was Cipier H even gaan zitten om zijn diensten in zijn agenda bij te werken. Ik was bezig om de bijzonderheden van de ochtend in het bijzonderheden boek te noteren. Op een gegeven moment komt Adjunct-Directeur F naar boven vermoedelijk om even een kop koffie in de wacht te halen. Vlak voor de deuropening van de wacht zag hij Cipier H zitten aan de grootte lange tafel. Hij zat onderuitgezakt zijn handen gevouwen op zijn uit gestrekte benen. Zijn hoofd was helemaal achterovergefallen en de mond stond wat open. Op zijn neus, die niet de kleinste was, stond zijn bril. Cipier H was vertrokken naar te horen was hij met een kleine dieselmotor schaaapjes aan het tellen want telkens klonk er een zacht geronk. Adjunct-Directeur F zei tegen mij wat is dit hierbij wijzende naar de "schone slaper". Waar ik op dat moment de geest weghaalde weet ik niet maar ik kreeg een perfecte ingeving en maakte een gebaar met mijn vinger op mijn mond en wenkte de Adjunct-Directeur F naar de stoel naast mij. Hij ging zitten en heb hem verteld dat ik wel een kop koffie voor hem zou pakken. Voorts voegde ik hem toe dat Cipier H een beste Migraineaanval had gekregen en eigenlijk naar huis wilde gaan maar, dat ik hem zover had bepraat om het eerst hier nog even te proberen met 2 tabletten tegen de hoofdpijn. Omdat ik anders geheel alleen op de etage zou moeten door werken. Adjunct-Directeur F maakte mij een compliment en vond dat ik goed had gehandeld. Zonder koffie vertrok hij naar beneden. Dat aan de slaap van Cipier H snel een eind kwam hoef ik niet meer vertellen. Ik kan wel vertellen dat er vaak nog grappen over zijn gemaakt. Cipier H

Verlof

In de 2e helft van de jaren '90 kreeg ik directeur D omstreeks november het verzoek van gevangene R. op mijn bureau. Gevangene verzocht verlof voor de volgende feestdagen (Kerst). Ik kende de gevangene persoonlijk, aangezien het een jonge jongen was, die goed van de tongriem gesneden was en gemakkelijk een praatje maakte. Zo kwam het ook dat ik tijdens de rondes over de vleugels regelmatig door betrokkene werd aangesproken. Ogenschijnlijk heel aardig, maar na een dergelijk gesprekje becroop je toch altijd het gevoel....."dit is een glatte jongen een mooiprater" die volgens mij toch niet te vertrouwen was. Iemand die je maar liever voor je hebt dan achter je. De rapportage die was aangeleverd voor de verlofaanvraag leverde precies hetzelfde beeld op. Het advies aan mij was positief, maar daar werd wel een opmerking bij gemaakt in de zin van: "gevoelsmatig ben ik ervan overtuigd dat de gevangene R. niet terugkeert na zijn verlof; er zijn echter in het geheel geen objectieve zaken te vermelden, die dit verlof in de weg kunnen staan". Met de nodige reserves heb ik ingestemd met het verlof. Betrokkene keerde niet terug. Een paar dagen later kreeg ik persoonlijk een kaart van betrokkene. Hierop stond een grote gorilla afgebeeld die met zijn wijsvinger naar zijn voorhoofd wees en een gedachtewolkje erboven met de tekst: " Je denkt toch niet dat ik iedereen een kaartje stuur? ". Unit Directeur D

Groot alarm

Groot alarm tijdens de grote renovatie 1996/ 1997. Op een prachtige zomerdag, de 1e vakantiedag van de locatiedirecteur, werd ik gebeld door de heer De V, 1e medewerker van de bevolkingsafdeling, met de mededeling: "Dick er lopen hier net 2 mannen heel hard voor mijn

raam langs. Het zou best kunnen dat er 2 ontsnapt zijn ". Deze informatie werd wel zo serieus genomen, dat ik onmiddellijk opdracht heb gegeven om alle gevangenen terug te sturen naar hun cel en iedereen in te sluiten. En ja, er ontbraken 2 mannen! Op de werkzaal werd gebruik gemaakt van een compressor. Deze compressor was in verband met de herrie die dit apparaat veroorzaakte in een afgelegen gedeelte van die werkzaal geplaatst. Voor de aanzuiging van lucht voor de compressor wat er een gat in de muur gemaakt van ongeveer 40 bij 40 cm met daarvoor een stukje roestig kippengaas. Waarschijnlijk was dit al meer dan 40 jaar zo en het stukje gaas was dan ook al helemaal doorgeroest. Beide gevangenen konden tijdens het koffiedrinken zonder enig moeite het gaas verwijderen, door het gat klimmen en via de aanwezige steiger, die op de grote binnenplaats stond, over de muur "stappen". De telling en het onderzoek dat direct werd ingesteld, was in een mum van tijd gereed. Gelijk toen was gebleken dat er 2 gevangenen misten en wie dat waren werd de politie geïnformeerd. Via de fax, die voorgeprogrammeerd was, werd door het hoofdbureau het bericht naar aanliggende korpsen gezonden. Althans dat was de bedoeling. Echter een politieambtenaar is ook maar een mens. In plaats van doorzending naar de omliggende korpsen werd het bericht met 1 druk op de verkeerde knop verzonden naar alle persbureaus! Binnen een paar minuten stond de telefoon bij de politie roodgloeiend. Alle persbureaus in den lande wilden informatie. En nog voor ik tijd had om ook maar 1 telefoontje naar buiten te plegen om diverse personen te informeren stond ook onze telefoon al roodgloeiend. Toen ik de Algemeen Directeur informeerde, was zijn enige reactie: "ok, dan zal ik je niet verder ophouden, dan heb jij het nu even druk genoeg!", en zo was het ook. Het kan verkeren. Unit Directeur D

De Ideaalzwachtel

Er is een tentoonstelling in de Openbare Bibliotheek te Leeuwarden met als thema "Het gevangeniswezen in de loop der tijd". Er zijn verschillende artikelen opgesteld en er is een aantal vitrines met 'belangrijke' items ingericht. Zo laat men een dwangbuis zien, maar ook een alkoof met daarin een hangmat waarin een pop als gevangene ligt. Ik bekijk een vitrine met verschillende attributen die gevangenen in de loop der jaren zoal hebben ingeslikt. Er liggen lepelstelen, theelepels, een mesheft en spijkers netjes uitgestald als stille getuigen van om aandacht vragen, van paniek of gebruikt met het doel om via het ziekenhuis een ontsnapping te wagen. In een volgende vitrine zijn "ontsnappings-voorwerpen" uitgestald. Pal voor mijn neus ligt een verbandrol. Een, zoals wij van de medische dienst die noemen, ideaalzwachtel. In mijn gedachten ontstaat een link waarvan het zweet me uitbreekt. De tentoonstelling is tot stand gekomen in samenwerking met het HvB te Leeuwarden en de ideaalzwachtel is iets van de laatste jaren, de jaren dat ik werkte in het HvB. Al denkend vallen de puzzelstukjes in elkaar. Ik herinner me ineens dat mijn collega een ideaalzwachtel aan een gevangene gaf, waarvan ik dacht er ook al één gegeven te hebben. En ik herinner me ook plotseling één van de laatste ontsnappingen.... Natuurlijk!! Een ideaalzwachtel is sterk, lang, gemakkelijk mee te nemen en gemakkelijk te knopen tot een lengte van 2x 5m = 10 meter. Ben ik onderdeel van een ontsnapping geworden? Dat zal toch niet waar zijn? Deze zwachtel, de ideaalzwachtel, door mij persoonlijk verstrekt, is een ideaal ontsnappingsmiddel gebleken! Verpleegkundige J

Harddrugs

Cipier W had een tip gekregen dat er bij een gevangene harddrugs in zijn cel aanwezig zouden zijn. Cipier W onderneemt actie en doorzoekt de hele cel. Niets te vinden. De tipgever geeft aan dat er niet goed is gezocht, hij weet 100% zeker dat er drugs zijn. Dus Cipier W gaat opnieuw de cel in. Gewapend met een schroevendraaier wordt nu alles losgeschroefd en ja hoor, in een stoelpoot ontdekt Cipier W een wit papiertje. Bingo! Dit moeten wel de gezochte drugs zijn! Helaas lukt het Cipier W niet het papiertje uit de stoelpoot te verwijderen. "Morgen neem ik een ijzerzaag mee!" zegt Cipier W en de stoel wordt veilig opgeborgen. 's Avonds weten collega's Cipers J en D het papiertje met een fietsspaak te pakken te krijgen. Het papierenpropje bevat helaas geen drugs. Morgen komt Cipier W met zijn ijzerzaag..... de pen wordt gepakt en op het

briefje komt te staan: domme Willem V. De volgende dag komt Cipier W met zijn ijzerzaag op het werk. De stoelpoot wordt er enthousiast afgezaagd en verwachtingsvol ontvouwt Cipier W het papiertje, leest de tekst en de rest laat zich raden. Die verbaasde blik van Cipier W zal ik nooit vergeten. Cipier L

Vloetje blazen

Gevangene B loopt op de nieuwe Cipier H af en zegt, Cipier kunt u vloetje blazen? Een Cipier kan alles en Cipier H antwoordde “tuurlijk kan ik dat”. Gevangene B vroeg “kunt u dat ook met een handicap” mmm dit maakte Cipier H wel nieuwsgierig maar liet zich niet kennen en zei tuurlijk kan ik dit. Dit speelde af op de begane grond van het cellenblok en er waren veel toeschouwers. Cipier H nam de uitdaging aan en zo geschiede het. Gevangene B legde nog even uit wat de bedoeling is. Cipier H kreeg de opdracht om een vloetje van de hand van gevangene B te blazen. Dat was niet zo moeilijk dacht Cipier H, maar hij moest het geblinddoekt doen en op zijn hurken zitten. Een andere cipier had de theedoek al in de aanslag. Vele ogen waren gericht op Cipier H of dat wel goed kwam. Er viel een stilte in het cellenblok, zou Cipier H dat lukken. Gevangene B pakte een vloetje en vertelde tegen Cipier H, “lukt het ook met een blinddoek om en gehurkt het vloetje van mijn hand te blazen op een afstand van 25 cm? Cipier H “tuurlijk makkie” en zo geschiede het. Cipier H kreeg een theedoek voor zijn ogen en ging gehurkt zitten. De spanning was te snijden in het cellenblok, zou Cipier H de uitdaging goed volbrengen. Gevangene B bedacht zich geen moment trok stilletjes zijn broek naar beneden en.. Gevangene B ging ook gehurkt voor Cipier H zitten en zei: “Cipier H nu hard blazen” Cipier H kreeg argwaan en trok de theedoek af en werd geconfronteerd dat de gevangene B met een bloot gat naar Cipier H toe stond met zijn hand ervoor waar het vloetje op lag. Het blazen ging niet door. De Stilte in het cellenblok maakte plaats voor een oorverdovend geluid van lachende Gevangenen en Cipers. De Cipier

Koken op cel

Creatief koken in HvB Leeuwarden. Crime de Po [6 a 8 personen] Benodigdheden bereiding: 1 Dompelaar [waterkoker] 1 Grote pan [cel po] 1 Lepel + 1 mes + Grote lepel. Ingrediënten: Overgebleven macaroni of witte rijst. 2 blikjes sardientjes of 2 blikjes smak 1 grote uit en 1 paprika. 5 knoflookteentjes, zout, peper en olie Bereiding Crime de Po: Spoel je po goed om met water liefst warm water met een beetje shampoo. Droog de po goed en zet de po op een stevige ondergrond. Doe een klein laagje olie in de po. Snij de sardientjes of smak ik kleine stukjes. Snij de uit of paprika in kleine stukjes. Snij de knoflook in kleine stukjes. Doe dit in de po en roer met een lepel of je hand de ingrediënten goed door elkaar. Pak de macaroni of rijst die je in de voorgaande dagen hebt verzameld van ander gevangenen en uit de overschep en doe dat in de po. Zorg wel dat het deksel van de po erop kan zodat de po afgesloten kan worden. Roer dit mengsel goed door, pak de dompelaar en stop de stekker in het stopcontact. Zet de dompelaar in het midden van de po, roer om de paar minuten zodat het niet aanbrandt. Voeg zout en peper naar smaak toe. Uitserveren: Druk op de celbel en vraag of een Cipier mee wil lopen om de “Crime de Po” uit te serveren bij je vrienden en vergeet vooral de Cipier niet een hapje te geven. Eet smakelijk, de crimidepokok Cipier W

Vissen

Op een vrijdagmorgen hoorde Cipier E de vleugelreiniger Leo tegenover gevangene O zeggen: "Dan moet je even bij hem zijn" en met die hem bedoelde hij Cipier E. Vervolgens komt gevangene O die op cel 004 verbleef bij Cipier E met de vraag " Kan ik mij bij u opgeven voor het vissen morgenvroeg". Het antwoord was bevestigend en daarop noteerde Cipier E zijn naam op een papiertje, waarop Cipier E zegt “wij vertrekken vroeg”, om 5.00 uur de volgende dag (zaterdag). Dus gevangene O moest vroeg zijn wekker zetten, maar dat was geen probleem. Hem tevens geadviseerd de nodige kleding mee te nemen o.a. een lange regenjas en laarzen die hij bij de wc-boy [reiniger] kon krijgen. Die speelde het spel natuurlijk mee. Het toeval wil dat een

gevangene X die op A022 verbleef [de cel tegenover gevangene O] die dag gelicht werd door de politie en niet eerder terugkwam dan maandag. Zodoende bleef het deur luikje open van gevangene X [voor ons een bevestiging dat diegene er niet was]. Die avond had Cipier E nachtdienst met Cipier S en Cipier W. Om 05.20 uur ging een belletje en die bleek van het vlak te komen, waarop Cipier E tegen zijn collega's zei "ik ga wel even kijken", want Cipier E had zo'n flauw vermoeden wie dat kon zijn. Aangekomen op de benedenverdieping was inderdaad het lichtje boven de celdeur van A004 donkerrood gekleurd met andere woorden, de gevangene O had gebeld. Vervolgens opende Cipier E het celluikje en daar stond gevangene O in vol ornaat d.w.z. in een grote zwarte jas en veel te grote groene laarzen klaar voor vertrek om te gaan vissen. Op mijn vraag wat gevangene O wilde kwam de volgende reactie. "Dat weet u toch wel" zei gevangene O: "wij zouden toch gaan vissen " Cipier E knikte bevestigend maar daarbij vroeg ik hem "Weet je nog hoe laat we zouden vertrekken". Ja, zei gevangene O om 5.00 uur, toen vroeg Cipier E hem hoe laat het was keek gevangene O op zijn horloge en zei dat het reeds 5.20 uur was. Cipier E zei daarop dan ben je te laat kijk maar naar je overbuurman op A022 die is ook mee en ze zijn al weg. Daarop begon gevangene O te huilen en verweet het Cipier E, die wel wist dat gevangene O mee zou gaan. Gevangene O vond het vreselijk gemeen dat Cipier E hem niet om 5.00 uur had geroepen. Gevangene O was ook niet meer voor rede vatbaar en bleef huilen waarop Cipier E hem nog vertelde voortaan op tijd zijn wekker te zetten. Vervolgens het luikje gesloten en Cipier E ging weer naar boven en het verhaal uit de doeken gedaan waarop lachend het laatste kopje koffie hebben genomen en de aflos van de nachtdienst hebben ingelicht over dit voorval. Die hebben het spel nog meegespeeld tot een uur of elf en gevangene O toen verteld dat het visverhaal een bajesgeintje was. Cipier E.

Drama

Een gevangene A krijgt bezoek van zijn zwangere vriendin, peutertje, zus met baby, en kleuter. Zij kwamen uit de regio Den Haag en gingen via Harlingen weer op huis aan. Helaas zijn ze net buiten Harlingen richting afsluitdijk op een tegemoetkomende vrachtauto geknald waarbij iedereen is overleden. Toen de betrokken gevangene hierover werd geïnformeerd heb ik nog nooit iemand zo in elkaar zien storten, wat een drama. De andere gevangenen zamelden toen geld in voor bloemen.

Transseksueel

Nieuwe inkomst A-vleugel: man /vrouw het zag er wel uit als een vrouw maar nog geen geslachtsoperatie had ondergaan. Officieel nog man en kwam "zij" op de mannenvleugel. Dat was grote consternatie, het arme mens had geen seconde rust, grote belangstelling van alle mannen.

De Toga

Een Cipier op nachtdienst en de toga van de pater had aangedaan. Ineens voor het raam van de cipierswacht langs 'zweefde en zijn collega's de schrik van hun leven.

Grote Pillen

Een gevangene klaagde over de grootte van de pillen die hij moest slikken. De Cipier deed navraag en wat bleek, het waren zetpillen.

Ies Atom Bom

Ik herinner me ook een magere Aziatische jongen, die morgens met zijn metalen po naar de toiletten liep, er naar het deksel wees en zei: "ies Atom Bom"

Peter R de Vries

Oh, en die keer dat Peter R de Vries een documentaire maakte. Die filmde 's avonds, maar het was wel beltijd. Die gevangenen wisten niet wat ze zagen, renden op hun slippers naar de telefooncel om het thuisfront te vertellen dat Peter R de Vries op de ring stond. En vroegen vervolgens een handtekening.

Gerechtigheid

Een gevangene die heel lang vastgezet had voor het vermoeden van iemand, hij had vervolgens het huis in brand gestoken in een poging zijn moord te verhullen. Die man durfde jaren niet naar buiten (naar de luchtplaats). Toen hij eindelijk ging, werd er een BBQ georganiseerd. Hij keek net naar het vlees toen iemand tegelijkertijd het vuur wilde opstoken met wasbenzine o.i.d...je raad het al; hij had behoorlijke brandwonden. Gerechtigheid?

Een overdenking

Een gevangene die 'op de fiets' [veiligheidsbed] moest. Hij werd uitgezet naar zijn eigen land en hij was ervan overtuigd dat hij daar vermoord zou worden door de overheid. Ik heb me nog wel eens afgevraagd of dat echt waar was, ik hoop van niet.

Een makkie

Een Russische gevangene, die zonder een enkele wanklank zijn jarenlange straf uitzat. Hij vond het een makkie hier in de bajes; hij had eerder in Rusland gezeten. Cipier M

De Bel

De bel was een oude echt van koper/messing gemaakte bel en hing in een miniaturen klokkenstoel. De bel werd geluid om aan te geven wanneer er iets stond te gebeuren bv. aanvang van de lucht of recreatie, werd dit door middel van tegen de bel aanslaan met de grote cel sleutel kenbaar gemaakt. Het was in het jaar 1999 zo tegen de eeuw wisseling aan dat besloten werd als oud en nieuw stunt om de bel van de A-vleugel tijdens een nachtdienst te kapen en deze in zijn geheel te renoveren. Door de jaren heen had deze bel zijn klepel en allemansendje verloren. Het "Allemansendje", het kunstig gedraaide stukje touw, dat aan de scheepsbel is bevestigd en waarmee Jan en Alleman signalen kan geven Cipier P zou hem vlak voor de kerst tijdens een nachtdienst loshalen en mee naar huis nemen. Tussen kerst en oud en nieuw werd een oude stuurfusee kogel van een auto als klepel erin geplaatst. Onderaan werd een oogje gelast waar het allemansendje aan bevestigd kon worden. Zo is alles op de keukentafel van Cipier H beland waar er een allemansendje aan geknoopt werd. Alles werd opgepoetst en van namen voorzien. In de eerste week is alles weer teruggeplaatst. Doch onder tussen was men eerst verbaasd door de verdwijning van de bel. Men was wat onthand en had geen signalering meer om activiteiten aan te kondigen. Een vindingrijke Cipier J uit Drachten had na een dag schoon genoeg van deze situatie zodat hij de grootste koekenpan uit de keuken heeft gehaald. Deze pan werd op de plek van de verdwenen bel gehangen Activiteiten werden nu met een blikkig geluid aangekondigd. Wat was men blij dat na een nachtdienst in de eerste week van januari de bel er weer hing. Bij het organiseren hiervan hebben we veel voorpret en hilariteit mogen meemaken. Tevens de reactie van diverse collega's was niet te beschrijven. Deze bel hangt nu in een vergaderzaal genoemd naar de oude gevangenis in de Marwei of te wel in de P.I. te Leeuwarden. De Cipier

Winterstop

De Cipier P was als badmeester werkzaam in een team wat de badafdeling runde. Badafdeling is daar waar de mensen binnen komen om gevisiteerd te worden, waar hun spullen nagekeken worden om dan ingesloten te worden. Deze jonge Cipier was behekst en wel met het Ajax virus. Hij was, althans volgens zijn eigen zeggen een verwoed fan van deze club. Van een niet meer gebruikt raam had hij een soort van gedenk kast gemaakt. Vol met foto's shirts en ander prullaria van deze vereniging. Tevens had hij diverse shirts van voetballers in het tussen magazijn hangen. Dit alles was zijn heiligheid. Het liep weer richting kerst en oud en nieuw aan. Dus tijd voor een stunt nietwaar. Deze keer viel de keuze op Cipier P, hij moest maar eens wat in dimmen met zijn enthousiasme. De hele vitrine werd leeggehaald en alles in twee dozen gestopt. Zo ging dat ook met de clubshirts. Maar ja wat was een goede verstop plek. Al gauw viel de keuze om een plafondplaat te verwijderen en alles tussen het plafond te verstoppen. Aldus geschiede. Om enigszins aan te geven dat het een stunt was, werd er op de lege plek een laken gespannen

met de tekst" we zijn er even niet, ook wij hebben vakantie en na de winterstop zijn we er weer. Groetjes Koeman. De Cipier P heeft alles afgezocht en lopen uit te pluizen en heeft velen benaderd of dat iemand wat wist. Hij kon het niet vinden, hij heeft ongeveer veertien dagen onder zijn spulletjes door gelopen. Omdat zijn humeur niet meer te genieten was is het hem in de eerste week van januari verteld waar hij het kon vinden. Wat was hij beroerd dat hij daar niet eerder gekeken had. Cipier H

De eerste vrouwelijke cipers

In 1993 kwam ik samen met vrouw Cipier I in DeBlokhuisPoort als vrouw Cipier te werken. Wij waren de eerste vrouwelijke Cipers in de gevangenis van Leeuwarden DeBlokhuisPoort. Ik heb met veel plezier op de B-vleugel gewerkt. Het waren twee mooie jaren. In 1995 ben ik vertrokken naar P.I. ZuyderBos.

De trouwfoto's

De eerste en enige vrouwelijke Cipier die haar trouwfoto's in DeBlokhuisPoort heeft mogen maken. Cipier P reed ons die dag in een rode Ford Fairlane. Datum 1-9-95 Cipier G

Ouderwets ontsnappen

Het is uit de wat nieuwere oude doos maar in 2005 (denk ik) heb ik als politieman een keer midden in de nacht één van de veroordeelde daders van de (bekende Leeuwarder) moord op Manuel Fetter [24 sep 2004] van de binnenplaats geplukt nadat deze was ontsnapt uit zijn cel door op de één of andere manier 2 tralies door te zagen en middels aan elkaar geknoopte lakens naar beneden was geklommen en zich vervolgens had verstopt achter een soort van transformatorhuisje... In een relatief nieuwe tijd ontsnappen op een al oude wijze... Een politieagent.

Verdachte

Het was in 1999 en had samen nachtdienst met Cipier J op de B-vleugel en Cipier F was aanwezig. Hij werkte nog niet zolang bij ons, een sympathieke vent die je er wel bij kon hebben. We hadden het grootste gedeelte van de nacht achter ons, de aflos zou waarschijnlijk al van bed zijn. De koffie voor hen was gezet. Opeens hoorden we glasgerinkel wat gepaard ging met veel lawaai. Het was vlak bij de wacht op cel B 229 waar gevangene B verbleef, een vijftigjarige man. Cipier J is gaan kijken door het spionglas en probeerde contact te krijgen via het luikje met de bewoner, maar hij kreeg geen respons. De gevangene leek helemaal de weg kwijt te zijn, alles was aan gort geslagen. Na overleg in de ciperswacht met het dienstdoende directielid, besloten werd dat we in ME uitrusting naar binnen zouden gaan met schild. Het was inmiddels 6.10 uur, toen we de gevangene in een hoek drukten en vervolgens hebben afgevoerd naar de isolatiecel. Daar werd de gevangene rustiger, wel viel op dat hij onder de blauwe plekken zat, maar konden ons niet voorstellen dat dat door ons gekomen was. Inmiddels stond de aflos voor de deur die via de intercom op de hoogte werd gebracht en dat hij nog even geduld moest hebben. Wij zijn naar huis gegaan en hoorden later dat de gevangene die dag nog naar het ziekenhuis was afgevoerd. Daar is hij na een aantal dagen overleden. De rijksrecherche werd op de hoogte gebracht die een onderzoek instelde. Toen waren wij van de een op andere dag verdachte. Cipier J heeft zijn verhaal gedaan en ook ik moest het verhoor ondergaan. Twee man van de rijksrecherche stelden hun voor waarna ze drie uren lang je uitspraken probeerden te ontlokken die haaks op elkaar stonden. Een voorbeeld " je ging die cel in met schild zoals je net vertelde maar in welke hand had je de wapenstok? " Ik vertelde dat er geen wapenstok aan te pas was gekomen. Een uur later werd weer de vraag in die richting gesteld op de manier van "toen je de cel in ging in welke hand had je toen de wapenstok". Strikvragen dus, maar zo werken die verhoorders nou eenmaal. Mijn antwoord was weer hetzelfde, en zo ging dit door ook Cipier J werd zo aan de tand gevoeld. Later werden foto's getoond van de gevangene onder de blauwe plekken in het televisieprogramma Hart van Nederland, daarin ook familieleden van gevangene B die de Cipers uitmaakten voor moordenaars. Ook de sensatiejournalist Willibrord Frequin deed een duit in het zakje en blies de

zaak nog meer op. Achteraf bleek de gevangene een leverziekte te hebben gehad en bij elke aanraking aan zijn lichaam werd dit een blauwe plek. Na een aantal maanden werd de zaak door de toenmalige officier van justitie geseponneerd. Maar ondanks dat wij van ons zelf wisten dat we niks verkeerd hadden gedaan, was dit een vervelende bijkomstigheid en waren dit geen leuke dagen voor ons. Plusminus een jaar later kreeg ik een telefoontje van onze directeur O, de familie van de gevangene had onverwachts aan hem het verzoek gedaan of zij de laatste plek van hun vader mochten zien waarbij ze zijn cel als mede de isolatiecel wilden zien waarin hij die morgen door de cipiers was geplaatst. Directeur O stemde daarin toe. De brief van de officier heb ik bewaard als herinnering aan dit nare voorval. De meeste nachtdiensten vergeet je, deze nooit meer. Cipier E

Vreemde gasten

Gevangene B een brandstichter uit Bolsward, Cipier B heeft hem ooit op de luchtplaats een smeulende sigaret bevolen deze uit te trappen. Op zijn vraag waarom hij dat moest doen zei Cipier B "Dat is therapie". Later tijdens zijn detentie, klopte hij om een uur of twaalf in de nacht op de deur van de cipierswacht waar het personeel de nachtdienst doorbrengt. Men schrok zich natuurlijk een hoedje. Maar gevangene B vroeg alleen aan Cipier B op zijn Fries: Kin jo de doar even ticht dwaan, want ik wol sliepe". [Kun je de deur dichtdoen want ik wil slapen] Er was toen Europees voetbal op de tv en door de haast bij het insluiten had men zijn deur vergeten te sluiten.

Vreemde kwast

Dan was er nog gevangene H een vreemde kwast had TBS en had vreemde gewoontes. Smakelijker Wanneer er nasi of bami (de blauwe hap) voorgeschoteld werd door de keuken en gevangene H dit kreeg werd dit door hem "smakelijker" gemaakt door eerst even te masturberen en daarna werd het geproduceerde goedje door het eten geroerd. Hij sloeg enige dagen later de verpleegkundige J op zijn hoofd en gevangene H werd toen overgeplaatst na eerst nog twee weken in de strafcel te hebben gezeten.

Soep ala pot

Op cel A 123 werd een first offender geplaatst, tijdens het tellen in de nachtdienst ging ik bijna over mijn nek, een medegevangene had hem wijs gemaakt dat de soep uit de ketel in zijn po moest. Ik zag de stakker die dat geloofde eruit eten. Bah! Cipier E

Niet een dag is hetzelfde

Gevangene P van de cel A 204 was ook zijn vreemde eend in de bijt, daar moest je dagelijks een emmer water door zijn cel gooien omdat hij er zo'n ontieligke bende van maakte op een dag. Helaas komen er steeds meer van die gevangenen die net niet gek goed zijn voor de GGZ en die in een Huis van bewaring worden gestopt. Ooit zij iemand tegen mij toen ik bij deze baas begon: "Niet een dag is hetzelfde" het is nog steeds zo. Cipier E

Ontsnappingen

Er zijn in de loop der jaren dat ik in DeBlokhuisPoort gewerkt heb zijn er redelijk veel gevangenen ontsnapt. Maar er zijn ook redelijk veel die dat wel hebben geprobeerd, maar door oplettendheid van personeel deze kans ontnomen werd. Zelfs heb ik ook diverse ontsnappingen meegemaakt. De eerste uit 1982 die ik mij kan heugen was Gevangene P op cel A 015 die niet ver kwam, de tralies waren wel doorgezaagd, maar het werd tijdig door mij ontdekt op een avond dat hij op de recreatiezaal was. In 1984 was het gevangene R een Canadese sportleraar die op cel A 006 vastzat. Deze man had s' morgens altijd haast bij de wasrondes en zat verder de gehele dag op cel wilde niks, later bleek waarom. Hij ging er vandoor tijdens een van mijn nachtdiensten. Omstreeks 3.30 uur in de nacht reden er veel politieauto's over de Emmakade met loeiende sirenes. Wij, Cipier S, Cipier W en Cipier E zeiden nog tegen elkaar die hebben het druk. Tien minuten later ging de telefoon, met de vraag of wij er ook een kwijt waren. Nee, niet

dat ons dat bekend was, tot de agent zei dat het ene R was die ze vasthielden op het bureau. Hij was hard gaan lopen toen een politieauto hem passeerde, hij was in de veronderstelling dat zijn ontsnapping ontdekt was. De politie was echter gewoon aan het patrouilleren, maar vond zijn gedrag toen zij passeerden wel heel vreemd vandaar dat ze hem aanhielden toen hij dwars door een winkelruit sprong. Enfin, toen we op cel A 006 gingen kijken zagen we door het luikje de gordijnen heen en weer bewegen, toen was het wel duidelijk dat hij het was die ze vasthielden. Vier ruitjes waren eruit gehaald, dat had hij overdag of s 'nachts gedaan en er weer netjes vastgezet met een laagje tandpasta die diende als stopverf. Die nacht ging zijn plan in werking hij had twee tralies doorgezaagd en omgebogen, is over de muur geklommen bij de tussenmuur waar cel A 013 aan grensde. Enfin s' morgens werd hij weer gebracht en is in de strafcel terecht gekomen en veertien dagen later overgeplaatst naar een beter beveiligde inrichting. Ook de bewoners op zaal G gevangene M en gevangene J hebben het geprobeerd in een van mijn nachten, ook dit mislukte het werd ontdekt door een burger die ter hoogte van de winkel Eringa een arm uit de cel heen en weer zag bewegen. Samen met de politie zijn deze gevangenen naar de strafcel gebracht. Op de B-vleugel zat Gevangene P een Hagenees die de sponningen aan de binnenkant van cel B 023 had afgeplakt met wc-papier zodat we niet konden horen dat hij aan het zagen was. Hij viel echter aan de voor hem verkeerde kant van de muur en verstuurde zijn enkel. Toen Cipier T op ronde was en richting portiersloge/administratie liep klopte hij op de tussendeur. Hij wilde weer graag naar binnen. Zo ook gevangene J heeft het geprobeerd op cel A 122, hij had tijdens de renovatie gereedschap gejat uit de kisten van de werklui. In de nacht ontdekte Cipier J dit en met de boodschap aan gevangene J dat hij dit van hem niet weer mocht doen ging hij bereidwillig mee naar de strafcel. Cipier E

De mooiste ontsnapping

Is van een vrijdag -op zaterdagmorgen gebeurd. Ik was die zaterdag dienstgeleider. Cipier W of zijn vrouw belde naar binnen, met de mededeling dat er lakens aan de muur hingen ter hoogte van de woonark. Alle cellen werden door ons gecontroleerd zowel op de A -als op de B-vleugel. Cipier P ontdekte op cel B 009 dat niet de bewoner, maar een bezem aangekleed op het bed lag. De directeur O werd ingelicht en die kwam tijdens polshoogte nemen. Hij wilde graag de stand van zaken weten, ik heb hem o.a. verteld wie de bewoner was, dat het om een Turkse man uit Amsterdam ging en vertelde verder waarvoor hij vastgehouden werd e.d.-en wanneer hij waarschijnlijk was ontsnapt en waarlangs de vluchtroute liep. En vooral de manier hoe hij ontsnapt was vond ik een knap staaltje werk. Hij had nl. uit de buitenmuur een laag stenen er een voor een heel uitgehaald met zijn bestek, dit heeft waarschijnlijk weken -zo niet maanden geduurd. Deze stenen had hij keurig op elkaar onder zijn bed gestapeld en daar wat voor gezet, ook voor het gat dat steeds groter werd hing een laken voor de versiering met het bed ertegenaan. Toen het gat groot genoeg was heeft hij gewacht tot vrijdagavond omdat zaterdag de deuren later opengingen, zodat hij ruimschoots de tijd had om een voorsprong te nemen tijdens zijn vlucht. Met deze gegevens belde hij de officier waar ik bij zat. De directeur O zat er meer mee dan degene die hij aan de lijn had. Ik kreeg het idee dat toen de directeur O zei waarvoor hij zat, de officier zich daar niet druk over wilde maken. Nadat hij dit telefoongesprek had beëindigd met een donkerrood hoofd, vroeg hij mij of ik nog iets kon toevoegen wat belangrijk zou kunnen zijn. Hoe ik erbij kwam weet ik niet meer, maar ik vertelde hem dat het verklaarbaar was waarom deze Amsterdammer de benen had genomen. Hoezo dan, was directeur O zijn vraag, mijn antwoord was dat Willem en Maxima die dag zouden trouwen in Amsterdam en dat hij daar waarschijnlijk bij zou willen zijn. Als blikken toen konden doden, had ik dit verhaaltje niet kunnen maken. De gevangenen is overigens na drie weken weer opgepakt. Cipier E

Burgerkleding

Het was een doordeweekse nacht dat we gezamenlijk met zijn drieën in de cipierswacht aan de koffie zaten met een gevulde koek. De illegale tv werd uit de kast gehaald, zodat we nog een paar uurtjes tv konden kijken. Om een uur of elf gingen we bij de deuren langs, de verlichting moest

uit op de cellen. We waren weer boven en hoorden de voorbel. Ik ga wel even kijken zei ik, Cipier J en W bleven achter. Bij de deur aangekomen deed ik de schuif open, politie voor de deur. Ik vroeg hen waarvoor ze kwamen. "Wie ben jij" zei een van de agenten, ik vertelde dat ik hier vannacht moest werken. Hoezo, was mijn wedervraag, ik wil graag weten wie je bent en heb je een legitimatie bij je vroeg hij. Nee, was mijn antwoord, wacht maar even zei ik en liep naar boven met dit verhaal. Cipier L ging naar voren en ook die werd gevraagd naar hetzelfde. Maar ook hij kwam terug en Cipier W ging naar voren. Hij vertelde later aan ons dat zij, de politie twijfelde aan onze antwoorden omdat we in burgerkleding waren en ons niet konden legitimeren. Gelukkig was Cipier W ook nachts altijd gentleman die in uniform kwam en legitimatie bij zich had. De reden dat ze aan de voordeur stonden was dat er van buiten met ons telefonisch contact werd gezocht maar wij daar niet op reageerden. Het bleek dat de telefoon niet overgezet was door de administratie en daarom was de politie s 'avonds gevraagd om polshoogte te nemen. Cipier E

Pepernoten

De grootste veelvraat die alles at was onze Cipier J. Werkelijk alles schransde hij naar binnen. Hij is zelfs een keer in zijn gulzigheid door Cipier JL via de Heimlich greep verlost van een sinaasappel waar hij bijna in stikte. Ook hij was degene die altijd de overschep uit de keuken haalde wanneer de gevangenis kok Roelfsing te veel eten had gemaakt. Op een "reünie" in Den Haag van de gestichtswacht was hij ook mee. Tijdens het etentje op de boulevard bleef er genoeg over maar Cipier J zorgde ervoor dat de borden leeg waren wanneer ze weer naar de keuken werden gebracht. Op een donderdag net voor vier uur werd ik afgelost door Cipier J, die me vervolgens via de midden etage op de B-vleugel doorliet. Ik graaide op dat moment in mijn jaszak naar iets wat ik niet thuis kon brengen, het bleken nog een paar hondenbrokjes te zijn. Hmmm!! zei Cipier J toen ik mijn hand opende, lekkere pepernoten. "Wil je" zei ik " ja, lekker dankjewel" zei Cipier J en propte ze in de mond. Ik ben doorgelopen en heb me niet meer omgedraaid. Zoals ik al memoreerde hij at alles. Cipier E

Brandende sleutels (1)

Wanneer je sleutels kwijt bent is dat vervelend vooral als je in een bajes werkt. Maar toch gebeurde dat bij mij in DeBlokhuispoort twee keer. Het zweet staat je dan in de handen. De eerste keer waren dat mijn eigen autosleutels. Toen ik daar kwam werken zag ik dat de cipers de grote celsleutel van de bos vaak tussen broek en overhemd stopten. Dit was een gewoonte en daar deed ik later ook aan mee. Totdat ik mijn autosleutels kwijt was, iedereen zoeken natuurlijk maar nergens te vinden. Dan maar de reservesleutels ophalen van huis zei Cipier H en zo geschiedde. Cipier H met mij naar mijn huis, tenminste dat was de bedoeling. Bij Stiens moesten we wachten voor de stoplichten. Ik zat onderuit en hees mijn broek op, met deze handeling vond ik mijn autosleutels terug.....tussen broek en overhemd. Retour Leeuwarden eind goed, al goed. Ik heb overigens nooit mijn sleutels weer op die manier opgeborgen.

Brandende sleutels (2)

Op een recreatieavond waarbij de gevangenen via de luchtplaats moesten lopen om naar de recreatieruimtes te komen gebeurde het. Ik had de sleutels van de recreatiedeur bij me. Om 20.00 uur werd via de portofoon geroepen dat er thee en koffie gebracht zou worden naar de recreatiezaal. Degene die de sleutel had, ik dus moest de deur opendoen, om de kannen thee en koffie in ontvangst te nemen. Om 21.15 uur was de recreatie afgelopen en moest de deur weer worden geopend door mij. Maar toen bleek dat ik mijn sleutels niet bij mij had. We zijn gaan zoeken, maar geen resultaat. Met een reservesleutel werd de deur iets later dan de bedoeling was opengedaan zodat de gevangenen terug naar cel konden. Het viel me op dat een gevangene grinnikte toen we om de sleutels zochten voordat we de zaal uitgingen. Toen iedereen achter de deur zat ben ik die gevangene op gaan zoeken op cel A 015, het was iemand van een woonwagenkamp. Het was in het tijdperk dat men 10 minuten per week mocht bellen.

Hij moest altijd gewaarschuwd worden om te stoppen. Ik naar hem toe dus, en gelijk de opmerking gemaakt " volgens mij weet jij waar die sleutel is waar we om zochten". Hij ontkende eerst, maar toen ik hem in het vooruitzicht stelde dat hij dan van mij tien minuten extra mocht bellen andere daags ging hij overstag en vertelde mij waar de sleutels lagen. "Ik heb het niet gedaan, zei hij maar toen jij de deur opende en de kannen in ontvangst nam liet je de sleutels in de deur." Vervolgens was er een gevangene die deze eruit haalde, maar het later niet meer vertrouwde toen we hen een voor een gingen fouilleren na afloop van de recreatie, dat hadden wij van tevoren gezegd. Met een grote blauwe handschoen aan heb ik in de wc-pot gegruid en de sleutels teruggevonden. De dienst eindigde op die dag wat later dan normaal, maar ik was allang blij dat de sleutels terug waren. De volgende dag heb ik die gevangene zijn extra telefoontje gegund.

Brandende sleutels (3)

Ik vond het een vreemde vent, Gevangene E uit Groningen toen hij bij ons gedetineerd zat op cel A 122. Het was een man met gebruiksaanwijzing die om het minst of geringst kon ontploffen. Hij zat o.a. voor geweldsdelicten en had een hoge gevangenisstraf en tbs gekregen. Woensdag was vaak de drukste dag met transporten naar de rechtbanken in het hele land. De gevangenen werden dan via de achterdeur (dat was o.a. een deur naar de vrijheid) door het parket opgehaald. Zo ook die dag dat gevangene R met de achterdeur sleutel in zijn hand bij Cipier Y kwam. "Die heeft een van jullie in de deur laten zitten alsjeblieft" zei gevangene R. Cipier Y nam ze verbouwereerd in ontvangst. Cipier E

Wat kan mie dat vrekken

Was een uitspraak die vaak door "Tommie Keutel" Cipier T werd gezegd. Op cel A 202 zat een gevangene B een man met suikerziekte die op een nacht de insulinepen niet terug wilde geven aan Cipier W. Daarop haalde Cipier W mij op, want zei hij "Volgens mij ken jij wel aardig met die man opschieten". Dat was ook wel zo, dus ik voor het luikje om die pen uit zijn cel te praten. Het lukte me inderdaad, maar hij had hem wel leeggespoten waarschijnlijk te veel van het goede. Wat nu, we hebben eerst onze gevangenisarts gebeld maar die was er even niet, toen maar naar het ziekenhuis gebeld en de verpleegkundige gevraagd wat we in zo'n geval moesten doen. Wakker houden was het advies, maar dat ging niet zoals wij dat hadden gewild. Dus toen maar weer een dokter gebeld die na een poosje kwam, het was niet onze eigen dokter V, maar een vervanger. Met zijn allen hebben we de deur opengedaan waarbij o.a. ook Cipier M, T en T bij aanwezig waren. Gevangene B had de cel volgeplakt met mooie posters uit de Playboy, die door Cipier T werden bewonderd terwijl de dokter met de patiënt bezig was. Cipier T was meer lyrisch over de naakte vrouwen, ze hadden volgens hem en zo zei hij het ook mooie borsten en k..... en hij bekommerde zich dan ook totaal niet over gevangene B en de dokter. Op een gegeven moment zei de dokter gevangene B wat suiker moet hebben waarop Cipier T zijn vinger natmaakte en in de suikerpot stopte. Hij liet zijn vinger in de mond van de "patiënt" afsabbelen, waar wij verbaasd naar keken. Cipier T niet, hij haalde zijn gulp open en zei tegen gevangene B als je die vinger af kan likken dan kun je ook op die van mij wel even sabbelen. Nou ik kan je vertellen dat de dokter vreemd en verbaasd opkeek. Cipier M en ik hebben de cel jankend van het lachen verlaten en zijn over de reling gaan hangen, we kwamen niet weer bij. De dokter heeft de inrichting vervolgens verbaasd over dit alles verlaten. Gevangene B was overigens de volgende dag weer bij de pinken. Cipier E

Broederliefde (1)

Het was in de tijd dat de hoofdingang nog aan de Keizersgracht was waar de parkeerplaatsen zijn. En ieder personeelslid werd wel een keer ingezet als portier wanneer Portier S of ook wel genoemd "Jan Oogje" b.v. een vrije dag hadden. Op een zaterdag was mijn broer daarvoor ingezet, hij kwam niet echt zelfverzekerd over en ik kwam op het idee hem telefonisch te benaderen vanaf de A-vleugel met de buitenlijn. Toen hij de telefoon opnam met " Huis van

Bewaring Leeuwarden goedmorgen", sprak ik hem aan met een Surinaams accent. Dat Surinaams lukte me wel aardig ik vertelde hem "Cipier S" dat ik op bezoek wilde komen bij mijn broer die daar gedetineerd was. Hij antwoordde dat dit niet mogelijk was op zaterdag, waarop ik "kwaad" werd en hem dreigde toch te zullen komen. Ik vertelde hem dat ik wist waar hij zat en dat ik gelijk zou komen en gooide vervolgens de hoorn erop. Even later ging de telefoon in de cipierswacht waar wij zaten te koffiedrinken. Het was Cipier S die het verhaal uit de doeken deed en verzocht het wel even in gaten te houden, dat zodra de Surinaamse man zou komen wij even naar voren moesten gaan. Uiteraard hebben we dat toegezegd, ik denk dat broerlief nog wel een paar uurtjes heeft gezweet voordat hij om 1300 uur afgelost werd door de late dienst. Ik heb het hem overigens tot de dag van vandaag nooit verteld. Cipier E

Broederliefde (2)

Ik heb diverse keren nachtdienst met mijn broer gehad, samen carpoolen en dan naar de gevangenis in Leeuwarden. Meestal zat hij op de B-vleugel en ik op de A-vleugel, maar het gebeurde ook weleens dat we samen zaten. Zo ook een keer met Cipier P. DeBlokhuisPoort werd gerenoveerd en er stonden steigers driehoog tussen de buitenmuur en het cellenblok. Cipier P en ik gingen een rondje maken, toen we beneden waren zei ik tegen Cipier P wij nemen de achterdeur sleutel even mee. "Wat te doen" zei hij ik vertelde hem wat mijn plan was om de steigers te beklimmen en zo naar voren te lopen naar het raam van de wacht waar mijn broer Cipier S zat. Zover konden we ook komen, sommige gevangenen zagen ons voor de ramen langs lopen en ook enkele zullen waarschijnlijk zijn geschrokken. Maar wie het meest schrok was Cipier S toen we beiden knoerthard met de vuisten op het raam beukten. Hij zat rustig in de stoel tv te kijken toen dat gebeurde en werd lijkkleek - en witheet na dit geintje. Hij kon het niet waarderen en maar ook anderen vonden dat niet leuk. Er stond nl. later cynisch in het ochtendrapport dat de nachtrondes wel moesten worden gelopen maar niet via de steiger. Cipier E

De verpleegster

Het was een kille, grauwe en gure dag in november. Alle elementen van het weer waren die dag aanwezig o.a. regen, harde wind, natte sneeuw noem maar op. Cipier J en ik moesten in de vroege morgen luchten om kwart over acht. Er waren maar een handvol gevangenen die dit weer trotseerden. Maar ja je moest er staan. Samen stonden we bij de keuken te blauwbekken. Maar ineens was ze daar, ze moest naar haar werkplek op de medische dienst. Vol bewondering keken we naar haar, want Verpleegster T mocht er wel zijn. Een van de mooiste verpleegkundigen die DeBlokhuisPoort heeft gehad volgens ons. Ik zei tegen Cipier J "die is de zonde wel waard", maar ik kreeg al gauw spijt van deze opmerking. Cipier J riep tegen haar "kom hier eens". En daar kwam ze aangelopen, parmantig op hakjes en een wulpse lach op haar gezicht. "Wat is er Cipier J" was haar wedervraag waarop Cipier J antwoordde: "Cipier E wil je wel een een een [stotterend] keer met je" Mijn kop werd nog roder dan een tomaat en die van haar ook. "Deze taal ben ik niet van gediend Cipier J" zei ze kwaad en keek mij vernietigend aan. Vervolgens baande ze weg richting medische dienst. Mij verbaasd achterlatend en Cipier J schaterlachend zoals hij zo vaak deed. Cipier E

Boef Bertje

Ook een naam die je niet vergeet, hij was destijds een van de vele koffieboys die we hebben gehad. Hij zat overigens vol humor en dat kon iedereen wel waarderen. Alhoewel iedereen? Op een morgen, het kan ook een middag geweest zijn vroeg Bertje nadat hij de koffieronde had gedaan en druk was met de afwas aan Cipier J kun je ook een vloeitje tussen mijn vingers wegblazen. Natuurlijk wel zei Cipier J, zo geschiedde Bertje deed een vloeitje tussen zijn vingers en Cipier J moest het wegblazen. En inderdaad dat was geen probleem voor Cipier J, in een blaas uit zijn mond werd het vloeitje weggeblazen. "Mooi" zei Bert, "maar ik ga het nu moeilijker voor je maken". "Kun je het ook wanneer ik je een blinddoek voor doe". Ook hier kwam een bevestigend antwoord op. Cipier J werd geblinddoekt met een handdoek en Bertje deed met de

vinger op de mond tegen de aanwezige collega's zijn broek van de kont, gericht naar het gezicht en de mond van Cipier J. "Blazen" riep Bert, en Cipier J blies "nog harder" riep Bert en Cipier J blies nog harder, hij bleef blazen in de bruine ster van Bert. Iedereen lachte binnensmonds, waarop vervolgens een collega de handdoek voor het gezicht weghaalde. Daarop schaterde iedereen het uit, Cipier J overigens als een boer met kiespijn maar hij kon het wel waarderen. Dit geintje werd herhaald bij Cipier H die daar totaal anders op reageerde hij was furieus. Een van de vele grapjes die Bertje uithaalde. Cipier E

Overwerk met de schoonmaakster

Ik weet niet meer wie het ontdekte, of het nou de koffieboy was of een Cipier maar het was te mooi om het niet te zien. In de oude Ciperswacht op de A-vleugel kon je naar buiten zien over de Emmakade en je zag ook de gebouwen die daar stonden. Ook het gebouw van een administratiekantoor waarvan de naam mij is ontschoten. 's Avonds wanneer je daar met zijn allen zat om een bakje koffie keek je ook regelmatig naar buiten. Ook die avond keek iemand naar buiten, even later zag hij dat een manspersoon het gebouw binnenging. Die snuffelde wat in zijn kantoor, een klein kwartier later kwam een vrouw aan de deur die naar boven ging. Die kustte de man toen hij haar binnenliet. Ja, toen werden de collega's erbij geroepen want de kus werd intenser bij het bureau. Even later deed de vrouw haar kleren uit, we noemen haar maar de schoonmaakster omdat ze er elke dag kwam. Nog even later had ze niks meer om het lijf en ook de man (baas?) deed hetzelfde. Vervolgens werd de voorstelling steeds leuker, alles op het bureau werd aan de kant gezet en toen was het hek van de dam. Wij zaten op de eerste rij. Het was een show die heel lang duurde, wij hadden geen tijd meer voor de gevangenen waarvan er weleens iemand op de bel drukte. Zij hebben die avond lang moeten wachten voordat er personeel kwam vragen wat er was. Deze voorstelling kwam dagelijks terug en heeft nog weken geduurd. Zelfs onze gevangenispredikant werd liefhebber want ook hij kwam 's avonds vaker binnen dan normaal. Je hoorde hem diep ademen wanneer het hoogtepunt kwam van de show. Er waren cipiers die de late dienst niet meer vervelend vonden. Na een aantal weken was er een cipier die met de zaklamp ging schijnen en toen was het feest over helaas. De voorstelling werd nu in een andere kamer van het kantoor gehouden buiten het zicht van de oplettende cipiers. Cipier E

Het draadje

Het was een heldere nacht in mei de mooiste lentemaand. Samen met Cipier B en M had ik nachtdienst. Omstreeks een uur of halfdrie liep ik een ronde en kwam op een gegeven moment in de gang van midden A-vleugel waar het hekwerk zat. Daar vandaan had je een overzicht tussen de buitenmuur en het cellenblok. Even staan voor het geopende raam en de buitenlucht opsnuiven, heerlijk! Verrek, dacht ik even in het licht van de buitenverlichting, daar hangt een draadje waarvan het ene eind over de buitenmuur bengelt en het andere eind zag ik dat die uitkwam op een zaaltje die we toen nog hadden. Op dat zaaltje (H) verbleven vier gevangenen waarvan gevangene C een was. Maar zag ik het wel goed, want toen ik met mijn ogen knipperde was het draadje weer onzichtbaar. Vreemd dacht ik nog ik ben toch niet gek. Maar het was er niet meer toch nog even gewacht en ja hoor het hing er weer. Dus toch niet gedroomd, met dit verhaal mijn nachtmaten ingelicht die mee gingen kijken. En ja je raad het al het draadje was pleite. " Je ziet ze vliegen" riep Cipier B en Cipier M verklaarde me voor gek. Toen we aanstalten maakten om te vertrekken zag ik het weer en ook Cipier B zag het. Gelukkig dacht ik, maar ja en nu. De politie ingeseind die met twee man kwam en ook het B-vleugel personeel was intussen gearriveerd. Vervolgens zijn we het zaaltje binnengegaan. De aanwezigen sliepen zogenaamd als rozen, ze hadden natuurlijk ons wel gehoord. Een voor een zijn ze er afgehaald en afzonderlijk ingesloten in de inkomstencellen op de A-vleugel en twee in de strafcel allen zijn gevraagd waar het draadje was. Niemand wist wat natuurlijk, vervolgens heb ik de zwakste van de groep iemand uit Heerenveen voor de keus gezet of het draadje opbiechten waar het was of zijn nieuwe draagbare radio zou worden gesloopt. Hij kwam snel met zijn antwoord en koos eieren voor zijn geld, het draadje hadden ze verstoppt in de thermoskan en door een ruitje uit de sponning te

halen schoten ze met een zelfgemaakte pijl die ze hadden gemaakt op de werkzaal deze over de muur, dit mislukte ook vaak vandaar dat ze het zo vaak probeerden dat het wel lukte en dat was dan ook gelijk het antwoord dat ik het om 2.30 uur dan wel weer en dan weer niet zag. Vervolgens hadden "vrienden" van Gevangen C er een fles drank aangeknoopt die ze dan voorzichtig naar binnen loodsten heel voorzichtig natuurlijk want de muur moest niet hardhandig geraakt worden. Dit hadden ze volgens hem al diverse keren gedaan. Inderdaad werd een fles drank later nog gevonden, maar het had ook wat anders kunnen zijn. Ik vond het inventief, de nacht was overigens snel om. Cipier E

Nasi rames

Zoals je nog zou kunnen weten vroeg Cipier R wanneer je met hem nachtdienst had altijd "zal ik vanavond maar nasi rames meenemen". Natuurlijk was dat goed we aten er altijd goed van ook die nacht had hij het meegenomen. De een nam koekjes, de andere wat chips o.i.d. en Cipier R altijd nasi rames. De koekjes waren gauw op en ook de chips en de cola raakten op. Op een gegeven moment haalde Cipier R uit zijn grote bruine aktetas en groot stuk spul met kranten eromheen. Toen hij het opende kwam de stank ons tegemoet. Hij haalde vervolgens zijn gebit uit de mond deed deze in een thee mok met water waar ik overigens nu nog een trauma van heb, ik drink nu nog niet uit zo'n glas. Waarop ik hem vroeg "wat voor rotzooi heb je nu meegenomen". Cipier R werd kwaad zijn kop stond op onweer toen ik die opmerking maakte. "dit is paardenworst Cipier E" mompelde hij en "als Cipier E dat rotzooi vindt hoeft hij dat niet te eten en krijgt hij ook geen nasi rames meer". Daar kon ik het meedoen, ik heb niks meer gehad die nacht. Cipier E

Ministeck Nachtdienst

Met Cipier J gehad, die had van die grote klauwen zoals je weet. En 's morgens kreeg je al te horen dat hij s' avonds zijn ministeck mee zou nemen. Kun je je dat voorstellen die kleine rotstukjes die moest je in een of ander ding zetten. Als ik ergens een hekel aan had was dat wel de ministeck van Cipier J. Maar ja het geschiedde Cipier J kwam s' avonds na de koffie, chips en cola met zijn ministeck op de proppen. Dit ministeck spelletje wordt overigens gemaakt door de fabrikant Jumbo spellen. Dit had ik gelezen op de doos waar het inzat. Ik zet het wel even klaar zei Cipier J (niemand reageerde overigens) ik loop even een rondje en dan doen we even een spelletje. Cipier J ging inderdaad op ronde, toen hij op het vlak was riep ik hem naar boven dat er telefoon voor hem was. Flauwekul natuurlijk, ik had de hoorn naast de telefoon gelegd. Cipier J kwam boven en pakte de hoorn, ik hoor alleen maar tutututut zei Cipier J, wie was het? Ik vertelde hem dat het een vertegenwoordiger was van Jumbo spellen die hem moest hebben. Cipier J kon mijn bloed wel drinken en liep kwaad naar beneden, vervolgens heeft hij de hele nacht niks meer tegen me gezegd en heeft dat een week volgehouden. Wat ik er mee bereikte is wel duidelijk wij hebben die bewuste nacht geen ministeck meer gezien en hij heeft nooit meer dat dommespel meegenomen wanneer ik met hem nachtdienst had. Cipier E

Levensverhaal

Het levensverhaal van een ex-gedetineerde en zijn Cipier. Op 11-jarige leeftijd verhuisde ik van het mooie Harlingen waar ik een onbezorgde jeugd had, waar ik mijn vrienden moest achterlaten naar het Overijsselse Deventer. Ik kwam met mijn ouders in een wijk te wonen waar vele gastarbeiders in dienst van Tomassen & Drijver woonde en vele woonwagenbewoners die hun wagen in ruilde voor een huis namen hun intrek in deze wijk. Van het Stadfries wat ik behoorlijk sprak leerde ik de straattaal ik leerde de woonwagetaal (Bargoens) en leerde de cultuur en gewoonten die in een multiculturele wijk behoren. Je maakt vrienden en komt bij de vrienden thuis, als jonge jongen merkte je natuurlijk al dat het in deze gezinnen anders ging als bij jou thuis. De opvoeding was anders, je zag slaapkamers waar ze met 4 kinderen op sliepen en je zag natuurlijk dat vele gezinnen niet te besteden hadden van wat ik gewend was. In het weekend zag ik mijn familieleden wel eens een borreltjes of een flesje bier drinken in de middag of avonduren.

Maar wat mij als kind opviel dat bepaalde gezinnen al rond het middaguur behoorlijk dronken en het eten was vaak niet meer dan een kroketje of een patatje. Bij de woonwagenbewoners was vooral en dat valt nog steeds op keurig netjes in huis, daar leerde ik schoenen uit te doen voor binnenkomst. Op een middag was ik op mijn fietsje achter de flats waar ik woonde aan het crossen ik zag iemand aan de waterkant zitten die er opvallend uitzag en bij het naderen van deze persoon haalde hij net een vis uit het water. De man begon tegen mijn op dat moment een mannetje van 12 jaar denk ik een voor mij indrukwekkend verhaal te vertellen. Hij kwam net uit de gevangenis en had een behoorlijke tijd gezeten, hij vertelde en dat kan ik mij als de dag van vandaag nog herinneren hoe het gevangenisleven was. Het was een tot op de dag van vandaag voor mij nog steeds een fascinerend verhaal, een verhaal wat indruk maakte en een verhaal die mijn levensweg heeft bepaald. De man met zijn zelfgemaakte tatoeages op zijn vingers waar love op stond, de armen vol namen ik denk van dierbaren vertelde vol passie tegen een 12-jarige. Later begreep ik waarom. Op eens werd ik geroepen door een buurvrouw uit de flat met de vraag of ik naar huis wilde gaan mij moeder zocht mij vertelde ze mij. Bij thuiskomst heb ik zo op mijn sodemieter gehad dat moment zal ik nooit vergeten. Hoe kon ik het in mijn hoofd halen om met de grootste crimineel van Deventer aan het viswater te gaan zitten. Op dat moment kwam er een ommekeer in mijn leven, mijn beroepswens van vrachtwagenchauffeur en of zeeman vervloog. Vanaf dat moment wilde ik in de gevangenis werken, met dit soort mannen wilde ik gaan werken, ze waren interessant en ze trokken mij aan. Zeven jaar later op mijn verjaardag 30 oktober kreeg ik als 19-jarige jongen te horen dat ik was aangenomen bij het gevangeniswezen, ik had alle testen doorstaan. Mijn opleiding als gestichtswachter zou binnen zeer korte tijd starten in Veenhuizen. Het was een koude winterdag in februari, ik moest mij melden bij de hoofdingang van het station van Assen. Daar zouden wij opgehaald worden met een bus door medewerkers van het ministerie van justitie. Zo rond de klok van 10.00 uur op een maandagmorgen verscheen er een echte gevangenis bus, zo'n blauwe met tralies voor de ramen. Ik herkende deze bus deze werd namelijk gebruikt bij de gijzeling van de Franse ambassade in 1974 in Den Haag dit was de eerste grote gijzeling in de Nederlandse geschiedenis. De Japanse terroristen werden namelijk met deze bus naar Schiphol vervoerd. Bij het aankomen in Veenhuizen werden wij groepen verdeeld die een huisje toegewezen kregen. Ons huisje zou de eerstkomende maanden de Oude gracht 22 zijn. Binnen 24 uur moest ik al bij majoor Timmer komen, ik dacht wat is dit nu. Het was een man met een Drents accent en die op zeer korte en krachtige toon mij heel duidelijk maakte dat ik de jongste gestichtswachter was die ooit is aangenomen. Het werd mij al snel duidelijk dat er met deze man niet te dollen viel na twee minuten stond ik dan ook weer buiten. Na twee maanden opleiding in Veenhuizen werd mijn standplaats bekend. Het zou de strafgevangenis en het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen worden. Op een maandag moest ik mij melden keurig in uniform kwam ik aan als jonge vent in het grote Den Haag. De strafgevangenis in Scheveningen stond bekend als een bajes met extreem gevaarlijke gedetineerden. Als jonge jongen kwam ik oog in oog te staan met o.a. Klaas B, de Molukse kapers, Pieter M, Charlie d. S, Koos H een Nederlandse seriemoordenaar die in 1980 werd gearresteerd en in 1982 tot levenslang werd veroordeeld. Ook kwam ik bekenden tegen uit Deventer, jongens die bij mij in de wijk woonden en die voor ernstige geweldsdelicten gedetineerd zaten. Na een aantal jaren Scheveningen werd ik overgeplaatst naar Zwolle, eerst gemeentepolitie en later naar het Huis van Bewaring aan de Menno van Coehoornsingel in Zwolle. Binnen twee jaar wilde ik weg de directeur in die tijd Jan T een oud Limburgse mijnwerker vond dat ik de gedetineerden te veel aandacht gaf. Menig discussie volgde toen ik de opmerking maakte naar meneer T "we leven niet in de middeleeuwen en de tijd van de galg is voorbij" kreeg ik een overplaatsing naar Leeuwarden. Het was vrijdag 17 november 1995 omstreeks 20.00 uur veranderde mijn leven in een klap. Ik zal er verder niet te veel op ingaan maar op deze avond kreeg ik een ernstig auto-ongeluk waarbij een vriendin om het leven kwam en ik een jaar lang in revalidatie moest. Tijdens mijn revalidatie miste ik de bajes, mijn collega's en lekker een sigaretje roken bij de jongens op cel. Na 16 maanden mocht ik mij weer in mijn uniform hijsen, maar ik

kon de trap niet meer op van de pijn, na drie uur lopen was ik kapot. Mijn doelgroep zou ik nooit in de steek laten, vanaf mijn 19e jaar voel ik mij thuis binnen het milieu van jongens en meisjes die om wat voor reden dan ook op het verkeerde pad beland zijn. In 2008 ben ik begonnen in Nederland met de nazorg ex-gedetineerden. Mijn organisatie begeleid mensen met een gedragsstoornis en een forensisch kader. Mensen die ik begeleid hebben vaak een behoorlijk detentieverleden achter zich liggen. Deze ex-gedetineerden willen graag hun ervaringen vertellen vanaf de arrestatie, inverzekeringstelling, eis van de rechter, het gevangenisleven en het moment van vrijlating. Voor velen begint daar hun tweede straf. 80% van de Nederlandse gedetineerden hebben een afschuwelijk leven achter de rug voordat zij hun daad uitvoerde. Het motto van C is achter iedere deur schuilt een verhaal. Cipier C

De karbonade

In de 70e jaren werd er ook nog door een kok gekookt voor de gehele inrichting dus voor de A-vleugel en de B-vleugel. Hij had hierbij assistentie van 4 gevangenen die hem hielpen met piepers jassen en groenten schoonmaken ook diverse andere werkzaamheden o.a. brood bakken vullen, beleg snijden enz. enz. werd in de inrichting keuken zelf verzorgd. Zoals in elke grote keuken bleef er regelmatig eten over door allerlei oorzaken. Als de kok naar huis ging werd hem dan ook regelmatig gevraagd of er nog wat te bikken was. Zo ook deze dag had Cipier S aan kok Roelsing gevraagd of er nog wat voor hem was te bikken want, hij had die middag thuis niet kunnen eten. Kok Roelsing, had nog wel wat staan en rond 19.00 uur komt Cipier S bij mij langs. Ik was belast met post 3e poort. Op deze plaats werden de sleutels voor de B-vleugel o.a. uitgegeven. Ook kwamen hier gevangenen langs die van de A-vleugel naar de badmeester moesten douchen. Onze directeur B was rond 18.00 uur de luchtplaats overgegaan naar de B-vleugel. Het was een heerlijke avond. Zoals gezegd komt Cipier S bij mij langs keurig in zijn uniformjasje met daaronder een mooi netjes gestreken overhemd en stropdas voor. Na de sleutel van de keuken bij mij te hebben gehaald begaf Cipier S zich daar dan ook naar toe. Omdat het rustig was en ik ook de hoop had dat er voor mij wat lekkers was (ik had hem gevraagd even te kijken of er nog "overschep" was) begaf ik mij ook naar de luchtplaats. Op zo'n 20 meter van mij was de deur van de keuken. Op een gegeven moment zie ik Cipier S met iets in zijn hand de keuken uit komen en ging bezig de deur af te sluiten. Hij stond met zijn rug naar de deur van de B-vleugel waar, op datzelfde moment directeur B naar buiten kwam. Cipier S had echter de verkeerde sleutel en moest dus de afsluit handeling herhalen. De directeur B kwam ondertussen richting mij gelopen. Ondanks de toestemming van de kok wilde ik niet dat de directeur B zag wat Cipier S bij zich had en riep "wil het niet Cipier S". Hij kijkt in mijn richting en ziet de baas aankomen en bedenkt zich niet en stopt iets in de binnenzak van zijn uniformjas en komt rustig naar mij toe. Ik opende op dat moment snel het kleine poortje voor de directeur zodat wij hem snel kwijt waren. Hij liep gelukkig verder richting A-vleugel. Cipier S echter was blijven staan en deed net of hij nog sleutels moet hebben. Na de baas te hebben door gelaten begon Cipier S te mopperen en trok hierbij zeer snel zijn jas uit. Wat was er nu gebeurd: Er waren nog diverse vet gebakken karbonaden over en hij had er een in een stuk handdoekpapier gedaan om voor mij mee te nemen. Bij het zien van de directeur was hij geschrokken en had de handel in zijn binnen zak gestoken. Echter het papier was niet opgewassen tegen de vette karbonade en de jus had zich verplaatst door zijn jasje in het overhemd. Nu dat was een pracht gezicht zijn hele linkerkant was bruin van de jus een plek zo groot als een eten bord tot aan zijn oksel toe. En daar stond hij, in zijn overhemd met stropdasje voor. Dat ik niet meer bijkwam van het lachen na dit alles te hebben waargenomen hoef ik niet uit te leggen. Cipier H

Sjoerd

Sjoerd was groot en behoorlijk op gewicht. Toen hij voor het eerst zijn stappen in de werkzaal zette was hij nogal schuchter en niet erg spraakzaam. Zijn verschijning en zijn opstelling waren niet overeenkomstig. Sjoerd beschouwde zichzelf als gelijke aan het personeel, hij zag zichzelf niet als een crimineel. Sjoerd was wel gewend om de handen uit de mouwen te steken, want als

er even geen werk voorhanden was op de werkvloer, dan was hij karweitjes aan het zoeken en hield zich daar geconcentreerd mee bezig. Hij kon tijdens de koffiepauzes erg goed klaverjassen, vooral als hij de “maat” was van werkmeester B. Er werd in die dagen gewerkt met een order van vijfverfolie, deze vijfverfolie werd aangeleverd op grote dikke rollen en wogen soms wel meer dan 800 kilo per rol. Om goed met de folie te kunnen werken moest deze op kamertemperatuur zijn en daarom werden deze rollen in de werkplaats opgeslagen. Als we dan een rol nodig hadden, werd er een metalen buis doorheen gestoken en daarna werd de rol op een soort statief gezet, zodat de folie kon worden verwerkt. Dit plaatsen van zo'n rol was voor de sterkste jongens een uitdaging. Vaak lukte het niet en dan werd Sjoerd erbij geroepen en moest Sjoerd het karweitje klaren. Dan nam Sjoerd plaats, spreidde zijn benen, bukte en tilde zonder te blikken of blozen de rol op het statief. Vervolgens draaide hij zich weer om en liep naar zijn werkplek terug, de stomverbaasde medegevangenen achterlatend. Dergelijke acties verhoogde zijn aanzien tot ongekende hoogte. Het kon wel een gebeuren dat een medegevangene vervelend en uitdagend was. Sjoerd pakte dan betreffende persoon vanachter vast, met beide armen omklemmend en kneep volgens de “Sjoerdmethode” de man even samen, met als gevolg een week spierpijn voor deze persoon. Zelfs de vorkheftruck die voor til werkzaamheden werd gebruikt, had van werkmeester B. de bijnaam ‘Sjoerd’ gekregen. Sjoerd nam alles wat door werkmeester B en ondergetekende werd gezegd en gevraagd voor 100% serieus. Op een gegeven moment nam werkmeester B Sjoerd even apart om hem te vertellen dat ondergetekende zware medicijnen behoefde en daarom wel eens wat vreemd zou kunnen reageren. Werkmeester B vroeg hem om mij extra in de gaten te houden, voor het geval dat mij iets mocht overkomen. Vanaf dat moment week Sjoerd geen seconde van mijn zijde. In de dagen voorafgaande aan zijn zitting, was Sjoerd opvallend onder de indruk en nog minder spraakzaam dan voorheen. Bij een controle op zijn aanwezigheid zagen we Sjoerd niet in de gang. Verderop kwamen we bij een pallet met daarop een grote doos. En daar lag Sjoerd als een baby, met zijn duim in de mond. Een ander moment was ik met Sjoerd naar de Weberwerkzaal om wat spulletjes te halen. Aangekomen bij de Post Gang, zei ik tegen Sjoerd: “Blijf hier maar wachten, dan ga ik via de werkzaal naar deze deur en nemen we vandaar de spulletjes mee naar de foliewerkzaal.” Toen de collega van Post-Gang Sjoerd zag staan voor een in zijn ogen verkeerde deur, zei hij tegen Sjoerd dat hij voor een andere deur moest gaan staan omdat die deur nooit gebruikt werd. Sjoerd antwoordde hierop: “Ik moet hier wachten, want werkmeester S heeft het gezegd.” Achteraf bleek dat ik mij vergist had in de deur. Dat was Sjoerd. Werkmeester S

Belevenissen in de gevangenis

75 jaar geleden. Op de hoek Oosterstraat - Oosterkade in Leeuwarden was ongeveer 40 jaar een sigarenwinkel gevestigd. Op de gevel prijkte op een groot bord met de tekst “Het Sigarenhuis”. Mijn vader was de eigenaar. Op een middag toen ik nog thuis was voor de lunch werd ik door mijn vader opgebeld. “Wil je voor mij naar de gevangenis om een pakje met rokerij te brengen”. Ik was toen een jongetje van ongeveer 10 jaar. Natuurlijk vond ik dit wel interessant. Wij woonden op het Emmaplein. Het was nog wel tien minuten lopen van huis naar de winkel. Ik zat op de lagere school in de Margreet de Heerenstraat. Na de middagpauze begon de school om kwart voor twee. Het was dus wel kantje boord om nog op tijd op school te komen. Maar als alles meeliep zou het wel lukken. De winkel is niet zover van de gevangenis. Via de Keizersgracht is het een paar minuten lopen naar het Blokhuisplein. Mijn vader stond al ongeduldig in de winkel op mij te wachten. Bij DeBlokhuisPoort aangekomen stond ik voor de grote zware toegangsdeuren met een zware ijzeren klopper. Ik liet de klopper enkele malen tegen de deur vallen. Een angstig lawaai. Na enige tijd werd de deur geopend en vroeg een nors uitzierende portier wat ik moest. Ik vertelde hem dat ik een pakje met rokerij bij de magazijnmeester moest brengen. Loop maar over het plein naar de andere poort was zijn commentaar. De deuren werden gesloten. Ik was nu echt in de gevangenis. Op het grote plein stonden een aantal gevangenen in bruine kleren. Ze keken mij aan. Ik durfde bijna niet naar hen te kijken. Ik was een beetje bang maar ik liet het niet

merken. Als kleine jongen in de gevangenis bij een aantal boeven. Want zo werden ze vroeger altijd door ons gezien. Bij de tweede deur aangekomen die even groot en log was als de eerste hing ook weer een zware ijzeren klopper. Met de zware klopper kondigde ik mijn komst aan. De deur werd geopend en direct weer gesloten. Ik werd direct naar de magazijnmeester gebracht. Daar gaf ik mijn pakje af. De magazijnmeester tekende een briefje. Hij had de rokerij ontvangen en moest daarvoor zijn handtekening zetten. Ook hier waren een paar in bruine kleding gestoken gevangenen. Ik vond het interessant maar toch ook een beetje griezelig. Na de heren gedag te hebben gezet zette ik koers naar de winkel. Weer over het plein. Weer langs de gevangenen. Ze knikten mij gedag en ik deed mijn hand omhoog om te laten zien dat ik dit wel vriendelijk vond. Terug in de winkel vertelde ik mijn vader mijn belevenissen en liep naar school. Toen ik op school de klas binnenkwam vroeg de onderwijzer mij waarom ik zo laat was. Ik vertelde hem dat ik in de gevangenis was geweest. Naar de gevangenis? Wat moest je daar? Ik vertelde dat ik daar voor mijn vader rokerij moest brengen. Natuurlijk moest ik het gehele verhaal over mijn belevenissen in de gevangenis in geuren en kleuren vertellen. Mijn klasgenoten zaten met open mond te luisteren hoe alles was verlopen. Ze vroegen mij of ik ook bang geweest was. Ik vertelde hun met de borst vooruit dat ik helemaal niet angstig was geweest. Ik vertelde niet dat het wel een beetje eng was. Natuurlijk was ik trots en voelde mij de held van de dag. Bezoeker Hotze Rusticus

Gijzeling

Het was op een warme zonnige zomerdag in het weekend. Ik deed een dienst op de A-vleugel. Daar was ook een gevangene L. D geplaatst. Dit is in het gevangeniswezen een beruchte naam. Hij was ook betrokken geweest bij een gevangene opstand in Den Haag. Hij zat bij ons op de bovenste etage. Ik draaide daar een dienst met Cipier E. Op een gegeven moment was ik hem kwijt, loop ik over de etage heen en zie ik hem op de het bed zitten op cel van L. D. De gevangene had een nagelknippertje, waar een scherp stukje opzat, bekijk zo'n knippertje maar eens, op de keel gezet van Cipier E. Tevens hield de gevangene hem in een soort van houtgreep. Ik vroeg aan gevangene L. D wat er aan de hand was en waarom hij Cipier E zo vasthield. Gevangene L. D. wilde zo bleek een gesprek afdwingen met de directie. Tevens was L. D. bang voor de gevolgen van deze daad die hij in gang had gezet. Hiervoor gebruikte hij Cipier E als een soort schild. In het verleden na de gijzeling in Den Haag hebben ze veel klappen gekregen, hij was bang dat dit weer zou gebeuren. Kort door de bocht, ik heb gevangene L. D. toezeggingen gedaan dat ik voor hem in zou staan als hij Cipier E niets zou aan doen. Tevens zou ik contact met de directie zoeken. Gevangene L. D. heeft mij vertrouwd, heeft Cipier E losgelaten en we zijn met zijn tweeën naar de grote luchtplaats gegaan. Daar is later de directeur gekomen om met gevangene L. D. in gesprek te gaan. Voor deze actie is gevangene L. D. later wel in de isoleer terecht gekomen. Het rare van het hele voorval is dat ik dit nooit als een gijzeling heb ervaren. Op een natuurlijke manier heb ik deze situatie benaderd. Later hebben we het er nog wel eens over gehad, Cipier E en Ik. Daarin sprak hij zijn dank dan in uit en dat hij blij was dat door overleg erger voorkomen was. Ik heb het nooit zo gerealiseerd maar het was een penibele situatie. Cipier H

Wil je met me trouwen

Op een gewone bezoekdag, volgens mij op een donderdag, deed ik dienst als portier in de portiersloge. Het was vrij druk aan het glas want het bezoek kwam terug en ik was net twee oudere mensen aan het aanspreken. Plotseling komt mijn collega mij onderbreken en vraagt aan het bezoek of hij even een moment van hun tijd mag hebben. Verbaast kijk ik hem aan terwijl hij op zijn knie voor me gaat zitten. Hij zei "lieve Petra, we kennen elkaar nu al zo lang, we hebben al zoveel samen meegemaakt en ik wil je graag iets vragen...Wil je met me trouwen??? De mensen aan het loket vielen zowat in katzwijn omdat het zo romantisch was, maar ze wilden ook graag een antwoord van mij horen! Nadat ik plechtig beloofde dat ik erover na zou denken, vertrok het bezoek met hun hoofd in de wolken. Wij zijn in lachen uitgebarsten want het was

niets meer of minder dan even een adempauze inlassen vanwege de drukte met het bezoek.
Cipier P

Geboeid publiek

Ik ben via een beveiligingsbedrijf bij DeBlokhuisPoort aan de slag gegaan en dat was in 1996. Mijn collega's en ik wilden natuurlijk alles van het vak leren en dus moest er geoefend worden met boeien. Rond een uur of half 5 's middags was het even rustig en dus werden de boeien van het kantoor van de planning gehaald. Een collega beveiligder boeide mij op de rug en ik kon er met mijn dunne polsjes zo weer uit. En dan kon hij mij opnieuw boeien zodat hij de techniek goed onder de knie kon krijgen. Toen was het mijn beurt om hem te boeien. Maar hij had niet mijn dunne polsjes en toen bleek dat het sleuteltje krom was... Het liep al tegen 5 uur en het personeel kwam terug van de vleugels. En terwijl ik in de portiersloge de deurtjes gaf stond mijn collega in het halletje bij de wc geboeid toe te kijken, smekend dat ik niemand binnen zou laten. Uiteindelijk heb ik hem toch los weten te krijgen. Cipier P

De Weaze

Ik had een late portiers dienst en zo rond 19.50 uur werd er aangebeld en ik deed de deur open. Er kwam een man binnen die volgens mij gedronken had. Hij had een voetbal onder zijn arm en vroeg mij waar "de Weaze" was. Ik heb hem uitgelegd waar hij heen moest lopen maar hij ging niet weg, hij vond mij zo aardig en lief en bijzonder dat hij had besloten de hele avond naar mij te gaan kijken. Toen ik hem toch dringend verzocht om weg te gaan sloeg de sfeer om en ging hij demonstratief op de stoel bij de voordeur zitten. Hij weigerde weer om weg te gaan. Toen vertelde ik hem dat ik voor assistentie ging bellen om hem de deur uit te zetten. Ik belde naar de B-vleugel en terwijl ik dat deed stond de man op en wilde weggaan. Dus ik hield de deur voor hem open en hij stapte naar buiten. Toen heb ik snel de telefoon weer gepakt om de vleugel af te bellen maar de man had zich omgedraaid in de deuropening en kwam tussen de automatisch sluitende deur te zitten. De deur ging wel meteen weer open maar de man zei heel dreigend: "Als jij vanavond naar huis gaat sta ik je op te wachten". Daarna draaide hij zich om en liep weg. Ik vertelde dit aan de Cipier van de B-vleugel en die zei dat ik wel met hem mee kon rijden naar de parkeerplaats achter omdat deze Cipier zijn auto op de binnenplaats had staan. Ik vond dit overbodig en vond dat ik best bij de woonboot langs kon lopen maar na aandringen ben ik later toch op de binnenplaats bij de Cipier in de auto gestapt en heeft hij me achter bij de parkeerplaats eruit gezet en ben ik naar huis gereden. Een paar dagen later vernam ik dat er later die betreffende avond een man aan de deur was geweest die aan de beschrijving van de man met de voetbal voldeed. Aangezien de intercom naar de B-vleugel het niet deed zal ik er nooit achter komen of hij nou werkelijk voor mij was gekomen maar hierna ben ik wel een stuk voorzichtiger en misschien ook wijzer geworden. Cipier P

Openmonumentendag

Ik weet niet meer in welk jaar dat het was maar het is alweer een aantal jaartjes geleden dat ik een late portier had in het weekend in uiteraard DeBlokhuisPoort. De vroege portier had mij al gewaarschuwd dat het open monumenten dag was en dat ook DeBlokhuisPoort "per abuis" op de lijst stond. Er was al een papier op de voordeur bevestigd dat de inrichting niet van binnen te bezichtigen was maar dat weerhield de monumenten liefhebbers er niet van om aan te bellen. Bij DeBlokhuisPoort kon er ook in het weekend invoer gebracht worden en dus moest ik de mensen die aanbelden wel te woord staan. Er kwamen die middag twee mensen over de brug en die belden aan. Plichtsgetrouw deed ik de voordeur open en stond de mensen te woord. Ze kwamen voor de open monumenten dag en wilden de inrichting in, ik legde uit dat het een huis van bewaring was dat nog in gebruik was en dat de mensen niet naar binnen konden. Toen de twee weg wilde deed ik de deur open en dat had ik beter niet kunnen doen. Ineens liepen er veel meer mensen naar binnen en ik kon de knop niet loslaten omdat er dan mensen tussen de deur zouden komen te zitten. Het stond helemaal vol met mensen en ik moest tig keer hetzelfde

verhaal vertellen want niemand wilde zich met een kluitje in het riet laten sturen en als de mensen weggingen kwamen er weer nieuwe mensen binnen. Toen ik eindelijk iedereen de deur uit had, heb ik besloten de deur dicht te laten voor iedereen die geen tas met eventuele invoer bij zich had. De reactie van de mensen was wel grappig, ze bleven bellen en op de deur kloppen en stonden er met hun neuzen platgedrukt tegen het raam aan. Ze zagen mij niet want ik zat in het hoekje. Later heeft de organisatie van de open monumenten dag hun excuses aangeboden en voor de overlast kregen de portiers een boekje over de mooiste monumenten van Leeuwarden. De mooiste is voor mij nog altijd “DeBlokhuisPoort”. Cipier P

Ontsnappen op een al oude wijze

Het is uit de wat nieuwere oude doos maar in 2005 (denk ik) heb ik als politiemann een keer midden in de nacht één van de veroordeelde daders van de (bekende Leeuwarder) moord op Manuel Fetter van de binnenplaats geplukt nadat deze was ontsnapt uit zijn cel door op de één of andere manier 2 tralies door te zagen en middels aan elkaar geknoopte lakens naar beneden was geklommen en zich vervolgens had verstopt achter een soort van transformatorhuisje... In een relatief nieuwe tijd ontsnappen op een al oude wijze... Misschien is het iets waar jullie niks aan hebben maar niet geschoten is altijd mis. Groet, Bouwdie Hovinga, Politie Leeuwarden.

Uitslag

Het zal ergens in het jaar 1998 geweest zijn dat er in de avonduren om omstreeks 19.30 uur een gedetineerde op de intercombel drukte. Hij had het verzoek of ik even bij hem langs kon komen omdat hij overal uitslag kreeg. Vooral in zijn gezicht werd hij erg rood en had zelfs bulten op zijn voorhoofd volgens zijn zeggen. Gaf verder aan dat hij voor het eerst paracetamol met codeïne had gehad en denkt dat hij daar nu allergisch op reageert. Hierop ben ik naar zijn cel gelopen om hem te zien. In de avonduren was het gebruikelijk de deur niet te openen in verband met de veiligheid en dus het vierkante celluikje geopend moet worden om iets te constateren of te geven. Bij zijn cel aangekomen en bij het openen van zijn luikje zat ik tegen 2 blote billen aan te kijken. Hij stond namelijk op zijn stoel en had zijn blote achterwerk tegen het luikje van 20 bij 20 cm aan gedrukt en had mij dus goed te pakken. Cipier M

Zonder benen

Onderstaande zal ook ergens rond 1998 in de avonduren geweest zijn. Op cel A 001 zat een gedetineerde zonder benen met een rolstoel. Deze gedetineerde was op transport geweest naar de rechtbank en werd teruggebracht door het DV&O, die ons van tevoren telefonisch hadden ingelicht dat de gedetineerde vervelend was en zelfs een collega van hun had gebeten. Bij aankomst in de BHP was hij nog vervelend en werd er acuut besloten met dienstdoende collega's om hem naar de isolatiecel te plaatsen. Met enig gepast geweld deze man voor zover dit van toepassing is op iemand zonder benen en uit een rolstoel te trekken en uit te kleden. Ondanks deze voor ons toch wel vreemde maar gelukke strafcelplaatsing vroeg ik aan collega of alles verder op cel aanwezig was. Cipier H gaf het legendarische antwoord dat alles aanwezig was behalve de sokken die moesten er alleen nog in. Cipier M

Lekkage

Op een zaterdagmorgen ergens in 2006 was er een waterlekkage bij de isolatiecellen op de B-vleugel. Door ons is toen geconsigneerde onderhoudsman opgepiept om dit euvel te verhelpen. Toen hij een half uur later arriveerde zijn wij (Cipier H en Cipier M) met hem naar de isolatiecellen gelopen om de lekkage te verhelpen. Omdat de lekkage vermoedelijk boven de isolatiecellen was moest de onderhoudsman via een klein luik op de kruipruimte van de isolatiecellen zijn. Via een trap door het luikje is hij naar een hoofdkraan gekropen om deze af te sluiten. Echter de hoofdkraan (waarschijnlijk de originele uit 1874) brak af en het hete water spoot er met kracht uit. Aangezien er ook allemaal stroomleidingen (220 volt) liepen en het een ruimte betrof van hooguit 50 cm hoog schrokken we alle 3 hevig van deze mogelijk

levensbedreigende situatie. De onderhoudsman kroop echter als een getrainde slang tussen het water en over de leidingen terug naar zijn enige uitweg terug naar het luik waar wij nog steeds machteloos stonden te kijken. Eenmaal veilig op de grond snel naar het ketelhuis in de jodengang om daar de hoofdkraan maar dicht te draaien. Daar aangekomen alle kranen dichtgedraaid en natuurlijk was de laatste kraan de kraan die wij moesten hebben. Weer terug bij de isolatiecellen liep inmiddels het hete water aan alle kanten uit het plafond en in de bedieningskast voor de isolatiecellen. In de achterste cel zat namelijk 1 gedetineerde die wij slalomtend tussen het vallende hete water door eruit hebben gehaald. Dit avontuur wordt nog steeds wel eens geëvalueerd door ons en concluderen nog steeds dat de onderhoudsman D. niet ongelukkig is geweest in deze. Cipier M

De cipier vertelt, deel 2

Cipier op reis

Er werd aan mij gevraagd of ik iemand wilde begeleiden naar zijn familie. Dit was iets anders dan de dagelijkse handelingen van het beroep Cipier. Deze man woont op een woonwagenkamp. Dit wilde ik meemaken temeer ook omdat mijn interesse naar andere culturen uitgaat. Zogezegd, zo gedaan. Op een mooie zonnige dag in maart ging ik samen met de man op reis naar zijn familie die op een woonwagenkamp stond. Om negen uur werden wij met een grote zwarte Mercedes afgehaald en reden richting Amstelveen. Op het kamp aangekomen werden wij begroet door de familie en ik werd uitgenodigd om in de wagen van zijn ouders een kopje koffie te drinken. Ik ging de wagen binnen en stelde mij voor aan de familie. De wagen was sfeervol ingericht. Precies wat ik mij ervan voorgesteld had. Mooie sierlijke rode gordijnen en lamp bestaande uit wel honderden kristallen en een rood bankstel. In het midden sierde een grote tafel die bewerkt was met houtsnijwerk. Een grote eettafel en prachtige kasten waarin het porselein werd tentoongesteld. In de wagen waren grootouders, ouders, familie uit Frankrijk en drie broers en een zusje van de man die ik moest begeleiden. Er werd gevraagd of ik koffie of zigeunerthee wilde hebben. De smaak van koffie is mij wel bekend dus gaf ik de voorkeur aan zigeunerthee. Een delicatessen, thee met stukjes aardbei, meloen en citroen. De moeder van (...) had cake, appelgebak en een soort koek gebakken en deze waren uitgesteld op de tafel waaraan wij zaten. Na het eerste gebakje werd al gauw het tweede stuk cake op mijn bord neergelegd en dit stuk ging met moeite naar binnen. Niet om de smaak maar om de grote van het gebak. Na een uurtje hebben gepraat werd ik het kamp rondgeleid. Het kamp bestaat uit zo'n tien wagens en er woont alleen familie. Het is een nieuwe locatie, de familie heeft de locatie nu vier jaar. Het terrein werd gesierd door grote auto's van Mercedes tot ja zelfs twee Rolls-Royce, een witte en een goudkleurige. Op het terrein staat ook een schooltje voor de kinderen. Maar deze was tijdelijk dicht wegens afwezigheid van een leerkracht. Het laatste jaar kregen de kinderen les van een vrijwilliger die een aantal uurtjes per week zijn kennis aan de kinderen overbracht. Toen kwamen wij aan bij een zeer oude auto. Het was de eerste Benz (rond 1900) die in nieuw staat in de zon stond te blinken. Met deze auto werd gereden op bijeenkomsten van old mobiles. En ja hoor de auto werd gestart en de zigeuner-koning zat als een koning achter het stuur. De auto kwam al hoestend op gang en reed een aantal rondjes op het terrein. Het leek of de tijd honderd jaar terug werd gezet. De zon stond hoog aan de hemel en ik bemerkte dat het rond twaalfen werd, gezien aan de stand van de zon. Opeens zag ik een grote rookwolk achter een van de wagens vandaan komen en zei: "volgens mij staat de boel in de brand. Er werd gelachen en ik werd gerustgesteld met de woorden: "Schrik maar niet het is de barbecue die aangezet wordt". Al snel had ik het eerste stuk vlees, omvouwden door een stukje wittebrood, geserveerd met een glaasje fris. Dat was een klein uurtje nadat ik de koffietafel had verlaten en ik kon nog de vulling merken van het gebak. Na een klein half uurtje werden wij weer in de wagen verwacht voor het eten. Ik mocht plaatsnemen aan het hoofd van de tafel en mijn ogen vielen van verbazing bijna in mijn bord. Een tafel die wel vier meter lang was en twee meter breed stond vol met verschillende soorten geroosterd vlees, salades, harde broodjes en rundvlees in een speciale saus, sla en aardappelen en vele soorten drankjes van water tot cola en thee. Op mijn bord werden vier soorten geroosterd vlees gelegd aangevuld met sla, aardappel, brood en rundvlees in een voortreffelijke saus. Het geheel werd aangevuld met een hard broodje die in de saus met

rundvlees werd gestipt. Om de tafel zaten alleen de mannen en toen wij begonnen te eten werd er een tweede tafelgedekt. Aan deze tafel gingen de vrouwen zitten waar ook hetzelfde gerecht werd neergezet als op de tafel waar wij aanzaten. Het was een delicatessen, de vrouwen hadden een heerlijke maaltijd klaargemaakt en na een uurtje raakte ik vol. Ik had het gevoel dat ik uit mijn vel barstte er kon niets meer bij. Na de maal tijd werd weer de overheerlijk thee geserveerd. Na dit te hebben genuttigd zijn we naar buiten gegaan en hebben ons in een stoel laten zakken en wij werden gekoesterd door de zon. Na een drie kwartier geluierd te hebben werden wij weer in de wagen geroepen voor JA een bakje thee. Ik kon moeizaam uit de stoel komen, ik had het gevoel dat ik twintig kilo was aangekomen. Maar ja een bakje zigeunerthee kon er nog wel bij in. Ik liep de wagen binnen en weer raakte ik in verbazing. Op diezelfde grote tafel stonden wel tien verschillende soorten taarten, van appeltaart tot slagroomtaart, cake en vlaaien. Versiert met vers fruit, van kersen, aardbeien, druiven en noem maar op. Het leek wel een banketbakkerij. Ik mocht weer aan het hoofd van de tafel zitten en er werd een bord voor mij neergezet met een vork. Het eerste stuk gebak werd op mijn bord neergelegd en toegevoegd met de thee. Er werd druk gepraat en in de zigeunertaal. Een taal die ik nog nooit heb gehoord. Deze taal is niet te volgen ik kon er niets uithalen wat voor mij bekend was. Maar er werd regelmatig vertaald en als ze met mij wilde praten ging het over in het Nederlands. Na het overheerlijk stuk gebak genuttigd te hebben werd er een nieuw stuk gebak op mijn bord neergelegd. Ik had het gevoel dat ik uit elkaar plofte. Maar zo ben ik ook wel weer "niet laten kennen, opeten". Later kwam ik erachter dat als je een leeg bord hebt het een teken voor de zigeuner is dat de gast meer wil hebben. Dus bij het tweede stuk gebak liet ik een gedeelte liggen. Als gast werd ik behandeld als een koning. De gastvrijheid die ik kreeg was onvoorstelbaar. Maar aan elk sprookje komt een einde. De klok sloeg halfvier en het was tijd om weer richting Leeuwarden te vertrekken. De grote zwarte Mercedes werd voorgereden en wij namen afscheid van de familie. Ik bedankte de familie voor de grote gastvrijheid en liepen naar de auto om de terugreis te ondernemen. Wij kregen voor onderweg nog een grote doos met gebak mee, voor het geval dat wij nog trek in iets zouden krijgen. Zo kwamen wij om halfzes weer aan bij het huis van bewaring in Leeuwarden met een hele ervaring rijker. Cipier W

Tijdelijk ontsnapt

Er was een verbouwing bezig en als onderdeel daarvan was onder het voorste hek een deel de bestrating weggehaald. De mensen van Parketpolitie (transport gevangenen) hadden de jongeman uit hun transport bus gehaald en stonden met hem in de remise. (Een ruimte waar de gevangenen uit de Transportauto of bus komen en waar alle deuren en hekken op dat moment gesloten moeten zijn) zij, de Parketpolitie mannen waren aan het overleggen of de gevangene die zij terugbrachten eerst nog naar de administratie moest of dat hij direct door kon naar de "badmeester". Bij de badmeester komen alle gevangenen die worden ingesloten. Men moet zich daar ontdoen van alle kleding ook onderkleding en krijgen dan kleding of van de inrichting of zoals het nu gaat, mogen ze eigen kleding en ondergoed dragen. Maar alles wordt nagekeken op contrabande. Dus met een zwembad heeft een badmeester in een gevangenis niets te maken) Op dat moment heeft de gevangene vermoedelijk gedacht jullie kunnen mij wat en hup daar nam hij een duik onder de stang van het hek door en weg was hij. Wat gebeurde erop bijna hetzelfde moment: Twee Cipers P en H die voor een bepaalde tijd op de werkzaal werkten als werkmeester en dienst hadden, begeven zich naar beneden om van hun schafttijd te gaan genieten welk vaak middels een ommetje in de stad op het programma stond. Bij de portier aangekomen mochten we er niet uit. Navraag aan de 2e portier leerde dat er een gevangene van de B-vleugel die met de Parketdienst op transport was geweest naar de rechtbank was ontsnapt. Na een tijd wachten en voldoende info te hebben gekregen mochten we naar buiten. Collega P kende de gevangene want, deze had op zijn etage gezeten in de B-vleugel. Bij het lopen naar de binnenstad liepen wij door een klein straatje en op de hoek komt er ineens een knaap in training pak aan gerend. Op dat moment roep mijn collega P "dat is hem". Ik roep terug "pak hem". Cipier P vliegt achter de gevangene aan en in een reflex denk ik, niet achter hen aan maar binnendoor lopen want hij komt vast richting Provinciehuis gelopen. Aan het eind van het winkelstraatje kom ik weer op de

grote straat/ hoek provinciehuis en zie dat daar eerst de gevangene en op een paar meter daarachter Cipier P aan komen lopen. Ik liep meteen in de richting vanwaar zij kwamen om hem te grijpen. Vermoedelijk dacht de gevangene naar die grote moet ik niet naar toe en maakt rechtsomkeer richting voorkant Huis van Bewaring. Op het moment dat hij op de hoek van de straat aldaar was aangekomen zag hij een politieauto aankomen met sirene uit zuidelijke richting en ook uit oostelijke richting een motoragent ook deze had de sirene op de motor aan. Gevangene bedacht zich niet (vermoedelijk bang geworden dat er meerderen op hen zouden duiken) en liep naar de voordeur bij de portier van de gevangenis. En wat deed hij, hij belde aan om naar binnen te kunnen. Op dat moment ging ook juist de schuifdeur open en snelde hij naar binnen gevolgd door Cipier P en Cipier H almede een agent. Zo kreeg alles toch weer een goede afloop en kon hij weer lekker in het Huis van Bewaring slapen die nacht. Of hij over het voorval gedroomd heeft zal altijd onduidelijk blijven. Wel duidelijk is dat het waar is gebeurd. De Cipers P en H

Havermout

Cipier T werkte als kok in de keuken en de recepten waren altijd hetzelfde 24 pakken havermout van 200 gram op 50 liter melk. Het magazijn leverde altijd precies het benodigde dus T brengt 50 liter melk aan de kook en deed de 24 pakken in de kookketel. En zette het roerwerk van de ketel aan 5 minuten later hoorde T het roerwerk kreunen en steunen hij ging kijken en de inhoud van de ketel was 1 dik blok havermout T keek op de verpakking van de havermout en zag dat er geen 200 gram in zat maar 400 gram hij heeft de helft eruit geschept en het restant verdund met melk en het was evengoed een heerlijk papje de boeven hebben er niets van gemerkt. Cipier T

Snijders

Ik zal er nooit aan wennen, dacht ik. 1985 met de regelmaat van de klok was het weer zover. Groot alarm een "snijder" op de afdeling. Iedereen insluiten en medische dienst waarschuwen. 13.00 uur A-vleugel, tijd om de gevangenen uit te sluiten voor de "lucht". De celdeuren openen en kijken wat je dan weer tegenkomt. Ook deze keer was het goed raak, een "snijder", het bloed zat zelfs tegen de muren. Ik zei "kom zo terug" en deed de deur weer op slot. Ik heb nog nooit iemand zo hard horen roepen "help bewaarder ik ga dood". Onze opdracht was bij dit soort gevallen, alarm slaan, iedereen achter de deur en de medische dienst waarschuwen en zo nodig eerste hulp verstrekken. Na mijn zoveelste "snijder" wist ik dat zij dit deden om aandacht te vragen. Dit werkte altijd, zij kregen de volledige aandacht en altijd was de hele tent in rep en roer. De medische dienst was altijd snel ter plekke en de "snijder" werd dan behandeld. De verwondingen bleken altijd mee te vallen op een paar uitzonderingen na. Rond de jaren negentig werd de tv geïntroduceerd op de cel en toen was dit fenomeen zo goed als over, ik heb daarna nooit weer een "snijder" meegemaakt. Cipier W

De laatste keer

Neem de laatste slok van mijn cappuccino. Op mijn horloge is het halfzes. Het is tijd om te gaan. Vanavond is het grote sluitingsfeest van DeBlokhuisPoort. Met gemengde gevoelens trek ik mijn jas aan en loop naar de kassa om mijn bestelling af te rekenen. Buiten is de zon gaan schijnen. Eindelijk, leek een trieste dag te worden. Zet mijn zonnebril op en loop de Nieuwstad af richting Blokhuisplein. Onderweg kom ik enkele collega's tegen. Leuk ze weer te zien. Besef meteen dat het de laatste keer zal zijn. Al pratende nader ik het terrein van DeBlokhuisPoort. Een rode loper is uitgerold en aan weerszijden van de ingang naar de grote binnenplaats zijn planten geplaatst ter opluistering. Vriendelijk word ik ontvangen door de feestcommissie en een glas champagne in mijn hand gedrukt. Achter mij hoor ik een stem zeggen: "Syl, je moet eraan geloven we komen allemaal op de foto, vastgelegd voor je nabestaanden". Nee he, dat is niets voor mij, niet op de foto maar vooruit. Met een glimlach duw ik mijn tas en jas in zijn handen. "Hier, als je deze even voor mij vast wil houden? Ach, eigenlijk zou het zonde zijn geweest als ik het niet had gedaan. Leuk voor later en loop het terrein op. Een feesttent vult de grote binnenplaats en kleine

zithoekjes zijn geplaatst voor de mensen die liever buiten vertoeven. Ik begroet mijn collega's en kijk rond wie er verder zijn gekomen die ik ken. Eigenlijk valt de opkomst mij een beetje tegen. Ach, er zal vast nog wel wat binnendruppelen het is nog vroeg. Boven het geroezemoes van de stemmen uit klinkt een verzoek om ons naar de feesttent te begeven waar we worden verwelkomd. Ik blijf buiten staan. De tent is mij wat te vol en hierbuiten kan ik het ook heel goed volgen. Mijn gedachten dwalen af. Straks de poort even in en nog een laatste ronde maken. Medische dienst vooral nog even kijken nu kan het nog. Jee, wat zal er door mij heen gaan. Afsluiten denk ik het is mooi geweest. Ik drink mijn glas cola leeg en begeef mij naar de feesttent waar het lopend buffet wordt geserveerd. Verdraait lekker zeg, dat gaat er wel even in. Ik plaats het lege bordje tussen de overige restpartijen en loop naar een ingang. Maak niet uit waar ik begin, gewoon nog even naar binnen. Stilte.....leegte....herinneringen te over....het is goed zo. Je hebt je best gedaan Blokhuispoort. Je was een leuke werkplek. Je hebt het niet voor elkaar kunnen krijgen. Geeft eigenlijk ook niet. Rust nu zelf maar eens uit. Je hebt anderen rust gegeven voor een hele lange tijd nu is het jouw beurt. Ik zal aan je verzoek voldoen en nog eens langskomen om even bij je poort te blijven staan. En wat er ook met je gaat gebeuren je zal altijd het trotse middelpunt blijven van de binnenstad van Leeuwarden.

Morge Syl

Wie had dat gedacht. Ach, je hoorde het wel eens in de wandelgangen, maar dat was al zo vaak gebeurd. Gewoon lekker aan het werk gaan. Het zal zo een vaart niet lopen. Dreiging was er altijd. Dan was de spanning weer te snijden. Er een spoedbijeenkomst achteraan. "Beste mensen, wij mogen weer door" en je ging weer vol goede moed verder met je werk. De druk was even van de ketel en iedereen begon het wat te vergeten. Maar toch, ergens? Op de vleugels bleef het een rode draad. Iedereen schrok van de brand op Schiphol. Wat heeft dit voor gevolgen voor ons. Toen werd een vleugel stilgelegd. We voldeden niet meer aan de huidige eisen. Nee he, wat krijgen we er nou weer achteraan. De rode draad kwam weer volop in de aandacht. Jongens, dit gaat mis. En toen, juni 2007, we hadden het zien aankomen. Met lood in de schoenen gingen we naar de spoedbijeenkomst. De onmacht waren op de gezichten te lezen. En dan komt de mededeling DeBlokhuisPoort wordt tijdelijk gesloten, binnen 14 dagen moet iedereen overgeplaatst worden". Voor de duur van een half jaar ergens anders. De meesten zag je wel weer terug. Dan werd erover gesproken. Een half jaar. Ach dat is te doen. Ergens hoop je op verbetering, maar je weet wel beter. Dan komt na een half jaar het bericht. Op 1 april 2008. Eerst denk je wat een walgelijke grap. Maar het is serieus. DeBlokhuisPoort gaat definitief dicht. IK had nog zo tegen hem gezegd. "Toe jong, het ligt nu in jouw handen. Als je open wilt blijven? Zul je heel hard moeten werken". Het heeft niet mogen baten. Hij is nu gestript. Alles is eruit. Het is geen detentie meer. En wat er nu mee gebeurt? We zullen het wel eens lezen in de kranten. Maar de herinnering blijft. Acht jaar er met plezier naar toe gegaan. Het beste, Blokhuispoort. Het ga je goed..... Syl

Open Monumentendag 2008

Het is mooi weer buiten. Zonnetje, haast geen wind ik pak mijn fiets en ga er even op uit". Ik trok de deur achter mij dicht, haalde de fiets uit het schuurtje en met de MP3-speler aan mijn oren fietste ik de wijk uit richting de stad. Het was behoorlijk druk op de weg. Verdorie, het leek wel of iedereen met hetzelfde idee was gekomen. En iedereen scheen te denken dat de weg alleen aan hen toebehoorde. "Gewoon rustig doorfietsen meid" dacht ik bij mezelf. "Je niet druk maken daar is deze dag veel te mooi voor". En voor dat ik het in de gaten had stond ik weer voor je Poort. Ik stapte van mijn fiets en ging op het muurtje zitten. Even liet ik mijn gedachten de vrije loop. Ik keek op mijn horloge om te zien hoe laat het was. Als ik nog wat wilde doen moest ik nu echt verder. Met een glimlach stapte ik op mijn fiets. En ik vervolgde mijn weg. Toen las ik het in de krant. Zaterdag 13 september Open Monumentendag en DeBlokhuisPoort mag zijn deuren openstellen voor het publiek. Ik had het toch echt goed gelezen. Je hebt het voor elkaar gekregen. Die dag is voor jou, laat zien dat je er bent. Die middag plaatste ik mijn fiets op het

pleintje tegenover DeBlokhuisPoort. Wat een mensenmassa. Ik weet niet hoeveel je hebt binnengelaten door de jaren heen maar dit slaat alles. Volgens mij staan er in een dag net zoveel als jij ooit binnen hebt gelaten. Ik stak de weg over en mengde mij tussen de menigte. Op de grote binnenplaats waren tafels en stoeltjes neergezet. Een bandje speelde en de catering liep af en aan om de menigte te voorzien van een drankje. Aan een van de tafeltjes stond een van de bewaarders." He, Syl leuk dat je er bent". Ik zwaaide en voegde mij aan zijn tafeltje. Je was weer het middelpunt van de belangstelling. Als een Python slingerden de mensen door je gangen en ruimtes. Heb me er even tussengewurmt en mee laten stromen. Jammer dat je helemaal was leeggeplukt. Maar wat straalde je een kracht uit. Beneden op de A-vleugel bleef ik steken en voegde mij bij een collega in de bewaardersruimte." Laat de mensen maar komen, ik heb ze genoeg te vertellen". Die dag is van jou geweest. Het totale bezoekersaantal lag op 18.000 mensen. Je was de absolute topper gebleken. Ha, ik had ook niet anders van je verwacht. De komende drie jaren krijgen kleine ondernemers de gelegenheid om zich erin te vestigen en open voor publiek. Wat er daarna met je gebeurt? Geen idee. Het komt wel goed met jou. Zeker weten. Syl.

Genoeg

Verdorie..waarom luistert er nou niemand naar mij. Ik wil helemaal niet dicht. Daar heb ik helemaal niet om gevraagd. Zeg nou eerlijk. Ik heb altijd voor de jongens gezorgd. Voor iedereen die even de weg kwijt was heb ik mijn deuren opengezet. Nooit heb ik iemand geweigerd omdat "ik" daar nou eens geen zin in had. Moet je horen. Mijn kamers waren altijd tiptop in orde. Van alle gemakken voorzien. Ik was te vergelijken met een vijf sterren hotel. Alles had ik hierbinnen geregeld. Zelfs diensten die je echt niet in een hotel zult vinden hoor. Nee, ik had het prima in orde. Ze kunnen mij niet vertellen dat het aan mij gelegen heeft. Ik heb hele zware tijden doorstaan. Ben afgebrand en weer opgebouwd. Heb oorlogen meegemaakt waar ik in betrokken ben geraakt. De hele stad heb ik zien veranderen en opbloeien en was trots dat ik er nog steeds bij mocht horen. Ik heb een stukje geschiedenis neergezet. Er is niets meer aan te doen. Ik begrijp het ook wel. Het is een ingewikkeld proces geweest. Mijn sluiting is door niemand toegejuicht. Het is een samenloop van omstandigheden en ernstige voorvallen. Ik weet dat er heel wat werk is verzet om het te voorkomen. Daar ben ik zeer dankbaar voor en zal dat nooit vergeten. Het is de realiteit "veiligheid voor alles". Ik kon daar niet meer aan voldoen. Vandaag zal ik nog een keer mijn deuren openzetten voor iedereen die met mij heeft samengewerkt. Ik dank eenieder die zich voor mij heeft ingezet en mijn gasten de nodige attentie hebben gegeven. Het ga je goed. Ik hoop dat je een plek zult vinden waar je met net zo veel plezier zal werken als je voor mij hebt gedaan. Mijn deuren gaan nu dicht. Ik weet niet wat voor bestemming ik zal krijgen. Ik laat het op mij afkomen. Zal zeer zeker in mijn waarde gelaten worden. Ik groet u allen. En zeg dank voor alles wat jullie voor mij hebben gedaan. Sta nog eens even stil hier als je in de buurt bent. Ik zal glimlachen als ik je zie en je herkennen. Vriendelijke groet, Huis van Bewaring DeBlokhuisPoort.

Op verhaal komen

Afscheid van elkaar en afscheid van DeBlokhuisPoort. Afscheid nemen van elkaar: dat kennen we allemaal. Vooral in een Huis van Bewaring of in een gevangenis neem je voortdurend afscheid van allerlei mensen: je buurman waar je het goed mee kon vinden en die nu overgeplaatst gaat worden en dan moet je maar afwachten wie er nu weer komt. Of jij wordt zelf overgeplaatst en dan moet je afscheid nemen van allerlei mensen waar je goed mee om kon gaan of waar je je verhaal kwijt kon. Als medewerker neem je afscheid van mensen en hoop je ze nooit meer hier te zien maar bij sommigen denk je "Tot de volgende keer". We staan er niet altijd bij stil maar een verblijf in een PI betekent naast verlies van vrijheid ook voortdurend kennis maken met mensen en weer afscheid nemen. Dus dat met mensen, dat kennen we wel. Maar hoe neem je afscheid van een gebouw? En is dat nou treurig in dit geval: afscheid nemen van een oude, stoffige gevangenis, waar je niet elke dag kunt douchen, waar je niet kunt koken en je alleen naar buiten

kunt kijken als je op 'n stoel gaat staan? Waar het in de bewaarderswacht 'n allegaartje is? We denken daar ongetwijfeld allemaal anders over: Sommigen van ons zullen blij zijn – oud kring eindelijk dicht, anderen zullen hun 2e huis missen. Ik betreur het dat DeBlokhuispoort dicht gaat; ik heb me hier altijd op mijn gemak gevoeld en – hoe vreemd het ook mag klinken – ik vind de sfeer gemoedelijk maar ik realiseer me heel goed dat het anders is om hier te werken dan om hier te zitten. Maar als ik zou moeten zitten, dan liever hier dan in de andere inrichtingen waar ik geweest ben. Als je afscheid neemt komen ook herinneringen boven. En in deze inrichting komen die herinneringen boven in de vorm van verhalen over mensen. Afgelopen dinsdag, toen het nieuws dat het hier dicht zou gaan net bekend was, zat ik met 'n paar bewaarders in zo'n bewaardershok. “Goh, heb jij die en die nog gekend?” “Ja natuurlijk heb ik die gekend”. “Weet je nog hoe die de boel probeerde te belazeren met 'n uc? Hij had 'n ballonnetje met urine van zijn buurman onder zijn arm en daar zat 'n draadje in en hij maar pompen met zijn arm: alles zat onder behalve in het flesje.”. Of het verhaal over onze ramenwasser; ik noem hem Piet: Piet kwam ongeveer 2 keer per jaar binnen, boetes uitzitten. En wanneer hij binnenkwam, stond de lange ladder, de emmer en de spons al klaar want Piet was dus ramenwasser en hij vond dat hij dat ook hier kon doen en deze inrichting vond dat eigenlijk ook wel. Dus alle ramen, ook die aan de buitenkant, werden keurig gedaan tot er 'n nieuwe directeur kwam. Die zag Piet lopen met z'n ladder en vroeg wie het was. Toen hij hoorde dat het 'n gedetineerde was, verschoot hij van kleur, eerst spierwit en toen knalrood. Hoe of wij het wel niet in ons hoofd haalden om 'n gedetineerde rond te laten lopen met 'n ladder en dat was direct afgelopen. Piet was hier zo beledigd over dat hij z'n boetes betaalde en we hebben hem nooit meer teruggezien. Er zijn honderden van dit soort verhalen: sommigen grappig, sommigen treurig. Een verhaal is wereldberoemd: de overval op deze inrichting in de 2e wereldoorlog waarbij verzetsstrijders uit hun cel zijn bevrijd. Uit dezelfde periode, namelijk de Hongerwinter van 1944 ken ik het verhaal van Toon die 6 weken in de onverwarmde bunker zat, de oude strafcel. Er was 'n stukje spek op zijn cel gevonden en hij weigerde te zeggen van wie hij dat had gekregen. Ik ken verhalen van mensen die hier nog voor de oorlog hebben gezeten. De B-vleugel was toen dé strafgevangenis van Nederland waar je alleen maar binnen kwam als je 5 jaar of meer had. En als je slechts 5 jaar had, zeiden ze tegen je: “Laat je klompen maar bij de deur staan want je bent zo weer buiten.” Het was de tijd dat je één sigaret mocht roken en de lucifer en het peukje moest inleveren. De tijd dat je het eerste jaar geïsoleerd op je cel zat om je zonden te overdenken. Na dat ene jaar kwam je in de gemeenschap en mocht je slapen op de slaapzaal in een hangmat in de ruimte schuin boven de sportzaal. Dan mocht je overdag werken in het schildersbedrijf: de ruimte eronder of in het kleermakersbedrijf: de ruimte naast de recreatiezaal. En die recreatiezaal was toen de kerk waar iedereen in een apart hokje naar de dominee luisterde zodat je niet afgeleid werd. Ik heb mensen uit die tijd gekend, schilders en een kleermaker; ze hebben het overleefd. Verhalen, zo ontzettend veel verhalen. Zoals ook wij allemaal ons verhaal hebben... Wanneer je iemand vraagt: “Wie ben je?” komt die iemand met een verhaal over zijn levensgeschiedenis. Wij mensen vertellen over wat ons overkomen is, wat we meemaken en wat we doen. En we willen allemaal dat iemand luistert. Dat levensverhaal kan soms mooi zijn, soms pijnlijk en soms 'n beetje versierd. Wij herkennen ons in de verhalen van die ander: we hebben allemaal mooie kanten aan onze levensgeschiedenis, pijnlijke kanten en we versieren allemaal wel eens het verhaal over onszelf. Geestelijk verzorgers vragen mensen wat de zin van hun leven is. Vaak beginnen ze dan hun levensverhaal te vertellen. Ergens in dat verhaal moet de zin van hun leven liggen: daar gaat het om. Een moeder zal beginnen over haar kinderen, een boer over zijn beesten, een kunstenaar over zijn schilderijen...en een gebouw als je dat zou kunnen vragen over de zin van haar leven? Zou het dan gaan over de mensen die er geweest zijn? En dan niet alleen over de bekende mensen: Dokter O., de bende van Oss, Age M., maar ook over de onbekende mensen en degenen die het niet meer aan konden, gebroken waren en inmiddels dood zijn door een overdosis, een pistool tegen het hoofd, met de auto tegen een boom. Misschien vinden sommigen van jullie mij wel 'n soort gekke Eppie. Kennen jullie het verhaal van gekke

Eppie? Nee? Wel: er was eens 'n scherpschutter die uitblonk in zijn hobby; hij had verschillende toernooien gewonnen. Op een keer na een wedstrijd reed hij naar huis en kwam langs een klein dorp. Daar stond 'n schutting waar wel honderd schietschijven op getekend waren met in iedere schijf 'n kogelgat midden in de roos. De schutter was stomverbaasd: honderd keer in de roos! Wie kan zo iets? Er kwam 'n jongetje uit het dorp langs die de schutter zag kijken en die zei lachend tegen hem: "Dat heeft gekke Eppie gedaan". "Het kan me niet schelen hoe gek hij is", zei de schutter. "Iemand die 100 keer in de roos kan schieten, wil ik ontmoeten". "U begrijpt het verkeerd", zei het jongetje. "U denkt dat Gekke Eppie eerst de schietschijven op de muur tekent en dan schiet. Maar néé, hij schiet eerst en dan tekent hij de schietschijf eromheen". Misschien ben ik wel 'n gekke Eppie die de geschiedenis van DeBlokhuysPoort mooier maakt dan die geweest is en vinden jullie dat die maar zo snel mogelijk vergeten moet worden. Dat hier 'n café in moet komen met 'n terras aan het water, 'n restaurant en wat ze nog meer willen doen met het gebouw. Maar daarmee zouden we te kort doen aan al die mensen die hier 133 jaar lang hebben gezeten, gewerkt, lief en leed met elkaar hebben gedeeld; hebben getreurd en gehoopt. We zouden tekortdoen aan de verhalen van DeBlokhuysPoort. Dus moeten wij een manier bedenken om die verhalen levend te houden want deze muren kunnen niet praten; wij moeten het voor hen doen. En ergens, diep in mijn hart ben ik wel 'n beetje gekke Eppie want ik hoop dat deze sluiting echt tijdelijk is en dat er straks na 'n verbouwing ...Maar voorlopig nemen wij afscheid: Dank jullie voor het in ons gestelde vertrouwen. Het ga jullie goed. Annemiek H, (Geestelijke Verzorging)

Opendag

Wat mij nou is overkomen had ik werkelijk nooit gedacht. Ik kan nog steeds niet geloven dat het echt gebeurd is. Weet je nog, een jaartje geleden, dat ik mij deuren moest sluiten. Dat ik mijn laatste bewoner had uitgezwaaid? Dacht werkelijk dat mijn laatste uurtje had geslagen. Ben een zeer bijzonder gebouw, ik sta hoog in de lijst van belangrijkheid. Volgens mij op de, ja, ik weet het haast wel zeker, eerste plaats samen met, zeker weten, het Rijksmuseum. Het was zo ontzettend stil hier geworden. Ach, er werd wel eens iets georganiseerd. Ik moest toch een beetje in gebruik blijven. Ondertussen bleven ze maar praten, wat ze nou eigenlijk met mij aan moesten. Afwachten was het enige wat ik kon doen. En toen kwam daar de dag. Ik weet het nog zo goed. O, ik had de aankondiging wel gehoord hoor. Ik mocht meedoen aan de Open Monumentendag. Maar in mijn stoutste dromen had ik niet verwacht dat de belangstelling zo groot zou zijn.

13 september 2008

Het belooft een prachtige dag te worden. De zon probeert al uit alle macht door het wolkendek heen te breken. De eerste stralen zoeken vastberaden een weg naar de binnenplaats. Langs de zijmuur zijn een paar mensen druk bezig hun stand te vullen met boeken of andere informatiemateriaal. In de hoek bij de tweede poort probeert de band door de kakofonie van geluiden hun apparatuur te testen. De catering is druk bezig alles, voordat de poort opengaat, tot in de puntjes op orde te krijgen. Bij de poort verzamelen zich al de eerste mensen. Ach, het zou leuk zijn als er zo nu en dan een groepje mensen mijn binnenplaats op zou komen lopen. Ze even binnenlaten, een rondleiding geven door al mijn gangen en vertrekken, en dan kunnen zeggen: "Nou, wat vond je ervan, heb je er net zo van genoten als ik? "Bedankt, kom nog eens terug als je in de buurt bent", zou mooi zijn. Maar verdraait ze blijven maar komen. Bussen vol, overal vandaan, en mijn poort moet nog open. Een hele rij staat al te wachten. "Doe open, het is tijd, laat ze toch binnen". Ik wist echt niet wat mij overkwam die dag. Ze kwamen bij bosjes mijn binnenplaats op lopen. Als een reusachtige slang wurmde de massa zich een weg langs de afgezette routes. Neus aan neus, jong en oud, en op alle gezichten was de emotie en beleving af te lezen. Enkele mensen waagden het uit de rij te stappen, even een leegte op te zoeken, en zich laten meevoeren in de verhalen die door mijn jongens werden verteld. Wat een geweldig gevoel. Wat heb ik hiervan genoten. De poort is dicht, mijn jongens zijn naar huis. Het is hier weer stil

en opgeruimd. Even nog laat ik mijn gedachten gaan over vandaag. Hoeveel heb ik wel niet binnen gehad dertig-, veertigduizend mensen? Ik weet het niet, ik lees het morgen wel in de krant. Ik ben moe, ik laat het voor vandaag. Maar wat heb ik gelachen. Wat er verder gaat gebeuren? Ik zie het vol enthousiasme tegemoet. Jongens, bewaarders, bedankt. Jullie waren er vandaag weer even voor mij. Ik heb jullie herkent en van jullie inzet genoten. Tot het volgende moment. DeBlokhuisPoort.

Vrijdag vis

Het is al sinds jaar en dag in vele instellingen ze dat er op vaste dagen ook een vast menu wordt voorgeschoteld. Sinds de komst van de mensen uit Indonesië, is er veelal op woensdag nasi of Bami. In de volksmond "Blauwe hap" genoemd. Op vrijdag is het veelal vis. Dat was in DeBlokhuisPoort niet anders. Meestal werden dan 's morgens vroeg aan de Keizersgracht eerst de bakken met brood door de deur naar binnen geschoven. Die de portier dan doorschoof naar de binnenportier, om later naar de keuken gebracht te worden. Op vrijdag morgen kwam dan ook de vis. Daar was geen enkele portier blij mee want de halve ochtend stonk het daarnaar vis. De portier wilde die bakken dan ook zo snel mogelijk kwijt. De leverancier was zich bewust van dat probleem en lag stevast boven op de bakken vis, een keurig ingepakte gerookte Makreel bestemd voor de dienstdoende portier. Onze vaste portiers waren daar ook goed op afgejaagd. Heerlijk toch om daarvoor, in je eentje, in de loop van de dag je makreeltje wegwerken. Die bewuste vrijdag had Cipier S dienst, en hij wilde eerst zijn makreel veiligstellen. Maar wilde toch ook eerst die vis daar kwijt. Daarvoor ondernam hij actie, en zijn vis lag hij lekker koel in het openstaande wc-raampje, die zat aan de kant bij het huis van Eenling. In de loop van de morgen kwamen de nodige reclasseringsambtenaren om hun cliëntèle te spreken zo ook een dame in en leren broek. Nu is het nog steeds zoals je daar naar binnen wilt moet je een opstap maken, dus ze stond lager dan S die breeduit in de deur stond. Hij zag haar eens streng op en neer aan over zijn leesbril, en zei, U hebt leren pijpen, En hij verbleekte niet. Dat tafereel was door de binnenportier te volgen. Het bleef angstig stil. De dame zei aangebrand waarvoor ze kwam, de opmerking was raak geweest. Gelukkig bleef het daarbij, De portier was ervan overtuigd dat hij niks fout zei, maar een feit benoemde gezien haar kleding. Wij hebben nadien vreselijk gelachen. Later kwamen ook de advocaten broeders A. Die brachten ook altijd de nodige humor mee. Meerdere collega's zijn wel op de hak genomen. Ook een van hen reageerde op de vislucht. En collega S vertelde hoe het kon en waar hij zijn makreel veilig had gesteld. Zo verliep de morgen verder rustig. Na het contact met de gedetineerden verlieten de advocaten het H.v.B. weer. En voordat S weer fatsoenlijk in zijn stoel zat en in de spiegel het terrein af zag, waren de heren al verdwenen. Hij dacht dat ze wegwaren, maar dat ze kort om de hoek waren gegaan kwam niet bij hem op. Toen hij even later zelf werd afgelost en huiswaarts wilde gaan liep hij naar de wc om zijn makreel uit het raam te halen. Echter in het papier lagen alleen nog kop en staart met de nodige graten. Goh wat ging die S tekeer. En hij beloofde stellig dat de heren advocaten er niet ongestraft vanaf kwamen. Of dat ook is gebeurd, kan ik geen antwoord op geven. Cipier J

Het kan verkeren

Een willekeurige werkdag uit de tijd dat ik in DeBlokhuisPoort heb gewerkt. Zoals elke morgen, had ik mij ook die dag bij de portier gemeld, om mijn sleutels en mijn "pieper" in ontvangst te nemen. Normaliter liggen deze spullen al voor mij klaar, zodra ik piepvrij binnen was. Deze morgen duurde het wat langer. De portier liep wat zenuwachtig heen en weer voor de pieperkast, omdat hij m'n pieper niet kon vinden. Uiteindelijk kreeg ik de pieper mee van de facilitaire dienst. Voor mij geen probleem, want alarm had ik nog nooit hoeven maken en de portier had immers genoteerd dat ik de pieper van de facilitaire dienst mee had. Het was een rustige dag, zoals alle anderen. Tegen 10 uur die ochtend, besloot ik even een rondje te gaan maken. Even een bakkie doen op de beide vleugels, even feeling te houden met mijn manschappen. Via de afdeling bevolking, naar de B-vleugel, een bakkie doen en door naar de A-vleugel voor een bakkie. Tegen de middagpauze begon er wat meer hectiek te ontstaan, omdat de gedetineerden

terugkwamen van de arbeid. Ik besloot om via de "koude gang en de functionarissen gang" terug te gaan naar mijn kamer. In de verte hoorde ik de gedetineerden al aankomen. Waren ze nu zo rumoerig, of was dat slechts verbeelding? Precies in de "knik" van de functionarissen gang naar de koude gang, kwamen we elkaar tegen. In tegenstelling tot anders, zonder begeleiding van personeel! En precies op deze plek gingen 2 gedetineerden heftig met elkaar op de vuist. Precies op de dode hoek van de camera's! Ik maakte alarm en gelaste de mannen om te stoppen! Het onderlinge geweld was echter zo heftig, dat ze mij niet eens hoorden. Omdat ik alarm had gemaakt verwachtte ik binnen enkele seconden wel ondersteuning, dus ik besloot om de beide vechtersbazen zelf maar alvast uit elkaar te halen en dit lukte vrij snel! Toen ik ze echter had gescheiden, richtte het (verbale) geweld zich tegen mij! De toestand leek uit de hand te gaan lopen, omdat beide mannen wel een zeer dreigende houding tegen mij aan begonnen te nemen. Ik stond op scherp om me -indien nodig- te verdedigen. Echter de overige gedetineerden accepteerden niet, dat deze 2 vechtersbazen mij te lijf zouden gaan! Er werd als het ware een cordon voor me opgesteld, zodat de 2 mannen niet aan mij konden komen. Zo plotseling als de agressie er was, zo plotseling leek het ook weer verdwenen. De mannen vervolgden hun weg, ik vervolgde eveneens m'n weg naar de beveiligingspost om te informeren hoe het kon, dat de gedetineerden daar waren zonder begeleiding en hoe het kwam, dat er niet op mijn alarm was gereageerd. I.v.m. personeelsgebrek was besloten om de gedetineerden op te sturen naar de afdeling en ze te volgen op de camera. En n.a.v. het alarm dat ik had gegeven, was er gebeld naar de afdeling facilitaire zaken, of er iets loos was....."Nee hoor niets!".....Loos alarm.....! Tja, en zo werd een alledaagse dag, toch nog een dag met wat bajesspanning, die achteraf een leuk verhaal heeft opgeleverd. Het kan verkeren.

Dick Rubingh (Directie Huis van bewaring DeBlokhuisPoort)

Freddie Scheltema "Tralies"

Het leek niet direct het meest voor de hand liggende beroep voor Freddy Scheltema, toen hij zich in de jaren tachtig in het Verenigingsgebouw in Veenhuizen meldde als aankomend gevangenenbewaarder, samen met tweehonderd anderen. Het eerste wat hij hoorde was: 'Vijfenzeventig procent van wat hier zit heeft te lang haar' en dat gold ook voor hem. Maar hij sloeg zich door de opleiding heen en werd al op zijn eerste werkdag geconfronteerd met een gedetineerde die zijn onzichtbare diamanten kwijt was, waarna Freddy hem hielp met zoeken. Dit verhaal typeert niet alleen de populatie waar hij mee te maken krijgt, maar ook de manier waarop hij er mee omgaat. Freddy vraagt de gedetineerden naar hun verhalen en vertelt ze boeiend en smakelijk in dit boek. Want elke cel heeft zijn verhaal. Soms triest, soms confronterend maar ook hilarisch. Zo is er Klaas Dakhaas, die regelmatig moet worden opgesloten en dan alle ramen van het Huis van Bewaring aan de buitenkant lapt. Of Piet, die zich nooit wast en dan met bingo de hoofdprijs wint: een fles shampoo. Het blijkt echter heel wat sterker spul te zijn, waarmee hij meteen is gedesinfecteerd. Of Bobbie, die altijd onschuldig is, Jan, die een 'gouden drugslijn' te pakken had maar door hebberigheid tegen de lamp liep en Valentina, die eerst Valentino was en vertelt hoe ze het dure leven in New York financiert. Een kijkje achter de tralies van een gesloten wereld.

Verpleegkundige

In 1989 kwam ik als verpleegkundige op de medische dienst van DeBlokhuisPoort. Een voor mij totaal vreemde wereld, maar waar ik met veel plezier op terug kijk, een periode wat mij als mens verrijkt heeft mede dankzij het samenhorighedsgevoel van het personeel en zeker ook door haar "inwoners". Toen in de 80er jaren het fenomeen Hiv-positief en Aids van zich lieten spreken veranderde de ongedwongen sfeer en kreeg elk spatje bloed een andere lading, met als gevolg dat wij als verpleegkundigen via landelijke cursussen en info materiaal de laagdrempeligheid om vragen te beantwoorden moesten waarborgen voor de Justitiële Instellingen. Elke instelling moest een aanspreekpersoon op de medische dienst hebben die zowel het personeel als de "inwoners" moest geruststellen en daarin binnen het medisch geheim blijven. Dat was soms lastig omdat het personeel uit solidariteit van jou verwachtte hen te informeren. Tuberculose in

de gevangenis had al een grote impact en nu kwam zoiets ongrijpbaars als Hiv om de hoek kijken. Elke gedetineerde die tijdelijk in ons Huis van Bewaring verbleef werd via een mantoux op tbc gecontroleerd en kreeg bij een positieve uitslag een pillenkuur van een half jaar, dat was duidelijk en zichtbaar. Op het inkomstspreekuur kon je middels vragen soms een Hiv-positief persoon eruit pikken, maar dat waren toevalstreffers. Niet elke toekomstige inwoner voelde zich gelijk vertrouwt dit met ons te delen. De betrekkelijke veiligheid binnen de muren was ineens in het geding, terwijl het risico op schurft, luizen of tbc veel hoger was! Aids, een spook dat tussen de muren zweefde, handschoenen, mondkapjes en vragen, heel veel vragen. Het dagelijks gebeuren op de werkvloer met o.a. het legen van de po's (er was toen nog geen wc op cel) riep ineens weerstand op, ik weet nog dat ik een foldertje heb gemaakt: "Aids krijg je niet van de deurknop" Protocollen werden geschreven, herschreven voor elke discipline binnen de muren, overal waren in die tijd " inwoners" werkzaam immers. Onze tandarts met mondkapjes en veiligheidsbril en wij maar pleisters trachten te plakken met handschoenen aan, mede door zelf rustig te blijven bleef paniek uit. Onzekerheid en daarmee onderlinge spanning drukten een stempel op de ongedwongen sfeer en het duurde best een tijd voordat d.m.v. voorlichting, preventie men langzaam vergroeide met het fenomeen seropositief. Ik kan mij nog herinneren dat onze gestichtsarts dr. Velsink, mede door overleg op het P.M.T. (psychosociaal team) ervoor gezorgd heeft een uitgeprocedeerde met Aids besmette inmate niet uitgezet te krijgen, maar dat deze man in een zorgcentrum in Amsterdam rustig mocht sterven. Daar ben ik nog trots op, zo kan het ook gaan binnen de rechtsgang. Elly

H. Steensma

In iedere samenlevingsvorm van mensen ontstaan normen op welke overtreding door de groepsgenoten gereageerd wordt door de overtreder te straffen en iedere maatschappij kent haar strafwetten en strafproces. Het is een natuurlijk verschijnsel dat mensen elkaar corrigeren, in het gezin wijzen de ouders hun kinderen terecht, tuchtigen hen als zij gestelde regels overtreden of worden van bepaalde voorrechten onthouden, dit gebeurt in de maatschappij "in het groot". Normoverschrijdingen waren in de Griekse en Romeinse cultuur voornamelijk privaatrechtelijke aangelegenheden tussen de dader en het slachtoffer en waren aanvankelijk nauw verbonden met sacrale elementen in die culturen totdat daarin differentiatie optrad en de rechtswetenschap haar eigen weg ging. In dit recht nam het strafrecht een zeer bescheiden plaats in, de meeste delicten deden dan ook voor de dader een civielrechtelijke verbintenis ontstaan tot schadevergoeding aan het slachtoffer. Slechts gemeenschapsgevaarlijke en politieke delicten werden van staatswege bestraft met verbanning of de dood. Ook in het oud Germaanse recht kende men als voornaamste gevolg van normovertredingen de *compositio*, de afkoop. Agressief straffend werd opgetreden tegen werkelijk gevaarlijke delicten. Na de val van het Romeinse Rijk trokken de koningen en landsheren er weer op uit om hun versplinterde gebied onder hun macht te krijgen en trokken geleidelijk alle rechtspraak tot zich: de rechtspleging in stamverband werd vervangen door de rechtspraak door landsheren of diens vertegenwoordigers. Het vooronderzoek, de voorlopige vrijheidsbeneming en de pijnbank doen hun intrede en met wrede en onbarmhartige lijf-en levensstraffen wordt gestraft in naam van God en Justitie. In de loop van de 18e eeuw ging er een roep op om een humaner en rechtszekerder strafrechtspleging en tevens ging men zich bezinnen op de rechtvaardiging van de straf. Evenwel bleef men het erover eens dat de dader van een strafbaar feit een kwaad had gepleegd wat vergolden moest worden, eenzelfde gedachte als in de middeleeuwse tijd. Negentiende eeuwse rationalisten achten het mogelijk de mate van schuld van de dader om te rekenen in een leedtoevoeging. Het Wetboek van Strafrecht van 1886 bevatte een eenvoudig strafstelsel om tot deze berekening te kunnen komen. De rechter van 1886 was gebonden aan de mate van schuld van de dader en deze diende hij "om te zetten" in een corresponderende leedtoevoeging. Reeds ten tijde van het tot stand komen van het Wetboek van Strafrecht van 1886 had de ontwikkeling der gedragswetenschappen nieuwe gedachten over dader, schuld en straf geïntroduceerd: Het begrip schuld bleek niet het simpele,

eenvoudige verwijt aan een uit eigen vrije wil handelende mens te zijn. Zeer veel daders kon men het kwaad dat zij hadden aangericht niet of slechts ten dele verwijten gezien de onvrijheid van de menselijke geest en de vele graduaties van ziekelijke en gestoorde geestvermogens. De leedtoevoeging, gekoppeld aan de mate van schuld resulteerde in kortere vrijheidsstraffen en andere lichte straffen. Omdat deze leer echter niet in overeenstemming was met de geldende vergeldingsleer kwam er een compromis tot stand: Uitgangspunt van het strafrecht bleef de leedtoevoegende vergelding, waar dit nodig bleek kon een maatregel tot beveiliging van de maatschappij opgelegd worden: de psychopatenwetten van 1925. In 1951 wordt ingevolge artikel 26 van de Beginselenwet Gevangeniswezen een doel gegeven aan de wijze van de tenuitvoerlegging van de door de rechter opgelegde leedtoevoeging en wel: verbetering van de dader en diens terugkeer in de maatschappij. H. Steensma. Gevangenenbewaarder Leeuwarder Huis van Bewaring.

Parketwagen achterdeur

Achterdeur A-vleugel. De parketwagens werden binnengehaald via de "achterdeur" op de begaande grond van het cellenblok van de A-vleugel aan de Keizersgracht. In de parketwagen zaten de nieuwe inkomsten of gevangenen die op transport waren. De gedetineerden werden dan tijdelijk geplaatst in de wachtcellen op de gang die tussen het cellenblok en de portiersloge aan de Keizersgracht. In deze gang was ook het bad. In de tijd van badmeester Marinus Postuma ben ik met zijn hulpje Minnema naar het ziekenhuis geweest. Deze had een stukje kalk in zijn oog gekregen met het douchen. Dat was de eerste keer dat ik met een "boef" op pad moest en ook nog met de handboeien aan mij vast. Er was een bewaarder die de sleutel van de achterdeur liet vallen Hij had er geen erg in, maar een "boef" wel en hij stak die sleutel in zijn zak. Hij had niet door dat ik het gezien had. Ik ben later naar hem toegegaan en hield mijn hand op en zowaar hij gaf hem terug. Hij wist niet dat dat een sleutel was die voor hem de vrijheid zou kunnen betekenen. Vanuit de wachtcellen gingen ze eerst naar de bevolking, dan naar het bad, dan naar de inkomstencel (cel 5) op vlak A om vervolgens naar een cel of zaal te gaan. Ook wel moesten wij mensen brengen naar de B-vleugel, Maar daarvoor kwamen de parketwagens op het Blokhuisplein. Later ging alles vanaf die kant. Toen ik in 1980 kwam was er net een overgang van regiem. De collega's van toen mochten niet met de "boeven" praten. De ouwe huismeester Woestenburg stond op de ring en vroeg aan een personeelslid die wel praatte of de "boef" misschien familie van hem was. Tijdens de nachtdienst kregen wij sloffen, want we mochten niet gehoord worden op de etages tijdens de nachtrondes. Wij kregen wel de opdracht socialer te worden in de omgang. Wij hebben niet meer meegemaakt dat de boeven 's morgens bij het tellen naast hun bed moesten staan en het bed moest worden opgeklapt. De gevangenen mochten er overdag niet op liggen. In de strafcellen is dit nog wel het geval, overdag de matrassen eruit. Dat "circus" op de cellen is ons bespaard.

Ophalen parketwagen achterdeur

- De portier melde de parketwagen aan de dienstdoende vlak bewaarder van de A-vleugel. Hij kreeg de taak om de parketwagen binnen te halen, hij delegerde dit aan de dienstdoende "middenbewaarder".
- De middenbewaarder beheerde namelijk de sleutelkast die in de brigadierskamer op de midden etage was, waar de sleutels van de achterdeur bevonden. Het hele circus kwam op gang. De vlak bewaarder gaf een tik op de bel en riep luidkeels "Bewaarder midden parketwagen achterdeur".
- De middenbewaarder pakte de sleutels van de achterdeur uit de sleutelkast en liep naar beneden om de parketwagen binnen te halen. Onvoorspelbaar dat dit altijd goed is gegaan.
- De middenbewaarder moest goed opletten of er geen gedetineerden te dichtbij waren, was het "veilig" dan deed hij de achterdeur open, liep naar de binnenplaats en deed de

deur snel weer dicht en liep naar de grote deuren op de binnenplaats om de parketwagen binnen te laten.

- De begeleiders van het transport brachten de nieuwe inkomst naar de wachtcel. Daarna werden de begeleiders weer door de achterdeur naar buiten gebracht. Dit ritueel gebeurde soms meerder keren op een dag. Nog nooit is er een gevangene via deze deur ontsnapt. Er waren wel gevangenen die vele guldens ervoor over hadden om deze sleutel te krijgen.

Levenslang

We zitten hier levenslang vast 9 februari 1991 De frustraties van een gevangenebewaarder. "Geen gezeur, achter de deur". Dat was vroeger het machtswoord van de gevangenebewaarder. Inmiddels is het parool: 'beveiliging en begeleiding' van de gedetineerde. Het werk van de PIW-er (penitentiair inrichtingswerker) is veranderd: meer taken, meer verantwoordelijkheid en meer ruimte. Maar al jaren is en blijft het ziekteverzuim onder bewaarders ongekend hoog: gemiddeld zo'n 8 tot 10 procent, met uitschieters naar maar liefst 20 procent. Het juiste cijfer is niet bekend door gebrek aan een goed gestructureerde registratie. Er wordt onderzoek gedaan naar de oorzaken van het hoge ziekteverzuim, maar daar is men nog niet uit. Wat maakt het gevangeniswerk zo ziek? Over het werk en de frustraties. En over de sfeer onder de mannen van het Huis van Bewaring in Leeuwarden. "Anderen mogen niet denken dat je ook wel eens bang bent."

Fred

Fred, 30 jaar en acht jaar gevangenebewaarder. "Ik stond eerst in de discotheek, had wel een beetje een ruig leven. Toen stond die advertentie in de krant. Toen ik hier kwam dacht ik: die mensen moet ik helpen. Het is soms wel leuk, de omgang met mensen. Maar ook frustrerend: je ziet dezelfde gevangenen steeds weer terugkomen." Iedereen even insluiten!" galmt het door, de drie etages hoge A-vleugel. "We zijn er eentje kwijt." De telefoon,0, waar was ie? Op de werkzaal, welke? Bedankt." "Fred, laat maar, hij is boven water!" Het is rustig op de A-vleugel. Sommige gedetineerden zijn naar 'de arbeid' in de werkzaal. De meeste zitten in hun cel. De schoonmaakploeg zwabbert de vloer, poetst de wc en zorgt voor voor koffie. De hele dag door, afgewisseld door een praatje en een sjekkie. "Dat zijn gevangenen die zich het best gedragen, die je niet de hele tijd in de gaten hoeft te houden," legt bewaarder Piet uit. Een lamp boven een celdeur licht op. Piet sluit de deur open. De gevangene wil naar zijn vrouw bellen. In de telefooncel op de vleugel blijkt zijn telefoonkaart op te zijn. "Dan wil ik op jullie kosten bellen," begint de man opgewonden te schreeuwen. "Nee, dat kan niet. Je moet wachten tot je een nieuwe telefoonkaart kunt kopen." De man ontsteekt in woede. Hij begint te schreeuwen en te schelden. Piet spreekt de man toe: "Ga maar terug naar je cel." Het wordt even doodstil op de vleugel. De andere bewaarders wachten alert af. Collega Fred komt erbij. "Ik wil weg, ik wil naar de wc," schreeuwt de man. De beide bewaarders krijgen al pratend de man de cel weer in. "Hij moet even rustig worden," zegt Piet. "We gaan straks wel kijken hoe het met hem is. Even met hem praten, hij ging nu echt door het lint." Het werk op de vleugel gaat weer gewoon door. Het Huis van Bewaring in Leeuwarden ziet er aan de buitenkant uit als een echte burcht. Binnenin zit je in het decor van een film. Een echte oude gevangenis: gietijzeren relingen en trappen, badtegels op de vloer, galmende geluiden en één groot getralied raam aan het eind van de gevangenisvleugel, waardoor schaars licht naar binnen priemt. De gevangenis stond op de lijst om gesloten te worden, maar het cellentekort in Nederland heeft de redding gebracht. Nu wordt de burcht in Leeuwarden verbouwd tot een moderne inrichting. Er is plaats voor 156 gevangenen, voor wie 128 werknemers in dienst zijn. Daarvan zijn 81 werknemers PIW'ers: penitentiair inrichtingswerker of gewoon gevangenisbewaarder. De A-vleugel van de gevangenis heeft de opknapbeurt al gehad: speeltuinkleuren maken het interieur er wat vrolijker op. Hier zitten mensen achter de celdeuren te wachten op veroordeling voor welk vergrijp dan ook, van moord

tot boete voor te hard rijden. "We weten over het algemeen niet wie waarvoor zit," zegt Piet. "Ik zou het ook niet willen weten, want het kan je houding naar de gevangene beïnvloeden. Van sommigen, die agressief zijn tegenover bewaarders, weet je dat wel. Als je de eerste keer tegenover een gevangene staat is het vaak de blik in de ogen waar je op af gaat: gooi ik de celdeur dicht of stel ik hem gerust. Dat is niet iets wat je op cursus leert, dat is ervaring."

"Spanningen? Ja natuurlijk, veelvuldig en steeds meer. Want we krijgen steeds meer mensen met psychische problemen binnen. En één kerel kan de sfeer onder de gedetineerden op de hele vleugel behoorlijk onder druk zetten. Dan ga je ook elke dag onder druk weer naar je werk. Zo van: wat zal er vandaag weer gebeuren." Een deel van de gedetineerden zit die ochtend op 'de arbeid', zoals het wordt genoemd. In de twee kale werkzalen zitten twee groepjes van acht mensen porseleinen steentjes voor meterkasten te kleuren en in doosjes te verpakken. Er is ook nog een binderij en een metaalwerkplaats voor gekwalificeerder werk. Werkmeesters Hans en Paul bewaken vanachter hun glazen hok de zaal, werken zo nu en dan mee. Beiden zitten al een jaar of achttien in het vak. "Wat er leuk is aan dit vak? Nou... niks." Hans heeft in de bouw gezeten. Seizoensgebonden werk. Hij kreeg een gezin en ging zoeken naar een vaste baan. "Ja, de vastigheid hè. Maar arbeidsvreugde, nee. Het is wel sleur. Eruit stappen? Moeilijk, je hebt hier in principe levenslang. Ik leg me erbij neer, heb niet meer de drang: ik moet hier weg. Ik heb wel aanbiedingen gekregen van twee bedrijven, zelfs een hoger salaris, maar ik doe het niet. De vastigheid is hier vaster dan bij particuliere bedrijven." Het gesprek met Paul en Hans komt vanzelf op een van de grootste frustraties van alle bewaarders: de verlofdagen en het onregelmatige dienstrooster. "Het dienstrooster zit slecht in elkaar. Soms draai je een paar diensten achter elkaar. Verlof? Nou, dat kun je vaak wel vergeten. Vooral in vakantietijd en met feestdagen, als iedereen vrij wil. Als je steeds de deksel op je neus krijgt, denk je: bekijk het maar, ik blijf gewoon thuis en meld me ziek. Ziek worden is gemakkelijk. Na drie weken krijg je van de Rijksgezondheidsdienst een briefje om in te vullen. Ik ben nooit ziek, maar twee keer in het jaar stap ik er even uit. Anders word ik helemaal hotel de botel. Daar schaam ik me ook niet voor." "Als de werksfeer goed is, blijf je niet zomaar thuis. Want je weet dat je daarmee een collega pakt die voor je moet invallen. De sfeer is slecht. Als je niet de mogelijkheid krijgt mee te denken, dan heb je het al gauw gezien. Zo van: ik kom hier, doe m'n werk en verder bekijken ze het maar. Het contact tussen de collega's onderling is vaak moeilijk. Er wordt veel op elkaar gelet en veel gekletst en gekankerd. Maar als het nodig is, in een spannende situatie met een gedetineerde, dan kun je van elkaar op aan. Hoewel er altijd wel mensen zijn die op zo'n moment nodig naar de WC moeten." Directeur Hiemstra vindt het broodnodig dat er iets verandert aan de onderlinge sfeer. "Mensen moeten beter met elkaar omgaan. De oorzaak voor de slechte sfeer? Ja, het zijn mensen. En de werkomgeving is ook niet bepaald opbouwend in een gevangenis. Bewaarders krijgen van hun werk niet het idee: dit is af, deze man kan nu weer opgelapt de maatschappij in. Je ziet geen resultaat, integendeel de meeste klanten zie je steeds weer terug." Over de kritiek op de dienstroosters zegt Hiemstra: "Dat is een kwestie van beleving. Wij geven veel verlof af, maar je kunt niet altijd vrij krijgen als een paar dagen van tevoren verlof vraagt. Onregelmatig werken kan belastend zijn, maar dat weet je als je aan dit werk begint."

Hans

Hans, 42 jaar en zestien jaar in het vak. "Ik had totaal geen idee wat de baan inhield toen ik hieraan begon. Ik wilde gewoon vast werk hebben. Een gezin en- zo. Het is moeilijk hier weg te gaan. De vastigheid is hier vaster dan in het particuliere bedrijfsleven." Bewaarder in een gevangenis is geen baan met carrièrekansen. Veel PIW'ers komen uit 'vrije' beroepen: kleine zelfstandigen, chauffeurs, timmerlieden. Op enig moment - het gezin speelt een belangrijke rol - wil men een vaste baan en een goed salaris. Een baan als PIW-er biedt beide, maar daarna staat men stil. "Ja, de enige stap die je nog kunt maken is opklimmen tot teamleider," zegt Hiemstra. "Vroeger werd je teamleider als je de meeste dienstjaren had. Nu kijken we of iemand voor zo'n functie geschikt is, anders trekken we mensen van buiten aan. Veel PIW'ers werken hier al jaren.

Het verloop is klein en dat komt ook omdat hier in het noorden des lands de werkgelegenheid niet ruim voor handen is." Terug tussen het gietijzer en de holle klanken van de stenen muren van de gevangenisvleugel, vult de lucht zich tegen twaalven met de geur van tomatensoep. Het middageten wordt in blikken bakjes per cel uitgedeeld. Een bewaarder voorop om de celdeuren open te sluiten, eentje erachteraan om ze weer te vergrendelen. Een blik in de cel kan de nadrukkelijk aanwezige blootfoto's van diverse vrouwen nauwelijks ontgaan. Het interieur is echt sober: een bed, een tafel met stoel, een kast, een stalen po voor de nacht. De onvermijdelijke kleurentelevisie is het stralende middelpunt. Na het uitdelen van het eten gaan de bewaarders in hun eigen stekkie aan de zoveelste bak koffie. Om een uur begint de nieuwe dienst. Binnenkomende collega's worden met plagerige, stoere opmerkingen begroet. Het woordenspel wordt onder de mannen over en weer gespeeld. Patrick, in blauw bewaarderstenuue, valt op door zijn jonge uiterlijk. Hij blijkt pas anderhalf jaar in dienst te zijn en komt uit een SAJO- (regeling Subsidie Additionele Jongeren- banen bij de Overheid) project. "Ja, ik bleek het goed te doen, toen hebben ze me aangenomen." Patrick, 27 jaar en anderhalf jaar bewaarder. "Waardering voor je werk? Ze plagen je, dan hoor je erbij. Ja, mannen praten niet over waardering of angstgevoelens."

Patrick

Patrick heeft MBO sociale dienstverlening gedaan, maar kon nergens werk krijgen. "Ik ben blij met deze baan, maar ik zie me hier niet nog jaren zitten. Wat me aanspreekt is het omgaan met mensen. Het is niet gemakkelijk, soms lig je wel te rollebollen met een gedetineerde. Maar ja, dat hoort bij het vak. Je moet mensen in hun waarde laten, niet bazig overkomen. Door gevangenen met takt te behandelen kom je verder. Waardering voor je werk? Dat haal je uit de manier hoe je met de mensen om kunt gaan. Maar je moet wel oppassen, want ze kunnen je heel goed voor hun karretje spannen. Ook van collega's zie je waardering. Door hun manier van plagen, dan hoor je erbij. Ja, het zijn mannen, die praten daar niet over." Het is rustig op de vleugel. Een enkele woede-uitbarsting van een gedetineerde wordt rustig pratend opgelost. Het werk van de bewaarders oogt niet zwaar of gestrestst. Maar de verhalen over bedreigende situaties doen vermoeden dat er heel wat spanning in de gevangenslucht kan zitten. "Vorig jaar is tweeëndertig keer geweld gebruikt tegen bewaarders in deze gevangenis," vertelt Andries. Hij is de oprichter van het opvangteam, voor bewaarders die in bedreigende omstandigheden terecht zijn gekomen. "Er wordt onderling niet gepraat over angst. Hier heerst een cultuur van niet toegeven dat je bang bent. Want je zou door collega's zwak gevonden kunnen worden en niet te vertrouwen in moeilijke situaties. Geweld en ook zelfmoordpogingen komen steeds meer voor naarmate hier steeds meer psychiatrische gevallen binnenkomen. Die angst, die spanning blijft in je zitten. Dat is stress. En je kunt het nergens kwijt, ook thuis niet. De meeste vertellen thuis heel weinig over hun werk: 'dat snapt men toch niet'." "Ik denk dat het ziek worden veel te maken heeft met spanningen," zegt Fred. Hij loopt onder het gesprek af en aan om een celdeur te openen of iets te regelen op de vleugel. "We hebben als bewaarders meer verantwoordelijkheid en meer ruimte gekregen. Dat is prima, het maakt de functie rijker. Maar het brengt ook spanningen met zich mee en daar moet je mee om kunnen gaan. Ik heb wel collega's gezien die afstompten en cynisch werden. Het is geen vrolijk zootje hier. Wij zijn vaak de pispaal voor de gevangene, want wij zijn de eerst aanspreekbare. Vroeger was het: 'geen gezeur, achter de deur en de wapenstok eroverheen. Nu hebben de gevangenen meer rechten. Veel collega 's hebben de overgang naar een andere werkwijze heel moeilijk gevonden.'" "Je moet je ook gedekt voelen door de leidinggevende. De teamleider zie je niet meer op de vleugel. Hij coördineert en vergadert. Soms voel je je alleen staan. In het teamoverleg zou je je hart kunnen luchten. Daar wordt over de gedetineerden besproken en vervolgens zouden knelpunten op tafel moeten komen. Dat gebeurt niet en de helft van de bewaarders is niet aanwezig." Collega Piet valt bij: "Er wordt ook te veel gezwegen. Veel mensen met het idee rond: er wordt toch niet naar ons geluisterd. Dan kan het je op een gegeven moment ook niet meer schelen." Wiebe is teamleider op de A-vleugel. Vijftien jaar

geleden is hij van vrachtwagenchauffeur overgestapt naar de gevangenis. Het grote manco is vertrouwen. De angst, de frustraties, men spreekt ze niet uit. Het is allemaal stoer. Het is een vicieuze cirkel: men heeft klachten over de dienstroosters, men gaat nergens heen met zijn frustraties en dan breekt op een gegeven moment het lijntje. Dan meld je je ziek. En daar is geen controle op. Er zijn geen controlerende artsen. Mensen krijgen een briefje thuis om in te vullen. Waar zit de zwakke schakel om die vicieuze cirkel te doorbreken? Ik weet het niet. Belangrijk is denk ik een beter sociaal beleid voor het personeel. Iemand die een paar dagen of vaker ziek is gewoon opbellen of langsgaan. Je moet niet de boeman gaan spelen." Later in de middag vindt Piet tijd om in de cel even met de gedetineerde te praten die hem eerder die dag had staan uitschelden. "We hebben het uitgesproken. Hij gaf toe dat hij zich te buiten ging. Dat is toch ook wel het leuke van het vak, de begeleiding. Maar we vinden er steeds minder tijd voor door alle extra taken. Ik ben begonnen met een snackbar, ben nu dertien jaar bewaarder, maar ik wil nu wel eens weg. Ja, het is moeilijk weg te komen, zeker als je hier al langer werkt. Je wordt gevormd, een bepaalde manier van denken en handelen. En, ik verdien nu netto zo'n 2500 gulden, soms meer met onregelmatigheidstoeslag. Waar vind je zo'n salaris?"

Bron: AANEEN 9 februari 1991 Tekst: Carolien Stam.

Survival Team Blokhuispoort

De boys van "DeBlokhuisPoort", survival in de Hooge Veenen Belgische Ardennen. Survivaltraining door Johannes Langohr. De belevenissen van de boys van "DeBlokhuisPoort" De boys van DeBlokhuisPoort waren al vanaf 1991 te vinden in de wildernis van de ongerepte natuur van de Hooge Veenen in de Belgische Ardennen. Vele spannende avonturen waren er beleefd en hier staan de belevenissen van Survival Team Blokhuispoort uit Leeuwarden. Survival ook wel overlevingstocht, is een ruige tocht door liefst nog ongerepte natuurgebieden. Zo'n tocht komt het best tot zijn recht als de uitvoering op een zo primitief en natuurlijke wijze plaatsvindt, met zeer beperkte hulpmiddelen. Alleen het hoogstnoodzakelijke gaat mee. Dit alles geldt echter ook voor een outdoor tocht, alleen deze is minder ruig maar toch grensverleggend. Oud personeel van DeBlokhuisPoort zocht het ruige gebied op in de Ardennen. Tijdens de uitvoering van dit soort tochten liep je tegen de gekste dingen aan. Zoals bij het bouwen van touwwerk, oriëntering met kaart en kompas, Abseilen, een bivak bouwen en noem maar op. Vele jaren werden wij begeleid door Hans Langohr, survival gids. Hans is zeer kundig en kent de natuur op zijn duimpje. Als survivaltrainer is hij bekend met het omgaan met mensen onder moeilijke omstandigheden. Allemaal ver weg van thuis, in een vreemde omgeving. Middenin de "ongerepte natuur" met "niets" op zak.

Survival

Survival ook wel overlevingstocht, is een ruige tocht door liefst nog ongerepte natuurgebieden. Zo'n tocht komt het best tot zijn recht als de uitvoering op een zo primitief en natuurlijke wijze plaatsvindt, met zeer beperkte hulpmiddelen. Alleen het hoogstnoodzakelijke gaat mee. Dit alles geldt echter ook voor een outdoor tocht, alleen deze is minder ruig maar toch grensverleggend. Is het een survival of een ontbering weekend? Geen van beide, maar wat is het dan wel? Allereerst een verklaring voor het woord 'outdoor'. Outdoor kan vertaald worden in 'buitenshuis'. De betekenis die aan dit woord gegeven wordt, is: het in de natuur, met gebruikmaking van die natuur, bezig zijn met lichamelijke activiteiten, waarbij de grenzen van het eigen kunnen verkend worden. Veel groepen voelen zich aangetrokken tot dit avontuur. Maar.... niet iedereen realiseert zich wat het allemaal inhoudt. Velen hebben daar wel een idee over, maar het pakt vaak toch anders uit zoals ze gedacht hadden. Een survivaltocht in de huidige sfeer is niet een extreme overlevingstocht, zoals zo velen denken, maar een activiteit met toch enige luxe, die door iedereen kan worden beoefend. En waarvan je nog wat leert ook.

Een survivaltocht heeft als activiteit veel positieve punten.

- U bent buiten lichamelijk bezig.
- U bent (terug) in de natuur. Klimaat, flora, bodemgesteldheid worden weer ervaren.
- U bent op elkaar aangewezen en u zult met elkaar naar oplossingen moeten zoeken. Er wordt iets van u gevraagd. Het is een prima vorm van groepswerk.
- Het spreekt jong en oud aan.
- Zelfdiscipline is een voorwaarde voor het slagen van de activiteit.
- Deelnemers hebben het idee met een bijzondere activiteit bezig te zijn: dat kan een groeiend zelfvertrouwen tot gevolg hebben.
- Het is een activiteit die risico's in zich heeft.
- Hij is levensecht.
- U gaat op zoek naar uw eigen grenzen.
- De activiteiten die u gaat doen, zijn erop gericht:
 - Te ervaren wat er met u gebeurt, als u vermoeid bent.
 - Te ervaren hoe u reageert op situaties die moed vragen.
 - Te vertrouwen op het materiaal dat u nodig hebt voor de activiteiten.
 - Te vertrouwen op de hulp van anderen die u daarbij nodig hebt.
 - Te accepteren van elkaar dat u niet kunt wat een ander wel kan en andersom.
 - Te zoeken naar gezamenlijke oplossingen voor problemen als vermoeidheid, angst, of de vraag: hoe redden we ons in deze situatie.
 - Te ervaren dat u elkaar (letterlijk) nodig hebt om gezamenlijk het doel te bereiken.

Voor velen betekent een survival "nu eens niet praten, maar doen". Sfermatig kunt u survival vergelijken met het echte ruige werk van vroeger. Je verwant voelen met de vroegere woudlopers in de beginfase van Amerika. Deze activiteit roept dat gevoel op een heel natuurlijke manier op. Tijdens de uitvoering van dit soort tochten loop je tegen de gekste dingen aan. Zoals bijvoorbeeld bij het bouwen van touwwerk, Oriëntering met kaart en kompas, Abseilen, een bivak bouwen en noem maar op. De meeste mensen denken bij de termen survival, overleven of ontbering aan een sfeer van ruigheid, hardheid, mannelijkheid, soms zelfs aan een zekere vorm van militarisme. Als u het voorgaande echter goed gelezen hebt, weet u dat dit zeker in deze weekenden niet de bedoeling is.

Lees alle verhalen van de Boys in het E-Boek: "Survival Team Blokhuispoort"

Poëzie personeel "DeBlokhuisPoort"

De tranenpikkers van de stadsgevangenis

Lieuwe was net zo goedmoedig als dat hij groot was. Alleen daarom al was hij zijn korte leven lang onbegrepen. Ze noemden hem de reus van Leeuwarden omdat bijna alles te klein was voor hem. Toen hij hier werd opgesloten, paste hij amper in zijn cel en diep moest hij bukken om zijn celdeur door te komen. Hij was de eerste die ons geheim ontdekte. Dat was ver voordat de gevangenis waarin we nu wonen er kwam. Op een van de stenen muren hier staat een getal van 1874, maar onder en achter deze oude stenen zitten weer nog oudere stenen met getallen als 1666 en 1547. Zo is ons in ieder geval verteld. DeBlokhuisPoort was in die tijd beter bekend als de oostelijke ingang van de stad en wij kraaien hadden, ook toen al, met onze groep nesten gemaakt op en onder de dakranden van de drie binnenplaatsen. Ons geheim begon pas echt te groeien toen Lieuwe hierbinnen zat, wachtend op het einde van een straf die juist hij niet had verdiend... Van alle tien duizenden gevangenen die, ver onder de nesten die we hier elk jaar bouwen, hebben zitten wachten op veroordeling of ontslag, is in de loop van al die tijd op een kraaienpoot te tellen het aantal mensen dat met ons leerde omgaan. Zo was er de gevangen Witmarsummer veeboer die ruzie met de veldwachters had gemaakt omdat hij destijds resoluut weigerde uitleg te geven over een van zijn loslopende geiten die een nog niet gebruikt bruidsboekje had aangevreten. Zo was er de smid van Witmarsum die een ondeugdelijk

koetsonderstel had vervaardigd waarmee stadhoudersvrouw Marijke Meu eens na een flinke hobbel in de weg in haar gescheurde onderjurk op de straatstenen was beland. Zo was er de niet meer zo jonge dienstmeid die uit liefde voor- en onder de invloed van een mysterieuze zakenman, die Witmarsum aandeed tijdens een van zijn zakenreizen, prompt dievegge was geworden in de huizen van de rijken waarin ze in haar lange carrière had gediend. Op heterdaad werd ze, met haar handen grabbelend in de zilverkist van de burgemeestersvrouw, gepakt en diezelfde nacht nog naar de Friese hoofdstad overgebracht. Lieuwe heeft hen drieën, waarschijnlijk langs de weg van zijn op het bezoek komende Witmarsumse ouders, geleerd hoe je ons hierbinnen deze zware muren te vriend houdt en hoe we echt alles voor je willen doen ... als we maar met elkaar praten; zodat wij kraaien kunnen blijven leren over alles wat mensen menselijk maakt en wat dieren- in de ogen van mensen- dierlijk maakt. Op een avond vertelde reus Lieuwe zomaar aan een oude kraai die woonde in een van de nesten waar de zon 's avondlaat als laatste op schijnt, dat hij liefdesverdriet had. Heel erg veel verdriet. Haar naam was Loltsje en onder de mensenvrouwen was zij een reuzin die in de ogen van Lieuwe net zo mooi was als dat ze lang was. De oude kraai had, zoals wel vaker, weer eens iemand horen huilen in zijn cel. Dat gebeurt best wel vaak. Dit gehuil was echter tot hem doorgedrongen omdat het een zware huilstem was die de kreet mien leave Loltsje af en toe snikkend bleef herhalen. Hij besloot om maar eens even op het vensterbankje neer te strijken. Deze vensterbank was namelijk niet al te vervuild door duivenpoep en bovendien werd de oude kraai als door een wonderlijke kracht, aangetrokken door de dikke glinsterende tranen die Lieuwe hilde om zijn Loltsje. Het zware stemgeluid viel stil toen Lieuwe zijn hoofd ophief en daar ineens de oude kraai zag zitten kijken naar het vallen van zijn tranen. Hij schraapte zijn keel en wilde, en moest, en kon niet anders dan toen hardop te zeggen: "Oh grutte kraai, do bist de ynichste die no kin begrippe werom ik jier sit te gullen." Maar omdat die reuzentranen terugstuitende op zijn zich aanspannende reuzenstembanden, was er in Lieuwe's cel plots een uniek kraaiengeluid te horen dat uit zijn reuzenstrottehoofd ontsnapte en gericht was aan de oude kraai. Drie cellen verderop schrok zelfs een jonge gedetineerde Groninger die de slaap niet kon vatten, zo erg van dit geluid dat de koude rillingen hem over de rug liepen bij de gedachte alleen al aan nog een nacht met de huiveringwekkende nachteluiden die deze oude Friese bajes niet zelden in zijn greep schijnen te hebben. De kraai antwoordde instinctief met een kra-kra-kra, waar Lieuwe ineens duidelijk enkele menselijke woorden van wist te maken. En zo was het eerste gesprek tussen de beide groepen hoofdbewoners van deze gevangenisgebouwen op gang gebracht. De oude kraai wist Lieuwe er gauw weer met het koppie bij te krijgen en een verbond werd gesmeed tussen de gekooide onbegrepen reus en de vrijbuitende kraaienkolonie van het Huis van Bewaring. Voor Loltsje liepen er zo'n honderd anderen rond, kraaide de oude kraai. Hij had in zijn leven de mens bekeken en gezien dat de vrouwen van deze Nederlandse provincie de langsten van het land waren. Bij het afstoffen van zolders en schuren reikten hun lange armen vaak tot aan de kraaien-nesten en niet zelden namen ze daarop zonder pardon de bezem ter hand. Maar waar de kraai eigenlijk in geïnteresseerd was, was waarom mensen elkaar onrecht aandoen in het algemeen, en hoe ze elkaar bestelen in het bijzonder. Wij kraaien, namelijk – en dit weten maar heel weinig mensen hebben voor menselijke begrippen juist een heel groot rechtvaardigheidsgevoel. We zijn, zonder dat de meeste het weten, misschien wel het minst zichtbare deel van de arm der wet, omdat wij vaak genoeg de menselijke diefstallen weer opheffen door de gestolen glimmende buit mee te nemen en te bewaren. Wat moet ik als kraai met een gestolen oorring of armband? Wat moet ik met een glazen knikker of een scherf van een gebroken karnemelkfles? Een achteloos weggegooide zilverpapieren verpakking van een chocoladereep, of een kostbaar juweel; wat moet ik ermee? Nou, ik zal het jullie vertellen: wij kraaien van DeBlokhuisPoort hebben zo onze eigen wet te handhaven en die zegt dat al wat glimt, glittert en glinstert in Leeuwarden, verzameld dient te worden en bewaard moet worden tot er weer 'een nieuwe Lieuwe' onterecht komt vast te zitten bij ons. Zodat we diens ouders dan wekelijks, ter compensatie van het missen van hun kind, een deel van onze schat kunnen

thuisbezorgen. Onze schat hebben we, sinds Lieuwe hier zat, bij elkaar hebben gepikt van mensen die anderen bestelen en er nooit voor gepakt worden. Zo heeft mens Lieuwe ons dat eens zelf geleerd. Wie zich als mens verheft tot het spreken met de kraaien, zal tijdens detentie alles, maar dan ook alles, wat los en vast zit en schittert in de zon thuisbezorgd krijgen. Zo vonden Lieuwe's ouders na hun eerste gang naar het bezoekuur van hun gedetineerde zoon bij thuiskomst meteen al een onbekend gouden horloge in de schuur. De week daarop zagen ze bij terugkomst een diamanten ring aan het sleutelrekje in de gang, zodat ze na de maar liefst achttien lange jaren detentie, die hun oudste telg namelijk onterecht heeft moeten zitten in Leeuwarden, een flinke som hadden verdiend aan het zo onopvallend mogelijk verpanden van deze van onbestrafte dieven gestolen goederen. De thuisbezorgde glasscherven, knikkers, zilverpapiertjes en dergelijke verwerkten ze in een zelfgemaakte spaarpot van klei die tot op de dag van vandaag op een Witmarsumse schoorsteenmantel staat als erfstuk. Het familieverhaal wil dat een voorvader met de naam Lieuwe, bijgenaamd de reus, het ding als fooienpot heeft gebruikt, in een cafeetje dat hij na zijn detentie is gaan uitbaten aan de Leeuwarder Tweebaksmarkt, op nog geen steenworp afstand van onze stadsgevangenis. Als onze kraaienkolonie dus onze jonge vliegenvlugge kraaienkinderen weer eens naar Witmarsum stuurt om er nog maar weer een voorwerp af te leveren uit ons glanzende geheim, dan laten we ze op een steenworp afstand altijd eerst even langsvliegen over het pand van pakhuis De Utrecht op nummer 48 waar eens Lieuwe's cafeetje stond. Op het dak ervan staat - heus waar - een manshoog gitzwart standbeeld - op een voetstuk van acht gouden kraaienpootjes - van de enige vier kraaien die in de geschiedenis van DeBlokhuisPoort ooit contact hebben gemaakt met de mens. Eén kraai staat er voor zijn contact met de veehandelaar, eentje voor dat met de smid, eentje voor toen de dienstmeid vastzat en de mooiste, de voorste, is voor de oude kraai die op die avond Lieuwe troostte. Ga er maar eens kijken... Bijvoorbeeld als je liefdesverdriet hebt of als je even niemand hebt om mee te praten. Als je heel goed luistert... kun je misschien nog die ene echo opvangen van de glanzende, vallende tranen, van wat ooit het onbegrepen liefdesverdriet was van Lieuwe de reus. Voor bewaarder Van Hofwegen, Blokhuispoort 1973-2005 © P. Gallego

De viswedstrijd der gevangenen

Omdat Bennie nu eenmaal de goedgezorgdste man was die je maar bedenken kon, was hij voor het begin van dit verhaal tegen wil en dank bewoner geworden van cel tweehonderd-en-acht op de bovenste verdieping van de A-vleugel in de Bijzondere Strafgewangenis te Leeuwarden. "Ja, maar gelooft u mij veldwachter..." en "écht de verkeerde!" probeerde Bennie nog in een oprecht bedoelde poging te redden waar er niets meer te redden viel. Voordat hij dat drie jaar moest gaan doorbrengen binnen de gevangensmuren van die Grootbajes, was Bennie juist van assistent-brugwachter tot hoofdbrugwachter bevorderd op de brug ter hoogte van het punt waar de Pingjumervaart overgaat in de Arumervaart. Een ongelukkige speling van het lot had ervoor gezorgd dat de trekschuitschippers en ook de praamvaarders hun in de loop der jaren opgebouwde antipathie ten opzichte van de vorige hoofdbrugwachter min of meer ongewild botvierden op Bennie in plaats van op die bullebak die de brug decennialang met wrede hand had bediend. Een groter contrast tussen die beul van een brugwachter en de goedgezorgde Bennie kon men zich in die tijd dan ook niet voorstellen. Toch kreeg de jonge Bennie uiteindelijk de schuld in de schoenen geschoven van een onwelriekende aaneenschakeling van gebeurtenissen die samen een voor binnenvaartbegrippen smerig zaakje hadden gevormd, waarover we in dit gevangenisverhaal verder beter niet op in zullen gaan. Buiten de muren was Bennie dus vijf jaar daarvoor bruggen gaan bedienen. Hij was een waarlijk buitenmens geweest voor die tijd. Hij was dan ook blij dat hij er door de tot op het bot gecorrumpeerde brugwachter af en toe met de fiets op uitgestuurd werd om dan aan- en doorvarende schippers een verbale - dan wel materiële boodschap te brengen. Voordat er ook maar één haan kraaide in de omgeving, was Bennie's ochtends in de velden of op het water te vinden. Altijd was daar het onafscheidelijk kwispelende en naar hem opkijkende stabij-teefke Brûnsje in zijn gezelschap. De dageraad, meestal eerder

aanwezig dan mens en dier, leek dagelijks te worden wakker gemaakt door deze goedgelovige buitenman in plaats van andersom. Buitenmens Bennie, nu achter de Leeuwarder tralies, had het geluk dat zijn celraam uitkeek over het oostelijke invalskanaal van de Friese hoofdstad. Door het ietwat uitsteken van zijn gedeelte van het cellenblok zag hij rechtuit, in de richting van waar de zon opkomt, het gehele Emmakanaal af. In de kijkrichting links en rechts de statige panden en pakhuizen van de Emmakade noordzijde en zuidzijde. En tja, de werktijden en handelingen van zijn stadse collega brugwachter maakte hij zich al snel eigen. Hij kon gewoon blijven zitten waar hij zat zodanig dat de visuele dagresultaten met zijn detentie uiteindelijk niet veel waren veranderd. Hier liet men over de hele dag genomen 8½ boten per uur door, op zijn eigen brug waren dat er 7¾. Zelfs presteerde Bennie het om zich strikt aan zijn middagse pauze-appeltje te houden, om aan zijn brugrapportage te voldoen – het noteren van doorkomsttijden en bootnamen – en zelfs hield hij nauwkeurig in de gaten wat getalsmatig de verkeersstroom, mechanisch en motorisch, betekende voor het zo effectief mogelijk ophalen van de brug in het dalmoment van de niet-varende bruggebruikers. Zelfs de actie en reactie van de kibbelende meeuwen, gezeten op de dukdalven, waren identiek aan wat hij dagelijks gewend was geweest toen hij nog als vrij man het eerbiedwaardige brugwachtervak ingekleurd had. Bennie verveelde zich overdag, in tegenstelling tot vele anderen, geen moment op cel. Op de ring circuleerden er al een paar bijnamen die nu eens zinspeelden op zijn – laten we zeggen- simpele karakter, dan weer recht deden aan zijn op de buitenwereld gerichte detentiestijl. Ook zag men zijn extreme goedgelovigheid wel af aan hun schaarse contacten met hem. Zo werd er al na een paar maanden door andere boeven gesproken over ‘de brugwachter van twee nul acht’. Eerst was het: “die slome botenteller,” toen: “die denkt dattie overgeplaatst is naar de Tweede Kanaalsbrug”, en uiteindelijk ging het van: “gaan wij hem even het gevoel geven dattie hier ècht wel vast zit zoals de officier en de rechter dat heeft behaagd.” Twee altijd smeulige medegedeteneerden, beide uit Mokum, met name uit de Jordaan, besloten om Bennie eens fijntjes te laten weten dat hij wat meer bij de justitiabele gemeenschap zijn best moest gaan doen om met hen mee te draaien. Zo kwam het dat Bennie op pinksterochtend in het jaar dat Duitsland de Frans-Duitse oorlog won - mede door de inzet van een noviteit (de machinale mitrailleur) daarmee de potsierlijk in Napoleontische rode uniformen gestoken Franse infanteristen en cavaleristen als schietschijf gebruikend, maar goed – dat onze Bennie dus, nog voor het krieken van de dag op cel zat, helemaal gereed om mee te doen aan een heuse viswedstrijd voor gevangenen. En dat terwijl Bennie -niet zo’n beetje ook- van vissen hield. Een hengeltje uitgooien was immers zijn tweede natuur. Een jongeman van de velden was hij, van het platte Friese land. Hij kende alle geheimen van de hengel. Zijn voorvaderen hadden, nadat de half Friesland bedekkende Middelsee was bedwongen en buitendijks gemaakt, op brasems, op bleitjes, op voorntjes en op baarzen, op palingen en snoeken gejaagd met de hengel boven het water. Vissen, dat wás wat in die tijd! De adrenaline van het ‘slaan’, het geduld opbrengen en het zenuwen bedwingen als een slimme vis er mee ging ‘lopen’ en de roes die je had als je naar moeder de vrouw of gewoon naar moeder de moeder een maaltje mee naar huis bracht. Nee, deze extreme sport heeft alles te maken met de jagers die wij ooit waren. De twee Mokumers hadden hun lokaas wat dat betreft ten opzichte van brêgewipper Bennie – randstedelingen pikken niet zelden een mondje Frysk op als ze hier zitten – zeer goed gekozen en zo werd hij de uitblinkende hoofdrolspeler van hun mooie bak in deze bak. - “Rijksvischconcorso voor penitentiären” had hoofdbewaarder Ytze het spel meegespeeld toen Bennie zich hoogstpersoonlijk bij hem aan kwam melden. - “Ieder jaar op pinksterochtend in de ’s lands bijzondere en reguliere strafgevangnissen.”, zei hij met een bepaald gezag tot Bennie. - “Behalve als het op een zaterdag valt; maar ja, die schrikkeljaren hèn...”, probeerde hij nog Bennie een kans gevend om zich te herstellen. Maar Bennie ging er met open ogen in. Wel sputterde hij nog iets over het hoe van deze wedstrijd, waarop hoofdbewaarder Ytze hem geruststelde met “je kent de luchtkooi voor probleemklanten, toch? Nou, daar weer achter zit een poortje in de buitenmuur dat ze het kolenpoortje noemen. De beurtschipper die onze kolen aanlevert, stort door een halfopen betralied luik zijn voorraad eens per maand. Nou, daar houden we het

vischconcoure elk jaar. Het is niet breed, maar over de hele dag genomen krijgt iedere gedetineerde een kwartiertje lang de kans om de grootste vis van de dag te vangen. Wie landelijk gezien de grootste vangt, krijgt een oorkonde en mag bovendien – dit is de echte hoofdprijs – wekelijks een dagdeel zijn hengel uitgooien om cipiers en directeur te voorzien van een vismaaltje. En tja..., als de echtgenote van de directeur iets behaagt, is het een vismaaltje met bijpassend fris wit wijntje. En als JIJ nu eens het concours wint en de directeur komt thuis met JOUW gevangenisvis, dan is zij blij, hij blij en dan zullen we allemaal blij zijn. Dus jongen, je weet wat je aanstaande pinksterdag te doen staat.” Zwaar onder de indruk van de kans die hem zomaar gegeven zou gaan worden, zat Bennie die ochtend met de jas al aan paraat op cel tweehonderd-en-acht. Een stuk oud brood voor aan de haak en een zelfgemaakte dobber van hout en restafval in de aanslag. 06:15 uur had er op de nepaankondiging gestaan. Hij was als tweede visser aan de beurt. In heel het land zouden nu de eerste gedetineerden met hun hengels door de tralies gestoken zitten te wachten op een vissig iemand die niemand van hen eerder had ontmoet. De grote onbekende supervis die ieder van hen zou verheffen tot vriend van de vrouw van de directeur en van die van de hoofdbewaarder. De Jordanezen hadden het weer voor elkaar. De brugwachter had zijn bijnaam voor de komende jaren te pakken. Goedgelovige Bennie leerde die pinksterdag dat je in de bajes vooral veel moet lachen en helemaal niemand moet geloven. Voor bewaarder Westra, Blokhuispoort 1976-2006 © P. Gallego

Boomsmastraat

Dichtduel ter ere van de nieuw geschilderde Boomsmastraat (lange, hoge gevangenisgang tussen A-vleugel en voorgebouw) Gevangenisgang In deze gang nu licht en luchtig, ging menig mens met zwaar gemoed een nieuwe dag, geduchtig en ondraaglijk lang, met grote weerzin tegemoet.

De handen zijn hier ongebonden de geest is hier nog vrij, maar niemand kwam hier ongeschonden, na jaren, deze gang voorbij. Langs deze weg werd, al dan niet verplicht, arbeid, onder grote druk verricht. Maar alles wat onwenselijk was, of, waarover nauwelijks valt te praten, kunnen we, als verdamping van een vluchtig gas, gewoonweg achtergelaten. Want altijd is er deze gang die, na verloop van tijd, ons toch weer naar de vrijheid leidt. De dichtende Cipier Hans D. (A-vleugel)

"Afscheid nemen" J Duinstra Hoofdbewaarder
Afscheid nemen van een gebouw,
ach zult u zeggen, wat zegt dat nou.

Maar dit gebouw, "DEBLOKHUISPOORT"
was zeer bekend. Het had een status
van respect, ontzag. Het had geschiedenis.

En wel het meest, omdat zij de mensheid
eeuwen dienstbaar is geweest, in de belangen van de rechtsorde.

Want bij het uitvoeren van straf of maatregel
was dit gebouw, de mensheid trouw.

Want achter al die dikke muren, van beton en steen
en traliewerk, werden mensen gedetineerd.

Mensen die hebben gefaald,
het niet hebben gehaald
wat de samenleving van hun verwachte

Zij werden veroordeeld, opgesloten, soms jaren
in dit gebouw, Hoe velen hebben niet ervaren,

de pijn, de eenzaamheid, en zijn
nooit weer geworden, wat zij eens waren.

Dit gebouw, in de oorlog, een plek van vrees,
voor allen die onder de bezetter lijdten
soms een laatste verblijfplaats in die tijden
voor men naar de executieplaats ging.

Dit gebouw, hoeveel tranen hier geschreid
Hoeveel liederen hier gezongen,
waarbij gedacht werd aan eigen wegen
en het verblijf onder moederzegen

Dit monument uit lange tijd.
Wat zich afspeelde in dit gebouw
aan mensen die verbitterd waren
of hen die tot een ander inzicht kwamen

Dit gebouw een waarborg voor ons rechtsbestel
Voorde een een redding voor de ander een hel

Niet ieder werd geresocialiseerd,
Bij velen ging het toch weer verkeerd.

Ja, dit gebouw, het is voorbij
En haar bestaan gedenken wij
J.Duinstra

"Afscheid van de Dienst" J Duinstra Hoofdbewaarder
Wie thans de Dienst voorgoed verlaat
De zorg aan anderen overlaat
van bewaken, en resocialiseren

Zal soms met de vraag verkeren:
Wat is de sin ervan geweest,
dat ik er zolang ben geweest.

Heb ik mijn werk wel goed gedaan
Vond ik het wel een leuke baan.

Deed ik het alleen maar voor het geld
was dat het enige wat teld

Was ik voldoende kollegiaal,
of was er veel waarvan ik baal.

Hoe was mijn houding tegenover hen,
die ik maar erg oppervlakkig ken

Stond ik in het kader van de zorg,
voor hen steeds wel voldoende borg.

Heeft men van mij wel iets geleerd,
Of deed ik zelf erg veel verkeerd.

Had ik aan hen alleen maar de pest,
omdat zij slecht waren en ik zo best.

Heb ik van mijn fouten iets geleerd,
of deed een ander het steeds verkeerd.

Wat werd er eigenlijk van mij verwacht
of heb ik daar nooit over nagedacht.

Wanneer ik zo de jaren inventariseer
dan overheerst bij mij de vraag steeds
niet wat ik allemaal heb gedaan.

Maar wel de vraag wat ontbrak er aan
Was de inzet wel zo optimaal

Of vond men die vaak wel wat schraal.
En als men vraagt de sin van al die jaren
Dan moet ik zeggen het zo te ervaren

t Was niet volmaakt, en je van dat.
Toch hoop ik, dat men iets aan mij heeft gehad.

En wens eenieder die nog verder moet.
Veel sterkte toe, het ga u goed.

Bij mijn afscheid als hoofdbewaarder uit de dienst op 1 Mrt 1984 J Duinstra: H.v.B Leeuwarden.

De voorspelling

Een ongelooflijk verhaal, tijdens mijn dienst op de A-vleugel kwam gevangene B naar me toe en hij kon mij vertellen dat ik een ring gekocht had voor mijn vrouw en dat hij weet hoe die er uit ziet. Dat was onmogelijk want ik had dit tegen niemand verteld. Hij zei ik teken het wel uit voor je en ik gaf hem mijn agenda en begon te tekenen. De foto 2 is de hand van vrouw met de ring die gevangene B had getekend in mijn agenda. Op onverklaarbare wijze had hij gelijk. Maar dit was niet het enige voorval hij wist van meer mensen iets te vertellen. Jan D.

Grady Uiterwijk Winkel

Herinneringen aan DeBlokhuisPoort

Gewerkt van 1979 t/m 1989. Als ik dit opschrijf is het dat, wat er in mijn gedachten komt, wat ik mij dus nog herinner van die tijd. Collega's die dit lezen hebben hier vaak nog wel aanvullingen op of hun eigen herinneringen en ervaringen. Bij deze moedig ik ze dan ook aan, om hier ook eens wat over op te schrijven. Na een opleiding van 4 maanden, inclusief een opleiding voor de mobiele eenheid, ben ik in juni 1976 begonnen als Gestichtswachter met als standplaats de koepelgevangenis in Breda. Het was in de tijd dat daar nog drie oorlogsmisdadigers zaten. In januari 1979 ben ik begonnen op Veenhuizen, groep Esserheem. Toen ik er kwam werken lag er lang veel sneeuw en pas eind maart zag ik er het eerste gras. Die winter is ook bekend geworden vanwege de vele sneeuw. Na een half jaar, in juli 1979, kon ik naar het Huis van Bewaring in Leeuwarden. De B-vleugel en in gebruik als arrestantenafdeling. Er zaten mensen die zichzelf niet hadden gemeld, die ergens waren ontsnapt of mensen die hun boetes niet wilden of konden betalen. Sommige gedetineerden waren soms s'morgens nog aan het werk bij een baas en s'avonds zaten ze vast op de B-vleugel van DeBlokhuisPoort in Leeuwarden. Ik begon er op een maandag om 07:00 uur. Meteen naar de B-vleugel en daar naar de bovenste etage toe waar ik met de dienstenmaker van 07:00 tot 08:00 de toiletronde gedaan heb. In dat uur heeft hij me het e.e.a. uitgelegd, maar het ging daarbij hoofdzakelijk over het rooster en de planningsperikelen. Wat ik moest doen op de etage kwam niet echt aan de orde. Tussendoor werd er ook nog rondgegaan met een theekan. Die ochtend heb ik verdergelopen als

“bewaarder boven” en ik begon met het uitsluiten van de arbeid. Wie ik daarbij uit moest sluiten werd me door de reiniger uitgelegd. (Die zat gelukkig vooraan.) Daarna heb ik me beziggehouden met de achtergebleven gedetineerden. Eerst was het zaak om te controleren of iedereen zijn bed wel uit was. Toen was het opstaan nog verplicht, één keer waarschuwen en daarna een rapport. In de periode dat ik er werkte werden deze rapporten al gauw niet meer afgehandeld en bleven gedetineerden langer op bed liggen. De achtergebleven mensen hadden overigens niet veel te doen. Men vermaakte zich met het lezen van boeken en tijdschriften of het maken van tekeningen. Ook was er een kastje/luidspreker aan de muur waarbij de radio kon worden aangezet. Verder was er wat celwerk, maar dat was het dan wel. Ze maakten destijds rugjes voor multimappen of ze maakten houten wasknijpers. Toen was het ook nog zo dat ze nog geen activiteitenblokken hadden. Gedetineerden konden ten alle tijde worden opgeroepen voor diverse functionarissen en het maakte daarbij niet uit of je aan het werk was of niet. Om 11:15 moest ik van de etage af, omdat ik toezicht luchten had. Mensen kwamen terug van de arbeid en hadden nog voor het eten een 1/2 uurtje luchten op de kleine luchtplaats tegen de B-vleugel aan. Zo rond 30 april 1980 was het wat drukker op de luchtplaats. Bij einde lucht ging er niemand naar binnen, om zo af te dwingen dat er gratie verleend moest worden. We hadden een nieuwe koningin en in veel landen werd er gratie verleend. Uiteindelijk, gingen er na wat overredingskracht van het personeel een paar naar binnen en ook hier gold: “Als er een schaap over de dam is, volgen er meer.” De actie bloedde dood en iedereen had koud eten. Verder gebeurde er nooit veel tijdens het luchten. Na het luchten wanneer iedereen weer naar binnen was, volgde de maaltijdverstrekking. Deze maaltijden werden bereid in de inrichtingskeuken door een kok met behulp van gedetineerden. De keukenhulpen. Elke gedetineerde kreeg tussen de middag een stapel pannetjes. Een pannetje aardappels, een pannetje vlees met jus en een pannetje met groente. Verder werd er per cel vanuit een gamel geschept, de ene dag soep en de andere dag vla. Het viel me op dat dit uitscheppen soms erg zuinig gebeurde, waardoor ook het personeel er nog van mee kon eten. Ik kan me nog herinneren dat ik na de etensronde nog bij een paar gedetineerden langsging omdat ze hadden gevraagd om “overschep”. Dit werd me door de collega’s niet in dank afgenomen, omdat die minder vla kregen dan waar ze op hadden gerekend. Niet meer doen jongen. En ik dacht: “Ja, dit eten is toch voor de gedetineerden en niet voor ons.” Na het eten werd “de vaat” weer opgehaald en werden de mensen voor de arbeid weer uitgesloten voor de lucht met aaneensluitend het werk. Je kon je nog even bezighouden met de achterblijvers (Belden hoofdzakelijk voor het toilet) en ondertussen kwam de aflos. Ik stelde me voor als de “nieuwe collega” en vertelde hem van mijn belevenissen van de ochtend. Als er al wat bijzonders was, werd dat toen nog opgeschreven in een schriftje wat in het houten bureautje op de etage lag. Dit bureautje bevatte ook schoenpoetsmiddelen en wat tijdschriften. Om 14:00 uur zat mijn eerste dienst erop.

Herinneringen

Ik kan me nog de eerste ontsnapping herinneren. Het was op de 1e etage van de B-vleugel aan de kant van de luchtplaats. Van uit een cel bijna halverwege, was iemand verdwenen. Er was 1 raampje verwijderd en er was 1 tralie weggezaagd. We vonden dat met elkaar wel erg knap gedaan. De gebeurtenis was aanleiding de celcontroles weer beter uit te voeren. (Het verwijderen van een tralie was relatief makkelijk, omdat in het verleden de ramen waren verhoogd. Daardoor moest er ook een stuk bij het traliwerk worden aangelast. Door de tralie later door te zagen, zo ver mogelijk van de las af, kon die tralie relatief makkelijk bij de las worden afgebroken. Eén keer zagen was dus voldoende.)

Nog een ontsnapping

Ik kan me nog vaag een ontsnapping herinneren vanaf de boekbinderij. Het gebeurde regelmatig dat mensen in de koffiepauze even naar het toilet gingen. Omdat het koffiedrinken op een plek was waar de werkmeesters geen zicht hadden op de toiletten, werd er telkens een stukje gezaagd. (Het raam zat al los.) Tot op zekere dag iemand vroeg of hij even naar het toilet mocht en niet weer terugkwam.

Klaverjassen en kraken

Ik kan me herinneren dat in de pauzes veel werd geklaverjast of gekraakt door het personeel. Ik zal nooit een bekwaam klaverjasser worden, maar de basis van het spel is in DeBlokhuispoort gelegd. Dit kaartspel werd ook vaak gedaan tijdens de recreatie. Als je toezicht recreatie had ging je vaak in een hoek zitten met drie gedetineerden. Een avond was dan zo om. In die tijd waren er meerdere recreatiezalen. Een met een televisie voor Nederland 1, een zaal met een televisie voor Nederland 2, een biljartzaal en een tafeltenniszaal. Je zou zeggen, ruimte genoeg. Heel soms, als er een belangrijke voetbalwedstrijd was, bleven we langer. Zo konden we zelf ook die wedstrijden bekijken.

Nachtdiensten

De diensten in de nachtelijke uren hebben nooit mijn voorkeur gehad en als het kon, ruilde ik ze weg. Mijn bioritme kwam er te veel van in de war. De dag dat ik uit de wacht kwam, was voor mijn gevoel een werkdag. En dan te bedenken dat we toen ook nog regelmatig van wacht een late dienst hadden. We kwamen de nacht door met spelletjes, en met een uitgebreide maaltijd, waarbij we allemaal wat meenamen. We werden geacht om 23:00 uur het licht uit te doen bij de gedetineerden. Dat was eigenlijk een laatste controle ronde. Ook werd er nog wel eens een “dutje” gedaan in een lege cel of in de kerk. Bij dat dutje nam je altijd een portofoon mee omdat, wanneer er calamiteiten waren, je weer direct bij de les was. Wat ik verder nog weet, dat je de rondes liep met een prikklok. Bij 2 prikpunten keek je langs de B-vleugel. Eén bij een raampje in de kerk en één in de “Jodengang”. Altijd als je dat prikpunt in de Jodengang gebruikte, sloeg de oude verwarming aan. Midden in de nacht, in een doodstil gebouw schrok ik er altijd van. Er moesten een aantal controlerondes per nacht worden gelopen, waarbij met een prikklok, prikpunten werden afgelopen. Het kader kon dan de volgende ochtend controleren of er ook daadwerkelijk rondes waren gelopen.

De telefoonregeling

Gedetineerden mochten 10 minuten per week bellen. Je stond er als bewaarder bij om de tijd bij te houden. Verder hield je dan in een schriftje bij wie geweest was. Het is nauwelijks voor te stellen als je ziet hoe het tegenwoordig gaat. (Bellen tijdens de recreatiemomenten in een telefooncel met gebruikmaking van een telefoonkaart.) Gedetineerden die niet genoeg hadden aan die 10 minuten kregen vaak de gelegenheid om te telefoneren bij een van de geestelijke verzorgers. Men deed zich vaak bij de geestelijk verzorgers religieuzer voor dan men werkelijk was. Wij, als personeel zagen dat soms met lede ogen aan.

De zaklantaarn

Ik weet nog dat we in de nachtdiensten de beschikking kregen over een oplaadbare zaklantaarn. Tijdens de dagdienst zag ik een keer een hoofdbewaarder de kerk met zo'n zaklantaarn de kerk uitlopen. Op mijn vraag wat er aan de hand was zei hij: “Zo nu en dan moet je die lampen gebruiken zodat ze kunnen ontladen. Dat is beter voor de batterijen.” Maar waarom ga je dan naar de kerk?” was mijn volgende vraag. “Omdat het daar donkerder is.” Deze logica ontging me volledig en nu, bijna veertig jaar later snap ik het nog steeds niet.

Drugs

In 1979 kwam het drugsgebruik nog niet zo veel voor als nu. Ik weet nog van een gedetineerde die op een gegeven moment volkomen doordraaide, zonder dat daar aanleiding toe was. Betrokkene werd verplaatst naar een strafcel. Hierna kregen we als personeel uitleg wat er met deze persoon eigenlijk aan de hand was. In die tijd werden de gedetineerden nog in de ISO geplaatst door het personeel wat op dat moment in dienst was. Het Intern Bijstandsteam bestond nog niet.

Weber 1 en Weber 2 de werkzalen

Er is een periode geweest dat er veel voor de firma Weber werd geproduceerd. Ook dat heb ik

samen met een aantal andere collega's begeleid. Ik zat toen in een rooster van: 2 weken op de vleugel en dan 1 week op de werkzaal. Ik vond het werken op de werkzaal niet erg leuk, maar het rooster kwam me privé wel beter uit vandaar dat ik er toch voor had gekozen. Ik heb in die periode tienduizenden passchroeven in diverse kleuren voorbij zien komen. Roze 2 ampère, bruin 4 ampère, groen 6 ampère, rood 10 ampère en grijs 16 ampère. Je was eigenlijk altijd afhankelijk van de kwaliteit van je gedetineerdeploegje. Met name de "machinist". Dat was de man die de pontsmachine bediende en daarbij het productietempo kon bepalen. Ook werden er op de werkzaal op een gegeven moment balpennen in elkaar gezet. Nog nooit zijn er zoveel balpennen op de afdeling geweest. Wat ik ook nog weet was het verpakken van pakjes Marlboro sigaretten tot een leuke geschenkverpakking. Met de gedetineerden was afgesproken dat ze er wel van mochten roken, maar dat ze er niets van mee mochten nemen naar hun cel. Het zag op de werkzaal derhalve blauw van de rook. Er werd toen nog door erg veel mensen gerookt. Op een gegeven moment hebben we ook nog fietswielen gespaakt voor de Batavus fabriek in Heerenveen.

Containers en huisdienst

Ik heb ook nog een korte periode op de A-vleugel gewerkt en daarvan weet ik nog dat er vanuit de "transporthof" de containers aan de straat moesten worden gezet. Ze moesten op de hoek Keizersgracht - Oosterkade worden gezet. Zonder me te realiseren wat ik eigenlijk deed, liep ik samen met de reiniger, met allebei een container naar de straat en daarna weer terug. Toen we terug waren op de transporthof bedacht ik pas dat de reiniger zo weg had kunnen lopen. Ik liep er in feite zo de stad mee in. Later hoorde ik dat wel meer collega's deze vergissing maakten.

Diefstal

Tijdens de laatste grote verbouwing werd de portiersloge op een gegeven moment over gezet van de oostkant (A-vleugel.) naar de westkant. Naar de kant van het Blokhuisplein. Later op die dag was er aan de A-vleugel kant dus geen portier meer. Toen ik die avond naar huis wilde fietsen was meteen die avond mijn fiets gestolen. Die stond nog in de fietsenstalling aan de A-vleugelkant. Controle weg dan ook de fiets weg. Zo ging dat.

De portier(s)

Toen ik er kwam werken waren er 2 portiers. Portier Blokhuisplein van ongeveer 08:30 tot 17:15 en een portier A-vleugel van 07:00 tot 22:00 uur. De portier Blokhuisplein was voor het gedetineerden bezoek en de portier A-vleugel voor alle andere personen die in- en uitgingen. Van het bezoek kan ik me nog herinneren dat het bezoekvertrek direct rechtsonder in het alkovengebouw was. Het schijnt, ik was daar zelf niet bij, dat het wel eens gebeurd is dat een gedetineerde er op "einde bezoek" uit liep en dat de bezoeker zich tussen de achtergebleven gedetineerden begaf. Zo was er dus een ontsnapping, maar dat was ook relatief makkelijk doordat het zo dicht bij elkaar lag (bezoekvertrek - portier.)

Celvloer

Zo was er eens een gedetineerde die zich beklagde over de vloer in zijn cel. "Bewaarder, als ik schoonmaak gaat het water ook onder het zeil. Dat gaat stinken het is gewoon kapot. Wat moet ik daaraan doen." Ik dacht even na en legde hem toen uit dat je nieuw zeil kunt krijgen, waarvan je 10% zelf moest betalen en dat de rest voor rekening rijk was. Ook dat er maar beperkte kleurkeuze was, en dat de kleurkaart bij de hoofdbewaarders lag. Hij ging daarop naar beneden en ik stond boven te luisteren terwijl hij aanklopte bij de kaderkamer. "Wat mot je?" vroeg het dienstdoende kaderlid. De ietwat verlegen gedetineerde stotterde iets over de Bewaarder Boven, de kleurenkaart en de kapotte vloerbedekking. Even was het stil en toen hoorde ik: "Morgen terugkomen. De kleurenkaart is nu op de A-vleugel." Zo zou hij zijn collega kaderlid weer met diezelfde vraag opzadelen. Ik heb de gedetineerde maar voorzichtig uit de droom geholpen. En beneden kauwde het kaderlid weer gewoon verder op zijn stukje kauwgom.

Voor de gek houden

Ik weet nog van een nachtdienst, dat er een gedetineerde om 06:00 uur belde. "Hoe laat gaat de deur nou open bewaarder het is 06:00 uur, ik moet eruit." Ze hadden hem tijdens de late dienst wijs gemaakt dat er de volgende ochtend een viswedstrijd zou zijn waar hij zich natuurlijk voor had opgegeven. Nou ik kan je vertellen dat je moet praten als Brugman om recht te praten wat krom is. Overigens, het gebeurde wel eens dat gedetineerden er wel om 06:00 uur uit moesten in verband met een vroege transporten naar de rechtbank. Deze gedetineerden werden alleen uitgesloten als de mensen van de parketpolitie erbij aanwezig waren.

Vertrokken per december 1989

Eind 1989 ben ik naar P.I. Hoogeveen gegaan en ik heb daar tot de sluiting gewerkt. Daarna heb ik nog een maand of negen in P.I. Almelo gewerkt en toen ik bijna 62 jaar oud was ben ik gestopt met werken. Ik doe nu nog wat vrijwilligerswerk en heb daar veel plezier in. Ik ga er van uit dat sommige mensen mijn herinneringen herkennen en anderen zullen zich verbazen, maar vooral is deze verzameling van herinneringen bedoeld als vrolijke noot.

Groet'n Grady Uiterwijk Winkel.

Toneel Personeelsvereniging Justitia

Vele jaren heeft de personeelsvereniging een toneelgroep gehad. Vele bekende namen zoals: Harry Schuit, Oebele v.d.Veen, Hennie Schuil, Christine Postumus, Roely Posthumus, Jan Deelstra, Gienke Brandsma, Kas Kuiper, Piet Donkerbroek, Janny Propsma, Calara Nijkamp, Pieta Middendorp, Yvonne Hartman, Wiebe Veenstra, Alie v.d.Broek, Rieta Spijker, Henk Koning, Hans van Dasselaar, Geeske Eenling, Max de Groot, Jan de Vries en vele andere.

Toneelstuk "wat een kippendrift"

Wat een kippendrift 1987, "wat een kippendrift" uit 1987 is opgenomen en op cd gezet. De videobeelden van het toneelstuk "wat een kippendrift" zijn overgezet op YouTube en het toneelstuk is te zien op de volgende link: [Kippendrift](#) Met dank aan Jan Deelstra die het archief van het toneel heeft aangeleverd.

Fotoalbums [Toneelvereniging POV](#)

Gedetineerde vertelt

De verhalen die nooit naar buiten zijn gekomen van ex-gevangenen uit de voormalige uit de voormalige Bijzondere Strafgewoens en Huis van Bewaring te Leeuwarden, zij vertellen hun indrukwekkende gebeurtenissen die zij hebben ervaren tijdens het uitzitten van hun straf. De verhalen zijn ingezonden door ex-gevangenen. Namen van de ex-gevangenen zijn bekend bij de redactie, vanwege privacy worden deze namen niet bekend gemaakt. Ex-gedetineerden vertellen over hun ervaringen in de voormalige gevangenis van Leeuwarden. De verhalen zijn ingezonden door ex-gevangenen.

Zes verhalen over gevangen zitten

Zes verhalen over het gevangen zitten in het Huis van Bewaring te Leeuwarden.

Reportages gemaakt door SONJA ONCLIN Frieslandpost.

Winston Forsten:

Dertig dagen bracht Winston Forsten (47) uit Sneek zijn leven door als gedetineerde in de B-vleugel van voormalig gevangenis De Blokhuispoort te Leeuwarden

1-Winston-s.pdf

Adobe Acrobat document 881.4 KB

Gosse Koopmans:

Drie dagen bracht kunstschilder Gosse Koopmans (56) uit Eastermar voor het niet betalen van enkele parkeerboetes. 'Ik deelde mijn cel met vier zware jongens.'

2-Gosse-s.pdf
Adobe Acrobat document 891.6 KB

Elmo van der Zee:

Ruim een jaar bracht Elmo van der Zee (52) uit Leeuwarden zijn leven als gedetineerde door in de A-vleugel 'Het was dezelfde cel als waar mijn vader twintig jaar daarvoor in zat.'

3-Elmo-s.pdf
Adobe Acrobat document 922.6 KB

Gerrit Fokkema:

Achttien dagen bracht Gerrit Fokkema (91) uit Leeuwarden tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn leven door in de A-vleugel van voormalig gevangenis.

4-Gerrit-s.pdf
Adobe Acrobat document 1.1 MB

Hillebrand Klein:

Dertig dagen bracht Hillebrand Klein (57) uit Leeuwarden zijn leven door als gedetineerde in De Blokhuispoort te Leeuwarden. 'Justitie had een foutje gemaakt.'

5-Hillebrand-s.pdf
Adobe Acrobat document 929.7 KB

Bertram Bol:

Ruim twaalf jaar bracht Bertram Bol (47) zijn leven door in de gevangenis. In 2007 komt hij op vrije voeten. 'Er kwamen allerlei opgekropte emoties boven.'

6-Bertram-s.pdf
Adobe Acrobat document 829.4 KB

Fritsje zijn levensverhaal

Fritsje is vele malen genoemd als voorbeeld tijdens bijeenkomsten en rondleidingen. Een aantal gevangenen hebben hun levensverhaal opgeschreven en toevertrouwd aan hun begeleiders. Het schrift van Fritsje is gegeven aan de toen aanwezige Humanist J.Kroos. Het schrift werd later overgedragen aan J.Deelstra.

Fritsje zijn schrift gaat open en zijn verhaal is nog steeds actueel, maar dan alleen in een ander jasje. De gevangenen zitten vol met dit soort levensverhalen. De namen in Fritsje zijn verhaal zijn gefingeerd. De teksten zijn overgenomen uit het schrift van Fritsje.

Gedicht

Het gedicht werd opgedragen aan Fritsje door de gevangenis humanist Joop Kroos tijdens vertellingen en lezingen.

Janszen
Janszen heeft
zijn been gebroken
Janszen viel over
een steen.

Duizend vrienden
en verwanten
zitten om zijn
ziekbed heen

Janszen heeft
zijn ziel gebroken
vindt de wereld hard
als steen.

Duizend "vrienden"
en verwanten
laten Janszen nu...
--alleen.

Fritsje
Fritsje heeft
zijn been gebroken
Fritsje viel over
een steen.

Duizend vrienden
en verwanten
zitten om zijn
ziekbed heen

Fritsje heeft
zijn ziel gebroken
vindt de wereld hard
als steen.

Duizend "vrienden"
en verwanten
laten Fritsje nu...
--alleen.

Frits...denkt in inkt

30-01-1973 Dinsdag Huis van Bewaring C106-20

Ik ben hier 16-1-'73 gekomen, na eerst een week op het Politiebureau te hebben gezeten. Het is 3 voor half 2 en ik heb net het eten weggegooid (niet te vreten) vieze kerrie soep en daarna aardappelen met iets van een plak worst en prei of zoiets. Overigens is het eten wel goed, maar niet op dinsdag (voor mij althans). Ik heb zo straks bezoek gehad van X en mevr. X, nou en daar zit je dan, niet wetend iets te zeggen en toch ben ik anders niet op m'n mondje gevallen. Het valt mij mee dat alles nogal vredig gaat hier. Het personeel is goed voor je op een paar na, die denken dat ze heel wat zijn, dat zijn van die kerels die gaan ervan uit dat ik naar hun pijpen moet dansen, nou ik val liever dood. Wij hebben een brandkast gekraakt in vereniging, en nu zit ik in

voorarrest omdat de grote vriend van mij genaamd X. mij als gevaarlijk voor de maatschappij en vluchtgevaarlijk acht, om je rot te lachen. Maar laat ik maar niet aan die kerel denken want dat is zonde van de inkt, om over hem te schrijven. Wat ik ga doen dat weet ik nog niet dat hangt ervan af wat voor straf ik krijg. Het liefst zou ik voorwaardelijk t.b.r. hebben, maar daar zullen ze zich een zorg overmaken wat je krijgt. Ik geloof dat ze je het liefst dood zien. Maar onkruid vergaat niet. Ik vind het niet erg om in de gevangenis te verblijven, maar op sommige opmerkingen is het voor mij moeilijk om me in te houden want op zo'n moment, dan heb ik het niet meer. Als ze b.v. zeggen zo van: dat maken wij wel uit of d'r wordt hier voor je gedacht, het is niet erg dat ze wat zeggen maar de manier waarop, dat was ook zo toen het a.s. adjunct-hoofd bij mij in de cel kwam, komt hij binnen en zegt ie wat een troep is het hier! Nou het was inderdaad een troep maar het is dan net of ik een klap voor m'n kop krijg niet omdat hij dat zegt, alleen de manier waarop, maar kijk hij loopt niet direct weer weg. Hij moet wat inlichtingen hebben en wil wel weten wat voor vlees hij in de kuip heeft, en dan voel je direct hoe hij is. Door de manier waarop hij je observeert en z'n vragen stelt. Je weet waarschijnlijk dat iedereen die in de gevangenis zit een masker op heeft, ook ik, alleen als ik tegenover vreemden sta ben ik erg gereserveerd ook alweer om te zien hoe iemand is. Even tevoren heb ik geschreven dat ik bezoek heb gehad. Nou weet je dat dat erg moeilijk is? Ik weet gewoon niet wat ik moet zeggen, ja je moet ten eerste al alleen zitten, aan de ene kant de visite en dan nog zo'n bewaker erbij, die het allemaal hetzelfde is, schijnbaar, maar toch aardig meeboomd met mijn visite, ik mag dan wel een half uur bezoek hebben, maar als ik bij ze zit dan zie ik ze niet eens en dan dwalen mijn gedachten over een heel stuk van m'n vroegere leven en ik kom altijd tot dezelfde conclusie en dat is: dat ik ben grootgebracht in Leeuwarden, als kleine jongen sliep ik al in een donkere schuilkelder van 4 meter lang, 1 meter breed en dan aflopend op een punt zonder licht of wat dan ook of ik sliep in de schuur waar muizen zaten midden tussen de rotzooi en het gereedschap. Ze hebben me verrot geslagen omdat ik als kleine jongen in m'n nest piste en elke morgen weer. Dat ouwe mens van mij had een matteklopper waar ze altijd mee sloeg, maar toen die kapot was kocht ze een orjange van plastic, nou of ik schreeuwen wilde. Ik deed nooit mee gymnastiek en nooit ging ik meezwemmen op school omdat ik stonk ja en niet gewoon meer, dat kwam omdat ik van dat ouwe mens een plastic broek aan moest hebben en houden, ja dan moet je maar niet in je nest pissen, maar hij bleef aan! M'n hele kont was spek open en de striemen op m'n rug, nou daar zat je dan in de klas, maar ik moest wel oppassen dat ik niet bewoog, want in die plastic broek zat wel strak elastiek wat gewoon wegrotte, het was altijd net of m'n hele lichaam in brand stond, ik walgde van mezelf en ik stonk nou ammoniak was er niks bij. We hadden thuis een ronde eettafel met 4 stoelen en 3 blauwe gestoffeerde en 1 houten klapstoel. Die was voor mij. Daar kon ik op gaan zitten en na een pak op m'n sodemieter te hebben gehad, en daar zat ik dan ik zei nooit wat, ja wat moest ik zeggen, ik nam het ze niet eens kwalijk want het zou wel zo horen. Dat ging s'morgens altijd hetzelfde. Geef die viezerik een stuk brood en een kop thee, was het altijd tegen m'n zusters. Daar de school aan de overkant was kon ik 1 minuut voor half negen van m'n stoel af naar school en dat ging altijd hetzelfde: nou naar school! Viezerik, vieze dweil, nou, en na schooltijd direct thuiskomen, ja wat ja? Ja ma. -O, wat haatte ik dat mens later. – Maar fritsie hoefde in z'n speeldkwartier niet thuis te komen om een stukje koek, nee toen begreep ik er nog steeds weinig van, ja de schuld lach toch bij mij? Moest ik maar niet in m'n nest pissen, maar ik kon er verdomme niks aan doen, maar vertel ze dat eens. Vrienden had ik niet, alleen kon ik goed met m'n klompen overweg, en ik sloeg iedereen voor s'n kop met m'n klompen of ik beet ze in hun poten tot ik het bloed in m'n mond had. – Ja m'n vader zei altijd als ze je wat doen klauw je ze de ogen maar uit de kop en bijt hun strot maar door. – Nou en na schooltijd kwart voor 12 tot half twee kon ik weer op m'n houten stoel zitten, als ik b.v. naar de w.c. moest, moest ik dat vragen en dan zei ze houdt het maar in dan kun je vast oefenen voor vannacht, maar ik kwam niet van die stoel af. Nooit kreeg ik iets extra's, ja slaag, die anderen wel nou je moet niet vragen wat er door mij heen ging. Ik praatte nooit met iemand, nee wat was er te praten, alleen als me wat gevraagd werd mocht ik wat zeggen en voor de rest kon ik m'n kop houden. Dat gekke mens liet mij gewoon aan de buurvrouw zien terwijl alle kinderen van mijn school voorbijliepen en zich doodlachten, nou ik ben vernederd door iedereen en dat iedereen waren m'n ouders want aan die anderen had ik zo al een hekel, omdat ze allemaal groter waren dan mij, even groot als mijn ouders en dus waren ze net zo. Ik ben zelfs met dat ouwe mens bij een kinderspecialist geweest, X heette die, en weet je wat die zei, hij zei dat ik een ploertendooier was, maar hij wist niet dat mijn oortjes dat hoorden, ze konden dan wel m'n mond gesnoerd hebben, m'n oren niet. Ik mag wel zeggen dat die kerel geluk heeft gehad omdat

ik wraak zou nemen, hij dood en ik levenslang. Maar dat is 2 keer niet doorgegaan en het is voor hem te hopen dat ik het geen 3e keer in m'n hoofd haal. Vernedert tot en met in m'n korte leven ben ik een heel anders gaan denken, niemand vertrouwend of althans weinigen, ik laat me door niemand vernederen, niet op straat, niet in de gevangenis en óók niet door de officier van Justitie. Kijk ik heb voor vreemden een nadeel wat misschien mijn voordeel wel is omdat ik alles zeg, terwijl een ander het denkt. Toen ik van huis afging omdat ik een dief was, ja want ik had een zakje Engelse drop gestolen, ik werd aan m'n haren, van de w.c., waar ik zat te snoepen, gesleurd, want m'n zuster was naar achteren gestuurd om te zien wat ik aan het doen was. Ik hoorde iemand, en ik het haakje op de deur, doe es open zegt ze, ik zeg, nee, meisjes mogen niet bij jongens op de w.c. en in één keer hoor ik "die deur open en vlug", nou daar had je het ouwe mens, nou toen dat haakje van de deur was en ze zagen die zak snoep uit m'n pofbroek steken, was het gauw gebeurd. Nou daar vloog ik door de keuken en de gang, de kamer in toen denk ik nou krijg ik nog meer op m'n donder temeer omdat m'n vader aan tafel zat te eten, maar naar een paar scheldwoorden werd ik niet geslagen, maar toen was ik een vuile dief en weet ik al wat niet meer. Natuurlijk sloegen ze me niet want dit was hun kans om van mij af te komen, en zo ging ik bij m'n moeder achter op de brommer naar het politiebureau. Toen dat na veel poespas gebeurd was duurde het niet zo lang meer of ik moest met m'n moeder en m'n zuster mee naar Groningen, daar was uitverkoop, daar hoorde ik ook bij schijnbaar want ze vertrokken zonder mij weer naar Leeuwarden en ik zat in m'n nieuwe huis dat heette AAborg, achter kleine raampjes zag ik allemaal gezichten van jongens, nou ik wist niet wat me overkwam!

1-2-1973 donderdag H.v.B. C106-20

Zo, we hebben net even buiten gewandeld een half uur zoals gewoonlijk en dan hoor je het ene sterke verhaal na het andere, 10 gulden wordt 1000 en een tik wordt een dreun, want stel je voor dat je voor je soortgenoten onder moest doen!! Vanmorgen waren ze kwaad op mij omdat ik hem gesmeerd was bij de dokter en aangezien er een trap tegen de muur op stond tot aan de dakgoot toe dachten ze dat ik allang weg was, nou had ik daar wel zin in maar dan zou ik nog verder in de rotzooi komen en aangezien ik nog niet veroordeeld ben, heb ik daar nog geen behoefte aan. Je kan hier best lachen af en toe als je alles een beetje op z'n beloop laat, ja want ik kan wel moeilijkheden veroorzaken maar daar heb ik niemand mee, alleen mezelf. Ik lees hier ontzettend veel van stripverhalen tot dikke oorlogsboeken, ja dat is wel hetgeen waar ik de tijd mee dood. Zo het is 5 voor half 4 en m'n advocaat is net weg, een hele jonge, sympathiek iemand, hij heeft mij enige richtlijnen gegeven wat ik dan wel of niet moet doen oftewel mijn wederzijdse hatelijke houding t/o tabak bij te schaven. He dat doet je echt even goed dat er iemand komt die het tenminste voor je opneemt, zij het geroefhalve. Ik hoop maar dat deze poespas gauw achter de rug is, en we zullen dan wel zien hoe het allemaal verloopt. Net heb ik een mooie brief gekregen van m'n vriend X, een hele leuke kerel, hij is kunstenaar en schilder. Vanavond hebben wij recreatie gehad, dat stelt niet veel voor, een paar kaartspelen, een paar damborden en een televisie. Nou daar zit je dan tussen een stel eigenwijze, uitgekookte, slimme geraffineerde en stomme kerels. Dit is niet hatelijk bedoelt, alleen wil ik aangeven wat voor lui hier zitten van Jan Lul tot broertje Elite. Het is 7 voor 10 en ik ga slapen.

2-2-1973 vrijdag

Het is misschien helemaal niet goed om te schrijven over jezelf en toch doe ik het omdat ik denk in inkt, ik schrijf iets op, leg het weg, en vind het later weer terug om dan te vergelijken met toen en nu want als ik niet schrijf dan moet ik alles in m'n gedachten houden, nou en een leven in gedachten houden is moeilijk. Weet je, ik heb in m'n leventje precies geleerd hoe het niet moet, en als ze een beetje redelijk tegenover mij zijn op de rechtbank zal ik ook echt wel trachten om een beetje in hun straatje te lopen, mocht het toch anders lopen dan moeten ze het maar op hun gemak bekijken wat ze met me doen, eerlijk gezegd interesseert het mij weinig. Alleen zou ik het zielig vinden voor m'n meisje X, en fam. X. Maar ik garandeer je dat als zij hier door dit geval van mij afraakt en dat zie ik best wel gebeuren, dan heeft voor mij het leven afgedaan, dat had het trouwens al, tot dat ik haar ontmoette, verwacht nou geen liefdesverklaring van mij, want wat "houden van" betekent, dat weet bijna niemand. Ik ga er verder vanuit dat ik allang genoeg geleefd heb, d.w.z. genoeg op m'n flikker gehad, genoeg gestolen, genoeg gezopen en genoeg lol en verdriet gehad, alleen is de ergste straf voor mij dat ik leef, volgens naar jullie denken begint mijn leven pas, terwijl het voor mij heeft afgedaan, en dit schrijf ik niet omdat ik nou in de gevangenis zit want doet me weinig, hier te zijn. Je komt hier echt tot jezelf en je kunt op je

gemak over alles nadenken en het één tegen het ander opwegen, er zijn weinig mensen die mij kennen en er zijn nog minder die mij begrijpen, ook ik loop in een cirkeltje rond, net als iedereen, alleen is het cirkeltje, waar ik in zit en schijnbaar ook niet meer uitkom, niet gewild bij anderen, tenzij ik me overgeef aan de maatschappij en in diezelfde sleur meega, nou daar bedank ik voor omdat ik mezelf niet beschouw als een massaproduct en het ook nooit zal worden. Je kan wel van mij standpunt uitgaan en dat is dat ik een hele goeie vriend ben en een hele goeie vijand, dat wil zeggen dat ik mensen net zo gemakkelijk de dood in zou kunnen jagen en daartegenover anderen weer uit de rotzooi te halen, zien dat ze alles krijgen wat ze nog nooit gehad hadden. Ik krijg net een fles mondspoeling van de verpleger, niet inslikken zegt hij nee, zegt de bewaker want dan ga je dood en ik zeg was dat maar waar, en hij kijkt mij aan zo van, meen je dat?, ik zeg tegen hem de enige straf in mijn leven is het feit dat ik leef. De gevangenis zegt mij weinig, het is dikwijls vaak rotter voor de mensen die erbuiten zitten en zich zorgen over je maken en misschien allemaal goede plannen voor je maken en je van alle kanten helpen of althans willen helpen en als je er dan uit komt en je gaat de andere kant uit dan zij, dan is dat een enorme teleurstelling voor ze, en daarom ben ik van mening om met iedereen te kappen, niet om ze te kwellen maar ze een zorg minder te geven. Er zijn hier buiten mensen die van mij houden en ik weet dat het voor hen veel zwaarder is dan voor mij. Weet je toen ik in die tehuizen zat ben ik werkelijk voor galg en rat opgegroeid, dat wil niet zeggen dat die mensen hun bedoeling slecht was, door ons op te vangen, welnee ze meenden het waarschijnlijk allemaal heel goed met ons, maar dat was niet wederzijds in de meeste gevallen. Toen ik in Groningen zat had ik zeer beperkte vrijheden, ik kwam daar toen ik een jaar of elf, twaalf was voor drie weken observatie noemden ze dat, nou ja die drie weken zijn een beetje uitgelopen en toen ik 18 was mocht ik kiezen tussen een tehuis voor werkende jongeren of naar m'n ouderlijk huis, heb ik het laatste gekozen en dat was m'n grootste fout die ik in m'n leven heb gemaakt, en zo moest ik na jaren weer in een bepaald patroontje lopen en meedoen, maar dat was gewoon een sof, oftewel dat daar de sneeuwbal is gaan rollen, die dan ook met de dag groter werd, wat zeg ik met de dag; want nu had ik geen ruggensteun meer en je kan niks meer uithalen omdat je vrij was en ik heb vaak heimwee gehad naar die tehuizen waar je dat wel kon, want je zat immers toch al in een tehuis en als de politie je adres moest hebben lieten ze je direct weer lopen omdat ze ons soort als afdeling hopeloos beschouwden. Kijk en wat ik mij weleens afvraag is als ik 400,000 gulden steel krijg ik misschien anderhalf jaar straf maar heb ik van die jaren die ik gezeten heb voor louwe noppes niet wat te goed? Nee daar moet je maar niet op bouwen omdat de gedupeerde altijd gedupeerd blijft zoals iemand die bestolen is of iemand die ze ogen hebben uitgestoken, maar je kan ook niet alles hebben. Misschien is het je al opgevallen dat ik niet iets bepaalds schrijf, wat ik doe is een soort van vergelijking maken met vroeger en nou en ik laat de rest van de tijd schieten, dan kom ik tot de conclusie dat ik het hier duizendmaal beter heb dan in m'n ouderlijke huis. Het klinkt waarschijnlijk ongeloofwaardig, maar hoe meer ik het bekijk hoe meer ik het met mezelf eens wordt. Aan de ene kant zeg ik dat ik eruit wil en wel zo gauw mogelijk en wil daarbij alles doen om eruit te komen, maar dan denk ik weer dat ik niet weet of ik dat wel wil! Of ik dat wel zeker weet voor mezelf want wat wil ik als ik nou loskom op dit moment? Ik weet het niet maar als ik over een half jaar vrijkom? Dan ook niet, kijk en dit is nou het resultaat dat er voor je gedacht is, dat alles voor je gedaan werd en wordt. Nou zoals ik het schrijf kan ik niet vertellen, want als ik praat dan wil ik zoveel zeggen dat ik alles door elkaar haal. Ook ik heb wel idealen die wel haalbaar zijn als ik dat echt wil en wat ik wil is een paard met alles d'r op en d'r aan, een goeie getrainde hond en dan zwerven hier en daar, een beetje werken en steeds verder. Ook zou ik graag een vast meisje net als X en dan gewoon samenleven zonder te trouwen en toch lief en leed delen, maar dit zie ik niet zo zitten op dit moment. Ik zal zodra ik veroordeeld ben en alle banden heb gekapt, elke kans om weg te komen aangrijpen en een flinke kerel die me vind, maar laten we eerst maar afwachten hoe alles loopt. Zo, ik heb net m'n eten op en heb net een briefje gekregen van m'n lieve achternichte die een brommer ongeluk heeft gehad, en dus moet ik maar even terugschrijven, vind je ook niet? Ja!

3-2-1973 H.v.B.

Het is vandaag niet zo'n leuke dag als anders, dat komt door de muziek op de radio, want als er zulke muziek (trieste) voor is, heb ik het idee dat het rotweer is. Trouwens ik heb aangevraagd of wij op zaal mogen wonen, nou dat zullen ze even bekijken zegt het adjunct-hoofd en de brigadier. Het adjunct-hoofd zag er goed gekleed uit, hij kon wel op een receptie gaan. Ik vroeg of hij naar een feestje ging, nee zegt hij maar het is weekend en dan mag je toch wel goed gekleed gaan. Ik

heb hem gezegd dat ik lang niet zo agressief meer ben en dat komt omdat ik schrijf, dat lucht lekker op, weet je het is 9 voor 2.

4-2-1973 Zondag

We zijn net naar de kerk geweest en de pater heeft z'n best weer gedaan, alhoewel ik er weinig van weet, het zingen, het bidden, dat gaat allemaal op zo'n vreemde toon. Ook het brood breken en zo, nou gaat m'n kameraad wel op communie dat brood aannemen, maar dat doe ik niet of liever gezegd dat kan ik niet doen omdat ik niet katholiek ben. Ik ben afgelopen nacht erg beroerd geweest, overgeven en zo en daarna heb ik gedroomd dat ik moest voorkomen, dat ging allemaal heel gemoedelijk en gewoon zoals altijd totdat de hamer gevallen was en ik veroordeelt ja, toen liep ik heel langzaam naar de officier (X) en begon heel langzaam tegen hem te praten en steeds luider en ik werd steeds kwaaiër en toen pak ik de microfoonstandaard en die sloeg ik boven op z'n kop en ik bleef maar slaan, en niemand deed iets. Iedereen zat in de zaal, familie, kennissen, X, fam. X en iedereen bleef gewoon zitten en niemand zei of deed iets en toen werd ik nog veel kwader en toen! Schrok ik wakker. Maar dan kun je zien hoe diep mijn haat zit geworteld tegen die kerel. En zit ik in de kerk en dan zeggen ze "Heb uw naaste lief", nou ik kan dat niet t.o. de officier. Ik zou hem het liefst heel langzaam uit elkaar snijden. Trouwens ik ben niet de enige die hem haat, iedereen hier, X niet, die is heel anders, die praat rustig en doet gewoon en daar hebben wij respect voor, maar niet voor die andere X. Ik zou mijn droom werkelijkheid kunnen maken, niet liever dan dat. Maar die kerel is zich wel degelijk bewust van zijn machtspositie, en zal dan ook niet aarzelen om je een opdonder te geven, ja in straf dan want met z'n handen durft die gast toch niks. Ik zie er wel moeilijkheden van komen, als ik voor moet. Voordat ik niks meer schrijf, kan, zal ik een paar dingen opschrijven: Heer X; bent U niet die mij aansprak met "Heil Hitler"? Bent U niet die man, die denkt dat ik eerbare huismoeders of althans één aankruip? Bent U niet die man die door geloofsovertuiging jongens laat hangen? Deze man waar aan deze vragen zijn gesteld, die man haat ik uit de grond van m'n hart en velen met mij, velen houden hun mond omdat ze bang zijn zichzelf in hun vingers te snijden. Maar laat ik je vertellen dat ik niet mijn mond dichthoudt voor een officier o, nee laat ik krijgen wat ik krijg en ik neem het zoals het komt, maar ik zal de rechtszaal opgelucht verlaten, misschien tussen de parket wachten, maar dan heb ik m'n zegje gedaan, en ik zou iedereen hier een groot plezier doen om hem op z'n stoel te timmeren maar daar denk ik nog niet aan op dit moment, maar mezelf kennende weet ik nog niet wat ik doe als ik voor ze sta want altijd als ik daar kom dan is er iets in mij wat mij aanzet tot haat en geweld, en daar geef ik mij dan aan over, en dan zeg en doe ik alles wat er in mij opkomt. Wat recht is moet recht blijven maar dan wel op een Humane manier. En door de juiste mensen, ik kan niet begrijpen dat Vrouwe Justitia zulke waardeloze, eigengereide, bevooroordeelde rotkerels voor zich laat werken.

Onze grootte vriend wijlen Blokstra

Wij ontmoeten hem op de Nieuwburen in Leeuwarden, hij zal zo in de 70 zijn geweest, hij was in ieder geval gepensioneerd. Maar aangezien hij nogal krap zat wat geld betrof, hield hij er een handeltje op na van ouwe plastic emmertjes tot kachels en wat andere mensen weggooiden, daar stond hij mee op de markt, ouwe roetige messen, ouwe kleren, stukjes cocos mat, kortom wat hij daar aan de man bracht, was voor ons een klein stukje "Asland" maar deze man had iets wat velen missen en dat is een goed hart en een oprechte mening. Altijd stond hij op de markt, slecht onderhouden en gekleed, hij zag er erbarmelijk uit en toch zat hier iets in die man. Als er iemand kwam die iets bekeek, b.v. een oud vrouwtje, weinig geld en zo weet je wel en hij zag dat dan zei hij altijd "och moeke as jou gien geld hewwe, dan krij jou het so wel met hoor!" en dat zei hij altijd, desondanks was hij toch handelaar. Ik had hem een knaak gegeven voor een pilsje want alhoewel hij al meer had gehad dan goed voor hem was, gaf ik het hem en de ouwe man was zo blij als een kind. Hij was niet meer naar het café gegaan en zo liep hij met ons mee, wij woonden een eindje verder in een smal straatje, binnengekomen bekeek hij alles es even, tot alle tevredenheid, zakte hij op een stoel neer, en wij gaven hem een pilsje en nog een paar en hij de grootste verhalen, ja hij kon altijd mooi vertellen. Hij zei o.a. altijd over de maatschappij dat die verrot was en dat je moest maan huilen met de wolven in het bos of zeggen "aap wat heb je mooie jongen". Ik zal aannemen dat je weet wat dat wil zeggen. Hij vond deze wereld niks en hij verafschuwde geweld, maar hij was ervan overtuigd dat hij gauw in de hemel zou, bij de God waar iedereen hetzelfde is, en als hij daarover sprak dan was het of hij deze wereld in wezen al had verlaten. Hij had ook een schip waar hij zo wijs mee was dat hij altijd de foto liet zien waar

hij op z'n schip stond. Alhoewel het schip verrot was kon hij het toch niet missen, hij ging altijd vissen, fuikjes zetten en zo. Verder woonde hij in een tamelijk ruim huis alleen met z'n hond Frits en sliep altijd met een pistool onder z'n kussen en dan zei hij altijd, ja deze man laat zich niet voor een paar centen de kop in slaan want ik schiet ze meteen dood. Hij was graag aan het woord en als je wat nodig had dan zei je het maar. Hij is overleden aan longontsteking in het Bonifatius Hospitaal. Hij was nog niet koud dood of de aasgieren hadden reeds beslag gelegd op de man's bezittingen, hij had een dochter, die alles heeft weg laten halen door iemand die zich zijn compagnon noemde. Ik heb veel van deze oude man geleerd, en hoop dat hij in de hemel, waar hij altijd van droomde, is gekomen.

“Blokstra rust zacht” F.D en F.W

Weet je zulke mensen als deze Blokstra zijn zeldzaam, niet omdat hij nou dood is, maar gewoon het feit dat hij je nam zoals je was, zelfs mijn vrienden hadden respect voor hem. Ik hielp hem altijd met opladen van z'n handel als het rotweer was, en z'n z.g. compagnon er vandoor was gegaan. Dat was m'n tweede vriend die dood was gegaan, de eerste was mijn voormalige baas in Amersfoort, daar werkte ik in een bloemenwinkel, “Bloemsierkunst X” genoemd naar eigen naam, dit was een hele sjieke zaak, en het liep prima. Mijn baas moest naar het ziekenhuis, dat moest hij allang maar dat bleef er altijd maar bij, maar toen ging het toch door, voor hij ging had hij mij gevraagd of ik een stopcontact wilde aanleggen bij zijn wastafel opdat hij zich eindelijk gewoon kon scheren. Nooit heeft hij er gebruik van mogen maken, twee dagen voor hij stierf had ik nog een heleboel fruit en etenswaren gebracht. En zo raakte ik weer een vriend kwijt. Op de bezokedag in de aula zaten wij met z'n allen bij elkaar, alleen de baas ontbrak nog, maar die lag in de kist in dezelfde zaal, dat je zulks niet wil weten lijkt mij logisch, en toen iedereen bij de kist langsliep kwam ik als laatste en als gehypnotiseerd bleef ik naar hem staren, en kon gewoon niet meer verder lopen, als stond ik daar te wachten tot m'n baas z'n ogen zou openen, maar ik wist maar al te goed wat die paars blauwe kleur op zijn gelaat wilde zeggen – dood – Vreemd he, dat ik dit over m'n vrienden schrijf, als men dit zou lezen dan zal het commentaar gewoon in de volksmond worden gegeven als, over een dode niks dan goeds, maar zo is het bij mij niet, denk ik of krijg ik de indruk dat iemand mij niet ligt of accepteert zoals ik ben, en denk ik bij mezelf flikker maar in elkaar, dan zal ik dat niet terug nemen als hij of zij diezelfde dag nog zouden sterven. Het is 7 voor half zeven, dit vind ik één van de mooiste tijden, zo van 6 voor 6 of 2 voor 2. Afgelopen middag hebben wij recreatie gehad, die jongens hebben onderling een dam en klaverjas wedstrijd gehouden. Ach, je moet toch een beetje improviseren om het elkaar een beetje leefbaar en gezellig te maken zolang je d'r in zit. Verder heb ik nog even met Dhr. X (Dir.) gesproken en heb hem gevraagd hoe hij erbij is gekomen om in dit werk te gaan, nou zegt hij ik zou eerst bij de politie gaan maar daar ben ik afgekeurd op mijn ogen, nou en toen had hij er wel belang bij om in het sociale werk te gaan tot het moment dat men hem goedkeurde voor directielid, hij zal wel grinniken als hij dit over zichzelf leest, want ik heb hem aangeboden dit schrift te laten lezen, om zich een beetje idee van mij en mijn leven te geven. Ook over dat voorkomen, het is niet dat ik wil wat ik zeg, “zoals van” ik grijp de officier” in de raadzaal” nee het is alleen maar de situatie dat heb ik ook tegen Dir. X gezegd, het begint met de weg daarheen (rechtszaal) wel dan klopt mijn hart al sneller dan een poosje naar het abattoir beneden (cel zonder vleeshaken), waar die witte tegeltjes op je afvliegen en dan aan het kettinkje naar de rechtszaal. Nou en daar plof ik dan, en is m'n hart net een wekker die afloopt.

5-2-1973

Zo ik heb eerst weer eens een paar brieven geschreven, want ik vind het leuk om post te krijgen en weer terug te schrijven, ik schrijf zelfs mensen die ik een jaar of langer niet gezien heb. Soms dan zit ik te schrijven zonder dat ik weet wat ik ga schrijven gek he? M'n pen was leeg, maar ik heb alweer een ander geleend, die moet ik inleveren als ik klaar ben, nou dat kan nog wel even duren. Weet je ik zou nou best zin hebben in een pilsje, maar dat hebben ze hier niet. Ik geloof dat ik vandaag niet zoveel inspiratie heb om te schrijven, alhoewel ik je wel een verhaaltje kan schrijven b.v. over een baco, ja als ik het woord baco hoor dan dwalen mijn gedachten even terug naar een tehuis waar ik gezeten heb. Dat tehuis was in Amersfoort “Orttuis” van de maatschappij Zandbergen. Wij hadden twee groepen in dat tehuis, de vossen, dat waren de jongsten en dan waren er nog de pioniers, die waren ouder. Toen ik daar kwam, had ik in Hilversum gezeten, maar daar was ik op staande voet weggehaald omdat ik een leidster had afgetuigd met een stuk bezemsteel, maar daarover later. Aangekomen in het ‘Orttuis’, werd ik

bij de “vossen” ingedeeld, nou daar was ik natuurlijk op tegen, eerlijk gezegd was ik overal op tegen, kom ik daar en het was net etenstijd, maar ik dacht er niet over om te eten, moet je niet eten D? vroeg een groepsleider (X) nee, ik hoef jullie vreten niet, nou dat was mijn visitekaartje al en toen ze me het toetje inscheppen mij ook gaven en ik er niet eens naar taalde werd X kwaad en zei dat ik het op moest eten, maar ik denk verrek maar, toen hij op stond en naar mij toe kwam heb ik hem het bord pap recht voor z'n kop gegooid en toen smeerde ik hem weer naar Hilversum, nou en daar weer aangekomen belden ze de hoogste directeur en die stuurde de onderdirecteur om mij weer op te halen, toen hij kwam weigerde ik vierkant om mee te gaan, tot na veel poespas en moeilijkheden zei ik, ik ga wel mee maar dan moet m'n fiets ook mee, en zo kwam het dat mijn ouwe brikkie achter in z'n mooie Mercedes mocht, alhoewel hij goed de smoor in had en ik ook, stapten we samen in de wagen waar we weer ruzie kregen omdat ik niet de veiligheidsgordel om wilde nou en ik kreeg weer m'n zin natuurlijk en zo was ik weer in Amersfoort. Onderling hadden we daar altijd ruzie en natuurlijk werd ik weer het lievelingetje van het hoofd van het huis zoals gewoonlijk. Toen vond ik dat niet meer dan normaal, dat ik meer kon en mocht dan de anderen, ook toen drong ik mij altijd op de voorgrond. Het leek in die tijd wel of dat iedereen mij graag mocht, maar dat was niet zo, ik sloeg iemand voor een knaak voor z'n kop ja want ik kreeg maar 1,35 zakgeld in de week. Dus was een knaak een heleboel. In die tijd was ik ook al een goed werktuig ja want dat ben ik nu nog, alleen word ik nu door anderen gebruikt. Ik geloof wel dat ik een rotzak was in die tijd, alhoewel ik helemaal geen kwaai jongen was, nou denk je misschien dat ik mezelf tegen spreek, maar dat is niet zo, het is, of ik mag je of ik mag je niet, nou en zo is het altijd geweest en zo zal het ook wel altijd blijven. Toen ik eenmaal bij de “pioniers” kwam toen werd het wat moeilijker voor mij omdat de meeste groter en ouder waren dan mij, niet dat ik bang voor ze was want als ze mij iets zouden doen dan ging ik gewoon even naar het hoofd van het huis, maar ik had me daar bijzonder vlug ingeburgerd en alhoewel ze groter en ouder waren dan mij, namen ze me toch heel goed op en zo ging het dat ik een beetje mee deed met stelen, ik stal alles wat los en vast zat en zo kreeg ik vrienden, wel niet direct van het beste soort, maar daar heb ik me nooit druk over gemaakt, soort zoekt soort of niet. Nou we hebben daar wat afgejat, ik stal een hele stapel leren portefeuilles en deelde die buiten uit. En zo werd onze vriendenkring steeds groter. Niet omdat ik ze allemaal zo aardig vond, maar ik kocht ze gewoon en dat vond ik leuk omdat op het laatst niemand meer tegen mij was en dat buitte ik uit om hun te bestellen, ik gaf ze een kwarts en ik stal een gulden terug. Zitten we een keer aan tafel, zoals gewoonlijk zat Douma met z'n jas aan aan tafel, maar daar werd al niet eens meer wat van gezegd. Toen we het eten op hadden kregen wij allemaal een “Banaan”, maar ik stal één meer en stopte die in m'n jaszak, maar X (leider) had ze geteld en dat wist ik niet, hij gaat aan tafel zitten en vraagt wie van jullie heeft die banaan, “niemand antwoord, hij kijkt es naar de jongens en ik zit natuurlijk weer te lachen zoals gewoonlijk en hij vraagt mij, ik zeg nee kerel, ik heb hem niet en je kon aan mij wel merken dat ik loog, en dus komt hij naar mij toe en zegt geef nou maar, en ik weer ach kerel flikker op ik heb hem niet, toen werd hij vuurrood en ik lachte hem uit, toen pakt hij me bij de jas, wel ik sprong overeind en wil er vandoor, maar hij was me even voor, en zo vlogen we samen de gang op en daar gingen we op de vuist, ik natuurlijk schelden en schreeuwen als een idioot en ja daar kwam het hoofd van het huis (X) en die houdt die vent van mij af, ik smeer hem meteen de trappen op naar m'n kamer, daar aangekomen zie ik in de spiegel en zie bloed op m'n gezicht, ja maar toen werd ik driftig, ren naar m'n gereedschapskist, pak m'n baco en vlieg met een gang naar beneden, en bij de laatste trap sprong ik, en sloeg in een klap de baco boven op z'n kop. Toen was ik de pisang door een gestolen banaan die inmiddels al aan smots was. En ik moest voor straf naar een kamp toe “Overberg” heet dat, nou X bracht mij er zelf naar toe, en hup daar vloog ik de cel in, 14 dagen zwaar. Maar wie komt er de volgende dag? Ja hoor, van Neuren met vreterij, sigaretten en schrijfpapier. Elke dag weer. Later toen ik daar weg was heb ik de Boer een sleutelhanger gegeven als aandenken, een mini-baco-.

Zo nou zal ik dhr. D eens even een paar vraagjes stellen:

F – D waarom leef je zo als je nu doet? -

D – Nou dat kan ik moeilijk zeggen maar ik zal het proberen, maar ik kan uit jou vraag niet veel wijs worden, ik bedoel, vind je dat ik slecht of goed ben? –

F – Nee, ik vind niks, wat ik wil weten is hoe je ertoe bent gekomen om weer buiten je boekje bent gegaan terwijl alles zo goed ging! -

D – Ja, voor de buitenkant leek alles rozengeur en maneschijn, maar vergeet het maar. Het is gewoon moeilijk voor mij om de jongens iets te weigeren, en aangezien ik zelf zonder werk zat en ook wel wat geld kon gebruiken ben ik meegegaan. –

F – Dus als ik het zo begrijp kwam het idee niet van jou af? –

D – Nee, het idee kwam niet van mij af. Maar dat maakt niks uit ik heb meegedaan en dus net zo strafbaar als die anderen. –

F – Welke anderen bedoel je? –

D – Dat doet er niet toe wie die anderen zijn, het waren in ieder geval goeie kennissen van mij. –

F – Jullie hebben een brandkast gekraakt, is het niet? –

D – Nou en wat zou dat, wat wij hebben gedaan is geen hals misdrijf ok. we hebben gestolen, maar wij slaan geen ouwe mensen de kop in voor een paar dubbeltjes. –

F – Wil je daar mee zeggen dat je het weer zou doen of denk je er nu anders over? –

D – Nee, daar wil ik niks mee zeggen en wat ik hierna doe dat hangt er helemaal vanaf wat voor straf ik krijg! En ik denk nergens verder over na. –

F – Heb je ook verkering of een vriendin? –

D – Wat heeft dat ermee te maken, en wat kan jou het schelen of ik een meisje heb. –

F – Dat kan mij wel zeker wat schelen, ik bedoel als hierbuiten iemand is die van jou houdt, vind je het daar dan niet rot voor? –

D – Ach vent, ja ok. Ik heb een vriendin en daar vind ik het rot voor en ik denk er hard over na om met iedereen te kappen die mij lief is. –

F – Waarom zou je dat doen, ben je gek? –

D – Nee, ik ben om de donder niet gek, maar ik denk tenminste nog aan anderen, want wat heeft een meisje aan mij als ik hier zit? En dan die andere mensen die mij van alle kanten willen helpen, nee, ik kan volgens mij niet die mensen aan een lijntje houden. –

F – Je hoeft niemand aan een lijntje te houden, laat ze jou maar aan het lijntje houden, jou meisje bij voorbaat, want ik geloof wel dat ze een grootte invloed op jou heeft of zie ik dat verkeert? –

D – Wat jij ziet kan me geen zier schelen en waar maak je je eigen druk over? Je zit al net zo te kletsen dan al die vervelende psychologen en psychdinges en meer. –

F – Ben je altijd zo opsternaat? –

D – Jonge, luister es even, dat je me vragen wil stellen ok. en je krijgt ook duidelijke antwoorden maar zit niet zo slap te swetsen. –

F – Ik geloof niet dat ik zit te zwetsen, maar eerder heb ik de indruk dat jij een beetje lichtelijk geïriteerd bent. Is het niet? –

D – Eerlijk gezegd ja, omdat als je dit allemaal zo vraagt op de man af dan is m'n eerste reactie "waar bemoei je je mee, omdat ik mij gewoon niet bloot wil geven, dat wil niemand hier, en als je over mijn meisje begint dan raak je een kwetsbare plek, dus daar moet je afblijven". –

F – Nou dat valt me toch ergens van je tegen, ik dacht dat wij elkaar al langer kenden dan vandaag, en ik ben open tegen jou, maar als dat niet wederzijds is kan ik beter ophouden en zal ik maar beter niks meer vragen. –

D – Jonge, wat het nou even niet verkeerd op want die fout maken ze wel eens meer en dan krijg je een scheve verhouding weet je, stel jezelf eens in mijn plaats, dan denk je net zo. –

F – Goed laten we of althans ik een beetje op m'n vragen letten. –

D – Dat hoef je niet te doen, je moet alleen maar op je toon letten want je kunt iemand voor hufter uitmaken en iemand voor hufter uitmaken, het is alleen maar de manier waarop. –

F – Mooi, en wat vind jij van de toekomst? Ik bedoel voorzigt te willen weten wat voor plannen jij hebt. –

D – Mijn plannen? Weet ik veel, alles wat ik wil is, als je dat tenminste onder plannen kunt rekenen, gewoon goed op dit moment maar als ik een goeie duw krijg dan pas ik, en als ik pas dan bedoel ik dat ik met alles en iedereen kap. Niet omdat ik van ze af wil, maar ik wil niet hebben dat er iemand zich ook maar de geringste zorg over mij maakt. Het is wel een beetje moeilijk voor mij om jou dit alles te vertellen, maar toch kan ik beter met jou praten dan met anderen die denken dat ze heel wat zijn, als ik met jou praat krijg ik tenminste niet een klap voor m'n kop omdat alles wat ik zeg, weer tegen mij wordt gebruikt of omgedraaid, ach laat ook maar. –

F – Nou het is nu etenstijd en we praten nog wel eens, eet smakelijk en tot kijk ok.? –

D – Ja, bedankt en tot kijk. –

6-2-1973

Ik heb net bezoek gehad van mevr. X en X. Weet je, ik heb geprobeerd om een beetje uit te leggen hoe ik tegenover alles sta, maar dat kan ik gewoon niet goed over brengen, het is dat ze me niet begrijpen of niet willen begrijpen of het is dat ik geen duidelijke dingen naar voren kan brengen. Ik kan wel uit elkaar ploffen als ik voel dat mijn woorden geen grond voelen, mijn woorden gaan hun voorbij, want zoals ik spreek is het niet en ik word dan ook meteen overgetroeft. Het leven is net een spelletje kaart of ben je nog zo'n goed of slecht mens, als je geen goeie kaarten hebt ben je verloren. En ze willen graag dat ik ga studeren, dat wil ik zelf ook wel maar daar zitten mij te veel nadelen aan verbonden zoals het er nu voor staat. 1e wie zal dat betalen? 2e stel dat iemand voor mij betaald, dan heb ik weer verplichtingen tegenover anderen. 3e neem es aan dat ik, hier begin te studeren, terwijl ik nog niet veroordeeld ben, dan kunnen de heren zeggen ach studeert Douma? Mooi zo, dan zullen wij hem daarbij helpen in de cel, heeft hij meer tijd dan erbuiten en krijg ik een mooie duw of niet? 4e Als ik een goeie duw krijg dan is het afgelopen met alles, dan pas ik!! voorgoed. Ik geloof ook wel waarom mevr. X mij niet begrijpt gewoon omdat dat we ergens hetzelfde zijn, zij wil mij helpen op haar manier en ik hielp die jongens op mijn manier, zij wil het beste voor mij en ik wilde het beste voor de jongens. Maar ik ben een sufferd geweest door te zeggen dat wij uit elkaar zijn gegaan. We zullen eerst maar eens afwachten hoe alles loopt en dan ga ik goed of slecht. Maar wat voor verschil zit ertussen goed en slecht? Loop je in het straatje van wat ze noemen hoge heren je hele leven ja en amen zeggen en daarbij elke dag naar je baas 's avond's lekker vroeg naar bed en zo tot je 65e en dan langzaam wachten tot je dood bent, nou daar bedank ik voor. Ik ben een vrijbouter en ik wens dat te blijven, lekker ongebonden leven. Maar zij kunnen zich niet indenken hoe ik leef, hoe ik denk en daar zijn ze ook nog blij om, weet je hoe dat komt? Omdat ze in een speciaal patroon zijn gekneet en daar niet meer uitkomen, alles wat eromheen zit deugt niet. Mijn vriend wordt veroordeeld dat hij mij hierin gesleept heeft door mijn kennissen. Ik word veroordeeld door zijn vader dat ik hem er altijd bijsleep, nee zo is het niet, wij hebben het samen gedaan zoals zoveel dat wij samen gedaan hebben en dus zijn we samen schuldig, en niet hij en niet ik – samen!- En dat mijn vriend meer zaakjes heeft gedaan waar ik niet bij ben geweest, is alleen maar geweest dat ik niet in de stad was omdat ik nogal graag zwerf. Kijk terwijl hij hier wat uitvreet, steel ik twee auto's in Holland, is wat hij uitvreet mijn schuld, en wat ik uitvreet zijn schuld, nee, nee en nog eens nee! Hij wil ook echt wel goed, hij heeft een doel nodig en steun en ik idem dito. Hij heeft een meisje, ik heb een meisje en wij hebben een stempel op ons kop. Vroeger was het dag Frits, nu zeggen ze och, daar heb je hem ook weer. Nou zoals het er nu voor staat kan de hele wereld in mekaar donderen, misschien denk ik daar straks weer heel anders over, dan kan best want ik ben nogal wispelturig, zo wil ik dit en zo wil ik dat. En zal ik je nog es wat vertellen: zolang ik mij kan herinneren heb ik nog nooit hoeven denken of iets beslissen. Vroeger bij mij thuis had ik niks te zeggen, alles werd voor mij gedaan, er werd voor mij gesproken, er werd voor mij gedacht en zij maakten uit wat er met mij gebeurde. In de tehuizen was het net zo, als ik maar meeliep in het rijtje zorgden zij wel voor de rest. En de gevangenis net zo, je hebt niks te zeggen, je hebt niks uit te maken, niks te regelen, dat doen wij wel voor je zeggen ze dan. Maar dat geeft niet, ze hebben succes gehad en ik ben het resultaat, is het niet geweldig, het is dat ik zelf nog moet eten anders deden ze dat ook nog voor mij, nou voor mij hoeft het allemaal niet meer, ik hoop alleen nog gauw te sterven en liever vandaag dan morgen. In ieder geval ben ik toch blij dat mijn soort nog wordt opgewaarderd door deskundigen omdat wij nachtdravers zijn en niet onbehouden wilden die overdag hun meestal brutale en gevaarlijke slag slaan b.v. bankroof, overval op mensen en meestal gewapend zijn en zo meer risico nemen dan wij en dus niet alleen gevaarlijk voor zichzelf maar ook voor anderen en ik denk hier speciaal bij aan kinderen. Sinds ik bezoek heb gehad tril ik als een ouwe kerel, gek hé, maar dat komt omdat ik het niet leuk vind als ze komen want dat is een soort kwelling voor mij omdat ze bij mij zijn en toch noch apart zitten, dat is hetzelfde gevoel als eenzaamheid, terwijl je tussen honderden mensen zit. Ik hoop maar dat ze volgende week de kinderen van X meenemen, nou maar die houden ze niet bij mij weg o, nee kinderen geven vaak meer troost en hoop dan wat of wie maar op de wereld.

7-2-1973 Woensdag

Ik heb slecht geslapen en ik heb barstende koppijn maar dat zal ook wel weer overgaan. Stel je voor dat dit een dagboek voor moest stellen dan had je elke dag niet meer dan een halve bladzijde nodig, en het zou trouwens ook gaan vervelen en dan is er geen lol aan. Post heb ik nog niet gehad deze week, maar misschien krijg ik vanavond die wel. Het is elke dag hetzelfde, opstaan, wassen, bed opmaken, eten, lezen, schrijven en slapen. Dus kan ik je beter weer een

verhaaltje vertellen, of straks maar als ik koffie heb gehad dan ben ik helderder. 9 uur, radionieuwsdienst, het is allemaal moord en doodslag, bankovervallen, ontvoeringen en wij zitten in de bak voor een stomme brandkast, snap je dat nou? Is denken goed voor een mens of niet? Nee, ik geloof het niet hoe meer je denkt hoe meer pijn in je kop krijgt, dan is het net af en toe of je kop word opgeblazen en maar niet ploffen, wil zo'n spanningsgevoel is dat, ach laat ook maar want hoe kun je een gevoel op papier zetten. O ja, ik zou je een verhaaltje vertellen he? Nou dat zou ik al na de koffie vanmorgen maar het is nu inmiddels al kwart voor drie. Dit verhaal gaat over iemand, een zekere X, X X, die kwam solliciteren of nee werken in Hilversum bij ons Huis "Zandhof" toevallig zat ik boven op de hoogste verdieping, waar onze slaapzaal was, wel zit ik daar rustig in de vensterbank, komt er een vent om het huis lopen, die ik nog nooit gezien had, en ik denk wat moet die gozer hier, en voor ik verder dacht gooide ik m'n bed op de grond, alles onderste boven en trapte de beugels van de spiraal af en liet het spiraal buiten het raam hangen totdat hij ver genoeg genaderd was en liet hem los toen hij er onder liep, nou en ik een sprint naar beneden alle trappen af, zaal door en daar stond ik oog in oog met hem, ik zeg dat was mis hé, en ik had de grootste lol. Zo zegt ie deed jij dat? Ik zeg ja en ik lachte nog steeds tot het moment dat hij me bij diezelfde trappen, waar ik net afgekomen was, weer op sloeg en niet gewoon, wat was die man kwaad, kun je je niet voorstellen en juist die man werd later een van m'n beste vrienden, gek hé? Ik ben later nog vaak bij hem thuis geweest in Utrecht, kun je zien hoe een schat ik vroeger was. Verder heeft m'n kameraad F.W. het hier erg moeilijk en de dagen gaan voor hem er langzaam voorbij. Nou eerlijk gezegd kan ik er vrij goed tegen omdat ik gewoon ga slapen of schrijven en dan heb ik nog het gemak dat ik mijn dingen voor ogen kan halen die er helemaal niet zijn.

8-2-1973 Donderdag Zelfde golflengte

Gisteravond kreeg ik een lange brief van X, daar stond in dat ze ruzie had gehad, nou dat vond ik helemaal niet zo leuk, temeer omdat het een goeie kennis van mij was, n.l. men. O. Als het een of andere vreemde was geweest had ik hem wel op z'n smoel kunnen laten slaan maar dat kan ik moeilijk doen laten temeer omdat hij mij altijd heeft geholpen moreel, financieel, enz. Ik heb net een brief geschreven aan m'n ex-voogd vriend, over hoe de zaken er voorstaan met mij. Dat is een verhaal op zich, maar dat kan ik zelfs hier niet in schrijven, maar als het zou en is dan zal iedereen het weten. Ach, laat ook maar. Het is alleen maar omdat ik bang ben, niet voor anderen, maar voor mezelf, ja ik weet dat het stom klinkt maar ik en mezelf zijn twee hele verschillende jongens. Ik heb een hele poos nagedacht en ik ben overal flauw van, ik ben nou 21 jaar en in april word ik tweeëntwintig. 22 jaar rotzooi en ellende, o.k. ik ben zelf ook niet vrij te pleiten omdat ik veel uitgehaald heb, dus zie mij maar niet voor zielig aan want dat ben ik om de donder niet. Het is alleen dat ik De boot heb gemist, dat is alles, in het begin heb ik al geschreven dat ze me beter op de kachel hadden kunnen spuiten, dan had het inderdaad met een sisser afgelopen. Maar waar ik nou terecht kom, God mag het weten, maar ik weet het niet. Je denkt misschien dat ik aan het doorslaan ben, nou vergeet dat maar, al begint het er aardig op te lijken. Maar als het waar is wat ze zeggen dat gebeden uitkomen, nou dan kan ik deze gevangenis tussen 6 planken verlaten en liever vandaag dan morgen want ik ben de hele wereld zat. Ik die niet het recht heb om eigen rechter te zijn veroordeel de wereld. Aan de andere kant van deze wereld vermoorden ze duizenden mensen, sterven duizenden van de honger en aan deze kant spelen ze maar mooi weer zonder dat die hufters beseffen dat het morgen hier kan zijn, ja wij worden geacht Hollanders te zijn maar wij zijn gewoon sprekende Amerikanen. Amerikanen die eerst een land (Vietnam) in stront gooien voor miljoenen en nog eens miljoenen verspillen, en nou het z.g. afgelopen is komen ze hier en overal geld vragen om het weer op te bouwen. Dan kunnen ze het weer in elkaar donderen. Wij die tussen twee wereldmachten inzitten blijven maar tegen hun opkijken, die het meeste geld en goed bezitten en iedereen wil steeds meer, krijgt meer, neemt meer, maar er zijn maar weinigen die het krijgen omdat ze het echt nodig hebben, en zo wordt de rijke steeds rijker en de armen steeds armer, nou dan ga je goed. Ik ben geen Kapitalist, geen Communist en geen Socialist, wat ik wel ben is mezelf, geld en goed interesseert me niet, alhoewel als je geld bezit in deze rotmaatschappij dan heb je de sleutel voor alle deuren. Maar ik wil arm zijn met de armen omdat de rijken een grote klap krijgen als deze machtige welvaart in elkaar dondert. Nou zul je zeggen, laat hem kletsen, hij heeft toch niks anders te doen in de gevangenis, dat zie je dan wel verkeerd omdat ik hier mezelf kan zijn en alles rustig kan overdenken en het zou voor velen erg goed zijn als ze eens een paar weekjes hier kwamen logeren, dan gingen ze alles anders zien omdat ze hierbuiten in een carrousel

ronddraaien die zo akelig hard gaat dat ze niks meer zien en daarbij zou ik niet graag diegene die niks willen zien de kost geven omdat die een plaat voor hun kop hebben en ook wel zullen houden. Wel het heeft ook geen zin om hierover verder te praten, en ik ben ergens blij dat ik mij tot het uitschot van deze maatschappij mag rekenen omdat ik er niet van houdt om iemand stroop om z'n smoel te smeren. Ik ben van mening dat je maar beter alles kunt zeggen wat je denkt, maar dat mag in ons vrij landje ook niet want dan nek je jezelf. Één voorbeeldje: jij wordt ergens van verdacht, ze pakken je op, dan wordt er gezegd nou kerel wees maar eerlijk en speel maar open kaart, dat mag, maar nou kom je voor de officier. Hij mag alles tegen je zeggen, hij mag jou groeten met Heil Hitler, hij mag jouw vrienden etters vinden, hij mag jongens de bak in sturen door geloofsovertuiging omdat meneer 'Geref' is en geen Paters wenst te ontvangen die zich rot gewerkt heeft voor een jongen en dan met een kluitje het riet in wordt gestuurd, maar jij mag niet zeggen dat je hem een grote klootzak vindt, nee dat mag niet, o ja, als je wilt weten over wie ik het heb: iemand die zich X noemt. Weet je, soms kun je tussen de mensen eenzamer zijn dan dat je alleen bent. Eenzaam of alleen is hetzelfde als dag en nacht.

9-2-1973 Vrijdag

Zo we hebben net even gelucht, de vogeltjes beginnen alweer te zingen en zijn alweer bezig om nestjes te bouwen, dus het wordt tijd dat wij weer langzaam aanstalten maken om naar buiten te gaan, vind je ook niet? De tijd gaat hier wel snel om, tenminste zolang je nog niet zo veroordeeld bent want anders dan zit je naar een bepaalde datum uit te zien en nou leef je maar een eind weg. Het is markt vandaag, maar daar zal ik voorlopig wel niet meer over slenteren denk ik. Maar ik kan daar toch zijn zonder dat ik er ben. Het is nu 9 voor 9 en ik weet dat er weer een heleboel mensen over de markt lopen. Af en toe vraag ik mij wel eens af waar ze allemaal vandaan komen. Ik hoop maar dat ik weer wat post krijg en niet met ruzie en ellende erin, maar gewoon leuke post. Er is mij net gevraagd of ik wil werken in de boekbinderij, nou dat moeten we maar doen, vind je ook niet? Lekker werken, geld verdienen, dan kan je als je eruit komt lekker alles weer teruggeven als je vrijkomt. Ja, dat vind ik wel zo'n stomme instelling, dat je moet werken met het idee dat je het voor lauwe noppes doet, daar moet ik maar eens met de directie over praten want dat kan zo niet? Mensen zijn de stomste, wreedste en de rotste diere die onze lieveheer heeft geschapen, vind je niet? En de netste mensen zijn de gluiperigste, gemeenste mensen en bekleden vaak ook nog een dermate hoge functie dat ze ook nog beschermd worden, die vuile teringhonden. Het zal eens tijd worden dat onze lieve Heer hier wat aan doet (als Hij bestaat) want Hij houdt er een vreemd stel kostgangers op na. Ja, als je zegt wat je denkt dan ben je de pineut, nou voor mij kunnen ze allemaal naar de hel lopen met hun poespas. Het zal tijd worden dat er gewone, nuchter denkende mensen aan de macht komen. We hebben vanmiddag een conferentie gehad. Ik heb gevraagd naar onderricht, wat betreft juridische wegen. De Pater was aanwezig en de Humanist ook, en door deze vraag zijn wij tenslotte terecht gekomen op het eigenlijk gevoel wat in ieder mens zit, maar het merendeel liet zich niet horen, maar ik weet dat er toch iets is achter gebleven bij iedereen die aanwezig was. Ik heb de spits een beetje afgebeten, en de Humanist met de Pater hebben het overgenomen omdat ik niet verder kon doorbreien omdat het ander een probleem "ik" dreigde te worden. Alles, wat we hebben besproken staat al in dit schrift beschreven in zijn totaliteit dan. Wel ik ben nog een hele tijd aan het na praten geweest met de Humanist, hij mag mij wel en dat is wederzijds. Al met al ben ik erachter gekomen hoe veel ik de officier X haat en ik ben er zeker van dat er moeilijkheden van komen als ik hem zie in de rechtszaal; ik heb m'n advocaat geschreven of ik niet bij verstek veroordeeld kan worden. Maar als dat niet kan, dan moet het maar komen zoals het komt. Ik zal officier X ook een brief schrijven of ik niet bij verstek kan worden veroordeeld, met die man kan je tenminste praten. Die blaft de jongens niet af, alsof het honden zijn, ook hij is aanklager, maar hij is menselijker. Dit zeg ik niet om hem een veer in z'n kont te duwen, maar het is gewoon een feit. Ik ken jongens die liever een half jaar van hem hebben dan 3 maanden van X, dus ik ben niet de enige. Alleen zijn durven niks te zeggen, bang zich in de vingers te snijden, wel laat mij mezelf dan een in de vingers snijden. Door hem wel eens te vertellen hoe er over hem gedacht wordt of dat wat ik denk, en ik hoop daarbij dat ik mezelf kan inhouden om hem niet voor z'n smoel te slaan.

10-2-1973

Ik heb ontzettend slecht geslapen zoals gewoonlijk en toen ik vanmorgen wakker werd stond een bewaarder op mij te voeteren, en dreigde dat ik geen recreatie meer zou krijgen enz., nou dat

maakt op mij geen indruk, omdat ik niet eens meer ga, maar omdat ik geen moeilijkheden wens met de bewaarders zeg ik nooit wat terug. Ik heb vannacht alleen maar gepraktiseerd hoe ik mij zou gedragen in de rechtszaal, ik heb op alle mogelijke manieren geprobeerd om daar voor de heren te staan. Maar ik ben er niet achter gekomen wat voor houding ik aan moet nemen. Verder geloof ik dat ik heel langzaam aan het kapot gaan ben, maar liever vandaag dan morgen. Je denkt natuurlijk dat dit wartaal is hé? Nou dat is het niet. Ik heb officier X ook een brief gestuurd en heb gevraagd of ik niet bij verstek kan worden veroordeeld, en ik heb ook gevraagd of hij een gesprek wil hebben met de Humanist, verder stond erin dat ik grootte moeilijkheden zag als ik weer geconfronteerd word met de man die ik uit de grond van m'n hart haat, "X". Dus dan weet je dit ook en dan heb ik nog een vraag die aldoor mijn hele leven vliegt het ene woordje, waarom? Iedereen verklaart mij voor gek omdat ik iedereen wil helpen, alles wil geven wat in mijn bereik ligt, ook ik heb voor veel mensen gestolen en ook ik heb mijn deel daarvan wel gehad, maar ik geef het net zo gemakkelijk weer aan anderen dan dat ik het steel. Nou als ik binnenkort niet gek wordt, dan word ik het nooit meer.

11-2-1973 Zondag

Het is vandaag stralend mooi weer buiten. Vanmorgen zijn we naar de Kath. Kerk geweest, er zaten maar 4 jongens bij elkaar en het koortje zat zoals gewoonlijk boven te giechelen, en de Pater brak weer het brood en hij dronk weer wat. Ik heb wel een half uur naar een stel tortelduiven die een nest aan het bouwen zijn, en dan die grootte zeevogels, die alle andere dieren bij het weggegooide voedsel weggagen. Wat ze hier weggooien, daar vermoorden mensen elkaar voor in de gebieden waar nood is, en bij ons is het min of meer vanzelfsprekend dat als het je maar even niet aanstaat, dan maar gewoon wegdonderd, ook ik, daar begint dit schrift dan ook mee, maar in ieder geval verhongeren de vogels hier niet.

Een ex-gedetineerde (BWF)

Vast in de Blokhuispoort. Sneek 29-11-2012 Ongeveer 8 jaar geleden stond politie mij op te wachten bij thuiskomst, het was zover, ik kon erop wachten. Er stond een boete van me open, en een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 30 dagen en een boete van 30 dagen. Na een hele omweg kwamen we aan bij de blokhuispoort in Leeuwarden. Je voelt je bij binnenkomst maar een kleine jongen. Eerst word je geplaatst met meerdere binnen gebrachte personen in een soort gezamenlijke gesloten ruimte waarna je 1 voor 1 mag uitkleden om te worden onderzocht of je geen spullen mee binnensmokkelt. Daarna werd ik naar mijn cel gebracht, de cel bevond zich op het vlak....begane grond huisnummer B09 (celnummer). De bewaarder zei nog tegen me, ga maar lekker sport kijken op tv. Daar zit je dan, in een heel kille lege cel met niks erin, nou ja 1 bed 1 stalen wc, en een bureautje met stoel. Op het bureau lag een half brood (over datum) maar die hoefde ik dus niet, dus eerst maar even op het bed liggen en nadenken hoe het ooit zover is gekomen en maar even tv kijken. Aan de hand van de tv wist je een beetje hoe laat het was dus maar proberen te slapen en kijken wat de dag erna brengt. Om 6 uur al wakker en maar een beetje wassen met koud water bij het wasbakje. Acht uur in de morgen gaat de celdeur open met de vraag of ik ook wil luchten, en natuurlijk wil je dat. Je wil maar wat graag je cel even uit. Toen dus lekker even een uurtje rondjes lopen op de binnenplaats. Binnen een kwartier weet je al bij welk groepje je gaat staan op de binnenplaats, en waar je je een beetje mee inlaat zolang je er zit. Ook vroeg ik me af na een uur luchten waarom er op alle cellen een papiertje hing met de letter W of B er op, eerst dacht ik van hier zit een witte en daar een bruine.....maar het bleek het soort brood te wezen wat je wou hebben....ik de W dus van wit, je moet het ook allemaal maar weten want er werd je weinig verteld. Ook rond vier uur in de middag mochten we weer een uurtje luchten. Elke dag na het luchten stond er een fles melk in je cel en om de dag kreeg je een heel brood. Het warm eten was verschrikkelijk, kant en klaar magnetron eten waar geen smaak aanzat, nou ja een smerige smaak. Van een ander had ik een beetje zout gekregen waardoor het iets beter ging smaken. Ook kwam ik erachter dat je 1 maal per week een lijstje van een winkeltje in mocht vullen voor boodschapjes dus ook dat gelijk maar gedaan. Ik had gelukkig geld meegenomen bij binnenkomst dus kon ik mooi wat bestellen, als eerste shag natuurlijk. Neem nooit je shag mee naar de binnenplaats, want de mensen zonder geld schooien je de kop gek, ik draaide altijd 2 voor bij het luchten en liet mijn shag in de cel. Na 5 uur middags zat je dus weer in je cel, en begon de lange avond. Ik ging dan maar lekker op bed liggen en tv kijken. Had je toch nog wat te doen. Elke avond rond een uur of tien hoorde en zag je het kijkgaatje bewegen en keek 1 van de bewaarders even of je nog leefde, daarna werd het rustig en was je blij

dat de reclames van 06 sekslijnen begonnen want dat waren tenslotte de enige naakte dames waren die je voorlopig zag. Ik was er na een paar dagen achter dat het maar het beste was dat je je er maar bij neer gaat leggen en dat het gewoon niet anders is dat je daar een tijd zit. Op dat moment ging ik me steeds beter voelen. Je keek elke week heel erg uit als je bezoek kreeg, 1 maal per week 1 uurtje bezoek, maar daar kon je dan ook de hele week weer op teren. Vaak hoorde je in de nacht ook mensen roepen, vaak mensen die net binnen waren gebracht maar er niet over konden om vast te zitten. Ze schreeuwden er soms over dat ze eruit wilden, tja dat wouden we allemaal maar dat mocht dus gewoon niet. Ook vroegen ze mij of ik op zondag naar de kerk wilde, natuurlijk zei ik, dan was ik toch weer een uurtje extra mijn cel uit. In het inpandige kerkje kreeg je eerst een preek van een kwartiertje en kon je daarna nog even 3 kwartier met de andere gevangenen kletsen, en natuurlijk een kaarsje aansteken voor degenen die je liefhad of moesten missen. Op een gegeven moment mocht ik ook naar de bibliotheek voor een paar boeken, maar omdat ik niet van lezen hield nam ik leg puzzels mee. Daar kon ik uren mee bezig zijn en vlogen de uren om. Ook het brief schrijven ontbrak niet, elke dag schreef ik wel 2 brieven, natuurlijk voor mijn vrouw en vaak 1tje voor vrienden, je was dan ook benieuwd of je elke dag een brief terugkreeg, met wat foto's. De brieven die je verstuurde mocht je niet dicht plakken, die werden voor het verzenden eerst gelezen door het gevangenis personeel, dit denk ik om uitbraken of iets dergelijks te voorkomen. Ook mochten we 1 maal per week een uurtje sporten, dat was altijd heerlijk, na de tijd even lekker warm douchen want op de cel had je alleen koud water dus. Al met al kijk ik terug op een fijn verblijf in de Blokhuispoort, een bajes met een enorme geschiedenis met fijne maar ook minder fijne bewaarders, met de 1 kon je wel opschieten en met de ander niet, maar ja dat heb je in het gewone leven ook. Ik mag zeggen dat ik blij ben dit in mijn leven te hebben meegemaakt maar ik raad iedereen aan om te proberen er toch weg te blijven. Veel mensen denken dat het er een hotel is maar dat is dus echt het geval niet. Je moet je 22 uren per dag vermaken achter een dichte deur en dat valt niet mee. Wel wil ik nog zeggen dat de Blokhuispoort nooit hadden moeten sluiten. Het is de mooiste bajes van Nederland met een enorme geschiedenis. Ik hoop dat iedereen nu na mijn kortverhaal een beetje een indruk heeft gekregen hoe het in de Blokhuispoort eraan toe ging. Ik heb het er prima gehad maar laat het maar uit je hoofd dat het net een hotel is. Afz: een ex-gedetineerde (bwf)

Poezie gedetineerden

Het poëziealbum

De gevangenis is een hel

Meeste mensen zeggen/ de gevangenis is een hel/ Maar hier in Nederland is het meer een hotel/
Als je niet leuk vindt/ om hier te komen/ zal je toch van iets anders moeten dromen/ Als je in
een hel belandt/ is het toch door je door je eigen geweten/ En voor het goede leven/ zal je
gewoon moeten ze weten. Billy The Kid L.

Macht en idioterie

Na een zeer lange periode van plusminus 6 weken reeds weer in hetzelfde H.v.B.. Zo stom en
achterlijk kunnen wij zijn. Geld brengt Macht en idioterie. Groetjes van een Amsterdammer.

Ode aan Chris

Ode aan Chris van C002: Ik ben hier in de bibliotheek/ samen met een leek/ Chris heet de
dwaas/ Je kunt erop wachten totdat iemand hem tegen zijn kop roust / Toch maken gekken als
Chris/ het bajesleven ietwat draaglijker/ er valt tenminste nog wat te lachen en te dollen/ En
dat is zeldzaam tussen al die Blauwe Drollen.

Rozen

Als je denkt dat je op rozen zit, dan voel je de doorns pas.

Creaturen

God schiep mensen en dieren, maar geen rechters en officieren. Deze creaturen werden
geschapen door de duivel in zijn vrije uren.

Ongedierte

Ik was hier (schrijft er een) - Ja, ongedierte komt steeds terug (schrijft een ander eronder)

Fouten

Fouten gemaakt, Dingen geleerd.

Zo eindeloos

Als de avond komt, dan zit ik zo te denken/ Naar mooi verleden, dat zo eindeloos scheen/ Ik was de man die gooide met de centen/ Eentje voor mij en veel voor mijn vrienden/ Nu zit ik hier, verlaten zonder een/ Had ik het geweten, dan kocht ik een desnoods een kooitje. afz. Fred K.

Touch

They can touch your skin, but they can't touch your soul.

Innerlijk licht

Innerlijk licht is de sleutel tot werkelijke vrijheid/ Stil is de sleutel tot mijn celdeur/ Tijd is de sleutel tot vrijlating./ Tijd is aan mijn kant, want ik ben innerlijk licht en uiterlijk lenig. afz. "Eagle"

De tijd

Tijd van komen en een tijd van gaan! Maar de tijd van gaan wil maar niet komen!

Mijn liefde voor jou

Mijn lichaam zat hier gevangen, maar niet mijn geest! G.B. Lieve Es van mij/ Onzeker afwachten wat komen gaat/ Jij buiten. En ik? / Tussen muren, tralies en prikkeldraad/ Maar 's avonds als ik naar buiten kijk/ schijnt onze ster het felst/ Maar de gedachte aan jou, pakt niemand meer af/ Nu, door Justitie gescheiden,/ Nu, onderga ik m'n straf / Maar ik kom er uit ! / Het heeft ons op de proef gesteld/ Maar de mijn liefde voor jou, overwon wel de straf! Groetn uut Knoal - afz. A. uit Musselkanaal - eis: 12 jaar.

Lachuh, gieruh, brulleh hier, man! Engar. (2 X)

Zomerzon

Het is heel warm hier. Binnen in de zomerzon is het 33 graden Celsius. Het is verder wel oké - als je hier rustig bent (!)

Kennen

Als je vastzit, rest er nog maar een ding te doen. Jezelf leren kennen. afz. R.H.B.

Genieter

Als jaren lang genieter van hash en weed/ Dacht ik groen van stonedheid / Geel van idealisme / Soms rood van verliefdheid / Maar omhoog geklommen, weet ik dat er meer sleutels en meer kleuren zijn / De Bron rust hier zacht, stoned is hij en lacht afz. André H

Johnny P.

Groet zijn neef en verder alle bekenden.

Toiletblok

Nog 9 dagen en dan gaat het weer los. Heb hier goed gezeten, alleen moet ik, als ik weg ga, toch nog even praten met het personeel... Groetjes aan iedereen in dit "Toiletblok".

Profeet

God, oh God, Mijn broek is kapot, Heer oh Heer, daar gaat 'ie weer, Herder oh Herder, hij scheurt steeds verder, Profeet, oh Profeet ik heb geen enkele broek meer aan me reet!

Vrienden

Als je zit, weet je waar je vrienden staan. afz. T.

Vrijheid

Mijn naam is Theunes S.. Ik zit elke avond te huilen, omdat ik nu al negen weken zit. Maar donderdag is er eindelijk weer vrijheid. Dan kunnen ze allemaal verrekken, en hoef ik niet meer te trekken.

Zonden

Hij overdacht zijn zonden en dacht: da' s zonde! / Gevangen zijn, zit tussen je oren. / Zorg ervoor dat je daar nooit in gevangenschap komt, want dan ben je verloren. / Only God can judge us now ! afz. "Dark Angel" Sietsema.

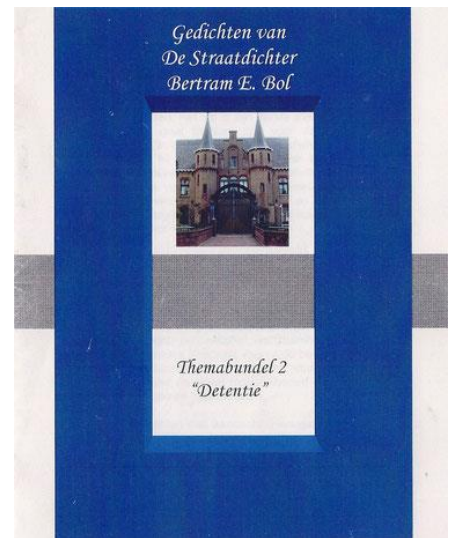
Wijze les

Liefde is het enige waarvoor je leeft/ geef het niet uit handen, steek je handen desnoods in je zak en vermijd crimineel gedrag! Amsterdam Noord - "B. to B." Boy.

© Bajesbib P. Gallego.

Straatdichter Bertram E Bol

De Dakloze Straatdichter Bertram Bol schreef de dichtbundel "Detentie" in detentie. Het is de tweede themadichtbundel die hij schrijft met ondersteuning van Skrep, sociale activering voor (verslaafde) dak- en thuislozen in Leeuwarden. Net als in zijn eerste themabundel 'de Gebruiksruimte' gaat Bertram ook voor dit thema met allerlei mensen in gesprek. Vanuit verschillende gezichtspunten creëert hij een poëtisch beeld van wat er binnen de gevangenismuren gebeurt en wat er leeft aan gedachten, wensen en verlangens. Hij sprak met de gedetineerden, personeelsleden, hulpverleners en leden van de geestelijke verzorging. Ieder verteld zijn of haar verhaal dat Bertram verwoordt in een gedicht. Het zijn over het algemeen geen vrolijke gedichten. In veel ervan staan levensvragen centraal: wat heeft het leven mij tot nu toe geboden, hoe kan het toch dat het met mij zover is gekomen. Maar ook: lukt het mij straks als ik weer vrij ben, een andere weg in te slaan? In die zin is detentie een periode van overdenking en bezinning.

Maar er zijn weinig antwoorden.

Angst, pijn, verdriet, eenzaamheid, verlatenheid en een onzekere toekomst voeren de boventoon in de ontroerende gedichten. Ze geven een emotioneel beeld van de twijfel over de eigen mogelijkheden en de vergevingsgezindheid van de maatschappij.

Lees deze gedichten met aandacht. Herlees en overdenk ze. Ze laten namelijk een andere kant zien van gedetineerden dan we gewoonlijk zien. Dankzij die ene gedetineerde die dichter is: Bertram Bol. De medewerkers van Skrep.

Artikel over Bertram Bol in de [Friesland Post](#)

WRAAKGEVOEL

Wreedheid jaagt mijn denken aan
naar hen die mij kwetseerde,
want het onrecht, mij aangedaan,
is al wat mijn licht verteerde.

Gestaag groeit in mij bloedwraak,
de wens om straf te geven
voor al het leed, mij aangedaan,
in dit onwillig leven.

Kruist geweld mijn levenspad:
Ik stort het over je uit.
Hoe wreed mijn wraak jouw leven raakt
ligt aan wat jij nu besluit.

Ik neem echt geen genoeg meer
en wil niet meer vergeven
al jij mij hebt aangedaan ...
Ik wreek mij op jouw leven!

WAT STEUN EN KRACHT GEEFT

In dit pand, waar tijd door schuld is
verkregen
wordt iedere afleiding gevoeld als een zegen,
want al staat zoveel ons hier tegen
simpel genoeg zit in Gods mysterieuze
wegen.

Een gesprek doorspekt van een vriendelijk
woord ...
een momentje van aandacht waarin je echt
wordt gehoord.
De lach, onverwacht, die de harten bekoort,
vergeving voor wie eigen onschuld
vermoordt.

Een bezoekje aan de kapper, de biebel of de
kerk,
de zegen verkregen door het simpelste werk.
Zo maakt fitness bijvoorbeeld lijf en leden
weer sterk,
de inzet van vrijwilligers, met menselijkheid
als kenmerk.

Ziels zuchtige bezinning, de vrijheid van
geest.
Liefdevolle gedachten aan al dat is geweest.
De vrijheid die door enkeling wordt gevreesd
en eigen waardering ... Ja, die nog het
meest!

Bezoek van bekenden, een kaartje of brief.
De simpele woorden: "Ik vind jou toch lief."
Het volle vergeven van de dader en dief,
zo kom ik uiteindelijk toch nog aan mijn
gerief.

VERGEVING GESMEEKT

VOER MIJ WEG ... ik wacht erop

Snikkend in de zachte nacht
speur ik naar een levensteken,
een vuur, voor mij ontstoken
om mij te begeleiden naar veiligheid.

Doch ik zie niets
dat ook maar enigszins iets weg heeft
van het verlichte levenspad
waar ik zo smachtend naar opzoek ben.

Laatst dacht ik het te ontwaren,
maar na me erheen gespoed te hebben
bleek het echter het zoeklicht te zijn
dat ik al eerder had verloren.

Wankelend door de duistere dag
baan ik mij een weg door het leven,
hopend om heel onverwacht
door jou bij de hand genomen te worden
opdat je mij wegvoert
van de kwaadwilligheid van dit bestaan.

WIE, O WIE?

Wie ziet de tranen WIE, O WIE?

Wie ziet de tranen
wie voelt het leed
wie deelt de schaamte
van al ik deed?

Wie kan vergeven
wie opent het hart
wie bemint de ziel
zo vol van smart?

Wie kraait victorie
wie leent de helpende hand
wie bezit het hart
dat wint van verstand?

Wie durft te lachen
wie bezit de kracht
wie wil mij leiden
door duist're nacht?
Wie geeft zijn leven
wie maakt me vrijdag
wie leeft in die liefde
wie, O wie ... Jij?

TE LAAT VOOR SORRY

Als in ongenade gevallen
struikel ik de toekomst tegemoet,
vrezend voor mijn spiegelbeeld
dat mij met gebarsten stem
uitlacht en bespot.

Waar is dan die rechtvaardigheid,
dat mededogen dat ons tot mens maakt?
Hoe kunnen we anderen
levenslang opsluiten,
wetend dat ware genade
rust in straffe des doods?

Ontzie mijn lichaam,
geschaad door het leven,
beurs gebeukt door onmenselijkheid
en geef de kans
onzelf te vergeven
voor alle schuld
in dit leven vergaard.

Wees immer genadig
tegenover hen allen
die levenslasten niet langer verdragen
en met smekende beden
hun last belijden,
hopend op vergeving
van het innerlijke zelf.

't IS REEDS GEDAAN

De dag vertreurd
mijn hart verbeurd,
mijn last verloren luister.
De kans verkeken,
mijn zorg verstreken,
mijn stem vergaan in fluister.

De daad gevreesd,
mijn tijd versjeest,
mijn wil is reeds vervlogen.
De wens die rest,
mijn lief verpest,
mijn zijn opnieuw bedrogen.

INZETTEN VOOR) EEN BETER LEVEN

Politie en rechters
Officier van Justitie,
bewaarders en raadsman,
zij hebben allen een baan
doordat hier op aarde
er boefjes rond lopen
ze moeten eigenlijk dus blij zijn
dat criminelen bestaan.

Maar dan de slachtoffers
bij wie in is gebroken

Tranen bijtend in mijn ogen
Omdat ik zo mijn liefde mis
Hier in dit huis vol dichte deuren
Waar absoluut geen vrijheid is.

Ik schrijf haar hele lange brieven
Die ik vermoedelijk nooit verstuur
En kijk tot diep in de nacht televisie
Het is afleiding die ik daarmee huur.

Mijn hart verkramp, ik voel me eenzaam,
Wacht mijn liefde wel op mij?
Want blijkt dat dat niet het geval is
Dan kom ik net zo lief niet vrij.

Kon ik haar maar op gaan zoeken
En zeggen dat ik aan haar denk.
Nee, in de tijd van mijn detentie
Weet ik dat ik mezelf steeds krenk.

Want in mijn geest heersen gedachten
Vrees ik dat ze mij verlaat.
Deze straf voelen wij beiden,
Voor sorry zeggen is het te laat.

KRACHTELOOS

Levend in onzekerheid
achter de gesloten deur,
lijkt het of verschiet plotseling
de wereld wreed van kleur.

Net of al dat goed was
plotseling wordt gekeerd,
zelfs de liefde en vriendschap
lopen nu verkeerd.

De angst doet mij krampen,
pijn in mijn hart,
mijn innerlijk denken
onstuimig verward.

Vrees voor de toekomst
bekruipt nu mijn ziel,
mijn geest wordt gefolterd
bij 't spinnen van het wiel.

ER REST NU NIETS MEER

Deuren, hekken,
gesloten poorten.
De vrijheid vergrendeld
in ingekapselde geest.

Vensters met tralies,
de jammerende klachten
en dromen van tijden
die reeds zijn geweest.

De muren, de trappen,

of die zijn beroofd
van het om 't even wat.
Voor hen lijkt dit alles
toch wel even wat anders,
zij zijn al die misdaad
vast wel meer dan zat.

Nee, ik kan mezelf
echt niet op de borst slaan
of trots zijn op alles
wat ik heb gedaan.
Nu wil ik me inzetten
voor een beter leven,
want zoals ik tot nu leef
vind ik er niets aan.

GELIJKE RECHTEN (al is rechtspraak nog zo krom)

Gelijke monniken, gelijke kappen
ongeacht de gedane daad,
daarbij is de gehele rechtsgang
uiteindelijk dus het meest gebaat.

Geen onderscheid tussen gedetineerden,
voor iedereen hetzelfde recht,
opdat het pleit en de strafmate
ontegengesteld is geslecht.

Slechts zo kan men rechtvaardig straffen,
allen van 't zelfde laken een pak,
want al is rechtspraak onpartijdig
de menselijke geest blijft toch vaak zwak.

DE BAJES

Meer dan ooit
moet ik nu trachten
te blijven vertrouwen
in eigen krachten,
De bajes, een gebouw
met cellen en deuren,
lichten en sleutels,
personeel. .. crimineel.

Eigenlijk zitten we
hier allemaal opgesloten.
De gevangenen hun straf,
de PIW-er zijn werkdeel.

Het eten, de koffie,
een douche, een toilet.

een valselijk lachen.
Eenzame uren
in separatiecel.

Dit oord van verstikking
en stinkende wonden
voelt als zodanig
voor mij als een hel.

Isolatiecellen,
angsten der angsten,
eeuwig durende nachten
verstoten van licht.

De geest en de ziel
zijn 't lichaam ontvlucht.
Er rest me nu niets meer
dan een enkel gedicht.

DOOR DOOD BEVRIJD

Vertrouwen geschonden
belast door de zonden
verstoten, verloren
niets meer te bekoren.

Vermoord en verkracht
het lijden verwacht
vergeving vergeten
tot op 't bot toe versleten.

Bespuugt en bedrogen
steeds voor gelogen,
verscholen in gaten
door liefde verlaten.

Vervloekt en gevreesd,
het innerlijke beest,
het lichaam gebonden
met bloedende wonden.

Beweend door zo velen
klinkt angst uit de kelen,
want ieder hier gestorven
is bevrijd voor de morgen.

DANS DOOR HET LEVEN

Meer dan ooit
moet ik nu trachten
te blijven vertrouwen
in eigen krachten,

want als ik nu
mezelf niet draag
blijf ik worstelen
met de eeuwige vraag:

Ligt er geluk
en vreugd in 't verschiet
of is mijn toekomst
doorspekt met verdriet?

De komende maanden

Een stoel om te zitten
in de cel of kantoor.

Bewoner of bewaker,
met een traan of een lach.
Slechts één ding is belangrijk:
geef aan je innerlijk gehoor!

WAAR DAN?

Waar mijn lief,
waar mijn vrienden,
waar mijn kracht?
Ik kan 't niet vinden!

Waar mijn lach,
waar mijn vrede,
waar mijn pracht?
Gevlucht in 't heden!

Waar mijn wil,
waar mijn lucht,
waar mijn lichaam?
't Lijkt weggevlucht!

Waar mijn geest,
waar mijn bekoren,
waar mijn hart?
Ik heb 't verloren!

Waar mijn vreugd,
waar mijn plicht,
waar mijn toekomst?
Ik ben gezwicht!

Waar mijn God,
waar mijn kansen,
waar mijn Ziel?
'k kan niet meer glanzen!

Waar mijn huis,
waar mijn haven,
waar mijn vrede?
Weg zijn mijn gaven!

Waar mijn lijf,
waar mijn leden,
waar mijn hoop?
Het is versmeten!

Waar mijn moeder,
waar mijn vrouw,
waar nog iemand
van wie ik hou?

Waar mijn tranen,
waar mijn pijn ...
en waar mijn wens
om mens te zijn?

zullen mij tonen
hoeveel recht ik heb
mezelf te belonen

en of ik uiteindelijk
dans door het leven
of in de finale
toch kramp heb gekregen.

EENZAAM EN VERLATEN

Mijn dagen slijtend in verstikkende stilte,
Smachtend wachten op iets van post
Besef ik de gevolgen van mijn daden
En al dat het mij heeft gekost.

Voor het bezoekuur struin ik mijn cel door
Hopend dat er vandaag iemand komt,
Maar de deur blijft dicht, ik blijf wachten
Het voelt als ben ik beurs gestompt.

Het lijkt wel of niemand me nog wil kennen,
Ik voel me eenzaam en verlaten ...
Zogenaamde vrienden zijn mijn vriendschap niet waard,
Dat heb ik nu wel in de gaten.

EENZAAMHEID

Zwelgend in het rot gevoel
besef ik het plots als gegeven:
"met dit gevoel van eenzaamheid
wil ik echt niet langer leven."

Smachtend kijk ik uit naar post
een briefje van een vriend of lief,
maar ik krijg enkel dwangbevelen
en kom dus niet aan mijn gerief.

Vragend met gesloten ogen
geeft zelfs God geen antwoord meer,
als een bewijs van de positie
waarin ik alweer verkeer.

Oud fout denken komt weer boven
en berooft mij van mijn licht,
ik heb alle kracht verloren
en ben niet meer in evenwicht.

Droge tranen, brandend netvlies ...
kijkt dan niemand om naar mij?
Dan kan ik maar beter sterven,
want de dood ... zij kust mij vrij!

MEER TOT NUT ZIJN

Als consequentie van mijn daden
Dagen achter de dichte deur,
Worden dagen, weken ... maanden, jaren.
Zo is de detentie dodelijke sleur.

Reclassering's rapportages,
Rechtspraak in meervoudigheid.
De onschuldige ingesloten,
De ware dader door fouten vrij.

Niets geleerd van fout verleden
Komt men als een beest weer vrij.
Wie moet bloeden voor dit alles?
Ja, dat is de maatschappij!

IK HEB ZE ALLEN AANGEHOORD

Men zegt: "Je hebt nu ruime tijd
om over je daden na te denken."
De Officier van Justitie's mening is:
"Voorlopig kun je zo niemand krenken."

Volgens de rechters, hun toga's dicht,
met zijn drieën op een rij,
bieden ze, door mij op te sluiten,
bescherming aan de maatschappij.

In de rapportage die over mij
door de reclassering geschreven is,
word ik beschreven als ben ik een plaag
en is er met mij dus iets vreselijk mis.

Ik heb allen aangehoord
en het ergste is: ik ben ze gaan geloven ...
Wellicht is het beste dat ik kan doen
mezelf van dit walgelijke leven beroven.

Zo doe 'k niemand pijn of stel ze te leur,
behalve dan voor die laatste keer.
Het is dan in ieder geval wel zeker:
inbreken of stelen doe ik dan nooit meer.

TRAP ER NIET IN!

Lieve mens, laat je niet verlijden
door de stoere macho praat,
want het hart van veel gedetineerden
is vooral gevuld met haat.

Stoere praatjes over diefstal,
wanen ze zich een miljonair,
maar hebben geen cent om van te leven ...
Ze leven een leugen en zijn niet fair.

Dan spreek ik niet eens over de leugens
of over al het verzwegen geweld,
want voor een deel van de bewoners
is de spiermassa wat voornaam'lijk telt.

Trap er niet in ... leef liever eerlijk
en wees tevree met wat je hebt,

OVERWINNING

Beschimpt, verstoten,
ziels vergaan,
bewust berustend
in eigen bestaan.

Belogen, bedrogen,
vergane glorie,
bewonderend mededogend
schrijd ik Victorie!

HOEZO RESOCIALISATIE?

Ik voldoe nu de boete
voor mijn vele foute daden,
betaal zo de schuld
aan de maatschappij,
doch het nut van de celstraf
laat naar zich raden,
want wie wordt hier beter van?
Die vraag bezigt mij.

De dagen en nachten
die ik hier zo volbreng
zijn in feite verloren
en doen niemand echt goed.
O, zou het niet beter zijn
als ik een ander tot steun was,
bijvoorbeeld zorg voor bejaarden
of iets dat er werkelijk iets toe doet.

Ik denk dat ik als ik zo was
meer het leven tot nut ben
in plaats van onzinnig
mijn tijd maar wat te verslijten.
Wellicht dat later,
als ik mezelf in vrijheid herken
en me eindelijk nuttig ga maken,
men mij niets meer kan of zal verwijten.

TUSSEN DE TRANEN DOOR

Ijsberend tussen getralied raam en deur,
alle dagen hetzelfde ... de tijd hier een sleur.

Niets te doen dan rustig het ontslag afwachten,
toch spuit de maatschappij haar klapper vol klachten:

"De straf veel te kort", "Hij toont totaal geen gevoel".
Ik sta voor de strafbank, stomme grijns op mijn smoel.

Weet niet wat te zeggen, maar hou mezelf groot
door in stilte te janken: "Ik schaam mezelf dood."

Dus moet ik me aanleren mezelf te vergeven
en niet te herhalen wat ik fout deed in mijn leven.

Slechts zo kan ik komen tot het punt van mijn bestaan
waarop ik uiteindelijk trots ben op al ik heb gedaan.

want geloof me, ook in de bajes
word je dagelijks genept.

VRIJHEID???

Uitsluiting van de maatschappij ...
het lichaam vergrendeld, de geest nog vrij.

Afgezonderd van het ware leven
hopend dat fouten worden vergeven.

De dagen slijtend achter dichte deur,
de leefwereld grijs, verstoken van kleur.

Tranen tuchtend in eenzaamheid,
het hart verkrampst in haat en nijd.
Besefend wat men heeft gedaan,
machteloos vredig voort te bestaan.

Het leven glijdt aan je voorbij ...
het lijf opgesloten, de geest nooit meer vrij.

VERWOORD

(VERDRIET/GEVOEL/ANGST/STRAF/SCHULD/VREES)

De aarde lijkt vertraagd te draaien,
aaneengeregen uren vormen een sleur.
Men zegt: de geest leeft eeuwig in vrijheid,
maar mijn hart en ziel zitten achter dichte deur.

Ik verhul mijn behuilde ogen,
tranen brandend op mijn gave huid,
want hoe graag ik ook weg wil vliegen
mijn lichaam noch geest kunnen er hier uit.

Ik vrees dat ik hier nog zal sterven,
voel hoe mijn lichaam snel verzwakt.
Ik kwam hier binnen als was ik een koning,
maar voel me nu als een slaaf geknakt.

De tijd ... ze wil slechts traag verstrijken,
maar buiten raast ze flitsend voort.
Ik weet wel: ik ben niet onschuldig ...
'k heb enkel hier mijn schuld verwoord.

De dichtende gedetineerde Bertram B. (bibliotheekhulp in 2005)

Geestelijke verzorging

Dienst Geestelijke Verzorging

De Dienst Geestelijke Verzorging (DGV) van de Dienst Justitiële Inrichtingen geeft invulling aan het wettelijke recht van alle mensen die justitieel zijn ingesloten om hun godsdienst en levensbeschouwing, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden en te beleven. De Geestelijke verzorging voor verheldering, bezinning, om jezelf te kunnen zijn. Geestelijke verzorging is er voor iedereen. Mensen hebben een ander nodig, om te vertrouwen, te praten en hun hart te luchten. De pastor, de dominee en de humanist zijn er in deze inrichting om te steunen en om van dienst te zijn bij vragen en problemen die de gedetineerden bezighouden. Alles wat er besproken wordt blijft "onder vier ogen". Een geestelijk verzorger is wettelijk verbonden aan het ambtsgeheim.

Kerkzaal

Oude kerkzaal

Nieuwe kerkzaal

Kerkcollectie Museum Blokhuispoort

Brieven van gedetineerden

Een mens, het hoofd bij een roept dat god niet bestaat, zat op een bepaald moment twijfels krijgen. Sommige mensen pas op hun steefheid. Wat, als ik mij vraag? Deze twijfels krijg je zo 'zo', waarom? Omdat het bestaan van god een vraagstuk is waar geen antwoord op te geven is. Je kunt niet bewijzen dat god bestaat maar je kunt ook niet bewijzen dat hij niet bestaat. Volgens mij is dit ook wat wordt bedoeld met God is altijd bij je maar je hoort hem niet. Omdat je niet kunt bewijzen dat hij bestaat. Het is een gevoel, het is mogelijk. Het antwoord op deze vraag krijg je alleen via religie. Of je het goede nu het absolute goed noemt of Allah, of Boedha of, Jahwey, of de Protheas. Je accepteerd dat er iets goeds is. Voor mij viel het kwartje door een preek in de hervormingskerk. De pater sprak over de belende werking van situeten, iets wat je in elke religie terug vind. Hierdoor besloot ik terug te keren naar het katholieke geloof. Dit geloof zit vol prachtige rituelen. Hoe naar ze soms ook lijken. De kersthandel met bierchen en daarna, doe maar 10 Ave Maria's en 20 weesgegroettes. Je lucht je haat, doet boete en kunt verder met je leven. Daarnaast is het toch ook een fijn gevoel dat er iets op iemand over je waakt en waar je om terecht kunt vragen. Iedereen geloof in goed en kwaad waarom is het dan zo moeilijk om in het goede God te zien? Het absolute goede. We geloven immers wel in een absoluut kwaad. In ben nu beter genoeg om niet te denken dat God mijn problemen oplost. Dat moet in elk doen. Maar het is toch fijn als je kunt bidden om terecht. En wat is bidden? In principe zet je niks voor jezelf op een rijtje en omdat je er vanuit gaat dat er iets goeds bestaat krijg je goede inzichten.

Geloven

Ik ben katholiek

Gedoopt en Communi gedaan

Buiten om de een keer per jaar naar de kerk

Maar bid elke dag

Kode mijn Sigaar dieg weet ik me geest

Zet laatste in mijn kamer, daar het bouwen

van levende gesten, want het levende bestaat

Mensen vinden mij gel, Maar dat is mijn manna

Van geloven

Mu heb respect voor alle geloven, daarom mijn

Har als ik u's verheerd dat vergeeft het me aut

Geweld

Doet mensen denken met geweld lost je alles op,

vroeger, als ik mijn laatste woord gesproken of geluwest

was geswore ik een grote geweld, Nadat tijd

ging ik terug na denken en het het goede geest

denken, toen Jesus opstel die ook was de vyand

afhande, Jesus pakte het oor en geswore het, dus

dear zal je of als gekloft moet worden dat een

Vader het wil De Har

Buiten bij de deur

O onze lieve heer, ik wil het in mijn hart, ik ben

vroeg vroeger ben ik bij mijn familie, daarom

denk ik u/ur van harte onze lieve heer, en

vraag u/ur mij het rante pot te laten volgen, want

Zodan, eerlijk leven, zodat de dove deur

Dit meer kan zien

Pijn geneen vrijheid

Onze lieve Har

Het is donker, maar weer, ik heb pijn, ik hoor

auto's, vogels, mensen praten. Ik heb/had

Wenig studie van de bijbel gelezen, Maar heb

me nu niet goed geconcentreerd, Had/hab wel mijn

Dochtingheid gedaan, ik weet dat u/ur

lustig naar me onze lieve heer, of ik het

schijnt of zegt, Maar ik moet geneen, de

pijn overvleuten, dan kan ik nog van

vrijheid denken, Want vrijheid die zal van

u/ur krijgen moet ik in mijn hart ook

voelen

Plyten

Onze lieve Har

Ik heb/had in totaal 12 jaar geuten studie

bij studie, ben bang want me te wachten

shant nu, daarom vraag ik u/ur welke

me van het lyden, want ik kan niet meer

Moeder en kinderen

Het is D'nacht

Kinderen vragen dan mama waar 's papa,

Mama antwoordt vakantie, ze zeggen waarom komt

papa, want we missen zijn gebed, gelukkig, kunge

Mama doet het voor hun en ze gaan slapen

Mama kust in kinderen, en bid tot onze lieve

Heer, ik mis zijn sterke handen, kunge stem, want

gelukkig. Dan zeg mama onze lieve heer, ik weet dat

u/ur voor ons bent. Onze vragaf het heer, laat hem

opnieuw terug keren, want we kunnen niet zonder hem

Mijn hart,

wij denken hoe denken wij?

ik denk met me hart, God is mijn hart.

Mijn hart weet alles van mijn

net als God alles weet van ons.

Hij is ons hart hij geeft ons het gevoel

wat goed en slecht is hoe pijn en geluk voelt,

ons hart zegt ons wat we moeten doen.

Als je hart volgt en niet de macht van onze hersens

dan doen we het goede want een hart voelt en de hersens

niet die willen alleen meer en meer maar wat meer?

Mijn hart, mijn hart wilt ook meer,

meer liefde meer van het goede van het liefde dat bloeit.

Mijn hart, mijn hart vindt de rust in de kerk.

Mijn hart,

Dit is het zelfde gebed

Mijn God,

wij denken hoe denken wij?

ik denk met me God, God is mijn God.

Mijn God weet alles van mijn

net als God alles weet van ons.

Hij is ons God hij geeft ons het gevoel

wat goed en slecht is hoe pijn en geluk voelt,

ons God zegt ons wat we moeten doen.

Als je God volgt en niet de macht van onze hersens

dan doen we het goede want een God voelt en de hersens

niet die willen alleen meer en meer maar wat meer?

Mijn God, mijn God wilt ook meer,

meer liefde meer van het goede van het liefde dat bloeit.

Mijn God, mijn God vindt de rust in de kerk.

Mijn God,

geestelijkverzorgster

Dat zijn mensen die met je mee leven en denken
Voor de eene een Dominie voor de andere Humanist of ienandanders
Voor mij een vader
die naar mij luistert en die ook deels
Mijn probleem kan verdraagen
en die mij in veel dingen advies kan geefuen
over het ougenlijfs leven en het Katholietegeloaf
die mij weer zin in het leefuen geef en hoop
voor in de toekomst of in nood
'Ze zullen er altijd voor je te zijn
als je er maar om vraagt
een ding staat voorst ze zullen er altijd voor je klaarstaan
ook nu e'us vandaag.

L. warden

13-04-03
Blok huispoort

Deze heb ik voor de kerk ~~gemaakt~~ gemaakt

Op psalm 81 / 29-04-03

He betekening hier van is deze

Zelf ga ik 29-04-03 / Naar het I.M.C

Dak alles met twee handen aan

Maar doe het rustig / ga niet als een smelktein

He weg is open voor iedereen

Maar licht ook uit er kan ook geen weg zijn.

Op de achter grond is het weer goed of slecht

Geloof, hoop en liefde

Geloof, hoop en liefde. Het zijn drie belangrijke elementen in het leven.

En deze drie liefde de belangrijkste waren.

Geloof heeft zijn liefde van de mens opkomen.

Zijn leven is opkomen, opkomen en opkomen.

Daarvoor zijn al onze zonden vergeten.

En zeggen wij in nederigheid en oprechte harten.

Zonder alle liefde zouden de andere twee niet bestaan.

En wederom zijn deze twee was open.

In de wereld zullen er altijd mensen zijn die niet blijven open.

Open je hart Geloof oprecht eten en geeft je een liefde en het leven.

Samen met alle halve Geloof worden opkomen en het leven weer recht.

Leef in waarheid, in de hemel worden we straks bereikt.

De halve Geloof zal je in alles verlossen.

Want waar je verlossen het zal je leven in positieve zin komen.

Leef in harmonie met je mede mens.

Dit eens voor een mens en die een mens.

Als kinderen van Geloof hebben we niet meer een een te zijn.

Want eens met hem over je harten verlossen om al je pijn.

In de Bijbel staat namelijk geschreven.

Vraag het een de Heer en het woord is opkomen.

Til dat de prins de Jezus voor ons heeft gebracht.

Leef het met voor ons zijn. Hij wendt tot dat jij je bekoning houdt.

Leef in waarheid, liefde en respect.

Voel de samen en die voor hen eens een opheid.

Amen

Uw steun en hier iets over allen lezen. In, kinde over in schuilt
oprecht Pater iets over geloof, hoop en liefde. Til bij het oprechte sprak mij
om een. Ik hoop dat het julle ook zal over spreken. Geloof zeggen.

En kinderen die een pilte geeft.

TITEL: Jezus en Johannes

Matteüs 11

Johannes had geloven dat de GEBORGENIS
DIT DE MESSIAS WAS AANGELIJDEN EN MENSEN HELPT MET OM GEM
Hij stuurde dus ook enkele van zijn leerlingen om te spreken
is het want dat u de GENE BEET DIE NIJ VERWACHTEN ALLE DINGEN
DE. Meeften wij, may steeds onze Dagen. Bijven waarden met wichten
op de verlossing die ons zal gaven leiden. Hij warent wij onze strachelen
Jezus zei Dimeeps eet op met julle. Hie zullen inmschamelen
Dit de blinden grom zien, doven zullen horen en de nemen hebben met verdragen
Bok de verdragen zullen opkomen, hun leed is dan verdragen
EN WELKE DIT IN DE DITEN ZAL GROM OPHIELDEN, dat geschied zal in hun leven
want Geluk is er wie regene met een open hert name mij toe
en mij verdragen. In alles wat ik doe een Teore Doe
DE. Leedingen gingen Teug en deden Johannes. Hun wendend
DIT DE DE MESSIAS HEBBEN GEZIEEN DIE WAREN LICHTELIG HELPT MENSEN MET
ONDEKUSSEN WAS JEZUS. DE WAREN EN MET VERSPLEEN
En begon over DE. Perfect Johannes DE. Dope TE. Pecken
Hij verhelte dat een perfect zijn Dope. Zins
Zoms de vrees opelt en geschieden Dope
EEN. Perfect DIE. WEE. Julle DE. Wey. Wey. Zal. Nalen
Met zijn weeden. Diep in julle zal grom Eaken. ^{geboen}
Hij is DE. Oprecht perfect DIE. AIT. WIT. EN. WEN. Hare. schuit is ^{geboen}
Lus. Wite. goed. name. WIT. Julle. van. Hen. zullen. horen.
Mare. Let. wel. dat. hie. op. me. verdragen. is. geit. zal. Bestam.
Mare. is. de. hemel. is. dat. verdragen. is. niet. te. zal. Met. grom.
WAVE. Dope. zijn. wij. allen. een. huen. Met. Mare. gelij.
Met. een. zal. jij. geest. in. de. hese. zijn. Eijle.
DE. hemel

Brieven, Overdenkingen gedetineerden
Adobe Acrobat document 4.3 MB

Justitiepastoraat

Het protestantse justitiepastoraat verricht zijn taak in opdracht van meerdere protestantse kerken; de Interkerkelijke Commissie voor het Justitiepastoraat is voor deze kerken de zendende instantie. Ook gevangenen geloven en zijn op zoek naar wat hun leven de moeite waard maakt. Het protestantse justitiepastoraat werkt vanuit de overtuiging dat ingeslotenen ondanks de muren deel blijven uitmaken van de (geloofs-)gemeenschap en dat zij tijdens hun verblijf in de inrichting van justitie recht hebben op het kunnen beleven van hun geloof en het leren omgaan met zingevingsvragen, aandacht voor hun persoon en het krijgen van perspectief. Door de uitoefening van pastorale en hulp en praktische (diaconale) zorg en advisering van de inrichting proberen de zestig justitiepredikanten bij te dragen aan een humane detentie. Bron [DJI](#)

Gevangenispredikant D. J. Klein Onstenk

"De jongens hebben me nog nooit te zwaar gevonden". Verkeert dagelijks onder de zwaarste criminelen en gaat met hen om als een vader met z'n zoons. Zondags houdt hij kerk op dezelfde manier, als hij dat in een gewone dienst zou doen. De kerkeraad bestaat uit misdadigers met ervaring in het zitten". De feestdagen zijn extra zwaar voor de gedetineerden. „Als het bezoek weg is, komen ze soms letterlijk aan m'n schouder uithuilen." De dominee laat zich er niet op voorstaan dat hij op handen wordt gedragen. Het geheim van mijn aanhang zit in Gods Woord. Bron: [Digibron](#)

Op 1 augustus 1980 werd ds. Klein Onstenk docent godsdienst met pastorale opdracht aan de reformatorische scholengemeenschap in Rouveen/ Staphorst –de latere Willem Sluiter-scholengemeenschap. Sedertdien deed ds. Klein Onstenk ook pastoraal werk in inrichtingen van het ministerie van justitie. Hij was achtereenvolgens gevangenispredikant in Almelo, Hoogeveen en Leeuwarden. In 1994 werd hij benoemd tot justitiepredikant in buitengewone dienst.

Ds. Klein Onstenk was officier in de orde van Oranje-Nassau. Bron: [Reformatorisch Dagblad](#)

Cd-lezing van ds. D.J. Klein Onstenk

Ds. D.J. Klein Onstenk
Dreigend gevaar van het occultisme.
2 cd's met een innemende lezing van ds. D.J. Klein Onstenk over het dreigend gevaar van het occultisme. Mede verweven met zijn jarenlange ervaring in het gevangenis pastoraat! [Bestel de cd](#)

Ds. Klein Onstenk (68) overleden 20-12-1998

TWELLO – In zijn woonplaats Twello is gisteren ds. D. J. Klein Onstenk overleden. De christelijke gereformeerde predikant was 68 jaar. Klein Onstenk werd op 11 november 1930 te Deventer geboren. In 1967 werd hij door ds. J. Brons bevestigd tot christelijk gereformeerd predikant van Siegerswoude-De Wilp. In 1970 vertrok hij naar Maassluis, vijf jaar later naar Sint Jansklooster.

Herke Tichelaar

Pastor protestant bij Ministerie van Veiligheid en Justitie

Tichelaar, die is nu aangesloten bij de Kloosterkerk in Ter Apel en af en toe ook in andere kerken preekt, vindt zichzelf geen klassieke dominee. "Ik heb een filosofisch godsbeeld. Bij het geloof is het geheel meer dan de som der delen. Binnen de muren van een gevangenis de hang naar religie hoger is dan daarbuiten. "Mensen zoeken houvast tijdens detentie. In religie vinden ze dan steun. Er wordt veel gebeden." Muziek is al 25 jaar lang een belangrijk facet van Tichelaar zijn werk. "Ik maak regelmatig muziek met gedetineerden. Muziek is een hele mooie uitlaatklep en samen spelen is een heel goede therapie.

In DeBlokhuispoort had Herke een bajesband met het personeel, songteksten als: Hvb Blokhuispoort er is leven in de poort, Blokhuispoort daar aan de kade, en vele andere, je kunt ze beluisteren op de website. [Songteksten](#)

Pastoor

Justitiepastoraat. Het R-K justitiepastoraat verricht zijn taak in opdracht van en in samenwerking met de Nederlandse Bisschoppenconferentie van de R-K kerk, die als zendende instantie optreedt. R-K geestelijk verzorgers hebben binnen de muren met veel ingeslotenen contact. Ze doen dat op basis van het vertrouwen dat ze krijgen. Dat gebeurt in individuele gesprekken, groeps gesprekken en in kerkdiensten. Wie naar het ontstaan van het christendom kijkt, ziet dat velen van de eerste christenen de gevangenis vanuit eigen ervaring kenden. Jezus Christus zelf is immers gevangengenomen en veroordeeld, en met hem velen van zijn volgers. Gevangenen bezoeken is dan ook een opdracht voor christenen en hoort al vanaf het begin -2000 jaar geleden- tot het wezen van het christendom. Dat geldt ook vandaag de dag nog. Iedere dag bezoeken vrijwilligers en R-K geestelijk verzorgers namens en vanuit de R-K kerk gevangenen die dat wensen. Ze doen dat om hen te bemoedigen, te troosten, en waar mogelijk toekomst te helpen vinden en bieden. De reden dat zij dat doen is uiteindelijk heel eenvoudig: niemand is zonder fouten en misstappen. En juist Jezus heeft laten zien dat Gods liefde voor iedereen is, ongeacht de fouten of misstappen: je kunt bij God steeds terecht. Door Hem word je nooit vergeten. Die overtuiging willen R-K geestelijk verzorgers in woord en daad duidelijk maken door er te zijn en te luisteren naar de levensverhalen van gedetineerden, met hun mooie en minder mooie kanten. Door pastorale en praktische (diaconale) zorg en advisering proberen ze bij te dragen aan een hoopvolle toekomst en humane detentie. Bron [DJI](#)

Humanist

Humanistisch raadvrouw

De humanistisch raadsvrouw is een professional die zorg in de vorm van geestelijke begeleiding biedt. Humanistisch raadsvrouwen werken binnen de zorg, defensie, justitie en/of als vrijgevestigde. Zij richten zich op levensvragen bij patiënten, militairen, gedetineerden of anderen. Humanistisch raadsvrouwen putten uit het humanisme als levensbeschouwing, hebben een ambtsgeheim en een beroepscode en leggen over de inhoud van hun werk verantwoording af aan het Humanistisch Verbond. Bron [DJI](#)

Annemiek H, (Humanistisch raadvrouw)

Vooraf in een Huis van Bewaring of in een gevangenis neem je voortdurend afscheid van allerlei mensen: je buurman waar je het goed mee kon vinden en die nu overgeplaatst gaat worden en dan moet je maar afwachten wie er nu weer komt. Of jij wordt zelf overgeplaatst en dan moet je afscheid nemen van allerlei mensen waar je goed mee om kon gaan of waar je je verhaal kwijt kon. Als medewerker neem je afscheid van mensen en hoop je ze nooit meer hier te zien maar bij sommigen denk je "Tot de volgende keer".

Er zijn honderden van dit soort verhalen: sommigen grappig, sommigen treurig. Een verhaal is wereldberoemd: de overval op deze inrichting in de 2e wereldoorlog waarbij verzetsstrijders uit hun cel zijn bevrijd. Uit dezelfde periode, namelijk de hongerwinter van 1944 ken ik het verhaal van Toon die 6 weken in de onverwarmde bunker zat, de oude strafcel. Er was 'n stukje spek op zijn cel gevonden en hij weigerde te zeggen van wie hij dat had gekregen. Ik ken verhalen van mensen die hier nog voor de oorlog hebben gezeten. De B-vleugel was toen de strafgevangenis van Nederland waar je alleen maar binnen kwam als je 5 jaar of meer had. En als je slechts 5 jaar had, zeiden ze tegen je: "Laat je klompen maar bij de deur staan want je bent zo weer buiten.". Het was de tijd dat je één sigaret mocht roken en de lucifer en het peukje moest inleveren. De tijd dat je het eerste jaar geïsoleerd op je cel zat om je zonden te overdenken. Na dat ene jaar kwam je in de gemeenschap en mocht je slapen op de slaapzaal in een hangmat in de ruimte schuin boven de sportzaal. Dan mocht je overdag werken in het schildersbedrijf: de ruimte eronder of in het kleermakersbedrijf: de ruimte naast de recreatiezaal. En die recreatiezaal was toen de kerk waar iedereen in een apart hokje naar de dominee luisterde zodat je niet afgeleid werd. Verhalen, zo ontzettend veel verhalen. Zoals ook wij allemaal ons verhaal hebben... Wanneer je iemand vraagt: "Wie ben je?" komt die iemand met een verhaal over zijn levensgeschiedenis. Wij mensen vertellen over wat ons overkomen is, wat we meemaken en wat we doen. En we willen allemaal dat iemand luistert. Dat levensverhaal kan soms mooi zijn, soms pijnlijk en soms 'n beetje versierd. Wij herkennen ons in de verhalen van die ander: we hebben allemaal mooie kanten aan onze levensgeschiedenis, pijnlijke kanten en we versieren allemaal wel eens het verhaal over onszelf. Geestelijk verzorgers vragen mensen wat de zin van hun leven is. Vaak beginnen ze dan hun levensverhaal te vertellen. Ergens in dat verhaal moet de zin van hun leven liggen: daar gaat het om. Een moeder zal beginnen over haar kinderen, een boer over zijn beesten, een kunstenaar over zijn schilderijen...en een gebouw als je dat zou kunnen vragen over de zin van haar leven? Zou het dan gaan over de mensen die er geweest zijn? En dan niet alleen over de bekende mensen: Dokter O., de bende van Oss, Age M., maar ook over de onbekende mensen en degenen die het niet meer aan konden, gebroken waren en inmiddels dood zijn door een overdosis, een pistool tegen het hoofd, met de auto tegen een boom. Annemiek H, (Humanistisch raadvrouw)

Nachtdienst

De nachtdiensten in het Huis van bewaring waren net als andere nachtdiensten in de Nederlandse gevangenissen. Om half tien was er wisseling van het personeel en ging het gevangenisstelsel over tot de nachtdienst. Alle cellen werden gecontroleerd of de gedetineerden aanwezig waren en dat zij een teken van leven gaven en dat de deur met schaftluikje wel op slot zat. Nadat het teken "veilig" kon het personeel van de avonddienst naar huis en de nachtdienst ging in voor zes collegae, drie personeelsleden op de B vleugel en drie op de A vleugel. De portiersloge was onbemand en afgesloten voor iedereen die naar binnen wilde komen, zelfs de directie had geen sleutel. De brandweer had toegang tot het grote hek en kon zo de binnenplaats oprijden bij gevaar en vaak kwamen ze met loos alarm op de koffie, wanneer niet snel genoeg de resetknop van het alarm werd ingedrukt.

Nachtdienstrondes

Tijdens de nachtdienst moest het personeel nachtrondes lopen door het gebouw. Dit was bedoeld voor de brandveiligheid en dat de gedetineerden geen rare fratsen konden uithalen zoals ontvluchting en andere zaken die niet volgens het huishoudelijk reglement gingen. De nachtdienstrondes stonden eerst vast, er werden verschillende schema's gehanteerd die bij aanvang van de nachtdienst werden gegeven. Later kreeg de wachtcommandant de bevoegdheid om de rondes zelf samen te stellen.

Pantoffels

Het personeel kreeg van rijkswege verstrekt pantoffels, deze werden gedragen tijdens nachtdiensten. Deze pantoffels maakten niet zo veel lawaai als menig schoeisel. Zo konden de gedetineerden achter de deur je niet horen aankomen.

Knevelketting

Knevelketting uit het begin van de 20ste eeuw. Zij werden gebruikt om gevangenen aan een arm geboeid mee te nemen. Nadeel was dat de andere arm van de arrestant nog vrij was. De knevelketting was populairder dan handboeien: zij waren lichter, makkelijker in een jas- of broekzak mee te voeren. Omdat de knevelketting verwondingen aan de arm kon veroorzaken werd hij later verboden.

Handboeien

Bezigheden

De bezigheden van het personeel tijdens de nachten verschilde nogal. Tussen de rondes was er genoeg ruimte om de tijd door te komen. Vaste prik was het eten rond 00:00 uur. Er was altijd iemand belast met het bereiden/ verzorgen van de maaltijd. Deze varieerde tussen Chinees en een uitgebreide maaltijd. Vele verhalen doen zich de ronde wat er allemaal kon gebeuren tijdens deze nachtdiensten.

Overleden inmates (1970-2008)

Overleden in het Huis van Bewaring van Leeuwarden. Er zijn vele gevangenen overleden in de gevangenissen van Leeuwarden. De doodsoorzaak was divers, van zelfdoding tot ziektes zoals TBC, diabetes en dementie.

Voornamen	Achternaam	Datum overleden	Doodsoorzaak
Jan	Doppenberg	05-07-1990	Hartkwaal
Mukremin	Dalarslan	17-03-2007	Zelfdoding
Uko	Wester	09-04-2007	Zelfdoding
Jan	Jaarsma	16-04-2005	Zelfdoding

Lijst "Overleden gevangenen" van Leeuwarden 1784 - 2008
Overleden inmates leeuwarden (1807-2021)
Adobe Acrobat document 311.3 KB

Ontvluchtingen

Ontvluchting 1974

De 31-jarige Haagse metaalbewerker Aage M. kwam vorig jaar op 24 november voor de Leeuwarder rechtbank wegens een serie zeer grote inbraken waarbij in totaal plm. 1,2 miljoen gulden aan buit werd behaald. (19-4) AMSTERDAM - Is het erg moeilijk geweest voor Aage M. om zo spectaculair uit de gevangenis in Leeuwarden ontsnappen? "Ach", zegt hij in een interview met het blad "Nieuwe Revue", "een bankkluis kraken kost ook moeite. Ik heb die capaciteiten nu eenmaal" (27-4-74)

Citaat uit zijn boek

Om negen uur die avond werden alle cellen gesloten en nog eens extra gecontroleerd voor de nacht. Het licht zou nog een uur blijven branden. Mijn twee celgenoten zaten aan de tafel te roken. De een was een oude man en de ander een kleurling uit Curaçao. Laten we hem Peter noemen. Ik draaide de radio voluit en begon met brooddeeg de naden van de celdeur dicht te stoppen. Vervolgens stopte ik de luchtroosters die op de gang uitkwamen, potdicht met natte lappen. Ik schakelde de babyfoon in en ving de zender op die ik in de bewaarderswacht had verstopt, en luisterde. De stemmen van de bewaarders klonken mij vertrouwd in de oren. In grote trekken kon ik hun doen en laten volgen. Tevreden borg ik het apparaat in mijn zak. Het werkte perfect. De oude zou zijn kop wel dichthouden en zo niet, dan zouden we hem vastbinden. Kon dat eigenlijk? Vrijheidsberoving in de gevangenis? Uit mijn bed haalde ik een flesje gas en een metalen flesje zuurstof en een tas met andere spullen. Op de flesjes schroefde ik een metertje, bevestigde daarna de korte rubberen slangen aan de koppeling en de snijbrander. Ik grinnikte, want 's middags hadden ze mijn hele cel nog overhoopgehaald en niets gevonden ... omdat een en ander helemaal niet in mijn cel was! De voorafgaande dagen had ik de ramen voorbewerkt en weer onzichtbaar dichtgestopt. Ik luisterde weer of de bewakers met elkaar in de wachtcel aan het keuvelen waren. Met een blad van een ijzerzaag wipte ik er twee ruiten uit en begon vervolgens te zagen, omdat ik bang was anders niet genoeg zuurstof te hebben voor het branden van het traliewerk. Peter knoopte stevige lakens aan elkaar en keek voortdurend naar het kijkgat in de deur. De oude man keek alsof hij getuige was van een vreselijke misdaad. Hij zou weliswaar achterblijven, maar toch wel als een medeplichtige beschouwd worden, dacht ik zo. Buiten liep een bewaarder en keek naar boven. Godverdomme! Zou hij iets gezien hebben? Natuurlijk. 'Peter! Vlug! Geef vuur!' Ik draaide de flesjes open en liet de brander aansteken. Weldra vrat het vuur door de tralies. Tien seconden, twintig, dertig . . . Die kerel zou nu wel alarm hebben geslagen. De sponningen van twee ramen en klaar was Kees! Peter knoopte nu snel het einde van de lakens aan een van de tralies vast. Ik dook door het raam en gleeed als een aap naar beneden. Peter volgde snel. Meteen werd nu het touw over de muur gesmeten. Ik trok het strak, liep en klom tegen de buitenmuur omhoog. Maar aan de bovenkant - mijn gewicht had het touw te ver naar achteren getrokken - kon ik er net niet bij, ook al omdat de bovenzijde van de muur rond was. Ik liet me weer naar beneden glijden en schoof het touw op naar een steunpilaar. Vervolgens ging ik op Peter zijn kop staan en klom het laatste stukje omhoog. Hijgend, mijn hart bonzend in mijn keel, trok ik me over de muur en bleef een seconde hangen. 'Hou het touw even strak, Peter.' Ik voelde er namelijk weinig voor om van acht meter hoog te springen. Ik gleeed naar beneden en schroefde mijn handen, maar hield meteen het touw strak voor Peter. 'Kom nou, Peter! Kom!' Het touw bleef strak. Opeens riep hij: 'Aage! Wegwezen! Ze hebben mij te pakken!' Met een bloedend hart rende ik naar de overkant waar de vluchtauto klaar stond.

Ontvluchting 1982

De koelbloedige ontsnapping van twee gedetineerden, gistermiddag uit het Leeuwarder Huis van Bewaring. In nauwelijks een halve minuut stonden Bidjeepersad („André") D. uit Leeuwarden en z'n medegevangene Gerhardus H. uit Groningen. Overigens is het ontvluchten op zich al tientallen jarenlang niet strafbaar. Tenminste, zolang er niets vernield wordt. Bedreigen van bewaarders, is uiteraard wel strafbaar.

Ontvluchting 1982 Bidjeepersad

Ontsnappings Bidjeepersad D: „Vriend ga opzij" Vlucht uit gevangenis was grondig voorbereid.

LEEWARDEN - De koelbloedige ontsnapping van twee gedetineerden, gistermiddag uit het Leeuwarder Huis van Bewaring. In nauwelijks een halve minuut stonden Bidjeepersad („André") D. uit Leeuwarden en z'n medegevangene Gerhardus H. uit Groningen gisteren rond half zes buiten. Het duo had een slim moment uitgekozen voor de ontvluchting: het bezoekuur was juist afgelopen, een traliehek naar de buitenpoort stond open om de bezoekers door te laten. Met de laconieke opmerking „Vriend ga opzij!", renden de twee plotsklaps langs een bewaker en de groep vertrekkende bezoekers. André D. had kort tevoren een klein vuistvuurwapen tevoorschijn gehaald, waarmee hit de bewaker bedreigde. Bij de nog afgesloten poort aan het Blokhuisplein, in gebruik als bezoekersingang, drukten de beide gedetineerden de portier tegen de muur en paktten hemde sleutels af. Enkele seconden later waren ze vrij. Hoewel de Leeuwarder politie vooral André D. bestempelt als de gevaarlijkste, van de twee, maat adjunct-directeur M.' Westra van het Leeuwarder Huis van Bewaring zich met name zorgen over H. De Groninger was voor de derde keer, veroordeeld tot langdurige gevangenisstraffen wegens enkele ernstige zedendelicten. Hij had al twee keer twee jaar en zés maanden uitgezeten en moest nu opnieuw wegens verkrachting achttien maanden uitzitten. D. was ter beschikking gesteld van de regering. André D. moet vijf jaar plus tbs opknappen wegens de moord op zijn 29, jarige stadgenoot.; Sibelo. D. en H. trokken in de gevangenis vaak met elkaar op. H. kreeg vrij regelmatig bezoek. Ook gisteren was er niemand voor H. gekomen. Voor D. daarentegen meldden zich aanvankelijk vier bezoekers. Omdat er per gedetineerde slechts drie bezoekers gelijktijdig worden toegelaten, nam een van de bezoekers van D. plaats aan het tafeltje van H. Nog voordat het bezoekuur was afgelopen verlieten twee bezoekers van D. het Huis van Bewaring. Dat gebeurt wel vaker, niemand keek er vreemd van op. Toch moeten deze twee oudere mannen - die nooit eerder bij D. op bezoek waren geweest - het wapen aan de in Suriname geboren André D. hebben gegeven. Beide mannen zijn spoorloos. De politie hield vlak na de ontsnapping nog wel de twee overgebleven bezoekers aan op de gedempte Keizersgracht, maar deze werden na verhoor weer vrijgelaten. Zowel D. als H. zaten in het Huis van Bewaring in afwachting van hun definitieve plaatsing in een tbs-inrichting. Voor deze inrichtingen gelden vaak aanzienlijke wachttijden, vandaar dat hun verblijf in Leeuwarden voor langere duur was. De beide gevangenen stonden op de nominatie voor plaatsing in de tbs-inrichting met het strengste regiem, de gevangenis van Scheveningen. Vooral het gedrag van André D. zorgde binnen het Huis van Bewaring nogal eens voor moeilijkheden. D. heeft een nogal overheersend karakter. De man heeft enkele keren bewaarders bedreigd. Hij is in verband daarmee twee keer ij wijze van strafmaatregel voor veertien dagen overgeplaatst naar Veenhuizen. D. uitte ook tijdens de processen voor de Leeuwarder rechtbank en het gerechtshof herhaaldelijk bedreigingen aan het adres van politieambtenaren en vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie.

Berekenend

Desondanks gelooft adjunct-directeur Westra niet dat D. zijn bedreigingen zal uitvoeren. „D. is berekenend. Hij zal niet zomaar op iemand gaan schieten. Ik acht H. veel gevaarlijker. Dat is een paniekerige jongen", aldus Westra. Westra houdt er rekening mee dat D. z'n moeder In Leidschendam gaat opzoeken. De vrouw heeft een hersenbloeding gehad en D. heeft diverse malen gevraagd om haar te mogen bezoeken. Dit werd tot dusver telkens geweigerd omdat het vluchtgevaar te groot was. Er bestaat een kleine kans dat D. zich overigens weer zal melden bij de politie. Vlak na de geruchtmakende moord op Sibelo, nam D. ook contact op met de Leeuwarder politie. Hij kondigde toen in enkele telefoongesprekken aan dat hij zich zeer binnenkort zou aangeven. Maar hij zal zich ditmaal zeker niet linnen 48 uur melden", verwacht Westra. „Ik denk dat de politie niet zolang zal willen wachten". Het zit er trouwens niet in dat de beide ontvluchte gevangenen bij elkaar zijn gebleven. Vermoedelijk zijn ze al na in korte tijd elk een kant op gegaan, waarschijnlijk is H. richting Groningen vertrokken. Indien beide mannen opnieuw worden gepakt, is de kans zeer- gering dat, ze teruggaan naar Leeuwarden. Naar het zich nu laat aanzien zullen ze dan moeten verhuizen naar het nieuwe Huis van Bewaring in Maastricht, dat vrij zwaar beveiligd is.

Niet strafbaar

Overigens is het ontvluchten op zich al tientallen jarenlang niet strafbaar. Tenminste, zolang er niets vernield wordt. Bedreigen van bewaarders, zoals gisteren is gebeurd, is uiteraard wel strafbaar. Binnen het Leeuwarder Huis van Bewaring gelden geen speciale richtlijnen ingeval van vuurwapengebruik bij gedetineerden. „De bewaarder moet het gewoon per geval geval aldus

Westra. En in dit geval was die beoordeling heel juist. We hadden hier te maken met twee gevaarlijke jongens. En bovendien liep de groep bezoekers ook nog in het gebouw.' Westra zegt blij held zijn dat geen van de bewakers de held heeft willen spelen. „Dan had 'ie nu wel gestrekt gelegen”.

Metaaldetector

Vanmiddag hebben ambtenaren van het departement van justitie uit Den Haag een bezoek gebracht aan het Leeuwarder Huis van waring. Bekeken is of de ontsnapping van gisteren aanleiding moet zijn voor het treffen van extra maatregelen. Gedacht kan daarbij worden aan de opstelling van een soort metaaldetector, waar de bezoekers door moeten lopen. Het apparaat reageert op voorwerpen, zoals wapens. Zo'n maatregel zou echter met nog andere veiligheidsvoorzieningen gepaard moeten gaan, vindt directeur g. S. Born van het Buis van Bewaring denkt daarbij vooral aan beveiliging van de portiersruimten. „Maar”, vult Westra aan, „het treffen van dat soort voorzieningen betekent vaak, dat mensen die iets willen ook zwaardere middelen gaan hanteren om hun doel te bereiken”. Bezoekers van gedetineerden worden in principe nooit gefouilleerd. Slechts bij wijze van hoge uitzondering wordt dit wel gedaan. Gevangenen worden echter voor en na elk bezoek gevisiteerd. „Daarom zijn we er vrijwel zeker van dat het wapen in dit geval door die beide bezoekers moet zijn gebracht”.

Bron: Leeuwarder Courant 21-0-6-1982

Ontvluchting 2002

Dinsdag 5 februari 2002. Een 33-jarige gedetineerde is dit weekeinde op spectaculaire wijze uit zijn cel in het Leeuwarder Huis van Bewaring De Blokhuispoort ontsnapt. De man hakte een gat in de muur van zijn cel en klom aan aaneengeknoppte lakens naar beneden. "Een klassieke ontsnapping", aldus justitiewoordvoerder Wim Kok. De gevangene wist over de muur te komen en is de stad in gevlucht. Hoe hij de inrichting precies heeft verlaten, is niet bekend. De verdwijning van de man en het gat zijn gisteren ontdekt. De ontsnapte zat in cel 09 in de B-vleugel. De ontsnapte zat vast voor inbraak Gevangene ontsnapt via aaneengeknoppte lakens In Leeuwarden is dit weekeinde een man op klassieke wijze uit de gevangenis ontsnapt. Via een zelfgemaakt gat klom hij langs aaneengeknoppte lakens naar buiten, zo meldt het Ministerie van Justitie. De 33-jarige gevangene ontsnapte zaterdagavond uit het huis van bewaring. De Blokhuispoort in Leeuwarden. Zondag ontdekte de ochtendinspectie tijdens het ontbijt dat de man verdwenen was. De gedetineerde, die vastzat voor diefstal, was dinsdag nog steeds spoorloos. Bron: Leeuwarder Courant

Ontvluchting 2003

Gevangene gepakt

Ontsnappingsen Gevangene gepakt in Leeuwarden. Woensdag 25 juni 2003 Leeuwarden Woensdagavond is in De Blokhuispoort in Leeuwarden een gevangene ontsnapt. De 18-jarige man kon echter niet lang van zijn vrijheid genieten want donderdagochtend rond 6 uur heeft een patrouille van de politie hem de kraag gevat in de buurt van het station. De gevangene werd woensdagavond zoek na een luchtingspauze. Toen iedereen naar de cel terug keerde, bleek één gevangene verdwenen te zijn. Na de vermissing was het onduidelijk of de gevangene zich nog in het complex aan het Blokhuisplein bevond of niet. Met politiehonden heeft de politie die avond de omgeving afgezocht. Met een hoogwerker van de brandweer van Leeuwarden is het dak van de penitentiaire inrichting afgezocht naar een spoor van de gevangene. Bron: waldnet

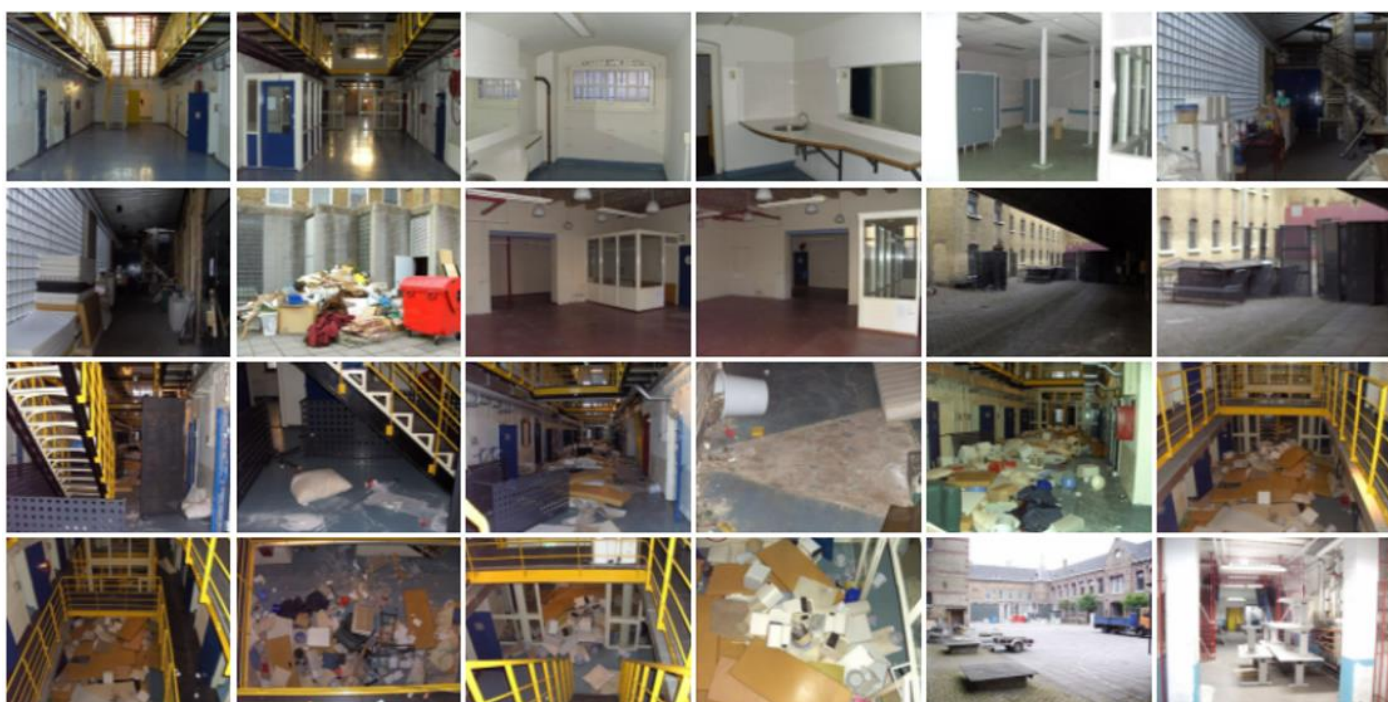
Ontsnapte bajesklant

Ontsnapte bajesklant vanochtend opgepakt LEEUWARDEN - Een achttienjarige gevangene is gisteravond rond half acht ontsnapt uit het Huis van Bewaring De Blokhuispoort in de Leeuwarder binnenstad. Hij heeft zich vermoedelijk de hele nacht verstopt in of op het complex en nam vanochtend de benen. Niet lang hierna werd hij op de Stationsweg door de politie gesignaleerd en opnieuw in de cel gezet. De man, die voor diefstal vastzat, wordt overgebracht naar een strenger beveiligde gevangenis. De gedetineerde verdween gisteren toen hij werd gelucht met andere mannen. De groep was geteld toen die om kwart over zeven op de binnenplaats werd gelaten. Om acht uur, na afloop van de luchtperiode, bleek bij een hertelling dat er een gedetineerde miste. Vervolgens sloeg het personeel groot alarm. De brandweer kwam met een hoogwerker naar de bajes om vanuit de lucht het dak te inspecteren, terwijl de politie een

speurhond inzette. Na een urenlange zoektocht werd echter niemand aangetroffen. De hulpverleners vertrokken weer. „Maar vannacht kregen wij signalen dat de man zich nog steeds op het complex moest bevinden”, zegt vestigingsdirecteur Obe Veldman. De politie werd opnieuw opgetrommeld, om weer te zoeken. De gevangene slaagde er nu in om de openbare weg te bereiken, maar werd vervolgens opgepakt. „Waarschijnlijk is hij bij het luchten langs de muur omhoog geklommen, maar wat er daarna gebeurd is, weten we nog steeds niet”, zegt Veldman. Hoe de man van het hoge dak naar beneden is gekomen is onduidelijk. Een sprong zou resulteren in een harde val op de weg of een duik in de Zuiderstadsgracht. Bij zijn aanhouding bleek hij echter niet gewond, terwijl zijn kleding droog was. Vorig jaar ontsnapte een gevangene met succes uit de Blokhuispoort door een koord te maken van aan elkaar geknoopte lakens. Bron: Leeuwarder courant donderdag, 26 juni 2003

Sluiting van "DeBlokhuisPoort"

1 april 2008 Justitie zegt de huur op. De dagen van huis van bewaring "DeBlokhuisPoort" in Leeuwarden lijken geteld. 17 juni 2007 laatste gevangene. Blokhuispoort moet boordevol cultuur' Gepubliceerd op 25 juni 2007, 10:39 De Blokhuispoort in Leeuwarden moet een grote 'cultuurboulevard' worden. Dat wil cultuurwethouder Yvonne Bleize. Bleize heeft haar oog laten vallen op de ruim 130 jaar oude gevangenis, die met sluiting wordt bedreigd. Als de sluiting doorgaat, zouden er allerlei instellingen, zoals het Verzetsmuseum, de popacademie of kunstencentrum Parnas een plekje kunnen vinden. Je bent natuurlijk blind als je de Blokhuispoort niet onderzoekt", laat Bleize weten. In september valt het besluit of het huis van bewaring zijn poorten moet sluiten. Het complex hoort landelijk tot de honderd meest waardevolle rijksmonumenten en mag daarom nooit worden verkocht. "Maar er zijn prachtige mogelijkheden", vindt Bleize. "Het heeft een prachtige binnenplaats, waar je een openluchtpodium op kwijt kunt." Verder zouden er restaurantjes op de ruime binnenplaats kunnen komen, of zouden de cellen kunnen worden omgebouwd tot jongerenhuisvesting. Voor het Verzetsmuseum, dat maar aarzelend in het kielzog van het Fries Museum naar het Zaailand wil verhuizen, zou de Blokhuispoort een ideale locatie zijn: bij een overval in 1944 wist het Friese verzet er 51 gevangenen te bevrijden. De gevangenis moet mogelijk dicht omdat het complex niet meer aan de veiligheidseisen voldoet. Bij een inspectie eerder dit jaar bleek dat de afvoer van rook en warmte uit de Blokhuispoort niet voldoende was. Ook konden gedetineerden in geval van een calamiteit niet snel genoeg worden geëvacueerd. Om het probleem te ondervangen, moest extra beveiligingspersoneel worden ingehuurd. Dat moest in geval van nood snel de gevangenisdeuren openen.

29 juni 2007 geen ontslagen

Bij sluiting Blokhuispoort vallen geen ontslagen 29-06-2007

In de Blokhuispoort gevangenis in Leeuwarden vallen geen gedwongen ontslagen in het geval dat het huis van bewaring zijn deuren moet sluiten. Dat verwacht directeur Ton Golsteijn van de Noordelijke gevangenis. In september valt het besluit over het voortbestaan van de ruim 130 jaar oude gevangenis. "We hebben in Leeuwarden De Marwei nog. Als de Blokhuispoort moet sluiten, kunnen veel mensen via natuurlijk verloop daar een plek vinden. Het lukt wel", zegt Golsteijn. Sommige cipers zouden terecht komen in andere inrichting, waaronder misschien de nieuwe jeugdgevangenis in Heerenveen. In de Blokhuispoort werken ongeveer honderd mensen. De leegstand in de noordelijke gevangenis is ondertussen zo groot dat deze week een hele vleugel van de Blokhuispoort is leeg komen te staan. Deze week werd bekend dat ondertussen een hele vleugel leegstaat om op personeelskosten te besparen. Ook op de lange termijn zijn in het Noorden genoeg cellen over om het zonder de verouderde gevangenis toe te kunnen, verwacht Golsteijn. Het lot van de Blokhuispoort lijkt daarmee bezegeld. "We moeten enorm investeren om de Blokhuispoort aan alle eisen te laten voldoen. Het is niet mijn beslissing, maar ik zie het zwerk wel drijven." Justitie brengt nu in kaart hoeveel celruimte er landelijk over is. Sinds gevangenis twee man op een cel mogen houden, is het jarenlange cellentekort omgeslagen in een overschot, zeker in het Noorden. Toch is er veel behoefte aan personeel, omdat de veiligheidseisen na de Schipholbrand flink zijn aangescherpt. Daarom moest ook in de Blokhuispoort veel tijdelijk personeel worden ingehuurd om in het geval van een ramp de cellen tijdig te kunnen openen. Bron: Leeuwarder Courant

Dreiging sluiting 2002

Krantenknipters dreiging sluiting 2002. De oude schoenen zitten nog prima De Blokhuispoort telt 158 cellen honderd medewerkers. Het personeel van de Blokhuispoort in Leeuwarden heeft zich nog niet neergelegd bij de voorgenomen sluiting van het huis van bewaring. De boodschap van de sluiting kwam hard aan. "Na de schrik volgde de ontkenning en nu dringt het besef door van de realiteit. Ik houd de mensen voor: het besluit is genomen, dit zal gebeuren", vertelt locatiedirecteur Obe Veldman aan het Leeuwarder Blokhuisplein. Er is een cellentekort en wij hebben cellen. Er is een personeelstekort en wij hebben personeel. Aldus de cipers van de Blokhuispoort, een roemruchte gevangenis aan de rand van het centrum van het Friese Leeuwarden. Maar het mag niet baten: minister Korthals van Justitie heeft meegedeeld dat de huizen van bewaring in Leeuwarden en Groningen worden samengevoegd tot één nieuw te bouwen inrichting in Groningen. De medewerkers van Blokhuispoort zijn diepbedroefd. Hun gebouw staat bekend om een indeling die zelfs de gevangenen sfeervol vinden en bovendien kent de gevangenis een lange geschiedenis met beruchte en beroemde gevangenen.

Reportage over de Blokhuispoort, een monumentale gevangenis in Leeuwarden, die wordt gesloten. De instelling wordt samengevoegd met de gevangenis van Groningen, omdat het gebouw volgens justitie niet meer aan de moderne eisen voldoet. Gevangenisbewaarder Wouter Algra gaat dit zeer aan het hart. Hij wordt gevolgd tijdens zijn werk en een rondleiding in de Blokhuispoort.

INTERVIEWS hierover met: - Wouter Algra, cipier; - Hans Dasselaar, cipier; - Obe Veldman, dir. Blokhuispoort; - enkele gedetineerden.

Van Gewest tot Gewest 27 juni 2007 Blokhuispoort

Namens de VVD-fractie, geacht college,

In de Leeuwarder Courant van 26 juni stond een artikel over de mogelijke sluiting van de Blokhuispoort. Een vertegenwoordiger van het college had direct mooie plannen voor een cultuurboulevard in de Blokhuispoort. Zoveel enthousiasme is natuurlijk perfect. En als de Blokhuispoort onverhoopt daadwerkelijk de deuren zou moeten sluiten als Huis van Bewaring wellicht ook een goede optie. Alleen zo ver is het nog niet. En de VVD Leeuwarden wil graag dat het college net als in het verleden ook zoveel enthousiasme blijft tonen voor het inzetten op het behoud van de werkgelegenheid van de Blokhuispoort. Even kort wat geschiedenis. In 2002 is er door het college van B&W en het personeel enorm hard aan getrokken om de sluiting van de Blokhuispoort in Leeuwarden van tafel te krijgen. Het gaat in Leeuwarden om meer dan 100 arbeidsplaatsen. In 2002 heeft de toenmalige minister van Justitie tijdens een bezoek aan Leeuwarden nog uitgesproken dat Leeuwarden mogelijk een nieuwe gevangenis kan krijgen als de Blokhuispoort de deuren zou sluiten en dat ook bekeken zou kunnen worden. Ook diverse landelijke politieke partijen hebben destijds mooie verkiezingsbeloftes gedaan. Op een nieuwe dreigende sluiting in 2004 heeft het college van B&W geantwoord op de vraag van de VVD Leeuwarden wat het college sinds 2002 heeft gedaan met betrekking tot de Blokhuispoort richting Tweede Kamer, het Kabinet, etc. om sluiting te voorkomen en/of de werkgelegenheid voor Leeuwarden te behouden (b.v. door een nieuwe gevangenis): “De ontwikkelingen zijn nauwlettend gevolgd. Verschillende bestuurders hebben op diverse momenten contact gezocht met de Rijksgebouwendienst, het Ministerie van Justitie en Kamerleden. Er is sprake geweest van een massieve lobby om de Blokhuispoort open te houden met uiteindelijk een succesvol resultaat.” Al met al een zeer actieve inzet om werkgelegenheid voor Leeuwarden te behouden. Iets dat de VVD Leeuwarden heeft gewaardeerd. De VVD Leeuwarden wil graag dat het college die lijn doorzet. Daarom heeft de VVD Leeuwarden de volgende vragen:

- Welke activiteiten heeft het college van B&W tussen 2005 en nu uitgevoerd met betrekking tot werkgelegenheid bij de Blokhuispoort of andere justitiële ontwikkelingen?
- Wat zijn de mogelijkheden volgens het college van B&W om de Blokhuispoort open te houden of andere (vergelijkbare) werkgelegenheid binnen te halen?
- Is het college bereid om actie te ondernemen om de werkgelegenheid van de Blokhuispoort voor Leeuwarden te behouden of nieuwe (vervangende) werkgelegenheid te krijgen. Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?
- Wat is de mening van het college over het feit dat er nu al driftig wordt gespeculeerd over de nieuwe invulling voor de Blokhuispoort en de invloed in strategische zin daarvan op de mogelijke sluiting van de Blokhuispoort?

Wij hopen en verwachten dat u de vorenstaande vragen op korte termijn kunt beantwoorden. Met vriendelijke groet, Namens de VVD-fractie, Aukje de Vries Datum: Woensdag, 27 Juni 2007

Beruchte gevangenen

Leeuwarden was een plaats waar gevangenen achter slot en grendel werd gezet. In de beruchte Bijzondere Strafgedetineerde van Leeuwarden zaten de langgestraften van Nederland. Het doel van deze gevangenis was het beveiligen van de maatschappij tegen gevaarlijk geachte individuen. Ten tweede is het verplichte verblijf bedoeld als straf en vervult een voorbeeldfunctie naar potentiële overtreders.

1974 Aage Meinesz

Aage M, Aage Vening Meinesz – bijnaam: de Meesterkraker – Door het grote aantal kraken en de geweldloosheid waarmee hij deze uitvoert krijgen de daden van Aage Meinesz een unieke reputatie binnen het criminele circuit. Als gereedschap gebruikt hij vaak zijn legendarisch geworden thermische lans. Op 11 juli bekend ook hij een kraak bij de V&D in Leeuwarden. Op 28 november wordt hij door de rechtbank in Leeuwarden tot vijf jaar cel veroordeeld. In hoger beroep wordt dat 4,5 jaar. Op 18 april 1974 weet Aage Meinesz te ontsnappen uit het Huis van Bewaring.

Aage M. ontsnapt uit gevangenis Leeuwarden. Meester-kraker Aage M. (31) is gisteravond ontvlucht uit het Leeuwarder Huis van Bewaring. (..) Door hulp van buitenaf moet M. in het bezit zijn gekomen van een snijbrander, waarmee hij de tralies van zijn cel doorzaagde. Met behulp van een touw is hij daarna over de muur geklommen.

De 31-jarige Haagse metaalbewerker Aage M. kwam vorig jaar op 24 november voor de Leeuwarder rechtbank wegens een serie zeer grote inbraken waarbij in totaal plm. 1,2 miljoen gulden aan buit werd behaald. (..) (19-4) AMSTERDAM - Is het erg moeilijk geweest voor Aage M. om zo spectaculair uit de gevangenis in Leeuwarden ontsnappen? "Ach", zegt hij in een interview met het blad "Nieuwe Revue", "een bankkluis kraken kost ook moeite. Ik heb die capaciteiten nu eenmaal". (27-4-74)

Citaat uit zijn boek

Om negen uur die avond werden alle cellen gesloten en nog eens extra gecontroleerd voor de nacht. Het licht zou nog een uur blijven branden. Mijn twee celgenoten zaten aan de tafel te roken. De een was een oude man en de ander een kleurling uit Curaçao. Laten we hem Peter noemen. Ik draaide de radio voluit en begon met brooddeeg de naden van de celdeur dicht te stoppen. Vervolgens stopte ik de luchtroosters die op de gang uitkwamen, potdicht met natte lappen. Ik schakelde de babyfoon in en ving de zender op die ik in de bewaarderswacht had verstopt, en luisterde. De stemmen van de bewaarders klonken mij vertrouwd in de oren. In grote trekken kon ik hun doen en laten volgen. Tevreden borg ik het apparaat in mijn zak. Het werkte perfect. De oude zou zijn kop wel dichthouden en zo niet, dan zouden we hem vastbinden. Kon dat eigenlijk? Vrijheidsberoving in de gevangenis? Uit mijn bed haalde ik een flesje gas en een metalen flesje zuurstof en een tas met andere spullen. Op de flesjes schroefde ik een metertje, bevestigde daarna de korte rubberen slangen aan de koppeling en de snijbrander. Ik grinnikte, want 's middags hadden ze mijn hele cel nog overhoopgehaald en niets gevonden ... omdat een en ander helemaal niet in mijn cel was! De voorafgaande dagen had ik de ramen voorbereid en weer onzichtbaar dichtgestopt. Ik luisterde weer of de bewakers met elkaar in de wachtcel aan het keuvelen waren. Met een blad van een ijzerzaag wipte ik er twee ruiten uit en begon vervolgens te zagen, omdat ik bang was anders niet genoeg zuurstof te hebben voor het branden van het traliewerk. Peter knoopte stevige lakens aan elkaar en keek voortdurend naar het kijkgat in de deur. De oude man keek alsof hij getuige was van een vreselijke misdaad. Hij zou weliswaar achterblijven, maar toch wel als een medeplichtige beschouwd worden, dacht ik zo. Buiten liep een bewaarder en keek naar boven. Godverdomme! Zou hij iets gezien hebben? Natuurlijk. 'Peter! Vlugh! Geef vuur!' Ik draaide de flesjes open en liet de brander aansteken. Weldra vrat het vuur door de tralies. Tien seconden, twintig, dertig . . . Die kerel zou nu wel alarm hebben geslagen. De sponningen van twee ramen en klaar was Kees! Peter knoopte nu snel het einde van de lakens aan een van de tralies vast. Ik dook door het raam en gleed als een aap naar beneden. Peter volgde snel. Meteen werd nu het touw over de muur gesmeten. Ik trok het strak, liep en klom tegen de buitenmuur omhoog. Maar aan de bovenkant - mijn gewicht had het touw te ver naar achteren getrokken - kon ik er net niet bij, ook al omdat de bovenzijde van de muur rond was. Ik liet me weer naar beneden glijden en schoof het touw op naar een steunpilaar. Vervolgens ging ik op Peter zijn kop staan en klom het laatste stukje omhoog. Hijgend, mijn hart bonzend in mijn keel, trok ik me over de muur en bleef een seconde hangen. 'Hou het touw even strak, Peter.' Ik voelde er namelijk weinig voor om van acht meter hoog te springen. Ik gleed naar beneden en schroefde mijn handen, maar hield meteen het touw strak voor Peter. 'Kom nou, Peter! Kom!' Het touw bleef strak. Opeens riep hij: 'Aage! Wegwezen! Ze hebben mij te pakken!' Met een bloedend hart rende ik naar de overkant waar de vluchtauto klaar stond.

Wat anderen vertellen

Gefilmd in de Blokhuispoort. Wij hebben een interview gedaan met oud adjunct-directeur Jos van den Broek die ten tijde van de ontsnapping van Aage M. in de Blokhuispoort werkte. In combinatie met archiefmateriaal is er een minidocumentaire gemaakt.

Aage M 1 november 1985

Vandaag is het precies 25 jaar geleden dat meesterkraker Aage Meinesz stierf aan darmkanker. Hij overleed op 1 november 1985 en werd 43 jaar. Een kort portret van Nederlands bekendste brandkaskraker die vanwege een spectaculaire ontsnapping uit de gevangenis nationaal faam verwierf.

Uitzending gemist. Aage M. Portret van deze legendarische brandkaskraker.

Presentatie: Pieter Jan Hagens. [Hoge Bomen in de misdaad. Aage M](#)

Meesterkraker Aage M. geeft een demonstratie met de thermische lans naar aanleiding van het uitkomen van zijn boek. In de jaren zeventig was Aage de schrik van de bankwereld. Geen kluis was veilig voor de Hagenaar. Als gereedschap gebruikte hij vaak zijn legendarisch geworden thermische lans, een apparaat bestaande uit een buis gevuld met staven magnesium waar zuurstof doorheen wordt geperst. Door ontsteking ontstaat een vlam van 3500 graden die door

beton en het dikste metaal brandt. De meesterkraker had als handtekening dat hij geen geweld tegen mensen gebruikte en altijd netjes de rommel van zijn kraak opruimde.

Grootste kraak

Begin jaren 70 pleegde hij zijn grootste kraak ooit (die elke Nederlandse krant haalde). Uit de kluis van de Nederlandse Middenstandsbank in Helmond stal Aage 600.000 gulden. De particuliere spaarkluisjes liet hij bewust ongemoeid. Verder had hij onder meer in wisselende samenwerking met een aantal collega's kluisen open gebrand bij V. en D. te Leeuwarden (buit f 120.000), Voss in Amsterdam (buit f 60.000) en de ANWB te Rotterdam (buit f 70.000).

Ontsnapping

Na tal van geruchtmakende kraken waarmee hij miljoenen buit maakt, wordt Aage in 1973 gearresteerd en veroordeeld tot 4,5 jaar cel. Hij werd verraden door zijn kornuiten nadat hij in totaal zo'n 40 kluisen heeft gekraakt. Op ingenieuze wijze, met een naar binnen gesmokkelde kleine thermische lans, weet hij te ontsnappen uit de Blokhuispoort, de strafgevangenis in Leeuwarden, om vier maanden later weer opgepakt te worden.

Vaderlandse pers

Als zijn gevangenisstraf er uiteindelijk opzit, staat de hele vaderlandse pers bij de gevangenispoort voor foto's en quotes. Aage werd gevraagd of het moeilijk was om zo spectaculair uit de gevangenis in Leeuwarden ontsnappen. Daarop antwoordde hij nonchalant: 'een bankkluis kraken kost ook moeite, ik heb die capaciteiten nu eenmaal.'

Relatie met agente

Vanaf zijn onderduikadres begint hij zelfs een relatie met een politieagente. Deze affaire haalt uitgebreid de pers. Het boek 'Mijn Nachten met de Thermische Lans', geschreven in de gevangenis, verschijnt en wordt goed verkocht. Na weer te zijn opgepakt en uiteindelijk vrijgelaten, heeft hij een historisch tv-interview met Willem Duys waarin hij oprecht belooft te zullen stoppen met kluiskraken. Heel Nederland was geboeid door zijn manier van vertellen over zijn brandkastkraker ervaringen.

Lagerwal

Het lukt Aage echter niet te stoppen met kraken. Als uitbater van een seksclub in Zeeland, raakt hij opnieuw aan lagerwal. Met gokken verliest hij grote hoeveelheden geld. Hij had een uitbundige levensstijl waarvoor veel geld nodig was.

Gegoede huize

Aage kwam van goeden huize met een overgrootvader die burgemeester was van Rotterdam en Amsterdam (Sjoerd Vening Meinesz) en een oudoom (Felix Vening Meinesz) die een bekende hoogleraar in de geofysica was. Van moederskant was hij van Indische afkomst. Aage woonde het grootste deel van zijn werkzame leven in Utrecht. Meinesz is een keer getrouwd geweest en kreeg uit dit huwelijk één dochter en één zoon: Conny (vernoemd naar zijn vermoorde moeder) en Jelle (vernoemd naar zijn vader). Daarna heeft hij bij verschillende vriendinnen nog twee zoons gekregen en een dochter. Geen cent meer, Vrienden en bekenden betaalden in 1985 zijn begrafenis. Naar verluidt had Aage geen cent meer. Hij werd begraven in Den Haag. Het graf is inmiddels geruimd. (BVDL) Bron: AD.nl FOTO ANP

Aage Vening Meinesz (Malang, 19 juni 1942 – Den Haag, 31 oktober 1985) was een Nederlands meesterkraker, die bekend werd onder de naam Aage M. bron Wikipedia

Liedjes over Aage M gemaakt,
Aage M - [Met Mijn Thermische Lans](#)
Aage M - Je Hebt Mijn Hart Gestolen

Aage Meinesz viert samen met zijn vrouw en zoontje Aage (10) in hun woning achter de sexclub Pandora, de hereniging nadat de rechtbank in Middelburg vandaag de in bewaring stelling had opgeheven.
28 november 1978 – ANP - Paul Stolk

Schilderkunst van Aage M

Koos Reinsma over Age M

Koos Reinsma over zijn connectie met Age M en zijn schilderkunst! Exclusief verhaal en gezamenlijke passie. Kunst vanuit de gevangenis en een veel besproken expositie wat volgend jaar lijdt tot een vervolg op de landelijke televisie bij de VPRO [YouTube](#).

Must es lustere aage m [YouTube](#)

1981 Stephan Kraan

Totaalweigeraar - ook wel dienstweigeraar - In 1981 moet Stephan Kraan als dienstweigeraar 12 maanden de gevangenis in. In zijn cel in Leeuwarden ontvangt hij duizenden brieven en kaarten die hij allemaal beantwoordt. Hij is onderwerp van twee filmdocumentaires en schrijft het boek 'De Muesli Bloeit', naar aanleiding van zijn radiodagboek voor de VPRO. In de jaren na zijn vrijlating blijft Stephan Kraan zich inzetten voor totaalweigeraren en het vrije-socialisme in de geest van Ferdinand Domela Nieuwenhuis.

Stephan Kraan

Geschiedenis, Van 1970 tot 1996 weigerde een kleine groep van in totaal c.a. 175 dienstplichtige jongens niet alleen de militaire dienst, maar ook de vervangende dienst; zij noemden zichzelf totaalweigeraren; rond deze groep ontstond een actiecultuur van antimilitaristische acties, vooral gevoerd door de actiegroep Onkruid, totaalweiger weekends, totaalweiger overleg, totaalweiger spreekuur en de totaalweiger nieuwsbrief; totaalweigeraren werden aanvankelijk veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf, sinds 1983 tot 12 maanden; met de feitelijke opheffing van de dienstplicht in 1996 kwam ook een einde aan het totaalweigeren.

Inhoud, Correspondentie gericht aan Onkruid 1979-1986; stukken betreffende acties gevoerd door Onkruid, Landelijk Antimilitaristisch Overleg (LAMO) 1983-1984, het totaalweigeroverleg, de totaalweigerweekends 1981-1991, Antinor, vereniging van ouders van totaalweigeraren 1980-1995; stukken betreffende en afkomstig van circa 175 totaalweigeraren, werkweigeraren en herhalingsweigeraren 1971-1997 met persoonlijke correspondentie en stukken betreffende de gevangenis, persoonlijke nieuwsbrieven; stukken betreffende plaatselijke antimilitaristische groepen

en totaalweigeraars in het buitenland. Ordening, Sinds 1980 bestaat er bij het Anti-Militaristies Buro (AMB) in Nijmegen een archief over totaalweigeraars. Hoewel begonnen in 1980 bevinden zich in het archief gegevens die teruggaan tot 1970. Het Totaalweigerarchief is een archief dat is ontstaan in de praktijk. De gegevens werden gebruikt om jongens die wilden totaalweigeren van goede informatie te voorzien. Zo is ook de naam Totaalweigerarchief ontstaan. Lang niet alle gegevens in het archief betreffen totaalweigeraars. Zo is er ook informatie over de zogenaamde keuringsweigeraars, werkweigeraars en herhalingsweigeraars. Ook braken sommige hun totaalweigering voortijdig af en deden alsnog een beroep op de Wet GMD.

Historisch overzicht, Op 1 februari 1996 werd in Nederland de opkomstplicht voor het leger afgeschaft. De facto kwam daarmee een einde aan de dienstplicht voor de Nederlandse strijdkrachten en daarmee ook het verschijnsel van het dienstweigeren. Weigeren van militaire dienst door radicale antimilitaristen en pacifisten kwam sinds het einde van de 19e eeuw regelmatig voor. Sinds 1923 werd hiervoor een wettelijke mogelijkheid gemaakt in de vorm van de Dienstweigerwet, die uiteindelijk Wet gewetensbezwaarden militaire dienst (Wet GMD) ging heten. De overgrote meerderheid van de dienstweigeraars deed een beroep op deze wet en vervulde een vervangende dienstplicht. Voor een klein aantal antimilitaristen was dit echter een onbevredigende oplossing: zij weigerden zowel de militaire dienst als de vervangende dienstplicht en werden totaalweigeraars genoemd. Zij konden over het algemeen op een gevangenisstraf van een half tot anderhalf jaar rekenen. Het verschijnsel van totaalweigeren is in diverse perioden voorgekomen: in de jaren twintig van de 20e eeuw, na de Tweede Wereldoorlog toen een aantal jongens weigerde mee te doen aan de Politionele Acties in Indonesië en vanaf de jaren zeventig.

Rond deze laatste totaalweigergolf ontstond een levendige antimilitaristische beweging en actiecultuur. Naar de aard van de zaak was totaalweigeren een individuele actie, maar veel totaalweigeraars meenden dat hun weigering gezien moest worden als een daad van verzet tegen militarisme, legers en bewapening en niet in de eerste plaats als een kwestie van hun persoonlijke geweten, zoals de wet GMD veronderstelde. In dit verband deed vooral de groep Onkruid van zich spreken, een losse groep antimilitaristen die acties voerde bij militaire objecten. De bedoeling was vaak de autoriteiten zodanig te provoceren dat er wel arrestaties moesten volgen, waarbij dan ook opgeroepen totaalweigeraars gearresteerd zouden worden: de zogenaamde oppakacties.

Daarnaast ontstond in de jaren zeventig en tachtig een netwerk van een landelijk totaalweigeroverleg, totaalweigerweekends, de Totaalweigernieuwsbrief, het totaalweigerspreekuur en allerlei plaatselijke groepen, zoals die in Nijmegen, Groningen Utrecht en Rotterdam. Deze beweging kenmerkte zich door een losse en ad hoc organisatiestructuur. Hoewel het om een kleine groep ging trokken de totaalweigeraars veel aandacht door de radicaliteit en de vergaande persoonlijke consequenties van hun stellingname. Vooral het feit dat 'onschuldige' jongens voor een jaar de gevangenis in gingen wakte veel discussie. Pogingen van de overheid om tot een wettelijke regeling voor de groep te komen liepen echter op niets uit. De enige manier om het verschijnsel totaalweigeren definitief te laten verdwijnen was de feitelijke afschaffing van de dienstplicht. Bron: www.iisg.nl

Dagboek Stephan Kraan

Dagboek van Stephan Kraan
Adobe Acrobat document 67.2 MB
de muesli bloeit.pdf

Tentoonstelling Dienstweigeraar

De tentoonstelling in het gevangenis­museum Blokhuispoort ging over de totaaldienstweigeraar Stephan Kraan die precies 30 jaar geleden vanuit het Depot van Discipline in Nieuwersluis het Huis van Bewaring in het centrum van Leeuwarden werd binnengebracht om er een vol jaar achter tralies door te brengen. Kraan weigerde niet alleen om in militaire dienst te gaan, maar ook de vervangende dienstplicht en werd daarvoor door de Krijgsraad en het Hoog Militair Gerechtshof tot 18 maanden gevangenisstraf veroordeeld. De tentoonstelling toont op een zeer toegankelijke manier uniek en

prachtig foto-, film-, en audiomateriaal van zijn gevangenschap. Verder zijn er originele posters, dagboeken, brieven, boeken en documenten te zien. In de tentoonstellingsruimte was de cel van Kraan gereconstrueerd met originele gevangenisattributen en persoonlijke trivia. Het is voor het eerst in Nederland dat een dergelijke tentoonstelling in de originele gevangenissetting plaats vindt.

Toespraak Tentoonstelling
toespraak-dienstweigeraar-achter-tralies.pdf
Adobe Acrobat document 72.0 KB

Tentoonstellingsboekje
Rondleiding-tentoonstelling.pdf
Adobe Acrobat document 4.5 MB